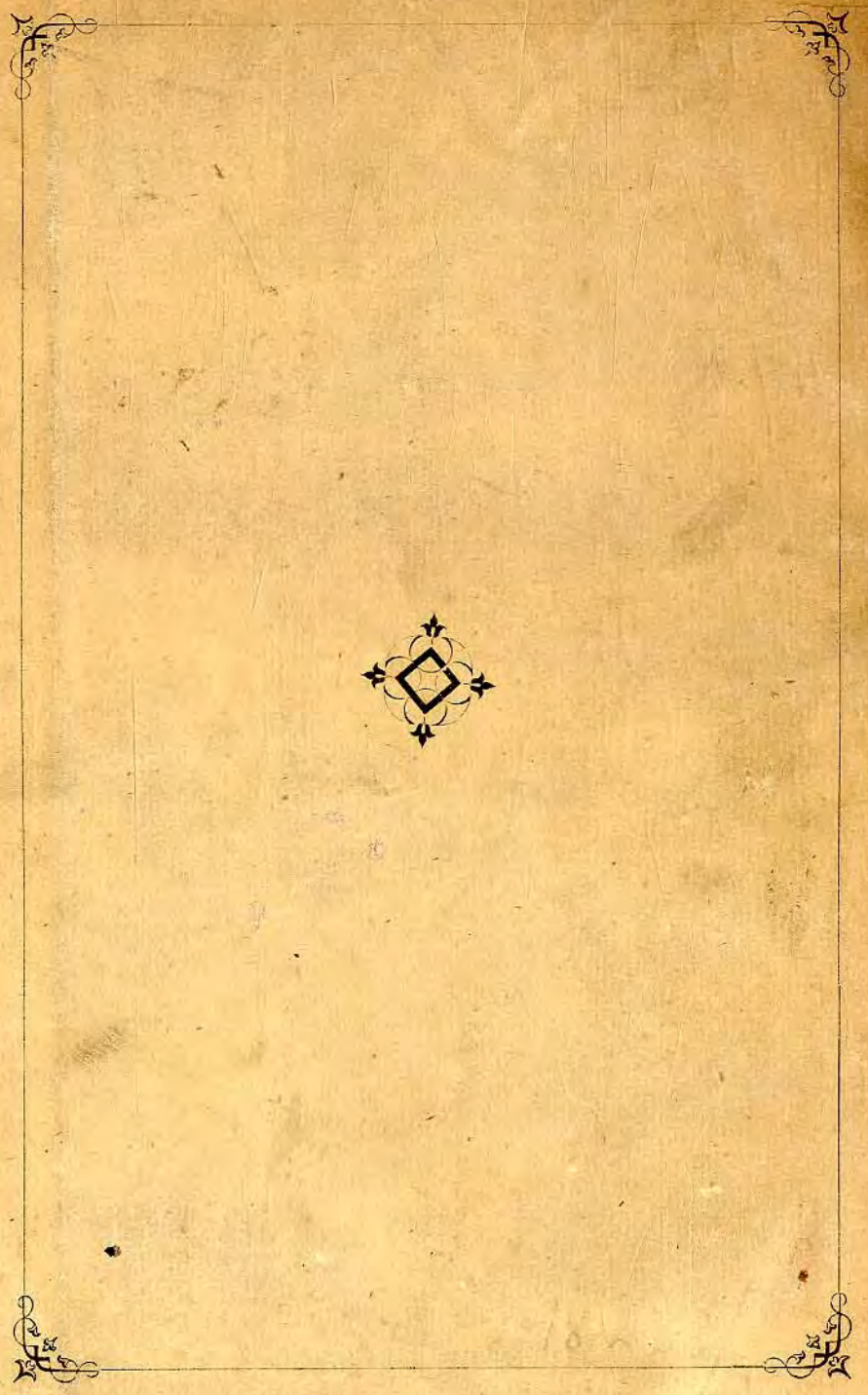

100

СБОРНИКЪ
АДМИНИСТРАТИВНЫХЪ ПОСТАНОВЛЕНІЙ
ЦАРСТВА ПОЛЬСКАГО.

ВЪДОМСТВО ПРОСВѢЩЕНІЯ.

ТОМЪ I.

НАЧАЛЬНЫЯ УЧИЛИЩА.

ZBIÓR
PRZEPISÓW ADMINISTRACYJNYCH
KRÓLESTWA POLSKIEGO.

WYDZIAŁ OŚWIECENIA.

ТОМ I.

SZKOŁY ELEMENTARNE.

1866.

СБОРНИКЪ
АДМИНИСТРАТИВНЫХЪ ПОСТАНОВЛЕНІЙ
ЦАРСТВА ПОЛЬСКАГО.

ВѢДОМСТВО ПРОСВѢЩЕНІЯ.

ТОМЪ I.

НАЧАЛЬНЫЯ УЧИЛИЩА.

ZBIÓR
PRZEPISÓW ADMINISTRACYJNYCH
KRÓLESTWA POLSKIEGO.

WYDZIAŁ OŚWIECENIA.

ТОМ I.

SZKOŁY ELEMENTARNE.

ВАРШАВА.

1866.

284/87

Ke 864M

Печатано по ВИСОЧАЙШЕМУ повелѣнію.

Въ Типографіи Ивана Яворскаго.

Drukowano z rozkazu NAJWYŻSZEGO.

w Drukarni Jana Jaworskiego.

ОБЪЯСНЕНІЕ.

Матеріалы, заключающіеся въ настоящемъ томѣ, составляютъ рядъ постановленій, изданныхъ для общихъ начальныхъ училищъ, начиная съ 1783 года до нынѣшняго времени.

Въ концѣ помѣщены прибавленія, заключающія въ себѣ правила для стоящихъ паравнѣ съ начальными училищами воскресно-ремесленныхъ училищъ, изданныя съ 1817 года, и правила для еврейскихъ начальныхъ училищъ, изданныя съ 1797 года.

Постановленія, обязательныя донинѣ, обозначены въ *Оглавленіи* звѣздочкою (*), находящеюся при номерѣ каждаго по очереди постановленія. Въ виду однакожь того, что постановленія подъ NN^o 3 и 38, не вполне сохранили обязательную силу, въ упомянутомъ *Оглавленіи* сдѣланы въ скобкахъ подробныя указанія статей, которыя донинѣ сохранили первоначальную силу.

Рядъ этихъ правилъ относится или къ учебной, или же къ административно-хозяйственной части. Обыкновенно самое содержаніе, помѣщенное въ началѣ постановленія, указываетъ заключающійся въ немъ предметъ. Но, такъ какъ въ общихъ постановленіяхъ о вышеозначенныхъ училищахъ административно-хозяйственныя правила помѣщены вмѣстѣ съ правилами по учебной части, то ниже сего подробно указываются параграфы этихъ постановленій, исключительно имѣющіе связь съ административною частью, а именно:

въ N° 3 отъ § 1 до § 25.

въ N° 19 §§ 5, 36, 37.

въ N° 32 §§ 5, 6, 32, 33, 34, 35.

въ N° 57 §§ 4, 5 и отъ § 9 до § 19.

въ N° 64 §§ 3, 4, 9 (п. *b*, *c*, *d*), 10, 11, 15, 18 и отъ § 21 до 29, §§ 31, 43, 44, 45.

Сборникъ этотъ, подъ главнымъ руководствомъ Вице-Председателя Государственнаго Совѣта Царства Польскаго, Тайнаго Советника Сенатора Арцимовича, составленъ Статсъ-Референдаремъ Видалемъ изъ матеріаловъ, собранныхъ Правителемъ Канцеляріи Правительственной Коммисіи Народнаго Просвѣщенія, Губеромъ.

OBJAŚNIENIE.

Materyały w tomie niniejszym objęte, stanowią ciąg przepisów wydanych dla Szkół Elementarnych ogólnych, poczynając od r. 1783 aż do obecnego czasu.

W końcu zamieszczone są rozdziały dodatkowe, obejmujące przepisy dla będących w równym stopniu z elementarnemi, Szkół Rzemieślniczo-Niedzielnich, wydane od r. 1817, i dla Szkół Elementarnych żydowskich, wydane od r. 1797.

Przepisy dotąd obowiązujące, oznaczone są w „*Spisie rzeczy*“ gwiazdką (*) obok numeru porządkowego przepisu, zamieszczoną. Gdy jednak przepisy pod N-rem 2 i 38 nie w całej swój rozciągłości zachowały moc obowiązującą, przeto w tymże „*Spisie rzeczy*“ zamieszczono nawiasy wskazujące poszczególne artykuły, które w pierwotnej sile dotąd się utrzymały.

Szereg urządzeń powyższych odnosi się już to do części naukowej, już do części administracyjno-ekonomicznej. Zwykle sama intytulacya, na wstępie przepisu pomieszczona, wskazuje przedmiot w tymże przepisie traktowany. Że jednak w ogólnych organizacjach Szkół w mowie będących, przepisy administracyjno-ekonomiczne pomieszczone są obok przepisów dotyczących części naukowej, przeto poniżej wykazują się po szczególne paragrafy tychże organizacyj, które wyłącznie mają związek z częścią administracyjną, a mianowicie:

w N-rze 3 od § 1 do § 25.

w N-rze 19 §§ 5, 36, 37.

w N-rze 32 §§ 5, 6, 32, 33, 34, 35.

w N-rze 57 §§ 4, 5 i od § 9 do 19.

w N-rze 64 §§ 3, 4, 9 (alinea *b*, *c*, *d*), 10, 11, 15, 18 i od § 21 do 29, §§ 31, 43, 44, 45.

Zbiór ten, pod zwierzchnim kierunkiem Vice-Prezesa Rady Stanu Królestwa, Rady Tajnego Senatora Arcimowicza, ułożony został przez Referendarza Stanu Vidala, z materyałów zebranych przez Dyrektora Kancellaryi Kommissyi Rządowej Oświecenia Publicznego Hubera.

ОГЛАВЛЕНИЕ ПРЕДМЕТОВЪ,
ЗАКЛЮЧАЮЩИХСЯ ВЪ НАСТОЯЩЕМЪ ТОМЪ.

Номеръ по порядку	СОДЕРЖАНІЕ	Число и номеръ	Власть, отъ которой последовало распоряженіе.	Страницы
	Введеніе			2
1	Постановленія Народной Эдукаціонной Коммисіи о составѣ Академіи и объ училищахъ Рѣчипосполитой (въ извлеченіи, на сколько постановленія эти относятся къ начальнымъ училищамъ).	1783 г.	Комисія Народнаго просвѣщенія.	4
2	Воззваніе Эдукаціонной Палаты къ гражданамъ края (поощряющее къ учрежденію начальныхъ училищъ).	12 Января 1808 г.	Эдукаціонная Палата.	10
*3	Устройство городскихъ и сельскихъ училищъ. (Имѣютъ обязательную силу §§ отъ 1 до 6 включительно, отъ 9 до 21 включительно, 24 и отъ 27 до 34 включительно).	12 Января 1808 г.	Эдукаціонная Палата.	16
4	Инструкція Ректору и лицамъ, назначеннымъ для испытанія кандидатовъ въ учителя, съ указаніемъ порядка представленій Эдукаціонной Палатѣ.	15 Марта 1808 г.	Эдукаціонная Палата.	26
5	Программа книги для народнаго чтенія.	10 Юня 1808 г.	Эдукаціонная Палата.	32

SPIS RZECZY
W TOMIE NINIEJSZYM ZAWARTYCH.

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
	Wstęp			3
1	Ustawy Kommissyi Edukacyi Narodowej dla Stanu Akademickiego i na szkoły Rzechypospolitej przepisane. (w wyciągu, o ile też ustawy szkół elementarnych dotyczą.)	1783 r.	Kommissya Edukacyi Narodowej	5
2	Odezwa Izby Edukacyjnej do Obywateli. (zachęcająca do zakładania szkółek elementarnych.)	12 Stycznia 1808 r.	Izba Edukacyjna	11
*3	Urządzenie szkół miejskich i wiejskich. (obowiązują §§ od 1 do 6 włącznie, od 9 do 21, oraz 24 i od 27 do 34 włącznie.)	12 Stycznia 1808 r.	Izba Edukacyjna	17
4	Instrukcja dla Rektorów do egzaminowaniakandydatów podających się na nauczycieli i względem sposobu podawania raportu Izbie Edukacyjnej.	15 Marca 1808 r.	Izba Edukacyjna	27
5	Programma książki do czytania dla ludu	10 Czerwca 1808 r.	Izba Edukacyjna	33

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть отъ которой, последовало распоряженіе.	Страница
6	Правила для учрежденія семинаріи или учительской школы (начальныхъ учителей) въ Ловичѣ.	14 Юня 1808 г.	Эдукаціонная Палата.	36
7	Объясненіе архитектурныхъ чертежей училищныхъ домовъ и внутренняго ихъ устройства, съ планомъ.	—	—	60
*8	Повелѣніе, объ отпускѣ матеріала изъ казенныхъ лѣсовъ на постройку домовъ для приходскихъ училищъ въ тѣхъ вотчинныхъ имѣніяхъ, въ коихъ нѣтъ собственныхъ лѣсовъ.	27 Сентября 1808 г.	Повелѣніе Короля Саксонскаго, Герцога Варшавскаго.	74
9	Регламентъ для начальныхъ городскихъ и сельскихъ училищъ.	16 Октября 1808 г.	Эдукаціонная Палата.	76
10	О выборѣ организаторовъ, которымъ должно было быть поручено возстановленіе начальныхъ училищъ, пришедшихъ, по случаю военныхъ дѣйствій, въ упадокъ, или же устройство новыхъ тамъ, гдѣ они дотолѣ не были учреждены.	11 Марта 1817 г.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	92
11	Распоряженіе, заключающее въ себѣ ближайшую инструкцію организаторамъ, приглашеннымъ къ возстановленію начальныхъ училищъ, пришедшихъ въ упадокъ и къ устройству новыхъ.	29 Апрѣля 1817 г.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	102

Numery bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
6	Zasady urządzenia Seminarii czyli szkoły nauczycieli (elementarnych) w Łowiczu.	14 Czerwca 1808 r.	Izba Edukacyjna.	37
7	Objaśnienie rysów architektonicznych na domy i porządki wewnętrzne szkół parafialnych, z planem.	—	—	61
*8	Rozporządzenie dotyczące wydzielania drzewa z lasów Rządowych na budowę szkół elementarnych w dobrach prywatnych, lasów pozbawionych.	27 Września 1808 roku.	Rozporządzenie Króla Saskiego, Księcia Warszawskiego.	75
9	Regulament Szkół miejskich i wiejskich elementarnych.	16 Października 1808 r.	Izba Edukacyjna.	77
10	O wyborze Organizatorów, którym poruczonem być miało wskrzeszenie szkół elementarnych, skutkiem wojen upadłych, lub zakładanie nowych, tam gdzie takowe jeszcze nie istniały.	11 Marca 1817 r.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	93
11	Reskrypt obejmujący bliższą instrukcją dla Organizatorów zawiadzanych do wskrzeszenia szkół elementarnych upadłych i zakładania nowych.	29 Kwietnia 1817r.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	103

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
12	Объявленіе Воеводскимъ Комисіямъ, что начальныя училища, вслѣдствіе введенія экономіи въ государственный бюджетъ, должны разсчитывать лишь на складки училищнаго общества.	12 Юля 1817 г.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	108
*13	Объ учрежденіи въ каждомъ циркулѣ города Варшавы начальныхъ училищъ и о назначеніи на этотъ предметъ 16,000 польскихъ злотыхъ изъ городскихъ доходовъ.	7 Сентября 1819 г.	Намѣстникъ Царскій, по Государственному Совѣту.	110
14	Какимъ образомъ Воеводскія Комисіи должны содѣйствовать организаторамъ начальныхъ училищъ.	26 Марта 1820 г.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	114
15	Постановленіе, дабы къ обезпеченію содержанія училища принимаемы были дѣйствительныя мѣры, не далѣе какъ на разстояніи $\frac{1}{4}$ мили отъ того мѣста, гдѣ находится училище.	10 Мая 1820 г.	Намѣстникъ Царскій, по Государственному Совѣту.	118
16	О непринужденіи крестьянъ ко взносу складокъ на содержаніе начальныхъ училищъ и чтобы это представлено было ихъ доброй волею.	16 Юля 1821 г.	Совѣтникъ Статсъ-Секретарь.	120

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
12	Zapowiedzenie Kommissyom Wojewódzkim, że szkoły elementarne, z powodu zaprowadzenia oszczędności budżetowych, winny pod względem utrzymania swego liczyć jedynie na składki stowarzyszonych.	12 Lipca 1817 r.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	109
*13	O zaprowadzeniu szkół cyrkulowych w mieście Warszawie, i przeznaczeniu na ten cel złotych polskich 16,000 z dochodów miasta.	7 Września 1819 roku	Książę Namiestnik Królewski w Radzie Stanu.	111
14	W jaki sposób Kommissye Wojewódzkie mają przychodzić w pomoc Organizatorom szkół elementarnych.	26 Marca 1820 r.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	115
15	Postanowienie, aby składki szkolne nie były środkami znagłającymi zbierane daléj, jak w przestrzeni ćwierćmilowej od miejsca położenia szkoły.	10 Maja 1820 r.	Książę Namiestnik Królewski w Radzie Stanu.	119
16	O niezobowiązaniu włóścian do składek na szkoły elementarne, pozostawiając to ich dobrej woli.	16 Lipca 1821 r.	Radca Sekretarz Stanu.	121

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряжаніе.	Страникъ
17	О воспрещеніи принужденія крестьянъ ко взносу складокъ на содержаніе начальныхъ училищъ, съ сохраненіемъ въ своей силѣ постановленія о взиманіи оныхъ съ владѣльцевъ имѣній и приходскихъ священниковъ.	13 Августа 1821 г.	Князь Намѣстникъ въ Царствѣ.	120
*18	Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія, на основаніи котораго на увеличеніе числа циркуловыхъ училищъ положено ассигновать добавочно, изъ суммъ г. Варшавы, по 24,000 злот. польск. въ годъ.	27 Октября 1829 г.	Совѣтъ Управленія.	122
19	Извлеченіе изъ ВЫСОЧАЙШЕ утвержденного 1833 года устава гимназій и училищъ обводовыхъ и начальныхъ или приходскихъ.	1833 г.	ВЫСОЧАЙШІЙ Указъ.	124
20	Увѣдомленіе о томъ, что, по существованію постановленія, дозволяющаго взыскивать складки на содержаніе начальныхъ училищъ, Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія не можетъ принуждать ко взносу этихъ складокъ, причитающихся съ лицъ судебнаго вѣдомства Брестъ-Кувявскаго обвода.	29 Января 1833 г. N. 1,053.	Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	144

Нумеръ бieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
17	O wzbronieniu znaglania włościan do składek na szkoły elementarne, z utrzymaniem tego przepisu względem właścicieli i plebanów.	13 Sierpnia 1821 r.	Książę Namieśnik Królewski.	121
*18	Wypis z protokołu Rady Administracyjnej, na mocy którego wydzieloną została z funduszów miasta Warszawy dodatkowa summa złotych pols. 24,000 rocznie, na powiększenie liczby szkół cyrkulowych.	27 Października 1829 r.	Rada Administracyjna.	123
19	Wyciąg z NAJWYŻEJ w roku 1833 zatwierdzonej Ustawy dla gimnazyów, szkół obwodowych i elementarnych czyli parafialnych	1833 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	125
20	Zawiadomienie, że w braku kategorycznego prawa dozwalającego użyć środków przymusowych do ściągania opłat na rzecz szkół elementarnych, Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego zniewoloną jest pozostawić bez dochodzenia składki, jakie na ten cel od Urzędników Sądu Brzesko-Kujawskiego przypadają.	29 Stycznia 1833 r. Nr. 1,053.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	145

Номеръ по порядку	СОДЕРЖАНІЕ	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
*21	Распоряженіе о томъ, дабы не были терпимы никакія духовныя или свѣтскія училища, учреждаемыя безъ разрѣшенія высшаго Начальства.	18 Мая 1833 г. N. 3,345.	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	146
*22	Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія, заключающая въ себѣ правило: что всякаго рода училищныя складки, вошедшія въ штатъ начальныхъ училищъ, должны быть взыскиваемы посредствомъ административной экзекуціи.	22 Декабр. (3 Январ.) 1833/4 г.	Совѣтъ Управленія.	148
23	Выписка изъ Инструкціи Учебнымъ Заведеніямъ по хозяйственной части, на сколько инструкція эта относится къ начальнымъ училищамъ.	—	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	150
24	Увѣдомленіе о данномъ Воеводскимъ Коммисіямъ разрѣшеніи отпускать лѣсъ на постройку домовъ для начальныхъ училищъ.	31 Январ. 1834 г. N. 96,760	Правительственная Комисія Финансовъ и Казначейства.	166
25	Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія, заключающая въ себѣ разрѣшеніе, дабы жители евангелическаго исповѣданія не были принуждаемы ко взно-	22 Январ. (3 Февр.) 1834 г.	Совѣтъ Управленія.	168

Нумеръ бieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
*21	Ogólne rozporządzenie, aby żadne szkoły pokątne, bez wyższego upoważnienia, ani duchowne, ani świeckie, tolerowane nie były.	18 Maja 1833 r. Nr. 3,345.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	147
*22	Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej, obejmujący zasadę, że wszelkie składki szkolne objęte etatami szkół elementarnych, mają być środkami egzekucyi administracyjnej na rzecz tychże szkół ściągane.	22 Grudn. (3 Stycz.) 1833/4 r.	Rada Administracyjna.	149
23	Wyciąg z instrukcyi dotyczącej części ekonomicznej instytutów naukowych, o ile taż instrukcyja odnosi się do szkół elementarnych.	—	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	151
24	Zawiadomienie o daném Kommissyom Wojewódzkim poleceniu, aby z lasów Rządowych wydzielaly drzewo na budowę szkół elementarnych.	31 Stycznia 1834 r. N.96,760.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skar.	167
25	Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej obejmujący decyzją, aby ewangelicy nie byli zmagani do składek na szkoły elementarne katolickie, ale	22 Styczn. (3 Lutego) 1834 r.	Rada Administracyjna.	169

Номеръ по порядку	СОДЕРЖАНІЕ	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
	су складокъ на содержаніе начальныхъ училищъ римско-католическаго исповѣданія, но чтобы, напротивъ того, предоставлена была имъ возможность устройства отдѣльныхъ евангелическихъ начальныхъ училищъ.			
26	Предписаніе о томъ, чтобы въ каждомъ безъ изъятія городѣ находилось начальное училище.	14 Октября 1834 г. N. 46,451	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	127
27	Упраздненіе училищныхъ дозоровъ и установленіе опекуновъ	21 Февраля 1834 г. N. 26,231 и 27,301	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	174
28	Правила для учителей начальныхъ училищъ, по которымъ они должны обучать чтенію, чистописанію и счисленію въ начальныхъ училищахъ.	1834 г.	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	198

Нумеръ бieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
	owszem, aby pozostawioną im była możność urządzenia oddzielnych dla swego wyznania szkół elementarnych.			
26	Polecenie, aby żadne bez wyjątku miasto nie było pozostawione bez szkoły elementarnej.	14 Października 1834 r. N.46,451.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	173
27	Zniesienie Dozorów Szkolnych i ustanowienie Opiekunów.	21 Lutego 1834 r. N. 26,231 i 27,301.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	175
28	Prawidła dla Nauczycieli szkół elementarnych, według jakich mają wykładać czytanie, kaligrafią i rachunki w szkołach elementarnych.	1834 r.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	199

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
*29	О взиманіи училищной платы сълицъ, не принадлежащихъ къ училищному обществу.	1 (13) Феврал. 1837 года. N. 4,722	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	210
*30	Освобожденіе пограничной стражи отъ училищной складки.	22 Марта (3 Апрѣл.) 1837 г. N. 9,763	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	212
31	О пособіяхъ отъ казны для начальныхъ училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ	15 (27) Января 1838 года.	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	214
32	Извлеченіе изъ Устава гимназій и училищъ обводовыхъ и начальныхъ Варшавскаго Учебнаго Округа.	31 Августа 1840 года.	ВЫСОЧАЙШІЙ Указъ.	226
*33	Освобожденіе начальныхъ учителей отъ училищной складки.	19 Ноябр. (1 Декаб.) 1840 г.	Совѣтъ Управленія.	242

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
*29	O poborze opłaty szkolnej od osób nie należących do stowarzyszenia szkolnego.	1/13 Lutego 1837 r. Nr. 4,722.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	211
*30	Uwolnienie straży granicznej od składki szkolnej.	22 Marca (3 Kwiet.) 1837 r. N. 9,763.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	213
31	O zasiłkach ze Skarbu dla szkół elementarnych w do- brach Rządowych.	15/27 Sty- cznia 1838 roku	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	215
32	Wyciąg z Ustawy dla Gимназій i szkół obwodowych, tudzież elementarnych Okręgu Naukowego Warszawskiego.	31 Sierp- nia 1840 roku	Ukaz NAJ- WYŻSZY.	227
*33	Uwolnienie nauczycieli elementarnych od składki szkolnej.	19 Listo- pada (1 Gru- dnia) 1840 roku	Rada Admi- stracyjna.	243

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряжаніе.	Страница
34	Объ Институтѣ для приготовленія начальныхъ учителей (присемъ росписаніе учебныхъ предметовъ и штатъ Института).	13 Марта 1843 г.	Министерство Народнаго Просвѣщенія.	244
35	Положеніе объ Институтѣ начальныхъ учителей Варшавскаго Учебнаго Округа.	10 Марта 1843 г.	ВЫСОЧАЙШІЙ Указъ.	254
*36	О пособіяхъ отъ казны для начальныхъ училищъ.	19 Юня (1 Юля) 1843 г.	Совѣтъ Управленія.	274
*37	О присоединеніи начальныхъ учителей къ эмеритальному обществу.	22 Сентября (4 Октября) 1844 г.	Совѣтъ Управленія.	280
*38	Объ окладныхъ и неокладныхъ начальныхъ училищахъ, и объ эмеритальной складкѣ съ начальныхъ учителей (за исключеніемъ 8-й статьи, не имѣющей силы по ст. 27 и 28 Высочайшаго Указа 1864 года).	24 Октября (5 Ноября) 1844 г.	Совѣтъ Управленія.	292
*39	Освобожденіе опекуновъ отъ училищной складки.	10 (22) Апрѣля 1845 г.	Совѣтъ Управленія.	300
40	О взиманіи училищной складки съ чиновниковъ.	8 (20) Марта 1846 г. N. 1,441.	Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа.	302

Нумеръ бieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
34	O Instytucie dla nauczycieli elementarnych. (przytem rozkład nauk i etat Instytutu.)	13 Marca 1843 r.	Ministryum Oświecenia Narodowego.	245
35	Ustawa dla Instytutu Nauczycieli elementarnych Okręgu Naukowego Warszawskiego.	10 Marca 1843 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	255
*36	O zasiłkach ze Skarbu dla szkół elementarnych.	19 Czerw. (1 Lipca) 1843 r.	Rada Administracyjna.	275
*37	O przypuszczeniu Nauczycieli elementarnych do stowarzyszenia emerytalnego	22 Wrześ. (4 Paźdz.) 1844 r.	Rada Administracyjna.	281
*38	O podziale szkół elementarnych na stałe i niestałe i o składce emerytalnej od Nauczycieli elementarnych. (Art. 8 uchylony przez Art. 27 i 28 Najwyższej Ustawy z roku 1864.)	24 Paźdz. (5 Listop.) 1844 r.	Rada Administracyjna.	293
*39	Uwolnienie Opiekunów szkół elementarnych od składki szkolnej.	10/22 Kwietnia 1845 r.	Rada Administracyjna.	301
40	O poborze składki szkolnej od urzędników.	8/20 Marca 1846 r. N. 1,441.	Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego.	303

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
*41	О присоединеніи къ эмеритальному обществу начальныхъ учительницъ, инспектора и учителей воскресно-ремесленныхъ школь.	7 (19) Юня 1846 г.	Совѣтъ Управленія.	310
42	О начальныхъ училищахъ для народонаселенія протестантскаго вѣроисповѣданія.	16 (28) Юля 1847 г. N. 4,278.	Намѣстникъ въ Царствѣ Польскомъ.	314
43	О начальныхъ училищахъ для народонаселенія греко-уніатскаго вѣроисповѣданія.	15 (27) Марта 1849 г. N. 48.	Намѣстникъ въ Царствѣ Польскомъ.	320
*44	Объ освобожденіи начальныхъ училищъ отъ попенной платы.	23 Мая (4 Юня) 1849 г. N. 3,985.	Правительственная Комисія Финансовъ и Казначейства.	332
45	О недопущеніи иностранцевъ къ исправленію должностей начальныхъ учителей.	22 Сентября 1849 г. N. 9,065.	Министерство Народнаго Просвѣщенія. (Циркуляръ по ВЫСОЧАЙШЕМУ повелѣнію.)	334
*46	О взносѣ эмеритальной складки начальными учителями.	3 (15) Января 1850 г.	Совѣтъ Управленія.	336

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
*41	O przyłączeniu do stowarzyszenia emerytalnego Nauczycielek szkół elementarnych, tudzież Inspektora i Nauczycieli szkół rzemieślniczo-niedzielnych.	7/19 Czer. 1846 r.	Rada Administracyjna.	311
42	O szkołach elementarnych dla ludności wyznania ewangelickiego.	16/28 Lipca 1847 r. N. 4,278.	Namiestnik w Królestwie Polskiem.	315
43	O szkołach elementarnych dla ludności wyznania grekounickiego.	15/27 Marca 1849 r. N. 48.	Namiestnik w Królestwie Polskiem.	321
*44	O uwolnieniu szkół elementarnych od opłaty pniowego.	23 Maja (4 Czerw.) 1849 r. N. 3,985.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	333
45	O wyłączeniu cudzoziemców od posad nauczycieli elementarnych.	22 Września 1849 r. N. 9,065.	Ministerstwo Oświecenia Narodowego (Okólnik z NAJWYŻSZEGO Rozkazu.)	335
*46	O składce emerytalnej od Nauczycieli szkół elementarnych.	3/15 Stycznia 1850 r.	Rada Administracyjna.	337

em

em

em

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
*47	Объ освобожденіи шосейной стражи отъ училищнаго сбора.	8 (20) Февраля 1850 г. N. 6,369.	Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа.	344
48	О снабженіи начальныхъ училищъ книгами	26 Января (7 Февраля) 1851 г. N. 2,101.	Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа.	346
*49	О взиманіи училищнаго сбора съ чиновниковъ.	9 (21) Марта 1851 г.	Совѣтъ Управленія.	350
50	О непонужденіи жителей посылать дѣтей въ начальные училища и объ освобожденіи отъ училищнаго сбора	31 Мая (12 Юня) 1851 г.	Совѣтъ Управленія (по ВЫСОЧАЙШЕМУ повелѣнію).	364
51	О пособіи для греко-уніатскихъ училищъ	2 (14) Юля 1851 г. N. 69.	Намѣстникъ въ Царствѣ Польскомъ.	368
*52	О недопущеніи преподаванія польскаго языка въ греко-уніатскихъ училищахъ	1 (13) Декабря 1851 г. N. 46,042	Главный Директоръ Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ.	370
53	Объ освобожденіи отъ училищнаго сбора гминъ, не желающихъ имѣть у себя училища.	11 (23) Декабря 1851 г. N. 10,049	Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа.	372

Нумеръ бѣгающаго распоряженія	Т Y T U Ł I T R E Ś Ć	Data i Numer	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
*47	O zwolnieniu dróźników od składki szkolnej.	8(20) Lutego 1850 roku N. 6,369.	Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego.	345
48	O zaopatrywaniu szkół elementarnych w książki.	26 Stycznia (7 Lutego) 1851 r. N. 2,101.	Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego.	347
*49	O poborze składki szkolnej od urzędników.	9(21) Marca 1851 r.	Rada Administracyjna.	351
50	O nieprzymuszaniu mieszkańców do posyłania dzieci do szkół elementarnych i o zwolnieniu od składki szkolnej.	31 Maja (12 Czerwca) 1851 r.	Rada Administracyjna (z NAJWYŻSZEGO Rozkazu.)	365
51	O zasiłku dla szkół greko-unickich.	2(14) Lipca 1851 r. N. 69.	Namiestnik w Królestwie Polskiem.	369
*52	O niewprowadzaniu wykładu języka polskiego w szkołach greko-unickich.	1(13) Grudnia 1851 roku N.46,042.	Dyrektor Główny Prezydujący w Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych.	371
53	O zwolnieniu od składki szkolnej gmin, nieżyczących mieć u siebie szkoły.	11(23) Grudnia 1851 r. N.10,049.	Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego.	373

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
54	Дополнительная инструкция для учителей приходскихъ греко-уніатскихъ училищъ.	1857 г.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	376
*55	О взиманіи училищнаго сбора съ иностранцевъ.	19 Ноября (1 Декабря) 1860 г. N. 10,613	Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа.	386
*56	О доходахъ съ училищныхъ усадебъ въ казенныхъ и маіоратныхъ имѣніяхъ.	26 Іюня (8 Іюля) 1861 г. N. 66,405	Правительственная Комисія Финансовъ и Казначейства.	390
57	Извлеченіе изъ Высочайше утвержденного Устава о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ (о начальныхъ училищахъ).	8 (20) Мая 1862 г.	ВЫСОЧАЙШІЙ Указъ.	396
58	Извлеченіе изъ Высочайше утвержденного Устава о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ (объ уѣздныхъ педагогическихъ училищахъ или семинаріяхъ для начальныхъ учителей).	8 (20) Мая 1862 г.	ВЫСОЧАЙШІЙ Указъ.	424
59	Объ училищныхъ дозорахъ въ городѣ Варшавѣ.	1 (13) Марта 1863 г.	Совѣтъ Управленія.	430

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
54	Dodatkowa Instrukcyja dla Nauczycieli szkół parafialnych greko-unickich.	1857 r.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	377
*55	O poborze składki szkolnej od cudzoziemców.	19 Listop. (1 Grudn.) 1860 r. N.10,613.	Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego.	387
*56	O dochodach z osad szkolnych w dobrach rządowych i majoratach.	26 Czerw. (8 Lipca) 1861 r. N.66,405.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	391
57	Wyjatek z NAJWYŻEJ zatwierdzonej Ustawy o Wychowaniu Publicznem w Królestwie Polskiem. (o szkołach elementarnych).	8(20)Maja 1862 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	397
58	Wyjatek z NAJWYŻEJ zatwierdzonej Ustawy o Wychowaniu Publicznem w Królestwie Polskiem. (o szkołach Powiatowych Pedagogicznych czyli Seminarjach Nauczycieli elementarnych.)	8(20)Maja 1862 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	425
59	O dozorach szkolnych w mieście Warszawie.	1(13)Marca 1863 r.	Rada Administracyjna.	431

Номеръ по порядку	СОДЕРЖАНІЕ	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы
54	Дополнительная инетрукція для учителей приходскихъ греко-уніатскихъ училищъ.	1857 г.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	376
*55	О взиманіи училищнаго сбора съ иностранцевъ.	19 Ноября (1 Декабря) 1860 г. N. 10,613	Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа.	386
*56	О доходахъ съ училищныхъ усадебъ въ казенныхъ и маіоратныхъ имѣніяхъ.	26 Юня (8 Юля) 1861 г. N. 66,405	Правительственная Комисія Финансовъ и Казначейства.	390
57	Извлеченіе изъ Высочайше утвержденного Устава о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ (о начальныхъ училищахъ).	8 (20) Мая 1862 г.	ВЫСОЧАЙШІЙ Указъ.	396
58	Извлеченіе изъ Высочайше утвержденного Устава о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ (объ уѣздныхъ педагогическихъ училищахъ или семинаріяхъ для начальныхъ учителей).	8 (20) Мая 1862 г.	ВЫСОЧАЙШІЙ Указъ.	424
59	Объ училищныхъ дозорахъ въ городѣ Варшавѣ.	1 (13) Марта 1863 г.	Совѣтъ Управленія.	430

Нумеръ бieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
54	Dodatkowa Instrukcyja dla Nauczycieli szkół parafialnych greko-unickich.	1857 r.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświeceni Publicznego.	377
*55	O poborze składki szkolnej od cudzoziemców.	19 Listop. (1 Grudn.) 1860 r. N.10,613.	Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego.	387
*56	O dochodach z osad szkolnych w dobrach rządowych i majoratach.	26 Czerw. (8 Lipca) 1861 r. N.66,405.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu.	391
57	Wyjątek z NAJWYŻEJ zatwierdzonej Ustawy o Wychowaniu Publicznem w Królestwie Polskiem. (o szkołach elementarnych).	8(20)Maja 1862 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	397
58	Wyjątek z NAJWYŻEJ zatwierdzonej Ustawy o Wychowaniu Publicznem w Królestwie Polskiem. (o szkołach Powiatowych Pedagogicznych czyli Seminarjach Nauczycieli elementarnych.)	8(20)Maja 1862 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	425
59	O dozorach szkolnych w mieście Warszawie.	1(13)Marca 1863 r.	Rada Administracyjna.	431

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
60	Дополнительныя правила объ училищныхъ дозорахъ.	31 Декабря (12 Января) 1863/4 г.	Совѣтъ Управленія.	438
*61	О сборѣ увеличенныхъ податей на содержаніе начальныхъ училищъ въ городѣ Варшавѣ.	31 Декабря (12 Января) 1863/4 г. N. 414	Совѣтъ Управленія.	440
*62	О временномъ допущеніи иностранцевъ къ должностямъ начальныхъ учителей.	7 (19) Января 1864 г. N. 478.	Совѣтъ Управленія (въ развитіе ВЫСОЧАЙШАГО Указа).	444
*63	О допущеніи начальныхъ учителей къ должностямъ гминныхъ писарей.	23 Мая (4 Юня) 1864 г. N. 8,226.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	446
*64	Высочайшій Указъ о начальныхъ училищахъ въ Царствѣ Польскомъ.	30 Августа (11 Сентября) 1864 г.	ВЫСОЧАЙШІЙ Указъ.	448
*65	О расходахъ на устройство начальныхъ училищъ.	28 Октября (9 Ноября) 1864 г.	Учредительный Комитетъ.	490
*66	Упраздненіе опекуновъ начальныхъ училищъ.	1 (13) Декабря 1864 г. N. 15,863	Правительственная Комисія Народнаго Просвѣщенія	504

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
60	Przepisy dodatkowe o dozorach szkolnych.	31 Grudn. (12 Stycz.) 1863/4 r.	Rada Administracyjna.	439
*61	O poborze podwyższonych podatków na utrzymanie szkół elementarnych w Warszawie	31 Grudn. (12 Stycz.) 1863/4 r. N. 414.	Rada Administracyjna.	441
*62	O przypuszczeniu cudzoziemców do czasowego pełnienia obowiązków Nauczycieli elementarnych.	7 (19) Stycznia 1864 r. N. 478.	Rada Administracyjna (w rozwinięciu NAJWYŻSZEGO Rozkazu.)	445
*63	O przyjmowaniu obowiązków Pisarzy gminnych przez Nauczycieli elementarnych.	23 Maja (4 Czerw.) 1864 r. N. 8,226.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	447
*64	Ukaz Najwyższy o szkołach początkowych w Królestwie Polskim.	30 Sierpn. (11 Września) 1864 roku.	Ukaz NAJWYŻSZY.	449
*65	O wydatkach na urządzenie szkół początkowych.	28 Pazdz. (9 Listop.) 1864 r.	Komitet Urządzący.	491
*66	O zniesieniu opiekunów szkół elementarnych.	1 (13) Grudnia 1864 roku N. 15,863.	Kommissya Rządowa Oświecenia Publicznego.	505

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страницы
*67	О недопущеніи къ должностямъ начальныхъ учителей лицъ, принадлежащихъ къ монашескимъ обществамъ.	16 (28) Января 1865 г.	Главный Директоръ Предсѣдательствующій въ Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ.	506
*68	О пособіи для начальныхъ училищъ.	10 (22) Февраля 1865 г. N. 10,992	Статсъ-Секретарь при Советѣ Управленія.	510
ВОСКРЕСНО-РЕМЕСЛЕННЫЯ УЧИЛИЩА.				
	Введеніе			512
1	Планъ преподаванія въ воскресномъ училищѣ.	18 Января 1817 г.	Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	512
*2	Правила для учениковъ воскреснаго училища.	9 Октяб-ря 1819 г.	Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	516
3	Объ исправной посылкѣ учениковъ воскресно-ремесленныхъ училищъ на молебствіе.	6 Апрѣля 1821 г. N. 2,184.	Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	522

Номеръ бѣжающаго распоряженія	ТЫТУЛЪ I ТРЕСЦ	Дата i Numer	Вмѣненіе влады выдающаго распоряженіе	Страница
*67	О выключеніи od posad Nauczycieli elementarnych, osób należących do zgromadzeń zakonnych.	16 (18) Stycznia 1865 r.	Dyrektor Główny Prezydujący w Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych.	507
*68	O zasiłku na szkoły elementarne.	10(22) Lutego 1860 roku N.10,992.	Sekretarz Stanu przy Radzie Administracyjnej.	511
SZKOŁY RZEMIEŚNICZO-NIEDZIELNE.				
	Wstęp			513
1	Plan podług którego nauki mają być dawane w szkole niedzielnej.	18 Stycznia 1817r.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	513
*2	Ustawy dla uczniów szkoły niedzielnej.	9 Października 1819 r.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	517
3	Zalecenie regularnego posyłania uczniów szkół rzemieślniczo-niedzielnych na nabożeństwo.	6 Kwietn. 1821 r. Nr. 2,184.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	523

Номеръ по порядку	СОДЕРЖАНІЕ	Число и номеръ	Власть, отъ которой последовало распоряженіе.	Страница
*4	О запрещеніи выпуска учениковъ въ подмастерья, пока они не выдержатъ экзамена о полученіи воспитанія въ воскресно-ремесленномъ училищѣ,	4 Мая 1821 г. N. 2,791.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	528
5	Правила для воскресныхъ училищъ въ провинціальныхъ городахъ.	5 Апрѣля 1834 г.	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	532
6	Правила для воскресно-ремесленныхъ училищъ.	15 Декабря 1834 г.	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	542
*7	О воспрещеніи провинціальнымъ цехамъ выписывать въ подмастерья тѣхъ учениковъ, которые переселяются изъ Варшавы въ провинцію, не получивъ свидѣтельства Ректора воскресно-ремесленнаго училища.	13 (25) Іюня 1836 г. N. 25,645	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	556
8	Положеніе о воскресно-ремесленныхъ училищахъ въ Варшавѣ.	19 (31) Октября 1844 г.	Совѣтъ Народнаго Просвѣщенія.	558

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
*4	Zabronienie wyzwalania terminatorów na czeladników dopóki nie złożą egzaminu z odbytych nauk w szkole rzemieślniczo-niedzielnj.	4 Maja 1821 r. Nr. 2,791.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	529
5	Zasady urządzenia szkoły niedzielnej na prowincyi.	5 Kwietn. 1834 r.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	533
6	Przepisy dla szkół rzemieślniczo-niedzielnych.	15 Grudn. 1834 r.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	543
*7	Zakaz aby cechy prowincjonalne nie wyzwalaly na czeladników tych terminatorów, którzy się z Warszawy na prowincję przenoszą, nie uzyskawszy świadectwa Rektora szkoły rzemieślniczo-niedzielnj.	13 (25) Czerwca 1836 r. N.25,645.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	557
8	Organizacya dla szkół rzemieślniczo-niedzielnych w Warszawie.	19(31)Października 1844 r.	Rada Wychowania Publicznego.	559

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
*9	Извлеченіе изъ Высочайше утвержденного Устава о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ.	8 (20) Мая 1862 г.	ВЫСОЧАЙШИЙ Указъ.	576
*10	Основанія внутренняго устройства воскресно - ремесленныхъ училищъ.	16 (28) Апрѣля 1863 г.	Совѣтъ Управленія Царства Польскаго.	584
ЕВРЕЙСКІЯ НАЧАЛЬНЫЯ УЧИЛИЩА.				
	Введеніе			606
1	Отрывокъ изъ постановленія Фридриха Вильгельма III, подъ заглавіемъ; „Общее устройство евреевъ въ южныхъ и нововосточныхъ прусскихъ провинціяхъ“.	17 Апрѣля 1797 г.	Королевскій декретъ.	616
2	О экзаменахъ лицъ содержащихъ частныя училища.	12 Марта 1821 г. N. 1,574.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	622
3	Внутреннее устройство училищнаго дозора.	4 Мая 1821 г. N. 2,674.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	624

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie Władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
*9	Wyjątek z NAJWYŻEJ zatwierdzonej Ustawy o Wychowaniu Publicznem w Królestwie Polskiem.	8(20)Maja 1862 r.	Ukaz NAJWYŻSZY.	577
*10	Zasady wewnętrznego urzędowania szkół rzemieślniczo-nie-dzielnych.	16 (28) Kwietnia 1863 r.	Rada Administracyjna Królestwa.	585
SZKOŁY ELEMENTARNE ŻYDOWSKIE.				
	Wstęp			607
1	Wyjątek z postanowienia Fryderyka Wilhelma III pod tytułem: „Generalne urządzenie żydów w prowincjach Pruss południowych i nowo-wschodnich.“	17 Kwietnia 1797r.	Dekret Królewski.	617
2	O egzaminach osób utrzymujących szkoły prywatne.	12 Marca 1821 r. N. 1,574.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	623
3	Organizacya Wewnętrzna Dozoru Szkolnego.	4 Maja 1821 r. N. 2,674.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	625

Номеръ по порядку	СО Д Е Р Ж А Н І Е	Число и номеръ	Власть, отъ которой послѣдовало распоряженіе.	Страница
4	О завѣдываніи начальными еврейскими училищами и объ отмѣнѣ преподаванія еврейскаго языка.	2 Мая 1823 г. N. 3,344.	Правительственная Комисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	630
*5	О складкѣ на содержаніе начальныхъ еврейскихъ училищъ.	21 Января 1824 г.	Князь Намѣстникъ въ Царствѣ Польскомъ.	636
6	О пособіи для начальныхъ еврейскихъ училищъ.	13 Юля 1824 г.	Совѣтъ Управленія Царства Польскаго.	638
7	О подчиненіи начальныхъ еврейскихъ училищъ Директору гимназій.	26 Апрѣля (8 Мая) 1837 г. N. 16,218	Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.	640
*8	О введеніи преподаванія еврейскаго языка.	20 Ноября 1845 г. N. 11,210	Министръ Народнаго Просвѣщенія.	642

Numer bieżący rozporządzeń	TYTUŁ I TREŚĆ	Data i Numer	Wymienienie władzy wydającej rozporządzenie	Stronica
4	O zarządzie szkół elementarnych żydowskich i o zniesieniu wykładu hebrajskiego	2 Maja 1823 r. N. 3,344.	Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.	631
*5	O składce na utrzymanie szkół elementarnych żydowskich.	21 Stycznia 1824 r.	Książę Namieśnik Królewski.	637
6	O zasiłku dla szkół elementarnych żydowskich.	13 Lipca 1824 r.	Rada Administracyjna Królestwa.	639
7	O oddaniu szkół żydowskich pod zwierzchnictwo Dyrektora Gimnazjum.	26 Kwietnia (8 Maja) 1837 r. N.16,218.	Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.	641
*8	O zaprowadzeniu wykładu języka hebrajskiego.	20 Listop. 1845 r. N.11,210.	Ministerstwo Oświecenia Narodowego.	643

МАТЕРІАЛЫ,
ЗАКЛЮЧАЮЩЕ ВЪ СЕБѢ
УСТАВЫ И ПОСТАНОВЛЕНІЯ
О НАЧАЛЬНЫХЪ УЧИЛИЩАХЪ.

MATERIAŁY

OWEJMUJĄCE

USTAWY I URZĄDZENIA

DLA

SZKÓŁ ELEMENTARNYCH.

ВВЕДЕНИЕ.

Съ древнѣйшихъ временъ, начальныя училища въ Царствѣ Польскомъ, подъ названіемъ приходскихъ, находились въ завѣдываніи духовенства, или по крайней мѣрѣ на его попеченіи.

Уже въ 1237 году состоялось распоряженіе Гнѣзненскаго Архіепископа, чтобы всѣ приходскіе Священники во всѣхъ епархіяхъ содержали приходскія училища.

Въ этихъ училищахъ обучали: чтенію, письму, молитвамъ, катихизису, церковному пѣнію и началамъ ариѳметики.

До самого изданія, въ началѣ настоящаго столѣтія, постановленій Эдукаціонной Палаты, въ деревняхъ и мѣстечкахъ, состоявшихъ на польскомъ правѣ, учителя избираемы были въ должность мѣстными приходскими Священниками, которые обыкновенно на сей предметъ назначали часть десятины. Въ городахъ, управлявшихся Магдебургскимъ правомъ, содержалъ учителя Магистратъ. Въ то же время существовали и до сихъ поръ существуютъ завѣщанія и записи въ пользу нѣкоторыхъ училищъ, и доходъ по нимъ исключительно назначенъ на содержаніе тѣхъ самихъ училищъ.

Вышеизложенныя свѣдѣнія основаны на синодальныхъ распоряженіяхъ, городскихъ привилегіяхъ и учредительныхъ актахъ, находящихся въ рукахъ Правительства; первый же документъ

WSTĘP.

Od najdawniejszych czasów, szkoły elementarne w Polsce, pozostawały pod nazwą parochialnych, w ręku Duchowienstwa, a co najmniej, pod jego opieką.

Rozporządzeniem Arcybiskupa Gnieźnieńskiego z roku 1237, już zaleconém było, aby wszyscy Plebani po wszystkich dycezyach utrzymywali szkoły parochialne.

Uczono w tych szkołach: czytać, pisać, pacierza, katechizmu, śpiewu kościelnego i początków rachunku.

Nauczyciele, aż do czasu wydanych w początku bieżącego stulecia przepisów Izby Edukacyjnej, — we wsiach i miasteczkach na prawie polskiem istniejących, powoływani do obowiązków i utrzymywani byli przez Plebanów miejscowych, którzy zwykle część dziesięcin na ten cel przeznaczali. W miastach prawem Magdeburskiem rządzących się, utrzymywał nauczyciela Magistrat. Obok tego istniały i dotąd istnieją na rzecz niektórych szkół legaty i zapisy, z których dochód na utrzymanie tychże szkół przeznaczony został.

Daty powyższe oparte są na rozporządzeniach synodalnych, przywilejach miejskich i aktach erekcyjnych w zachowaniu Rządu będących; pierwszy zaś dokument, jaki w przedmiocie szkół ele-

о начальных училищах, какой только возможно было отыскать в дѣлахъ Правительственной Коммисіи Народнаго Просвѣщенія, относится къ 1783 году, въ которомъ были изданы Постановленія народной Эдукаціонной Коммисіи о составѣ Академіи и объ училищахъ Рѣчиносполитой.

№ 1.

Постановленія народной Эдукаціонной Коммисіи о составѣ Академіи и объ училищахъ Рѣчиносполитой.

(1783 г.)

ГЛАВА XXII.

Приходскія Училища.

1. Училища, въ мѣстечкахъ и деревняхъ, находящаяся вблизи приходскихъ церквей, или же вдали отъ нихъ, именуется приходскими училищами. Однѣ изъ нихъ, особенно въ мѣстечкахъ, могутъ быть названы большими, соотвѣтственно большому числу преподаваемыхъ въ нихъ предметовъ, другія — малыми, по меньшему числу предметовъ.

2. Цѣль этихъ училищъ состоитъ въ просвѣщеніи народа относительно Закона Божія, обязанностей его сословія, занятій и промысловъ, свойственныхъ сему сословію. Каждый охотнѣе и точнѣе будетъ исполнять свои обязанности, каждый лучше станетъ заниматься работою и ремесломъ, когда будетъ приготовленъ къ нимъ, какъ человекъ разумный, когда его наставятъ: какъ и почему онъ долженъ повиноваться, и какъ ему слѣдуетъ, для общаго и собственнаго блага, пользоваться способностями души и тѣла, дарованными ему Творцомъ.

3. На окружныхъ Ректорахъ и Проректорахъ лежитъ обязанность надзора за приходскими училищами и завѣдыванія ими, согласно указаніямъ, изложеннымъ въ VII главѣ объ окружномъ Ректорѣ и Проректорѣ. Ближайшіе Ректоры, по соглашенію меж-

mentарныхъ в актахъ Коммисіи Освѣщенія далъ się odszukać, sięga roku 1783, w którym wydane zostały Ustawy Kommissyi Edukacyi narodowej dla Stanu Akademickiego i na szkoły Rzeczypospolitej, przepisane.

№ 1.

Ustawy Kommissyi Edukacyi narodowej dla Stanu Akademickiego i na szkoły Rzeczypospolitej przepisane.

(1783 r.)

ROZDZIAŁ XXII.

Szkoły Parafialne.

1. Szkołki po miasteczkach i wsiach, bądź bliskie kościołów parafialnych, bądź dalekie od nich, pod imieniem szkół parafialnych zawierają się. Jedne z nich, zwłaszcza w miasteczkach, mogą być większe, to jest więcej nauk zamykające; inne, w których mniej nauk będzie, mniejszemi nazwane.

2. Oświecenie ludu około religii, około powinności stanu jego, około robót i przemysłu w tymże stanie, celem jest takich szkółek. Każdy chętniej i dokładniej wykona obowiązki swoje, każdy lepiej odprawi robotę i rzemiosło, kiedy jako człowiek rozumny, prowadzony w nich będzie, kiedy go nauczą, jako, i dla czego podległym mu być należy, jako, dla pospolitego i swojego dobra, ma używać władz duszy i ciała, które od Stwórcy odebrał.

3. Do Rektorów wydziałowych i Prorektorów, należecъ będzie dozór i zawiadywanie szkół parafialnych, podług tego jak się opisało w rozdziale VII. *Rektor wydziałowy, Prorektor.* Rektorowie bliżsi uczynią między sobą określenie okręgu,

ду собою, опредѣляютъ границы округовъ и распредѣляютъ по округамъ существующія приходскія училища, а за симъ условливаются съ своими Проректорами, относительно надзора за этими училищами.

4. До изданія учебниковъ, въ большихъ приходскихъ училищахъ преподаются: Законъ Божій, нравственность, соответственно возрасту и состоянію учениковъ; чтеніе, письмо, счисленіе, начала межеванія, съ сообщеніемъ свѣдѣній о мѣрахъ, вѣсахъ и монетахъ; садоводство и земледѣліе, болѣе посредствомъ практическаго ознакомленія съ работами, чѣмъ словесной передачи разныхъ правилъ и выучиванья ихъ наизусть; основанія гигиены и леченія скота, правила внутренней торговли, въ мѣстности училища и въ сосѣдствѣ; о способѣ употребленія предметовъ, которые часто оставляются въ мѣстечкахъ и деревняхъ безъ вниманія, а могли бы быть обращены въ пользу, каковы, папримѣръ, разные красильныя растенія, шерсть скота, разная древесная кора, ветошь, зола и проч. Въ малыхъ же училищахъ, въ которыхъ обыкновенно обучаются одни крестьяне, предметы преподаванія ограничиваются смотря по обстоятельствамъ. Хотя, безъ руководствъ и предварительной подготовки, трудно найти учителей, способныхъ обучать этимъ предметамъ, но тѣмъ не менѣе просвѣщенное усердіе приходскихъ священниковъ, владѣльцевъ и арендаторовъ имѣній, по соглашенію ихъ съ окружнымъ Ректоромъ, удовлетворить, сколько возможно, настоящимъ требованіямъ.

5. Приходскій учитель, при выборѣ времени для ученія, въ особенности въ деревняхъ, долженъ принимать во вниманіе пору, въ которую дѣти могутъ быть нужны родителямъ для помощи въ хозяйствѣ. Время это онъ опредѣляетъ совместно съ Священникомъ. Всего соответственнѣе крестьянскимъ дѣтямъ посѣщать ежедневно училище со дня Св. Михаила по день Св. Войцѣха; а лѣтомъ являться въ училище каждое воскресенье для удержанія въ памяти и повторенія пройденнаго.

6. Отъ обученія въ этихъ училищахъ никогда не должно быть отдѣляемо приученіе дѣтей къ труду, къ перенесенію неудобствъ и перемѣнъ погоды. Поэтому дѣти должны какъ можно чаще

въ которомъ zawierające się szkoły parafialne przyłączone być mają do którego z ich wydziału, a potem z swymi Prorektorami umówią się względem dozoru onychże.

4. Nim książki elementarne wyjdą, w większych szkołach dawana będzie nauka chrześcijańska, nauka obyczajów stosowna do wieku i kondycyi uczniów, czytanie, pisanie, rachunki, początki rozmiaru z wiadomością miar, wag i monet; nauka ogrodnicza i rolnicza, więcej przez ukazywanie samychże robót, niż przez mówienie i przepisy na pamięć; wiadomości zachowania zdrowia, leczenia bydła, handlu wewnętrznego w tej okolicy i sąsiedztwie, użycia tych rzeczy, które się częstokroć po wsiach i miasteczkach zaniedbują a użytecznymi być mogą, jako to n. p. różnych roślin przydatnych do farb, sierci bydła, kor różnych drzew, starych chust, popiołów etc. W mniejszych zaś szkołach, gdzie zwyczajnie sami wieśniacy uczyć się mają, w mniejszem określeniu nauki do okoliczności stosowane będą. Trudna wprawdzie rzecz jest, aby bez książek i przygotowania na to, mogli się znaleźć nauczyciele zdolni do prowadzenia tych nauk; z tém wszystkiém ile możność, oświecenie i gorliwość pasterzów, dziedziców i dzierżawców dóbr, za zniesieniem się z Rektorem wydziałowym, takowym potrzebom zaradzać będzie.

5. Nauczyciel parafialny w obieraniu czasów nauk, osobliwie po wsiach, względ mieć powinien na czas, w którymby dzieci potrzebne były rodzicom ku pomocy gospodarskiej. Ułożenie względem tego uczyni z Plebanem. A najprzyzwoicij będzie, aby wiejskie dzieci do szkółki od św. Michała do św. Wojciecha codziennie chodziły; w lecie zaś co niedziela stawiały się dla utrzymania w pamięci i powtarzania nauki.

6. Od nauk w tych szkołach nigdy nie ma być oddzielona wprawa młodzi w pracę, wytrzymywanie niewygód i odmian powietrza. Przeto jak najczęściej na otwartém polu za-

играть въ открытомъ полѣ, развивать тамъ свои физическія силы и заниматься разными полезными работами, напр. копаньемъ грядъ, шпеленіемъ дерева, витьемъ веревокъ и вообще работами, соответствующими времени года. Строго воспрещается смотрителямъ училищъ брать учениковъ для работъ въ свою пользу и тѣмъ возлагать на нихъ новыя обязанности.

7. При обученіи, учитель обязанъ употреблять самыя простыя приемы, такъ напр., обучая дѣтей чтенію и письму, онъ долженъ написать на доскѣ каждую букву и заставлять каждаго ученика произносить и списывать ее; ариметическія дѣйствія долженъ объяснять посредствомъ какихъ-либо предметовъ или монетъ; межеваніемъ заниматься въ саду, а нравственныя истины выводить изъ обстоятельствъ, и проч.

8. Учитель обязанъ обращаться съ убогими учениками весьма осмотрительно и ласково, признавая въ нихъ ближняго своего и оказывая уваженіе ихъ состоянію; а потому не долженъ онъ употреблять бранныхъ словъ; къ тѣлеснымъ наказаніямъ можетъ онъ прибѣгать развѣ изрѣдка, за значительнѣйшіе проступки, и то съ умѣренностью; обязанъ освѣдомляться о болѣзняхъ и другихъ страданіяхъ своихъ учениковъ и искать помощи у духовныхъ пастырей, у помѣщиковъ или управляющихъ имѣніями.

9. Учитель обязанъ каждые три мѣсяца представлять Ректору или, смотря по близости, Проректору, вѣдомость о числѣ учениковъ, съ обозначеніемъ ихъ именъ, состоянія здоровья, способностей и степени успѣховъ въ наукахъ, а каждые полгода, по предварительномъ сношеніи съ Ректоромъ или Проректоромъ, назначать экзамены, на которые приглашать приходскаго Священника, помѣщика, управляющаго имѣніемъ и др.

10. Если кто изъ мѣстныхъ жителей, какаго бы то ни было сословія, устроитъ новое приходское училище или приведетъ въ лучшее положеніе существующее, то окружный Ректоръ доносить объ этомъ Коммисіи и отъ нея имени изъявляетъ благодарителю признательность, при открытіи училища также объявляетъ объ этомъ благотвореніи, доводитъ о немъ до свѣдѣ-

бавіаіе сіе маја, там ѳвѣченіа сіл одправоваіе, там сіе ја-кіемі позытечнзми роботамі забавіаіе, јаке быіе мога: копаніе огродовъ, тарчіе дрзеза, крѳеніе поврозовъ, згола роботы подлуг поры азау. Залеа сіе моано дозорам тых szkółek, абы не посіагалі ачнзнов до робот на позытек своіе власны, а dopieroz nowych ztąd powінności на нлх не wkładali.

7. W dawaniu nauk, jak najprościejszych używać ma sposobów, np. ucząc czytać i pisać, każdą literę na tablicy napisze, każdemu wymawiać ją i pisać nakaze; działania arytmetyki na jakich rzeczach, pieniądzach, okazywać będzie; rozmiary na ogrodach czynić, prawdy moralne z okoliczności wyprowadzać etc.

8. Nauczyciel z jak największą roztropnością i łagodnością postępować powinien z ubogimi uczniami, szanując w nich bliźniego, szanując własny ich stan. Przeto nie ma ich lżywemi słowy fukać; kar cielesnych, chyba rzadko, za znaczniejsze występki i z pomiarkowaniem używać; powinien o chorobach ich i innych przykrościach dowiadywać się, a pomocy od pasterzów duchownych, od panów lub dozorców dóbr zaciągać.

9. Co trzy miesiące do Rektora lub Prorektora, jak mu bliżej będzie, postara się przesyłać doniesienie o liczbie, imionach, zdrowiu, zdatności i nauce uczniów swoich; a co pół roku zniósłszy się w tym z Rektorem lub Prorektorem popisy złoży, na które zaprosi proboszcza, pana i dozorcę dóbr etc.

10. Ktoby z obywateli jakiegokolwiek stanu, szkoły parafialne albo nowe założył, albo dawniejsze lepiej opatrzył, Rektor Wydziałowy doniesie o tém do Kommissyi, imieniem jej wdzięczność dobroczyńcy oświadczy, oraz przy otwarciu szkół toż dobrodziejstwo ogłosi, do publicznej wiadomości

нія публіки посредствомъ газетъ и назначаетъ ученикамъ благодарственное молебствіе.

- Примѣчанія:*
1. 26 Января 1807 года Правительственною Коммисіею издано положеніе объ Эдукаціонной Палатѣ, завѣдывающей всѣми вообще учебными заведеніями.
 2. 24 Апрѣля 1807 года Правительственною Коммисіею сдѣлано распоряженіе, въ силу котораго капиталы, назначенные на народное образованіе, предоставлены въ завѣдываніе Эдукаціонной Палаты.
 3. 1 Мая 1807 года Правительственною Коммисіею издано постановленіе, ближайшимъ образомъ опредѣляющее способы контроля эдукаціонныхъ капиталовъ вообще.
 4. 29 Сентября 1807 года состоялось постановленіе Эдукаціонной Палаты объ освобожденіи всѣхъ училищныхъ домовъ отъ помѣщенія въ нихъ лазаретовъ и отъ военнаго поста.

№ 2.

Воззваніе Эдукаціонной Палаты къ гражданамъ края.

(отъ 12 Января 1808 г.)

Эдукаціонная Палата, въ виду возложеннаго на нее высшаго правительственнаго попеченія, въ которомъ выражается дальновидная заботливость Правительства, какъ о ближайшемъ времени, такъ и объ упроченіи будущаго счастья отечества, не можетъ достойнѣе отвѣчать отеческимъ намѣреніямъ наилучшаго изъ Королей и оправдать ожиданій просвѣщенныхъ соотечественниковъ, какъ обращая свои усилія, прежде всего, на просвѣщеніе той многочисленнѣйшей части населенія края, которая, мудростію величайшаго законодателя народовъ, бывъ призвана къ участию въ гражданскихъ правахъ, должна сдѣ-

дрога газетъ пода, i nabożeństwo uczniomъ тѣже школы назначу.

- Uwaga I.*
1. Pod dniem 26 Stycznia 1807 r. Kommissya Rządząca wydała organizacyę Izby Edukacyjnej, przełożonej nad wszystkimi w ogóle zakładami naukowemi.
 2. Pod dniem 24 Kwietnia 1807 r. Kommissya Rządząca wydała rozporządzenie, na mocy którego fundusze na edukacyę narodową przeznaczone, oddane zostały pod zarządzenie Izby Edukacyjnej.
 3. Pod dniem 1 Maja 1807 r. Kommissya Rządząca wydała ordynacyę, bliżej określającą środki kontroli nad funduszami (w ogóle) edukacyjnemi.
 4. Pod d. 29 Września 1807 r. zapadła Uchwała Izby Edukacyjnej, uwalniająca wszystkie domy szkolne od lazaretów i kwaterunków.

№ 2.

Odezwa Izby Edukacyjnej do Obywateli.

(z d. 12 Stycznia 1808 r.)

Izba Edukacyjna mając poruczoną sobie tę wysoką część opieki rządowej, przez którą troskliwość i bacność Rządu rozciąga się na następne czasy, i wczesnie opatruje przyszłe ojczyzny szczęście, nie może godniej odpowiedzieć ojcowskiemu najlepszemu z Królów zamiarom, i dopełniać oczekiwania świątłych współ-rodaków, jak zwracając najpierwszą staranność swoją ku oświeceniu tej najliczniejszej części narodu, która mądrością największego ludów prawodawcy, do praw obywatelskich powrócona, stać się ma równie szanowną jak pożyteczną własnemu i ojczyzny dobru. Do skutecznienia

латься почетною и приносить пользу себѣ самой и отечеству. Для приведенія сего въ исполненіе, Эдукаціонная Палата находитъ сильную поддержку и поощреніе въ полученныхъ ею отзывахъ просвѣщенныхъ помѣщиковъ и въ содѣйствіи достойныхъ приходскихъ Священниковъ; она видитъ всеобщую расположенность просвѣщенныхъ согражданъ помогать ей въ ея усиліяхъ по сему предмету, и потому признала нужнымъ обнародовать свои постановленія и правила для устройства городскихъ и сельскихъ школъ, и призвать соотечественниковъ на помощь.

Мысль о просвѣщеніи поселянъ занимала Коммисію, въ завѣдываніи коей состояло народное просвѣщеніе, до паденія польскаго правительства; но это дѣло, какъ и другіе труды Коммисіи, имѣвшіе цѣлью поднять уровень мѣстнаго просвѣщенія, приостановлено было бѣдствіями отечества. Прѣжнее правительство, приводя въ исполненіе свое намѣреніе, учреждало мѣстами такія училища, а Эдукаціонная Палата употребляла возможныя усилія, для сохраненія ихъ во время военныхъ смуть. Но въ настоящее время, законоположеніе объ училищахъ должно быть развито такимъ образомъ, чтобы не только ни одно имѣніе, но и самая малолюдная помѣщичья колонія, не оставались безъ средствъ къ пріобрѣтенію познаній, соотвѣтственныхъ ихъ состоянію. Предпринявъ осуществить столь полезное намѣреніе, Эдукаціонная Палата находитъ для себя поощреніе въ дознанномъ ею вашемъ, соотечественники, усердіи къ пользамъ отечества, и именно къ поднятію уровня народнаго просвѣщенія. Она увѣрена, что, обращаясь къ вашему гражданскому чувству, во всемъ томъ, что составляетъ славу и благоденствіе края, успѣетъ вполне достигнуть столь важной цѣли, которой такъ трудно было достигнуть хоть отчасти прѣжнему правительству.

Палата не призываетъ васъ къ новымъ и большимъ пожертвованіямъ, послѣ всего того, что вами сдѣлано для отечества въ послѣднее время. Многочисленные капиталы, которыми усердіе вашихъ предковъ во всѣ времена обезпечивало обще-

дѣла tego Izba Edukacyjna znajduje dzielną pobudkę i zachęcenie w odezwach do siebie światłych obywatelów, w pomocy oświadczonej przykładnych Proboszczów, widzi powszechną oświeconych współ-ziomków do sprzyjania w tej mierze jej usiłowaniom skłonność; osądziła więc za rzecz potrzebną podać do wiadomości publicznej urządzenia i prawidła w zaprowadzeniu szkół wiejskich i miejskich przyjęte, i wezwać ich pomocy.

Zamiar oświecenia ludu wiejskiego zajmował troskliwość Kommissyi przed upadkiem Rządu Polskiego nad edukacją przełożonej, ale dzieło to, jak inne do udoskonalenia edukacyi zmierzające tej Kommissyi prace, klęskami ojczyzny przerwane zostało. Rząd przeszły zamysł ten do skutku przywozząc, po części szkoły takowe zaprowadzał; ich ochronie w zaburzeniu wojennem od upadku Izba Edukacyjna najusilniejsze poświęciła starania. Lecz w tym czasie ta ustawa tak już uzupełnioną być powinna, iżby żadna włość i najmniejsza obywateli wiejskich osada, bez sposobności nabycia potrzebnych stanowi swemu wiadomości nie zostawała. W przedsięwzięciu dopełnienia tak użytecznego zamiaru, Izba Edukacyjna zachęconą jest znajomością waszój współ-obywatele, o dobro ojczyzny, a mianowicie o wzrost oświecenia narodowego gorliwości; przekonana, iż odwołując się do obywatelstwa waszego w tém wszystkiém, co sławę i pomyślność krajowi przynosi, najskuteczniej tak ważnego celu dopełnić zdoła, a którego choć w części dokonanie z tak wielką Rządowi przeszłemu przychodziło trudnością.

Nie wzywa was Izba Edukacyjna do nowych i wielkich ofiar, po tylu w tych czasach uczynionych dla ojczyzny; liczne fundusze, któremi gorliwość przodków waszych po wszystkie czasy uposażała edukację publiczną, szczodre od

ственное просвѣщеніе, и щедрыя жертвы, принесенныя недавно народному просвѣщенію соотечественниками, живущими подъ чужимъ и сосѣднимъ правленіемъ, доказываютъ, сколько нашъ народъ, заботящійся о пользахъ общественнаго воспитанія, готовъ жертвовать на это дѣло. Эдукаціонная Палата требуетъ отъ васъ, какъ отъ гражданъ, только усерднаго содѣйствія и пособія въ устройствѣ сельскихъ школъ, къ чему должны побуждать васъ, сколько любовь къ общественному благу, столько и собственная, хорошо понятая польза. Развѣ этотъ край, эта земля, которою вы владѣете, не принесетъ вамъ большихъ выгодъ, будучи воздѣлываема людьми, трудолюбие которыхъ обрѣтеть въ просвѣщеніи, благоустройствѣ и промышленности новыя средства?

Въ этой увѣренности, Эдукаціонная Палата сообщаетъ усерднымъ и просвѣщеннымъ согражданамъ проектъ правилъ, основанный на принятомъ уже порядкѣ устройства сельскихъ школъ, каковыхъ правилъ слѣдуетъ придерживаться на будущее время въ учрежденіи новыхъ училищъ и въ дальнѣйшемъ развитіи этого законоположенія. Палата убѣждена, что помѣщики не откажутся содѣйствовать ей въ приведеніи этихъ правилъ въ исполненіе у себя въ имѣніяхъ, входя въ сношенія по этому предмету съ административными Палатами; Эдукаціонная же Палата, по полученіи отъ нихъ донесеній объ устроенныхъ съ помощью помѣщиковъ школахъ, не оставитъ доводить о томъ, для примѣра, до всеобщаго свѣдѣнія.

Поляки! докажите, къ чести народа и въ опроверженіе несправедливыхъ упрековъ со стороны незнающихъ насъ иностранцевъ, что вы тѣ самые, которые, славнымъ постановленіемъ истинно свободнаго сейма, даровавъ мѣщанамъ права гражданства, намѣревались возвратитъ свободу крестьянамъ, а потому и нынѣ прилагаете достойное гражданъ стараніе объ ихъ просвѣщеніи.

Итакъ Эдукаціонная Палата ожидаетъ отъ помѣщиковъ, что они озаботятся устройствомъ въ ихъ имѣніяхъ училищныхъ обществъ, или школьныхъ приходовъ, соответственно мѣстнымъ

współ-rodaków pod obcym i ościennym rządem świeżo oświeceniu narodowemu uczynione ofiary, dowodzą, ile naród nasz o dobro wychowania publicznego troskliwy, poświęcić mu gotów. Lecz Izba Edukacyjna nie żąda od was, jak chętnej obywatelskiej pomocy, i w zaprowadzeniu szkół wiejskich wsparcia, do czego równie miłość dobra krajowego, jak własny dobrze zrozumiany pożytek, zachęcać was powinien; bo czyliż kraj ten, ta, którą posiadacie, ziemia, nie ma większej przynieść korzyści uprawiana od ludzi, którym oświecenie, rządność i przemysł do pracowitości nowe przyda sposoby?

W tém zaufaniu Izba Edukacyjna, podaje do wiadomości gorliwych i oświeconych obywateli plan urządzeń, wedle zasad dotąd przyjętych w zaprowadzeniu szkół wiejskich, a których nadal w założeniu nowych i w rozszerzeniu powszechnem téj ustawy trzymać się należy; pewna będąc, iż chętni dobrym zamiarom dziedzice, w pomoc Izbie Edukacyjnej w majątnościach własnych do skutku one przywoźdź zechcą, znosząc się w tém z Izbami Administracyjnymi, od których odebrane doniesienia o wzniesionych za pomocą obywateli szkołach, Izba Edukacyjna na wzór do publicznej podawać będzie wiadomości.

Polacy! okażcie z chlubą narodu, i z zwalczaniem niesłusznych obcej niewiadomości zarzutów, iż jesteście ci sami, którzy pamiętną prawdziwie wolnego Sejmu Ustawą, podniosłszy stan miejski do równości praw obywatelskich, zamierzali powrócenie wolności ludowi wiejskiemu, teraz do oświecenia jego z obywatelską przykładają się gorliwością.

Oczekuje więc Izba Edukacyjna po obywatelach, iż się zajmą ułożeniem i zakreszeniem w dobrach swoich towarzystw, czyli parafii szkolnych, stosownie do miejsc położenia i wy-

удобствамъ крестьянъ, отводомъ или постройкою домовъ подъ училища, въ особенности же расположеніемъ крестьянъ къ охотному принятію столь благотѣльнаго для нихъ плана.

Добродѣтельные Настоятели, пастыри вѣреннаго вамъ народа! на ваше усердіе, на ваше содѣйствіе Палата вполне справедливо разсчитываетъ. Призваніе ваше и религія, поручая вамъ просвѣщеніе народа и его счастье, налагаютъ на васъ священные обязанности. Пусть, при содѣйствіи вашемъ, просвѣщеніе дастъ крестьянамъ возможность воспользоваться благотѣльными правами къ общему благу. Будьте истинными отцами народа.

№ 3.

Устройство начальныхъ городскихъ и сельскихъ училищъ.

(отъ 12 Января 1808 г.)

1. Ни одинъ городъ, мѣстечко и деревня не могутъ оставаться безъ необходимаго для нихъ училища.
2. Деревня, не имѣющая средствъ къ содержанію училища на свой счетъ, должна быть приписана къ ближайшему и удобному по мѣстоположенію училищу. Такое соединеніе будетъ составлять училищное общество, или училищный приходъ, приблизительно изъ 200 хозяевъ.
3. Деревня, принадлежащая хотя бы къ другому приходу или другому помѣщику, лишь только сама не въ состояніи содержать училище, должна быть приписана къ ближайшему училищу.
4. Если деревня или колонія не въ состояніи содержать училища, а по отдаленности или по причинамъ мѣстнымъ, не можетъ быть приписана ни къ какому другому, то она можетъ имѣть своего учителя указаннымъ въ ст. 26 способомъ.
5. Ни одно дитя, какового бы ни были вѣроисповѣданія его родители, не отстраняется отъ этого училища.

gody włóścian, wyznaczeniem domów na szkoły, lub ich wystawieniem, a szczególniej przysposobieniem włóścian do przyjęcia chętnego, tak dobroczynnego dla nich zamiaru.

Cnotliwi Proboszcze! Pasterze powierzonego wam ludu, w waszej gorliwości, w waszej pomocy Izba Edukacyjna pokłada najsprawiedliwszą ufność. Powołanie wasze, religia oddając wam oświecenie ludu i jego szczęście, wkłada na was tak święte obowiązki. Niech za staraniem waszem oświecenie postawi go w stanie korzystania z praw dobroczynnych ku dobru powszechnemu. Bądźcie prawdziwemi ludu Ojcami.

№ 3.

Urządzenie szkół miejskich i wiejskich elementarnych.

(z d. 12 Stycznia 1808 r.)

1. Żadne miasto, miasteczko ani wieś nie ma zostawać bez potrzebnej dla siebie szkoły.
2. Wieś, która sama nie jest w stanie utrzymania szkoły, przyłączoną być ma do szkoły najbliższej, przez położenie dla siebie najdogodniejszej. Takowe połączenia składać będą towarzystwo, czyli parafią szkolną, mniej więcej 200 gospodarzy zajmującą.
3. Wieś, choć do innej parafii, lub innego dziedzica należąca, skoro sama nie jest w stanie utrzymania szkoły, do najbliższej ma być przyłączona.
4. Wieś lub osada, która nie jest w stanie utrzymania szkoły, a dla odległości lub przyczyn miejscowych, nie może być przyłączoną do żadnej innej, ta własnego nauczyciela mieć może, podług sposobu pod artykułem 26 położonego.
5. Żadne dziecię, jakiegokolwiek bądź religii są jego rodzice, nie jest wyłączone od tej szkoły.

6. Все жители города и деревни, къ какому бы сословию они ни принадлежали, составляют такъ называемое училищное общество.

7. Попечение и надзоръ надъ училищемъ принадлежатъ Совѣту того же общества, подъ именемъ Училищнаго дозора, состоящаго, во 1-хъ, изъ владѣльца имѣнія или его уполномоченнаго, во 2-хъ—приходскаго Священника, въ 3-хъ—Евангелическаго Пастора, гдѣ онъ есть, въ 4-хъ—бургомистра или войта и изъ одного или двухъ мѣстныхъ хозяевъ.

8. Этотъ училищный Совѣтъ заботится о внѣшнемъ устройствѣ своего училища, равно о сохраненіи введеннаго въ ономъ, по предписанной инструкціи, порядка.

9. Въ городахъ и мѣстечкахъ, гдѣ нѣтъ соответственнаго или назначеннаго для училища зданія, слѣдуетъ приискать удобный домъ и однажды навсегда приспособить его для училища, или же выстроить вновь.

10. Въ городѣ, гдѣ обыватели имѣютъ пустыя мѣста и наслѣдственные земли, городъ отводитъ мѣсто для дома, а владѣлецъ—одинъ моргъ земли, хелминской мѣры, для огорода.

11. На училищномъ дворѣ долженъ быть выстроенъ хлѣвъ для двухъ коровъ, двухъ свиней и четырехъ овецъ; нужный для постройки матеріалъ отпускается владѣльцемъ.

12. Въ болѣе значительныхъ деревняхъ, или тамъ гдѣ должно быть устроено училище для удобства другихъ деревень, по возможности при приходской церкви, мѣсто для дома и огорода отводится владѣльцемъ, а матеріалы на постройку дома, равно плотниковъ и каменщиковъ доставляютъ помѣщики, составляющіе училищное общество.

13. Все члены училищнаго общества, какъ мѣщане, такъ и крестьяне, при этой первоначальной постройкѣ училищныхъ домовъ, обязаны безвозмездно исполнять нужныя повинности, т. е. поставлять мастеровыхъ и доставлять строительные матеріалы.

14. Издержки на новую постройку и снабженіе училища необходимыми принадлежностями, равно на обнесеніе заборомъ

6. Wszyscy miasta lub wsi mieszkańcy, jakiegokolwiek bądź stanu, składają tak nazwane towarzystwo szkolne.

7. Opieka i dozór nad szkołą towarzystwa, należeć będzie do Rady tegoż towarzystwa, pod imieniem Dozoru szkolnego, złożony: 1° z dziedzica lub jego zastępcy, 2° z Plebana parafii, 3° z Pastora ewangelickiego, gdzie jest, 4° z burmistrza lub wójta, i z jednego lub dwóch miejscowych gospodarzy.

8. Ta Rada szkolna czuwać będzie nad zewnętrznem urządzeniem swęj szkoły, jako téż nad utrzymaniem wprowadzonego porządku, wedle instrukcyi sobie przepisanej.

9. W miastach i miasteczkach, gdzie nie masz stosownego lub przeznaczonego na szkołę budynku, ma być przyzwoity dom obrany, i raz na zawsze na szkołę przyrządzony, lub na nowo wybudowany.

10. W mieście, gdzie obywatele mają place i grunta dziedziczne, miasto wyznaczy plac na dom, a dominium mórg chełmiński na ogród.

11. W podwórzu szkolnem ma być wystawiona mała obora na dwie krowy, dwie świnie i cztery owce, materyał potrzebny na wybudowanie dominium przeznacza.

12. We wsiach znaczniejszych, lub gdzie szkoła dla wygody innych wiosek ma być założona, a ile być może w miejscu kościoła parafialnego, plac na dom i na ogród dominium wydziela, potrzebny materyał na wybudowanie domu, tudzież cieśle, mularza dostawiają dziedzice, składający towarzystwo.

13. Wszystkie członki towarzystwa szkolnego, tak mieszczanie jak włościanie, przy tém pierwszym wybudowaniu domów szkolnych, pełnić obowiązani są bezpłatnie potrzebne usługi, to jest: robotników dostarczać i zwozić materyał.

14. Wszystkie koszta nowego wybudowania, i sprawienia potrzebnych artykułów dla szkoły, jako téż ogrodzenia

двора и огорода, несутъ всѣ жители, составляющіе училищное общество, безъ различія состояній и исповѣданій, не исключая владѣльцевъ приписныхъ деревень и мѣстнаго приходскаго Священника.

15. Раскладка таковыхъ издержекъ должна производиться соотвѣтственно размѣру, въ какомъ взимается училищная складка.

16. Выборъ матеріала, изъ котораго долженъ быть построенъ училищный домъ, предоставляется владѣльцамъ или членамъ училищнаго общества. Помѣщеніе для училища должно быть достаточно просторное и здоровое. Планъ училищнаго дома, городского и сельскаго, составленный съ соблюденіемъ возможной бережливости и удобства, налитографированный въ извѣстномъ количествѣ экземпляровъ и, съ приложеніемъ объясненій, разосланный въ исполнительныя Палаты, сообщается ими строителямъ.

17. Издержки на содержаніе училищнаго зданія будутъ производимы, по мѣрѣ возможности, изъ суммъ училищнаго общества. Въ случаѣ же невозможности, или если потребуются значительныя починки, чрезвычайныя расходы относятся на счетъ членовъ училищнаго общества, согласно § 14-му.

18. Училищныя зданія, на основаніи постановленія Правительственной Коммисіи объ училищахъ, освобождаются отъ военного постоя. При всѣхъ училищныхъ зданіяхъ общество заготовитъ пожарные инструменты, а училищные дома застрахуетъ въ страховомъ отъ огня обществѣ, съ отнесеніемъ необходимаго расхода на счетъ городской суммы.

19. На уплату жалованья учителю составляется складка, въ которой участвуютъ всѣ хозяева и жители, занимающіеся торговлей и ремеслами или владѣющіе участкомъ земли, какъ семейные, такъ и бездѣтные, безъ различія сословій и исповѣданій, а потому и хозяева-евреи должны участвовать въ этой складкѣ.

20. Вдовы, незамужнія женщины и несовершеннолѣтніе,

подворья и огорода, поносить mają wszyscy mieszkańcy, do téj szkoły przyłączeni, bez różnicy stanu i wyznania, do czego należą dziedzice wsi przyłączonych i Proboszcz miejscowy.

15. Rozkład kosztu w téj mierze uczyniony być ma w tym stosunku, w jakim składka szkolna wybierać się będzie.

16. Wybór materiału, z jakiego dom szkolny ma być wystawiony, zostawia się właścicielom lub członkom towarzystwa szkolnego. Izby szkolne mają być ile potrzeba obszerne i zdrowe. Rysunek domu szkolnego miejskiego i wiejskiego, najoszczędniej a razem najwygodniej ułożony, sztychem rozmnożony, z przyłączonem objaśnieniem do Izby wykonawczych przesłany, stawiającym udzielony będzie.

17. Koszta na utrzymanie budynku szkolnego wzięte będą z kasy szkolnej każdego towarzystwa, ile taż kasa pozwoli. W przypadku przeciwnym, lub gdy reperacya będzie znaczna, koszta nadzwyczajne ponosić będą członki towarzystwa szkolnego, jak w § 14.

18. Domy szkolne według uchwały od Kommissyi Rządzącej wydanej dla szkół, wolne są od kwaterunku. Przy wszystkich domach szkolnych towarzystwo sprawi potrzebne narzędzia do gaszenia ognia, i domy szkolne w kassie ogniowej zaassekuruje, a należytość z kassy miejscowej opłaci.

19. Na opłatę nauczyciela składać się mają wszyscy gospodarze i mieszkańcy, z handlu, rzemiosła żyjący, lub grunt jakowy posiadający, tak dzietni jak bezdzietni, bez względu na różnicę stanu i religii, a zatem gospodarze żydowscy do takich składek należeć mają.

20. Wdowy, wolne kobiety i małoletni, skoro grunta

если владѣютъ землею или имѣютъ хозяйство, или же занимаются ремесломъ, тоже подлежатъ складкѣ.

21. Жители, составляющіе училищное общество, относительно складки раздѣляются на 4 разряда, соразмѣрно ихъ имуществу, доходамъ и средствамъ жизни. Складка можетъ быть взимаема частью хлѣбомъ, частью же деньгами. Учитель долженъ получать половину жалованья деньгами.

22. Размѣръ взноса соответственно 4-мъ разрядамъ опредѣляется слѣдующимъ образомъ. Въ городахъ платятъ годично:

Хозяева 1-го разряда	8	злот. п.
„ 2-го „	5 ¹ / ₂	„
„ 3-го „	3 ¹ / ₂	„
„ 4-го „	2 ¹ / ₂	„
Въ деревняхъ 1-го „	6	„
„ 2-го „	4	„
„ 3-го „	2 ¹ / ₂	„
„ 4-го „	1 ¹ / ₂	„

23. Разряды опредѣляются училищнымъ дозоромъ. Складка взимается въ четыре срока. Училищная касса находится въ вѣдѣніи училищнаго общества. Помѣщики, имѣющіе слугъ, коихъ дѣти будутъ посѣщать училище, окажутъ съ своей стороны содѣйствіе назначеніемъ для онаго разъ навсегда отсыпнаго хлѣба.

24. Въ помѣщичьихъ деревняхъ, гдѣ находятся лѣсныя дачи, дрова для училища отпускаются владѣльцами, а доставляются крестьянами; гдѣ же нѣтъ помѣщичьихъ лѣсовъ, а по близости находятся казенные лѣса, тамъ о выдачѣ дозволенія на полученіе дровъ заботится Эдукаціонная Палата. Гдѣ вовсе нѣтъ лѣса, тамъ на дрова, или же на торфъ, гдѣ сей матеріалъ находится въ употребленіи, раскладывается на общество особая складка, съ участіемъ въ ней и владѣльца.

25. Жалованья городскому учителю деньгами и зерновымъ хлѣбомъ полагается отъ 600 до 800 зл. п.; тамъ же, гдѣ никоимъ образомъ не можетъ быть отведенъ ему огородъ, прибавляется къ жалованью 200 зл. п. Въ деревняхъ жалованье учи-

лѣтъ или собственное хозяйство, или ремесло, до тѣхъ складки не подлежатъ.

21. Обыватели товарищество школьное складаяцы, вь względzie opłat, podzieleni być mają na 4-ry klasy, stosownie do ich osiadłości, dochodów i sposobu utrzymania się. Оплаты вь чęści вь збожу, вь чęści вь pieniąдзачь складане быць могутъ. Nauczyciel połowę pensyi вь pieniąдзачь odbierać powinien.

22. Podaje się proporcya opłat, stosownie do czterech klass. W miastach mają płacić rocznie:

Gospodarze 1-ěj klasy	złoty	pol.	8
„ 2-ěj „	„	„	5 ¹ / ₂
„ 3-ěj „	„	„	3 ¹ / ₂
„ 4-ěj „	„	„	2 ¹ / ₂
Na wsi, 1-ěj „	„	„	6
„ 2-ěj „	„	„	4
„ 3-ěj „	„	„	2 ¹ / ₂
„ 4-ěj „	„	„	1 ¹ / ₂

23. Dozór szkolny ułoży klasy. Складка вь czterech ratach wybierana będzie. Kassa szkolna zostawać ma вь ręku товарищества школьного. Dzieci mający służących, których dzieci do szkoły chodzić mają, przyłożyć się zechcą wyznaczeniem raz na zawsze ordynaryi вь збожу.

24. We wsiach szlacheckich, gdzie się lasy znajdują, właściciele wyznaczają drzewo на opał szkółki, które włościanie zwieść powinni, gdzie zaś lasów dziedzicznych nie masz, а lasy dóbr narodowych są bliskie, о wydanie assygnacyi Izba Edukacyjna starać się będzie. Gdzie wcale lasów nie masz, składka osobna на drzewo, lub gdzie jest używany torf, на товарищество rozłoży się, do czego i dominium się przykładają.

25. Płaca nauczyciela вь mieście, tak вь збожу jak вь pieniąдзачь, od 600 до 800 złotych polskich ma wynosić, там zaś, gdzie żadnym sposobem ogrodu mieć nie może, 200 złot. pol. więcej przydane mu będzie. Na wsiach nauczyciela pen-

теля, вмѣстѣ съ зерновымъ хлѣбомъ, должно простираться отъ 500 до 600 зл. п., кромѣ одно или полутора-моргового, хелминской мѣры, огорода, который непременно ему отводится.

26. Въ деревнѣ, которая по мѣстнымъ причинамъ не можетъ быть приписана къ другому училищу, а одна не въ состоянїи платить такого жалованья учителю, обязанность учителя можетъ быть предоставлена, при извѣстномъ и постоянномъ вознагражденїи, лицу, состоящему въ другой должности, или занимающемуся ремесломъ, совмѣстимымъ съ учительскими обязанностями, напр. органисту, ткачу или другому ремесленнику, работающему у себя дома, за исключенїемъ корчемниковъ, мясниковъ и другихъ, занимающихся несогласимыми съ учительскимъ званїемъ промыслами. Такому лицу, какъ всѣмъ учителямъ, по испытанїи его определеннымъ для того лицомъ и представленїи въ томъ свидѣтельства, Эдукаціонная Палата выдаетъ надлежащїй аттестатъ.

27. Всѣ члены училищнаго общества обязаны посылать своихъ дѣтей въ училище, за исключенїемъ тѣхъ, коихъ дѣти воспитываются въ высшихъ учебныхъ заведенїяхъ.

28. Училищный дозоръ обязанъ составить списки дѣтямъ обою пола, способнымъ посѣщать училище, т. е. въ городѣ, начиная съ 6-ти лѣтъ, въ деревняхъ же, особенно отстоящихъ отъ училища на четверть мили, съ 8-ми лѣтъ.

29. Дѣтя обязано посѣщать училище до тѣхъ поръ, пока, по удостовѣренїю училищнаго дозора, не приобрѣтеть необходимыхъ въ его сословіи и преподаваемыхъ въ училищѣ познанїй; ученїе оканчивается обыкновенно въ 11-ти или 12-лѣтнемъ возрастѣ.

30. Въ настоящее время каждый, безъ ограниченїя возраста, если только пожелаетъ учиться въ училищѣ, долженъ быть въ него принять.

31. Училищный дозоръ обязанъ наблюдать, чтобы всѣ родители посылали въ училище своихъ дѣтей, не уклоняясь подъ какими бы то ни было предлогами, а равнымъ образомъ—чтобы учителя въ точности исполняли свои обязанности.

ся wraz ze zbożem od 500 do 600 złotych polskich wynosić będzie, oprócz ogrodu z jednego lub półtora morga chełmińskiego, który koniecznie mieć powinien.

26. We wsi, która dla przyczyn miejscowych do żadnej szkółki przyłączoną być nie może, a osobnemu nauczycielowi opłacać takowej pensyi nie jest w stanie, obowiązek uczenia przydany być może z pewną i stałą gratyfikacją sprawującemu inną funkcją, lub bawiącemu się rzemiosłem zgodnym z obowiązkiem nauczyciela, jako to: organście, tkaczowi lub innym rzemieślnikom w domu pracującym, wyjąwszy bawiącego się szynkiem, rzeźnią i innymi niezgodnymi z tym urzędem professyami, a takowego nauczyciela, jak wszystkich nauczycielów, Izba Edukacyjna, po examinie przed osobą wyznaczoną i świadectwach złożonych, patentować będzie.

27. Wszystkie członki towarzystwa szkolnego, są obowiązane do szkoły swe dzieci posyłać, oprócz tych, których dzieci do wyższych szkół chodzą.

28. Dozór szkolny spisze wszystkie dzieci zdatne obojjej płci, do chodzenia do szkoły, to jest: w mieście od lat sześciu, na wsiach, zwłaszcza tych, które są o ćwierć mili od szkoły odległe, od ósmego roku.

29. Dziecię do szkoły ma chodzić póty, póki za zdaniem dozoru szkolnego nie nabędzie wiadomości stanowi jego potrzebnych, a w tej szkole dawanych, pospolicie w 11-m lub 12-m nauka się kończy.

30. W teraźniejszym czasie każdy człowiek w jakimkolwiek bądź wieku, chcący w tej szkole potrzebnych nabywać wiadomości, przyjętym być powinien.

31. Dozór szkolny starać się będzie, aby wszyscy rodzice posyłali dzieci do szkoły i pod różnymi pozorami od tego się nie wyłamywali; jako też aby nauczyciele swych powinności dopełniali, dostrzegać będzie.

32. Дозоръ особенно заботится о томъ, чтобы пастухъ назначался для цѣлаго селенія, а дѣти не теряли бы времени на пастьбу скота.

33. Особья правила для училищъ опредѣляютъ подробныя свѣдѣнія, необходимыя земледѣльцу и промышленнику, время, свободное отъ училищныхъ занятій, способы къ поощренію, испытанія и проч., а равно—какія вѣдомости должны быть представляемы Правительству, съ поименованіемъ учениковъ, отличающихся рѣдкими способностями, для обращенія на нихъ вниманія, и проч.

34. Учебники для этихъ училищъ будутъ изданы самыя дешевыя. Палата сожалѣетъ, что скудость ея средствъ не позволяетъ раздавать ихъ даромъ, о чемъ она озаботится впоследствии.

35. Для восполненія недостатка въ способныхъ учителяхъ, Палата приметъ мѣры къ увеличенію числа ихъ приумноженіемъ семинарій для образованія сельскихъ учителей.

Варшава, въ засѣданіи 12 Января 1808 г.

(подп.) *Станиславъ Потоцкій,*

Сенаторъ Воевода, Предсѣдатель Эдукаціонной Палаты.

№ 4.

ИНСТРУКЦІЯ

Ректору и лицамъ, назначеннымъ для испытанія кандидатовъ въ учителя, съ указаніемъ порядка представленія донесеній Эдукаціонной Палатѣ.

(отъ 15 Марта 1808 г.)

По испытаніи кандидата, присланнаго отъ Эдукаціонной Палаты, Префектуры или Подпрефектуры, Ректоръ составляетъ

32. Szczególniej postara się, aby wszędzie za przyjęciem gromadnego pasterza, dzieci nad paszeniem bydła czasu nie trawiły.

33. Osobny regulament tej szkoły opisze szczególnie nauki stosowne do życia rolniczego i przemysłowego, chwile wolne od szkoły, sposób zachęcenia, examina i t. d.; rapporta podawać się mające Rządowi z wyszczególnieniem uczniów rzadką zdatność okazujących, dla ściągnięcia jego baczności etc.

34. Książki elementarne dla tych szkółek wydane będą w jak najtańszej cenie. Żałuje Izba Edukacyjna, iż szczupłość funduszów nie pozwala bezpłatnie one rozdawać, o co później starać się będzie.

35. Zapobiegając niedostatkowi nauczycieli zdatnych, Izba Edukacyjna starać się będzie powiększyć ich liczbę przez pomnożenie seminaryów, do kształcenia takowych nauczycieli przeznaczonych.

Dan w Warszawie, na sessyi d. 12 Stycznia 1808 r.

(podp.) *Stanisław Potocki.*

Senator Wojewoda, Prezes Izby Edukacyjnej.

№ 4.

INSTRUKCYA

dla Rektorów i osób wyznaczonych do examinowania kandydatów, podających się na nauczycieli i względem sposobu podawania rapportu Izbie Edukacyjnej.

(z d. 15 Marca 1808 r.)

Rektor mając przysłanego sobie od Izby Edukacyjnej, od Prefektury lub Podprefektury kandydata do examinu, spo-

протоколъ такового испытанія и, по пунктамъ настоящей инструкции, рапортъ Эдукаціонной Палатѣ, и препровождаетъ оныя тому присутственному мѣсту, отъ котораго былъ присланъ къ нему для испытанія кандидатъ. Ректоръ долженъ объяснить:

1) Какое получилъ кандидатъ образованіе, въ какихъ училищахъ обучался и какимъ наукамъ.

2) Какой былъ до тѣхъ поръ родъ жизни кандидата.

3) Былъ ли онъ учителемъ, въ какихъ училищахъ и что преподавалъ.

4) Какихъ лѣтъ кандидатъ, какого вѣроисповѣданія и гдѣ родился.

5) Если иностранецъ, то давно ли проживаетъ въ Польшѣ, и знаетъ ли польскій языкъ.

6) Вызвавъ кандидата на откровенную бесѣду, Ректоръ долженъ стараться узнать, имѣетъ ли онъ здравый умъ, ясно ли выражаетъ свои мысли, не имѣетъ ли ложныхъ и преувеличенныхъ сужденій о вещахъ и не поддается ли раздражительности.

7) Наконецъ, долженъ внимательно разсмотрѣть свидѣтельства, выданныя кандидату за прежнее время, при чемъ обязанъ обратить вниманіе на то, долго ли онъ оставался на одномъ мѣстѣ, и о сихъ свидѣтельствахъ, во время ходатайства его объ учительской должности, доносить Эдукаціонной Палатѣ.

Приступая къ испытанію кандидата:

8) Ректоръ прежде всего заставляетъ его читать при себѣ, обращая вниманіе на то, ясно ли и вразумительно ли читаетъ, и многое ли способенъ повторить своими словами, потомъ возражаетъ ему на прочитанное, и проч.

9) Приказываетъ ему сочинить что-нибудь на бумагѣ самому или продиктовать для такого сочиненія отрывокъ изъ книги; если же кандидатъ владѣетъ какимъ-нибудь иностраннымъ языкомъ, то заставитъ его, въ своемъ присутствіи, перевести на польскій языкъ.

10) При семъ экзаменующій долженъ обращать вниманіе

рзѣди протоколъ такового examinowania i stosownie do punktów w tѣj instrukcyi wyrażonych, rapport do Izby Edukacyjnej ułożyć, i ten na ręce tѣj magistratury przesłać, od której kandydat był przysłany.

1) Wyrazi jakie kandydat odebrał wychowanie, w których szkołach się uczył i jakich nauk.

2) Jaki był dotąd sposób życia kandydata.

3) Czy był już nauczycielem, w których szkołach, i czego uczył.

4) Wiek jego, religia i z kąd jest rodem.

5) Jeżeli cudzoziemiec, jak dawno w kraju zamieszkały i czy umie po polsku.

6) W poufnej rozmowie z kandydatem, dojdzie czy ma rozsadek, czy jasno myśli swoje tłumaczy, czy nie ma w sądeniu o rzeczach wyobrażeń fałszywych, przesadzonych, i namiętnością się nie unosi.

7) Nakoniec przejrzy z uwagą wszelkie zaświadczenia kandydatowi dane, z nich dostrzeże czy długo na jednym miejscu zostawał, a o tych zaświadczeniach, aż do czasu starania się o funkcję, Izbie Edukacyjnej doniesie.

Przystępując do examinowania kandydata z jego zdaćności:

8) Najprzód każe czytać przy sobie, uważając czy wyraźnie i zrozumiale czyta, co swemi słowy powtórzy, zada trudności względem rzeczy czytanej do wyjaśnienia i t. d.

9) Zaleci napisać z myśli, lub podyktuje wyjątek z jakiego dzieła; jeżeli kandydat umie inny język, wyznaczy co do wytłumaczenia na język polski, a to w obecności swojej.

10) W tѣm piśmie uważać będzie examinujący, czy za-

на правописание, на знаки препинания, на правильность польского языка и ясность в изложении мыслей.

11) Предлагает для решения несколько арифметических задач, не выше тех действий, с которыми кандидат объявит себя ознакомленным, и в рапорт объяснить степень его познаний в арифметике.

12) Кроме умения читать, писать и начать счисления, следует означить в рапорте, какими еще знаниями или языками владеет кандидат и в какой степени, а также — не изучил ли какого-либо искусства, напр. рисования.

13) После того, экзаминирующей может ввести кандидата в начальное училище или призвать нескольких учеников и, в своем присутствии, заставить его преподавать по крайней мере в течение получаса.

14) При этом он обращает внимание на то, вразумительны ли для детей способы изложения кандидата, и примечается ли он к понятиям учеников.

15) По окончании сего испытания, Ректор должен спросить кандидата, знает ли он земледелие, садоводство, сельское хозяйство и т. п.

16) Не знает ли какого-нибудь ремесла, напр. токарного, ткацкого, столярного, переплетного и т. п., или не знает ли какой полезной домашней игры.

17) Женат ли и не желает ли его жена обучать девочек женским рукоделиям.

Составленный по указанным пунктам рапорт, с своими замечаниями, мнением о кандидате, его способностях и т. д., за собственною подписью и с означением числа, экзаминирующей представляет через Префектуру Эдукационной Палаты.

Варшава, в заседании Эдукационной Палаты,
15 Марта 1808 г.

Председательствующий
(подписано) *Онурый Копчинский*.

chowana jest ortografia, punktowanie, czystość języka polskiego i wyłożenie myśli jasne.

11) Poda mu niektóre zagadnienia w liczbach do rozwiązania w stopniu, w którym kandydat oświadcza, iż posiada naukę rachunkową, i ten stopień w raporcie wyrazi.

12) Oprócz czytania, pisania i początkowych rachunków, jakie jeszcze kandydat posiada umiejętności, lub języki i do jakiego stopnia każdą umiejętność, czy ma jaki talent, naprzykład rysunków.

13) Poczem zaprowadzić może kandydata do szkoły początkowej, lub wezwie kilku uczniów, i zaleci mu w obecności swojej najmniej przez pół godziny dawać uczniom naukę.

14) Uważy czy kandydat ma jasny i dla dzieci zrozumiały sposób tłumaczenia się, czy wchodzi w pojętność uczniów.

15) Nakoniec po odbytych takowych examinie, zapyta się kandydata czy zna rolnictwo, ogrodnictwo, gospodarstwo wiejskie i t. d.

16) Czy nie umie jakowego rzemiosła, naprzykład tokarstwa, tkactwa, stolarstwa, introligatorstwa i t. d., lub czy nie zna jakiej w domu pożytecznie zatrudniającej zabawy.

17) Czy jest żonaty i czy żona jego nie chciałaby uczyć dziewcząt robót kobiecych.

Raport takowy stosownie do tych punktów, z wyrażeniem dostrzeżeń swoich, opinii swojej o kandydacie, o stopniu jego zdatności, i t. d., examinuujący z podpisem swoim i wyrażeniem dnia przesła przez Prefekturę Izbie Edukacyjnej.

Dan w Warszawie, na sessyi Izby Edukacyjnej, dnia 15 Marca 1808 r.

(podp.) *Онурый Копчинский*.
Prezydujący.

№ 5.

Программа книги для народнаго чтенія.

(отъ 10 Іюня 1808 г.)

Эдукаціонная Палата,

не ограничиваясь распространіемъ грамотности между сельскимъ населеніемъ посредствомъ повсемѣтнаго учрежденія начальныхъ училищъ, желаетъ обратить его грамотность на достиженіе истиннаго образованія, давъ ему книгу, изъ которой онъ могъ бы почерпать необходимыя въ его быту свѣдѣнія. Для достиженія этой цѣли, Палата предположила издать книгу, не только для упражненія въ чтеніи учащихся, но также для приобрѣтенія свѣдѣній, которыя существенно послужили бы къ развитію ума, къ должному направленію понятій народа, и къ исправленію его недостатковъ, — такую книгу, въ которой бы народъ находилъ правила нравственности и знанія, необходимо нужныя въ жизни.

Сочиненіе это должно быть въ родѣ краткаго энциклопедическаго сборника, въ которомъ бы простыя истины были изложены такъ ясно, чтобы онѣ были удобо-понятны для народа, а свѣдѣнія представлены увлекательно и вмѣстѣ убѣдительно; для чего необходимо знать степень развитія народа и обладать умѣньемъ выражаться примѣнительно къ его понятіямъ.

Обращаясь въ этомъ смыслѣ къ тѣмъ, которые бы пожелали и могли заняться такимъ сочиненіемъ, Эдукаціонная Палата назначаетъ автору книги, наиболѣе соотвѣтствующей выраженнымъ требованіямъ, награду въ 900 золотыхъ п.

Выше всего оцѣнить Эдукаціонная Палата умѣнье автора избѣгать въ своемъ сочиненіи общихъ метафизическихъ понятій, которыя для народа, не привыкшаго обнимать связь отвлеченныхъ идей и употреблять принятыхъ въ наукѣ выражений,

№ 5.

Programma książki do czytania dla ludu.

(z d. 10 Czerwca 1808 r.)

IZBA EDUKACYJNA,

nie przestając na rozszerzaniu pomiędzy ludem wiejskim nauki czytania i pisania, przez zaprowadzenie powszechnie szkół elementarnych, chce obrócić to usposobienie na pożytek jego rzetelnego oświecenia, podając mu w rękę książkę, w której mógłby czerpać czyste wiadomości, jego stanowi koniecznie potrzebne; i w tym celu zamierzyła wydanie dzieła, nie tylko do wprawy czytania dla uczniów, ale też w zamiarze zebrania istotnych wiadomości, służących do ukształcenia umysłu, skierowania wyobrażeń ludu, i wad jego poprawy, i aby w niej znaleźć mógł zasady, prawidła i wiadomości dla siebie istotnie w życiu potrzebne.

Dzieło to ma być niejako krótkim zbiorem encyklopedycznym; a lubo prawdy w nim wytknięte, mają być proste, jednak układ i sposób podania onego jasny, nieprzechodzący pojęcia ludu, wystawujący wiadomości w sposobie przyjemnym i przekonywującym, wymaga znajomości stopnia jego oświecenia i sposobu tłumaczenia się stosowniejszego do jego pojęcia.

W tym celu wzywając Izba Edukacyjna tych, którzyby zająć się chcieli i mogli ułożeniem takiego dzieła, oznacza nagrody złotych 900, dla autora książki, najlepiej odpowiadającej temu zamiarowi.

Za najcelniejszą poczyta Izba Edukacyjna zaletę autorowi, jeżeli w dziele swoim unikając wyobrażeń ogólnych metafizycznych, które ludowi nieprzywykłemu do objęcia rozumowania myślnego i wyrazów uczeńszym zrozumiałych, sta-

были бы темны и бесполезны, а вмѣсто того въ изложеніи нравственныхъ истинъ, соблюдать вездѣ простоту и ясность, чтеніе же дѣлать пріятнымъ посредствомъ разсказовъ, примѣровъ и разговоровъ, перемѣшанныхъ стихами, пѣснями, поговорками, съ присовокупленіемъ случаевъ изъ отечественной исторіи, полезныхъ, какъ въ гражданской, такъ и военной жизни.

Слѣдующіе предметы должны, въ числѣ другихъ, необходимо войти въ составъ сочиненія:

1. Объ общихъ отношеніяхъ чловѣка къ своему Творцу, ближнимъ и другимъ существамъ.

О взаимныхъ обязанностяхъ дѣтей и родителей.

О пользѣ труда, бережливости и правильного веденія хозяйства.

Объ умѣренности и о послѣдствіяхъ пьянства. Правила сохраненія здоровья.

Показать отвратительность и послѣдствія неопрятности.

2. Относительно обязанностей гражданъ, дать надлежащее понятіе о свободѣ и о взаимныхъ отношеніяхъ гражданъ.

О должномъ уваженіи къ закону и власти.

О любви къ отечеству и обязанности защищать его.

3. Относительно научныхъ свѣдѣній.

Должны быть изложены, со всевозможною ясностію, теорія первыхъ четырехъ ариметическихъ дѣйствій и тройное правило, съ практическимъ примѣненіемъ ихъ къ нуждамъ поселянъ и съ объясненіемъ этихъ дѣйствій посредствомъ самихъ предметовъ.

Сущность нужнѣйшихъ для крестьянъ узаконеній, извлеченныхъ изъ мѣстнаго права.

Свѣдѣнія о мѣрахъ и вѣсахъ, сравнительно съ вѣсами соседнихъ странъ и съ новыми французскими.

Нѣкоторыя части земледѣлія и сельскаго хозяйства, съ показаніемъ разницы хозяйственныхъ способовъ, употребляемыхъ

лыбы сія непоjęтими и неуżyteczными, starać się będzie raczej w wystawieniu prawd moralnych, zachować wszędzie prostotę i jasność, a uczynić przyjemnem czytanie przez powieści, przykłady i rozmowy, wierszami, pieśniami i przysłowiami przeplatane, a mianowicie przez przykłady wyjęte z dziejów narodowych, tak cywilnemu jak wojskowemu życiu służące.

Materye mające się istotnie mieścić w tém dziele między innemi są następujące:

1. O ogólnych stosunkach człowieka z swoim Twórcą, z bliźniemi i innemi stworzeniami.

O obowiązkach wzajemnych dzieci i rodziców.

O pożytkach pracy, oszczędności i porządnego gospodarowania.

O wstrzemięźliwości, o skutkach pijaństwa. Prawidła zachowania zdrowia.

Wystawić szpetność i skutki nieochędóstwa.

2. Co do obowiązków obywatelskich, sprostować wyobrażenia o wolności i o wzajemnych stosunkach obywatelskich.

O winnem uszanowaniu praw i zwierzchności.

O miłości i obowiązku bronięcia ojczyzny.

3. Co do wiadomości:

Ma być jak najjaśnieј napisana teoria czterech pierwszych działań arytmetycznych z regułą trzech, praktycznie zastosowaną do potrzeb włóścian, z okazaniem tych rachunków na rzeczach samych.

Treść najpotrzebniejszych wiadomości temu stanowi, wyciągnięta z prawa krajowego.

Znajomość miar, wag, w porównaniu prostem z wagami sąsiedzkich krajów i z nowemi francuzkiemi.

Niektóre części gospodarstwa rolniczego i wiejskiego, z okazaniem różnicy sposobów gospodarowania w różnych

въ разныхъ мѣстахъ нашей страны и за границею, примѣнительно къ свойству почвы и мѣстности.

Объ употребленіи произведеній земли.

Нѣкоторыя части естественной исторіи, какъ нашего края, такъ и сосѣднихъ странъ, преимущественно объ уходѣ за скотомъ, о породахъ его, объ искусственномъ луговодствѣ, о пчелахъ, овцахъ и т. п.

При изложеніи помянутыхъ свѣдѣній, слѣдуетъ избѣгать излишнихъ подробностей, ограничиваясь только сущностью фактовъ, уже испытанныхъ на дѣлѣ и истинно полезныхъ.

Варшава, въ засѣданіи Эдукаціонной Палаты,
10 Юня 1808 года.

Предѣдательствующій
(подписано) *Валентинъ Соболевскій.*

№ 6.

Правила для учрежденія Семинаріи или учительской школы
въ Ловичѣ, изданныя Эдукаціонною Палатою.

(отъ 14 Юня 1808 г.)

ГЛАВА I.

Назначеніе учительской школы.

§ 1.

Молодые люди, имѣющіе соотвѣтственный возрастъ и предварительныя познанія въ наукахъ, воспитываются въ учительской школѣ теоретически и практически, для занятія впоследствии должностей учителей въ начальныхъ училищахъ.

stronach kraju naszego i zagranicznego, stosownie do natury gruntu i miejsca.

O korzystaniu z płodów ziemnych.

Niektóre części historyi naturalnej kraju tak naszego, jako i sąsiedzkiego, mianowicie o chowie bydła i gatunkach jego, o zasiewaniu łąk sztucznych, o pszczołach, owcach i t. d.

W opisie tych wiadomości unikając zbytniego szerzenia się, ograniczy się tylko w podaniu treści rzeczy już doświadczonych i prawdziwie użytecznych.

Dan w Warszawie, na sessyi Izby Edukacyjnej, dnia 10 Czerwca 1808 r.

(podp.) *Walenty Sobolewski,*
Prezydujący.

№ 6.

Zasady urządzenia Seminarii czyli szkoły nauczycieli
w Łowiczu, wydane przez Izbę Edukacyjną.

(d. 14 Czerwca 1808 r.)

ROZDZIAŁ I.

Przeznaczenie szkoły nauczycielskiej.

§ 1.

Młodzi ludzie wiek przyzwoity i przygotownicze wiadomości posiadający, kształcić się mają w szkole nauczycielskiej, teoretycznie i praktycznie, aby z czasem na nauczycieli do szkół elementarnych użyci być mogli.

ГЛАВА II.

Условія приѣма въ Семинарію.

§ 2.

Желающій поступить въ Семинарію, долженъ быть не моложе 16 лѣтъ и не имѣть физическихъ недостатковъ, препятствующихъ въ исполненіи будущихъ служебныхъ его обязанностей. Онъ обязанъ явиться къ Ректору для испытанія и представить надлежащія свидѣтельства о прежней своей жизни; если свидѣтельства эти будутъ одобрительны и по испытаніи окажется, что кандидатъ, по меньшей мѣрѣ, имѣетъ познанія, приобретаемыя въ начальныхъ училищахъ, тогда онъ принимается въ заведеніе на трехлѣтній курсъ.

§ 3.

Ректоръ Семинаріи сообщаетъ списокъ кандидатовъ Эфорату, который представляетъ ихъ на утвержденіе Эдукаціонной Палаты.

§ 4.

Въ случаѣ необходимости исключить семинариста изъ заведенія, Ректоръ доноситъ о томъ, съ объясненіемъ побудительныхъ причинъ, училищному Эфорату, который, съ присовокупленіемъ своего мнѣнія, представляетъ объ этомъ Эдукаціонной Палатѣ.

ГЛАВА III.

Обязанности и занятія семинаристовъ.

§ 5.

Занятія семинаристовъ слѣдующія: находиться на определенныхъ урокахъ, присутствовать во время преподаванія наукъ

ROZDZIAŁ II.

Warunki w przyjmowaniu do Seminarium.

§ 2.

Kandydat mający być przyjęty na seminarzystę, powinien przynajmniej mieć lat 16, być wolnym od wad fizycznych, któreby mogły przeszkadzać przyszłemu jego urzędowaniu. Stawić się zaś ma przed Rektorem do egzaminu, złożyć potrzebne zaświadczenia z życia dotąd prowadzonego, a skoro te w niczem przeciw niemu mówić nie będą, tudzież gdy się przy egzaminie okaże, że kandydat te przynajmniej wiadomości posiada, jakie się w szkołach elementarnych nabywają, przyjętym będzie na trzyletnie sposobienie się w instytucie.

§ 3.

Rektor Seminarium poda kandydatów Eforatowi miejscowemu, który o ich potwierdzenie uda się do Izby Edukacyjnej.

§ 4.

Gdyby seminarzysta jakowy miał być oddalony, doniesie o tém Rektor z przyłączeniem powodów Eforatowi szkolnemu, który, załączając zdanie swoje, przesle wszystko Izbie Edukacyjnej.

ROZDZIAŁ III.

Obowiązki i zatrudnienia seminarzystów.

§ 5.

Zatrudnienie seminarzystów będzie, naprzód uczęszczać na lekcyjne przeznaczone, być przytomnym w czasie udzielania

въ образцовомъ училищѣ, преподавать уроки въ томъ же училищѣ и приготовляться къ будущей службѣ.

§ 6.

Семинаристы, кромѣ обыкновенныхъ уроковъ, въ определенные часы должны находиться въ образцовомъ и промышленномъ училищѣ на урокахъ Ректора и учителя Семинаріи, равно одного изъ преподавателей сего училища. Въ последнемъ году пребыванія своего въ заведеніи, семинаристы должны сами заниматься преподаваніемъ въ томъ же училищѣ, но не иначе, какъ въ присутствіи сказанныхъ трехъ учителей, которые обязаны обращать особенное вниманіе на способъ преподаванія и, въ случаѣ замѣченной ошибки, предостеречь и исправить, по окончаніи уроковъ.

ГЛАВА IV.

Предметы ученія для семинаристовъ.

§ 7.

Независимо отъ строгаго надзора надъ семинаристами и примѣрнаго ихъ поведенія, главнымъ двигателемъ нравственнаго ихъ воспитанія должны быть религія, точное исполненіе ея обрядовъ и наука нравственности, объясняемая примѣрами.

§ 8.

Предметы преподаванія въ Семинаріи слѣдующіе:

1. Отечественный языкъ. Ученики должны усвоить себѣ самыя точныя основанія грамматики этого языка, чтобы могли не только говорить на немъ ясно, но и письменно выражать свои мысли съ надлежащимъ искусствомъ.

наукъ въ школѣ wzorowej, и наконецъ даваніе наукъ въ тѣ же школѣ и способленіе къ будущему urzędowaniu.

§ 6.

Seminarzyści będą uczęszczać oprócz właściwychъ swychъ lekcyi w godzinachъ wyznaczonychъ, na lekcyje w szkółce wzorowej i przemysłowej dawane takъ przezъ Rektora i nauczyciela seminarzystówъ, jako też przezъ właściwego nauczyciela tychъ szkółekъ. W ostatnimъ roku swjej bytności w Seminarjum, sami seminarzyści udzielać będą w тѣ же школѣ naukę, lecz zawsze w przytomności owychъ trzechъ nauczycieli, którzy troskliwie na sposóbъ dawania uważać mają, a skoro by w czemkolwiekъ bądź chybiającychъ spostrzegli, po skończonej lekcyi przestrzegą i poprawią.

ROZDZIAŁ IV.

Nauki dla seminarzystówъ przeznaczone.

§ 7.

Do kształcenia moralnego seminarzystówъ, oprócz ścisłego dozoru i przykładowego sprawowania się, zmierzać ma religia i należyte zachowanie jejъ obrządkówъ, i nauka moralna, objaśniona na przykładachъ.

§ 8.

Nauki mające być seminarzystomъ udzielane są następujące:

1. Językъ ojczysty, w którymъ mają nabyć jakъ najdokładniejszychъ wyobrażeńъ grammatycznychъ, aby się nimъ mogli nie tylko ustnie i jasno wytłumaczyć, lecz oraz wyrazić myśli swoje na piśmie stylemъ przyzwoitymъ.

§ 9.

Усовершенствованіе почерка не должно быть пренебрегаемо, и потому слѣдуетъ наблюдать, чтобы семинаристы писали четко и красиво, и чтобы, въ случаѣ неимѣнія прописей, могли сами писать ихъ для дѣтей.

§ 10.

Семинаристы должны стараться о приобрѣтеніи надлежащихъ познаній въ ариѳметикѣ, особенно въ тройномъ правилѣ и правилѣ товарищества, а задачи менѣе трудныя должны рѣшать умственно.

§ 11.

Изъ геометріи они должны знать начальныя теоремы и задачи, которыя на практикѣ послужатъ имъ къ производству самыхъ простыхъ измѣреній.

§ 12.

Изъ естественной исторіи преимущественно должны преподаваться свѣдѣнія о животныхъ, въ особенности же о домашнихъ, и ботаника, при чемъ не слѣдуетъ упускать изъ виду отношенія того и другаго къ мѣстному хозяйству. По минералогіи же семинаристы должны знать на столько, на сколько требуетъ этого будущее ихъ назначеніе.

§ 13.

Наука о человѣкѣ въ физическомъ отношеніи и о сохраненіи здоровья должны быть излагаемы въ предѣлахъ пракческаго ихъ примѣненія.

§ 14.

Изъ физики и химіи должны быть объясняемы основныя

§ 9.

Formowanie charakteru nie ma być zaniedbywane, czuwać przeto należy, ażeby seminarzyści pisali czytelnie i dobrze, i aby w przypadku zastępując forszyfty, sami dzieciom wzory podpisywać mogli.

§ 10.

Każdy seminarzysta starać się powinien o nabycie w rachunkach należytej wprawy, osobliwie co do reguły trzech i reguły współki, zadania zaś lżejsze z pamięci rozwiązywać powinien.

§ 11.

Z geometryi ma umieć początkowe twierdzenia i zadania, które do praktycznego użycia zastosowane, uczynią go zdolnym do odbywania najprostszycch rozmiarów.

§ 12.

Z historyi naturalnej będzie dawany osobliwie rozdział o zwierzętach, mianowicie zaś domowych, i nauka o roślinach, nie spuszczać z oczu stosunków gospodarstwa krajowego, przystosowań praktycznych. Z mineralogii zaś tyle umieć powinien, ile cel przyszłego przeznaczenia wymaga.

§ 13.

Nauka o człowieku uważanym fizycznie, o zachowaniu zdrowia, ma być dawana ze względu na przystosowania praktyczne.

§ 14.

Z fizyki i chemii objaśniane im będą najpierwsze, naj-

и нужнѣйшіе законы, при незнаніи которыхъ, человекъ подчиняется предрасудкамъ и подвергается обманамъ.

§ 15.

Географію и исторію края преподавать со всею отчетливостью, стараясь при всякомъ удобномъ случаѣ внушать учащимся любовь къ отечеству. Впослѣдствіи же можно перейти и къ преподаванію географіи странъ сосѣднихъ и отдаленнѣйшихъ.

§ 16.

Семинаристы обязаны приобрѣсти отчетливыя понятія о Правительствѣ и о мѣстномъ правѣ.

§ 17.

Прежде преподаванія семинаристамъ собственно педагогики и методики, необходимо ознакомить ихъ съ душевными способностями, дабы они имѣли по крайней мѣрѣ столько ясныхъ психологическихъ понятій, сколько это необходимо учителю, для того, чтобы успѣшно дѣйствовать на молодые умы.

§ 18.

Во всѣхъ исчисленныхъ предметахъ семинаристы должны приобрѣсти такія познанія, чтобы, вступая въ учительскую должность, были въ состояніи объяснять дѣтямъ, надлежащимъ образомъ, все то, что содержится въ книгѣ, изданной для старшихъ классовъ начальныхъ училищъ.

§ 19.

Семинаристы должны ознакомиться съ садоводствомъ и упражняться въ немъ подъ руководствомъ садовника, на сколько позволяютъ имъ это время и обстоятельства. Для этой цѣли

potrzebniejsze prawdy, bez których wiadomości człowiek wystawiany bywa na zabobony i oszukaństwa.

§ 15.

Geografia i historia krajowa dawana im będzie jak najdokładniej, wpajając w nich przy wszelkiej okoliczności miłość ojczyzny. Później dopiero postąpić można do geografii krajów sąsiedzkich i odleglejszych.

§ 16.

Każdy seminarzysta nabyć powinien jasnych wyobrażeń wiadomości rządu i praw krajowych.

§ 17.

Zanim seminarzyści przystąpią do właściwej pedagogii i metodyki, zastanowić ich wprzód koniecznie należy nad władzami duszy, ażeby tyle przynajmniej wyobrażeń z psychologii jasno pojęli, ile koniecznie potrzeba, aby nauczyciel posiadał, chcąc skutecznie działać na młode umysły.

§ 18.

W tych wszystkich wyliczonych naukach do tego stopnia każdy seminarzysta doprowadzonym będzie, ażeby objąwszy urząd nauczycielski, potrafił dokładnie dzieciom objaśniać wszystko, co się znajduje w książce dla wyższych klas elementarnych.

§ 19.

Seminarzyści powinni się obeznajmować i ćwiczyć w robotach ogrodniczych pod przewodnictwem ogrodnika, ile tylko czas i okoliczności pozwolą. Przeznacza się na ten koniec

назначается садъ Ректора, который, ни сколько не препятствуя практическому преподаванію въ немъ садоводства и хозяйства, сохраняетъ за собою право на всяческій съ него доходъ.

Г Л А В А V.

Бытъ семинаристовъ.

§ 20.

Чистоту въ квартирѣ поддерживаютъ сами семинаристы, которые помѣщаются по два въ комнату; Ректоръ же, какъ хозяинъ дома, заботится о сохраненіи въ исправности квартирѣ, объ отопленіи, освѣщеніи и доставленіи семинаристамъ необходимо нужныхъ вещей, каковы суть: стулъ для каждаго, столъ, за которымъ могли бы заниматься двое вмѣстѣ, деревянная кровать съ тюфякомъ, набитымъ сѣномъ, простое одѣяло съ двумя набитыми шерстью подушками и другія мелкія принадлежности.

§ 21.

Семинаристы должны получать пищу здоровую и въ достаточномъ количествѣ: на завтракъ—мучной или молочный супъ и кусокъ хлѣба, на обѣдъ—два кушанья, на ужинъ—одно. Четыре раза въ недѣлю они получаютъ мясныя блюда, а по воскресеньямъ—кусокъ жаркаго. Обыкновеннымъ ихъ питьемъ должна быть вода; въ воскресные дни и въ большіе праздники они получаютъ по квартъ простаго пива въ день.

§ 22.

Ежемесячно Ректоръ выдаетъ впередъ семинаристамъ $\frac{9}{10}$ частей изъ суммы, назначенной по штату на одежду. Одну десятую часть онъ оставляетъ въ кассѣ, для составленія каждому семинаристу маленькой суммы при выпускѣ изъ заве-

огрѣд Ректора, który nie tamując bynajmniej dawania w nim nauki praktycznej ogrodnictwa i gospodarstwa, wszelki pożytek dla siebie z niego zachowuje.

ROZDZIAŁ V.

Stosunki seminarzystów.

§ 20.

Czystość w stancyi obmyślą sami seminarzyści po dwóch razem mieszkający, całość zaś jej, opał, światło i nieuchronnie potrzebne ruchomości, jako to: stołki dla kaźdego, stół przy którymby obadwa razem pracować mogli, łóżko drewniane z siennikiem, kołdrą ordynaryjną z dwiema poduszkami siercią wypchanymi i drobniejsze sprzęty, jakie dotąd mieli, Rektor, jako gospodarz domu całego, obmyśli.

§ 21.

Seminarzyści będą mieli jedzenie zdrowe i dostateczne: na śniadanie dostaną zupę z mąki lub mleka, i kawałek chleba, na obiad—po dwie potrawy, na wieczerzę—jedną potrawę. Cztery razy na tydzień będą mieli potrawy mięsne, a w niedzielę po kawałku pieczeni. Napojem ich zwyczajnym będzie woda. W niedzielę i wielkie święta dostaną piwa ordynaryjnego po kwarcie na dzień.

§ 22.

Co miesiąc będzie wypłacał Rektor anticipative kaźdemu seminarzyście z pensyi, etatem wyznaczonej, na odzież $\frac{9}{10}$ części. Dziesiątą zaś część zostawi w kassie na zebranie sum-

денія. Семинаристы же даютъ Ректору ежемѣсячныя квитанціи въ полученіи денегъ.

Г Л А В А VI.

Обязанности Ректора.

§ 23.

Управление всѣмъ домомъ и всѣми принадлежащими къ нему лицами, ввѣряется Ректору заведенія. Каждый долженъ оказывать ему подобающее почтеніе и повиновеніе, и непосредственно къ нему обращаться съ своими нуждами.

§ 24.

Уроки, назначенные для семинаристовъ, преподаетъ частію Ректоръ, частію же—опредѣленный для сихъ уроковъ учитель, распределеніе же уроковъ составляетъ Ректоръ каждое полугодіе и, вмѣстѣ съ росписью уроковъ образцоваго и промышленнаго училищъ, представляетъ на утвержденіе училищнаго Эфората.

§ 25.

Обязанности Ректора въ частности суть слѣдующія: 1) наблюдать за порядкомъ во всемъ домѣ, какъ въ хозяйственномъ, такъ и въ учебномъ отношеніяхъ; 2) заниматься преподаваніемъ по крайней мѣрѣ шесть часовъ въ недѣлю, изъ коихъ три посвящать семинаристамъ, два образцовому училищу, и одинъ дѣвочкамъ въ промышленномъ училищѣ; 3) испытывать кандидатовъ, какъ указано въ § 3, и стараться, чтобы опредѣленное число семинаристовъ никогда не уменьшалось; 4) заботиться о доставленіи семинаристамъ надлежащихъ удобствъ, какъ въ помѣщеніи, такъ и въ другихъ потребностяхъ, коими они должны быть снабжаемы въ размѣрѣ, опредѣленномъ штатомъ.

ki dla każdego seminarzysty na wyprawę; seminarzyści zaś kwit co miesiąc Rektorowi na odebrane pieniądze złożą.

ROZDZIAŁ VI.

Obowiązki Rektora.

§ 23.

Rząd nad całym domem i wszystkimi osobami należącymi do niego, porucza się Rektorowi Instytutu. Każdy mieć powinien przyzwoite dla niego uszanowanie i posłuszeństwo, i do niego każdy bezpośrednio ma się udawać w swych potrzebach.

§ 24.

Lekcje wyznaczone dla seminarzystów, dawać będzie po części Rektor z właściwym ichże nauczycielem. Tych zaś rozkład co półrocze ułoży Rektor i wraz z planem lekcji szkółki wzorowej i przemysłowej, poda do potwierdzenia Efortowi szkolnemu.

§ 25.

Powinności Rektora w szczególności są następujące: 1) Czuwać nad rządem całego domu, tak co do gospodarstwa, jako i do szkoły. 2) Dając sześć przynajmniej godzin na tydzień, z których trzy poświęci seminarzystom, dwie w szkole wzorowej, a jedną u dziewcząt w szkole przemysłowej. 3) Examinować kandydatów, jak się w § 3 nadmienilo i starać się o to, aby liczba seminarzystów przeznaczona w zupełności się utrzymywała. 4) Mieć staranność o należytą wygodę seminarzystów, co do pomieszkania, potrzeb życia, w które, podług wymiaru w etacie wytkniętego, opatrywani będą.

§ 26.

Постоянное наблюдение за порядкомъ, какъ хозяйственнымъ, такъ и училищнымъ, требуетъ всегдашняго присутствія Ректора, и потому онъ не можетъ отлучиться изъ дому, не сдавъ предварительно надзора учителю Семинаріи, или по крайней мѣрѣ учителю образцоваго училища. Ректоръ, желая отлучиться на 24 часа, долженъ просить позволенія мѣстнаго дозора, а на болѣе продолжительный срокъ, испрашиваетъ разрѣшенія Эдукаціонной Палаты.

§ 27.

Въ случаѣ болѣзни Ректора, его мѣсто заступаетъ учитель семинаристовъ; если же болѣзнь продолжится болѣе трехъ дней, то учитель обязанъ донести о томъ мѣстному дозору.

§ 28.

Ректоръ обязанъ наблюдать, гдѣ и на что издерживаетъ каждый семинаристъ получаемое имъ жалованье, и лишь только замѣтитъ дурное употребленіе онаго, немедленно принимаетъ мѣры къ прекращенію зла.

Г Л А В А VII.

Отдыхъ и совѣщанія.

§ 29.

По середамъ, послѣ обѣда назначается отдыхъ, какъ для семинаристовъ, такъ и для училищъ образцоваго и промышленнаго. Ректоръ же совѣщается въ это время съ учителями Семинаріи и образцоваго училища по дѣламъ хозяйственнымъ и учебнымъ. Въ совѣщаніяхъ составляются рапорты о состояннн заведенія, въ особенннсти же аттестации каждаго семи-

§ 26.

Ustawiczne czuwanie nad porządkiem tak domowym jako szkolnym, wskazuje potrzebę ciągłej przytomności Rektora, który nawet z domu oddalić się nie może, nie zdawszy dozoru nauczycielowi seminarii lub przynajmniej nauczycielowi wzorowemu. Chcąc Rektor oddalić się na 24 godzin, potrzebuje pozwolenia Dozoru miejscowego, na czas zaś dłuższy, od samej Izby Edukacyjnej.

§ 27.

W przypadku słabości Rektora zastępować go będzie nauczyciel seminarzystów, a gdyby ta trwała dłużej nad dni trzy, uczyni o tém rapport miejscowemu dozorowi.

§ 28.

Rektora obowiązkiem będzie zważać gdzie, i na co każdy seminarzysta pensję swoją wydaje, a skoro złe użycie jakowe spostrzeże, natychmiast złemu zapobieży.

ROZDZIAŁ VII.

Rekreacye i konferencye.

§ 29.

We środę po południu będzie rekreacya tak dla seminarzystów, jako dla szkoły wzorowej i przemysłowej. Rektor zaś odbywać będzie z nauczycielami seminarium i szkoły wzorowej konferencyą, w celu obrad domowych i szkolnych. Na nich układać się będą rapporta o stanie instytutu, a mianowicie cenzura każdego seminarzysty. Rzecz

нариста. Предметы каждого засѣданія аккуратно вносятся учителемъ Семинаріи въ журналъ, который, по каждому востребованію, представляется мѣстному училищному дозору на разсмотрѣніе.

§ 30.

Въ совѣщанія могутъ быть призываемы семинаристы, признанные уже самимъ Ректоромъ подлежащими болѣе строгому взысканію. Семинаристъ призывается въ совѣщаніе въ тѣхъ случаяхъ, когда власть Ректора должна быть поддержана совѣтомъ и свидѣтельствомъ учителей.

ГЛАВА VIII.

Испытанія и вакаціи.

§ 31.

Однажды въ годъ, послѣ пятидесятницы, производятся публичные испытанія въ Семинаріи, образцовомъ и дѣвичьемъ училищахъ; на испытанія Ректоръ приглашаетъ училищный дозоръ и публику писанною программю, въ которой извѣщаетъ о состояніи заведенія.

§ 32.

По окончаніи испытаній, наступаетъ, какъ для семинаристовъ, такъ и для учащихся въ образцовомъ и дѣвичьемъ училищахъ, четырехъ—недѣльное вакаціонное время, которое должно быть опредѣлено такъ, чтобы оно оканчивалось къ тому сроку, съ котораго начинаются каникулы для всѣхъ начальныхъ училищъ. Съ наступленіемъ сихъ каникулъ, ученіе въ Семинаріяхъ и въ помянутыхъ училищахъ должно тотчасъ возобновиться, для того, чтобы городскіе учителя, не довольно приготовленные, могли въ это время подучиться въ Семинаріяхъ.

каждѣй сессии przez nauczyciela seminarium wciagniona będzie do porządnego protokołu, który na każde żądanie podany będzie do przejrzania miejscowemu dozorowi szkolnemu.

§ 30.

Na tę konferencyą przywołani być mogą seminarzyści, którzy na większe już od samego Rektora strofowanie zasłużyli. Seminarzysta może się udać na tę konferencyą w interesach, w którychby powaga Rektora mogła być wsparta radą i świadectwem nauczycieli.

ROZDZIAŁ VIII.

Examina i wakacje.

§ 31.

Raz na rok po Zielonych Świątkach odbywać się będzie examen publiczny z seminarzystami, szkołą wzorową i szkołką dziewcząt, na który zaprosi Rektor Dozór szkolny miejscowy i publiczność programmatem pisanym, w którym będzie wyrażony stan instytutu.

§ 32.

Po odbytych examinie nastąpią wakacje czterotygodniowe, tak dla seminarzystów jako i dla szkólek, które w ten sposób wymierzyć należy, aby się kończyły wtenczas, gdy się mają zaczynać wakacje powszechne, wszystkim szkołom elementarnym przepisane. Skoro te się bowiem zaczną, nauka tak seminarzystów, jako i szkółki, powinna być na nowo rozpoczęta, a to dla tego, ażeby nauczyciele miejscy nie dosyć wprawni, przez ten czas z nauk seminarium korzystać mogli.

§ 33.

Въ вакаціонное время Ректоръ, учителя Семинаріи и образцоваго училища могутъ отлучиться, но по крайней мѣрѣ одинъ изъ нихъ долженъ оставаться при заведеніи; очередь отлучекъ опредѣлить училищный дозоръ, по представленію Ректора.

Г Л А В А IX.

Донесенія.

§ 34.

Два раза въ годъ, около Новаго года и въ Іюнь мѣсяцѣ, Ректоръ представляетъ училищному дозору подробное донесеніе о состояніи заведенія, а разъ въ годъ, въ Іюль мѣсяцѣ, представляетъ Префектурѣ Департамента разсмотрѣнный Эфоратомъ прихода-расходный годовою счетъ, съ надлежащими засвидѣльствованіями.

§ 35.

По дѣламъ, касающимся починки дома, Ректоръ обращается въ Префектуру.

Г Л А В А X.

Обязанности учителей.

§ 36.

Учитель Семинаріи, собственно по должности, обязанъ заниматься преподаваніемъ семинаристамъ предметовъ, которые ему назначены по росписанію, или отдѣльно, самимъ семинаристамъ, или же, въ ихъ присутствіи, учащимся въ нормальномъ или промышленномъ училищахъ.

§ 33.

W czasie wakacyi, Rektor, nauczyciel seminaryum i nauczyciel wzorowy, mogą sobie wyjechać, lecz jeden z nich przynajmniej musi być na miejscu przytomnym, kolej przeto oddalenia się, Dozór szkolny na podanie Rektora przeznaczy.

ROZDZIAŁ IX.

Rapporta.

§ 34.

Dwa razy na rok około Nowego roku i w Czerwcu zda Rektor dozorowi szkolnemu rapport dokładny o stanie instytutu, raz zaś na rok w miesiącu Lipcu złoży rachunek z całorocznego dochodu i rozchodu, wsparty zaświadczeniami i weryfikowany przez Eforat, Prefekturze Departamentu.

§ 35.

W zaradzaniu potrzebom domowym, jako to tyczącym się budowli, Rektor uda się do Prefektury.

ROZDZIAŁ X.

Stosunki nauczycieli.

§ 36.

Nauczyciel seminarzystów ma właściwie z urzędu powierzony sobie obowiązek dawania seminarzystom tych nauk, które na niego z planu lekcyi wypadną, bądźto oddzielnie dla samych seminarzystów, bądź w ich przytomności w szkołce normalnej lub przemysłowej.

§ 37.

Но въ частности на учитель Семинаріи лежитъ отвѣтственность за поступки и образованіе его учениковъ.

§ 38.

Онъ считается первымъ помощникомъ, совѣтникомъ, а иногда и заступающимъ мѣсто Ректора.

§ 39.

Учитель Семинаріи не можетъ отлучиться изъ дому, не извѣстивъ о томъ Ректора; для отсутствія же на 24 часа или болѣе, требуется дозволеніе училищнаго дозора.

§ 40.

Учитель образцоваго и дѣвичьяго училища преподаетъ уроки, какъ назначено ему по росписанію; эти уроки должны быть посѣщаемы семинаристами.

ГЛАВА XI.

Образцовое и промышленное училища.

§ 41.

Образцовое училище имѣетъ такое же устройство, какъ и каждое высшее начальное трехклассное училище, и способъ преподаванія въ немъ долженъ быть истинно образцовый.

§ 42.

Въ промышленномъ или женскихъ работъ училищѣ, разнымъ собственно работамъ обучаетъ учительница; Ректоръ же Семина-

§ 37.

Nauczyciel przeto seminarzystów jest w szczególności odpowiedzialnym, za ich postępkę i kształcenie się.

§ 38.

On jest uważany jako pierwszy pomocnik, doradca, a czasem i zastępca Rektora.

§ 39.

Nauczyciel seminarium nie może się z domu oddalić nie opowiedziawszy się Rektorowi, na niebytność zaś 24-godzinną, lub dłuższą, potrzebuje zezwolenia Dozoru szkolnego.

§ 40.

Nauczyciel szkółki wzorowej i dziewczęcej, daje lekcye podług rozkładu na niego przypadające, na które seminarzyści uczęszczać mają.

ROZDZIAŁ XI.

Szkółka wzorowa i przemysłowa.

§ 41.

Organizacya szkółki wzorowej będzie taż sama, co każdej szkoły elementarnej wyższej, o trzech klassach i nauka w niej iść powinna trybem prawdziwie wzorowym.

§ 42.

W szkółce przemysłowej czyli robót kobiecych uczycielka, co do rozmaitych robót dawać będzie naukę, Rektor zaś

ри, учитель образцоваго училища и оканчивающіе курсъ семинаристы обучаютъ, согласно росписанію уроковъ, чтенію, письму и счисленію, преподавая при томъ необходимѣйшія начала наукъ по энциклопедическому сборнику, который будетъ изданъ въ скоромъ времени; преподаваніе же это должно быть таково, какъ въ третьемъ или высшемъ классѣ образцоваго училища.

§ 43.

Дѣвочки, не подготовленные еще къ курсу третьяго класса, посѣщаютъ вмѣстѣ съ мальчиками уроки въ двухъ низшихъ классахъ образцоваго училища.

§ 44.

Въ промышленномъ училищѣ дѣвочки занимаются: дерганьемъ ветоши, пряденіемъ шерсти, бумаги, льна, конопли и шелку, вязаньемъ чулковъ, шитьемъ, дѣланіемъ сѣтокъ и шитьемъ по канвѣ.

§ 45.

Матеріалы для работъ, какъ то: полотно для шитья, ленъ для пряжи, ученицы должны приносить съ собою; но, окончивъ работу, онѣ не лишаются на нее права собственности.

§ 46.

Учительница должна постоянно присутствовать на урокахъ дѣвочекъ въ промышленномъ училищѣ.

Варшава, въ засѣданіи Эдукаціонной Палаты,
14 Іюня 1808 года.

Предсѣдательствующій,
(подписано) *Онуфрій Копчинскій*.

seminarzystów, nauczyciel szkółki wzorowej i dojrzewający seminarzyści uczyć będą, stosownie do rozkładu lekcyi, czytania, pisania, rachunków, objaśniając oraz najpotrzebniejsze wyobrażenia naukowe, podługъ zbioru encyklopedycznego, który ma być wkrótce drukiem ogłoszony, tłumaczenia zaś te dawane będą podobnie jak w trzeciej czyli najwyższej klasie szkółki wzorowej.

§ 43.

Dziewczęta, które nie są jeszcze usposobione do klasy trzeciej, będą miały z chłopcami w dwóch classach niższych szkółki wzorowej lekcyę wspólnę.

§ 44.

Zatrudnieniem dziewcząt w szkółce przemysłowej, będzie robienie skubanki, przędzenie wełny, bawełny, lnu, konopi i jedwabiu, robienie pończoch, szycie, robienie siatek, i roboty krosienkowe.

§ 45.

Матеріалы до работъ, jako to: płótno do szycia, len do przędzenia, uczennice same przynosić powinny, lecz ukończywszy robotę, ta jest ich własnością.

§ 46.

Na lekcyach dziewcząt w szkółce przemysłowej, uczycielka zawsze powinna być przytomna.

Działo się w Warszawie, na scssyi Izby Edukacyjnej, dnia 14 Czerwca 1808 r.

(podpisano) *Onufry Kopczyński*,
Prezydujący.

№ 7.

Объяснение архитектурных чертежей училищных домовъ и внутренняго ихъ устройства.

Общее замѣчаніе.—Налитографированные чертежи заключаютъ въ себѣ планы и фасады двухъ училищъ. Буквою *A* обозначено сельское, а буквою *B* городское училище, первое для 50, а последнее для 100 учениковъ. Къ зданіямъ этимъ, подъ одною съ ними крышею, присоединено помѣщеніе для учителя.

Размѣръ сихъ строеній опредѣленъ, съ соблюденіемъ всевозможной бережливости, относительно возможно меньшаго расхода на ихъ постройку и отопленіе, а вмѣстѣ съ тѣмъ и относительно удобства въ помѣщеніи учениковъ и учителя.

Такъ-какъ все это было обдумано въ настоящихъ чертежахъ людьми, опытными въ строительномъ искусствѣ, то напрасно бы кто-нибудь вздумалъ ихъ передѣлывать, съ намѣреніемъ усовершенствовать: непременно впалъ бы онъ въ ошибки, которыя потомъ и были бы обнаружены жизнью. Какъ ни желательно, чтобы зданія эти были каменные, подъ черепицею—и для прочности, и для безопасности отъ огня; но, такъ-какъ не вездѣ представляется къ тому возможность, то одно изъ этихъ строеній, именно сельское приходское училище лит. *A* размѣрено и начерчено для деревянной постройки, другое же—городское приходское училище лит. *B* проектировано для кирпичной кладки. Оба эти зданія представлены въ двоякомъ планѣ, относительно части строенія, опредѣленной для школы: первый, находящійся на приклеенной бумагѣ подъ буквою *C* имѣетъ одну только классную комнату; на другомъ же, находящемся на нижнемъ чертежѣ подъ приклейкою, показаны въ каждомъ зданіи по двѣ классныя комнаты. Это даетъ возможность каждому, сообразно мѣстной потребности, избрать то, что найдетъ для себя полезнѣйшимъ,—именно: или одну большую классную комнату, или двѣ меньшія, на случай отдѣленія дѣвочекъ отъ мальчи-

№ 7.

Объяснение рисовъ архитектурныхъ на дома и порядки внутренне школы парафіальныхъ.

Острѣженіе общее.—Рисы сзтычowane замыкаютъ в соbie планы и фасыаты двѣохъ школокъ. Подъ литероу *A* jest школка wiejska, подъ литероу *B* znajduje się школка miejska, pierwsza na uczniѡw 50,—druga na uczniѡw 100. Obie mają przyłączone pod jednymъ dachemъ mieszkanie dla nauczyciela.

Wymiar tychъ budynkѡwъ jest jakъ najoszczędniejъ wymiarkowany, takъ przezъ wzglądъ na kosztъ jego jakъ najmniejszy, jako i na wygodne umieszczenie uczniѡwъ i nauczyciela, nakoniecъ na oszczędnoścъ drzewa do opału.

Gdy te wszystkie względy wъ niniejszychъ rysachъ pilnie miarkowane były odъ ludzi wъ sztuce budowniczejъ biegłychъ, próżnoby sobie kto pochlebiał, mѡdź co na lepsze wъ nichъ odmienić i wpadłby pewnie wъ błędy, któreby mu dopiero użycie wskazało. Lubo życzyć należy, aby takowe budynki były murowane i dachѡwką pokryte, równie dla ichъ trwałości, jakъ dla bezpieczeństwa odъ ognia; wszelako gdy nie wszędy dozwala tego sposobnoścъ, jeden zъ tychъ budynkѡwъ, to jest: szkoła парафіalna wiejska *A* jest na budowę drewnianą wymierzona i rysowana; druga zaś, to jest: szkoła парафіalna miejska podъ литероу *B* jest на murowanie usposobiona. Oba te budynki podwѡjną wъ sobie замыкаютъ planę,—co do części на школку przeznaczonęj: pierwsza, która się на przyklepkachъ znajduje podъ литероу *C*, jedną tylko do nauki wskazuje izbę; druga, która się на spodnimъ rysie podъ przyklepką znajduje, wъ każdymъ budynku po двie izby dla uczniѡwъ замыка, tymъ sposobemъ każdy wedłугъ potrzeby miejscowej, wybrać sobie może co mu się użyteczniejszymъ здаwać będzie, to jest jedną izbę większą, lub двie mniejsze do nauki, a to wъ przypadku oddzielenia męzkiej płci odъ żeńskiej,

ковъ, или же для отдѣльнаго преподаванія. Впрочемъ, если училищный домъ будетъ устроенъ по проекту *C*, то, въ случаѣ надобности, легко можно передѣлать его, согласно нижнему чертежу, устроивъ легкую перегородку и переставивъ каеэдру и скамьи, какъ это указано различными способами на планахъ.

*Сельское приходское училище на 50 учениковъ. Планъ для
деревянной постройки.*

Домъ снаружи:

1. Фундаментъ въ $\frac{3}{4}$ локтя обозначенъ точками подъ стѣнами, отъ поверхности же земли до сруба высота его—12 дюймовъ. Этотъ фундаментъ въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ приходятся печи, долженъ быть толщиною не менѣе одного съ четвертью локтя.

2. Длина зданія—20 локтей 12 дюймовъ; ширина—14 локтей.

3. Общая вышина дома съ крышею—10 локтей 15 дюймовъ, а именно: фундаментъ $\frac{3}{4}$ локтя, срубъ—5 локтей; карнизъ, прикрывающій балки, не менѣе 9 дюймовъ; крыша—4 локтя 12 дюймовъ. Такая вышина крыши вполне соответствуетъ ширинѣ зданія. Замѣчаніе это сдѣлано потому, что у насъ обыкновенно строятся слишкомъ высокія крыши, которыя не только напрасно увеличиваютъ издержки, но еще и домъ распираютъ. Размѣръ крыши проектированъ, какъ для гонта, такъ и для черепицы.

4. Чертежъ столба *d*, карниза *e* и полуфронтонна *f* сдѣланъ въ большемъ масштабѣ, для сохраненія однообразія.

5. Фасадъ дома составляется изъ крыльца съ двумя столбами, которыхъ чертежъ находится подъ лит. *d*. Столбы эти накрыты фронтономъ, на одномъ уровнѣ съ карнизомъ. Часть этого фронтона начерчена подъ буквою *f*. Разстояніе между столбами—4 локтя; отъ столба къ стѣнѣ—3 локтя. Ступенекъ полагается 3, каждая вышиною въ 6, а шириною въ 12 дюймовъ; онѣ должны быть вдѣ-

lub podziału w naukach. Do tego, gdyby nawet budynek podług przyłepki *C* był sporządzony, zawsze w potrzebie łatwo być zmienionym może, według dolnego planu, lekkim przepierzeniem, oraz przestawieniem katedry i ławek, tak jak są różnie w plantach oznaczone.

Szkółka parafialna wiejska na uczniów 50.

Rys na drzewo.

Zewnątrz dom:

1. Podmurowanie trzyćwierciowe w ziemi jest kropkami naznaczone pod ścianami, nad ziemią zaś cali 12 aż pod wręb. Podmurowanie to, gdzie kominy wypadną, ma być najmniej na łokieć i ćwierć grubości.

2. Długość budynku jest łokci 20 cali 12, szerokość łokci 14.

3. Wysokość ogólna domu z dachem łokci 10 cali 15, to jest: podmurowanie zabiera trzy ćwierci łokcia,—wysokość wrębu łokci 5,—gzysmu, który belki okrywa, najmniej cali 9,—dachu łokci 4 cali 12. Ta wysokość dachu jest dostateczna w proporcji szerokości budowy; kładzie się to ostrzeżenie dla tego, iż zwykle u nas zbyt wysokie dają dachy, co nie tylko kosztą próżno pomnaża, lecz i dom rozpiera. Miara tutejszego dachu równie przystosowaną do gontów, jako do dachówki.

4. Rys kolumny lit. *d*, gzysmu lit. *e*, i półfrontonu lit. *f*, położony jest na większą miarę, dla zachowania w niej jednostajnego kształtu.

5. Facyata domu składa się: 1) z przedsiönka o dwóch słupach, których rys obok znajduje się pod lit. *d*, te dwa słupy pokryte są frontonem równie z wysokością gzysmu kończącym się. Część tego frontonu jest narysowaną pod lit. *f*,—otwór między słupami jest na łokci 4. Od słupa zaś do ściany łokci 3. Schodów wypada trzy, każdy po cali 6

ланы въ боковыя стѣнки, но не выше фундамента дома. Можно также, вмѣсто ступенекъ, сдѣлать покатость, со всѣхъ сторонъ вымощенную булыжникомъ.

6. Величина отверстія для двери и окошечка надъ нею должна быть въ 4 локтя, именно: для двери высоты 3 локтя 6 дюймовъ, для перемычки—3 дюйма и для окошечка—15 дюймовъ. Ширина двери—1 лок. 18 дюймовъ. Дверь—одностворчатая и должна открываться внутрь дома.

7. Разстояніе между дверью о окнами—4 лок. 6 дюймовъ.

8. Ширина оконъ 1 лок. 12 дюймовъ; вышина ихъ 2 лок. 12 дюймовъ. Окна должны быть двухстворчатые, на разстояніи отъ цоколя въ 1 лок. 12 дюймовъ.

Домъ внутри:

1. Сѣни *g*, длиною въ 7 лок. 12 дюймовъ, шириною въ 3 лок. 12 дюймовъ.

2. Всѣ двери внутри дома должны быть одностворчатые, величиною въ 3 лок. 6 дюймовъ; шириною въ 1 лок. 12 дюйм.

3. Классная комната *h*, на приклейкѣ *C*, шириною въ 8 локтей, длиною въ 13 лок. 12 дюймовъ.

4. Вышина классной комнаты—5 локтей.

5. Оконъ въ классной комнатѣ 4, а именно: въ поперечныхъ стѣнахъ по одному въ серединѣ, а въ продольной два окна съ простѣнками шириною нъ $5\frac{1}{2}$ лок.

6. Печь лит. *i* при внутренней продольной стѣнѣ. Самую удобною была бы русская печь; ее нужно сдѣлать на подставкѣ съ ножками, длиною въ 6 дюймовъ, или на фундаментѣ поставить въ извѣстномъ отъ стѣны разстояніи и вдѣлать трубу, которая должна закрываться; самая печь имѣетъ топку изъ комнаты и запирается дверцами.

7. Въ классной комнатѣ, для удобнаго помѣщенія 50-ти дѣтей, считая для ученика по 1 локтю мѣста, должно находиться девять скамеекъ *k*, длина скамейки 5 лок. 12 дюйм.; разстояніе между ними не должно быть болѣе 1 лок. 4 дюйм.; за спинкою каждой скамейки должна быть придѣлана доска, въ видѣ

высоkości, а широkości cali 12. Те powinny być wmurowane w ścianki boczne, nie wyższe od podmurowania domu całego. Można by także zamiast schodków, dać spadzistość brukowaną ze wszystkich stron.

6. Wysokość otwarcia na drzwi i okienko nad niemi, wynosi łokci 4, to jest: na drzwi same wysokości łokci 3 cali 6, przedział cali 3, a okienko cali 15, szerokość drzwi łokieć 1 cali 18, drzwi pojedyncze do środka otwierać się powinny.

7. Miejsce między drzwiami i oknami łokci 4 cali 6.

8. Szerokość okien łokieć 1 cali 12, wysokość okien łokci 2 cali 12. Okna powinny być połowiczne, albo o dwóch kwaterach, od podmurowania do okien jest łokieć 1 cali 12.

Wewnątrz dom:

1. Sien lit. *g*, długości łokci 7 cali 12, szerokości łokci 3 cali 12.

2. Drzwi wszystkie wewnętrzne mają być pojedyncze i mieć wysokości łokci 3 cali 6, szerokości łokieć 1 cali 12.

3. Szkółka lit. *h*, na przylepce pod lit. *C*, szerokości łokci 8, wewnątrz długości łokci 13 cali 12.

4. Wysokość szkółki łokci 5.

5. Okien jest 4 w szkółce, to jest: w ścianach węższych po jednym oknie w środku, w ścianie zaś dłuższej 2 okna, $5\frac{1}{2}$ łokcia od siebie oddalone.

6. Piec lit. *i*, przy ścianie podłużnej wewnętrznej; ten piec najdogodniejszy byłby w sposobie ruskim na stolcu z nóżkami 6 cali nad ziemię wyniesiony, lub na podmurowaniu, ma być odstawiony od ściany z rurą wpuszczoną, która się zamyka. Sam piec z izby palony i drzwiczkami zamykany.

7. W izbie uczących się, dla umieszczenia wygodnego 50 dzieci, rachując dla każdego miejsce łokieć 1, ma być ławek lit. *k* sztuk 9,—każda długości łokci 5 cali 12, oddalenie jednej od drugiej najwięcej zajmować ma łokieć 1 cali 4. Przy każdej ławce, za tylnem oparciem się będzie nakształt pulpitu

пюльпитра, немного наклоненная для удобнаго на ней писанья. Ширина доски—14 дюймовъ; спинка должна иретьшать ее однимъ или двумя дюймами. Вышина этой доски отъ пола—1 лок. 6 дюйм., вышина сидѣнья—18 дюйм., а ширина его—14 дюйм.

8. Каѳедра для учителя *l* должна быть поставлена между окномъ и угломъ стѣны, противъ сидящихъ, выше пола на 1 локоть, съ тремя или четырьмя ступеньками, для того, чтобы удобно было видѣть всѣхъ учащихся.

9. Въ случаѣ надобности раздѣлить классную комнату на двѣ, нужно сдѣлать во всю ея длину перегородку, согласно чертежу *m*, подъ приклейкой. Дверь въ этой перегородкѣ должна быть возлѣ печи; въ каждомъ отдѣленіи можно удобно помѣстить 4 скамьи для 24 дѣтей. Каѳедры *n* поставить въ обѣихъ комнатахъ противъ оконъ.

Помѣщеніе для учителя:

1. Первая комната *o*, длиною въ 8 локтей, шириною въ 7 лок. 18 дюйм.; въ ней очагъ съ колпакомъ назначается вмѣстѣ и для варенія пищи. Печь *p*, тоже русская, согрѣвающая обѣ комнаты; въ простѣнкѣ, посрединѣ, одно окно на улицу.

2. Противъ окна первой комнаты должна быть дверь въ чуланчикъ *g*. Чуланчикъ сей длиною въ 8 локтей, шириною въ 5 локт. 12 дюйм. Окно—въ срединѣ задней стѣны, противъ двери. Печь—общая съ первою комнатою; топка—изъ чуланчика.

3. Изъ сѣней входъ въ кладовую *r*, противъ которой можетъ быть дверь въ садъ или на дворъ, или же только окошко вверху; кладовая—длинною въ 5 лок. 6 дюйм., шириною—въ 3 лок. 12 дюйм. Внизу слѣдуетъ устроить погребъ, что предостовляется на волю каждаго.

4. Если домъ построенъ на низменномъ мѣстѣ, то, для сохраненія въ немъ сухости, можно подъ полъ насыпать мусора и угля, въ промежутки между лежнями, на которыхъ обыкновенно настиляется полъ.

5. Потолокъ сдѣлать на шпунтъ изъ хорошихъ досокъ;

deska, z lekka pochylona, dla wygodnego na niѣj писаня. Deska ta ma miec szerokości 14 cali, nad którą tył, powinien calem albo dwoma górować. Wysokość téj deski do писаня, będzie od ziemi łokieć 1 cali 6,—wysokość zaś samego siedzenia cali 18, a szerokość tegoż cali 14.

8. Katedra lit. *l*, dla nauczyciela, będzie postawiona między oknem a ścianą rogami, na przeciw siedzących, ta wyniesiona będzie nad posadzkę łokciem, na 3 lub 4 stopnie, a to dla wygodnego widzenia wszystkich uczących się.

9. Gdyby potrzeba było podzielić izbę szkoły na dwie, w takim razie robi się przepierzenie, jak widać na planie lit. *m*, pod przyklepką; to przepierzenie powinno być środkiem długości izby szkolnej. Drzwi w tém przepierzeniu będą przy samym piecu, w każdym przedziale mieści się ławek 4, dla dzieci 24 wygodnie. Katedry lit. *n*, w obudwóch izbach naprzeciw okien.

Mieszkanie dla uczyciela:

1. Izba pierwsza lit. *o*, ma długości łokci 8, szerokości łokci 7 cali 18. W téj izbie komin kapiasty służący razem do gotowania. Piec lit. *p*, również ruski, obadwa pokoje ogrzewający, w międzyścianach. Jedno okno na ulicę w środku ściany.

2. Na przeciw okna pierwszej izby będą drzwi do alkierza lit. *q*. Ten alkierz ma długości łokci 8, szerokości 5 cali 12. Okno w środku tylnej ściany, na przeciw drzwi. Piec wspólny z pierwszą izbą, palenie z alkierza.

3. Z sionki jest wnijście do schowania lub spiżarni lit. *r*, na przeciw której mogą być drzwi do ogrodu lub podwórza, albo téż tylko okienko górą, ta spiżarka mieć będzie długości łokci 5 cali 6—szerokości łokci 3 cali 12, spodem trzeba się starać, aby mógł być loszek lub piwniczka, co się woli kaźdego zostawia.

4. Jeżeli miejsce będzie niskie, dla zachowania suchości w domu można pod posadzkę sypać gruzы i węgle, a to między legarami, na których złoży się jak zwyczajnie podłoga.

5. Pułap z dobrych tarcic na felc porządnie ułożony; na

сверху замазать его глиною, какъ для сохраненія теплоты, такъ и для безопасности отъ огня.

6. Кирпичная дымовая труба, для удобнѣйшей постройки ея въ срединѣ дома, должна имѣть въ основаніи 4 лок. 18 дюйм., а въ верхнемъ концѣ подъ крышею—1 лок. 15 дюйм.

7. Для входа на чердакъ поставить лѣстницу въ сѣняхъ, съ лѣвой или правой стороны.

8. На задней сторонѣ крыши сдѣлать одно слуховое окно. Устройство кровли должно быть самое простое, какъ показано на планѣ *з*. Въ разрѣзѣ крыши вдоль дома устроить простую связь, безъ большихъ издержекъ, для возведенія дымовыхъ трубъ *т*.

Городское приходское училище на 100 учениковъ, подъ лит. Б.

Домъ снаружи:

1. Планъ этого дома составленъ для каменной постройки, но, если бы онъ строился изъ дерева, въ такомъ случаѣ общій размѣръ слѣдуетъ уменьшить сообразно внутреннему объему комнатъ, которыя должны быть одинаковой величины, какъ въ деревянномъ, такъ и въ каменномъ домѣ.

2. Цоколь долженъ быть вышиною по крайней мѣрѣ въ $\frac{3}{4}$ части локтя на поверхности земли.

3. Длина дома—24 локтя, ширина—18 локтей.

4. Общая высота съ крышею такая же, какъ въ домѣ *А*.

5. Чертежи столба *с*, карниза *д*, и полуфронтонна *е* составлены въ большемъ масштабѣ *ф*.

6. Фасадъ такой же, какъ въ домѣ *А*, съ измѣненіемъ лишь размѣровъ, что показано на планѣ *В*.

7. Высота дверей и оконъ такая же, какъ въ домѣ *А*.

8. Простѣнки между дверями и окнами—въ 5 локтей.

Домъ внутри:

1. Сѣни *г*—длиною въ 4 локтя 12 дюйм., шириною въ 3 локтя 12 дюймовъ.

tych polepa z gliny, tak dla zachowania ciepła, jako też dla ochrony w przypadku ognia.

6. Komin murowany, dla łatwiejszego wyprowadzenia w samym środku domu, mieć powinien proporcją od dołu, zajmującą łokci 4 cali 18—а u wierzchu nad dachem łokieć 1 cali 15.

7. Do wyjścia pod dach będzie drabinka z sieni, z lewej lub z prawej strony.

8. W dachu jeden dymnik mały z tyłu, wiązanie zaś dachu najprościejsze, jak widać pod lit. *s*. W przecięciu dachu wzdłuż domu wziętym, podaje się proste wiązanie, w sposób oszczędny do wyprowadzenia kominów pod lit. *t*.

Szkoła parafialna miejska na uczniów 100, pod literą B.

Zewnątrz dom:

1. Plan tego domu jest murowany, przecież gdyby ten miał być drewnianym, na ten czas proporcya ogólna zmniejsza się w miarę obwodu wewnętrznego izb, gdyż te równie w drewnianym, jak w murowanym domu powinny mieć jeden rozmiar.

2. Podmurowanie najmnieј mieć będzie trzy ćwierci nad poziom.

3. Długość budynku jest łokci 24 szerokość łokci 18.

4. Wysokość ogólna z dachem таż sama co w domu pod literą *A*.

5. Rys kolumny lit. *c*—gzymsu lit. *d*—i półfrontu lit. *e*, na większą robiony miarę pod lit. *f*.

6. Facyata таż sama co w domu pod lit. *A*, tylko ze zmianą proporcji miary wyrażonej w facyacie pod lit. *B*.

7. Wysokość drzwi i okien таż sama co w domu pod lit. *A*.

8. Miejsce między drzwiami i oknami łokci 5.

Wewnątrz dom:

1. Sień lit. *g*, ma długości łokci 4 cali 12, szerokości łokci 3 cali 12.

2. Всѣ внутреннія двери—такихъ же размѣровъ, какъ въ домѣ *A*.

3. Классная комната *h*, на прилейкѣ *l*, имѣетъ видъ многоугольника, а потому требуется для нея шесть стѣнъ, изъ коихъ стѣна *N. 1* въ 9 локтей, *N. 2* въ 16 лок. 12 дюйм., *N. 3* въ 14 лок. 12 дюйм., *N. 4* въ 8 локтей, *N. 5* въ 5 лок. 12 дюйм., *N. 6* въ 8 лок. 12 дюймовъ.

4. Вышина—такая же, какъ въ домѣ *A*.

5. Окно 5, именно: въ стѣнѣ *N. 1* одно, въ серединѣ, въ стѣнѣ *N. 2* два, на разстоянii одно отъ другаго въ 8 лок. 6 дюйм., въ стѣнѣ *N. 3* два, на разстоянii 5 локтей одно отъ другаго.

6. Печь *k*, въ углу, образуемомъ стѣнами *N. 5* и *6*.

7. Въ классной комнатѣ, для удобнаго помѣщенiя 100 дѣтей, должно быть 12 скамей *L*, которыя разставлены въ длину комнаты и примыкаютъ къ стѣнѣ *N. 2*; кромѣ того 6 рядовъ скамей по направленiю стѣны *N. 3*; первыя изъ нихъ длиною въ 6 лок. а послѣднiя въ 5 лок. 12 дюймовъ. При такомъ распределенiи скамей, на первомъ ихъ ряду будетъ помѣщаться 70, а на второмъ 30 дѣтей.

8. Каѳедра для учителя *m*, должна быть поставлена въ самомъ углу, образуемомъ стѣнами *N. 2* и *3*, а для удобнаго наблюденiя за всеми учащимися, слѣдуетъ помѣстить ее на 3 ступенькахъ, на высотѣ одного локтя отъ пола.

9. Въ случаѣ надобности раздѣлить классную комнату на двѣ, нужно сдѣлать перегородку *n*, согласно плану, находящемуся подъ прилейкой лит. *I*, устроивъ ее отъ угла, образуемаго стѣнами *N. 5* и *6*, къ серединѣ стѣны *N. 2*. Тогда въ первомъ отдѣленii лит. *o*, отъ входа изъ сѣней, поставитъ 6 скамеекъ для 40 учениковъ, а каѳедру учителя *p*—между печью и дверью изъ сѣней; въ другомъ же отдѣленii *q*, гдѣ дверь находится у самой печи, помѣститъ 10 скамеекъ, длиною въ 5 лок. 12 дюйм., на которыхъ можетъ сидѣть 60 дѣтей, а каѳедру *r* поставитъ въ углу, насупротивъ скамеекъ, между окнами.

2. Drzwi wszystkie wewnątrz teŝ samą miarę mają, jaka w domu pod lit. *A*.

3. Izba szkolna lit. *h* na przylepce lit. *l*, ma kształt węgłowaty; ztąd wypada dla niѣj ścian 6, z tych, ściana pod liczbą 1, ma łokci 9—pod liczbą 2, łokci 16 cali 12—pod liczbą 3, łokci 14 cali 12—pod liczbą 4, łokci 8—pod liczbą 5, łokci 5 cali 12—pod liczbą 6, łokci 8 cali 12.

4. Wysokość taŝ sama co domu pod lit. *A*.

5. Okien 5, to jest w ścianie pod liczbą 1, okno jedno w samym środku, w ścianie pod liczbą 2, okien dwoje oddzielonych od siebie łokci 8 cali 6, w ścianie pod liczbą 3, okna 2 oddalone od siebie łokci 5.

6. Piec lit. *k*, w samym węgle schodzących się ścian liczby 5 i 6.

7. W izbie szkolnej dla wygodnego umieszczenia 100 dzieci, jest ławek 12 pod lit. *L*, te idą w linii podłużnej przywierając do ściany pod liczbą 2, nadto ławek 6 w linii, przywierając do ściany pod liczbą 3; pierwsze z tych ławek mają mieć długości łokci 6, drugie łokci 5 cali 12; przez takowe rozrządzenie ławek, w jednym ich rzędzie mieścić się będzie dzieci 70—a w drugim dzieci 30.

8. Katedra pod lit. *m*, uczyciela, postawiona będzie w samym węgle ścian liczba 2 i 3; dla wygodnego obejmowania okiem wszystkich uczących się, powinna być wyniesiona trzema stopniami na łokieć 1.

9. W potrzebie zaś podzielenia tej izby na dwie szkółki, jak widać w planie pod przyklepką lit. *I*, robi się przepierzenie lit. *n*, od węgła ścian 5 i 6, do środka ściany pod liczbą 2. Na ten czas w pierwszym przedziale lit. *o*, od wnijscia z sionki, mieści się ławek 6, dla 40 uczniów. Katedra uczyciela lit. *p*, stoi między piecem a drzwiami od sieni, — w drugim zaś przedziale lit. *q*, do którego drzwi są przy samym piecu, jest ławek 10, długich łokci 5 cali 12, mogących umieścić dzieci 60. Katedra lit. *r*, na przeciw nich, będzie w rogu między oknami.

Помѣщеніе для учителя:

1. Первая комната *s*, длиною въ 8 лок. 12 дюйм., шириною въ 7 лок.; въ комнатѣ этой хозяйственный очагъ съ колпакомъ. Печь *t*, русская, согревающая обѣ комнаты. Окно, на улицу, должно быть сдѣлано на разстояніи 3 лок. 18 дюйм. отъ угла наружной стѣны.

2. Въ стѣнѣ, насупротивъ окна, возлѣ печи, дверь въ чуланъ *u*, на разстояніи отъ угла въ 3 лок. 6 дюйм. Чуланъ этотъ длиною въ 7 лок. 12 дюймовъ, шириною въ 7 лок. Окно со двора въ задней стѣнѣ, отстоитъ отъ угла наружныхъ стѣнъ на 3 лок. 18 дюйм. Печь служить и для первой комнаты; топка изъ чулана.

3. Изъ сѣней входъ въ кладовую *w*; длина ея 4 лок. 12 дюйм., ширина 4 локтя. Окошечко — надъ дверью. Для удобства сдѣлать погребъ.

4. Полъ и потолокъ — согласно съ описаніемъ дома *A*.

5. Дымовую трубу вывести надъ крышею, подобно тому, какъ въ домѣ *A*.

6. Въ крышѣ, со стороны двора, сдѣлать одно слуховое окно.

Оба эти чертежа имѣютъ одинъ масштабъ *x*, въ 20 локтей; изъ нихъ первый раздѣленъ на половины и четверти локтя.

Mieszkanie dla uczyiciela.

1. Izba pierwsza lit. *s*, ma długości łokci 8 cali 12, szerokości łokci 7, w tej izbie komin kapiasty gospodarski. Piec litera *t*, ruski, ogrzewający obiedwie izby. Okno na ulicę od kąta w izbie zewnętrznej ściany oddalone łokci 3 cali 18.

2. W ścianie naprzeciw okna przy piecu są drzwi do alkierza lit. *u*, te drzwi mają być oddalone od kąta łokci 3 cali 6, ten alkierz ma na długość łokci 7 cali 12, na szerokość łokci 7. Okno na podwórze w ścianie tylnej od kąta izby ścian zewnętrznych, oddalone łokci 3 cali 18. Piec wspólny z pierwszą izbą, palenie z alkierza.

3. Z sionki jest wnijscie do schowania lub spiżarki lit. *w*, ta ma długości łokci 4 cali 12, szerokości łokci 4. Okienko będzie nadedrzwiemi, — spodem dla wygody powinienby się znajdować loszek lub piwniczka.

4. Posadzka i pułap stosownie do opisu w domu pod literą *A*.

5. Komin wyprowadzony nad dach, sposobem opisanym w domie pod lit. *A*.

6. W dachu dymnik jeden na podwórze.

Obadwa te rysunki mają jedną skalę pod lit. *x*, ta zamyka w sobie łokci 20, z których pierwszy jest podzielony na półłokcie i ćwiercie.

N° 8.

Повелѣніе Короля Саксонскаго, Князя Варшавскаго, объ отпускѣ матеріала изъ казенныхъ лѣсовъ на постройку домовъ для приходскихъ училищъ въ тѣхъ вотчинныхъ имѣніяхъ, въ коихъ нѣтъ собственныхъ лѣсовъ.

(отъ 27 Сентября 1808 г.)

ФРИДРИХЪ АВГУСТЪ,

БОЖІЕЮ МИЛОСТІЮ КОРОЛЬ САКСОНСКІЙ, КНЯЗЬ ВАРШАВСКІЙ.

Въ отвѣтъ на представленіе ваше отъ 30 минувшаго Августа, касательно отпуска матеріала изъ казенныхъ лѣсовъ на постройку домовъ для приходскихъ городскихъ и сельскихъ училищъ, въ тѣхъ вотчинныхъ имѣніяхъ, гдѣ нѣтъ собственныхъ лѣсовъ, объявляемъ: что въ отпускѣ строительныхъ матеріаловъ для столь общепользующей цѣли отказа не послѣдуетъ; невозможно, однако, дать общаго на то разрѣшенія, и необходимо, чтобы Префектуры, учреждающія у себя означенныя училища, для каждой предполагаемой постройки училищнаго дома представили смѣту, съ указаніемъ лѣсныхъ дачъ, изъ которыхъ будетъ ближе и удобнѣе взять и вывезти нужные матеріалы, и чтобы онѣ въ рапортахъ своихъ излагали собственное мнѣніе.

Варшава, 27 Сентября 1808 года.

Министръ Внутреннихъ Дѣлъ,
(подписано) *И. Луцевскій.*

Примѣчаніе. 16 Октября 1808 года Эдукаціонною Палатою издана инструкція для училищныхъ дозоровъ, пекущихся о всякаго рода учебныхъ заведеніяхъ.

N° 8.

Rozporządzenie Króla Saskiego, Księcia Warszawskiego, dotyczące wydzielania drzewa z lasów Rządowych na budowę szkół elementarnych w dobrach prywatnych, lasów pozbawionych.

(z d. 27 Września 1808 r.)

FRYDERYK AUGUST,

Z BOŻEJ ŁASKI, KRÓL SASKI, KSIĄŻE WARSZAWSKI.

W odpowiedzi na wasze pod dnem 30 zeszłego Sierpnia podane przełożenie, względem użycia lasów narodowych, na budowę domów szkolnych wiejskich i miejskich w dobrach dziedzicznych, własnych lasów niemających, oświadczamy, iż użycie takowych lasów na tak zbawienny i użyteczny krajowi zamiar, odmówionem nie będzie, assygnacya jednak ogólna wydana być nie może, lecz należy ażeby każda Prefektura respective, trudniąca się zaprowadzeniem szkół wspomnianych, do każdéj w szczególności szkoły budować się mającój, przesyłała z rapportem anszlag, i wymieniła lasy, z których drzewo najdogodniéj i najbliżej mogłoby być użyte i sprowadzone, i ażeby przy takowym raporcie przysłała własną opinią.

Działo się w Warszawie, dnia 27 Września 1808 r.

Minister Spraw Wewnętrznych,
(podpisano) *J. Łuszczewski.*

Uwaga. Pod dnem 16 Października 1808 roku, wydana została instrukcyja Izby Edukacyjnej dla dozorów szkolnych, rozciągających pieczę nad zakładami naukowemi wszelkich stopni.

№ 9.

РЕГЛАМЕНТЪ

для начальныхъ городскихъ и сельскихъ училищъ.

(отъ 16 Октября 1808 г.)

Для достиженія цѣли, къ которой направлены, какъ уставъ начальныхъ городскихъ и сельскихъ училищъ, такъ и повсемѣстное распространеніе ихъ въ краѣ, необходимо привести эти училища въ самое лучшее устройство и вмѣстѣ съ тѣмъ со всевозможною точностію исполнять изданныя по сему предмету законоположенія. Опредѣляя въ этихъ видахъ настоящимъ Регламентомъ единообразное устройство таковыхъ училищъ, Эдукаціонная Палата поручаетъ исполненіе сего постановленія усердію училищныхъ дозоровъ.

Время ученія.

1) Учебный годъ начинается съ 1-го Октября; съ этого срока училище открывается на первое зимнее полугодіе. Второе полугодіе, лѣтнее, начинается черезъ недѣлю послѣ Пасхи.

2) До открытія ученія, въ каждомъ полугодіи, мѣстный училищный дозоръ составляетъ списокъ дѣтямъ обоого пола, способнымъ къ ученію, т. е. дѣтямъ, проживающимъ въ городѣ, или въ томъ имѣніи, гдѣ находится училищный домъ, — по седьмому году, дѣтямъ же проживающимъ въ деревняхъ, отстоящихъ отъ училища на четверть мили, — не моложе осьми лѣтъ, и списокъ этотъ представляетъ уѣздному дозору.

3) Въ началѣ cadaго полугодія учитель вноситъ имена учениковъ въ свою книгу, съ обозначеніемъ ихъ возраста и степени познаній, на основаніи чего въ свое время раздѣляетъ онъ учениковъ на три класса. Первый классъ будетъ состоять изъ самыхъ малолѣтнихъ дѣтей, которыя обучаются азбукѣ и скла-

№ 9.

REGULAMENT

szkół miejskich i wiejskich elementarnych.

(z d. 16 Października 1808 r.)

Ustawa szkół miejskich i wiejskich elementarnych, i rozmnożenie onych powszechnie w kraju, aby do zamierzonego trafiło celu, wymaga jak najlepszego tych szkół urządzenia, a razem jak najdokładniejszego przepisów dokonania. Niniejsze więc jednostajne tych szkół urządzenia Izba Edukacyjna stanowiąc, poleca ich wykonanie gorliwości Dozorów szkolnych.

Czas nauki.

1) Rok szkolny zaczyna się od dnia 1-go Października, i wtedy szkoła się otwiera na pierwsze zimowe półrocze. Drugie półrocze, letnie, zaczyna się w tydzień po Wielkiej—nocy.

2) Przed zaczęciem szkoły, na każde półrocze dozór szkolny miejscowy spisze wszystkie dzieci obojój płci zdadne do nauki, to jest: dzieci mieszkające w mieście lub w téj włości, gdzie jest dom szkolny, w siódmym roku będące, dzieci we wsiach o ćwierć mili od szkoły odległych, najmniej lat ośm mające, i takową specyfikacyę prześle Dozorowi powiatowemu.

3) Na początku każdego półrocza, nauczyciel zapisze ich rejestr w książce swojej, z wyszczególnieniem wieku dziecięcia i co już które umie, a stosownie do tego, rozdzieli z czasem uczniów na trzy klasy. Pierwsza klasa będzie najmniejszych, które uczą się litery poznawać i one składać, druga dzieci za-

дамъ, во второмъ классѣ будутъ дѣти, начинающія читать и писать, а въ третьемъ—умѣющія хорошо читать, писать и считать.

4) Какъ въ лѣтнее, такъ и въ зимнее полугодіе, обученіе въ училищѣ продолжается съ 8 до 11 часовъ утра, и съ 2-хъ до 4-хъ часовъ по полудни.

5) Учитель начинаетъ занятія со старшими, съ 8 до 10 часовъ съ младшими же онъ занимается съ 10 до 11 часовъ.

6) Во всѣхъ училищахъ долженъ быть колокольчикъ, по которому ученіе должно начинаться и оканчиваться.

7) Такъ-какъ дѣти никогда не должны оставаться въ училищѣ безъ занятія, а учитель не можетъ заниматься во всѣхъ трехъ классахъ въ одно и то же время, то младшія дѣти могутъ проводить въ училищѣ только одинъ часъ; что сдѣлаетъ училище болѣе для нихъ пріятнымъ, нежели еслибы держать ихъ въ бездѣйствіи и безъ забавъ нѣсколько часовъ на мѣстѣ. По мѣрѣ возраста, увеличивается для нихъ постепенно и количество учебнаго времени.

8) Еслибы родители въ лѣтнее время не могли обойтись безъ помощи дѣтей, въ такомъ случаѣ они обращаются къ училищному дозору, который дозволяетъ имъ оставить дома старшихъ, съ условіемъ, однакожь, присылать ихъ въ училище по воскресеньямъ и праздникамъ, или въ условленные дни.

Свободное отъ ученія время.

9) Училище закрывается на время жатвы, съ 24 Іюля по 24 Сентября. Учитель, однакожь, имѣетъ право уѣхать только на четыре недѣли, для того, чтобы тѣ родители, которые не нуждаются въ помощи дѣтей, въ теченіе цѣлыхъ восьми недѣль могли посылать ихъ въ училище.

10) Кромѣ праздничныхъ и воскресныхъ дней, въ которые священникъ долженъ давать уроки Закона Божія въ церкви, дозволяются отдыхи въ слѣдующіе дни:

чынających czytać i pisać, trzecia tych, którzy już dobrze czytają, piszą i rachują.

4) Tak w letnim jako i zimowem półroczu, szkoła odbywa się od godziny 8-jej do 11-jej z rana, a po południu od 2-jej do 4-jej.

5) Nauczyciel zacznie z rana lekcją naprzód z najstarszemi od godziny 8-jej do 10-jej, z młodszemi zaś początkowemi od 10-jej do 11-jej.

6) Dzwonek szkolny wszędzie być powinien, który czas zaczęcia nauki i zakończenia onej ogłaszać będzie.

7) Ponieważ dzieci nigdy w szkole nie powinny być bezczynnemi, a nauczyciel nie może zatrudnić zawsze wszystkie klasy, zatem najmniejsze dzieci mogą godzinę tylko bawić w szkole, przez co szkoła stanie się im przyjemniejszą, niż gdyby bezczynnie i bez zabawy godzin kilka na miejscu siedzieć musiały; zwolna i z wzrostem ich pomnaża się czas nauki.

8) W przypadku, gdyby rodzice nie mogli się obejść bez pomocy dzieci w czasie letnim, udadzą się do Dozoru szkolnego, który wyda im pozwolenie zatrzymania starszych, z obowiązkiem jednak posyłania ich do szkoły w niedzielę i w święta, lub w dni umówione.

Czas wolny od nauki.

9) Od dnia 24 Lipca do 24 Września, w czasie żniwa, szkoła ustaje. Nauczyciel jednak na cztery tylko tygodnie oddalić się może, aby wolno było tym rodzicom, którzy swych dzieci przez całe ośm tygodni do pomocy nie potrzebują, posyłać do szkoły.

10) Oprócz świąt i niedziel, w które X. Pleban powinien dawać w kościele lekcją religii, w dniach następujących pozwalają się odpoczynki:

1. отъ среды передъ Пасхою до среды послѣ Пасхи.
2. отъ субботы передъ Пятидесятницею до среды послѣ Пятидесятницы.
3. отъ Рождества Христова до 1-го дня послѣ Нового года.
4. три дня маслянницы.

11) Передъ окончаніемъ полугодія ученики готовятся къ публичному испытанію, на которомъ присутствуютъ: училищный дозоръ, приходскій священникъ, помѣщикъ, родители и другія приглашенныя лица.

12) По окончаніи испытанія, дозволяется отдыхъ въ теченіе одного дня.

Предметы преподаванія.

- 13) Въ сельскомъ училищѣ воспитанники обучаются:
1. Читанію по печатному и по писанному опредѣленнымъ способомъ.
 2. Чистописанію по изданнымъ образцамъ.
 3. Умственному счисленію и счисленію цифрами до тройнаго правила включительно.
 4. Нравственности и Закону Божію.
 5. Въ высшемъ классѣ, къ сему ученію присоединяется наука о сохраненіи здоровья.
 6. Леченію и содержанію домашняго скота и сельскому хозяйству, какъ-то: травосѣянію, пчеловодству и т. д.
 7. Простому землемѣрію.
 8. Знанію мѣръ, вѣсовъ и монетъ.
 9. Знанію общихъ гражданскихъ правъ.
 10. Въ городскихъ училищахъ преподаются, сверхъ того, краткія свѣдѣнія, относящіяся къ ремесламъ и торговлѣ, а также ремесленное черченіе.

1. od środy przed Wielkanocą do środy po Wielkiej nocy,
2. od soboty przed Zielonemi Świątkami do środy po Zielonych Świątkach,
3. od Bożego Narodzenia do 1-go dnia po Nowym roku,
4. trzy dni zapustne.

11) Przed zakończeniem półrocza czynione będzie przygotowanie do publicznego popisu, na którym znajdować się będą: Dozór szkolny, X. Proboszcz, dziedzic, rodzice i zaproszeni goście.

12) Po zakończonym egzaminie, przez dzień, odpoczynku się pozwala.

N a u k i.

- 13) W szkole wiejskiej uczniowie uczyć się mają:
1. Czytać drukowany i pisany charakter według metody przepisanej.
 2. Pisać podług wzorów wydanych.
 3. Rachować na pamięć i cyframi do reguły trzech inclusive.
 4. Nauki moralnej i religii.
 5. W wyższej klasie, do tych nauk przydana będzie nauka o zachowaniu zdrowia.
 6. O utrzymaniu i leczeniu bydła domowego i wiadomości rolniczych, jako to: zasiewu traw, utrzymania pasiek etc.
 7. Rozmiaru prostego gruntów.
 8. Znajomość miar, wag i pieniędzy.
 9. Znajomość praw wzajemnych między obywatelami.
 10. W mieście, przydana będzie krótka wiadomość o rzeczach do rzemiosł i handlu służących, rzemiosła rzemieślnicze.

14) Въ городахъ, гдѣ находятся женскія ремесленныя училища, учительница обучаетъ всѣмъ женскимъ работамъ, какъ то: шитью, пряжѣ, стиркѣ бѣлья, приготовленію масла, сыра и проч.

15) Весною и осенью дѣти обучаются садить, прививать и колеровать фруктовыя деревья, а также сѣять, досматривать всѣ огородныя овощи и полезныя растенія.

У ч и т е л ь.

16) Пока Эдукаціонная Палата будетъ имѣть возможность доставить способныхъ учителей, приготовленныхъ въ семинаріяхъ и тамъ изучившихъ правила преподаванія, необходимость заставляеть принимать временно въ учителя являющихся кандидатовъ.

17) Желающій получить мѣсто учителя, по прошенію его въ департаментскій или уѣздный дозоръ, отсылается онымъ на испытаніе къ ближайшему Ректору училищъ, который, согласно инструкціи Эдукаціонной Палаты о порядкѣ испытанія, сообщаетъ протоколъ произведеннаго испытанія тому дозору, коимъ оно ему поручено.

18) Протоколъ этотъ долженъ быть, вмѣстѣ съ прошеніемъ учителя объ опредѣленіи его на имѣющееся вакантное мѣсто, представленъ Эдукаціонной Палатѣ, для выдачи ему патента.

19) Присланный уѣздному дозору Палатою аттестатъ для кандидата въ учителя вручается ему при ветушеніи его въ должность, въ присутствіи училищнаго дозора и собранныхъ крестьянъ, лицомъ, назначеннымъ для сего уѣзднымъ дозоромъ.

20) Учитель долженъ имѣть особый списокъ, какъ деревнямъ, принадлежащимъ къ училищному обществу, такъ и содержанію и прочимъ выгодамъ, коими онъ пользуется.

21) Кандидату, получившему образованіе въ учительской

14) W miastach, gdzie szkoła przemysłowa dla dziewczyn ustanowiona będzie, nauczycielka uczyć ma wszelkich robót kobiecych, jako to: szycia, przędzy, dobrego prania, uprawy nabiału etc.

15) Na wiosnę i w jesieni uczyć się będą dzieci: sadzić, szczepić i oczkować drzewka owocowe, tudzież zasiewania i chodzenia koło wszelkich warzyw i roślin użytecznych.

N a u c z y c i e l.

16) Nim Izba Edukacyjna zdoła dostarczyć wydoskonalonych w seminariach nauczycielów, którzy powzięli sposób uczenia i do tego usposobionemi zostali, zniewolona jest potrzebą tymczasem przyjmowania podających się kandydatów.

17) Podający się na kandydata, za odezwą do Dozoru departamentowego lub powiatowego, odesłany zostanie na examen do najbliższego szkół Rektora, który według instrukcyi od Izby Edukacyjnej o sposobie examinowania przepisanej, protokół odbytego examinu kandydata prześle Dozorowi, od którego miał zlecenie.

18) Examen takowy ma być przesłany Izbie Edukacyjnej, przy podaniu nauczyciela na wakujące miejsce, końcem otrzymania dla niego patentu.

19) Patent dla kandydata na nauczyciela od Izby Dozorowi powiatowemu przysłany, przy instalacyi na miejscu, w przytomności Dozoru szkolnego miejscowego i zgromadzonych włościan, przez osobę od Dozoru powiatowego wyznaczoną, nauczycielowi oddany będzie.

20) Nauczyciel w osobnym instrumencie wypisane mieć będzie wioski do towarzystwa szkolnego należące, jako też pensyą i korzyści, które ma odbierać.

21) Kandydat w szkole nauczycielów wykształcony, ma-

семинаріи и имѣющему одобрительное свидѣтельство, удостоверяющее въ его способности къ учительскому званію, отдается всегда преимущество передъ прочими въ полученіи мѣста.

22) Кандидату, который былъ посланъ въ учительскую семинарію на мѣсяць или на два, для изученія способа преподаванія, отдается преимущество передъ тѣмъ, кто въ семинаріи не былъ.

23) Училищный дозоръ, гмина или сельское общество могутъ обратиться въ Эдукаціонную Палату съ просьбою о назначеніи избраннаго ими учителя. Кандидатъ этотъ, буде, по выдержаніи испытанія, окажется способнымъ, получаетъ аттестатъ, если не найдется на эту должность другаго кандидата изъ бывшихъ въ учительской семинаріи.

24) Когда со временемъ учительскія семинаріи будутъ въ состояніи доставлять хорошо приготовленныхъ кандидатовъ, — на учительскія должности будутъ опредѣляемы только обучавшіеся въ семинаріи. Предоставляется, однакоже, гминамъ и сельскимъ обществамъ просить о назначеніи въ ихъ училище избраннаго ими кандидата изъ числа обучавшихся въ семинаріи.

25) Если гмина или сельское общество пожелаютъ приготовить учителя для своего училища и помѣстить его въ учительскую семинарію, то Эдукаціонная Палата, по испытаніи, принимаетъ его въ семинарію, буде въ ней есть вакантное мѣсто.

26) Если помѣщикъ, гмина или сельское общество пожелаютъ отправить кандидата на нѣскольکو мѣсяцевъ въ учительскую семинарію для усовершенствованія, то Эдукаціонная Палата разрѣшаетъ ему посѣщать классы и жить въ заведеніи, съ отнесеніемъ содержанія его на счетъ тѣхъ, которые его отправили.

27) Хотя учитель обязанъ преподавать опредѣленные предметы вообще, а Законъ Божій преподается священникомъ каждаго вѣроисповѣданія въ частности, однако Эдукаціонная Палата опредѣляетъ въ мѣстностяхъ съ исключительно католическимъ

яңы dobre o sprawowaniu się swoimъ zaświadczenie, że już jestъ zdatnymъ na nauczyciela, pierwszeństwo do otrzymania miejsca mieć zawsze będzie.

22) Kandydat, który na miesiąc lub dwa wysłany został do szkoły nauczycielów dla powzięcia sposobu uczenia, pierwszeństwo mieć będzie przedъ tym, który w тѣже szkole nie był.

23) Dózorъ szkolny, gmin, lub gromada, mogą uczynić odezwę do Izby Edukacyjnej zъ prosbą nominowania od siebie życzonego nauczyciela; ten, po odbytyмъ examinie, gdy się zdolnymъ okaże, patentъ otrzyma, jeżeli się nie znajdzie na to miejsce kandydatъ w szkole nauczycielskiej ukształcony.

24) Gdy zъ czasem szkoły nauczycielskie dostarczać będą mogły kandydatówъ usposobionych, nie inny, tylko tam ukształcony, na nauczyciela przeznaczonymъ będzie. Wolno jednakъ gminomъ i gromadom, zъ liczby ukształconychъ kandydatów, prosić o mianowanie tego do swojej szkoły, którego sobie życzą.

25) Jeżeli gmin lub gromada zechce wcześniej wykształcić do szkoły swojej nauczyciela, i oddać go do szkoły nauczycielskiej, Izba Edukacyjna po odbytyмъ examinie, przychyli się do umieszczenia go w тѣj szkole, jeżeli тамъ miejsce wakujące będzie.

26) Jeżeli dziedzic, gmin, lub gromada życzy sobie przesłać kandydata na kilka miesięcy dla ukształcenia się do szkoły nauczycielskiej, Izba Edukacyjna pozwoli mu тамъ brać nauki i mieszkać w domu instytutu, utrzymanie zaś jego wysyłający obmyślą.

27) Lubo do nauczyciela należy dawać nauki w ogólności przepisane, a nauka religii, każdemu wyznaniu właściwa, dawana być ma od kapłana każdego respective wyznania, jednakъ Izba Edukacyjna mianować będzie do miejsc mającychъ zupełnie katolików, nauczyciela religii katolickiej, do miejsc

населеніямъ — католиковъ, въ мѣстности же съ исключительно евангелическимъ населеніемъ — евангеликовъ.

28) Города и деревни признаются исключительно католическими или евангелическими тогда, когда, во время опредѣленія учителя, четвертая лишь часть жителей принадлежать къ другому вѣроисповѣданію.

29) Въ города и деревни, гдѣ жители почти въ равномъ числѣ принадлежать къ различнымъ вѣроисповѣданіямъ, въ учителя назначается лице того или другаго исповѣданія, лишь бы кандидатъ зналъ польскій языкъ. Въ такихъ городахъ учитель обучаетъ чтенію, письму и другимъ предметамъ, не относящимся къ религіи; Священники же каждаго вѣроисповѣданія, обязанные пешись о душахъ прихожанъ (curam animarum), должны по крайней мѣрѣ три часа въ недѣлю преподавать дѣтямъ Законъ Божій въ училищѣ, въ церкви или на дому.

30) Въ училищахъ слишкомъ многолюдныхъ, гдѣ болѣе ста-двадцати учащихся, и одинъ учитель не можетъ успѣть въ преподаваніи, должны быть устроены складки на наемъ помощника первому учителю.

Обязанности учителя.

31) Учитель обязанъ постоянно находиться при своемъ училищѣ, за исключеніемъ дозволеннаго § 9-мъ вакаціоннаго времени.

32) Если непредвидѣнные обстоятельства потребуютъ его отъѣзда, — и тогда не можетъ онъ отлучиться безъ разрѣшенія училищнаго дозора, а отлучаясь, обязанъ оставить, на время своего отсутствія, заступающаго его мѣсто.

33) Учитель отмѣчаетъ въ своемъ журналѣ посѣщеніе учениками училища.

34) Ежемѣсячно онъ представляетъ дозору списокъ ученикамъ, съ означеніемъ ихъ прилежанія, успѣховъ въ наукахъ и качествъ каждаго, и съ указаніемъ на тѣхъ, которые отличаются особенными способностями.

маjących zupełnie obywatelów ewangelików, nauczyciela ewangelika.

28) Za miasta i wsie zupełnie katolickie, lub zupełnie ewangelickie te będą poczytane, w których czasu nominowania nauczyciela, tylko czwarta część mieszkańców jest innego wyznania.

29) W miastach i wsiach, w których liczba obywatelów odmiennego wyznania byłaby prawie równa, mianowany będzie nauczyciel jednego lub drugiego wyznania, byle posiadał język polski. W takowych miejscach nauczyciel różnego wyznania dawać będzie naukę czytania, pisania i wszelkich umiejętności do religii nie należących. Kapłani zaś każdej respective religii, mający curam animarum, obowiązani są w szkole, w kościele, lub w domu dawać dzieciom przynajmniej trzy godziny na tydzień naukę religii.

30) W miejscach, gdzie jest zbyt ludna szkoła, a liczba uczniów sto dwadzieścia osób przechodzi, i jeden nauczyciel wydołać nie może, tam składki urządzone być mają na pomocnika pierwszemu nauczycielowi.

Obowiązki nauczyciela.

31) Nauczyciel znajdować się ma zawsze przy swojej szkole, oprócz czasu pozwolonego wakacyi, jak w § 9.

32) Jeżeli okoliczność nagła wymaga oddalenia się onego, nie może tego uczynić bez zezwolenia Dozoru szkolnego i to za stawieniem na miejsce swoje zastępcy, podczas nieprzytomności swojej.

33) Nauczyciel zapisywać będzie w dzienniku swoim uczęszczanie uczniów.

34) Co miesiąc poda Dozorowi rejestr uczniów, z wyrażeniem ich pilności, postępu w naukach i przymiotów każdego, z oznaczeniem tych, którzy osobliwszą zdatność okazują.

35) Каждое полугодіе учитель представляет дозору точное распределение предметовъ, для свѣдѣнія о томъ, въ какое время преподается каждый урокъ.

36) Учитель долженъ стараться не отталкивать учениковъ отъ училища, а напротивъ, привлекать ихъ къ учению, дѣлая оное по возможности пріятнымъ. Въ преподаваніи онъ долженъ быть терпѣливъ и отечески ласковъ, долженъ проникнуться духомъ наставника, котораго образецъ представленъ ему въ инструкціи для учителей.

37) При увѣщаніяхъ и выговорахъ онъ долженъ, подъ строгою отвѣтственностью, удерживаться отъ всякой раздражающей строгости, а также отъ оскорбительныхъ и унижающихъ словъ.

38) За повторяемые проступки, послѣ безуспѣшныхъ увѣщаній, наказываетъ онъ такимъ способомъ, чтобы возбуждать стыдъ.

39) О важнѣйшихъ проступкахъ, каковы напр: упорство, похищеніе какой-либо вещи, дерзкая и упрямая ложь, онъ доноситъ начальству училища, которое обязано, вмѣстѣ съ родителями или опекунами, разобрать данный случай и принять дѣйствительныя мѣры для исправленія.

40) Въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ влѣдствіе многочисленности учениковъ, назначается второй учитель, т. е. помощникъ первому, помощнику этому дозволяется переходить на зимнее время въ наиболѣе отдаленную деревню, принадлежащую къ тому же училищному обществу, и тамъ въ мѣстѣ, назначенномъ сельскимъ обществомъ, обучать дѣтей. Это допускается потому, что легче одному учителю перейти въ дальнюю деревню, нежели дѣтямъ ходить дадеко. Въ такомъ случаѣ общество той деревни обязано снабжать учителя жизненными припасами.

41) Учитель, независимо отъ учительскихъ обязанностей, можетъ заниматься такими лишь ремеслами, которыя согласуются съ прямыми его занятіями, т. е. можетъ быть писаремъ, ткачемъ, перешлетчикомъ, садовникомъ и т. п.

35) Co pół roku pada Dozorowi szkolnemu porządną rozkład nauk, dla uwiadomienia jaka lekcya na którą godzinę przypada.

36) Nauczyciel starać się będzie, aby nie odstręczył uczniów od szkoły, ale raczej do niej zachęcił, czyniąc ile być może naukę przyjemną. W nauczaniu mieć będzie cierpliwość i łagodność ojcowską, i przejmie się tym nauczycielstwa duchem, którego wzór wystawiony mieć będzie w instrukcyi dla nauczycielów.

37) Przy napomnieniu i karceniu, powinien się wstrzymać pod surową karą od wszelkiej oburzającej ostrości, od słów obelżywych lub poniżających.

38) Powtarzane zdrożności, po bezskutecznem napomnieniu, ukarze sposobem, zawstydzienie przynoszącym.

39) Większe wykroczenie jak na przykład: upór, wzięcie jakowej rzeczy, bezcelne uporeczywe kłamstwo, mają być przelożonym szkolnym doniesione, których będzie powinnością razem z rodzicami lub opiekunami, tę rzecz roztrząsnąć, w celu przedsięwzięcia skutecznych do poprawy środków.

40) W miejscu, gdzie dla zbyt mnogiej liczby uczniów, drugi nauczyciel, czyli pomocnik pierwszemu nauczycielowi postanowiony będzie, ten w czasie zimowym przenosić się może do wsi, do tegoż towarzystwa szkolnego należącej, a najbardziej od szkoły oddalonej, i tam w miejscu od gromady wyznaczonem dawać naukę, gdyż łatwiejszą jest rzeczą, aby jeden nauczyciel się przeniósł, niż żeby wiele dzieci tak znaczną drogę odbywało,—a naówczas gromada téj wsi, żywność onemu opatrzyć powinna.

41) Nauczyciel oprócz obowiązków szkolnych, te tylko rzemiosła prowadzić może, które z pierwszymi powinnościami nauczycielskimi zgadzają się, to jest: być może pisarzem, tkaczem, introligatorem, ogrodnikiem i t. d.

42) Содержаніе питейныхъ домовъ, а также игра на музыкальныхъ инструментахъ за денежное вознагражденіе воспрещаются учителю.

43) Учитель свободенъ отъ всякихъ другихъ обязанностей, кромѣ тѣхъ, которыя относятся къ его училищу; помещикъ, сельское общество и дозоръ не имѣютъ права возлагать на него другихъ обязанностей.

44) Еслибы же онъ былъ призываемъ къ измѣренію земли при возникающихъ спорахъ, или къ составленію договоровъ между крестьянами, счетовъ и т. п., то таковыя занятія предоставляются собственной его волѣ и добровольному соглашенію, съ тѣмъ только, чтобы они не препятствовали исполненію прямыхъ его обязанностей.

45) Въ случаѣ неполученія слѣдующей ему платы, или въ случаѣ какой-либо обиды, учитель обязанъ довести объ этомъ до свѣдѣнія уѣзднаго дозора.

46) Учитель долженъ такъ отправлять свою должность, чтобы заслужить общее уваженіе и почтеніе. Онъ долженъ избѣгать всякихъ оскорбительныхъ для другихъ и унижительныхъ для самаго себя слабостей, а также неприличныхъ увеселеній и ссоръ съ крестьянами, равномерно долженъ отклонять отъ сего своихъ домашнихъ, стараясь быть полезнымъ, не только преподаваніемъ, но и примѣрнымъ своимъ поведеніемъ.

Состоялось въ засѣданіи Эдукаціонной Палаты,
16 Октября 1808 года.

Предсѣдатель Эдукаціонной Палаты,
(подписано) *Станиславъ Потоцкій*.

Примѣчаніе: На основаніи Высочайшаго указа 5 (17) Октября 1816 года, учреждена Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

42) Szynek wszelki, jako téż bawienie się muzyką za pieniądze, wyraźnie zakazują się nauczycielowi.

43) Nauczyciel nie jest obowiązany do innych powinności, jak tylko do tych, które się jego szkoły tyczą; dominium, gromada, ani dozór nie może go obowiązywać do innych posług.

44) Jeżeliby zaś używanym był dorozmiaru gruntów w zachodzących sprzeczках, lub do zapisywania umów między włościanami, do ułożenia rachunków i t. d., to zostawia się własnej jego woli i dobrowolnej ugodzie, byleby te zatrudnienia nie przeszkadzały nauce.

45) Nauczyciel nie odbierając opłat sobie należnych, lub pokrzywdzony, odezwać się powinien do Dozoru powiatowego.

46) Nauczyciel na urzędzie swoim sprawować się tak powinien, aby sobie zarobił na poważanie i powszechny szacunek. Unikać ma wszelkich wad obraźliwych i upadających, toż nieprzyzwoitych zabaw i waśń z włościanami, i domowników swoich od tego wstrzymywać będzie, starając się, aby równie był przykładem jak nauką pożytecznym.

Dan na sessyi Izby Edukacyjnej, dnia 16 Października 1808 roku.

(podpisano) *Stanisław Potocki*,
Prezes Izby Edukacyjnej.

Uwaga: Pod dniem 5 (17) Października 1816 r., ustanowioną została na mocy Najwyższego Dekretu, Kommissya Rządu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

№ 10.

О выборѣ организаторовъ, которымъ должно было быть поручено возстановленіе начальныхъ училищъ, пришедшихъ, по случаю военныхъ дѣйствій, въ упадокъ, или же устройство новыхъ тамъ, гдѣ онѣ дотолѣ не были учреждены.

(11 Марта 1817 г.)

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Такъ-какъ военныя дѣйствія приостановили распространеніе сельскихъ и городскихъ начальныхъ училищъ, основаніе которыхъ, влѣдствіе распоряженій въ 1808 году бывшей главной учебной власти, шло съ такимъ примѣрнымъ и достославнымъ для края успѣхомъ, что число основанныхъ въ то время училищъ превышало цифру 1,300, и такъ-какъ, по причинѣ вышеозначенныхъ обстоятельствъ, училища во многихъ мѣстахъ пришли въ упадокъ; то Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія желаетъ нынѣ, при болѣе благоприятныхъ обстоятельствахъ, постепенно упрочивающихся, заняться распространеніемъ сельскихъ и городскихъ училищъ, и не только возобновить прежнія, пришедшія въ упадокъ въ военное время, но и постепенно устраивать новыя въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ ихъ до сихъ поръ еще не было. Съ этою цѣлью, полагаясь на испытанное уже въ этомъ дѣлѣ усердіе гражданъ и чиновниковъ, Правительственная Коммисія постановила обратиться къ Воеводскимъ Коммисіямъ и поручить имъ для неуклоннаго исполненія слѣдующее:

Статья 1.

Воеводскія Коммисіи, руководствуясь правилами объ училищныхъ обществахъ, указанными въ уставахъ отъ 12 Января

№ 10.

O wyborze organizatorów, którym poruczonem być miało wskrzeszenie szkół elementarnych, skutkiem wojen upadłych, lub zakładanie nowych, tam gdzie takowe jeszcze nie istniały.

(d. 11 Marca 1817 r.)

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Gdy wypadki wojenne przerwały rozszerzanie szkół początkowych wiejskich i miejskich, których zakładanie w skutku urzędzeń od byłej naczelnj Edukacyjnej Magistratury w roku 1808 wydanych, tak przykładne i zaszczytne dla kraju uczyniło już było postępy, że ilość ustanowionych szkół liczbę 1,300 przenosiła, i gdy z przyczyny wzmiankowanych okoliczności, w wielu miejscach założone szkoły upaść musiały; przeto Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, choć w pomyślniejszych teraz czasach, pewniejszą zaręczających trwałość, szkoły wiejskie i miejskie coraz bardziej rozkrzewiać, a nietylko podnieść te, które wojna do upadku przywiodła, ale i nowe, gdzie ich dotąd jeszcze nie było, zwolna zaprowadzać, ufną będąc w doświadczonej już w tój mierze gorliwości obywateli i urzędników publicznych, postanowiła wezwać Kommissye Wojewódzkie i polecić im jak najmocniej co następuje:

Artykuł 1.

Kommissye Wojewódzkie, trzymając się zasad stowarzyszenia w ustawach z daty 12 Stycznia i 16 Października 1808

и 16 Октября 1808 года, обязаны заняться немедленно восстановленіемъ городскихъ и сельскихъ училищъ въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ они пришли въ упадокъ, а также устройствомъ новыхъ тамъ, гдѣ они дотолѣ не были учреждены.

Статья 2.

Для успѣшнѣйшаго приведенія въ исполненіе столь важнаго и нераздѣльнаго съ благомъ края дѣла, Воеводскія Коммисіи займутся сперва избраніемъ организаторовъ, которымъ должно быть поручено въ частности устройство помянутыхъ училищъ. Избраніе сихъ организаторовъ можетъ быть произведено при содѣйствіи Епископовъ, Декановъ, обwodовыхъ Коммисаровъ и извѣстныхъ своимъ усердіемъ гражданъ.

Статья 3.

Съ тою же цѣлью и при содѣйствіи означенныхъ во 2-ой статьѣ лицъ, Воеводская Коммисія устроить училищные опеку и дозоры, на основаніи правилъ, установленныхъ прежними распоряженіями, сообразуясь съ полезностію этихъ распоряженій и мѣстными удобствами и обращая при томъ вниманіе, какъ на лицъ надзирающихъ, такъ и на лицъ, подлежащихъ надзору.

Статья 4.

Чтобы упрочить это учрежденіе и вмѣстѣ дать возможность извлекать нравственную пользу изъ ближайшаго наблюденія результатовъ, происходящихъ отъ соединенныхъ усилій въ этомъ дѣлѣ гражданъ и Правительства, Коммисіи устроятъ градацию въ дозорахъ, такъ чтобы первая степень дозора въ деревняхъ принадлежала мѣстному приходскому Священнику, помѣщику и солтысу, а въ городахъ— приходскому Священнику, Пастору, помѣщику, бургомистру и лавнику; второй дозоръ чтобы составляли

roku wskazanych, zająć się mają niezwłocznie staraniem o wskreszenie szkół wiejskich i miejskich w tych miejscach, gdzie one upadły, tudzież o zakładanie nowych tam, gdzie dotąd jeszcze zaprowadzone nie były.

Artykuł 2.

Końcem ułatwienia skutków tego tak ważnego i tak interesującego dla dobra kraju przedsięwzięcia, zatrudnią się najprzód Kommissye Wojewódzkie wyborem organizatorów, którym w szczególności zaprowadzenie szkół wyżej wymienionych ma być poleconem. Ci zaś z pomocą JWW. JXX. Biskupów, Dziekanów, kommissarzy obwodowych, i znanych z gorliwości obywateli wybranymi być mogą.

Artykuł 3.

W tymże celu jak wyżej, urządzi Kommissya Wojewódzka, za pomocą osób w artykule 2-m wymienionych, opiekę i dozory szkolne na fundamencie prawideł w urządzeniach dawniejszych postanowionych, stosując te urządzenia do zamiarów ich użyteczności, i w miarę miejscowych dogodności, mając oraz wzgląd tak na dozorujących, jako też i na tych, którzy dozieranymi być powinni.

Artykuł 4.

Ażeby zapewnić trwałość urządzenia i podać oraz sposoby uzyskania moralnych korzyści, jakie sprawuje widok bliższy skutku z połączonych w tej pracy obywatelskich z Rządowemi usiłowań, Kommissye urządzi stopniowanie w dozorach, tak, aby pierwszy stopień dozoru należał do miejscowego Plebana, dziedzica i soltysa na wsiach,—a Plebana, Pastora, dziedzica, burmistrza, ławnika w miastach. Drugi dozorъ aby składał się z Dziekanów, z obywateli do tego miano-

Деканы, назначенные для этой цѣли помѣщики и обводовые Коммисары; а третью—Епископы, Предсѣдатели Коммисій и Воеводскіе Совѣты.

Статья 5.

Такъ-какъ, по правиламъ, изданнымъ въ 1808 году, начальныя сельскія и городскія училища основаны на счетъ фундуша, составляющагося изъ добровольныхъ складокъ, и такъ-какъ единственно отъ упроченія этого фундуша зависитъ существованіе сихъ училищъ, то Воеводская Коммисія должна особенно озаботиться о приведеніи означеннаго фундуша въ наилучшее устройство, дабы обезпечить неизмѣнный способъ содержанія учителей и вѣрный сборъ назначенныхъ на то взносовъ. Въ сихъ видахъ, Коммисія, съ помощью дозоровъ, организаторовъ и обводовыхъ Коммисаровъ, займется немедленно, какъ устройствомъ тѣхъ фундушей, для составленія которыхъ послѣдовали уже въ прежнее время добровольныя обязательства, такъ равно и приисканіемъ новыхъ, которые будутъ нужны для училищъ, имѣющихъ быть вновь открытыми.

Статья 6.

Воеводскимъ Коммисіямъ предоставляется, по выслушаніи мнѣній о томъ дозоровъ, дѣлать, чрезъ посредство обводовыхъ Коммисаровъ, облегченія въ складкахъ, относительно которыхъ, вслѣдствіе постановленій 1808 года, послѣдовали добровольныя обязательства со стороны собственно крестьянъ, и преимущественно тамъ, гдѣ бы таковыя складки, по случаю обѣдненія народа, оказались обременительными. Такое облегченіе можетъ быть дѣлаемо или посредствомъ полной замѣны денежныхъ взносовъ ссыпкою зерномъ, или посредствомъ взиманія одной части складки деньгами, а другой—ссыпкою, или посредствомъ уменьшенія содержанія учителей, лишь бы только оно получалось ими исправно, или, наконецъ, чрезъ дозволеніе добровольныхъ со-

wanych, i z Kommissarzy obwodowych. Trzeci z Biskupów, Prezesów Kommissyj i Rad wojewódzkich.

Artykuł 5.

Gdy podług urządzeń w roku 1808 wydanych, instytucya szkół początkowych wiejskich i miejskich gruntuje się na funduszu z dobrowolnych składek pochodzącym, a od zapewnienia tego funduszu, zawisł jedynie skutek téj instytucyi; przeto Kommissya Wojewódzka najtroskliwszego doloży starania, aby pomienione fundusze jak najdokładniej zostały urządzone tak, aby w tém urządzeniu stały sposób utrzymania nauczycieli i niezawodny przeznaczonéj na nich opłaty wpływ był zapewniony. Dla czego Kommissya za pomocą dozorów, organizatorów i Kommissarzy obwodowych, zajmie się niezwłocznie tak uregulowaniem tych funduszów, względem których dobrowolne już dawniej nastąpiły zobowiązania, jako też przysposobieniem nowych, jakie na utrzymanie szkół, teraz zakładać się mających, będą potrzebne.

Artykuł 6.

Wolno będzie Kommissyi Wojewódzkiej po wysłuchaniu w téj mierze opinii Dozorów i za pośrednictwem Kommissarzy obwodowych robić umiarkowania w składkach, względem których w skutku urządzeń 1808 roku wydanych, dobrowolne, mianowicie przez włóścian nastąpiły zobowiązania, a zwłaszcza tam, gdzieby takowe składki z przyczyny zubożenia ludu okazały się teraz ciężącemi. Umiarkowanie takowe nastąpić może bądź to zamieniając opłatę pieniężną na zsyпки zbożowe całkowicie, bądź też zachowując część składki w pieniądzech, a część zamieniając na zsyпkę, lub téż zmniejszając pensyę nauczycielów, byleby te tylko już pewno ich dochodziły, bądź téż nareszcie pozwalając ugody dobrowolnej nauczycielów

глашений учителей съ крестьянами. Но, въ случаѣ таковыхъ измѣненій, Коммисія обратитъ особенное вниманіе на то, чтобы полность фондуша и исправность взносовъ были обезпечены.

Статья 7.

Для успѣшнѣйшаго составленія новыхъ фондушей на содержаніе начальныхъ училищъ, предлагается Воеводской Коммисіи поручать Деканамъ и Пасторамъ склонять къ приношеніямъ народъ, а Воеводскимъ Совѣтамъ и обводовымъ Коммисарамъ— располагать къ тому же помѣщиковъ.

Статья 8.

Гг. приходскіе Священники, какъ лица, обязанныя, по своему призванію, къ попеченію и надзору за этого рода училищами, были приглашены Правительственною Коммисією чрезъ Епископовъ къ усугубленію стараній въ исполненіи этихъ обязанностей. Съ своей стороны Деканы обязаны пригласить ихъ, чтобы они, при исполненіи означеннаго въ ст. 7-ой порученія, употребили всевозможное стараніе къ убѣжденію отцовъ крестьянскихъ семействъ посылать дѣтей въ училище, и чтобы, совместно съ училищнымъ дозоромъ и учителемъ, озаботились распредѣлять уроки сообразно съ временемъ, въ которое крестьянскія дѣти свободны отъ необходимой домашней помощи, повсемѣстно требуемой отъ нихъ родителями.

Статья 9.

По существующему доннынъ обыкновенію, дозоры имѣютъ право представлять кандидатовъ на должности учителей; а какъ учителями могутъ быть только лица, для того аттестованныя, то эта аттестация предоставляется ректорамъ ближайшихъ къ мѣ-

z włościanami. Lecz w razie takowych zmian mieć będzie Kommissya najpilniejszą bacność na to, aby zupełność funduszu i regularność w jego dostarczaniu, jak najgruntowniej były zapewnione.

Artykuł 7.

Podaje się Kommissyi Wojewódzkiej sposób postępowania względem funduszków, najpewniejszy skutek obiecujący, to jest: ażeby nowe fundusze na szkoły początkowe wyjednywane były od ludu przez Plebanów i Pastorów, a od dziedziców przez Rady wojewódzkie i Kommissarzy obwodowych.

Artykuł 8.

Jchmość X-za Plebani, jako z powołania swojego do opieki i dozoru nad szkołami tego rodzaju obowiązani, wezwanemi zostali od Kommissyi Rządowej przez JWW. JXX. Biskupów o dołożenie najpilniejszej, w dopełnianiu tych obowiązków troskliwości, wezwani oni jeszcze być mają przez JX. Dziekanów, aby przy dopełnianiu zlecenia w artykule 7-m wymienionego, najusilniejszego dołożyli starania, aby rodziców rodziny włościańskich nakłonić do posełania dzieci do szkoły i aby wspólnie z dozorem i nauczycielem starali się tak urządzić dawanie nauki, iżby ta do godzin wolnych od koniecznej posługi domowej, do jakiej powszechnie dzieci włościańskie używanemi być muszą, zastosowaną wszędzie była.

Artykuł 9.

Podług zwyczajów dotąd trwających, wolno jest Dozorom podać kandydatów na nauczycieli; że zaś takowemi być muszą osoby do tego kwalifikowane, przeto uznanie tej kwalifikacyi należeć ma do Rektorów szkół wyższych, to jest: pod-

сту дозора высшихъ училищъ, т. е. окружныхъ, уѣздныхъ или воеводскихъ, временное же разрѣшеніе на преподаваніе наукъ зависить отъ обwodоваго Коммисара.

Статья 10.

Назначенный такимъ образомъ учитель, хорошо исполняющій въ теченіе двухъ лѣтъ свою обязанность и получившій засвидѣтельствованіе въ томъ отъ училищнаго дозора, удостоивается отъ Правительственной Коммисіи патента, чрезъ посредство Воеводской Коммисіи.

Статья 11.

Воеводская Коммисія, при содѣйствіи означенныхъ въ ст. 4-ой дозоровъ, должна имѣть неунынное попеченіе о размноженіи и поддержаніи сихъ важныхъ учреждений, не смущаясь могущими встрѣтиться въ началѣ затрудненіями, и изыскивая средства къ устраненію затрудненій и препятствій, а вмѣстѣ съ тѣмъ употребляя всяческія поощренія, убѣжденія, внушенія и возбуждая усердіе, которое было всегда свойственно Полякамъ, заботящимся о благѣ и славѣ своего народа, и которое возбудить въ нихъ никогда не трудно. Этими средствами всего успѣшнѣе можно достигнуть повсемѣтнаго устройства начальныхъ училищъ, столь необходимыхъ въ нашемъ краѣ.

Варшава, 11 Марта 1817 года.

Министръ Предсѣдательствующій,
(подписано) С. Потоцкій.

wydziałowych, wydziałowych lub wojewódzkich, najbliższych miejsca dozoru, a tymczasowe upoważnienie do dawania nauki, od Kommissarza obwodowego wychodzić będzie.

Artykuł 10.

Każdy nauczyciel tym sposobem ustanowiony, który przez lat dwa dobrze sprawować się będzie i zaświadczenie Dozoru uzyska, zaszczyconym zostanie patentem, który mu od Kommissyi Rządowej przez Kommissyę Wojewódzką przesłanym będzie.

Artykuł 11.

Kommissya Wojewódzka mając do pomocy Dozory, w artykule 4-m niniejszego urzędzenia wymienione, ciąglą mieć będzie staranność o rozszerzanie i utrzymanie tej tak ważnej instytucyi, nie zrażając się początkowemi jakieby zdarzyć się mogły trudnościami i dobierając środków, łagodzić trudności i ułatwiać przeszkody mogących, ale oraz nieoszczędzając zachęceń, namowy, porady, wzbudzania gorliwości, która Polakom zwyczajnie o dobro i sławę narodu troskliwym, właściwą jest i była zawsze do wzbudzenia nietrudną. Środki takowe najskuteczniej przyłożyć się mogą do upowszechnienia zwolna tych szkół, tak bardzo w kraju naszymъ potrzebnych.

Warszawa, dnia 11 Marca 1817 r.

Minister Prezydujący,
(podpisano) S. Potocki.

№ 11.

Распоряженіе, заключающее въ себѣ ближайшую инструкцію организаторамъ, приглашеннымъ къ возстановленію начальныхъ училищъ, пришедшихъ въ упадокъ, и къ устройству новыхъ.

(29 Априля 1817 года.)

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія,

въ развитіе даннаго Воеводскимъ Коммисіямъ, отъ 11 Марта с. г. за №. 968, распоряженія, относительно городскихъ и сельскихъ начальныхъ училищъ, предлагаетъ организаторамъ слѣдующую инструкцію:

1. Вездѣ, гдѣ училище должно быть вновь учреждено или возстановлено и гдѣ относительно содержанія учителя возникаетъ споръ или недоразумѣніе, Воеводская Коммисія сама приглашаетъ въ званіе организатора извѣстнаго своимъ усердіемъ гражданина, свѣтскаго или духовнаго. Еслибы приглашенный организаторъ, сознавая важность порученнаго ему дѣла и обладая надлежащими способностями къ его исполненію, принялъ на себя болѣе обширные и постоянные труды по устройству училищъ; то Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, поставленная въ извѣстность объ училищахъ, основанныхъ стараніемъ столь почтеннаго мужа, не только съ признательностію приметъ его гражданскія услуги, но и озаботится снискать ему брагодарность цѣлаго края и вниманіе Правительства.

2. Такъ-какъ всѣ училища не могутъ быть основаны въ одно время въ цѣломъ краѣ, а должны быть повсемѣстно устроены только мало-помалу и съ теченіемъ времени, при постоянныхъ усиліяхъ; то Воеводскія Коммисіи озаботятся прежде всего открытіемъ ихъ въ городахъ, мѣстечкахъ, а также при приход-

№ 11.

Reskrypt obejmujący bliższą instrukcyę, dla organizatorów zawezwanych do wskrzeszenia szkół elementarnych upadłych i zakładania nowych.

(z d. 29 Kwietnia 1817 r.)

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

W dalszym ciągu wydanego do Kommissyj Wojewódzkich pod dniem 11-m Marca r. b. Nr. 968, rozporządzeń względem szkół elementarnych miejskich i wiejskich, następująca dla organizatorów wskazuje instrukcyę:

1. Na organizatora, w każdym miejscu gdzie szkoła na nowo ma być urządzona lub podniesiona, gdzie przychód nauczyciela sprzeczkom lub zawodowi podlega, Kommissya Wojewódzka sama wezwie znanego z gorliwości obywatela stanu świeckiego lub duchownego. Gdyby wezwany organizator, przejęty ważnością poruczonej sobie czynności, mający potrzebną zręczność do wykonania jej, przyjął na siebie obszerniejsze i ciągłe w zakładaniu szkół prace; Kommissya Wyznań i Oświecenia za doniesieniem o szkołach, staraniem tak zacnego męża zaprowadzonych, nietylko z wdzięcznością przyjmie tę usługę obywatelską, ale nadto użyje stosownych środków końcem zjednania mu wdzięczności całego kraju i względów Rządu.

2. Gdy w jednym czasie wszystkie razem szkółki w kraju nie mogą być zaprowadzone, ale jedynie przez ciągłą usilność zwolna i z czasem upowszechnione być powinny, Kommissye Wojewódzkie starać się będą naprzód, aby w miastach i miasteczkach, tudzież w miejscach kościołów parafial-

скихъ церквахъ, оставляя до дальнѣйшаго времени, безъ поужденія жителей, открытіе училищъ въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ, бы по причинѣ большаго обѣднѣнія жителей и мѣстныхъ препятствій, оказалось нужнымъ нѣсколько приостановиться съ этимъ дѣломъ. Время, примѣръ и отдохновеніе послѣ бѣдствій лучше всего устранять эти затрудненія.

3. Для облегченія народа при первоначальномъ открытіи училищъ, организаторы изслѣдуютъ, какъ и гдѣ именно существуютъ мѣстные фондуши, записи и завѣщанія, чтобъ употребить ихъ согласно назначенію.

4. Организаторы будутъ стараться склонить владѣльцевъ и помѣщиковъ, которыхъ Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Прозвѣщенія особымъ воззваніемъ приглашаетъ къ содѣйствію въ обезпеченіи содержанія училищъ, жертвовать возможно большіе огороды или участки земли, дабы чрезъ то уменьшилась разложенная на жителей складка.

5. По собраніи свѣдѣній въ дѣлахъ мѣстныхъ административныхъ властей о сдѣланныхъ въ прежнее время на училища помѣщиками, приходскими Священниками и гминами пожертвованіяхъ, которыя, по случаю военныхъ дѣйствій, остались безъ употребленія, организаторы озаботятся употребленіемъ ихъ нынѣ по назначенію.

6. Воеводскія Коммисіи доносятъ Правительственной Коммисіи о ревностныхъ къ общему благу приходскихъ Священникахъ, которые бы, по приглашенію Епископовъ, споспѣшествовали собственными средствами содержанію училищъ, или дѣлали на сей предметъ значительныя пожертвованія, и которые бы попечительствомъ и усердными внушеніями содѣйствовали устройству училищъ въ своемъ приходѣ, въ помощь организатору; Правительственная же Коммисія будетъ имѣть это въ виду при повышеніяхъ въ духовныхъ должностяхъ.

7. Такъ-какъ успѣхъ дѣла много зависитъ отъ добровольнаго содѣйствія жителей въ содержаніи мѣстнаго училища, отъ исправнаго взноса приношеній и отъ постоянного посѣщенія дѣтьми училища, то организаторы употребятъ все мѣры поощре-

ныхъ заложенъ и уgruntowane zostały, zostawując następnie czasowi zaprowadzenie ich bez naglenia mieszkańców tam, gdzieby większe zniszczenie i przeszkody miejscowe zatrzymać się nieco radziły; czas bowiem, przykład i odpocznienie po klęskach, skutecznie trudności w tej mierze będą mogły ułatwić.

3. Dla ulżenia przy tém pierwszym zakładaniu szkół dla ludu, organizator przejrzy jakie być mogą i gdzie fundusze miejscowe, zapisy, legacye na szkołę, aby te stosownie do celu użyte były.

4. Starać się będzie skłonić właścicieli i dziedziców, których osobną odezwą Kommissya Wyznań i Oświecenia wzywa do pomocy w uposażeniu szkółki, do wyznaczenia obszerniejszego ogrodu lub gruntu, przezcooby składka na mieszkańców mniejsza wypadła.

5. Z akt właściwych Władz Administracyjnych powezmie wiadomość o świadczonych dawniej ofiarach dziedziców, Plebanów i gmin; a które dla wojennych okoliczności do skutku nie przyszły, teraz ich starać się będzie użyć stosownie.

6. O proboszczach gorliwych, którzyby z chęci dobra publicznego w skutku wezwania Biskupów do utrzymywania szkoły własnym kosztem się przykładali, lub znaczniejsze w tej mierze czynili ofiary, którzyby czynnością i opieką i namową gorliwie zajęli się szkołami parafii swojej i pomocą organizatorowi, doniesie Kommissyi Rządowej Kommissya Wojewódzka, aby na nich, w dalszych duchownych promocyach wzgląd był miany.

7. Ponieważ na chętnem przykładaniu się mieszkańców do utrzymywania własnej szkoły, na regularnem składaniu opłat i regularnem posyłaniu dzieci wiele zależy, organizator użyje wszelkich sposobów zachęcenia, w czém wezwie gorli-

нія и обратятся къ усердію мѣстныхъ приходскихъ Священниковъ, которые особо приглашены уже къ тому Епископами.

8. Всего болѣе слѣдуетъ стараться о томъ, чтобы учителя получали постоянно и своевременно свое содержаніе; а потому организаторы обязаны обратить особенное вниманіе на способъ собиранія приношеній, на сроки взноса, а равно на лица, кои будутъ заниматься симъ сборомъ, и, примѣняясь по возможности къ мѣстнымъ обстоятельствамъ, распорядиться такимъ образомъ, чтобы учителя, въ полученіи слѣдующаго имъ содержанія, не испытывали обычныхъ затрудненій, которыя по большей части бывають главною причиною споровъ, неудовольствій и ссоръ.

9. При раскладкѣ, вмѣстѣ съ жителями, взносовъ, организаторы обратятъ особенное вниманіе на то, чтобы складки были разложены какъ нельзя справедливѣе, чтобы никто не былъ слишкомъ обремененъ, или же пропущенъ, и чтобы съ лицъ, занимающихся торговлею или ремесломъ, взносы собираемы были болѣе деньгами, а съ земледѣльцевъ—преимущественно зерномъ.

10. Однимъ словомъ—Коммисія поручаетъ заботливости, усердію и опытности организаторовъ всё попеченіе о томъ, чтобы училища устроены были съ болѣе вѣрнымъ обезпеченіемъ содержанія учителей и съ большимъ облегченіемъ для жителей.

11. Заключаемыя условія, количество вознагражденія учителей и раскладка взносовъ вносятся въ подробный протоколъ, который въ городахъ подписывается Магистратомъ и Муниципальнымъ Совѣтомъ, въ деревняхъ же—войтами, солтысами, старшинами обществъ и присутствующими главами крестьянскихъ семействъ.

Варшава, 29 Апрѣля 1817 года.

Министръ Предсѣдательствующій,
(подписано) *Потоцкій*.

воісі JMX. Proboszczów miejscowych, do których wezwanie od JMX. Biskupów, już w téj mierze wyszło.

8. Gdy najusilniej starać się należy, aby przychód uczącemu stale i regularnie dochodził, zastanowi się organizator szczególnie nad sposobem wybierania opłat, nad terminami, w których mają być składane, nad osobami które je wybierać mają, a to stosownie do miejsca i okoliczności, o ile to być może, takie poczyni rozporządzenie, aby zwykłego nauczyciela nie doświadczali zowodu, który najwięcej bywa główną przyczyną sprzeczek, nieukontentowania i niezgody.

9. W urzędzeniu repartycyi wraz z mieszkańcami jak największy wzgląd mieć będzie, aby składka jak najsprawiedliwiej rozłożona była, aby nikt przeciążony, nikt opuszczony nie został, aby żyjący z rzemiosła lub handlu więcej w gotowych pieniądzach, z roli zaś, więcej w ordynaryi się przykładali.

10. Wszystkie nakoniec starania, aby szkoły gruntowniej z większą pewnością regularnego przychodu dla nauczyciela i z większą dla mieszkańców łatwością i zručnością urządzane były, poleca Kommissya bacności, gorliwości i roztropności organizatorów.

11. Ułożonej umowy, nagrody dla nauczyciela i repartycyi ma być spisany dokładny protokół i podpisany w miastach przez Magistrat i Rady Muncypalne, na wsiach przez wójtów, soltysów, starszych gromady i przytomnych włóścian ojców familii.

w Warszawie, dnia 29 Kwietnia 1817 r.

Minister Prezydujący,
(podpisano) *S. Potocki*.

N° 12.

Объявление Воеводскимъ Коммисіямъ, что начальныя училища, вслѣдствіе вводимой экономіи въ государственной росписи, должны разсчитывать лишь только на складки училищнаго общества.

(12 Іюля 1819 года.)

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Такъ-какъ, съ прекращеніемъ тягостнаго положенія жителей и вслѣдствіе вводимой экономіи въ государственной росписи, начальныя училища, кромѣ состоящаго при сandomирекой школѣ, внесеннаго въ штатъ и на будущее время, не могутъ впредь разсчитывать на пособія изъ казенныхъ училищныхъ суммъ; то Воеводскія Коммисіи должны озаботиться, чтобы, согласно принятымъ основаніямъ и установленнымъ правиламъ, существующимъ въ Воеводствѣ всякаго рода такъ называемыя начальныя училища и классы, получавшіе доселѣ какое-либо пособіе изъ училищныхъ суммъ, заблаговременнымъ устройствомъ складокъ училищнаго общества, были обезпечены собственными фондами, соответствующими мѣстнымъ потребностямъ; Ректорамъ же общественныхъ училищъ, Воеводская Коммисія вновь предпишетъ — принимать въ I-й классъ только учениковъ, достаточно приготовленныхъ въ начальномъ училищѣ.

Варшава, 12 Іюля 1817 года.

Министръ Предсѣдательствующій,
(подписано) *С. Потоцкій.*

N° 12.

Заповѣдzenie Kommissyom Wojewódzkim, że szkoły elementarne z powodu zaprowadzenia oszczędności budżetowych, winny pod względem utrzymania swego liczyć jedynie na składki stowarzyszonych.

(d. 12 Lipca 1817 r.)

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Gdy za ustaniem uciążliwego położenia mieszkańców, i z powodu zaprowadzającej się oszczędności w budżecie krajowym, żadne szkoły elementarne nie mogą się nadal spodziewać wsparcia z funduszu publicznego kass szkolnych, oprócz będącej przy szkole sandomierskiej, która i nadal utrzymała się na etacie; przeto Kommissya Wojewódzka starać się ma, ażeby stosownie do przyjętych zasad i wskazanych prawideł, w województwie wszelkie szkoły i klasy zwane elementarnymi, które dotąd z kassy szkolnej odbierały jakowy zasilek, przez wczesne urządzenie składek towarzystwa szkolnego opatrzone były w własny fundusz, odpowiadający potrzebie miejscowej, a Rektorom szkół publicznych ponowi Kommissya Wojewódzka zalecenie, żeby do klasy 1-jej nie przyjmowali uczniów, tylko należycie w szkole elementarnej przysposobionych.

w Warszawie, dnia 12 Lipca 1817 roku.

Minister Prezydujący,
(podpisano) *S. Potocki.*

№ 13.

Объ учрежденіи въ каждомъ циркулѣ города Варшавы на
начальныхъ училищъ, и о назначеніи на этотъ предметъ
16,000 польскихъ злотыхъ изъ городскихъ доходовъ.

(7 Сентября 1819 г.)

ПО УКАЗУ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА

АЛЕКСАНДРА I,

ИМПЕРАТОРА ВСЕРОССИЙСКАГО, ЦАРЯ ПОЛЬСКАГО,

Князь Намѣстникъ въ Царствѣ, по Государственному Совѣту.

Принимая во вниманіе, что начальныя училища въ сто-
личномъ городѣ Варшавѣ, по большей части, были предостав-
лены попеченію частныхъ лицъ, отчего невозможно было имѣть
за сими заведеніями необходимый надзоръ, ни-же ввести въ нихъ
надлежащій порядокъ, и желая доставить на будущее время,
особенно дѣтямъ менѣе состоятельныхъ мѣстныхъ жителей, спо-
собы къ приобрѣтенію однообразнаго начального воспитанія,
Мы, по представленію Правительственной Коммисіи Духовныхъ
Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, постановляемъ слѣдующее:

Статья 1.

Въ каждомъ циркулѣ столичнаго города Варшавы должно
быть учреждено начальное училище, по системѣ взаимнаго обу-
ченія, раздѣльно для мальчиковъ и дѣвочекъ. Возможно удобное
устройство такого училища возлагается на Правительственную
Коммисію Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Статья 2.

Училища эти должны быть устроены въ мѣстностяхъ каж-
даго циркула, удобныхъ въ особенности для дѣтей бѣднѣйшихъ.

№ 13.

O zaprowadzeniu szkół cyrkulowych w mieście Warszawie,
i przeznaczeniu na ten cel złotych polskich 16,000 z docho-
dów miasta.

(d. 7 Września 1819 r.)

W IMIENIU NAJJAŚNIEJSZEGO

ALEXANDRA I,

CESARZA WSZECH ROSSYI, KRÓLA POLSKIEGO.

Xiąże Namiestnik Królewski w Radzie Stanu.

Zważając, iż dotąd w mieście stołecznem Warszawie po-
większej części szkoły elementarne zostawione były osobom
prywatnym, przezco ani tak pilny dozór jak potrzeba wy-
maga, ani należyty porządek nie mógł być utrzymany, a chcąc
nadal ułatwić zwłaszcza uboższej młodzieży tutejszej nabywa-
nie jednostajnych nauk początkowych; na przedstawienie Kom-
missyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicz-
nego, stanowimy co następuje:

Artykuł 1.

W każdym cyrkule stołecznego miasta Warszawy, ma
być założona początkowa szkoła wzajemnego nauczania dla
młodzieży każdej płci osobna i urządzona przez Kommissyę
Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wspo-
sobie najdogodniejszym.

Artykuł 2.

Szkoły te zaprowadzone będą w miejscach każdego cyr-
kułu dogodnych dla młodzieży, mianowicie uboższej.

Статья 3.

Муниципальное Управление города Варшавы, по соглашению съ Правительственною Коммисією Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, озаботится приисканіемъ для таковыхъ училищъ большихъ залъ, въ которыхъ могло бы помѣщаться двѣсти и болѣе учениковъ, а также квартиръ учителямъ и учительницамъ.

Статья 4.

На содержаніе каждаго такового училища, устройство помѣщеній, жалованье учителю и учительницѣ и на другія надобности, назначается ежегодно двѣ тысячи польскихъ злотыхъ (2,000 зл.) или на восемь училищъ, всего шестнадцать тысячъ злотыхъ (16,000 зл.). Сумма сія должна быть ассигнована изъ подлежащихъ доходовъ столичнаго города Варшавы, со включеніемъ оной ежегодно въ городскую роспись. Отпускъ сихъ денегъ на надобности училищъ производится по распоряженію Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія. Всякое сбереженіе означенной суммы назначается на лучшее устройство означенныхъ училищъ.

Статья 5.

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія назначить въ сказанныя заведенія способныхъ учителей, снабдить оныя учебниками и учредить за сими училищами ближайшій надзоръ.

Исполненіе настоящаго постановленія возлагаемъ на Правительственныя Коммисіи: Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, а также Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія, 7 Сентября 1819 г.

(подписано) *Зайончекъ.*

Artykuł 3.

Urząd municypalny tutejszego miasta, znosząc się z Kommissją Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zajmie się obmyśleniem na takowe szkoły sal obszernych, mogących mieścić dwieście i więcej uczniów, tudzież pomieszczeń dla nauczycieli i nauczycielek.

Artykuł 4.

Na utrzymanie każdej takowej szkoły, na wyporządzenie mieszkań, opłatę w części nauczyciela i nauczycielki, i inne potrzeby, wyznacza się rocznie złotych polskich dwa tysiące, Nr. 2,000, czyli w ogóle na ośm szkół summa roczna złotych szesnaście tysięcy Nr. 16,000. Summa ta ma być wzięta z właściwych dochodów stołecznego miasta Warszawy i umieszczana corocznie na jego etacie. Wypłacana będzie na właściwą potrzebę, wedle rozporządzenia Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Oszczędność z niej w każdym roku, jeżeliby się jaka okazała, użyta będzie na polepszenie stanu szkół wyżej wymienionych.

Artykuł 5.

Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego opatrzy szkoły, o które rzecz, zdatnemi nauczycielami i książkami elementarnemi, toż urządzi ich bliższy dozór.

Dopełnienie tego postanowienia, Kommissyom Rządowym Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, tudzież Spraw Wewnętrznych i Policji polecamy.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnej, dnia 7 Września 1819 r.

(podpisano) *Zajączek.*

N° 14.

Какимъ образомъ Воеводскія Коммисіи должны способствовать организаторамъ начальныхъ училищъ.

(16 Марта 1820 г.)

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Такъ-какъ для повсемѣтнаго учрежденія въ краѣ начальныхъ сельскихъ и городскихъ училищъ нужны болѣе продолжительное время и постоянныя усилія, а учреждать ихъ въ одно и то же время всюду не возможно, напротивъ, слѣдуетъ стремиться къ этому постепенно; то необходимо и весьма для этого дѣла полезно установить извѣстную систему и предварительныя правила, ибо невозможно опредѣлить взятаго отдѣльно училищнаго общества, не обративъ вниманія на смежныя, и не сообразивъ напередъ, какъ было бы удобнѣе распределить между ними деревни.

Приступивъ къ учрежденію начальныхъ училищъ, надлежитъ прежде всего—находящіеся въ Воеводствѣ приходы раздѣлить на отдѣлы или округа, назначая примѣрно по 9, 10, 11 или 12 приходоѡ для каждаго. Такой округъ должно поручить одному организатору и пригласить къ этой гражданской услугѣ Благочиннаго или приходскаго Священника, живущаго въ томъ округѣ, или же извѣстнаго своимъ усердіемъ помѣщика, — не съ тѣмъ, чтобы всѣ школы, сколько ихъ понадобится въ округѣ, были основаны въ одинъ годъ, но чтобы каждый, прилагая неусыпное попеченіе о вѣренномъ ему дѣлѣ, постоянно стремился къ его осуществленію, пользуясь каждымъ удобнымъ къ тому случаемъ. Назначенный такимъ образомъ организаторъ:

1. составляетъ въ своемъ округѣ, на основаніи мѣстныхъ данныхъ, общее распределеніе границъ каждаго училищнаго

N° 14.

W jaki sposób Kommissye Wojewódzkie mają przychodzić w pomoc organizatoromъ szkół elementarnychъ.

(dnia 26 Marca 1820 г.)

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCHъ I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Gdy zaprowadzenie powszechne w kraju elementarnychъ szkół wiejskichъ i miejskichъ nie może być dziełemъ jak tylko dłuższego nieco czasu i ciągłej usilności, gdy razem wszędy zaprowadzać jestъ niepodobna, lecz tylko kolejno do tego dążyć należy, potrzebne więc i wielce użyteczne jestъ w тей mierze pewne systema i poprzedniczy układ. Nie można bowiem zakreślać jednego pojedynczo towarzystwa szkolnego, aby nie mieć względu na sąsiedzkie i nierozważyć poprzedniczo, jaki między niemi najdogodniejszy wypadnie rozkładъ wsi uczynić.

Zajmując się zaprowadzeniemъ szkół elementarnychъ, należy przedewszystkiemъ podzielić parafian w Województwie na oddziały czyli okręgi, np. po 9, 10, 11 i 12 parafij. Každy oddziałъ ma być poruczony jednemu organizatorowi, a do тей obywatelskiej posługi wezwany być ma dziekan lub proboszcz w tymъ oddziale mieszkający, lub obywatel gorliwszy, nie żeby zarazъ jednego roku wszystkie szkoły, ile ichъ potrzeba będzie w obwodzie założył, lecz żeby stale mającъ staranie w poruczonej sobie czynności, ciągle do wykonania jej i kolejno skoro sposobność się okazuje zdążał. Ustanowiony taki organizator:

1. Sporządzi w swoimъ oddziale z wiadomości miejscowychъ rozkładъ ogólny, jak každy towarzystwo szkolne ma być za-

общества, съ показаніемъ, сколько понадобится учредить училищъ, сообразно съ находящимися по сосѣдству училищами, съ мѣстностью, денежными средствами, зажиточностью жителей и т. п., и это распределение представляетъ, чрезъ обводоваго Коммисара, на утверждение Воеводской Коммисіи;

2. при составленіи распределения, собираетъ справки: гдѣ скорѣе можетъ быть открыто училище, гдѣ помѣщикъ желаетъ этого, гдѣ приходскій Священникъ усерденъ къ этому дѣлу, гдѣ мѣщане или крестьяне менѣе бѣдны, гдѣ имѣются мѣстные фондуши, кого можно пригласить для надзора за училищемъ, гдѣ можно прискаты, назначить или выстроить училищный домъ, и т. д.;

3. входитъ въ соглашеніе съ тѣмъ, кого въ каждомъ мѣстѣ найдетъ наиболѣе усерднымъ къ этому дѣлу, заохочиваетъ къ нему и другихъ, а войдя такимъ образомъ въ предметъ и подготовивъ дѣло, осуществляетъ его, гдѣ найдетъ это возможнымъ, немедленно, гдѣ же признаетъ за лучшее отложить на дальнѣйшее время—приостанавливается съ нимъ, руководствуясь при этомъ особою инструкціею и образцами.

Такимъ образомъ, каждый организаторъ постоянно заботится о вѣренномъ ему округѣ, а дѣйствуя старательно и усердно, успѣетъ со временемъ, безъ особаго труда, устроить въ своемъ отдѣлѣ начальныя училища.

Правительственная Коммисія предлагаетъ Воеводской Коммисіи привести въ исполненіе все вышеизложенное въ подлежащемъ Воеводствѣ и постоянно сноситься съ установленными организаторами.

Варшава, 26 Марта 1820 г.

Предсѣдательствующій Министръ,
(подписано) *С. Потоцкій*.

kreślone, wiele zatem szkół wypadnie urządzić ze względu na sąsiedztwo z drugimi, stosownie do położenia miejsca, do funduszów miejscowych, do zamożności mieszkańców i t. d. i ten rozkład przez Kommissarza obwodowego poda do potwierdzenia Kommissyi Wojewódzkiej.

2. W czasie rozkładu wyrozumi: gdzie najprędzej szkoła może być założona, gdzie dziedzic jest chętny, gdzie Proboszcz gorliwy, gdzie mieszczenie lub włóścianie mniej zubożeni, gdzie są fundusze miejscowe, kto ma być wezwany do Dozoru, gdzie dom może być użyty, przeznaczony lub wystawiony i t. d.

3. Porozumi się z tym, kogo w każdym miejscu najchętniej znajdzie, przysposobi i zachęci drugih, i tak rzecz rozważywszy i przygotowawszy, gdzie sposobność znajdzie, zaraz skuteczni, gdzie zaś osądzi, do dalszego czasu zostawi, do czego posłuży mu osobno instrukcya i wzory.

Tym sposobem każdy organizator, oddany mając sobie swój oddział, opiekować się nim będzie ciągle, a z baczną czynnością i gorliwością postępując, bez wielkiego trudu, z czasem zaprowadzenie w swoim oddziale szkólek do skutku doprowadzić zdoła.

Takowy więc układ Kommissya Rządowa poleca Kommissyi Wojewódzkiej do skutecznienia w swoim Województwie i ciągle znoszenie się z ustanowionymi organizatorami.

w Warszawie, dnia 25 Marca 1820 roku.

Minister Prezydujący,
(podpisano) *S. Potocki*.

N° 15.

Постановленіе, дабы къ обезпеченію содержанія училища принимаемы были дѣйствительныя мѣры не далѣе, какъ на разстояніи $\frac{1}{4}$ мили отъ того мѣста, гдѣ находится училище.

(10 Мая 1820 г.)

ПО УКАЗУ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА

АЛЕКСАНДРА I,

ИМПЕРАТОРА ВСЕРОССІЙСКАГО, ЦАРЯ ПОЛЬСКАГО.

Князь Намѣстникъ въ Царствѣ, по Государственному Совѣту.

Вслѣдствіе представленія Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, постановляемъ слѣдующее:

Въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ, согласно изданнымъ сказанною Коммисіею правиламъ, существуетъ уже или будетъ устроено училищное общество, и гдѣ протоколъ объ учрежденіи начальнаго училища и о назначеніи содержанія учителю будетъ добровольно подписанъ владѣльцемъ имѣнія или владѣльцами, если ихъ нѣсколько, однимъ или нѣсколькими приходскими Священниками и старшинами сельскихъ обществъ, тамъ, въ случаѣ крайней необходимости, могутъ быть приняты дѣйствительныя мѣры къ обезпеченію этого содержанія, не далѣе, однако, какъ на разстояніи одной четвертой части мили отъ того мѣста, гдѣ находится училище.

Исполненіе настоящаго постановленія возлагаемъ на Правительственныя Коммисіи по принадлежности.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія, 10 Мая 1820 года.

(подписано) *Заіончекъ.*

N° 15.

Postanowienie, aby składki szkolne nie były środkami naglającymi zbierane dalej, jak w przestrzeni ćwierciomilowej od miejsca położenia szkoły.

(d. 10 Maja 1820 r.)

W IMIENIU NAJJAŚNIEJSZEGO

ALEXANDRA I,

CESARZA WSZECH ROSSYI, KRÓLA POLSKIEGO,

Xiąże Namiestnik Królewski, w Radzie Stanu.

Na przedstawienie Kommissji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego stanowimy co następuje:

W miejscach, gdzie wedle przepisów téjże Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, jest lub będzie zakresłone towarzystwo szkolne, a układ protokólny obejmujący organizację szkoły elementarnej i ustanowienie należytości dla nauczyciela, podpisany zostanie dobrowolnie przez właściciela dóbr, lub właścicieli, jeżeli ich jest więcej, przez plebana lub plebanów i przez starszych gromad, tam, w razie koniecznej potrzeby, użyte być mogą skuteczne środki do zaspokojenia téjże należytości, nie dalej jednak jak o ćwierć mili od miejsca w którym się szkołka znajduje.

Dopełnienie niniejszego postanowienia Kommissyom Rządowym w czym do której należy polecamy.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnej, dnia 10 Maja 1820 roku.

(podpisano) *Zajączek.*

N° 16.

О непринужденіи крестьянъ ко взносу складокъ на содержание начальныхъ училищъ и чтобы это предоставлено было ихъ доброй волѣ.

(16 Іюля 1821 года.)

Совѣтникъ Статсъ-Секретарь.

Князь Намѣстникъ въ Царствѣ, желая, чтобы крестьяне ко взносу какихъ бы то ни было складокъ на содержание начальныхъ училищъ принуждаемы не были и чтобы это предоставлено было ихъ доброй волѣ, — поручилъ мнѣ просить Предсѣдателя Н. Воеводской Коммисіи о сдѣланіи надлежащаго по этому предмету распоряженія.

Варшава, 16 Іюля 1821 года.

Бригадный Генераль,
(подписано) *Коссецкій.*

N° 17.

О воспрещеніи принужденія крестьянъ ко взносу складокъ на содержание начальныхъ училищъ, съ сохраненіемъ въ своей силѣ постановленія о взиманіи оныхъ съ владѣльцевъ имѣній и приходскихъ Священниковъ.

(13 Августа 1821 г.)

Князь Намѣстникъ въ Царствѣ.

На представленіе Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія отъ 6 сего Августа за N. 5586, относительно полученнаго Воеводскими Коммисіями, по прика-

N° 16.

O niezobowiązaniu włościan do składek na szkoły elementarne, pozostawiając to ich dobrej woli.

(d. 16 Lipca 1821 r.)

Radca Sekretarz Stanu.

Xiąże Namiestnik Królewski mieć chcąc, aby włościanie do żadnych składek na szkółki elementarne nie byli zobowiązani i aby te dobrej ich woli zostawione były, zalecił mi wezwać JW. Prezesa Kommissyi Województwa N., aby potrzebne w tej mierze rozkazy do kogo należy wydał.

w Warszawie, d. 16 Lipca 1821 roku.

General Brygady,
(podpisano) *Kossecki.*

N° 17.

O wzbronieniu znaglania włościan do składek na szkoły elementarne, z utrzymaniem tego przepisu względem właścicieli i plebanów.

(d. 13 Sierpnia 1821 r.)

Xiąże Namiestnik Królewski.

Na uczynione nam przez Kommissyę Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pod dniem 6-go m. b. Nr. 5,586 przedstawienie w okoliczności wydanego z Woli

занію нашему, распоряженія отъ 16 Юля, чтобы не принуждать крестьянъ ни къ какимъ складкамъ на содержаніе начальныхъ училищъ, объявляемъ: что, зная бѣдность крестьянъ и дѣйствительную ихъ недостаточность, при которой они не въ состояніи исправно вносить даже государственныхъ податей, мы признали необходимымъ, чтобы они ко взносу училищныхъ складокъ принуждаемы не были. По этой причинѣ мы не только не можемъ согласиться на отмѣну вышеупомянутаго распоряженія, но поручаемъ Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, подтвердить оное еще и своимъ предписаніемъ. Этимъ, однако, не отмѣняется постановленіе наше отъ 10 Мая 1820 года относительно владѣльцевъ имѣній и приходскихъ Священниковъ, коимъ извѣстны добровольно подписанные ими протоколы; напротивъ, оно должно быть сохранено во всей своей силѣ.

Варшава, 13 Августа 1821 года.

(подписано) *Заіончекъ.*

№ 18.

Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія, на основаніи котораго на увеличеніе числа циркуловыхъ училищъ положено ассигновать добавочно, изъ суммъ г. Варшавы, по 24,000 зл. п. въ годъ.

(27 Октября 1829 г.)

Вслѣдствіе рапорта, представленнаго исправляющимъ должность Министра Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, Статскимъ Совѣтникомъ Грабовскимъ, въ коемъ Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія полагаетъ необходимымъ увеличить фондусъ на содержаніе циркуловыхъ училищъ въ столицѣ, — выслушавъ мнѣніе Правительственной Коммисіи Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи по сему пред-

нашей под днѣмъ 16 з. м. до Коммиссій Wojewódzkich rozporządzenia, aby włościan do żadnych składek na szkoły elementarne nie zobowiązywaly, oświadczamy, iż znając nędzny stan włościan i prawdziwą ich niemożność, tak dalece, że nawet w podatkach publicznych regularnie uiszczac się nie są w stanie, uznaliśmy za rzecz potrzebną, aby do wnoszenia składek na szkoły nie byli zmuszani; z tego przeto powodu nie tylko do odwołania powyższego rozporządzenia przychylic się nie możemy, ale nadto polecamy Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, aby je reskryptem swoim powtórzyła, przez co wszakże postanowienie z dnia 10-go Maja r. z. niezostaje uchylone co do właścicieli i Plebanów, jako wiadomych tego, co dobrowolnie podpisali i owszem w całej swjej mocy powinno być zachowanem.

w Warszawie, dnia 13 Sierpnia 1821 r.

(podpisano) *Zajączek.*

№ 18.

Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej, na mocy którego wydzieloną została z funduszów miasta Warszawy dodatkowa summa złp. 24,000 rocznie, na powiększenie liczby szkół cyrkulowych.

(z d. 27 Października 1829 r.)

Na rapport przez Radcę Stanu Grabowskiego w zastępstwie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego złożony, a w którym Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przedstawia potrzebę powiększenia funduszu na szkoły cyrkulowe w stolicy, po wysłuchaniu otworzonego w tym przedmiocie przez Kommissyę Rządową Spraw Wewnętrznych i Policyi zdania, Rada wyrzekła:

мету, Совѣтъ постановилъ: что кромѣ 16,000 злот. п., отпускаемыхъ доселѣ изъ муниципальной кассы на содержание варшавскихъ циркуловыхъ училищъ, для увеличенія ихъ числа, будутъ впредь ассигнуемы изъ сказанной же кассы еще 24,000 злот. п., съ предоставленіемъ Муниципальному Управленію права представлять на вакантныя учительскія мѣста способныхъ кандидатовъ.

Вѣрно:

Совѣтникъ, Статсъ-Секретарь, Генераль Дивизіи,
(подписано) *Коссецкій*.

№ 19.

Извлеченіе изъ Высочайше утвержденнаго 1833 года устава гимназій и училищъ: обwodовыхъ и начальныхъ или приходскихъ въ Царствѣ Польскомъ.

Г Л А В А П.

О НАЧАЛЬНЫХЪ ИЛИ ПРИХОДСКИХЪ УЧИЛИЩАХЪ.

Цѣль, учрежденіе и составъ оныхъ.

§ 4.

Особенная цѣль учрежденія начальныхъ или приходскихъ училищъ состоитъ въ распространеніи первоначальныхъ, болѣе или менѣе нужныхъ свѣдѣній между лицами даже и самаго низшаго сословія.

§ 5.

Приходскія училища содержатся на счетъ добровольныхъ приношеній, съ участіемъ казны въ размѣрѣ не свыше одной третьей части общаго количества потребныхъ на это содержание

изъ oprócz summy złotych polskich 16,000, która dotychczas z kassy municypalnej na utrzymanie szkół cyrkulowych warszawskich jest opłacaną, jeszcze summa złotych pol. 24,000 z funduszów téjże kassy, na powiększenie liczby szkół powyższych zapewnią być ma, z zostawieniem Urzędowi Muncypalnemu prawa podawania ukwalifikowanych kandydatów, na zawakowane posady nauczycieli.

Zgodno z protokołem,
Radca Sekretarz Stanu, Jenerał Dywizyi,
(podpisano) *Kossecki*.

№ 19.

Wyciąg z Najwyżej w r. 1833 zatwierdzonej ustawy dla gimnazyów, szkół obwodowych i elementarnych czyli parafialnych w Królestwie Polskiem.

T Y T U Ł П.

О ШКОЛАХЪ ELEMENTARNYCH CZYLI PARAFIALNYCH.

Cel, ustanowienie i skład.

§ 4.

Szczególnym celem ustanowienia szkół elementarnych czyli parafialnych, jest rozkrzewienie początkowych mniej więcej potrzebnych wiadomości, pomiędzy ludźmi nawet najniższej klasy.

§ 5.

Szkoły parafialne utrzymują się z ofiar dobrowolnych i udziału ze skarbu, wyrównywającego najwięcej trzeciej części ogólnego wydatku, na ich utrzymanie potrzebnego. W mia-

издержекъ. Въ городахъ, нѣкоторую часть этихъ издержекъ могутъ нести городскія кассы изъ своихъ фондушей. Таковыя училища открываются повсюду, гдѣ имѣется фондушь, равняющійся по крайней мѣрѣ $\frac{2}{3}$ частямъ общаго количества издержекъ. Они могутъ быть учреждаемы въ деревняхъ, если жители оныхъ, при своей просьбѣ, представляютъ нужныя для того средства. Преимущественно же должно стараться, чтобы существующія уже приходскія училища оставались въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ онѣ нынѣ находятся.

§ 6.

Если помѣщики, или городскія и сельскія общества, пожелаютъ учредить новыя приходскія училища, то обращаются о семъ къ Инспектору обwodоваго училища и предъявляютъ ему требуемыя предыдущимъ §-омъ средства, а Инспекторъ представляетъ о томъ, съ своимъ мнѣніемъ, Директору гимназій.

§ 7.

Директоръ гимназій, въ случаѣ признанной имъ надобности въ открытіи новаго училища, представляетъ о томъ на разрѣшеніе Совѣта Народнаго Просвѣщенія.

§ 8.

Приходскія училища состоятъ подъ непосредственнымъ надзоромъ приходскихъ Священниковъ или викаріевъ, которые обязаны наблюдать, чтобы учителя исполняли въ точности свои обязанности и освѣдомляться о поведеніи дѣтей; но они не въправѣ вводить ни малѣйшихъ перемѣнъ въ установленномъ порядкѣ обученія; напротивъ, на нихъ лежитъ обязанность заботиться о томъ, чтобы и учителя не дѣлали никакихъ по сему предмету перемѣнъ; въ случаѣ же, если оныя замѣтятъ или усмотрятъ иныя какія-либо упущенія противъ предписаннаго порядка, — поставляютъ это на видъ учителю и доводятъ о томъ до свѣдѣнія Инспектора обwodовыхъ училищъ. Сверхъ того, На-

стачъ могутъ прикładać się до tego kassy miejskie, w pewnej części z swoich funduszów. Szkoły takowe zaprowadzają się wszędzie, gdzie tylko jest fundusz wynoszący przynajmniej dwie trzecie części ogólnego wydatku, mogą być zakładane po wsiach, które o to prosić będą i przedstawią potrzebne środki. Przedewszystkiem jednak starać się należy, aby istniejące już szkoły parafialne, były utrzymane w tych miejscach gdzie dziś istnieją.

§ 6.

Gdy obywatele, albo miejskie i wiejskie gminy, zechcą zakładać nowe szkoły parafialne, udadzą się do Inspektora szkoły obwodowej, i przedstawią mu środki żądane w poprzedzającym artykule, a Inspektor poda w tym względzie przedstawienie wraz z swoją opinią Dyrektorowi gimnazjum.

§ 7.

Dyrektor gimnazjum, jeżeli uzna potrzebę założenia nowej szkoły, przedstawia to do decyzji Rady Wychowania Publicznego.

§ 8.

Szkoły parafialne zostają pod bezpośrednim dozorem Proboszczów, albo wikarych parafij, którzy obowiązani pilnować, ażeby nauczyciele pełnili ściśle swoją powinność; wywiadywać się o sprawowaniu się dzieci; nie wolno im wszakże wprowadzać najmniejszych odmian, w ustanowionym porządku uczenia, owszem wkłada się na nich obowiązek przestrzegania, ażeby i nauczyciele nie robili żadnych zmian w tym przedmiocie, a jeżeli postrzegą takowe, albo też inne jakie uchybienia w przepisany porządku, upominają nauczyciela i donoszą Inspektorowi szkół obwodowych. Nadto, Proboszcz albo wikary, zwiedza szkoły przynajmniej raz w tydzień, i jeżeli

стоятель прихода или викарій посѣщаетъ училища по крайней мѣрѣ одинъ разъ въ недѣлю и, если не преподаетъ лично катихизиса или нравственности, то испытываетъ учениковъ по симъ двумъ предметамъ одинъ разъ въ мѣсяцъ и старается при семъ удостовѣриться, исполняютъ ли они въ точности христіанскія обязанности. Настоятели приходоу и викарії, посѣтивъ училища въ своихъ приходоу, представляютъ обводоуымъ Инспекторамъ свое мнѣніе о состояніи, въ какоу найдены ими эти училища. Приходскія училища въ помѣщичьихъ селеніяхъ ввѣряются просвѣщенной и заботливой общественоу благѣ опеке самихъ помѣщиковъ, а помѣщики надзоръ за сими училищами могутъ поручать другимъ достойнымъ доуверія лицамъ, по своему выбору.

§ 9.

Учителей въ приходскія училища избираетъ обводоуый Инспекторъ изъ людей всѣхъ сослоуій, но не иначе, какъ послѣ того, когда они, на испытаніи въ обводоуомъ училищѣ, докажутъ, что имѣютъ нужныя для сего знанія и знакомы съ методоу преподаванія. Кроме того, Инспекторъ освѣдомляется объ ихъ нравственности и поведеніи, и старается заранѣе удостовѣриться въ тоу, могутъ ли они быть допущены къ учительскоу должности безъ вреда для учащихся.

Лица, окончившія курсъ наукъ въ педагогическоу институтѣ и предназначаемыя въ учителя приходскихъ училищъ, принимаются безъ испытанія, коль скоро представляютъ свидѣтельство о своемъ поведеніи и способностяхъ.

§ 10.

Помѣщики или гмины, кои имѣютъ учреждаются или содержатся училища, имѣютъ право представлять кандидатовъ въ учителя оныхъ; такоуымъ кандидатамъ должно давать преимущество передъ другими, съ соблюденіемъ, однако, всѣхъ правилъ, означенныхъ въ предыдущемъ параграфѣ.

сам не daje katechizmu albo nauki moralnej, to examinauje uczniow z tych dwuch przedmiotow raz w miesiac i stara sie zarazem przekonac, czy uczniowie wypelniaja scisle obowiazki chrzescijanski. Proboszcze i wikaryusze zwiedziwszy szkoly w swoich parafiach, opinie wlasna, o stanie w jakim je znajduja, przedstawiaja Inspektorom obwodowym. Szkoly parafialne we wsiach dziedzicznych, powierzaja sie swiatlej i o dobro publicznej troskliwej opiece samychze obywateli, a ci moga poruczac dozor nad nimi innym zaufania godnym osobom swego wyboru.

§ 9.

Nauczycieli do szkoly parafialnych wybiera Inspektor obwodowy, z ludzi jakiego badz stanu, lecz nie inaczej, az przez examen, w szkole obwodowej zlozony, udowodnia, iz posiadaja potrzebne do tego wiadomosci i znaja sposob uczenia. Procz tego Inspektor zasiega wiadomosci o ich obyczajach i konduicie, i stara sie przekonac wczesnie, czy bez uszczerbku uczniow, mozna im powierzyc obowiazek nauczycieli.

Ci, ktorzy skonczyli nauki w instytucie pedagogicznym, i przeznaczeni beda na nauczycieli do szkoly parafialnych, przyjmaja sie bez examinu, skoro zloza swiadectwa, konduite i kwalifikacje udowadniajace.

§ 10.

Dziedzice albo gminy, ktore zakladaja lub utrzymuja szkoly, maja prawo przedstawiac kandydatow na nauczycieli do tychze szkoly, — takowi kandydaci powinni miec pierwszenstwo przed innymi, przy zachowaniu jednak prawidel w artykule poprzedzajacym wymienionych.

§ 11.

Въ приходскія училища могутъ поступать дѣти всякаго сословія и обоюго пола, — мальчики, однакожь, не моложе восьми, а дѣвочки не старше одиннадцати лѣтъ. Отъ вступающихъ не требуется никакихъ предварительныхъ познаній.

§ 12.

Мѣстное начальство обязано способствовать къ учрежденію приходскихъ училищъ и оказывать учредителямъ оныхъ всякую зависящую отъ нихъ помощь. Закрытіе училища дозволяется только по особымъ, уважительнымъ причинамъ, и не иначе, какъ съ разрѣшенія Совѣта Народнаго Просвѣщенія.

Предметы и порядокъ обученія.

§ 13.

Во всякомъ приходскомъ училищѣ дѣти обучаются:

1. Закону Божію (по краткому катихизису, одобренному Духовнымъ Начальствомъ каждаго вѣроисповѣданія) и Священной исторіи;
2. чтенію печатныхъ книгъ и рукописей на польскомъ языкѣ;
3. чистописанію;
4. четыремъ первымъ правиламъ ариѳметики.

Могутъ быть также преподаваемы и слѣдующіе предметы: знаніе вѣсовъ, мѣръ и денегъ, въ краѣ употребляемыхъ; знаніе сельскаго хозяйства; черченіе простыхъ геометрическихъ фигуръ и машинъ, употребляемыхъ въ земледѣліи; но обученіе этимъ предметамъ предоставляется доброй волѣ каждаго.

§ 14.

Въ городахъ и другихъ мѣстахъ, въ коихъ находится много ремесленниковъ и инаго рода людей, живущихъ промыслами,

§ 11.

Do szkół parafialnych mogą być przyjmowane dzieci wszelkiego stanu i obojęd płci, niemłodsze jednak nad lat ośm, a dziewczęta nie starsze nad jedenaście; od wchodzących nie wymaga się żadnych przygotowawczych nauk.

§ 12.

Zwierzchność miejscowa obowiązana jest ułatwiać zaprowadzanie szkół parafialnych, i dawać założycielom wszelką zależącą od niej pomoc. Zamknięcie szkoły pozwala się tylko dla szczególnych, uwagi godnych przyczyn, i nie inaczej jak za postanowieniem Rady Wychowania Publicznego.

Przedmioty i porządek uczenia.

§ 13.

W każdej szkole parafialnej dzieci uczą się:

1. Religii (podług krótkiego katechizmu approbowanego przez zwierzchność duchowną, właściwego wyznania) i historii Świętej.
2. Czytania drukowanych książek i rękopismów w języku polskim.
3. Pisania.
4. Czterech pierwszych reguł arytmetyki.

Mogą być także dawane i następujące przedmioty: znajomość miar, wag i pieniędzy, używanych w kraju; znajomość gospodarstwa wiejskiego; rysunki prostych figur geometrycznych i maszyn w gospodarstwie używanych, lecz uczenie się tych przedmiotów do woli zostawione będzie.

§ 14.

W miastach i innych miejscach, gdzie jest wielu rzemieślników i innego rodzaju ludzi z przemysłu utrzymujących

можетъ быть въ приходскихъ училищахъ учреждаемъ второй классъ, въ которомъ преподавались бы предметы, назначенные для самаго низшаго класса обwodовыхъ училищъ.

§ 15.

Способъ обученія въ приходскихъ училищахъ можетъ быть двоякій: обыкновенный, или же по методъ Ланкастера.

§ 16.

Въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ не менѣе тысячи жителей, начальство обwodовыхъ училищъ должно стараться о введеніи методы Ланкастера.

§ 17.

Училища, въ коихъ введенъ способъ взаимнаго обученія, руководствуются особою, для нихъ изданною, инструкціею, какъ относительно преподаванія и ученія, такъ и относительно размѣщенія учениковъ.

§ 18.

Въ сельскихъ училищахъ ученіе начинается 3 (15) Октября и оканчивается 3 (15) Марта.

§ 19.

Въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ жители занимаются преимущественно ремеслами и торговлею, ученіе продолжается круглый годъ, за исключеніемъ обыкновеннаго лѣтняго вакаціоннаго времени, на которое назначается отъ шести недѣль до двухъ мѣсяцевъ, смотря по мѣстнымъ обстоятельствамъ.

§ 20.

Въ приходскихъ училищахъ ученіемъ занимаются ежедневно по четыре часа, кромѣ воскресныхъ и праздничныхъ дней.

ся, можетъ быть при школахъ парafіальныхъ установлена другая классъ, въ которой даване бѣда предметы для наимнѣйшей классы въ школахъ обwodовыхъ przepisane.

§ 15.

Способъ ученія въ школахъ парafіальныхъ можетъ быть двоякій: звyczajny, albo podług metody Lankustra.

§ 16.

W tych miejscach gdzie mieszkańców jest najmniej tysięcy, Zwierzchność szkół obwodowych powinna starać się o zaprowadzenie metody Lankustra.

§ 17.

Szkoły, w których zaprowadzony sposób wzajemnego uczenia, trzymają się osobnej, dla nich wydanej, instrukcyi, tak pod względem nauczania i uczenia się, jako też rozlokowania uczniów.

§ 18.

Szkoły wiejskie zaczynają się dnia 3 (15) Października, a kończą się dnia 3 (15) Marca.

§ 19.

W tych miejscach, gdzie mieszkańcy więcej zajmują się rzemiosłami i handlem, szkoły trwają rok cały, wyjąwszy czas zwyczajnych letnich wakacyj, na które naznacza się od sześciu niedziel do dwóch miesięcy, stosownie do miejscowych okoliczności.

§ 20.

W szkołach parafialnych lekcye dają się co dzień po 4 godziny, prócz dni niedzielnych i świątecznych. Rozdział tych

Распределение сихъ часовъ, въ теченіе утра или цѣлаго дня, зависитъ отъ ближайшаго училищнаго начальства, съ разрѣшенія, однако, Инспектора обwodовыхъ училищъ, который, съ своей стороны, доноситъ о томъ Директору. Въ свободное послѣ-обѣденное время, желающіе могутъ быть обучаемы церковному пѣнію по нотамъ.

§ 21.

Если Священнику, обучающему Закону Божию, обязанности духовнаго званія или инныя дѣла не позволяютъ быть въ училищѣ въ назначенные для него часы, то онъ заблаговременно увѣдомляетъ о томъ учителя, который, занявъ на сей разъ учениковъ другими учебными предметами, въ слѣдующій день уступаетъ свои часы для преподаванія Закона Божія. Преподаваніе катихизиса и нравственности ввѣряется свѣтскому учителю только тогда, когда нѣтъ Священника.

§ 22.

Ученики римско-католическаго исповѣданія, всѣ безъ исключенія, обязаны слушать катихизисъ въ училищѣ. Что же касается учениковъ другихъ исповѣданій, то, по мѣрѣ мѣстныхъ способовъ, доставляется каждому изъ нихъ возможность обучаться правиламъ исповѣдуемой ими вѣры.

§ 23.

Всякій годъ, при открытіи преподаванія, Священникъ или викарій произноситъ рѣчь къ ученикамъ, поощряя ихъ учиться Закону Божию и прочимъ необходимымъ въ ихъ сословіи предметамъ. Равнымъ образомъ въ концѣ учебнаго года онъ обязанъ увѣщевать ихъ, чтобы они вели себя благопристойно и послѣ окончанія ученія, внушить имъ при томъ, что они обязаны помогать родителямъ въ хозяйственныхъ трудахъ и употреблять съ пользою пріобрѣтенныя ими познанія. Тамъ, гдѣ по близо-

godzin w przeciągu poranka lub całego dnia, zależy od najpierwszej zwierzchniej Władzy, za zezwoleniem jednak Inspektora szkół obwodowych, który zawiadamia także o tém Dyrektora. W godzinach wolnych poobiednich, życzący sobie tego, mogą się uczyć śpiewów i nót kościelnych.

§ 21.

Jeżeli Xiądz dający religiję, dla obowiązków stanu duchownego, albo dla innych interesów, nie może być w szkole na wyznaczone mu godziny, wcześniej uwiadamia o tém nauczyciela, który zająwszy przez ten czas uczniów innemi naukowemi przedmiotami, nazajutrz ustępuje swoich godzin na naukę religii; dawanie katechizmu i nauki moralnej, powierza się świeckiemu nauczycielowi wtenczas tylko, gdy niema Xiędza.

§ 22.

Uczniowie Rzymsko-Katolickiego wyznania, wszyscy bez wyjątku, słuhać powinni nauki katechizmu w szkole. Co się zaś tyczy dzieci innych wyznań, tym w miarę miejscowych sposobności, ułatwiać środki uczenia się prawideł ich wyznania.

§ 23.

Każdego roku przy rozpoczęciu nauk, Proboszcz albo wikary ma mowę do uczniów, zachęcając ich do uczenia się religii i innych koniecznych w ich stanie przedmiotów. Również przy końcu roku szkolnego obowiązany jest upominać ich, ażeby się sprawowali przystojnie i po ukończeniu nauk, wpaść w nich przytém powinność pomagania rodzicom w pracach gospodarskich i używania z pożytkiem nabytych wiadomości.

сти не будетъ Священника или викарія, эту обязанность исполняетъ самъ учитель.

§ 24.

Занятія въ классѣ начинаются и оканчиваются молитвою: учитель приказываетъ одному изъ учениковъ, по очереди, читать оную вслухъ и наблюдаетъ, чтобы прочіе слушали со вниманіемъ и благовѣніемъ.

§ 25.

Преподаваніе учебныхъ предметовъ въ приходскихъ училищахъ оканчивается въ опредѣленное время. При закрытіи класса предъ лѣтнимъ вакаціоннымъ временемъ, производится испытаніе учениковъ, въ присутствіи родителей ихъ, родственниковъ и постороннихъ посѣтителей. Объ успѣхахъ, оказанныхъ учащимися, Священникъ или учитель доноситъ обводовому Инспектору. Кромѣ того, учитель представляетъ, въ двухъ экземплярахъ, общій отчетъ о состояніи училища.

§ 26.

Учители могутъ, съ согласія родителей, собирать учениковъ въ вакаціонное время, по воскреснымъ днямъ, для повторенія пройденныхъ ими наукъ.

§ 27.

Ученики, желающіе повторить пройденный ими учебный курсъ, принимаются снова въ училище.

§ 28.

Всякое приходское училище имѣетъ одобренныя Совѣтомъ Народнаго Просвѣщенія книги и другія учебныя пособія. Сверхъ того, при каждомъ училищѣ, по мѣрѣ возможности, составляетъ

моści. Там, gdzie nie ma w pobliżności Proboszcza albo wikarego, dopełnia tego obowiązku sam nauczyciel.

§ 24.

Lekcyje w klassie zaczynają się od modlitwy, i na nięj kończą. Nauczyciel każe z kolei jednemu z uczniów czytać takową głośno i pilnuje, aby drudzy słuchali z uwagą i pobożnością.

§ 25.

Kursa przedmiotów naukowych w szkołach parafialnych, powinny się kończyć w czasie oznaczonym. Przy zamknięciu klasy, przed wakacyami letnimi, odbywa się examen uczniów w przytomności ich rodziców, krewnych i obcych gości. O postępach ich, Xiądz albo nauczyciel donosi Inspektorowi obwodowemu; nauczyciel prócz tego, przedstawia w dwóch exemplarzach ogólne zdanie sprawy o stanie szkoły.

§ 26.

Uczący mogą za zezwoleniem rodziców, podczas wakacyi, w dni niedzielne, zbierać uczniów dla powtarzania im tego, czego się nauczyli.

§ 27.

Uczniowie chcący powtórzyć odbyty kurs naukowy, mogą być na nowo przyjęci do szkoły.

§ 28.

Każda szkoła parafialna ma approbowane przez Radę Wychowania Publicznego książki i inne naukowe pomoce. Nadto przy każdej szkole, w miarę możliwości, zakłada się nie wiel-

ся небольшое собрание правоучительныхъ и другихъ полезныхъ книгъ, соответствующихъ понятіямъ людей низшаго сословія. Книги сіи даются для чтенія, не только ученикамъ, но и прочимъ грамотнымъ жителямъ селенія.

Обязанности и права учителей.

§ 29.

Обязанности учителей приходскихъ училищъ, по преподаванію ими наукъ и вообще по учебной части, определены изданныю вновь особою подробною инструкціею. Учитель долженъ всегда принимать въ соображеніе и возрастъ и степень понятія учениковъ, объясняться простымъ и вразумительнымъ для каждаго образомъ, обращаться преимущественно къ мало понимающимъ, но не забывать и о прилежныхъ, отличныхъ ученикахъ для поощренія прочихъ.

§ 30.

Учители должны постоянно имѣть въ виду главную цѣль воспитанія — нравственность; объясняя ученикамъ своимъ святыя истины христіанской вѣры и правила добродѣтели, они должны заботиться, чтобы ввѣренныя имъ дѣти, не только безъ затрудненія понимали ихъ преподаваніе, но и привыкали чувствовать всю важность сихъ занятій, а равно — своихъ настоящихъ и будущихъ обязанностей въ отношеніи къ Богу, себѣ самимъ, ближнимъ и къ поставленнымъ надъ ними властямъ. Вѣрнѣйшимъ средствомъ къ достиженію этой цѣли послужить привязанность учениковъ къ учителю, которую онъ легко можетъ приобрести, не угрозами и страхомъ, но кроткимъ и ласковымъ убѣжденіемъ и хорошимъ примѣромъ, удерживая ихъ съ отеческою нѣжностію отъ проступковъ и заблужденій, разрѣшая недоумѣнія, замѣчая и хваля всѣ ихъ добрыя побужденія: состраданіе къ несчастнымъ, любовь къ справедливости,

ки збір moralnych i innych użytecznych ksiązek, odpowiednich pojęciu ludzi niższego stanu; takowe mogą brać do czytania nietylko uczniowie, lecz i drudzy, czytać umiejący mieszkańcy wiejscy.

Obowiązki i prawa nauczycieli.

§ 29.

Obowiązki nauczycieli szkół parafialnych, co do dawania nauk i uczenia w ogólności, przepisane są osobną szczegółową, nowo wydaną, instrukcją. Nauczyciel powinien zawsze uważać na wiek i stopień pojęcia uczniów, wysławiać się prostym i dla każdego zrozumiałym sposobem, obracać się najwięcej do mało pojmujących, lecz nie zapominać i o pilnych, celujących, dla zachęcenia drugih.

§ 30.

Nauczyciele przy każdej okoliczności powinni mieć na względzie główny cel wychowania, — moralność. Tłumacząc uczniom święte prawdy wiary chrześcijańskiej i prawidła cnoty, starać się obowiązani, ażeby powierzone im dzieci nietylko z łatwością pojmowały ich nauki, lecz ażeby też nawiąkały czuć całą ważność onych i ważność swoich obecnych i przyszłych obowiązków względem Boga, siebie samego, bliźnich i przełożonych nad sobą Władz. Najpewniejszy środek dokazania tego jest przywiązanie uczniów do nauczyciela; łatwo on może pozyskać takowe, nie przez groźby i postrach, lecz przez ciche, łagodne przekonywanie i dobry przykład, powściągając z rodzicielską łagodnością ich występki i błędy, rozwiązując wątpliwości, postrzegając i pochwalając wszystkie ich dobre skłonności: litość dla nieszczęśliwych, miłość spr-

охоту къ наукамъ, къ трудамъ своего званія и, вообще, ко всякой полезной дѣятельности.

§ 31.

Съ этою цѣлью, учителя обращаютъ вниманіе на учениковъ, не только въ училищѣ, но и въ домѣ родителей, освѣдомляясь у нихъ, не чувствуютъ ли дѣти отвращенія къ домашнимъ занятіямъ, въ каковомъ случаѣ дѣлаютъ имъ надлежащія внушенія, тѣхъ же дѣтей, которыя родителямъ своимъ прилежно и охотно помогаютъ въ ихъ трудахъ, поощряютъ похвалами въ присутствіи другихъ. Они стараются также приучать вѣрныхъ имъ дѣтей къ опрятности, порядку и къ соблюденію всѣхъ приличій.

§ 32.

Не смотря на всѣ старанія, иногда нельзя обойтись безъ строгихъ и даже тѣлесныхъ наказаній; поэтому учитель можетъ, въ случаѣ надобности, прибѣгать и къ этой исправительной мѣрѣ, но не прежде, какъ по исчерпаніи всѣхъ другихъ средствъ: увѣщанія, выговоровъ, воспрещенія участвовать въ играхъ, оставленія на нѣсколько часовъ въ классѣ и тому подобное. Выговоръ не долженъ заключать въ себѣ никакихъ бранныхъ выраженій: учитель ограничивается доказаніемъ ученику, до какой степени поступокъ его заслуживаетъ порицанія и какія можетъ имѣть вредныя послѣдствія.

§ 33.

Въ отношеніи нравственнаго воспитанія, учителя обращаютъ особенное вниманіе на тѣхъ учениковъ, которые оказываются наименѣ надежными.

§ 34.

Учители ведутъ общій списокъ всѣмъ ученикамъ и вносятъ въ оный свои замѣтки о ихъ поведеніи, прилежаніи и успѣхахъ въ наукахъ.

вѣдливости, охотѣ до наукъ, трудовъ своего стану, и вообще до wszelkiej użytecznej pracowitości.

§ 31.

W tym celu dadzą baczość na uczniów nietylko w szkole lecz i w domu rodziców, u nich dowiadywać się będą czy dzieci nie mają wstrętu do robót domowych, w podobnym razie upominają ich, tych zaś którzy pilnie i ochoczo pomagają rodzicom w ich pracach, zachęcają pochwałami w obecności drugich. Starają się oraz przyzwyczajać dzieci do oczędóstwa, porządku i zachowania wszelkiej przyzwoitości.

§ 32.

Przy wszelkiej staranności, niepodobna czasem obejść się bez surowego a nawet cielesnego ukarania, może zatem nauczyciel w razie potrzeby użyć i tego środka poprawy, lecz nie prędzej aż po wyczerpaniu wszelkich innych: napominania, nagany, zabronienia udziału w zabawach, zamknięcia na kilka godzin w klasie i tym podobnych. Nagana nie powinna wyrażać się żadnem połajaniem. Nauczyciel ogranicza się na dowodzeniu uczniowi jak jego postępek jest naganny, i jak złe za sobą pociąga skutki.

§ 33.

Pod względem moralnego wychowania, nauczyciele największą zwracają uwagę na tych uczniów, którzy najmniej okazują po sobie dobrej nadziei.

§ 34.

Nauczyciele utrzymują ogólną listę wszystkich uczniów; zapisują w niej swoje uwagi o sprawowaniu się, pilności i postępie w naukach.

§ 35.

Учители, отличающиеся радѣніемъ и успѣхами учениковъ, могутъ, по засвидѣтельствованію обводоваго Инспектора, быть представляемы къ денежнымъ или другаго рода наградамъ.

Хозяйственное управленіе приходскихъ училищъ.

§ 36.

Приемотръ за домомъ училища, принадлежностями онаго и учебными пособиями ввѣряется учителю, а гдѣ состоитъ ихъ нѣсколько — старшему изъ нихъ, который ведетъ всему опись. При открытіи училища, учредители должны стараться, чтобы въ училищномъ домѣ было приличное помѣщеніе для учителя.

§ 37.

Правила для хозяйственнаго управленія приходскихъ училищъ изложены въ особомъ постановленіи.

§ 38.

Училища, такъ называемыя по городамъ окружныя и тѣ, въ которыхъ по воскреснымъ днямъ обучаются ремесленники, равнымъ образомъ и начальныя еврейскія училища, сохраняются на прежнемъ основаніи, если устройство оныхъ не противорѣчитъ вышеизложеннымъ правиламъ.

§ 35.

Nauczyciele odznaczający się starannością i postępками uczniów, na zaświadczenie Inspektora obwodowego, mogą być przedstawiani do pieniężnych albo innego rodzaju nagród.

Administracya ekonomiczna szkół parafialnych.

§ 36.

Dozór domu szkolnego z przynależnościami i zbiorami naukowemi, powierza się nauczycielowi, (a gdzie ich jest kilku, starszemu) i ten utrzymuje inwentarz. Przy zaprowadzeniu szkoły założyciele powinni się starać, ażebymy w domu szkolnym było mieszkanie dla nauczyciela.

§ 37.

Prawidła dla administracyi ekonomicznej szkół parafialnych przepisane są osobnem postanowieniem.

§ 38.

Szkoły tak zwane po miastach cyrkulowemi, i te, w których w niedzielę uczą się rzemieślnicy, tudzież elementarne żydowskie, zostaną tak jak dawniej, jeżeli organizacya ich nie jest przeciwną artykułom powyższym.

N° 20.

Увѣдомленіе о томъ, что по несуществованію постановленія, позволяющаго взыскивать складки на содержаніе начальныхъ училищъ, Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія не можетъ принуждать ко взносу этихъ складокъ, причитающихся отъ лицъ судебного вѣдомства
Брестъ-Куявскаго обвода.

(29 Января 1833 г.)

Въ Правительственную Коммисію Юстиціи.

Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ
и Народнаго Просвѣщенія,

вслѣдствіе отзыва отъ 22-го сего мѣсяца, N. 203, коимъ Правительственная Коммисія Юстиціи увѣдомила о требуемой Брестъ-Куявскимъ ободовымъ Коммисаромъ отъ членовъ тамошняго исправительнаго суда складки на содержаніе учителя начального училища, — имѣть честь сообщить: что, хотя, по общимъ правиламъ, существующимъ по учебному вѣдомству, всѣ жители, составляющіе училищное общество, должны участвовать и участвуютъ въ издержкахъ на содержаніе мѣстныхъ начальныхъ училищъ, но, какъ лица судебного вѣдомства въ Брестъ-Куявскомъ ободѣ отказываются отъ таковаго участія, то Правительственная Коммисія Внутреннихъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, не имѣя права приневоливать кого-либо, не можетъ и ихъ понудить къ этимъ складкамъ, почему даетъ и Коммисіи Мазовецкаго воеводства соотвѣтственное распоряженіе, будучи, однакожь, увѣрена, что подобное изъятіе, между прочими, поведетъ за собой уменьше-

N° 20.

Zawiadomienie, iż w braku katerycznego prawa pozwalajacego użyć środków przymusowych do ściągania opłat na rzecz szkół elementarnych, Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego zniewolona jest pozostawić bez dochodzenia składki, jakie na ten cel od urzędników Sądu Brzesko-Kujawskiego przypadają.

(z d. 29 Stycznia 1833 r.)

do

Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości.

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH, DUCHOWNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Na odezwę Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości z dnia 22 b. m. Nr. 203, „że Kommissya obwodu Brzesko-Kujawskiego wymaga od członków tamtejszego Sądu Poprawczego składek na utrzymanie nauczyciela szkoły elementarnej,” ma zaszczyt oświadczyć: iż lubo podług ogólnych Władzy Edukacyjnej przepisów, w użyciu będących, wszyscy mieszkańcy towarzystwo szkolne składający, do utrzymywania miejscowych szkół elementarnych przykładać się powinni i przykładają; gdy jednak osoby sądowe obwodu Brzesko-Kujawskiego odmawiają udziału swego w tej mierze, Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego niemając władzy zniewolenia, nie jest władną. pociągać je do uiszczenia tychże składek i stosownie do Kommissyi Województwa Mazowieckiego wydaje rozporządzenie. Przekonana jest jednak, że takowe wyłączenie przyczyni się

ніе средствъ, нужныхъ для упроченія существованія столь вожделѣнныхъ начальныхъ училищъ.

Варшава, 29 Января 1833 года.

За Главнаго Директора, и. д. Статсъ-Совѣтника
Члена Коммисіи,

(подписано) С. Б. де Линде.

№. 1053.

Примѣчаніе. 2 (14) Марта 1833 года, утверждена организація Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, въ развитіе 35 статьи Всемилоостивѣйше пожалованной Царству Польскому грамоты 14 Февраля 1832 г.

№ 21.

Распоряженіе о томъ, дабы не были терпимы никакія духовныя или свѣтскія училища, учреждаемыя безъ разрѣшенія вышшаго начальства.

(18 Мая 1833 г.)

Всѣмъ Воеводскимъ Коммисіямъ

и

Муниципальному Управленію столичнаго города Варшавы.

Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ
и Народнаго Просвѣщенія,

основываясь на полученныхъ недавно достовѣрныхъ свѣдѣніяхъ, предлагаетъ всѣмъ Воеводскимъ Коммисіямъ и Муниципальному Управленію столичнаго города Варшавы—сдѣлать точное и достовѣрное дознаніе: не существуютъ ли тайно, вопреки предписаніямъ и давно извѣстнымъ правиламъ, какія-

міędzy innemi do uszczuplenia środków potrzebnych do ustalenia exystencyi tyle pożądanыхъ szkół elementarnych.

Warszawa, d. 29 Stycznia 1833 r.

Za Dyrektora Głównego,
w zastępstwie Radcy Stanu Członka Kommissyi,
(podpisano) S. B. de Linde.

№. 1053.

Uwaga. Pod dniem 2 (14) Marca 1833 r. zatwierdzona została Organizacya Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego, a to w rozwińnięciu artykułu 35 Statutu Organicznego z dnia 14 Lutego 1832 r.

№ 21.

Ogólne rozporządzenie, aby żadne szkoły pokątne, bez wyższego upoważnienia, ani duchowne ani świeckie, tolerowane nie były.

(z d. 18 Maja 1833 r.)

do

Wszystkich Kommissyów Wojewódzkich

i do

Urzędu Municypalnego miasta stołecznego Warszawy.

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH, DUCHOWNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Niedawno sprawdzonem doświadczeniem ostrzeżona, poleca wszystkim Kommissyom Wojewódzkim i Urzędowi Municypalnemu miasta stołecznego Warszawy, zasięgnięcie pewnej i niezawodnej wiadomości, czyli pomimo rozkazów i znanych oddawna przepisów, nie znajdują się w kraju jakowe du-

нибудь духовныя или свѣтскія училища, открытыя безъ разрѣшенія высшаго начальства и не помѣщенные въ представляемыхъ Правительственной Коммисіи рапортахъ.

Для исполненія настоящаго предложенія Н. Воеводская Коммисія (или Муниципальное Управление столичнаго города Варшавы) нарядить строгое слѣдствіе и о послѣдующемъ донесеть Правительственной Коммисіи; вѣрѣ же, подь личную отвѣтственность, должны быть приняты мѣры, чтобы подобныя училища или школки нигдѣ въ ея отдѣлѣ не существовали.

Варшава, 18 Мая 1833 года.

За Главнаго Директора Предсѣдательствующаго,
Директоръ Отдѣленія, (подп.) *Шанявскій*.
№. 3345.

№ 22.

Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управления, заключающая въ себѣ правило: что всякаго рода училищныя складки, вошедшія въ штатъ начальныхъ училищъ, должны быть взыскиваемы посредствомъ административной экзекуціи.

(22 Декабря (3 Января) 1833/4 г.)

Въ § 5 Высочайше утвержденнаго новаго училищнаго устава, сказано: „что приходскія училища должны содержаться на счетъ добровольныхъ пожертвованій, а также пособій отъ казны и городскихъ кассъ; но вмѣстѣ съ тѣмъ оговорено: что преимущественно надлежитъ стараться о томъ, чтобы существующія уже приходскія училища были сохранены. Между тѣмъ значительная часть жителей, обязанныхъ участвовать въ содержаніи приходскихъ училищъ, уклоняется нынѣ отъ училищной складки, ссылаясь на прежнее распоряженіе Намѣстника въ Царствѣ отъ 13 Августа 1821 года, освобождающее вѣхъ поселянъ отъ экзекуціонныхъ мѣръ по училищной складкѣ, и на

chowne lub świeckie szkoły pokątne, które bez wyższego zaprowadzonymi zostały upoważnienia, i w przedstawianych Rządowej Kommissyi rapportach nie były umieszczone.

W zamiarze wykonania polecenia niniejszego, Kommissya Wojewódzka N. (lub Urząd Muncypalny miasta stołecznego Warszawy) zarządzi dokładne miejscowe śledztwa i o skutku ich zda Kommissyi Rządowej powinny rapport, na przyszłość zaś pod własną odpowiedzialnością czuwać będzie, ażeby podobne szkoły lub szkółki w obrębie jęj (lub jego) nie istniały.

Warszawa, d. 18 Maja 1833 r.

За Dyrektora Głównego Prezydującego,
Dyrektor Wydziału (podpisano) *Szaniawski*.
№. 3345.

№ 22.

Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej, obejmujący zasadę, że wszelkie składki szkolne objęte etatami szkół elementarnych, mają być środkami ekzekucyi administracyjnej na rzecz tychże szkół ściągane.

(z d. 22 Grudnia (3 Stycznia) 1833/4 r.)

Ustawa szkolna, nowo przez NAJJAŚNIEJSZEGO PANA zatwierdzona, w § 5 zastrzegła: „że szkoły parafialne utrzymywać się będą z ofiar dobrowolnych, z udziału ze Skarbu i z kass miejskich,” lecz zarazem obejmuje warunek, ażeby przedewszystkiem starać się, iżby istniejące już szkoły parafialne były utrzymane. Gdy wszakże znaczna część mieszkańców do utrzymania szkół parafialnych przykładać się obowiązanych, powołując się na dawniejszy reskrypt Xięcia Namiestnika Królewskiego, z dnia 13 Sierpnia 1821 r., wszystkich włościan z pod rygoru ekzekucyi administracyjnej o składkę szkolną wyłączający i na wyrażenie „z ofiar dobrowolnych” w ustawie nowej zawarte, w obec-

выраженіе: „изъ добровольныхъ пожертвованій,“ заключающее-ся въ новомъ уставѣ. Вслѣдствіе чего, Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, будучи увѣрена, что выраженіе это относится лишь къ количеству опредѣляемаго раскладкою пожертвованія, но нисколько не уменьшаетъ обязанности, коей подчиненъ каждый житель, принадлежащій къ училищному обществу, а сверхъ того, для избѣжанія впредь всякихъ недоумѣній и для получения исчисленныхъ по смѣтамъ на содержаніе начальныхъ училищъ суммъ, безъ чего все усилія къ полному осуществленію училищнаго устава и къ дальнѣйшему содержанію существующихъ уже приходскихъ училищъ остались бы тщетными, въ силу рѣшенія Совѣта Народнаго Просвѣщенія, вошла отъ 25 пр. мѣсяца, за №. 9023, въ Совѣтъ Управленія съ представленіемъ о томъ: чтобы училищныя складки наличными деньгами или продуктами, означенныя въ утвержденномъ начальствомъ спискѣ и вошедшія въ штатъ, взыскиваемы были, по мѣрѣ надобности, посредствомъ административной экзекуціи, со всехъ жителей, принадлежащихъ къ обществу существующаго уже училища, безъ различія сословія, званія, способа содержанія и исповѣданія.

Совѣтъ Управленія, находя заключеніе Комисіи согласнымъ съ Высочайше утвержденнымъ училищнымъ уставомъ, положилъ: предоставить оной привести такое заключеніе въ исполненіе.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, (подписано) *О. Тымовскій.*

№ 23.

Выписка изъ инструкціи учебнымъ заведеніямъ по хозяйственной части, на сколько инструкція эта относится къ начальнымъ училищамъ.

Въ развитіе образованія учебныхъ заведеній въ Царствѣ Польскомъ, Правительство Царства признало нужнымъ издать

нѣй chwili od uiszczania składki szkolnej wyłamuje się; przeto Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego, będąc tego przekonania, że wyrażenie powyższe ściąga się tylko co do ilości ofiary w rozkładzie składki zamieścić się winnej, lecz w niczem nie osłabia obowiązku, jakiemu każdy mieszkaniec do stowarzyszenia szkolnego należący ulega, a nadto unikając wszelkich wątpliwości w dalszem działaniu i pragnąc pozyskać zasadę do zaopatrywania się w fundusze na utrzymanie szkół elementarnych potrzebne, etatami wyrachowane, bez których wszelkie starania ku rozwinięciu zupełnemu ustawy szkolnej i utrzymaniu już istniejących szkół parafialnych byłyby bezskuteczne, z mocy decyzji Rady Wychowania Publicznego w przedstawieniu swem z dnia 25 z. m. Nr. 9023, upraszała Radę o postanowienie: że składka szkolna w gotowiznie lub produktach, rozkładem przez Władzę właściwą zatwierdzonym, objęta, do etatu wprowadzona, od mieszkańców do stowarzyszenia już istniejącej szkoły należących, bez różnicy stanu, powołania, sposobu zarobkowania i wyznania, środkami exekucyi administracyjnej, ile tego razy wypadnie potrzeba, ściąganą być ma.

Rada znalazłszy wniosek Kommissyi zgodnym z duchem ustawy szkolnej, przez NAJJAŚNIEJSZEGO PANA zatwierdzonej; oświadczyła: iż do zaproponowanego postępowania niniejszem ją upoważnia.

Zgodno z protokółem

Sekretarz Stanu, (podpisano) *J. Tymowski.*

№ 23.

Wyciąg z instrukcji dotyczącej części ekonomicznej instytutów naukowych, o ile taż instrukcyja odnosi się do szkół elementarnych.

W dalszem rozwinięciu organizacji instytutów naukowych w Królestwie Polskiem, Rząd Królestwa Polskiego uznał

слѣдующія правила относительно управления хозяйственною частью учебныхъ заведеній.

ОТДѢЛЪ I.

О СЧЕТОВОДСТВѢ ПО ФУНДУШАМЪ ВООБЩЕ.

§ 1.

Всякій приходъ и расходъ фондушей, какъ общественныхъ, такъ и состоящихъ въ вѣдѣнїи Правительства, долженъ быть показанъ въ счетахъ, согласно инструкции, данной Счетной Палатѣ Высочайшимъ указомъ 9 (21) Августа 1821 года. Посему Директоры гимназій, обwodовые Инспекторы, училищные дозоры и всѣ лица, обязанныя по настоящей инструкціи представлять отчеты, должны вполне ознакомиться съ правилами помянутаго указа, помѣшеннаго въ VII томѣ Дневника Законовъ, на стр. 230. Сверхъ того должны быть имъ извѣстны правила о гербовой пошлинѣ, на сколько это касается отчетности, въ особенности же должны они знать ту часть уголовного права, въ коей говорится объ ущербѣ общественной собственности, а тѣмъ самимъ и собственности по учебному вѣдомству; ибо всякое замѣченное въ этомъ отношенїи упущеніе, а равно несвоевременное внесеніе въ казначейство полученныхъ платежей, или непредставленіе въ срокъ отчета въ полученныхъ въ зачетъ деньгахъ, или же самовольное и неправильное ихъ употребленіе—подлежать будутъ наказанію, какъ желаніе пользоваться общественною собственностью.

§ 2.

Для соблюденія однообразія въ представленїи отчетности въ полученныхъ авансахъ на расходы по учебной части, начальникъ заведенія, при представленїи отчета, обязанъ соста-

za potrzebę wskazać następujące przepisy, co do części ekonomicznej tymże instytutom za zasadę służyć mające.

ROZDZIAŁ I.

O RACHUNKOWOŚCI CO DO FUNDUSZÓW W OGÓLE.

§ 1.

Wszelki pobór i wydatek czy to z funduszów publicznych, czy z funduszów pod opieką Rządu zostających, usprawiedliwionym być winien w rachunkach wedle instrukcyi Dekretem Królewskim z dnia 9 (21) Sierpnia 1821 roku dla Izby Obrachunkowej Królestwa przepisanej. Z tego przeto powodu Dyrektorowie gimnazyów, Inspektorowie obwodowi, Dozory szkolne i wszelkie osoby obowiązane do składania rachunków, tam gdzie tego instrukcyja niniejsza wymaga, z przepisami pomienionego Dekretu, w tomie VII Dziennika Praw na karcie 230 umieszczonego, jak najdokładniej obeznać się mają. Nadto wiadome im być powinno użycie i przepisy prawa stęplowego, o ile się to dotyczy dowodów rachunkowych; a nadewszystko znajoma im być powinna ta część prawa karnego, która traktuje o nadwreżeniu własności publicznej, a tem samem i edukacyjnej. Wszelkie bowiem w tój mierze dostrzeżone uchybienia, jako też nie wnoszenie wybieranych opłat na terminie do kassy, lub nie zdawanie w oznaczonym czasie rachunków branych salvo calculo pieniędzy lub samowolne i niewłaściwe ich użycie, uważane będzie jako chęć korzystania z własności publicznej i jako taka ukaraną zostanie.

§ 2.

Dla zachowania jednostajności w składaniu rachunków z branych na potrzeby edukacyjne awansów, przełożony instytutu, do usprawiedliwienia się Rządowi obowiązany, winien uformować ogólną likwidacyę, w której wyrazi: komu, kiedy

вить общую ликвидацию, в которой объяснить: кому, когда, за что именно и какую уплатить сумму.

§ 3.

Каждый документ должен быть, в хронологическом порядке, записан в общей ликвидации и обозначен номером по порядку. Если бы несколько документов относилось к одной и той же статье расхода, напр: росписка, подробная ликвидация подателя, смета и сдаточный протокол, составленный архитектором, или другие тому подобные доказательства; то все таковые документы записываются под номером одной статьи, но, для различия, обозначаются по порядку буквами.

§ 4.

Так-какъ помянутые документы с расчетом разматриваются несколькими лицами, то, для избежания случайной потери, они должны быть сложены по порядку номеров главной ликвидации и сшиты в одну или несколько связок, на оборот же документов следует обозначить, к какой ликвидации и к какой сумме они принадлежат.

§ 5.

Необходимо обращать внимание на то, чтобы документы были без помарок и подчисток, и чтобы суммы обозначались в росписках прописью и цифрами. Кроме того, в росписке должно быть обозначено, за что именно последовала уплата, а также — число и подпись получателя. Если бы получатель подписал росписку крестами или иными знаками, то таковая подпись должна быть засвидетельствована двумя заслуживающими доверия лицами.

i za jakie w szczególności przedmioty oraz jaką summę zapłacił.

§ 3.

Dowód każdy w tej likwidacji ogólnej winien być porządkiem chronologicznym jeden po drugim zapisywany i numerem kolejnym oznaczony. Jeżeli zaś kilka dowodów odnosiło się do jednej pozycji wydatku, np. kwit, szczególna likwidacja interesanta, anszlag i protokół rewizyjno-odbiorczy przez budowniczego sporządzony, lub inne tym podobne dowody, natenczas wszystkie takowe allegata jednakowy numer pozycji nosić powinny; jednakże należy je kolejno literami alfabetu odróżnić.

§ 4.

Gdy pomienione dowody z rachunkiem przez kilka rąk przechodzić muszą, dla zapobieżenia przeto, żeby który z nich przypadkiem nie zaginął, powinny być wszystkie porządkiem podług numerów głównej likwidacji w jeden plik lub więcej mocno zszyte. Na obwołucie zaś dowodów wyrazić należy do której likwidacji i jakiej kwoty należą.

§ 5.

Uważać nadto potrzeba ażeby dowody nie były mazane lub skrobane, summy w kwicie powinny być wypisywane literami i liczbą. Oprócz tego obejmować mają przedmiot za który wypłata nastąpiła, datę i podpis odbierającego należycie. Gdy zaś odbierający pieniądze kwit krzyżami lub innym znakiem podpisał, natenczas takowy podpis winien być przez dwóch wiarogodnych świadków poświadczony.

§ 6.

Вмѣстѣ съ вышеозначенною ликвидациею и документами, долженъ быть составленъ общій расчетъ, съ обозначеніемъ въ немъ слѣдующихъ статей:

а) Приходъ.

Осталось согласно предшествующему счету, утвержденному предписаніями отъ года злот. польск.	000.
Получено, въ видѣ аванса, на текущія надобности по учебной части, съ разрѣшенія Правительственной Коммисіи отъ года	” ” 000.
Итого прихода	” ” 000.

б) Расходъ.

Выдано впередъ по предшествующему счету, утвержденному предписаніемъ отъ года	” ” 000.
На текущія надобности, по прилагаемой при семь главной ликвидаци и документамъ, выдано	” ” 000.
Итого расхода	” ” 000.

в) Балансъ.

Приходъ простирался до	” ” 000.
Расходъ составилъ	” ” 000.
а затѣмъ { въ остаткѣ	
{ передержано	

§ 7.

Если Правительственная Коммисія, утверждающая счетъ аванса, предпишетъ возвратить въ казначейство сбереженную

§ 6.

Обокъ powyższej likwidacyi i dowodów sporządzonym być powinien jeszcze ogólny obrachunek i obejmować następujące szczegóły:

a) Przychód.

Pozostało remanentem, wedle poprzedzającego rachunku zatwierdzonego reskryptem z dnia N. N. Złot. pols.	000.
Odebrano awansu na potrzeby bieżące edukacyjne, wedle upoważnienia Kommissyi Rządowej z dnia N. roku N. N.	” ” 000.
Summa przychodu	” ” 000.

b) Rozchód.

Forszuszowano czyli naddano, wedle poprzedzającego rachunku zatwierdzonego reskryptem z dnia N. roku N. N.	” ” 000.
Na potrzeby bieżące, wedle załączonej tu głównej likwidacyi i dowodów wydano.	” ” 000.
Summa rozchodu	” ” 000.

c) Bilans.

Przychód wynosił	” ” 000.
Rozchód czynił	” ” 000.
a zatem { pozostało	
{ naddano	

§ 7.

Jeżeli Kommissya Rządowa zatwierdzająca rachunek z awansu, oszczędzoną kwotę poleci zwrócić do kassy, naten-

сумму, то таковую сбереженную или оставшуюся за расходомъ сумму надлежитъ записать, какъ остатокъ, по вышеприведенной формѣ, на приходъ въ слѣдующемъ расчетъ и вмѣстѣ съ тѣмъ внести оную въ расходъ, по сказанному въ началѣ счёту, удостовѣря поступленіе сихъ денегъ квитанціею казначейства.

§ 8.

Главная ликвидация и общій расчетъ, коихъ черновые отпуски остаются при дѣлахъ заведенія, должны быть представляемы въ Правительственную Коммисію, въ двухъ экземплярахъ, при чемъ слѣдуетъ прилагать также опись поступившихъ по счёту вещей.

Г Л А В А I.

Городскія и сельскія начальныя училища.

§ 9.

Тамъ, гдѣ, по бюджету, опредѣлено пособіе для начальныхъ училищъ, таковое пособіе, на штатномъ основаніи, вслѣдствіе представленія обводоваго Инспектора, а затѣмъ Директора гимназій, ассигнуется Воеводскою Коммисіею за 3 мѣсяца впередъ и поступаетъ въ кассу училищнаго дозора. Взносы частныхъ лицъ должны также поступать въ эту кассу за три мѣсяца впередъ.

§ 10.

Означенныя деньги должны храниться въ особомъ сундукѣ, въ городахъ: въ городскихъ экономическихъ кассахъ; въ деревняхъ, гдѣ находятся приходскія церкви—при церковной кассѣ, гдѣ же ихъ нѣтъ—у одного изъ знатнѣйшихъ жителей, изъ

часъ таковую осzczędzoną czyli zbywającą od wydatków kwotę tytułem remanentu, jak powyższy wzór okazuje, przenieść należy do percepty następnego obrachunku, i równie pod rozchodem tegoż rachunku umieścić, udawadniając zwrot ten kwitem kassy, która pieniądze odebrała.

§ 8.

Likwidacja główna i obrachunek ogólny oprócz minuty w aktach miejscowych instytutu zostawać winnej, w podwójnym egzemplarzu Kommissyi Rządowej podawane być mają, przy którym także dołączonym być ma spis rzeczy i sprzętów, wedle rachunku tego, do inwentarza przybyłych.

Т Y T У Ъ I.

Szkoły elementarne miejskie i wiejskie.

§ 9.

Tam gdzie jest zasiłek budżetem na szkoły elementarne przekazany, płacony będzie na fundamencie etatu w skutek przełożenia Inspektora obwodowego, następnie Dyrektora gimnazyalnego, za assygnacją Kommissyi Wojewódzkiej w kwartalnych ratach z góry i wpływać ma do kassy Dozoru szkolnego;—równie zapisy lub składki od osób prywatnych do téż kassy kwartalnie z góry ściągane być mają.

§ 10.

Fundusze powyższe składane być winny w osobnej skrzyni, po miastach w kassach ekonomicznych miejskich,—po wsiach, tam gdzie kościół parafialny jest, przy funduszach kościelnych, —gdzieby zaś nie było kościołów, fundusze takowe składane być winny u jednego z znakomitszych mieszkańców, wybranego

браннаго дозоромъ и имѣющаго собственность, обеспечивающую отданныя ему на сохраненіе деньги.

§ 11.

Училищный дозоръ распоряжается сказанными суммами согласно штату, засвидѣльствованному Директоромъ и утвержденному Воеводскою Коммисією; лица же, коимъ поручено храненіе поступающихъ денегъ, взиманіе и расходованіе оныхъ, обязаны представлять дозору годовой отчетъ, который, по засвидѣльствованіи дозоромъ, за подписью учителя, сообщается обwodовому Инспектору, для повѣрки съ документами. Инспекторъ препровождаетъ сей отчетъ на ревизію Директора гимназіи, а сей послѣдній—въ Воеводскую Коммисію, которая или утверждаетъ оный, если найдетъ вѣрнымъ, или же возвращаетъ для исправленія, указывая протоколярно, въ чемъ сдѣланы ошибки.

§ 12.

Если обwodовый Инспекторъ замѣтитъ самъ или получить свѣдѣнія о неправильномъ употребленіи суммъ или о беспорядкахъ по экономической части, то онъ обязанъ немедленно, съ помощью мѣстнаго начальства, исправить, что слѣдуетъ, и донести о томъ Директору.

ОТДѢЛЪ II.

О ПРИСМОТРѢ ЗА ЗДАНИЯМИ УЧЕБНЫХЪ ЗАВЕДЕНІЙ, РЕМОНТЪ ОНЫХЪ И ПОРЯДКЪ СОДЕРЖАНІЯ ОПИСЕЙ ИМУЩЕСТВА СИХЪ ЗАВЕДЕНІЙ.

§ 1.

Начальникъ каждаго учебнаго заведенія обязанъ наблюдать за цѣлостью, порядкомъ и чистотою содержанія зданій, въ которыхъ помѣщается находящееся въ его завѣдываніи

през Dozór i mającego majątkową odpowiedzialność za całość złożonych u niego pieniędzy.

§ 11.

Funduszami temi stosownie do poświadzonego przez Dyrektora, a przez Kommissyą Wojewódzką zatwierzonego etatu, rozporządza Dozór szkolny. Ci zaś, którym jest powierzone zachowanie pieniędzy, pobór i wydatek, są obowiązani здаваць rachunek roczny Dozorowi, który, poświadczony przez niego i podpisany przez nauczyciela, przesłany być ma Inspektorowi obwodowemu do sprawdzenia z dowodami. Inspektor zaś odeszle go do superrewizyi Dyrektora gimnazyalnego, a ten do Kommissyi Wojewódzkiej, która takowy jeżeli będzie dokładny, zakwituje, lub przeciwnie do sprostowania zwróci, wskazawszy protokólarnie w czym jakowe uchybienie popełniono.

§ 12.

Wszelkie zboczenia w użyciu funduszów lub w razie okazującego się w części ekonomicznej nieporządku, gdy to dostrzeże Inspektor obwodowy, lub gdy mu to doniesionem zostanie, winien natychmiast za pomocą miejscowej Zwierzchności sprostować i o tém Dyrektorowi zdać rapport.

ROZDZIAŁ II.

DOZÓR NAD GMACHAMI SZKÓLNEMI, KONSERWOWANIE ZAKŁADÓW NAUKOWYCH I UTRZYMYWANIE INWENTARZY WŁASNOŚCI EDUKACYJNEJ.

§ 1.

Przełożony jakiegobądźkolwiek Instytutu naukowego obowiązany jest przestrzegać całości, porządku i czystości około gmachów, w których się mieszczą zakłady naukowe, jego kie-

учебное заведение; устранять все то, что могло бы иметь влияние на повреждение оныхъ; стараться о вознаграждении вреда, умышленно причиненнаго имъ нерадѣніемъ или неосторожностью. Мелочныя починки, не терпящія отлагательства и не превышающія въ Варшавѣ 300 злотыхъ, а въ другихъ мѣстахъ 150 злотыхъ въ годъ расхода, самъ онъ производитъ немедленно, а происшедшія отъ сего издержки вносить въ счетную книгу состоящей въ его распоряженіи суммы и доказываетъ росписками. При значительнѣйшихъ же необходимыхъ починкахъ, онъ относится къ архитектору для составленія сметы и представляетъ оную на утверждение Правительственной Коммисіи для ассигнованія нужной суммы. Оконченныя починки доказываетъ онъ счетомъ ремесленниковъ и сдаточнымъ протоколомъ, свидѣтельствующимъ о точности и прочности исполненныхъ работъ.

§ 2.

Такое же стараніе должны прилагать начальники о сохраненіи библиотекъ и предметовъ, находящихся въ кабинетахъ, устраняя все то, что могло бы ихъ подвергнуть порчѣ. Кромѣ того, они обязаны содержать вѣрные каталоги и описи всякаго имущества учебнаго заведенія, а по истеченіи каждаго года, не позже мѣсяца, представлять Учебному Совѣту, для повѣрки со счетами, извлеченія изъ таковыхъ описей и каталоговъ, по прилагаемой при семъ формѣ.

§ 3.

Въ сихъ извлеченіяхъ, предметы, оставшіеся съ минувшаго года, должны быть показаны общимъ итогомъ, а прибывшіе въ теченіе года—по статьямъ, подробно, въ хронологическомъ порядкѣ, съ означеніемъ цѣны предмета, а также числа и номера документа, которымъ утвержденъ счетъ покупки.

runkowi powierzone; oddalać to wszystko coby do uszkodzenia ich dążyło, dochodzić wynagrodzenia szkody rozmyślnie, przez niedbalstwo lub nieuwagę rządzonej,—drobniejsze niecierpiące zwłoki naprawy, któreby trzysta złotych w Warszawie, a sto pięćdziesiąt złotych w kraju rocznie nie przenośliły, sam natychmiast skutecznie poleci, i wynikły ztąd koszt w rachunku pieniędzy do jego dyspozycyi zostawionych, zamieści i kwitem udowodni. Co zaś do znaczniejszych reparacyj koniecznych, wezwie budowniczego do sporządzenia anszlagu, takowy Kommissyi Rządowej do zatwierdzenia i wyznaczenia funduszu przedstawi. Wszelką zaś ukończoną reparacyę likwidacyami rzemieślników, oraz protokołem rewizyjno-odbiorczym, poświadczającym gruntowność i trwałość wykonanej roboty, udowodni.

§ 2.

Równiej troskliwości dokładać winni przełożeni w konserwowaniu bibliotek, przedmiotów w gabinetach składanych, i usuwać to wszystko, coby na uszkodzenie ich zmierzało. Nadto, obowiązani są utrzymywać dokładne katalogi i inwentarze wszelkiej własności edukacyjnej i z nich najdalej w miastę po każdym skończonym roku, wyciągi Radzie Edukacyjnej do weryfikacyi z rachunkami przedstawiać.

§ 3.

W wyciągach takowych remanent z roku przeszłego ryczałtem przeniesiony być winien. To zaś co w ciągu roku przybyło, ma być artykułami szczegółowo w porządku chronologicznym wraz z ceną kupna zapisywane, cytując datę i numer reskryptu, którym rachunek kupna zatwierdzonym został.

§ 4.

Предметы, поступающие от частных пожертвований, вносятся во второй отделъ прихода, со всею подробностію, и тамъ же немедленно обозначается оцѣнка каждаго предмета экспертами, для того, чтобы легче было взыскать стоимость ихъ съ тѣхъ лицъ, которыя бы ввѣренныя ихъ присмотру вещи утратили или повредили.

§ 5.

Что касается расхода или лучше сказать — убыли вещей отъ времени или отъ употребленія, то завѣдывающій бібліотекою или кабинетомъ обязанъ составить протоколъ, съ объясненіемъ въ немъ причинъ порчи каждаго предмета. Таковой протоколъ, по засвидѣтельствованіи онаго собраніемъ, или Совѣтомъ учителей, представляется Учебному Совѣту для утвержденія и разрѣшенія исключить убывшій предметъ изъ описи, съ означеніемъ числа и номера.

§ 6.

По сличеніи прибывшихъ въ бібліотеку и кабинеты предметовъ съ убылью оныхъ, списокъ оставшимся въ наличности, въ концѣ года, долженъ быть посвидѣльствованъ учителемъ, имѣющимъ надзоръ за бібліотекою или какимъ-либо специальнымъ кабинетомъ, а также начальникомъ заведенія, къ которому принадлежатъ сказанные кабинетъ или бібліотека.

Наконецъ, всѣ прежнія постановленія, въ чемъ они не противорѣчатъ настоящей инструкціи, остаются въ своей силѣ, впредь до дальнѣйшаго рѣшенія.

§ 4.

Артикулъы з дару од prywatnych osób przybywające, w drugim oddziale przychodu zapisywane być mają, szczegółowo, gdzie zaraz ma być zanotowaną taxa każdego artykułu, przez znawców ustanowiona, a to celem ułatwienia poszukiwania ich wartości na osobach, któreby dozorowi ich oddane rzeczy, zatraciły lub uszkodziły.

§ 5.

Co się zaś tycze rozchodu, czyli raczej ubytku rzeczy, skutkiem czasu lub używania zniszczonych, obowiązany jest zarządzający biblioteką lub gabinetem spisać protokół, w którym przytoczone być mają powody ich zepsucia. Takowy protokół przez kolegijum nauczycieli lub Radę za rzetelność poświadczony, winien być następnie podanym Radzie Edukacyjnej do zatwierdzenia i upoważnienia do odpisania ubytych artykułów z inwentarza, cytując datę i numer.

§ 6.

Po zbilansowaniu przybyłych artykułów do biblioteki i gabinetów z ubytkiem, pozostały remanent na końcu roku winien być poświadczony przez profesora mającego dozór nad biblioteką lub gabinetem jakim szczególnym i oraz przez przyłożonego instytutu, do którego gabinety lub biblioteka w mowie będące należą.

Na ostatek, wszelkie dawniejsze przepisy w czém niniejszej Instrukcyi nie są przeciwnie, pozostać mają w swojej mocy do dalszej decyzji.

№ 24.

Увѣдомленіе о данномъ Воеводскимъ Коммисіямъ разрѣшеніи отпускать лѣсъ на постройку домовъ для начальныхъ училищъ.

(31 Января 1834 г.)

Въ Правительственную Коммисію Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства,

вслѣдствіе отношенія Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія отъ 22 Ноября прошлаго года, за №. $\frac{4866}{18569}$, честь имѣетъ сообщить, что общимъ распоряженіемъ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства отъ 24 Ноября 1832 г., за №. $\frac{94413}{20617}$, дано разрѣшеніе Воеводской Коммисіи Мазовецкой и другимъ—отпускать лѣсъ на постройку домовъ для начальныхъ училищъ, сообразно смѣтамъ, утвержденнымъ Правительственною Коммисіею Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія. Сверхъ того, относительно начального училища въ Галковѣ, Коммисія Мазовецкаго Воеводства получила особое разрѣшеніе еще 12 Марта 1833 года, за №. $\frac{15060}{3614}$.

Варшава, 31 Января 1834 года.

По порученію Главнаго Директора Предсѣдательствующаго,
Статскій Совѣтникъ, Директоръ Отдѣленія,
(подписано) *Пивницкій*.

№. 96,760.

№ 24.

Zawiadomienie o daném Kommissyom Wojewódzkim poleceniu, aby z lasów Rządowych wydzielaly drzewo na budowę szkół elementarnych.

(z d. 31 Stycznia 1834 r.)

do
Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych
i Oświecenia Publicznego.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

W skutku odezwy Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego z dnia 22-go Listopada r. z. №. $\frac{4,866}{18,569}$ ma honor ją zawiadomić, że Kommissya Województwa Mazowieckiego i inne, ogólnem rozporządzeniem Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z dnia 24 Listopada 1832 r. №. $\frac{94,413}{20,617}$ upoważnione są do assignowania drzewa do budowy szkólek elementarnych, podług anszlagów przez Kommissyę Rządową Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego zatwierdzonych, a nadto, co do szkółki w Gałkowie, Kommissya Województwa Mazowieckiego, szczególne jeszcze w téj mierze upoważnienie w d. 12 Marca 1833 r. №. $\frac{15,060}{3,614}$ otrzymała.

Warszawa, d. 31 Stycznia 1834 r.

Z polecenia Dyrektora Głównego Prezydującego,
Radca Stanu, Dyktor Wydziału,
(podpisano) *Pivnicki*.

№. 96,760.

№ 25.

Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія, заключающая въ себѣ разрѣшеніе, дабы жители евангелическаго исповѣданія не были принуждаемы ко взносу складокъ на содержаніе начальныхъ училищъ римско-католическаго исповѣданія, но чтобы, напротивъ того, предоставлена была имъ возможность устройства отдѣльныхъ евангелическихъ начальныхъ училищъ.

(22 Января (3 Февраля) 1834 г.)

Старшины евангелическихъ приходовъ въ Царствѣ Польскомъ, въ поданной Намѣстнику жалобѣ, объяснили: что Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, примѣнясь будтобы къ изданному для гимназій, обwodowychъ и начальныхъ училищъ въ Царствѣ новому уставу, сдѣлала распоряженіе о закрытіи начальныхъ училищъ для дѣтей евангелическаго исповѣданія, существовавшихъ еще до мятежа, не отмѣняя, однако, вносимой доселѣ на ихъ содержаніе платы, которая нынѣ имѣетъ быть обращена единственно на потребности училищъ римско-католическаго исповѣданія.

Вслѣдствіе сего, принявъ въ соображеніе: что Правительственная Коммисія поступила въ семь случаевъ не согласно съ духомъ училищнаго устава, который пятою статьею предписываетъ преимущественно заботиться о томъ, чтобы существующія уже приходскія училища оставались въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ нынѣ находятся; что, для приведенія сего въ исполненіе, Совѣтъ Управленія отъ 22 Декабря (3 Января) 1833/4 года разрѣшилъ Правительственной Коммисіи—съ жителей, принадлежащихъ къ обществу существующаго уже училища, безъ различія состоянія, званія, способа содержанія и исповѣданія, взимать, посредствомъ административной экзекуціи, училищную складку, наличными

№ 25.

Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej, obejmujący decyzję, aby ewangelicy nie byli zmagani do składek na szkoły elementarne katolickie, ale owszem, aby pozostawioną im była możliwość urządzenia oddzielnych dla swojego wyznania szkół elementarnych.

(z d. 22 Stycznia (3 Lutego) 1834 r.)

Przełożeni wyznań ewangelickich w Królestwie Polskiem, zanieśli do Xięcia Imci Namiestnika zażalenie, że Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego stosując się, jakoby do nowój ustawy dla gimnazyów, szkół obwodowych i elementarnych w Królestwie Polskiem przepisanej, zarządziła zamknięcie szkólek elementarnych ich wyznań, jeszcze przed rewolucją istniejących, nie uwalniając ich obok tego od opłat poprzednio na ich utrzymanie uiszczanych, a które obecnie jedynie na potrzeby szkół elementarnych wyznania katolickiego obracaniem być mają.

Z powodu przełożenia tego, Xiąże Imci Namiestnik zważając, że postępowanie Kommissyi Rządowej, niezgodne jest z duchem Ustawy szkolnej, której artykuł 5 przepisuje, — że przedewszystkiem starać się należy, aby zaprowadzone już szkoły parafialne były utrzymane w tych miejscach, gdzie dziś istnieją, i że w celu zapewnienia skutku powyższego przepisu, Rada Administracyjna przez decyzję z dnia 22 Grudnia (3 Stycznia) 1833/4 r., upoważniła Kommissyę Rządową do ściągania za pomocą ekzekucyi administracyjnej, składki szkolnej w gotowiznie lub w produktach, rozkładem, przez władzę właściwą zatwierdzonym, objętej, i do etatu wprowadzono.

деньгами или продуктами, по распределению, утвержденному местными властями и введенному в штат; что мѣра эта относится и къ жителямъ евангелическаго исповѣданія, которые такимъ образомъ, вслѣдствіе помянутаго распоряженія Правительственной Коммисіи, должны были бы участвовать, безъ собственной пользы, въ содержаніи начальныхъ римско-католическихъ училищъ; что, наконецъ, какъ, съ одной стороны, неумѣстно было бы требовать, чтобы жители сего исповѣданія посылали своихъ дѣтей въ училища, гдѣ они не могли бы обучаться ни правиламъ своей вѣры, ни нѣмецкому языку, на которомъ совершается богослуженіе евангелической церкви, такъ съ другой стороны, было бы несправедливо возлагать на нихъ двойную складку, по необходимости содержанія для нихъ особыхъ училищъ, — Намѣстникъ въ Царствѣ призналъ нужнымъ предписать Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія:

1. немедленно, по полученіи настоящаго предписанія, сдѣлать распоряженіе объ открытіи всѣхъ начальныхъ училищъ евангелическаго исповѣданія, существовавшихъ до мятежа, не взирая на то, состоятъ ли онѣ въ завѣдываніи духовныхъ, или частныхъ лицъ;

2. для обезпеченія содержанія помянутыхъ училищъ, освободить жителей евангелическаго исповѣданія отъ взноса складокъ въ пользу начальныхъ римско-католическихъ училищъ, обративъ складки сіи исключительно на надобности начальныхъ евангелическихъ училищъ;

3. состоящія въ евангелическихъ приходахъ римско-католическія начальныя училища, на кои доселѣ взимаемы были складки съ прихожанъ евангелическаго исповѣданія, какъ несоотвѣтствующія местнымъ нуждамъ, отнынѣ закрыть, а вмѣсто оныхъ учредить евангелическія начальныя училища, съ обращеніемъ въ пользу сихъ послѣднихъ содержанія, коимъ пользовались первыя.

Совѣтъ положилъ: таковое предложеніе Князя Намѣстника въ Царствѣ сообщить Правительственной Коммисіи Внутрен-

ней, одъ жильщанъ до стоварышенія жу истнеяей школы належящыхъ, безъ рѳннеы стану, поволаанія, спосу заробкованія, вызнанія,—же рыгор повыжшы розцага сея и до вызнавцовъ евангелнческихъ, которы муслелы сея прыкладае без корысеы власней до утрымыванія школъ элементарныхъ католическихъ,—же наконее, какъ зъ одной строны, былыбы непрызвойтоосця знаяеы тыхже вызнавцовъ до посыланія дзеел до школъ, въ которыхъ аны засады свей религы, аны знаомосцы яеязыка ннемецкего, въ которымъ набоженство ихъ вызнае сея одбыва, набыеы не могы, такъ зъ другой, былыбы неслазносця, вкладае на тыхже вызнавцовъ чежар подвожныхъ складекъ въ елу утрыманія для себел школы,—узнае, же въ тымъ станне рзеелы непызостае какъ поелееы Коммиссы Рзадовей Справъ Вевнелрннхъ, Духоваыхъ и Ошвееанія Публиеного:

1. Абы незывлочеы по отрыманіи оеенего розказы, зарззздыла отвареые высыткыхъ школекъ элементарныхъ передъ револуеыа истнеящыхъ, для вызнавцовъ евангелнческихъ прыззанеонныхъ, безъ възгледу на то, чылы школы такые пызостаеы подъ керункнемъ осыбъ духоваыхъ лубъ швейекыхъ.

2. Ажебы въ елу запевнненія тымже школкемъ, фундушу до утрыманія, увольнла вызнавцовъ евангелнческихъ од ушззчзанія складекъ на рзеелы школекъ элементарныхъ вызнанія католическего и обраеала складекы такые вылэеыне на пырзебы школекъ элементарныхъ евангелнческихъ.

3. Ажебы въ парафлаехъ прыезъ лудносю вызнае евангелнческихъ замеззкалаыхъ и въ которыхъ дотыеызасъ складекы пыберане былы на утрыманне школекъ элементарныхъ католическихъ, школке пыменнеоне, jako неопдывадаяе пырзебые гмыны, замкнэеы, а въ ихъ млеясе школы элементарне евангелнечке, пры наданіи тымже упысаженія пырпредныхъ, отворзоне зостаы.

Рада, вноска Хлеяа Имцы Наместника до незывлоченого

нихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Провѣщенія, для немедленнаго приведенія онаго въ исполненіе.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, (подписано) *Тымовскій*.

№ 26.

Предписаніе о томъ, чтобы въ каждомъ безъ изъятія городѣ находилось начальное училище.

(14 Октября 1834 г.)

Въ Мазовецкую, Люблинскую, Плоцкую и Августовскую Воеводскія Комисіи.

Правительственная Комисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія,

усмотрѣвъ изъ представленной Воеводскою Комисіею вѣдомости о состояніи начальныхъ училищъ въ подвѣдомственномъ ей воеводствѣ, что во многихъ городахъ таковыя училища донынѣ еще не устроены,—въ исполненіе правилъ, изложенныхъ въ училищномъ уставѣ и въ общемъ распоряженіи о начальныхъ училищахъ отъ 24 Февраля сего года, за №. $\frac{7446}{26231}$ и $\frac{7799}{27301}$, строжайше предписываетъ Воеводскій Комисіи—обратить особенное вниманіе на 20 пунктъ вышеозначеннаго распоряженія, въ коемъ сказано: „что въ каждомъ мѣстечкѣ и въ каждомъ казенномъ имѣніи непременно должно находиться начальное училище“, и принять мѣры, указанныя въ томъ же распоряженіи, для

wykonania Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego przesłać poleciła.

Zgodno z protokółem,
Sekretarz Stanu, (podpisano) *Tymowski*.

№ 26.

Polecenie, aby żadne bez wyjątku miasto nie było pozostawione bez szkoły elementarnej.

(z d. 14 Października 1834 r.)

do

Kommissyi Województwa: Mazowieckiego, Lubelskiego, Płockiego, i Augustowskiego.

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH, DUCHOWNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Przekonawszy się z nadesłanego przy raporcie Kommissyi Wojewódzkiej wykazu stanu szkół elementarnych, w tamiecznym Województwie exystujących, iż w wielu miastach szkoły podobne dotąd jeszcze nie są uregulowane; w zamiarze przeto uczynienia zadosyć przepisom ustawy szkolnej i ogólnego rozporządzenia swego z dnia 24 Lutego r. b. Nr. $\frac{7,446}{26,231}$ i $\frac{7,799}{27,301}$ o szkołach elementarnych wydanego, poleca jak najmocniej Kommissyi Wojewódzkiej, aby bacząc szczególnie na ustęp 20-ty powyżej zacytowanego rozporządzenia, gdzie jest powiedziano: „aby każde miasteczko i każde dobra rządowe posiadało koniecznie szkołę elementarną,“ przedsiębrała środ-

постепеннаго устройства начальныхъ училищъ въ городахъ. Съ этою цѣлью, по соглашенію съ училищнымъ начальствомъ, Воеводская Коммисія обязана представлять на утверждение Правительственной Коммисіи проекты объ училищныхъ обществахъ, устройствѣ и обезпеченіи средствъ содержанія начальныхъ училищъ.

Для сего назначается срокъ до конца текущаго года, по истеченіи коего, ежели требуемые проекты объ устройствѣ начальныхъ училищъ въ городахъ, гдѣ таковыя до сихъ поръ не существуютъ, не будутъ представлены, Воеводская Коммисія подвергнется строгой отвѣтственности.

Варшава, 14 Октября 1834 года.

Статскій Совѣтникъ, Директоръ Отдѣленія,
(подписано) *И. Бадени.*

№. 46,451.

№ 27.

Упраздненіе училищныхъ дозоровъ и установленіе опекуновъ.

(отъ 21 Февраля 1834 г.)

Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія,

приведа въ дѣйствіе Высочайше утвержденный училищный уставъ относительно гимназій, обводовыхъ училищъ и частныхъ пансіоновъ, согласно III, IV и VII главамъ онаго, и за симъ, приступая къ развитію II главы о начальныхъ училищахъ, въ силу постановленія Совѣта Народнаго Просвѣщенія, 11 Ноября прошлаго года состоявшагося, предписываетъ слѣдующее:

1. Всѣ училищные дозоры, существовавшіе до сихъ поръ въ силу прежнихъ постановленій Правительства, упраздняются

ki temże rozporządzeniem wskazane, ku zaprowadzeniu kolejnemu w miastach szkół elementarnych, a w tym celu porozumiewając się z władzą szkolną, przedstawiała Kommissyi Rządowej do zatwierdzenia wnioski do stowarzyszeń, organizacyi i uposażenia szkólek.

Do czynności téj przeznaczona się czas do końca roku bieżącego, po upływie którego, jeżeli żądane wnioski zaprowadzenia szkół elementarnych dla miast, które ich dotąd nie mają, poczynione nie będą, Kommissya Wojewódzka do surowej odpowiedzialności pociągniętą będzie.

w Warszawie, d. 14 Października 1834 r.

Radca Stanu, Dyrektor Wydziału,
(podpisano) *J. Badeni.*

№. 46,451.

№ 27.

Zniesienie Dozorów szkolnych i ustanowienie Opiekunów.

(d. 21 Lutego 1834 r.)

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH, DUCHOWNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Wprowadziwszy w wykonanie ustawę szkolną przez NAJJAŚNIEJSZEGO PANA zatwierdzoną, co do gimnazyów, szkół obwodowych i instytutów prywatnych naukowych, a to stosownie do przepisów tytułami III, IV i VII objętych, z kolei przystępuje do rozwinięcia tytułu II téjże ustawy, co do szkół parafialnych elementarnych, i w tym celu z mocy postanowienia Rady Wychowania Publicznego, na dniu 11 Listopada r. z. zapadłego, następujące wydaje rozporządzenie:

1. Wszelkie dotychczasowe dozory szkolne, jakie z mocy dawniejszych postanowień Rządu exystowały, zostają roz-

и власть ихъ прекращается тотчасъ, послѣ избранія для начальныхъ училищъ опекуновъ, о которыхъ сказано ниже, и послѣ извѣщенія ихъ о такомъ выборѣ.

2. Упомянутыя во II главѣ устава городскія, сельскія, цыркуловыя и воскресно-ремесленные училища отнынѣ поступаютъ въ завѣдываніе подлежащаго Инспектора обwodоваго училища и подъ начальство Директора гимназіи подлежащаго воеводства, по изданнымъ для нихъ въ уставѣ подробнымъ правилами.

3. Такъ-какъ до настоящаго времени не вездѣ учреждены обwodовыя училища, то начальныя училища такихъ обwodовъ подчиняются временно завѣдыванію Инспектора ближайшаго обwodоваго училища или самого Директора Воеводской гимназіи, которому помощникомъ въ этомъ служить Инспекторъ гимназіи, по распределенію, составленному Совѣтомъ Народнаго Просвѣщенія. Впослѣдствіи, съ учрежденіемъ обwodовыхъ училищъ въ каждомъ обводѣ, начальныя училища перейдутъ въ завѣдываніе подлежащаго Инспектора.

4. О такомъ распределеніи надзора за начальными училищами, распространяемаго вмѣстѣ съ тѣмъ и на все прочія учебныя заведенія, Инспекторы училищъ и обwodовые Коммиссары, а равно гминные войты и бургомистры городовъ, обязаны освѣдомиться точнымъ образомъ, дабы каждому изъ нихъ былъ извѣстенъ порядокъ, который они обязаны соблюдать въ служебныхъ соотношеніяхъ.

5. Вмѣсто существовавшихъ доннынѣ частныхъ училищныхъ дозоровъ, въ каждое начальное училище долженъ быть назначенъ опекунъ изъ лицъ, указанныхъ въ § 8 устава, или изъ чиновниковъ, отличающихся ревностію къ общественному благу, любовью къ наукамъ и во всехъ отношеніяхъ достойныхъ довѣрія. Такой опекунъ долженъ быть ближайшимъ охранителемъ приходскаго училища и посредствующимъ помощникомъ Инспектора обwodоваго училища въ наблюденіи за исполненіемъ правиль, заключающихся въ уставѣ; поэтому только съ его вѣдома

вѣдываніе, и власть ихъ устаніе скоро только опекуни для школъ парафіальныхъ элементарныхъ, о которыхъ пониже, wybranemi i o wyborze swoim zawiadomionemi zostaną.

2. Szkoły парафіалне элементарне miejskie, wiejskie, cyrkulowe i rzemieślniczo-niedzielne, o jakich Tytuł II ustawy mówi, od daty niniejszego rozporządzenia, przechodzą pod dozór Inspektora szkoły właściwego obwodu, a zwierzchnictwo Dyrektora gimnazjum właściwego województwa, wedle przepisów jakie ustawa dla każdego z nich w szczególności obejmuje.

3. Ponieważ nie w każdym obwodzie, szkoła obwodowa mogła być dotąd zaprowadzoną, przeto szkoły парафіалне элементарне такихъ обwodовъ, podlegać będą tymczasowo dozorowi Inspektora szkoły najbliższego obwodu, lub samego Dyrektora gimnazjum wojewódzkiego, przy pomocy Inspektora gimnazjalnego; a to podług rozdziału, jaki Rada Wychowania Publicznego postanowiła. Gdy później z kolei szkoła obwodowa w każdym obwodzie urządzoną będzie, szkoły парафіалне элементарне pod dozór właściwego Inspektora przejdą.

4. O powyższym rozdziale dozoru nad szkołami парафіалными элементарными, a który zarazem i do wszelkich innych instytutów naukowych ściągac się będzie, Inspektorowie szkół i Kommissarze obwodowi, niemniej Wójci gmin i Burmistrze miast dokładnie poinformować się winni, aby każdy z nich wiedział o porządku i kolei, jakie w stosunkach służbowych zachować będzie obowiązany.

5. W miejsce dotychczasowych Dozorów szkolnych, szczegółowych, każda szkoła парафіална элементарна mieć będzie Opiekuna, wyznaczonego stosownie do § 8 ustawy, albo z pomiędzy urzędników, zawsze jednakże gorliwością o dobro powszechne, zamiłowaniem nauk odznaczających się i pod każdym względem zaufania godnych. Opiekun taki będzie najbliższym stróżem szkoły парафіалnej i pośredniczą pomocą Inspektora szkoły obwodowej, w dopilnowaniu skutku przepisów ustawą objętych; za jego przeto tylko wiedzą rapporta

могутъ быть представляемы учителемъ ежегодныя донесенія о состояннн училища, вытекающія изъ § 25 устава.

6. Для самоскорѣйшаго назначенія опекуновъ, въ тѣхъ видахъ, чтобы начальныя училища не оставались безъ ближайшихъ распорядителей, а Инспекторы обwodовыхъ училищъ безъ помощниковъ, обwodовые Коммисары обязаны, тотчасъ по полученнн сего, составить списокъ предположеннымъ опекунамъ и, по предварительномъ удостовѣренн относительно свѣтскихъ лицъ, что они не откажутся отъ принятія сказанныхъ обязанностей и охотно будутъ исполнять оныя, этотъ списокъ, съ вѣдомостью о существующихъ въ обводѣ начальныхъ училищахъ, представить въ Воеводскую Коммисю, которая, усмотрѣвъ, что мѣстныя обстоятельства не противорѣчатъ выбору опекуновъ, согласно § 8 устава, противъ сдѣланнаго выбора опекуновъ, свидѣтельствуетъ этотъ списокъ и, чрезъ посредство обwodовыхъ Коммисаровъ, сообщаетъ его Инспекторамъ училищъ и Директорамъ гимназій, согласно распредѣленн училищнаго дозора, и, сверхъ того, одинъ экземпляръ списка, по всему вѣдомству, представляетъ Правительственной Коммисн Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія и въ то же время Директору Воеводской гимназн, для окончательнаго утвержденія со стороны Совѣта Народнаго Просвѣщенія; все же это должно быть исполнено непремѣнно въ теченн 30 дней. Такого порядка дѣйствнн надлежитъ придерживаться и въ случаяхъ перемѣны опекуновъ.

7. За исключеннемъ Варшавы, о которой сказано ниже сего, въ городахъ, имѣющихъ болѣе одного приходскаго начальнаго училища, можетъ быть назначенъ одинъ опекунъ для всѣхъ училищъ; равномѣрно училища эти вмѣстѣ съ другими, содержимыми изъ собственныхъ фундушей и принадлежащими къ разряду заведеннн, упомянутыхъ въ VII главѣ устава, могутъ находиться въ непосредственномъ вѣдѣнн Директора гимназнн или Инспектора обwodоваго училища, съ согласнн этихъ лицъ, если въ той мѣстности находится гимназнн или училище, въ мѣстахъ пребываннн сихъ лицъ, по не иначе, какъ съ ихъ согласнн; о чемъ

roczne o stanie szkoły z § 25 ustawy wypływające, przez nauczyciela składane być mogą.

6. Aby opiekun ten jak najrychlej mógł być wyznaczonym, izby szkoły parafialne bez bliższych zarządców, a Inspektorowie obwodowi bez pomocy nie pozostali, Kommissarze obwodowi natychmiast za odebraniem niniejszego, zajmą się wyznaczeniem i spisaniem tychże Opiekunów, i przekonawszy się poprzednio, mianowicie co do osób świeckich, że obowiązki takie przyjmą i chętnie wypełniać będą, listę ich wraz z wykazem wszystkich szkół elementarnych w obwodzie obecnie exystujących, Kommissyi Wojewódzkiej przesła, która po rozpatrzeniu się, że wedle miejscowej znajomości rzeczy, przeciw wyborowi opiekunów stosownie do § 8 Ustawy, nie ma nic do nadmienienia, listę takową poświadczy, i za pośrednictwem Kommissarzy obwodowych Inspektorom szkół i Dyrektorom gimnazyów, stosownie do rozdziału dozoru doręczy, a nadto jeden egzemplarz z całego województwa Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego i Dyrektorowi gimnazjum wojewódzkiego jednocześnie, celem stałego zatwierdzenia przez Radę Wychowania Publicznego, przesła, co koniecznie w przeciągu dni 30 uskuteczniom być musi. Tej samej formy postępowania trzymać się należy, na każdy przypadek zmiany Opiekuna.

7. W miastach (wyjąwszy Warszawę, o której poniżej), w których więcej jak jedna egzystuje szkół parafialnych elementarnych, Opiekun może być jeden dla wszystkich, lub też szkoły te łącznie z innemi, z własnych utrzymującemi się funduszów, które do liczby instytuców w Tytule VII Ustawy opisanych należą, mogą zostawać pod bezpośrednim dozorem Dyrektora gimnazjum lub Inspektora szkoły obwodowej, jeżeli gimnazjum albo szkoła w miejscu znajduje się, a to wedle uznania tychże, o czym wcześniej Kommissarza obvodu

надлежит заблаговременно сообщить обводовому Коммисару, для внесенія сказанныхъ училищъ въ вышеупомянутую вѣдомость.

8. Приходскіе Священники и викаріи въ католическихъ приходахъ, а Пасторы—въ евангелическихъ, обязанные, по своему званію, заботиться о просвѣщеніи народа, не имѣютъ права отказываться отъ принятія обязанностей опекуна начального приходскаго училища ихъ вѣроисповѣданія, если оно находится въ той же деревнѣ, гдѣ и церковь, а преподавать въ ней Законъ Божій и нравственность непременно обязаны. Въ другихъ же начальныхъ училищахъ, находящихся въ ихъ приходахъ и имѣющихъ уже опекуновъ, эти духовныя лица, согласно § 8 устава, могутъ наблюдать, преподается ли Законъ Божій и нравственность и съ какимъ успѣхомъ, а также—исполняются ли другія религіозныя обязанности.

9. Назначенный вышеозначеннымъ образомъ и утвержденный въ должности опекунъ, тотчасъ по полученіи увѣдомленія, вступаетъ въ отправленіе возложенныхъ на него обязанностей, принимаетъ въ свое вѣдѣніе все бумаги и акты упраздненнаго училищнаго дозора, деньги, словомъ—все имущество училища, для чего обводовой Коммисаръ обязанъ сдѣлать распоряженіе и наблюсти за его исполненіемъ.

10. Все служебныя обязанности, какія имѣли отдѣльные училищныя дозоры по прежнимъ постановленіямъ Правительства, объявленнымъ, какъ бывшею Эдукаціоною Палатою, такъ и Правительственною Коммисіею Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, переходятъ, насколько не противорѣчатъ настоящему училищному уставу, къ опекунамъ, по отношенію къ приходскимъ училищамъ, и сіи послѣдніе должны съ ними вполне ознакомиться.

11. Обязанности эти, по смыслу упомянутаго устава, раздѣляются на двѣ части: учебную и хозяйственную.

Относительно первой, опекунъ сносится съ Инспекторомъ обводоваго училища или Директоромъ гимназіи, завѣдывающимъ училищемъ, ввѣренными заботамъ опекуна.

власиwego, dla zamieszczenia w liście powyżej wzmiankowanej, zawiadomić należy.

8. Proboszcze i wikarzy w parafiach katolickich, Pastorowie zaś w parafiach ewangelickich, jako z powołania swojego o oświecenie ludu starać się są obowiązani, od przyjęcia opieki nad szkołą parafialną elementarną właściwego wyznania w téjże samej wsi lub mieście, gdzie kościół egzystującą, wyłamywać się nie mogą, a naukę religii i moralności koniecznie udzielać są obowiązani. W szkołach zaś innych elementarnych, w ich parafiach znajdujących się, i oddzielnych mających Opiekunów, ciż duchowni wedle § 8 Ustawy, przekonywać się mogą, czyli i z jaką korzyścią nauka religii i moralności jest dawana, oraz inne obowiązki chrześcijańskie są wypełniane.

9. Opiekun w sposobie powyżej wskazanym wyznaczony i zatwierdzony, po otrzymaniu o tém zawiadomienia, wchodzi zaraz w wykonywanie poruczonych mu obowiązków, odbiera pod swój zarząd wszelkie papiery i akta po rozwiązanym Dozorze szkolnym, remanenta pieniężne, zgoda wszelką własność szkoły, do czego Kommissarze obwodowi stosowne dyspozycye wydać i skutku takowych dopilnować winni.

10. Attribucye, jakie podług dawniejszych postanowień Rządu, tak przez byłą Izbę Edukacyjną, jako téż Kommissją Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ogłoszonych, służyły Dozorom szkolnym szczegółowym, o ile się nie sprzeciwiają teraźniejszej ustawie szkolnej, przechodzą na opiekunów respective szkół parafialnych, a których dokładnie pouczyć się należy.

11. Attribucye te w duchu ustawy wzmiankowanej, dzielą się na dwie części: naukową i ekonomiczną:

Co do pierwszej, Opiekun znosić się będzie z Inspektorem szkoły obwodowej lub Dyrektorem ginnazyum, nad szkołą parafialną, jego opiece poruczoną, dozór rozciągającym.

Относительно второй, онъ сносится съ Коммисаромъ подлежащаго обвода. Главнѣйшія обязанности по этой части, лежащія на опекунѣ, суть слѣдующія:

„составленіе и представленіе проекта штата, по предварительному каждый разъ соглашенію съ Инспекторомъ или Директоромъ, завѣдующимъ приходскимъ училищемъ, въ видахъ точнѣйшаго опредѣленія потребностей училища;

„составленіе распредѣленія складки между жителями, принадлежащими къ училищному обществу, будетъ ли эта складка взимаема деньгами, или же продуктами, по первоначальному ихъ обязательству;

„сборъ и расходваніе суммъ, назначенныхъ по штату на содержаніе начального приходскаго училища;

„представленіе вѣдомости недоимокъ, для взысканія;

„представленіе годичнаго отчета;

„вообще все, относящееся къ вещественному устройству училища, при чемъ надлежитъ сохранять всѣ формы и основанія, кои до сихъ поръ были обязательными.

„При составленіи распредѣленія складки между жителями въ деревняхъ, по мѣрѣ надобности, войты гминъ обязаны во всемъ оказывать содѣйствіе опекунамъ, въ городахъ же это распредѣленіе производится городскими властями, согласно основаніямъ, принятымъ для всякаго рода раскладокъ, и училищная складка, собранная чрезъ посредство городской кассы, передается только общемою суммою въ кассу училищную, находящуюся у опекуна; за исполненіемъ чего наблюдать будутъ Воеводскія Комисіи.“

12. Воеводскія Комисіи и обводовые Коммисары обязаны удовлетворять, подъ опасеніемъ отвѣтственности, по § 12 устава, требованіямъ Директора гимназій, Инспектора обводоваго училища и опекуна приходскаго училища, относящимся къ нимъ, согласно служебному норядку, за помощью для обезпеченія успѣшнаго существованія приходскихъ начальныхъ училищъ.

13. Сроки для представленія черезъ посредство обводо-

Co do części zaś drugiej z Kommissarzem obvodu właściwego; której główniejsze przedmioty, do powinności Opiekuna należące są:

„układanie i podawanie projektów do etatu za poprzedniem zawsze zniesieniem się z Inspektorem lub Dyrektorem szkołę parafialną dozorującym, we względzie dokładnego oznaczenia potrzeb tejże szkoły,

„formowanie rozkładu składek na mieszkańców do stowarzyszenia należących, czy to w pieniądzech, czy to w produktach, wedle ich pierwiastkowych zobowiązań,

„pobór i wydatkowanie funduszków na utrzymanie szkoły parafialnej elementarnej etatem przeznaczonych;

„podawanie delaty zalęgłości do exekucyi;

„składanie rachunków rocznych;

„zgoła wszystko to, co się materyalnego bytu szkoły dotyczy, przyczem te same formy i zasady, jakie podług dotychczasowych przepisów obowiązywały, zachować należy.

„Przy formowaniu rozkładu składek na mieszkańców powiastek o ile tego wyniknie potrzeba, wójci gmin Opiekunom wszelką pomoc dostarczać winni; w miastach zaś przedmiot tenże przez urzędy miejskie wedle przyjętych zasad, do formowania wszelkiego rodzaju rozkładów, ułatwianym być ma, i składka szkolna za pośrednictwem kassy miejskiej pobrana, w ogólnej tylko summie do kassy szkolnej przez Opiekuna utrzymywanej wpływać będzie, w czym skutku Kommissye Wojewódzkie jak należy dopilnują.“

12. Kommissye Wojewódzkie, Kommissarze obwodowi, wezwaniom Dyrektora gimnazyum, Inspektora szkoły obwodowej i Opiekuna szkoły parafialnej, jakie wedle porządku stopniowego służbowego, do nich wystosowane będą, pod względem dostarczenia pomocy do zabezpieczenia pomyślnego bytu szkół parafialnych elementarnych, zadość czynić są obowiązani pod odpowiedzialnością, a to stosownie do § 12 Ustawy.

13. Termina do podawania za pośrednictwem Kommiss-

выхъ Коммисаровъ штатовъ начальныхъ училищъ на слѣдующіе годы на утверждение Воеводскихъ Коммисій, а также сроки для представленія годовыхъ счетовъ, остаются тѣ же, какіе существовали донинѣ, о чемъ Воеводскимъ Коммисіямъ поручается за-благовременно увѣдомить опекуновъ.

14. Каждый утвержденный штатъ сообщается въ одномъ экземплярѣ Директору или Инспектору, завѣдывающему приходскимъ училищемъ, въ другомъ—опекуну, а въ третьемъ—подлежащему обwodовому Коммисару; тѣ же штаты, срокъ которыхъ еще не истекъ и которые остаются еще въ силѣ на будущее время, должны быть немедленно представлены въ копіяхъ Директорамъ и Инспекторамъ.

15. Что касается годовой отчетности, то, въ связи съ § 11 инструкции по хозяйственной части, дѣлается только та пере-мѣна, что отчетность будетъ представляема не Инспекторамъ обwodовыхъ училищъ, дабы не отягощать ихъ работою, а обwodовымъ Коммисарамъ, которые представляютъ ее на утверждение Правительственной Коммисіи, въ концѣ Марта мѣсяца.

Чтобы Директоръ и Инспекторъ обwodоваго училища также имѣли свѣдѣнія объ этихъ же результатахъ, по ввѣреннымъ ихъ надзору приходскимъ училищамъ, имъ порученнымъ, въ видахъ употребленія денежныхъ остатковъ, въ случаѣ они окажутся, на устройство собранія книгъ, определенныхъ § 28 устава, — опекуны обязаны, по полученіи счетовъ, утвержденныхъ Воеводскою Коммисіею, сообщать Директорамъ и Инспекторамъ общія по нимъ свѣдѣнія.

16. Такъ-какъ всего важнѣе, чтобы Директоръ гимназіи или Инспекторъ обwodоваго училища, принимая въ свое вѣдѣніе приходскія училища, имѣли точныя свѣдѣнія объ ихъ состояніи, во всѣхъ отношеніяхъ, какъ для успѣшнаго надзора надъ ними, такъ и для принятія полезныхъ мѣръ, еслибы въ томъ оказалась надобность; то Правительственная Коммисія строжайше предписываетъ Воеводскимъ Коммисіямъ: составить, чрезъ посредство обwodовыхъ Коммисаровъ, при содѣйствіи вы-

sarzy obwodowych, pod zatwierdzenie Kommissyów Wojewódzkich, etatów dla szkół elementarnych na lata przyszłe, jak niemniej termina do składania rachunków rocznych, zachowują się te same jak dotąd, o czym Kommissye Wojewódzkie Opiekunów wcześniej zainformować poleca.

14. Każdy etat zatwierdzony, w jednym egzemplarzu Dyrektorowi lub Inspektorowi dozór nad szkołą parafialną mającemu, w drugim jęj Opiekunowi, a w trzecim Kommissarzowi obwodu właściwego, doręczonym być winien; te zaś, które obecnie nie wyexpirowały i na czas przyszły jeszcze służą, w kopiach tymże Dyrektorom i Inspektorom, bezzwłocznie przesłać należy.

15. Co do składania rachunków rocznych, ta tylko w związku z § 11 instrukcyi, części ekonomicznej, czyni się zmiana, że takowe nie Inspektorom szkół obwodowych, którychby uciążliwą obarczały pracą, lecz raczej Kommissarzom obwodowym składane być mają, którzy je pod zatwierdzenie Kommissyi Rządowej z końcem każdego miesiąca marca, nadsyłać będą.

Aby również Dyrektor i Inspektor szkoły obwodowej miał wiadomość o takimże rezultacie co do szkół parafialnych jego dozorowi poruczonych, celem użycia remanentu pieniężnego, jeżeli się jaki okaże, na założenie zbioru ksiązek § 28 ustawy zastrzeżonych, Opiekunowie są obowiązani po otrzymaniu przez Kommissyę Wojewódzką zatwierdzonego rachunku onymże z nich ogólną udzielać wiadomość.

16. Ponieważ najwazniejszą jest rzeczą, ażeby Dyrektor gimnazjum lub Inspektor szkoły obwodowej, odbierając pod swój dozór szkoły parafialne, o ich obecnym stanie pod każdym względem dokładnie zawiadomieni byli, już to dla skutecznego prowadzenia dozoru, już to dla przedsięwzięcia zaradczych środków, jeżeliby się tego okazywała potrzeba; Kommissya Rządowa przeto najmocniej poleca Kommissyom Wojewódzkim, ażeby za pośrednictwem Kommissarzy obwodo-

шеупомянутых опекуновъ, войтовъ гминъ, бургомистровъ городовъ, актуаріевъ казенныхъ экономій или, наконецъ, нарочно командированныхъ для сего чиновниковъ, подробное описание состоянія каждаго начальнаго училища, и таковое описание, засвидѣтельствовавшее обводовымъ Коммисаромъ, представить въ одномъ экземплярѣ Директору или Инспектору, а въ другомъ, по цѣлому Воеводству, — Правительственной Коммисіи. Для исполненія этого важнаго и нетерпящаго отлагательства дѣла, Правительственная Коммисія даетъ три мѣсяца времени, считая со дня настоящаго предписанія; по истеченіи этого срока, никакое оправданіе промедленія не будетъ ею принято. Нужно количество печатныхъ бланковъ для вышеупомянутаго описанія будетъ препровождено черезъ посредство Воеводскихъ Коммисій.

17. Директоры гимназій и Инспекторы обводовыхъ училищъ обязаны, по полученіи таковыхъ описаній приходскихъ училищъ, ввѣренныхъ ихъ надзору, подробно ихъ разсмотрѣть и увѣриться: имѣетъ ли каждое училище утвержденный штатъ; получаетъ ли учитель достаточное содержаніе; имѣютъ ли учителя надлежащіе аттестаты; опредѣлены ли и къ имъ именно въ должность; хорошо ли и постоянно ли производится преподаваніе; являются ли дѣти на уроки, и если нѣтъ, то по какимъ причинамъ; не требуетъ ли первоначальное училищное общество новаго устройства, по отдѣленіи отъ него жителей евангелическаго вѣроисповѣданія, для учрежденія собственнаго училища; вообще — удовлетворяетъ ли училище предположенной цѣли? По всемъ этимъ подробностямъ Директоры и Инспекторы, собравъ официальнымъ путемъ, если признаютъ нужнымъ, точнѣйшія свѣдѣнія или отъ опекуна, или отъ обводоваго Коммисара, или, наконецъ, отъ Воеводской Коммисіи, предпринимаютъ, согласно § 87, полезныя мѣры, представляя о томъ, въ надлежащемъ порядкѣ, на утвержденіе Совѣта Народнаго Просвѣщенія.

18. Директоры и Инспекторы потому должны обратить свое

вниманіе, при помощи Опекуновъ, о которыхъ вышѣ была мowa, Войтовъ гминъ, Бурмистровъ miast, актуаріусовъ экономій Рządowych, lub wreszcie umyślnie na to wysłanych urzędników, uformowały dokładny opis stanu kaźdej szkoły elementarnej i takowy, przez Kommissarza obwodowego za rzetelność poświadczony, w jednym egzemplarzu Dyrektorowi lub Inspektorowi dozorującemu, w drugim zaś z całego Województwa Kommissyi Rządowej przesłała. Do załatwienia tej ważnej a nieodzownej czynności, Kommissya Rządowa przeznacza trzy miesiące czasu od daty niniejszego, po upływie którego, żadnego usprawiedliwienia z dopuszczonęj zwłoki nie przyjmie. Potrzebna liczba szematów drukowanych na powyżej wzmiankowane opisy, dodatkowo za pośrednictwem Kommissyów Wojewódzkich przesłaną zostanie.

17. Dyrektorowie gimnazyów i Inspektorowie szkół obwodowych otrzymawszy takowe opisy szkół parafialnych ich dozorowi poruczonych, w nich dokładnie przejrzeć się i takowe zgłębić powinni, dla powzięcia przekonania, czy kaźda szkoła opatrzona jest w zatwierdzony etat, czy nauczyciele są dostatecznie uposażeni, czy posiadają przyzwoite kwalifikacye czyli i przez kogo są do obowiązków przyjęci, czyli nauki odbywają się porządnie i regularnie, czyli dzieci na takowe uczęszczają, lub jeżeli nie, dla jakowych przyczyn, czyli przez odłączenie się wyznawców ewangelickich, w celu utrzymywania własnej szkoły, stowarzyszenia szkolne pierwsiastkowe uporządkowania nie potrzebują, zgoła, czyli szkoła odpowiada zamierzonemu celowi? We wszystkich tych szczegółach Dyrektorowie i Inspektorowie, jeżeli tego uznają potrzebę, zasiągnąwszy w drodze urzędowej bliźszych objaśnień, czy to od Opiekuna, czy to od Kommissarza obwodu, czy wreszcie od Kommissyi Wojewódzkiej, stosownie do § 87 przedsiębrać będą zaradcze środki, czyniąc swe przedstawienia w tej mierze drogą właściwą, do decyzji Rady Wychowania Publicznego.

18. Uwagę swoją Dyrektorowie i Inspektorowie, dla te-

вниманіе прежде всего на приходскія училища, нынѣ существующія, что сіи послѣднія, согласно § 5 устава, непременно должны быть сохранены, для чего и суммы которыя, доставлять добровольно обязались жители и отъ которыхъ собственно и зависятъ дальнѣйшее существованіе приходскихъ училищъ, будутъ, на основаніи постановленія Совѣта Управленія Царства 22 Декабря (3 Января) 1833/4 года, старательно собираемы въ пользу подлежащихъ училищъ административными властями, посредствомъ экзекуцій.

19. Описанія состоянія приходскихъ училищъ, о которыхъ упомянуто въ статьѣ 16, по всеѣмъ училищамъ, паходящимся въ управленіи Директора или Инспектора, служатъ вмѣстѣ и контролемъ, къ которому надлежитъ присоединять все измѣненія или описанія вновь открывающихся училищъ и который, сверхъ того, послужитъ лучшимъ указателемъ при объѣздахъ, предписанныхъ 88 §.

20. Не останавливаясь на этомъ, Директоръ гимназій и Инспекторъ обwodоваго училища потребуетъ отъ каждаго обwodоваго Коммисара вѣдомость такихъ приходскихъ училищъ, которыя уже устроены надлежащимъ образомъ, имѣютъ даже собственные жилые дома, снабжены землею и тому подобнымъ, но которыя, или влѣдствіе худо понятой бережливости жителей, или влѣдствіе разоренія войною, пришли въ упадокъ. Къ восстановленію такихъ училищъ Директоры и Инспекторы должны приложить все старанія, принимая въ основаніе, что сначала каждое мѣстечко и каждое казенное имѣніе должны имѣть училище.

21. Съ этою цѣлію надлежитъ освѣдомиться, чрезъ посредство подлежащихъ административныхъ властей, о средствахъ дальнѣйшаго содержанія училища, а именно: о числѣ и зажиточности жителей, принадлежащихъ или могущихъ принадлежать къ обществу пришедшаго въ упадокъ училища; о сборѣ, какой можетъ поступить деньгами или припасами; о строеніяхъ и земляхъ, отданныхъ училищу по первоначальнымъ обязательствамъ помѣщиками.

го напередъ на школы парafіалне, obecnie istniejące zwrócić powinni, gdyż te wedle § 5 Ustawy, koniecznie utrzymywane być muszą, dla czego téż fundusze, do których dostarczania mieszkańcy dobrowolnie zobowiązali się, a od których dalsza egzystencya tychże szkół parafіalnych rzeczywiście zależy, przez Władze Administracyjne, w moc postanowienia Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 22 Grudnia (3 Stycznia) 1833/4 r. krokami egzekucyi, troskliwie ściągane będą na rzecz szkoły właściwego wyznania.

19. Opisy stanu szkół parafіalnych, o jakich w art. 16 była mowa, razem ze wszystkich szkół pod dozorem Dyrektora lub Inspektora zostających zebrane, tworzyć będą zarazem kontrolę, do której wszelkie zmiany, lub nowo otwierających się szkół opisy wciągać należy, a która nadto posłuży za najlepszą wskazówkę, do skutecznego odbycia objazdu, jaki wedle § 88 przedsiębrany być winien.

20. Nie poprzestając na tem Dyrektor gimnazyum i Inspektor szkoły obwodowej, z kolei zażądają jeszcze od Kommissarzy obwodowych, wykazów szkół parafіalnych, które już należycie uorganizowane, które nawet w domy własne mieszkalne, w grunta i tym podobne potrzeby zaopatrzone były, a które albo skutkiem źle zrozumianej oszczędności mieszkańców, albo zniszczeń wojennych upadły. Ku podźwignieniu szkółek takich Dyrektorowie i Inspektorowie wszelkiego dołożą starania, biorąc za zasadę, że naпередъ każde miasteczko i każde dobra rządowe, takowe posiadać koniecznie winny.

21. W zamiarze powyższym poinformować się należy za pośrednictwem właściwych urzędów administracyjnych, o środkach dalszego utrzymania szkoły, a mianowicie o liczbie i możliwości mieszkańców do stowarzyszenia upadłej szkoły należących, lub należec mogących, o funduszach czy to w pieniądzech czy w produktach zebrać się mających, o budowlach, gruntach, na ten cel pierwiastkowemi zobowiązaniami dziedziców oddanych.

Въ городахъ надлежитъ собрать свѣдѣнія: можетъ ли и какая именно сумма, согласно § 5 устава, быть отпускаема въ пособіе приходскому училищу изъ казны или изъ городской суммы; есть ли возможность получать отопленіе изъ казенныхъ, городскихъ или частныхъ помѣщичьихъ дѣсовъ; какія имѣются средства обезпечить доставку отопленія; въ случаѣ неимѣнія собственнаго училищнаго дома, освѣдомиться, можно ли будетъ нанять помѣщеніе? При этомъ не оставлять Директоры и Инспекторы объяснить, въ видѣ поощренія, помѣщикамъ и жителямъ, какъ много пользы принесутъ имъ самимъ ихъ пожертвованія и усердіе къ этому дѣлу, и собранныя разнаго рода свѣдѣнія, согласно § 6 устава, представлять, надлежащимъ порядкомъ, на рѣшеніе Совѣта Народнаго Просвѣщенія, послѣ чего избирается опекунь, составляется штатъ и открывается училище.

22. Такого самого порядка дѣйствія надлежитъ придерживаться и въ томъ случаѣ, когда возникаетъ вопросъ объ учрежденіи приходскаго училища тамъ, гдѣ оно еще не существовало.

23. Всѣхъ помѣщиковъ, мѣщанъ, духовныхъ или чиновниковъ, отличающихся стараніемъ сохранять или возстановлять пришедшія въ упадокъ приходскія училища, дѣлаютъ ли они то по обязанностямъ службы, или изъ любви къ общему благу, надлежитъ представлять Совѣту Народнаго Просвѣщенія.

24. Чрезвычайно важный предметъ составляетъ выборъ способныхъ и усердныхъ учителей, какъ для существующихъ, такъ и для вновь открывающихся приходскихъ училищъ. Вслѣдствіе сего, Директоры и Инспекторы обязаны обращать прежде всего особенное вниманіе на тѣхъ изъ учителей, которые своими дѣйствительными заслугами приобрѣли право на улучшеніе своего положенія; потомъ, согласно 8 и 9 §§ устава, Директоры и Инспекторы обязаны заблаговременно прискивать аттестованныхъ надлежащимъ образомъ кандидатовъ, которые бы, въ случаѣ надобности, могли быть представлены Совѣту Народнаго Просвѣщенія для опредѣленія на

W miastach zasięgnąć należy wiadomości, czyli i jaka summa stosownie do § 5 Ustawy ze Skarbu lub z kassy miejskiej w pomoc dla szkoły parafialnej może być wydzieloną, czyli jest możność dostarczenia drzewa opałowego z lasów rządowych, miejskich, lub dziedzicznych prywatnych; jakie są środki zapewnienia zwózki onegoż, a w braku domu własnego szkolnego, wyjaśnić czyli wynajęcie lokalu będzie ułatwionem. Nie zaniedbają Dyrektorowie i Inspektorowie dziezicom i mieszkańcom w sposobie zachęcającym przełożyć, jak każda w tym względzie ich ofiara i życzliwość, dla własnego ich dobra staje się korzystną, a zebrane wszelkie wiadomości stosownie do § 6 ustawy drogą właściwą do decyzji Rady Wychowania Publicznego przedstawia, po czém wybór Opiekuna, ułożenie etatu i rozwinięcie szkoły zarządzenem zostanie.

22. Ten sam sposób postępowania zachować należy w razie, gdy będzie szło o założenie gdzie bądź szkoły parafialnej, która jeszcze nie istniała.

23. Wszystkich dziedziców, mieszkańców, duchownych lub urzędników, czy to z obowiązku służbowego czyli z zamiłowania dobra powszechnego, w dopomaganiu do utrzymania lub podźwignienia upadłych szkół parafialnych, szczególnie odznaczających się, Radzie Wychowania Publicznego przedstawiać należy.

24. Ważną jest nader rzeczą, wybór nauczycieli zdanych i gorliwych, tak dla szkół parafialnych istniejących, jako i nowo organizujących się. Obowiązkiem przeto będzie Dyrektorów i Inspektorów, zwracać naprzód pilną uwagę na tych, którzy się rzetelnie zasłużywszy, do polepszenia losu nabyli prawa, dalej wedle § 9 i 10 wcześniej wyszukiwać przynależnie wykwalifikowanych kandydatów, którzyby w razie potrzeby do nominacji Radzie Wychowania Publicznego

мѣста, и, наконецъ, входить въ сношенія съ Ректоромъ института начальныхъ учителей въ Ловичѣ.

25. Для ближайшаго ознакомленія каждаго съ правилами, предписанными уставомъ относительно начальныхъ приходскихъ училищъ, а равно съ обязанностями, лежащими на учителяхъ этихъ училищъ, Правительственная Коммисія прилагаетъ при семъ: введеніе къ общей училищной инструкціи, инструкцію для учителей начальныхъ училищъ и всю вторую главу устава.

Кромѣ того, рекомендуетъ она, какъ пособіе, инструкцію, данную въ 1817 году бывшею Правительственною Коммисіею Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, разосланную въ достаточномъ числѣ экземпляровъ чрезъ посредство Воеводскихъ Коммисій, ни въ чемъ не противорѣчающую уставу и заключающую много важныхъ замѣчаній.

26. Книги, которыя, кромѣ употребляемыхъ до сихъ поръ, въ послѣдствіи будутъ одобрены Совѣтомъ Народнаго Просвѣщенія, своевременно будутъ препровождены къ Директорамъ и Инспекторамъ.

27. Что касается циркуловыхъ училищъ, содержимыхъ въ столичномъ городѣ Варшавѣ на счетъ городского фонда, то они, вмѣсто нынѣшняго дозора при муниципальномъ управленіи, не должны впредь имѣть особыхъ опекуновъ, а должны, вмѣстѣ съ прочими разнаго рода начальными, содержимыми на собственныя средства училищами, которыхъ довольно много и которыя принадлежать къ разряду заведеній, поименованныхъ въ VII главѣ устава, подлежать непосредственному вѣдѣнію Инспекторовъ обwodовыхъ училищъ, смотря по распредѣленію циркуловъ, каковое Директоръ Варшавской воеводской гимназіи, по соглашенію съ городскимъ управленіемъ и по истребованіи отъ него вѣдомости всѣхъ существующихъ начальныхъ училищъ, обязанъ немедленно составить, принимая во вниманіе ихъ число въ каждомъ циркулѣ, и въ непродолжительномъ времени представить на утвержденіе Совѣта Народнаго Просвѣщенія.

przedstawieni być mogli; a nakoniec znosić się z Rektorem instytutu nauczycieli elementarnych w Łowiczu.

25. Aby bliżej poinformować każdego o przepisach, jakie Ustawa co do szkół parafialnych elementarnych wskazuje, niemniej o obowiązkach, jakie się nauczycieli tychże szkół dotyczą, Kommissya Rządowa przyłącza do niniejszego wstępu do instrukcyi ogólnej szkolnej, instrukcyą dla nauczycieli szkół elementarnych i cały tytuł II Ustawy.

Oprócz tego pomocniczo wskazuje instrukcyę w r. 1817 przez byłą Kommissyę Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydaną, w potrzebnej liczbie egzemplarzy, za pośrednictwem Kommissyów Wojewódzkich rozeslaną, która w niczem nie sprzeciwiając się ustawie, wiele zbawiennych zawiera uwag.

26. Książki, jakie, oprócz dotychczas używanych, Rada Wychowania Publicznego wskaże, później dodatkowo na ręce Dyrektorów i Inspektorów przesłane będą.

27. Co się dotyczy szkół cyrkulowych w mieście stołeczném Warszawie z funduszu miejskiego utrzymywanych, te w miejsce dotychczasowego dozoru przy Urzędzie Muncypalnym, nie będą miały wyłącznych opiekunów, lecz łącznie z innemi wszelkiego rodzaju szkołami elementarnymi z własnych utrzymującemi się funduszów, których liczba jest dość znaczna, i które do instytutów, w tytule VII Ustawy opisanych należą, podlegać będą bezpośredniemu dozorowi Inspektorów szkół obwodowych, wedle podziału cyrkulów, jaki Dyrektor gimnazjum wojewódzkiego w Warszawie, po zniesieniu się z Urzędem Muncypalnym i po ściągnięciu od niego wykazu wszystkich istniejących szkół elementarnych, ze względu na ich liczbę w każdym cyrkule znajdującą się, zaprojektować i pod zatwierdzenie Rady Wychowania Publicznego spiesznie przedstawić winien.

28. Ректоръ воскресно-ремесленныхъ училищъ непосредственно подчиняется Директору Варшавской воеводской гимназии.

29. А чтобы Директоръ имѣлъ нужную для надзора, согласно §§ 137, 197 и 198 устава, за такимъ большимъ числомъ учебныхъ заведеній въ столицѣ помощь, Правительственная Коммисія подчиняетъ ему положеннаго по штату муниципальнаго управленія и находящагося при нынѣшнемъ дозорѣ Инспектора, съ наименованіемъ его Секретаремъ 1-ой Варшавской гимназии и съ возложеніемъ на него занятій по канцеляріи гимназии. Этому чиновника избираетъ Директоръ Варшавской гимназии, а утверждаетъ Совѣтъ Народнаго Просвѣщенія. Кроме того, Директору подчинена надзирательница женскихъ начальныхъ училищъ, жалованье которой полагается по штату.

30. Остальные заведенія въ столицѣ, какъ то: Семинаріи, Казенный Женскій Институтъ, Институтъ Глухонѣмыхъ, Училище еврейскихъ начальныхъ учителей и прочія заведенія, зависѣвшія отъ бывшаго Университета, находятся въ непосредственномъ подчиненіи Совѣту Народнаго Просвѣщенія; относительно же пансіоновъ и высшихъ женскихъ училищъ, какъ въ Варшавѣ, такъ и въ воеводствахъ, будетъ сдѣлано особое распоряженіе.

31. Что же касается начальныхъ еврейскихъ училищъ, для которыхъ существуетъ особый дозоръ, то, такъ-какъ ихъ устройствомъ занимается въ настоящее время Совѣтъ Народнаго Просвѣщенія, то они остаются, впредь до дальнѣйшихъ распоряженій, въ настоящемъ ихъ состояніи и порядкѣ.

32. Каждое приходское училище будетъ имѣть свою печать, хранящуюся у опекуна. Воеводскія Коммисіи примутъ мѣры къ приобрѣтенію этихъ печатей на счетъ суммъ приходскаго училища.

33. Такъ-какъ не вездѣ, гдѣ существуютъ приходскія училища, устроено почтовое сообщеніе, то, для устраненія затрудненій въ пересылкѣ служебныхъ пакетовъ, касающихся дѣлъ

28. Rektor szkół rzemieślniczo-niedzielnych zostaje pod bezpośredniem zwierzchnictwem Dyrektora gimnazjum wojewódzkiego Warszawskiego.

29. Aby zaś tenże Dyrektor opatrzony był w przyzwoitą pomoc do zapewnienia nadzoru tak znakomitej liczby instytutów naukowych w stolicy, z §§ 137, 197 i 198 Ustawy wypływającego, Kommissya Rządowa oddaje pod jego rozkazy Inspektora na etacie Urzędu Muncypalnego zamieszczonego, przy dozorcze dotychczasowym znajdujące się, z nazwiskiem Sekretarza pierwszego gimnazjum Warszawskiego, który w kancelaryi gimnazjalnej pracować będzie. Urzędnika tego Dyrektor gimnazjum Warszawskiego wybiera, a Rada Wychowania Publicznego zatwierdza. Oprócz tego pod jego rozkazami zostaje dozorczyni szkół elementarnych płci żeńskiej, z etatu płatna.

30. Reszta instytutów w stolicy, jakimi są: Seminarja, Instytut Rządowy wychowania płci żeńskiej, Instytut Głuchoniemych, Szkoła nauczycieli elementarnych żydowskich, i inne zakłady po byłym Uniwersytecie, zostają pod bezpośredniem zwierzchnictwem Rady Wychowania Publicznego, względem zaś pensyj i szkół wyższych płci żeńskiej tak w Warszawie, jako i w województwach oddzielne wyjdzie rozporządzenie.

31. Co do szkół elementarnych żydowskich, dla których oddzielnie utworzony dozór istnieje, ponieważ tych organizacją Rada Wychowania Publicznego nateraz się zajmuje, przeto, do dalszych jeszcze rozporządzeń, w dotychczasowym stanie i porządku pozostać mają.

32. Każda szkoła parafialna mieć będzie swoją pieczęć pod dozorem opiekuna. Kommissye Wojewódzkie przedsięwzją środki do sprawienia pieczęci tych z funduszów respective szkoły parafialnej.

33. Ponieważ nie z każdym miejscem gdzie szkoła parafialna egzystuje, komunikacya pocztowa ułatwioną znajduje się, dla usunięcia przeto trudności w odsyłaniu expedy-

приходскихъ училищъ, Правительственная Коммисія возлагаетъ на административно-полицейскія управления обязанность отсылать пакеты эти, вмѣстѣ съ своими, посредствомъ нарочныхъ.

34. Правительственная Коммисія препровождаетъ настоящее распоряженіе въ однихъ и тѣхъ же выраженіяхъ, какъ Директорамъ гимназій, такъ и Воеводскимъ Коммисарамъ; первымъ посылаетъ по одному экземпляру для Инспекторовъ обwodовыхъ училищъ, а вторымъ для обwodовыхъ Коммисаровъ, опекуновъ, войтовъ гминъ и бургомистровъ городовъ; всемъ же имъ предписываетъ заняться точнымъ исполненіемъ того, что къ кому относится, а начальникамъ — наблюдать за исполненіемъ подчиненными предписаннаго. Сверхъ того, для свѣдѣнія всехъ жителей, Воеводскія Коммисіи опубликуютъ это распоряженіе въ воеводскихъ дневникахъ. Наконецъ, все предыдущія постановленія относительно приходскихъ училищъ остаются въ своей силѣ, на сколько они не противорѣчатъ уставу и настоящему распоряженію.

Излишне было бы повторять, какъ много зависитъ отъ истиннаго пониманія важности обязанностей относительно настоящаго дѣла, возлагаемыхъ на каждого къ нему призваннаго, и отъ усерднаго ихъ исполненія. Правительственная Коммисія убѣждена, что каждый чиновникъ и житель понимаетъ цѣль, которую имѣетъ въ виду уставъ и настоящее распоряженіе, и будетъ споспѣшествовать ея достиженію. Поэтому Правительственная Коммисія будетъ ожидать отъ Директоровъ гимназій и Воеводскихъ Коммисій своевременныхъ донесеній о послѣдующемъ.

21 Февраля 1834 года.

За Главнаго Директора,
Статскій Совѣтникъ Предсѣдательствующій,
(подп.) *Гр. А. Валевскій.*

№г. 26,231 и 27,301.

cyi urzędowych, interesu szkół parafialnych dotyczących się, Kommissya Rządowa wkłada obowiązek na urzędy administracyjno-policyjne, aby expedyce takowe, łącznie ze swojemi, przez umyślnych posłańców gdzie potrzeba odsyłały.

34. Rozporządzenie niniejsze Kommissya Rządowa, tak Dyrektorom gimnazyów, jako téż Kommissyom Wojewódzkim w jednosłowności wydaje, na ręce pierwszych przesyła po jednym egzemplarzu dla Inspektorów szkół obwodowych, za pośrednictwem zaś drugich, dla Kommissarzy obwodowych, opiekunów, wójtów gmin i burmistrzów miast, a wszystkim zaleca, aby się wykonaniem skrupulatném tego co się każdego z nich dotyczy zajęli, w czém skutku zwierzchnicy na podwładnych dopilnują. Nadto dla wiadomości mieszkańców wszystkich, Kommissye Wojewódzkie, rozporządzenie toż przez dzienniki wojewódzkie ogłoszą. Nakoniec wszelkie dawniejsze urządzenia w przedmiocie szkół parafialnych wydane, o ile się ustawie i niniejszemu rozporządzeniu nie sprzeciwiają, winny być zachowane.

Zbyteczném byłoby powtarzać, jak wiele zależy na rzetelném przejęciu się ważnością obowiązków w obecnym przedmiocie do powołania każdego przywiązanych i na ich gorliwym wypełnieniu; Kommissya Rządowa bowiem jest tego przekonania, że każdy z Urzędników i mieszkańców pojmuje cele, Ustawą i niniejszém zamierzone i do ich osiągnięcia silnie się przyłoży. Dla tego rapportu o skutku niniejszego od Dyrektorów gimnazyów i Kommissyi Wojewódzkich w czasie właściwym oczekiwać będzie.

dnia 21 Lutego 1834 roku.

За Директора Главнаго,
Radca Stanu Prezydujący, (подп.) *A. Hr. Walowski.*
№г. 26,231 и 27,301.

N° 28.

Правила для учителей начальных училищъ, по которымъ они должны обучать чтенію, чистописанію и счисленію въ начальныхъ училищахъ.

(1834 г.)

Чтеніе.

Отечественный языкъ есть посредствующее начало между учителемъ и учениками во всѣхъ отрасляхъ знанія, и потому обученіе этому языку считается самымъ важнымъ предметомъ, на который учитель долженъ обращать вниманіе. Особеннаго въ этомъ отношеніи старанія заслуживаютъ начальныя училища.

Въ 16-ой статьѣ учрежденія сказано: „вездѣ, гдѣ жителей не менѣе тысячи, мѣстныя власти обязаны стараться устроить училища взаимнаго обученія или Ланкастерскія; но не воспрещается употреблять этотъ способъ и тамъ, гдѣ число учениковъ и меньшее.“

Если учитель, сообразуясь съ этою мыслию, не можетъ ввести способа взаимнаго обученія, то пусть по крайней мѣрѣ старается приблизиться къ нему — или повтореніемъ по-очереди того, что одинъ читалъ, или взаимными поправками, или, наконецъ, перемѣною мѣстъ, если не послѣ каждаго отвѣта, то, по крайней мѣрѣ, по окончаніи урока.

Для облегченія начального обученія чтенію, письму и счисленію, существуетъ много различныхъ способовъ, болѣе или менѣе соответствующихъ своей цѣли; изъ нихъ слѣдуетъ выбрать такой, который даетъ возможность приобрести наиболѣе свѣдѣній въ наискратчайшій срокъ. Нѣкоторые изъ нихъ вычислены

N° 28.

Prawidła dla nauczycieli szkół elementarnych, według jakich mają wykładać czytanie, kaligrafię i rachunki, w szkołach elementarnych,

(z r. 1834.)

Czytanie.

Język ojczysty jest pośrednikiem między nauczycielem a uczniami we wszystkich gałęziach umiejętności, dla tego nauka tego języka, uważa się jako najważniejszy przedmiot, na który nauczyciel winien zwracać swoją uwagę. Na szczególniejszą w tym względzie bacność zasługują szkoły elementarne.

W artykule 16 urządzenia powiedziano: „We wszystkich miejscach gdzie nie ma mieszkańców mniej nad tysiąc, tam władze miejscowe obowiązane są starać się zaprowadzić szkoły wzajemnego uczenia się czyli Lankastra. Lecz nie zabrania się używać tej metody w miejscach, gdzie liczba uczniów mniejsza.“

Stosując się do tej myśli Rządu, nauczyciel jeżeli nie może zaprowadzić sposobu wzajemnego uczenia, niech przynajmniej zbliżyć się do niego stara, już to przez kolejne powtarzanie tego co jeden czytał, już też przez wzajemne poprawianie, już nareszcie przez przemianę miejsc jeżeli nie po każdej odpowiedzi, tedy przynajmniej po skończonej lekcji.

Dla ułatwienia początkowej nauki czytania, pisania i rachunków, wiele jest rozmaitych metod, mniej więcej odpowiadających swemu celowi, z tych należy wybrać taką, która wskazuje sposób nabywania najwięcej wiadomości w najkrótszym czasie. Tu wymieniają się niektóre, a nauczyciel z nich

здѣсь, а учитель выберетъ тотъ, который признаетъ удобнѣйшимъ по мѣстнымъ обстоятельствамъ:

1. Самый простой способъ обученія чтенію, легчайшій для учителя, но труднѣйшій для учениковъ, состоитъ въ изученіи буквъ и слоговъ въ такомъ порядкѣ, въ какомъ они находятся въ обыкновенныхъ букваряхъ.

2. Этотъ способъ нѣсколько улучшится, если учитель, написавъ на доскѣ прямую черту, покажетъ ее ученикамъ, потомъ, искривляя ее, прибавляя новыя черты и т. п., будетъ составлять изъ нея новыя буквы, напр. *l, t, i, m, n*, послѣ чего — перейдетъ къ буквамъ, составленнымъ изъ чертъ и линій кривыхъ, напр. *b, p, d, g, h*, и т. п., наконецъ къ буквамъ, состоящимъ изъ совершенно кривой линіи, какъ *c, o, s, u, m, n*, медленно подвигаясь впередъ, не болѣе, какъ на двѣ или три буквы въ каждый пріемъ. Послѣ этого онъ перейдетъ къ складамъ, объясняя, что при каждой согласной слышится гласная, которая при складываніи не произносится, и наконецъ приступитъ къ чтенію, а потомъ, тѣмъ-же способомъ, и къ письму.

3. Есть способъ, болѣе легкій для дѣтей: учитель пишетъ букву на доскѣ, называетъ ее, приказываетъ по-очереди повторить и написать.

4. Учитель можетъ также начать прямо съ чтенія, не показывая предварительно ни одной буквы. Ученики знаютъ наизусть какую-нибудь молитву или басенку, въ которой были бы всѣ буквы алфавита; учитель пишетъ первое слово на доскѣ, оставляя промежутки между буквами, напр. *Zdrowaś*, и читаетъ это слово; потомъ приказываетъ ученикамъ писать первую букву на аспидной доскѣ или на пескѣ и выговаривать ее, а за тѣмъ прибавляетъ другую букву, и такъ дальше. Научивъ такимъ образомъ читать и писать эту молитву или басенку, учитель беретъ изъ нея слова въ-разбивку и приказываетъ писать ихъ; а убѣдившись, что ученики знаютъ ее, выбираетъ другую молитву, поступаетъ съ нею такимъ же образомъ, и такъ научить дѣтей читать и писать, избѣгнувъ складовъ. Здѣсь однакожъ надобно помнить, что однообразные и медленные пе-

выберетъ, котораю стосownie до мѣстowych okoliczności за najdogodniejszą uzna:

1) Najprostszy sposób uczenia czytać, najlżejszy dla nauczyciela, a trudniejszy dla uczniów, jest uczyć głosek i zgłoskowania w takim porządku, w jakim one się znajdują w zwykłych elementarzach.

2) Sposób ten nieco udoskonalony będzie, gdy nauczyciel napisawszy na tablicy lasek prostą, wskaże ją uczniom, potem przez zakrzywienie jęj, dodawanie innych lasek i t. p., tworzyć z nięj będzie litery np. *l, ł, i, m, n*, poczem przejdzie do liter złożonych z lasek i linii krzywych, np. *b, p, d, g, h, i t. d.*, наконец do liter zupełnie z linii krzywych złożonych, *c, o, s, i t. d.*, за каждым razem wolno postępując, nie więcej nad dwie lub trzy litery. Poczem przejdzie do zgłoskowania, wykładając, że przy każdej spółgłosce brzmi samogłoska, która się w składaniu opuszcza, наконец przystąpi do czytania, a potem tym samym sposobem do pisania.

3) Jest inny sposób, łatwiejszy dla dzieci, gdy nauczyciel napisze zgłoskę na tablicy, nazwie ją, każe z kolei powtórzyć i napisać.

4) Może nauczyciel także wprost zacząć od czytania nie pokazując żadnej litery pierwěj. Uczniowie umieją na pamięć modlitwę jaką, lub bajeczkę, w którejby się wszystkie litery abecadła mieściły; nauczyciel pierwszy wyraz pisze na tablicy zostawując przedział między gloskami np. *zdrowaś* i czyta ten wyraz, poczem każe uczniom na tablicach łupkowych, lub na piasku pisać pierwszą gloskę i wymawiać ją, potem dodaje drugą i tak następnie. Tym sposobem nauczywszy czytać i pisać tę modlitwę lub bajeczkę, wybiera wyrazy jęj, nie w porządku i każe pisać, a przekonawszy się, że już umieją, wybiera drugą modlitwę, podobnie z nią postępując, a tak nauczy dzieci czytać uniknąwszy zgłoskowania. Pamiętać tu jednak należy, iż jednostajne a wolne postępowanie, korzystniejsze i pewniejsze jest od pośpiechu. I w tém ostrzedz wy-

реходы въ этомъ дѣлѣ полезнѣе и вѣрнѣе успѣшности. Слѣдуетъ предостеречь и въ томъ учителя, что, уча этимъ способомъ, онъ долженъ придерживаться вначалѣ одного и того же шрифта, или же, начиная малыми печатными буквами или малыми писанными, постепенно и незамѣтно переходить къ большимъ. Для этого способа можетъ служить новый букварь для дѣтей, изданный въ Варшавѣ Ф. С.

5. Самый легкій способъ для дѣтей, тамъ гдѣ обстоятельства дозволяютъ воспользоваться имъ, есть слѣдующій: учитель имѣетъ изображенія различныхъ знакомыхъ дѣтямъ предметовъ, какъ, то: лошади, плуга, дома, воза и т. п., и подъ каждымъ изъ нихъ есть подпись. Учитель выбираетъ одинъ изъ нихъ, напр. барана, и, показывая его ученикамъ, спрашиваетъ: что это такое? Когда они отвѣтятъ, учитель говоритъ, что названіе этого животнаго подписано, и, указывая имъ на буквы, выговариваетъ ихъ медленно, а ученики, одинъ за другимъ, тѣмъ же способомъ повторяютъ. Потомъ учитель, отдѣливъ слогъ, выговариваетъ: *ба*, протягивая каждый слогъ, а вслѣдъ за тѣмъ выговариваетъ такимъ же образомъ: *ранъ*, а ученики, по-очереди, за каждымъ разомъ повторяютъ. На другой сторонѣ рисунка — та же надпись. Учитель показываетъ ее тогда, когда ученики прочли уже это слово всевозможными способами подъ картинкою. Далѣе учитель пишетъ это самое слово на доскѣ и, стирая по одной буквѣ, приказываетъ произносить остающіяся. Пройдя такимъ образомъ известное число словъ, ученики незамѣтно приобрѣтаютъ навыкъ къ чтенію. Лучше выбирать такія слова, которыя содержали бы нѣсколько одинаковыхъ буквъ; напр: *baran, barak, bawół, bawelna* и т. п. Само собою разумѣется, что къ этому можно присоединять и письмо.

Какъ только дѣти выучатся такимъ образомъ читать отдѣльные слова, учитель занимается съ ними чтеніемъ нѣсколькихъ словъ, пиша слова на доскѣ или показывая въ книгѣ. Наконецъ учитель обращаетъ вниманіе дѣтей на знаки препинанія.

6. Гдѣ обстоятельства дозволятъ, учитель можетъ для способа, показаннаго въ пунктѣ 3-мъ, употреблять отдѣльные бук-

пада наuczyciela, із tym sposobem ucząc, musi się z początku jednakowego charakteru pilnować, albo zacznie małemi głoskami drukowanemi, albo takiemiż pisanemi, i do większych wolno i nieznacznie przechodzić będzie. Do tego służyć może nowy elementarz dla dzieci, przez F. S. w Warszawie.

5) Najłatwiejszy sposób dla dzieci, gdzie okoliczności użyć go pozwolą, jest następujący: nauczyciel ma wizerunki różnych przedmiotów dzieciom znajomych, np. konia, pługa, domu, wozu i t. p., pod każdym z nich jest napis. Nauczyciel wybiera jeden np. baran, i pokazując uczniom pytając się: co to jest? gdy ci odpowiedzą, nauczyciel oświadcza im, iż nazwisko tego zwierzęcia jest podpisane i wskazując na głoski, wymawia je powoli, a uczniowie jeden po drugim tymże sposobem powtarzają. Poczem nauczyciel odosobniając zgłoskę, wymawia *ba*, przedłużając głoski pojedyncze, następnie wymawia podobnymże sposobem *ran*, a każdy z uczniów po kolei za każdym razem powtarza. Na drugiej stronie wizerunku jest sam napis. Nauczyciel wtedy pokazuje, kiedy uczniowie już przy wizerunku wyraz na wszelki sposób przeczytali. Daléj nauczyciel ten sam wyraz pisze na tablicy i po jednej głosce umazuje, kazawszy pozostałe wymawiać. Tym sposobem przebiegłszy pewną liczbę wyrazów, uczniowie wprawiają się nieznacznie w czytanie. Najlepiéj dobiierać takich wyrazów jeden po drugim, któreby kilka przynajmniej głosek podobnych zawierały, np. *barak, baran, bawół, bawelna*, i t. p. Samo przez się rozumie się, iż przy tém można zaraz łączyć pisanie.

Skoro tym sposobem nauczą się dzieci czytać pojedynczych wyrazów, nauczyciel zajmie ich czytaniem kilku razem wyrazów, pisząc je na tablicy, lub wykazując w książce. Nakoniec zwraca ich uwagę na znaki pisarskie.

6) Gdzie okoliczności pozwolą, może nauczyciel do sposobu pod Nr. 3 wskazanego użyć osobnych głosek, na tekstu-

вы, написанныя на картонѣ или деревянныхъ табличкахъ, приказывая составлять изъ нихъ слоги и слова.

Чистописаніе.

Если учитель, обучая чтенію, присоединялъ и письмо, то ученикамъ значительно облегчится изученіе чистописанія, потому что имъ преподаны будутъ только правила красиваго письма.

Прежде всего учитель объяснить ученику, какъ ему держаться пиша, какое положеніе соблюдать, какъ держать бумагу, перо и т. п. Учениковъ надо приучать держаться прямо. Голова настолько должна подаваться впередъ, насколько этого требуетъ зрѣніе; грудь должна находиться на разстояніи ширины ладони отъ стола; бумага—перпендикулярно къ груди; локоть правой руки долженъ спускаться со стола; лѣвая рука настолько должна быть на столѣ, чтобы могла придерживать бумагу; перо должно держать тремя пальцами, такъ, чтобы указательный и средній были немного вытянуты по верхней сторонѣ пера, а согнутый большой приходился бы противъ конца перваго сустава указательнаго пальца; остальные два, согнутые, должны свободно двигаться по бумагѣ.

Усадивъ такимъ строемъ учениковъ, учитель приступаетъ съ ними сперва къ начертанію прямыхъ, а впоследствии и кривыхъ линій, изъ которыхъ состоятъ буквы. Чтобы приучить къ однообразному наклоненію буквъ, учитель хорошо сдѣлаетъ, если сначала карандашемъ разграфитъ бумагу параллельными линіями, а потомъ проведетъ линіи, пересѣкающія первыя, подъ угломъ въ 60 градусовъ, какъ напр:

или такъ, какъ наклонена діагональ въ прямоугольникѣ, котораго основаніе 3, а высота 5.

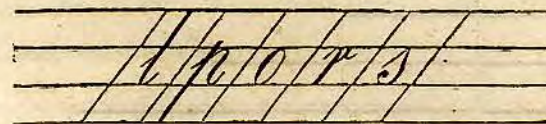
рзе lub drewnianych tabliczkach pisanych, i z tych wybierać zgłoski i wyrazy układać każe.

Kalligrafia.

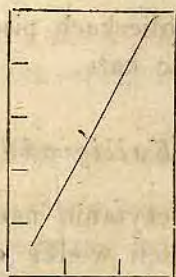
Jeżeli przy nauce czytania nauczyciel łączył i pisanie, tedy uczniowie będą mieli wielką ulgę ucząc się kalligrafii, bo im tylko wskażą się prawidła pięknego pisania.

Naprzód nauczyciel wskaże uczniowi, jak się ma zachować przy pisaniu, jaka ma być jego postawa, jak ma trzymać papier, pióro i t. d. Przyzwyczajając należy uczniów, aby się trzymali prosto, głowa o tyle tylko naprzód posunięta, ile wzrok wymaga, piersi na szerokość dłoni od stołu oddalone, papier prostopadle do piersi, łokieć ręki prawej ze stołu schodzący, ręka lewa o tyle na stole być powinna, o ile do utrzymania papieru potrzeba, pióro trzyma się w trzech pierwszych palcach, tak aby palec wskazujący i średni nieco wyciągnięte na wierzchu pióra były, wielki zaś palec zgięty, końcem swoim przypadał blisko końca pierwszego stawu palca wskazującego, dwa ostatnie palce zgięte, wolno się mają posuwać po papierze.

Tak uszykowawszy uczniów, przystąpi z niemi do kreślenia naprzód linij prostych, a następnie linij krzywych z jakich się zgłoski składają; dla wprawy w jednostajne pochylanie liter, dobrze jest gdy nauczyciel pierwój poliniuje papier ołówkiem równoległe do wierzchu papieru, a potem pociągnie linije przecinające tamte, pod kątem 60 stopni, jak następuje:

lub też ile być może nachylona linija przekątna w prostokącie, którego podstawa jest 3, wysokość jak 5.

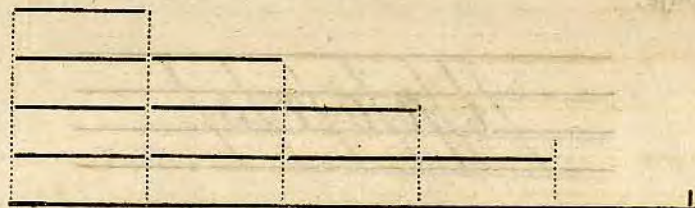
Это наклоненіе признано наилучшимъ и удобнѣйшимъ для письма.

Когда такимъ образомъ ученики выучатся писать отдѣльныя буквы, и въ квадратахъ и безъ квадратовъ—они начинаютъ писать цѣлыя слова, а потомъ учитель, будетъ имъ диктовать изъ книги цѣлыя предложенія, научая ихъ письму практически.

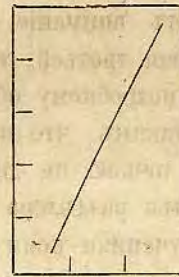
Ариѳметика.

Ариѳметика должна быть преподаваема одновременно съ другими предметами, назначенными для начальныхъ училищъ. Никогда ариѳметика не должна начинаться писаніемъ чиселъ: предварительно надо дать ученикамъ понятіе объ отношеніяхъ между числами, что и составляетъ самую большую трудность.

Учитель долженъ предварительно показать ученикамъ счисленіе по пальцамъ и приучить ихъ отличать одинъ отъ двухъ, два отъ трехъ, и т. д. Потомъ онъ объяснитъ имъ отношеніе счисленія къ пространству, для чего напишетъ на доскѣ линіи отъ одной до десяти, слѣдующимъ образомъ:

и такъ далѣе, до десяти.

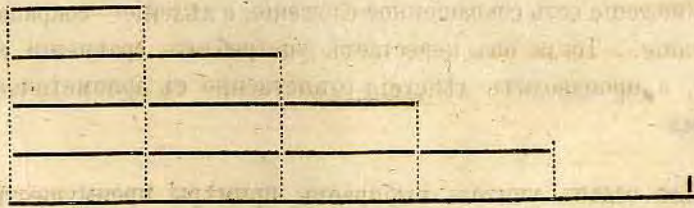
pochyłość ta przyznana jest za najlepszą i najdogodniejszą do pisania.

Skoro tym sposobem uczniowie nauczą się pisać pojedynczych głosek i w kwadratach i bez kwadratów, zaczną pisać całe wyrazy, a potem nauczyciel będzie im dyktował z książki całe zdania, ucząc praktycznie pisowni.

Arytmetyka.

Arytmetyka ma być jednoczasowie z innemi przedmiotami, dla szkół elementarnych przepisaniemi, wykładana. Nigdy jednak arytmetyka nie zaczyna się od pisania liczb, należy pierwiej dać uczniom wyobrażenie stosunku między liczbami, co jest rzeczą najtrudniejszą.

Niech naprzód nauczyciel wskaże uczniom liczenie na palcach i przyzwyczai ich rozróżniać jeden od dwóch, dwa od trzech i t. d. Poczem wskaże stosunek rachunku do przestrzeni, tym końcem napisze na tablicy linije od jednéj do dziesięciu, w sposób następujący:

i tak daléj aż do dziesięciu.

Тутъ учитель обратитъ вниманіе учениковъ, что первая линія короче второй, вторая третьей, третья четвертой и т. д., послѣ чего перейдетъ къ подробному объясненію свойствъ величины. Укажетъ онъ ученикамъ, что первая линія не раздѣлена, вторая же раздѣлена точкою на двѣ равныя части, называемыя половинами, третья раздѣлена такимъ же образомъ на три части, и т. д. Когда ученики поймутъ это дѣленіе, учитель объяснитъ имъ различныя отношенія между линіями, какъ напр: первая линія равна половинѣ второй, половина второй равна третьей части третьей, двѣ половины второй линіи равны двумъ-третьямъ третьей и т. д. Потомъ это же самое, въ обратномъ отношеніи: что вторая линія въ два раза больше первой, третья равна тремъ половинамъ второй. Подобное изложеніе отношеній величинъ можетъ быть дѣлаемо различными способами.

Когда ученикъ пойметъ отношеніе между количествомъ воображаемымъ и написаннымъ,—слѣдуетъ объяснить ему, что въ счисленіи невозможно употреблять однѣ только линіи, и что это неудобство устранено особыми знаками; при этомъ учитель покажетъ, что первая линія можетъ быть замѣнена знакомъ 1, вторая — 2 и т. д. Когда ученики изучатъ числовые знаки, тогда учитель покажетъ имъ, что, какъ первая линія со второю равна третьей, такъ и знакъ 1 съ 2 равенъ 3, и такимъ образомъ объяснитъ имъ и научитъ ихъ сложению и вычитанію единицъ. Потомъ онъ приступитъ къ показанію измѣненія значенія знаковъ, въ зависимости отъ ихъ мѣста, и постепенно объяснитъ ученикамъ, что умноженіе есть сокращенное сложеніе, а дѣленіе—сокращенное вычитаніе. Тогда онъ перестаетъ употреблять сравненія съ линіями, а производитъ дѣйствія единственно съ ариѳметическими знаками.

Для задачъ учитель выбираетъ примѣры преимущественно изъ семейной жизни учениковъ.

Tu zwróci nauczyciel uwagę uczniów, że pierwsza linija jest krótsza od drugiej, druga od trzeciej, trzecia od czwartej i tak dalej, przejdzie potem do dokładniejszego wyjaśnienia przymiotów wielkości. Wskaże im, że pierwsza linija nie rozdzielona, druga zaś punktem podzielona na dwie równe części, które się zowią połowami, że trzecia tymże sposobem podzielona na trzy części i tak dalej; kiedy uczniowie pojmą ten podział, nauczyciel wskaże im rozmaite stosunki między linijami jako to: że pierwsza linija równa połowie drugiej, że połowa drugiej równa trzeciej części trzeciej linij, że dwie połowy drugiej linij równe są dwóm trzecim częściom trzeciej linij, i tak dalej. Poczem znowu w przeciwnym stosunku, że druga linija jest dwa razy większa od pierwszej, trzecia linija jest tak wielka jak trzy połowy drugiej. Takowe przedstawienie stosunków wielkości może być w rozmaitych sposobach czynione.

Skoro tym sposobem uczeń pozna stosunek jaki zachodzi między liczbą idealną a napisaną, należy mu okazać niemożność używania w rachowaniu samych tylko linij, że tę niedogodność usuwają inne znaki, i tu nauczyciel pokaże, że pierwszą liniję może zastąpić znak 1, drugą znak 2, i tak następnie. Gdy już nauczą się znaków liczbowych, wtedy pokaże się im, że jak pierwsza linija z drugą równały się trzeciej, tak znak 1 z 2 równa się 3,—i tym sposobem objaśni im i nauczy ich dodawania i odejmowania jedności. Poczem przystąpi do oznaczenia zmian wartości znaków co do ich miejsca i powoli przejdzie do okazania uczniom, że mnożenie jest skróceniem dodawania, tak jak dzielenie skróceniem odejmowania. Wtedy już ustają zupełnie porównywania na linijach, a działania odbywają się na samych znakach arytmetycznych.

Na zadania wybierać będzie nauczyciel przykłady z obrębu familijnego życia uczniów.

Рисованіе.

Старше изъ учениковъ могутъ практиковаться въ рисо-
ваніи, что имъ пригодится въ будущихъ ихъ занятіяхъ. Черче-
ніе прямыхъ линій, показанное имъ при обученіи письму, об-
легчитъ имъ рисованіе прямолинейныхъ фигуръ. Пусть уче-
никъ нарисуетъ, съ помощью деревянной линейки, какую-ни-
будь фигуру на доскѣ, напр. четырехугольникъ или треу-
гольникъ; потомъ учитель объяснитъ ему, какъ можно про-
вести перпендикуляръ съ помощью треугольника; за тѣмъ раздѣ-
литъ линію на двѣ, три и болѣе равныхъ части, повѣряя дѣле-
ніе циркулемъ; далѣе раздѣлитъ прямые углы на нѣсколько раз-
личныхъ угловъ; наконецъ прикажетъ очеркивать ихъ дугами,
кругами и т. д. Такимъ образомъ ученикъ незамѣтно приобрь-
тетъ вѣрный глазомѣръ, столь необходимый въ различныхъ об-
стоятельствахъ жизни. Руководствомъ ему можетъ служить со-
чиненіе Румбовича, подъ заглавіемъ: „Начала прямолинейнаго
черченія, составленныя для приходскихъ училищъ, въ Вильнѣ
1827 года.“

№ 29.

О взиманіи училищной платы съ лицъ, не принадлежащихъ
къ училищному обществу.

(1 (18) Февраля 1837 г.)

Всѣмъ Воеводскимъ Коммисіямъ.

Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ
и Народнаго Просвѣщенія.

Велѣдствіе запроса одного Директора воеводской гимназіи:
можно ли взимать плату, и въ какомъ именно количествѣ,

Rysunki.

Najstarsi z uczni6w mog4 si6 wprawia6 w rysunek, w przy-
szl6m ich powo1aniu przydatny. Kreslenie linii przy pisaniu
wskazane, z 1atwośc4 doprowadzi do rysowania figur linij-
owych. Niech ucze6 za pomoc4 linii drewnianej wyrysuje ja-
k4kolwiek figurę na tablicy, np. czworok4t lub tr6jk4t, po-
cz6m nauczyciel pokaże mu jak ma wyprowadzi6 prostopad4-
z4 pomoc4 tr6jk4ta; podzieli linię na dwie, trzy i wi6cej czę-
ści r6wnych, sprawdzaj4c podzi4ł za pomoc4 cyrkle, podob-
nież k4t6y proste podzieli na kilka rozmaitych k4t6w, nako-
niec każe one opisywa6 łukiem; ko1em i t. d. Tym sposo-
bem ucze6 nieznaocznie przyzwyczaj4 si6 do pewnego okomia-
ru, tak potrzebnego we wszystkich okolicznośc4ch życia. Za
wskaz6wkę postępowania w tym wzgl6dzie posłuży mu dzie1o
Rumbowicza pod tytu1em: „Pocz4tki linearnego rysunku, u1o-
żone dla szk61 parafialnych w Wilnie 1827 r.“

№ 29.

O poborze opłaty szkolnej od os6b nie należ4cych do stowa-
rzyszenia szkolnego.

(d. 1 (13) Lutego 1837 r.)

do
Wszystkich Kommissy6w Wojew6dzkich.

KOMMISSYA RZ4DOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH, DUCHOWNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Powodowana zapytaniem jednego z Dyrektor6w gimna-
zyum wojew6dzkiego czyli od uczni6w, ktorych rodzice nie

въ пользу начальныхъ училищъ, съ учениковъ, коихъ родители не живутъ въ городахъ или деревняхъ, принадлежащихъ къ училищному обществу, но желаютъ посылать дѣтей своихъ въ начальное училище, — Правительственная Коммисія, согласно мнѣнію Совѣта Народнаго Просвѣщенія и существующимъ правиламъ, установила minimum платы, для учениковъ вышеозначенной категоріи, въ 6 п. зл. ежегодно, не воспрещая однакожъ вносить и болѣе, смотря по средствамъ и желанію платящихъ.

Увѣдомляя о такомъ рѣшеніи своемъ Воеводскую Коммисію, во вниманіи къ тому, что могутъ въ ея воеводствѣ находиться такія начальныя училища, къ которымъ можно примѣнить вышеизложенный случай, Правительственная Коммисія предписываетъ выслать для такихъ училищъ шнуровыя книги опекунамъ, на коихъ лежитъ обязанность собирать училищную складку и, учредивъ строгую отчетность по этому доходу въ годичныхъ счетахъ, наблюсти за надлежащимъ употребленіемъ онаго въ пользу начальныхъ училищъ.

Варшава, 1 (13) Февраля 1837 г.

Директоръ Отдѣленія, (подп.) *Козловскій*.

№. 4,722.

№ 30.

Освобожденіе пограничной стражи отъ училищной складки.

(22 Марта (3 Апрѣля) 1837 г.)

Всѣмъ 8-ми Губернскимъ Правленіямъ и Директорамъ губернскихъ гимназій.

Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Вслѣдствіе предложенія Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства о томъ, чтобы пограничной стражи,

сѣ mieszkańcami miast lub wsi do stowarzyszenia szkolnego należących, a pragnący oddawać swe dzieci na nauki do szkoły elementarnej, może być pobierana opłata na dobro szkoły i w jakiej wysokości, Kommissya Rządowa zgodnie z decyzją Rady Wychowania Publicznego, trzymając się dawniejszych przepisów, postanowiła minimum składki od uczniów, w kategorii powyższej będących, złp. 6 rocznie—nie tamując wszakże wolności uiszczania podług możliwości i chęci wyższej opłaty.

O takowej decyzji Kommissyi Rządowej zawiadamiając Kommissyę Wojewódzką z uwagi, iż mogą się w jej województwie znajdować takie szkoły elementarne, do których przypadek powyższy zastosowanym być może, poleca jej, aby dla takich szkół elementarnych, na ręce Opiekunów, którzy poborem takowej składki trudnić się są obowiązani, przesłała kwitariusze i przy rachunkach rocznych ścisłą kontrolę wpływu z tego tytułu wynikającą zarządziwszy, właściwego ich na dobro szkoły użycia, dopilnowała.

w Warszawie d. 1 (13) Lutego 1837 r.

Dyrektor Wydziału, (podp.) *Kozłowski*.

№. 4,722.

№ 30.

Uwolnienie straży granicznej od składki szkolnej.

(d. 22 Marca (3 Kwietnia) 1837 r.)

do

Wszystkich 8-u Rządów Gubernialnych i Dyrektorów gimnazyów gubernialnych.

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH, DUCHOWNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Powodowana żądaniem Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, aby strażników granicznych, jako z swego służbo-

по служебному своему положению, обязанной переходить изъ однихъ околотковъ въ другіе, не признавать постояннымъ мѣстнымъ народонаселеніемъ и не взымать съ нея гминныхъ складокъ, какъ не взымаются онѣ и съ военно-служащихъ, тѣмъ болѣе, что пограничная стража организована уже по военному образцу,—Правительственная Коммисія, согласно съ мнѣніемъ Совѣта Народнаго Просвѣщенія, симъ предписываетъ Губернскому Правленію, во вниманіи къ вышеизложеннымъ причинамъ, не понуждать нижнихъ чиновъ пограничной стражи ко взносу училищнаго сбора и только съ тѣхъ, которые посылаютъ дѣтей своихъ въ начальныя училища, взымать платы minimum по 6 зл. п., которая, въ силу прежнихъ установленій, назначена съ родителей, не принадлежащихъ ни къ какому училищному обществу, но посылающихъ дѣтей своихъ въ начальныя училища, недавно изданнымъ распоряженіемъ, а именно отъ 1 (13) Февраля текущаго года, за №. $\frac{1,388}{4,722}$.

Варшава, 22 Марта (3 Апрѣля) 1837 г.

Директоръ Отдѣленія, (подп.) *Козловскій*.

№. 9,763.

№ 31.

О пособіяхъ отъ казны для начальныхъ училищъ
въ казенныхъ имѣніяхъ.

(15 (27) Января 1838 г.)

Въ Правительственную Коммисію Финансовъ
и Казначейства.

Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ
и Народнаго Просвѣщенія.

Вслѣдствіе запроса Правительственной Коммисіи Финансовъ
и Казначейства отъ 26 Сентября (8 Октября) 1826 года, №.

wego przeznaczenia uległychъ przenoszeniu się zъ jednychъ okolic do другихъ, nie uważać za ludność stałą miejscową i nie pociągać do składekъ gminnych, równie jakъ się nie pociąga osóbъ wojskowych, a to тѣмъ bardziej, że strażъ graniczna na sposóbъ military jestъ jużъ uorganizowaną. Kommissya Rządowa zgodnie zъ uznaniemъ Rady Wychowania Publicznego zaleca Rządowi Gubernialnemu, aby zъ powyżejъ przytoczonychъ powodówъ, strażnikówъ granicznychъ do obowiązku opłacania składekъ na szkoły elementarne nie pociągał, i aby tylko odъ takichъ, którzy dzieci do szkółъ elementarnychъ posyłają, pobieraną była opłata minimumъ zł. pol. 6 rocznie, jaka wъ mocъ dawniejszychъ przepisówъ, świeżо wydanemъ rozporządzeniem, а mianowicie zъ dnia 1 (13) Lutego r. b. №. $\frac{1,388}{4,722}$ odъ rodzicówъ nie należącychъ do żadnego stowarzyszenia szkolnego, а posyłającychъ dzieci swe do szkółъ elementarnychъ, ustanowioną została.

w Warszawie, d. 22 Marca (3 Kwietnia) 1837 r.

Dyrektorъ Wydziału, (подп.) *Kozłowski*.

№. 9,763.

№ 31.

O zasiłkachъ ze Skarbu dla szkółъ elementarnychъ wъ dobrachъ
Rządowychъ.

(d. 15 (27) Stycznia 1838 r.)

do
Kommissyi Rządowej Przychodówъ i Skarbu.

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WĘWNETRZNYCHъ, DUCHOWNYCHъ
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Nie widzącъ żadnego skutku swychъ odezwъ wъ przedmiocie
należnej, а razemъ koniecznie potrzebnej pomocy ze Skarbu

^{49,950}/_{16,972}: „на какомъ основаніи Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія требуетъ пособій отъ казны на содержаніе начальныхъ училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ, а также суммъ на постройку училищныхъ домовъ, коль скоро слова въ § 5 Высочайше утвержденного устава: *начальныя училища содержатся на счетъ добровольныхъ приношеній и пособій отъ казны, впрочемъ не превышающихъ одной трети общей назначенной по штату суммы*, могутъ быть примѣнены къ казнѣ только въ общемъ смыслѣ хозяйства края, вовсе же не указываютъ, въ какомъ размѣрѣ казна должна участвовать въ этомъ налогѣ, какъ владѣлецъ казенныхъ имѣній“—Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, видя, что требованія ея относительно законно слѣдующихъ и необходимыхъ пособій отъ казны на содержаніе начальныхъ училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ, по этому поводу, оставлены до сихъ поръ безъ послѣдствій, симъ имѣетъ честь сообщить:

что вышеприведенный параграфъ училищнаго устава, распространяющійся вообще на все начальныя училища, тѣмъ самимъ не допускаетъ никакого исключенія относительно учреждающихся въ казенныхъ имѣніяхъ училищъ, и учебное начальство, составляя уставъ, удостоившійся Высочайшаго утвержденія, имѣло въ виду достигнуть этимъ способомъ того, чтобы постепенно и по мѣрѣ надобности и средствъ казны обезпечить содержаніе всехъ вообще начальныхъ училищъ, какъ учрежденіе, способствующее общему благу и занимающее столь важное мѣсто въ видахъ Правительства.

Хотя, на основаніи приведеннаго параграфа, Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія и имѣла бы право требовать внесенія въ общій бюджетъ статьи расхода на пособіе для всехъ начальныхъ училищъ, въ размѣрѣ одной трети суммы, нужной на ихъ содержаніе, однакожь,

dla szkół elementarnych w dobrach Rządowych, któren wstrzymanym został z powodu uczynionego zapytania Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, odezwą z daty 26 Września (8 Października) 1826 r. Nr. ^{49,950}/_{16,972}, z Dyrekeyi dóbr i lasów „Na jakiej zasadzie Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego opiera żądania swoje o wyznaczenie ze Skarbu publicznego zasiłku na utrzymanie szkół elementarnych w dobrach Rządowych, tudzież funduszu na budowę domów szkolnych, skoro § 5 ustawy przez NAJJAŚNIEJSZEGO PANA zatwierdzonej w słowach: szkoły elementarne utrzymują się z ofiar dobrowolnych i udziału ze Skarbu, wyrównywającego najwięcej trzeciej części ogólnego wydatku na utrzymanie ich potrzebnego,—zda je się być ogólnie tylko zaregulowanym do Skarbu publicznego, to jest na ciężar ogólnego gospodarza kraju, a bynajmniej nie stanowi przepisu, o ile skarb z tytułu dziedzictwa dóbr Rządowych, do takowego ciężaru przyłożyć się winien.” Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego ma honor oświadczyć:

Iż przepis wzmiankowanego powyżej paragrafu ustawy szkolnej, rozciągnięty ogólnie do wszystkich szkół elementarnych, tѣm samѣm nie przypuszcza żadnego wyjątku co do szkół w dobrach Rządowych organizujących się, a Władza Edukacyjna projektując ustawę, która Najwyższe pozyskała zatwierdzenie, miała na uwadze osiągnięcie tym sposobem tego celu, aby z kolei czasu w miarę potrzeby i zamożności Skarbu ustalić odpowiednie uposażenie wszystkich w ogólności szkółek elementarnych, stanowiących instytucję, tyle dobro ogólne obchodzącą, i tak ważne w widokach Rządu zajmującą stanowisko.

Jakkolwiek zatѣm na zasadzie pomienionego paragrafu Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego, miałaby prawo żądać wprowadzenia na wydatek do ogólnego budżetu odpowiednich zasiłków pieniężnych dla wszystkich w ogólności szkółek elementarnych,

съ другой стороны, не упуская изъ виду необходимости возможнаго сбереженія казны, старалась и старается поддерживать многократно упомянутыя училища всеми зависящими отъ нея средствами, то заохочивая помѣщиковъ и жителей частныхъ имѣній къ соотвѣтственнымъ пожертвованіямъ, то назначая для городовъ, по мѣрѣ значительности городскихъ кассъ, соразмѣрныя на сей предметъ пособія, отъ казны же требовала до сихъ поръ пособій, единственно только для начальныхъ училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ, и то тогда, когда безъ этого никоимъ образомъ не возможно было обойтись.

Такое положеніе дѣла не должно было бы ни въ какомъ случаѣ ослаблять дѣйствія сдѣланныхъ по этому предмету представленій, потому что они основаны на точномъ смыслѣ 5-го параграфа училищнаго устава, которому сама Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства придаетъ такое широкое значеніе. Если только на казнѣ лежитъ обязанность помогать всемъ вообще начальнымъ училищамъ, потому что казна есть хозяйинъ края, то тѣмъ болѣе она не можетъ отказаться отъ такой же обязанности относительно училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ, въ которыхъ она не только хозяйинъ, но и помѣщикъ.

Чтобы подтвердить это, можно привести общее, изданное въ развитіе училищнаго устава распоряженіе отъ 24 Февраля 1834 года, №. $\frac{7,446}{26,231}$ и $\frac{7,799}{27,801}$, въ которомъ, въ 11 статьѣ, сказано, что относительно содержанія начальныхъ училищъ должно сохранить все формы и основанія нынѣ дѣйствующія.

Нынѣ дѣйствующія постановленія находятся въ учрежденіи бывшей Эдукаціонной Палаты, отъ 12 Января 1808 г., которая въ 6 параграфѣ постановила:

„все владѣльцы и жители городовъ или деревень принадлежатъ къ училищному обществу, которое обязано содержать училище; помѣщикъ деревни также принадлежитъ къ этому об-

въ стосунку одной трети части дохода на ихъ utrzymanіе необходимаго, — зъ другой стороны не спуская зъ уваги потребности zachowania jak największej oszczędnosci Skarbu, nie zaniedbała i nie zaniedbuje ciągle starać się o podnoszenie tyle razy wspomnionychъ szkół wszelkimi środkami w jej mocy będącemi, już to przez zachęcanie dziedziców i mieszkańcówъ dóbrъ prywatnychъ do czynienia stosownychъ ofiar, już też przez wyznaczanie dla miastъ w miarę zamożności kassъ miejskich, odpowiednichъ na ten celъ zasiłkówъ, ograniczając się dotądъ na żądaniu zasiłku ze Skarbu jedynie dla samychъ szkółъ elementarnychъ w dobrachъ Rządowych, i to tylko o tyle, o ile bezъ takowego w żaden sposóbъ obejść się nie można.

Такі зъ тѣмъ станъ rzeczy nie powinienъ by w żadnymъ przypadku osłabiać skutku czynionychъ w tej mierze przedstawień, jako opartych на wyraźnymъ przepisie paragrafu 5-go ustawy szkolnej, a to nawet w témъ rozciąglejszymъ znaczeniu, jakie temu paragrafowi sama Kommissya Przychodów i Skarbu nadaje. Skoro bowiem Skarbъ publiczny ma włożony на siebie ciężаръ zasilania w ogólnosci szkółъ elementarnych, z tytułu gospodarza kraju, темъ bardziej nie może odmawiać takiej же samej pomocy dla szkółъ w dobrachъ Rządowych, w którychъ jestъ не только gospodarzemъ ale i dziedzicem.

Na poparcie tego wypadu powołać się на rozporządzenie ogólne zъ даты 24 Lutego 1834 r. №. $\frac{7,446}{26,231}$ i $\frac{7,799}{27,801}$, rozwijające ustawę szkolną, w którymъ w artykule 11, we wzgledzie materialnego utrzymania szkółъ elementarnychъ postanowiono, iż те same formy i zasady, jakie podługъ dotychczasowychъ przepisówъ obowiązywały, nadal zachowane być mają.

Dotychczasowe przepisy zawarte są wъ urzędzeniu byłej Izby Edukacyjnej zъ даты 12 Stycznia 1808 r., które wъ paragrafie 6-mъ stanowi:

„wszyscy właściciele i mieszkańcy miastъ lubъ wsi należą do towarzystwa szkolnego, którego obowiązkiemъ jestъ utrzymanie szkoły. Dziedzicъ wsi do tegożъ towarzystwa należy;”

шеству.“ Въ § 12: „мѣсто подь домъ и огородъ отводитъ владѣлецъ, а матеріалы для постройки, а также плотниковъ, каменщиковъ, поставляютъ помѣщики, составляющіе общество“. Въ § 14: „во всѣхъ расходахъ на постройку дома и необходимыхъ принадлежностей училища, какъ-то: забора вокругъ двора и сада, участвуютъ вмѣстѣ съ жителями, составляющими училищное общество, мѣстный помѣщикъ и священникъ.“ Въ § 24: „въ шляхетскихъ деревняхъ, если находятся лѣса, владѣльцы отпускаютъ дрова, которыя крестьяне должны привезти; гдѣ же нѣтъ лѣсовъ, а находятся не вдалекѣ казенные, тамъ Эдукаціонная Палата ходатайствуетъ объ ихъ отпускѣ.“

Въ приведенныхъ здѣсь правилахъ и постановленіяхъ, дѣйствующихъ вмѣстѣ съ училищнымъ уставомъ, утвержденнымъ Государемъ Императоромъ для Царства Польскаго въ 1834 г., ясно выражено, въ какихъ именно случаяхъ можетъ быть требуется помощь отъ казны не только для начальныхъ училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ, какъ отъ владѣльца ихъ, но и для частныхъ, какъ отъ общаго хозяина и опекуна края.

Въ сношеніяхъ по этому предмету учебнаго вѣдомства съ казною, постоянно до самого 1836 года, замѣчаемо было соответственное содѣйствіе сей послѣдней. Въ доказательство этого можно привести то, что до 1831 года въ бюджетъ казенныхъ имѣній была внесена особая общая сумма на начальные училища. Что же касается позднѣйшаго времени, то Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія ссылается на многочисленныя распоряженія Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, которыми отпускалось не только отопленіе изъ казенныхъ лѣсовъ, но даже наличныя суммы на постройку домовъ для начальныхъ училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ и на другія ихъ потребности.

Даже отношеніе Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства отъ 5 Августа 1834 г., Nr. ^{23,637}/_{8,565}, изъ Дирекціи

въ параграфѣ 12: „Plac na dom i ogród dominium wydziela, potrzebny materyał na budowanie domu, tudzież cieślę, mularza, dostawią dziedzice składający towarzystwo;“ въ параграфѣ 14-тым: „Do wszystkich kosztów nowego wybudowania i sprawienia potrzebnych artykułów dla szkoły, jako to: ogrodzenia podwórza, ogrodu, wraz z mieszkańcami, towarzystwo szkolne składającymi, należy dziedzic wsi i proboszcz miejscowy;“ въ параграфѣ 24: „We wsiach szlacheckich, gdzie się lasy znajdują, właściciele wyznaczą drzewo na opał szkoły, które włóścianie zwieść powinni, gdzie zaś lasów dziedzicznych nie ma, a lasy dóbr narodowych są blizkie, o wydanie assygnacyi Izba Edukacyjna starać się będzie.“

Въ приточенныхъ więc powyżej przepisach i urządzeniach, mających moc obowiązującą, w związku z ustawą szkolną w r. 1834, przez NAJJAŚNIEJSZEGO PANA dla Królestwa nadaną, są wyraźnie wykazane prawidła, w jakich szczegółach może być żądana ze Skarbu nakazana pomoc nie tylko dla szkół elementarnych w dobrach Rządowych, z tytułu dziedzictwa, ale nawet i w prywatnych z tytułu ogólnego gospodarza i opiekuna kraju.

Jakoż w znoszeniach się dotychczasowych w téj mierze Władzy Edukacyjnej z Władzą Skarbową ciągle aż do roku 1836, zawsze doznawaném było skuteczne i odpowiednie współdziałanie téj ostatniej władzy. Na dowód czego można przytoczyć, że przed r. 1831 na budżecie dóbr Rządowych był wyłącznie na szkoły elementarne przeznaczony ryczałtowy fundusz, co zaś do późniejszej epoki, Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego, powołuje się na liczne reskrypta samej Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, któremi nie tylko drzewo bezpłatne z lasów Rządowych, ale nadto gotowe fundusze na budowę domów szkolnych w dobrach Rządowych, jak niemniej inne potrzeby tychże szkół zostały assygnowane.

Nawet otrzymana odezwa Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu z daty 5 Sierpnia 1834 r. Nr. ^{23,637}/_{8,565} z Dyrekcyi

лѣсовъ и имуществъ удостовѣрило Правительственную Коммисію Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, что убѣжденія Коммисіи Финансовъ объ этомъ предметѣ согласны съ ея убѣжденіями, что подтверждается и предписаніемъ Коммисіи Финансовъ, даннымъ Воеводскимъ Коммисарамъ, въ которомъ сказано: „чтобы они склоняли арендаторовъ казенныхъ имѣній къ участию, по собственной охотѣ, въ содержаніи и устройствѣ такого важнаго учрежденія, если къ тому они и не обязаны контрактомъ, и чтобы строго смотрѣли за исполненіемъ принятыхъ на себя по контракту арендаторомъ обязательствъ по отношенію къ содержанію училищъ, имѣя въ виду, что Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства не оставитъ и на будущее время тѣхъ мѣръ, которыя она предпринимала для поднятія и содержанія начальныхъ училищъ.“

Въ виду такого положенія дѣла и принимая во вниманіе: что приведенный въ началѣ 5-й параграфъ училищнаго устава ясно указываетъ Монаршую волю относительно пособій начальнымъ училищамъ изъ казенныхъ суммъ, не возможно допустить, чтобы училища въ казенныхъ имѣніяхъ были исключены изъ этого общаго правила;

что достиженіе такой важной цѣли, какъ религіозно-правственное просвѣщеніе многочислѣннѣйшаго сословія и распространеніе началъ истины, не можетъ не интересоватъ, какъ Правительство, такъ и власти, подлѣ исключительнымъ завѣдываніемъ которой находятся крестьяне и жители казенныхъ имѣній;

что начальныя училища, влѣдствіе принятія мѣръ къ распространенію въ нихъ обученія русскому языку, суть начальныя заведенія, дѣйствительно ведущія къ исполненію Высочайшихъ предначертаній;

что самая сущность этого учрежденія, содержащагося въ здѣшнемъ краѣ изъ добровольныхъ пожертвованій, требуетъ, чтобы Правительство, заботясь о начальныхъ училищахъ въ ка-

добръ и ласовъ zapewniła Kommissyę Rządową Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego o jak najprzychylniejszych w tѣj mierze jej intencyach, przez wydanie polecenia do byłych Kommissarzów Wojewódzkich „aby się usilnie starali nakłaniać dzierżawców dóbr Rządowych do przykładania się z własnej chęci ku utrzymaniu i zaprowadzeniu tak ważnej instytucji, w czym z kontraktu dzierżawnego nie mają obowiązku, zaś aby najściślej tego dopilnowali, do czego dzierżawcy pod względem uposażenia szkółek są obowiązani, z zapewnieniem, iż sama Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, tych samych środków, jakie dotąd były przedsiębrane ku podźwignieniu i utrzymaniu szkółek elementarnych, na przyszłość nie odmówi.“

W takim więc stanie rzeczy gdy się rozważy:

że cytowany na początku paragraf 5-ty ustawy szkolnej wyraźnie wskazuje wolę Monarchy, co do zasilania szkół elementarnych funduszami Skarbowemi, z pod którego to ogólnego prawidła, nie można przypuszczać, aby szkoły w dobrach Rządowych miały być wyłączone,

że osiągnięcie ważnego celu moralno-religijnego oświecenia najliczniejszej klasy ludu i rozszerzenia prawych zasad, nie może być obojętnym zarówno dla Rządu, jako i dla Władzy, pod której szczególną opieką włościanie i mieszkańcy dóbr Rządowych zostają,

że szkoły elementarne skutkiem przedsięwziętych środków kolejnego upowszechnienia w nich nauki języka rossyjskiego, są początkowymi zakładami najskuteczniej doprowadzającymi do osiągnięcia skutku Najwyższych w tѣj mierze postanowień,

że sama natura tѣj instytucji, w kraju tutejszym z dobrowolnych ofiar utrzymującej się, wymaga, aby Rząd stannym zajęciem się szkołami elementarnymi w dobrach Rzą-

зенныхъ имѣніяхъ, подавало хорошій примѣръ и двигало бы частныхъ владѣльцевъ въ стремленіяхъ ихъ на этомъ пути;

что, наконецъ, расхоть этотъ, въ сравненіи съ предположенными къ достиженію цѣлями, не будетъ слишкомъ тягостенъ для казны, особенно въ виду того, что Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія намѣрена потребовать пособія только для небольшого числа училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ, и то только въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ никоимъ образомъ нельзя обойтись безъ нихъ, по причинѣ бѣдности жителей или по другимъ мѣстнымъ обстоятельствамъ,—

Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія надѣется, что Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства рѣшить самымъ благопріятнымъ образомъ дѣло относительно улучшения начальныхъ училищъ въ казенныхъ имѣніяхъ, оставляя на будущее время отпущку пособія всеѣмъ вообще начальнымъ училищамъ, какъ это предписано 5 § училищнаго устава. О рѣшеніи, какое послѣдуетъ, Правительственная Коммисія проситъ увѣдомить ее.

Варшава, 15 (29) Января 1838 г.

За Главнаго Директора, Членъ Коммисіи,
(подписано) *Окуневъ.*

Nr. 48,251.

Примѣчаніе: Высочайшимъ Указомъ 20 Ноября (2 Декабря) 1839 года, установлено Управление Варшавскимъ Учебнымъ Округомъ, которому поручены надзоръ и попеченіе за всеѣми учебными заведеніями въ Царствѣ Польскомъ.

dowych dał z siebie dobry przykład i popęd w usiłowaniach prywatnych właścicieli,

że na ostatek przedmiot ten, w porównaniu z zamierzonymi do osiągnięcia celami, nie stanie się zbyt obciążającym wydatki Skarbu publicznego, zwłaszcza, że Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego dotąd nie zamierza żądać zasiłków jak tylko do małej liczby szkół w dobrach Rządowych, i to do tych tylko, gdzie bez takowej pomocy dla ubóstwa mieszkańców lub dla innych miejscowych okoliczności w żaden sposób obejść się nie można; z tych przeto wszystkich powyżej wymienionych powodów, Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego spodziewa się, że Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu przedmiot dotyczący podniesienia szkół elementarnych w dobrach Rządowych, raczej ostatecznie w zadawalniającym załatwić sposobie, zostawiając dalszemu czasowi żądanie pomocy dla wszystkich w ogólności szkół elementarnych, paragrafem 5-m ustawy zapewnionej, w czém o spieszne zawiadomienie o skutku, Kommissya Rządowa uprasza.

w Warszawie, d. 15 (27) Stycznia 1838 r.

Za Dyrektora Głównego, Członek Kommissyi,
(podpisano) *Okunew.*

Nr. 48,251.

Uwaga: Ukazem NAJWYŻSZYM z d. 20 Listopada (2 Grudnia) 1839 roku ustanowionym został Zarząd Okręgu Naukowego Warszawskiego, któremu dozór i opieka nad wszystkimi zakładami naukowymi w Królestwie Polskiem poruczone zostały.

№ 32.

Извлечение из Высочайше утвержденного 31 Августа 1840 года устава гимназій и училищъ обwodовыхъ и первоначальныхъ Варшавскаго учебнаго округа.

(21 Августа 1860 г.)

ГЛАВА I.

Положенія общія.

§ 1.

Учебныя заведенія Варшавскаго учебнаго округа имѣютъ общюю цѣлю нравственное образование юношества и доставленіе ему средствъ къ приобрѣтенію нужнѣйшихъ по состоянію каждаго познаній.

Заведенія сія суть:

1) училища первоначальныя; 2) училища обwodовыя; 3) гимназіи.

§ 2.

Первоначальныя училища подчинены штатнымъ Инспекторамъ училищъ обwodовыхъ, а сія—Губернскимъ Директорамъ училищъ, какъ начальникамъ гимназій, которыя, со всѣми подвѣдомственными онымъ училищами, состоятъ подъ непосредственнымъ управленіемъ Попечителя Варшавскаго учебнаго округа и Совѣта Народнаго Просвѣщенія.

§ 3.

Учебныя заведенія, содержимыя и управляемыя частными людьми или обществами, подчиняются по принадлежности надзору начальствъ гимназій или обwodовыхъ училищъ. Изъ сего

№ 32.

Wyciąg z ustawy dla gimnazyów i szkół obwodowych, tudzież elementarnych Okręgu Naukowego Warszawskiego, Najwyżej zatwierdzonej.

(dnia 31 Sierpnia 1840 r.)

R O Z D Z I A Ł I.

Zasady ogólne.

§ 1.

Instytutu Naukowe Okręgu Naukowego Warszawskiego mają za cel ogólny moralne ukształcenie młodzieży i podanie jej sposobności nabywania nauk, stanowi każdego najpotrzebniejszych.

Instytuta takowe są:

1) Szkoły elementarne czyli początkowe; 2) szkoły obwodowe; 3) gimnazyja.

§ 2.

Szkoły elementarne zostają pod zwierzchnictwem etatowych Inspektorów szkół obwodowych, te zaś pod zwierzchnictwem gubernialnych Dyrektorów szkół, jako przełożonych gimnazyów, które to ostatnie, ze wszystkimi podległymi im szkołami, zostają pod bezpośrednim zarządem Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego i Rady Wychowania Publicznego.

§ 3.

Instytuta naukowe utrzymywane i zarządzane przez osoby prywatne lub przez stowarzyszenia, zostają wedle ich stopnia pod dozorem zwierzchności gimnazyów albo szkół obwodowych.

исключаются: училища духовныя, военныя и ввѣренныя, по Высочайшей волѣ, особеннымъ управленіямъ.

ГЛАВА II.

О первоначальныхъ училищахъ.

§ 4.

Особенная цѣль первоначальныхъ училищъ состоитъ въ распространеніи первоначальныхъ, болѣе или менѣе всякому нужныхъ свѣдѣній между людьми низшаго сословія.

§ 5.

Первоначальныя училища содержатся на счетъ добровольныхъ приношеній, съ участіемъ казны, принимающей на себя въ семь случаевъ не свыше одной трети издержекъ. Въ городахъ, гдѣ окажутся остатки отъ смѣтныхъ расходовъ, должна быть отпускаема на сей предметъ нѣкоторая сумма изъ мѣстныхъ казначействъ; въ противномъ же случаѣ, сумма, недостающая на содержаніе училища, раскладывается на жителей. Училища сіи открываются повсюду, гдѣ пожертвованной суммой можно покрыть двѣ трети всѣхъ издержекъ. Они могутъ быть учреждаемы по просьбѣ жителей и въ селеніяхъ, которыя представляютъ къ тому надлежащія средства. Существующія уже первоначальныя училища должны оставаться въ занимаемыхъ ими нынѣ мѣстахъ.

§ 6.

Помѣщики или городскія и сельскія общества, желающіе открыть у себя первоначальное училище, обращаются о семъ къ штатному Инспектору обwodоваго училища, представляя удостовѣренія, что имѣютъ всѣ требуемые предыдущею статьею средства къ содержанію училища.

Wyłączają się jednak od tego pravidła szkoły duchowne, wojskowe, tudzież z woli NAJWYŻSZEJ osobnemu poruczone zarządowi.

ROZDZIAŁ II.

O szkołach elementarnych.

§ 4.

Szczególnym celem szkół elementarnych jest rozkrzewienie początkowych mniej lub więcej każdemu potrzebnych wiadomości pomiędzy ludźmi klasy niższej.

§ 5.

Szkoły elementarne utrzymują się z ofiar dobrowolnych i udziału ze Skarbu, który przyjmuje na siebie w takim razie nie więcej nad jedną trzecią część wydatków. W miastach gdzie się okażą pozostałości od wydatków etatowych, ma być na ten cel udzielona z kass miejscowych pewna summa, w razie zaś przeciwnym, summa niewystarczająca na utrzymanie szkoły, rozpisuje się na mieszkańców. Szkoły takowe zaprowadzają się wszędzie, gdzie summa z ofiar wystarczy może na dwie trzecie części ogólnego wydatku. Mogą one także być zakładane i po wsiach na prośbę mieszkańców, jeżeli ci przedstawią potrzebne na ten cel środki. Istniejące już szkoły elementarne, winny być utrzymywane w tych miejscach gdzie dziś się znajdują.

§ 6.

Obywatele, albo miejskie i wiejskie gminy, gdy zechcą założyć u siebie szkołę elementarną, udają się do etatowego Inspektora szkoły obwodowej, z przedstawieniem dowodów, że posiadają wszelkie w poprzedzającym artykule wymagane środki do utrzymania szkoły.

Штатный Инспектор представляет о томъ, съ своимъ заключеніемъ, Директору губернской гимназіи, который входитъ съ представленіемъ къ Попечителю учебнаго округа.

§ 7.

Первоначальныя училища состоятъ подъ непосредственнымъ надзоромъ Опекунѡвъ или Попечителей, которые назначаются изъ духовныхъ или свѣтскихъ лицъ, преимущественно изъ приходскихъ Священниковъ или Викаріевъ соотвѣтственнаго вѣроисповѣданія, изъ помѣщиковъ и владѣльцевъ имѣній или заступающихъ ихъ мѣсто. Устройство таковаго надзора, опредѣленіе обязанностей Попечителей и порядка сношеній ихъ съ училищнымъ начальствомъ предоставляются Совѣту Народнаго Просвѣщенія.

§ 8.

Въ учителя первоначальныхъ училищъ опредѣляются Попечителемъ учебнаго округа, по представленію Директора губернской гимназіи, люди всякаго состоянія, оказавшіе на испытаніи въ губернской гимназіи нужныя для сего знанія и способности къ преподаванію. Директоръ освѣдомляется о нравственныхъ свойствахъ ихъ и поведеніи, стараясь удостовѣриться, точно ли они съ пользою для учащихся могутъ быть допущены къ учительскому званію.

§ 9.

Ученики, окончившіе курсъ наукъ въ Институтѣ первоначальныхъ учителей, будутъ опредѣляемы въ первоначальныя училища безъ предварительнаго испытанія, коль скоро представятъ аттестаты о хорошемъ поведеніи и способностяхъ.

§ 10.

Помѣщики, общества и вообще всѣ учредители или содержатели первоначальныхъ училищъ имѣютъ право представлять

Инспектор etatowy donosi o tém ze swoim wnioskiem Dyrektorowi gimnazyum gubernialnego, który ze swęj strony czyni przedstawienie do Kuratora Okręgu Naukowego.

§ 7.

Szkoły elementarne zostają pod bezpośrednim dozorem Opiekunów, którzy się naznaczają z osób duchownych lub świeckich, przedewszystkiem z Proboszczów albo wikaryuszów parafij właściwych wyznań, z obywateli i właścicieli dóbr, lub też zastępujących ich miejsce. Urządzenie takowego dozoru, oznaczenie powinności Opiekunów i wskazanie ich stosunków z władzą szkolną należy do Rady Wychowania Publicznego.

§ 8.

Na nauczycieli do szkół elementarnych naznacza Kurator Okręgu Naukowego w skutku przedstawienia Dyrektora gimnazyum gubernialnego osoby jakiego bądź stanu, które przez examen w gimnazyum gubernialnem odbyty udowodniły, iż posiadają potrzebne do tego wiadomości i zdolności uczenia. Dyrektor zasięga wiadomości o ich moralnych przymiotach i sposobie prowadzenia się, starając się przekonać czy istotnie z korzyścią dla uczniów mogą być im powierzone obowiązki nauczycielskie.

§ 9.

Uczniowie którzy ukończyli naukę w Instytucie nauczycieli elementarnych, przeznaczani będą do szkół elementarnych bez poprzedniego examinu, skoro złożą świadectwa, dobre ich sprawowanie się i zdolność udowadniające.

§ 10.

Obywatele, gminy i w ogólności wszyscy zakładający lub utrzymujący szkoły elementarne, mają prawo przedstawiać

кандидатовъ въ учителя оныхъ. Кандидаты сии предпочитаютъ другиму, съ наблюденіемъ однако всѣхъ правилъ, въ предыдущихъ статьяхъ изложенныхъ.

§ 11.

Въ первоначальныя училища могутъ вступать дѣти всякаго состоянія и обоего пола, не моложе 5 лѣтъ; дѣвицы старѣе одиннадцати лѣтъ не принимаются. Отъ вступающихъ не требуется никакой платы и никакихъ предварительныхъ свѣдѣній.

§ 12.

Училищныя и другія мѣстныя начальства обязаны содѣйствовать всѣми зависящими отъ нихъ мѣрами заведенію первоначальныхъ училищъ въ городахъ и селеніяхъ. Закрытие училища дозволяется только по особымъ уважительнымъ причинамъ и не иначе, какъ съ разрѣшенія Попечителя варшавскаго учебнаго округа.

§ 13.

Во всѣхъ первоначальныхъ училищахъ дѣти обучаются:

1. Закону Божію, по краткому катихизису соответственнаго вѣроисповѣданія, и Священной исторіи;
2. чтенію печатныхъ книгъ и рукописей на природномъ языкѣ и, по возможности, на русскомъ;
3. чистописанію;
4. четыремъ первымъ правиламъ ариѳметики практически, съ понятіями о мѣрахъ, вѣсахъ и деньгахъ употребляемыхъ въ Имперіи и Царствѣ.

§ 14.

Въ училищахъ по селеніямъ и мѣстечкамъ, населеннымъ болѣе земледѣльцами, могутъ быть учреждаемы прибавочныя отдѣленія, въ коихъ преподаются свѣдѣнія о сельскомъ хозяй-

kandydatów na nauczycieli do tychże szkół. Ci kandydaci mają pierwszeństwo przed innemi, przy zachowaniu jednak wszelkich prawideł, w poprzedzających artykułach wymienionych.

§ 11.

Do szkół elementarnych mogą być przyjmowane dzieci wszelkiego stanu i obojęd płci, nie młodsze nad lat pięć; dziewczęta starsze nad lat jedenaste, nie przyjmują się. Od wchodzących nie wymaga się żadna opłata ani też żadne przygotowawcze nauki.

§ 12.

Zwierzchności miejscowe tak szkolne jako też i wszelkie inne, obowiązane są wszystkiemi od nich zależącemi środkami ułatwiać zakładanie szkół elementarnych w miastach i po wsiach. Zamknięcie szkoły pozwala się tylko dla szczególnych uwagi godnych przyczyn i nie inaczej jak za wyrzeczeniem Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego.

§ 13.

We wszystkich szkołach elementarnych dzieci uczą się:

1. religii (podług krótkiego katechizmu właściwego wyznania) i historyi świętej,
2. czytania drukowanych ksiązek i rękopismów w języku rodowitym, a w miarę możności w rossyjskim,
3. pisania,
4. czterech pierwszych działań arytmetycznych praktycznie; tudzież wiadomości o miarach, wagach i pieniądzach, używanych w Cesarstwie i Królestwie.

§ 14.

W szkołach po wsiach i miasteczkach zamieszkanых по większej części przez rolników, mogą być zaprowadzane oddziały dodatkowe, w których się wykładają wiadomości o go-

ствѣ, предпочтительно о садоводствѣ, также черченіе простыхъ геометрическихъ фигуръ и машинъ, употребительныхъ въ земледѣліи. По городамъ и колоніямъ, населеннымъ преимущественно ремесленниками, фабрикантами или инаго рода промышленниками, въ прибавочныхъ отдѣленіяхъ училищъ дѣти обучаются русскому чтенію и письму; сверхъ того, могутъ быть имъ преподаваемы первыя начала геометріи и механики, примененныхъ къ ремесламъ и художествамъ, понятія о технологіи, географіи Царства и Имперіи и техническое, особенно линейное черченіе. Въ тѣхъ и другихъ училищахъ дѣти будутъ обучаться также руководящимъ, свойственнымъ каждому полу.

§ 15.

Въ колоніяхъ и мануфактурныхъ городахъ, кромѣ первоначальныхъ училищъ, учреждаются воскресно-ремесленные школы, на основаніи особыхъ правилъ.

§ 16.

Способъ обученія въ первоначальныхъ училищахъ можетъ быть двоякій: обыкновенный, или по методѣ Ланкастера.

§ 17.

Во всѣхъ городахъ, мѣстечкахъ или селеніяхъ, имѣющихъ не менѣе тысячи жителей, начальства первоначальныхъ училищъ должны стараться вводить въ школы способъ взаимнаго обученія или Ланкастерскій. Впрочемъ, употребленіе сего способа не воспрещается и въ училищахъ, гдѣ число учениковъ болѣе ограничено.

§ 18.

Училища, въ коихъ введенъ способъ взаимнаго обученія, слѣдуютъ особенному, для нихъ данному руководству, какъ въ преподаваніи, такъ и въ приѣмѣ и размѣщеніи учениковъ.

сподарствіе вѣйскимъ, особенно же о огродництвѣ, также рисунки простыхъ фигуръ геометрическихъ и машинъ въ господарствѣ употребляемыхъ. Въ городахъ и колоніяхъ замещаемыхъ въ значительной части черезъ ремесленниковъ, фабрикантовъ и иного рода людей изъ промышленности удерживающихся, въ отдѣлахъ дополнительныхъ школъ, дѣти учатся чтенію и писанію по русскому; надто, выкладываемы имъ могутъ быть первыя заводы геометріи и механики съ употребленіемъ до ремеселъ и искусствъ, свѣдѣнія о технологіи, географіи Царства и Имперіи и рисунки технические, мѣшанно линейныя. Въ однихъ и другихъ школахъ дѣти учатся также будутъ работъ ручныхъ, каждой плчи надлежащихъ.

§ 15.

Въ колоніяхъ и городахъ ремесленныхъ, кромѣ школъ элементарныхъ закладываются школы ремесленно-воскресныя, на заводе особнякъ постановокъ.

§ 16.

Способъ ученія въ школахъ элементарныхъ можетъ быть двоякій: обыкновенный или по методу Ланкастера.

§ 17.

Во всѣхъ городахъ, мѣстечкахъ и вѣскахъ имеющихъ не менѣе тысячу жителей, начальства элементарныхъ школъ должны стараться вводить въ школы способъ взаимнаго ученія или Ланкастера. Впрочемъ, употребленіе сего способа не воспрещается и въ школахъ, гдѣ число учениковъ болѣе ограничено.

§ 18.

Школы, въ которыхъ введенъ способъ взаимнаго ученія, должны слѣдовать особенному, для нихъ данному руководству, какъ въ преподаваніи, такъ и въ приѣмѣ и размѣщеніи учениковъ.

§ 19.

Ученіе въ первоначальныхъ училищахъ продолжается круглый годъ, за исключеніемъ обыкновенной лѣтней вакаціи. Во время полевыхъ работъ, родители могутъ не посылать дѣтей въ училище.

§ 20.

Обученіе въ первоначальныхъ училищахъ бываетъ ежедневно по четыре часа, кромѣ дней воскресныхъ и праздничныхъ. Сии учебные часы распределяются въ теченіе утра или цѣлаго дня, по назначенію непосредственныхъ начальствъ или Попечителей училищъ, но съ согласія штатнаго Инспектора обwodова училища, который извѣщаетъ о томъ и Директора. Въ свободное послѣобѣденное время, желающіе могутъ быть обучаемы церковному пѣнію по нотамъ.

§ 21.

Священникъ, обучающій Закону Божію, если, за исправленіемъ духовныхъ требъ или иными дѣлами, не можетъ быть въ училищѣ въ назначенные для него часы, увѣдомляетъ о томъ заблаговременно учителя, который, занявъ на сей разъ учениковъ другимъ предметомъ, въ слѣдующій день уступаетъ ему свои часы. Преподаваніе катихизиса и христіанскаго правоученія поручается свѣтскому лицу въ случаѣ только недостатка Священника.

§ 22.

Всѣ ученики римско-католическаго исповѣданія, безъ исключенія, обязаны слушать катихизисъ въ училищѣ. Если въ училищѣ находятся ученики разныхъ вѣроисповѣданій, то, по мѣрѣ мѣстныхъ средствъ, доставляется каждому изъ нихъ возможность научиться правиламъ исповѣдуемой имъ вѣры.

§ 19.

Nauki w szkołach elementarnych dawane są przez cały rok, wyjąwszy zwyczajne letnie wakacje. W czasie robót w polu, rodzice mogą nie posyłać dzieci do szkoły.

§ 20.

Lekcyje w szkołach elementarnych dają się co dzień po cztery godziny, prócz dni niedzielnych i świątecznych. Godziny te w przeciągu poranku lub całego dnia, rozdziela bezpośrednio zwierzchność, albo opiekunowie szkół, lecz za przyzwoleniem etatowego Inspektora szkoły obwodowej, który zawiadamia o tém Dyrektora. W godzinach wolnych poobiednich życzący sobie tego, mogą się uczyć śpiewu kościelnego z nót.

§ 21.

Jeżeli duchowny dający naukę religii, dla obowiązków stanu swego, albo dla innych przyczyn, nie może znajdować się w szkole na wyznaczone mu godziny, wcześniej uwiadamia o tém naczyciela, który zająwszy przez ten czas uczniów innym przedmiotem, w następnym dniu ustępuje mu swoich godzin. Dawanie katechizmu i moralności chrześcijańskiej powierza się osobie świeckiej wtenczas tylko gdy nie ma duchownego.

§ 22.

Wszyscy bez wyjątku uczniowie rzymsko-katolickiego wyznania, słuchać powinni nauki katechizmu w szkole. Jeżeli znajdują się w szkole uczniowie różnych wyznań, tedy w miarę miejscowych sposobności, podaje się każdemu z nich możliwość uczenia się prawideł ich wyznania.

§ 23.

Всякой годъ, при открытіи училища, Священникъ или Викарій произноситъ рѣчь къ ученикамъ, поощряя ихъ учиться Закону Божію и прочимъ необходимымъ по ихъ состоянію предметамъ. Онъ увѣщаетъ ихъ вести себя благопристойно и по окончаніи ученія раздѣлять съ родителями сельскіе труды, и приобретенныя познанія употреблять съ пользою. Тамъ, гдѣ въ близости не будетъ Священника или Викарія, исполняетъ сіе Попечитель училища.

§ 24.

Занятія въ классѣ начинаются и оканчиваются молитвою. Учитель приказываетъ одному изъ учениковъ по-очереди читать оную вслухъ и наблюдаетъ, чтобы прочіе слушали со вниманіемъ и благоговѣніемъ.

§ 25.

При закрытіи класса предъ лѣтней вакаціей, производится испытаніе учениковъ, въ присутствіи родителей ихъ, родственниковъ и постороннихъ посѣтителей. Объ успѣхахъ, оказанныхъ учащимися, Попечитель училища увѣдомляетъ Инспектора обводоваго училища, съ препровожденіемъ вѣдомости о состояніи заведенія, составляемой учителемъ въ двухъ экземплярахъ.

§ 26.

Ученики, желающіе повторить пройденный ими училищный курсъ, принимаются снова въ училище.

§ 27.

Всякое первоначальное училище имѣетъ разсмотрѣнныя Советомъ Народнаго Просвѣщенія и одобренныя Министерствомъ книги, таблицы и прочія учебныя пособия, соответствующія

§ 23.

Каждого року при rozpoczęciu nauk, proboszcz albo wikary przemawia do uczniów zachęcając ich do uczenia się religii i nabywania innych koniecznych w ich stanie wiadomości. Upomina także ażeby się sprawowali przystojnie i po ukończeniu nauk dzielili z rodzicami prace gospodarskie, i nabytych wiadomości z korzyścią używali. Tam gdzie nie ma w pobliskości proboszcza albo wikarego, dopełnia tego obowiązku opiekun szkoły.

§ 24.

Prace w klasie zaczynają się od modlitwy i na niej się kończą. Nauczyciel każe z kolei jednemu z uczniów czytać takową głośno i przestrzega, aby drudzy słuchali z uwagą i pobożnością.

§ 25.

Przy zamknięciu klasy przed wakacjami letnimi, odbywa się éxamen uczniów w obecności ich rodziców, krewnych i obcych gości. O postępках uczniów opiekun szkoły uwiadamia Inspektora szkoły obwodowej, z dołączeniem ułożonego przez nauczyciela zdania sprawy o stanie Instytutu, w dwóch exemplarzach.

§ 26.

Uczniowie życzący powtórzyć odbyty przez nich kurs naukowy mogą być na nowo przyjęci do szkoły.

§ 27.

Każda szkoła elementarna ma roztrząśnięte przez Radę Wychowania Publicznego i zatwierdzone przez Ministerstwo książki, tablice i inne pomoce naukowe, odpowiednie zapro-

введенному въ ономъ способу обученія. Сверхъ того, при каждомъ училищѣ, по мѣрѣ возможности, составляется небольшое собраніе правоучительныхъ и другихъ полезныхъ книгъ, приспособленныхъ къ понятіямъ людей низшаго сословія. Книги сіи даются для чтенія не только ученикамъ, но и прочимъ грамотнымъ жителямъ селенія.

§ 28.

Обязанности и права учителей первоначальныхъ училищъ излагаются въ особой подробной инструкціи.

§ 29.

Учители, въ наказаніяхъ учениковъ, руководствуются особыми правилами о школьной дисциплинѣ.

§ 30.

Учители ведутъ общій списокъ всѣмъ ученикамъ, присовокупляя въ ономъ свои замѣчанія о поведеніи, прилежаніи и успѣхахъ каждаго.

§ 31.

Учители, отличающіеся радѣніемъ и успѣхами въ преподаваніи, могутъ, по удостоенію Инспектора обводоваго училища, быть представляемы къ денежнымъ или другаго рода наградамъ.

§ 32.

Правила для хозяйственнаго управленія первоначальныхъ училищъ изложены въ особомъ постановленіи.

§ 33.

Въ случаѣ недостатка въ суммахъ или разстройства и затрудненія по хозяйственной части, учитель немедленно доноситъ

wadzonemu w niѣj sposobowi uczenia. Nadto przy kaźdѣj szkole, w miarę możności, zakłada się niewielki zbiór moralnych i innych użytecznych ksiązek, zastosowanych do pojęcia ludu niższego stanu. Książki takowe dają się do czytania nie tylko uczniom, lecz i drugim czytać umiejącym mieszkańcom miejscowym.

§ 28.

Obowiązki i prawa nauczyciela szkół elementarnych opisane są w osobnej szczegółowej instrukcyi.

§ 29.

Nauczyciele w karaniu uczniów trzymają się osobnych przepisów o karności szkolnej.

§ 30.

Nauczyciele utrzymują ogólną listę wszystkich uczniów i zapisują w niѣj swoje uwagi o sprawowaniu się, pilności i postępie w naukach kaźdego.

§ 31.

Nauczyciele odznaczający się starannością i dobrym postępem uczniów, mogą na zaświadczenie Inspektora szkoły obwodowej być przedstawiani do pieniężnych albo innego rodzaju nagród.

§ 32.

Prawidła dla administracyi ekonomicznej szkół elementarnych przepisane są osobnym urządzeniem.

§ 33.

W razie nedostatku funduszów lub nieporządku i trudności zachodzących w administracyi ekonomicznej, nauczy-

о томъ штатному Инспектору обводоваго училища, который, вмѣстѣ съ мѣстнымъ начальникомъ, старается водворить надлежащій порядокъ, о чемъ съ своей стороны доносить Директору губернской гимназiи.

§ 34.

Присмотръ за домомъ училища, принадлежностями онаго и учебными пособиями поручается учителю, а гдѣ болѣе одного учителя — старшему изъ нихъ, который содержитъ исправную всему опись. При заведенiи училища, учредители должны стараться, чтобы въ домѣ онаго было приличное помѣщенiе и для учителя.

§ 35.

Для содержанiя училищнаго дома въ чистотѣ и порядкѣ, опредѣляется къ оному, по возможности, особый работникъ или сторожъ.

№ 33.

Освобожденiе первоначальныхъ учителей отъ училищной сѣкладки.

*Выписка изъ журнала засѣданiя Совѣта Управленiя отъ 19
Ноября (1 Декабря) 1840 г.*

Совѣтъ Управленiя, объясняя 5-й параграфъ училищнаго устава, рѣшенiемъ своимъ отъ 22 Декабря (3 Января) 1833/4 года, №. 338, постановилъ: чтобы училищная сѣкладка, деньгами или припасами, распределенная раскладкою, утвержденною подлежащимъ начальствомъ, была взыскиваема, въ случаѣ надобности, путемъ административной экзекуцiи, съ жителей, принадлежа-

ciel niezwłocznie donosi o tém etatowemu Inspektorowi szkoły obwodowej, który wspólnie ze zwierzchnikiem miejscowym, stara się o ustalenie należącego porządku i donosi o tém z swęj strony Dyrektorowi gimnazyum gubernialnego.

§ 34.

Dozór nad domem szkolnym z przynależnościami, tudzież nad zbiorami naukowemi powierza się nauczycielowi, zaś gdzie jest więcj nauczycieli niż jeden, starszemu z nich, i ten utrzymuje w porządku inwentarz własności szkolnej. Przy zaprowadzeniu szkoły, założyciele starać się powinni ażeby w domu szkolnym było przyzwoite mieszkanie i dla nauczyciela.

§ 35.

Dla utrzymywania ochędóstwa i porządku w domu szkolnym, naznacza się w miarę możności osobny robotnik albostróż.

№ 33.

Uwolnienie nauczycieli elementarnych od сѣкладки szkolnej.

*Wypis z protokółu posiedzenia Rady Administracyjnej,
z dnia 19 Listopada (1 Grudnia) 1840 r.*

Rada Administracyjna Królestwa, objaśniając параграф 5-ty ustawy szkolnej, przez decyzją swą z dnia 22 Grudnia (3. Stycznia) 1833/4 r. №. 338 postanowiła: aby сѣкладка szkolna w gotowiznie lub produktach rozkładem przez władzę właściwą zatwierdzonym objęta i do etatu wprowadzona, od mieszkańców do stowarzyszenia już istniejącej szkoły należących,

щихъ къ обществу уже существующаго училища, безъ различія сословія, занятія и вѣроисповѣданія.

На этомъ основаніи, при составленіи раскладокъ, включены были въ нихъ и учителя мѣстныхъ начальныхъ училищъ. Вслѣдствіе этого, возникли жалобы, заставившіе Мазовецкое Губернское Правленіе войти съ представленіемъ объ освобожденіи начальныхъ учителей отъ этой складки, тѣмъ болѣе, что они, при своихъ трудныхъ обязанностяхъ, не могутъ еще и другими способами зарабатывать и часто, не имѣя ничего, кромѣ своего учительскаго жалованья, не въ состояніи вносить плату изъ жалованья, составляющаго все ихъ содержаніе. Попечитель Варшавскаго учебнаго округа, находя приведенные доводы основательными, просилъ Совѣтъ 19 Ноября (1 Декабря), за № 4,913, освободить первоначальныхъ учителей отъ складокъ на училища, по штату которыхъ они получаютъ жалованье.

Совѣтъ согласился съ представленіемъ Попечителя.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, (подписано) *Тымовскій*.

№ 34.

Объ Институтѣ для приготовленія первоначальныхъ учителей.

(13 Марта 1843 г.)

Господину Попечителю Варшавскаго учебнаго округа.

МИНИСТЕРСТВО НАРОДНАГО ПРОСВѢЩЕНІЯ.

Разсмотрѣвъ представленные Вашимъ Превосходительствомъ, при донесеніи отъ 4 (16) Декабря 1842 года, проекты положе-

bez różnicy stanu powołania, sposobu zarobkowania i wyznania, środkami exekucyi administracyjnej, ile razy tego wypadnie potrzeba, ściągana była.

Na tej zasadzie, przy formowaniu rozkładów, pociągani byli do takowych składek nawet i nauczyciele miejscowych szkół elementarnych, z czego wynikłe reklamacje, spowodowały Rząd Gubernialny Mazowiecki, do przedstawienia, aby nauczycieli elementarnych uwolnić od tego rodzaju składek, a to tém bardziej, że ci, obok mozolnych swych obowiązków, nie mogą oddawać się innemu zarobkowaniu i często nie mając żadnego funduszu, oprócz płacy nauczycielskiej, nie są w stanie w najmniejszej nawet części kontrybuować do opłaty stanowiącej jedyne ich uposażenie. Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego znajdując powody takowe na wzgląd zasługującymi, upraszał Radę pod dniem 19 Listopada (1 Grudnia) r. b. № 4,913, izby nauczycieli elementarnych od składek na szkoły, z których etatów sami pobierają płace, uwolnić raczyła.

Rada przychyliła się do wniosku Kuratora.

Zgodno z protokółem,
Sekretarz Stanu, (pódpisano) *Tymowski*.

№ 34.

O Instytucie dla nauczycieli elementarnych,

(13 Marca 1843 г.)

do
JW. Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego.

MINISTERSTWO OŚWIECENIA NARODOWEGO.

Przejrzawszy przedstawiony mi przez JW. Pana, przy raporcie z dnia 4 (16) Grudnia 1842 roku, projekt ustawy

нія и штата для Института первоначальныхъ учителей Варшавскаго учебнаго округа и сдѣлавъ въ нихъ нѣкоторыя измѣненія, соотвѣтствующія настоящему порядку учебной части въ Царствѣ, по предварительномъ соглашеніи съ Г. Намѣстникомъ Царства Польскаго, я повергалъ на Высочайшее Государя Императора воззрѣніе, какъ проекты сіи, такъ и предположеніе о переводѣ Института изъ Ловича въ Радзимицъ, при чемъ довелъ также до свѣдѣнія Его Величества, что, согласно донесенію Вашему, для Института будетъ выстроены каменный домъ, на счетъ остатковъ штатныхъ суммъ Варшавскаго округа за 1842 годъ.

Въ 10 день сего Марта помянутые проекты и предположеніе удостоились Высочайшаго утверждѣнія.

Сообщивъ о сей Высочайшей волѣ Его Свѣтлости и препроводивъ засвидѣтельствованныя копии съ положенія и штата Института къ Г. Министру Статсъ-Секретарю Царства Польскаго, для обнародованія оныхъ въ Царствѣ, на основаніи существующихъ для того правилъ, считаю долгомъ увѣдомить о томъ Ваше Превосходительство, съ тѣмъ, чтобы о приведеніи Высочайшей воли въ исполненіе Вы не оставили сдѣлать благовременно, съ Вашей стороны, нужныя распоряженія и о послѣдующемъ донесли мнѣ въ свое время.

Росписаніе учебныхъ предметовъ и часовъ ученія въ Институтѣ первоначальныхъ учителей, мною утвержденное, при семъ препровождается.

С. Петербургъ, 13 Марта 1842 г.

Министръ Народнаго Просвѣщенія,
(подписано) *Уваровъ*.

№. 2,811.

i etatu dla Instytutu nauczycieli elementarnych w Okręgu Naukowym Warszawskim, i poczyniwszy w takowych niektóre zmiany, odpowiednio do obecnego stanu części naukowej w Królestwie, tudzież po uprzedniem porozumieniu się z JO. Xięciem Namiestnikiem Królestwa Polskiego, przedstawiłem NAJJAŚNIEJSZEMU PANU takowe projekta, jako téż i zamiar przeniesienia w mowie będącego Instytutu z Łowicza — do Radzimyina; przyczem poniosłem także do wiadomości JEGO CESARSKIEJ MOŚCI, że podług doniesienia JW. Pana, z oszczędności, osiągniętych w 1842 roku na etacie Okręgu Naukowego Warszawskiego, ma być wystawiony dla pomienionego Instytutu murowany dom.

Projekta o jakich mowa, nyskały w dniu 10 Marca r. b. NAJWYŻSZE zatwierdzenie.

Zawiadomiwszy o takowej NAJWYŻSZEJ WOLI Namiestnika Królestwa i przesławszy poświadczone za zgodność kopje ustawy i etatu Instytutu JW. Ministrowi Sekretarzowi Stanu Królestwa Polskiego, dla podania takowych do publicznej wiadomości w Królestwie, podług istniejących przepisów, uważam za właściwe powiadomić o tém JW. Pana, mieć chcąc, aby dla wprowadzenia w wykonanie takowej NAJWYŻSZEJ WOLI, zostały wcześniej przez JW. Pana wydane stosowne rozporządzenia, o których w czasie właściwym, złożysz mi JW. Pan rapport.

Rozkład przedmiotów naukowych i godzin lekcyjnych dla Instytutu nauczycieli elementarnych, przezemnie zatwierdzoney, do niniejszego dołącza się.

S. Petersburg, d. 13 Marca 1843 r.

Minister Oświecenia,
(podpisano) *Uwarow*.
№. 2,811.

РОСПИСАНІЕ УЧЕБНЫХЪ ПРЕДМЕТОВЪ И ЧАСОВЪ ВЪ ИНСТИТУТѢ
ПЕРВОНАЧАЛЬНЫХЪ УЧИТЕЛЕЙ.

№.	Предметы	Число часовъ въ недѣлю.
1.	Законъ Божій, Священная исторія, нравственность	3
2.	Педагогика и методы преподаванія	3
3.	Русскій языкъ	5
4.	Польскій языкъ	5
5.	Ариѳметика	5
6.	Общія свѣдѣнія о географіи Имперіи и Царства	2
7.	Чистописаніе	4
8.	Черченіе	3
	Итого	30

Примѣчаніе: Церковное пѣніе преподается въ свободное отъ уроковъ время.

Управляющій Департаментомъ, Товарищъ Министра,
(подписано) Князь *Ширинскій-Шихматовъ*.

ROZKŁAD PRZEDMIOTÓW NAUKOWYCH I GODZIN LEKCYJNYCH DLA
INSTYTUTU NAUCZYCIELI ELEMENTARNYCH.

№.	Przedmioty naukowe	tygodniowa liczba godzin.
1.	Nauka Religii i moralności i historyi Świętej	3
2.	Pedagogika i metodyka	3
3.	Język ruski	5
4.	Język polski	5
5.	Arytmetyka	5
6.	Wiadomości ogólne z geografii Cesarstwa i Królestwa	2
7.	Kaligrafia	4
8.	Rysunki	3
	Ogółem	30

Uwaga: Nauka śpiewu kościelnego w czasie wolnym od lekcyj będzie wykładana.

Zarządzający Departamentem, Towarzysz Ministra,
(podpisano) *Xiąże Szyryński-Szychmatow.*

На подлинномъ собственною Его Императорскаго Величества
рукою написано:

С. Петербургъ.
10 Марта 1843 г.

„Быть по сему.“

Ш Т А Т Ъ

ИНСТИТУТА ПЕРВОНАЧАЛЬНЫХЪ УЧИТЕЛЕЙ ВАРШАВСКАГО
УЧЕБНАГО ОКРУГА.

Статьи расходовъ	Жалованья
	Рубли сер.
Инспектору, который вмѣстѣ и учитель педаго- гики	675
Учителю Закова Божія, Священной исторіи и нрав- ственности	270
Учителю русскаго языка, который преподаваетъ также географію Россіи и чистописаніе на рус- скомъ языкѣ.	450
Учителю польскаго языка, преподающему также географію Царства и чистописаніе на польскомъ языкѣ.	360
Учителю ариметики и черченія.	300
Учителю пѣнія	180
Учителю образцоваго первоначальнаго училища.	270
Письмоводителю и смотрителю зданія	90
Двумъ сторожамъ по 60 р. с. каждому	120
На содержаніе 36 казеннокоштныхъ воспитанни- ковъ, считая на каждаго по 60 р. с.	2,160
Врачу Института.	120

Na oryginalne własną Jego Cesarsko-Królewskiej Mości
ręką napisano:

S. Petersburg,
d. 10 Marca 1843 r.

„Ma być podług tego“

E T A T

INSTYTUTU NAUCZYCIELI ELEMENTARNYCH OKRĘGU NAUKOWEGO
WARSZAWSKIEGO.

Przedmioty wydatków	Пłace
	Rub. Sreb.
Inspektorowi, który jest zarazem nauczycielem Pedagogiki.	675
Nauczycielowi religii, historyi świętej i nauki moralnej.	270
Nauczycielowi języka ruskiego, który także wy- kłada geografią ruską, tudzież kaligرافیą ruską.	450
Nauczycielowi języka polskiego, dającemu także geografią Królestwa i kaligرافیą polską.	360
Nauczycielowi arytmetyki i rysunków.	300
Nauczycielowi śpiewu.	180
Nauczycielowi szkoły elementarnej wzorowej	278
Pisarzowi, a zarazem murgrabiemu.	90
Dwóm stróżom po Rsr. 60 każdemu.	120
Na utrzymanie 36 uczniów na koszcie Rządow- wym, licząc na każdego po Rsr. 60.	2,160
Lekarzowi Instytutu.	120

Статьи расходовъ	Жалованья
	Рубли сер.
На содержаніе больницы	30
На духовныя требы	30
На отопленіе и освѣщеніе	225
На содержаніе чистоты, письменные припасы, учебныя пособія и прочія хозяйственныя потребности	225
Итого	5,505

Примѣчаніе: На покрытіе показанныхъ въ семь штатѣ издержекъ назначается штатная сумма Института первоначальныхъ учителей въ Ловичѣ 4,827 р. 27½ коп. сер. Недостающее за тѣмъ количество денегъ, какъ на вышеисчисленные расходы, такъ на жалованье учителямъ дополнительныхъ курсовъ, на наемъ квартиры для Института, впредь до выстройки собственнаго дома, и другія необходимыя потребности, имѣть быть отпускаемо изъ общихъ экстраординарныхъ суммъ Варшавскаго округа.

Министръ Народнаго Просвѣщенія,
(подписано) *Уваровъ.*

Przedmioty wydatków	Плѣце
	Rub. Sreb.
Na utrzymanie infirmaryi	30
Na utrzymanie nabożeństwa	30
Na opał i światło	225
Na utrzymanie czystości domu, materiały piśmienne, pomoce naukowe, i inne potrzeby ekonomiczne.	225
Ogół	5,505

Uwaga: Na wydatki tym etatem objęte przeznaczają się etatowa summa Instytutu nauczycieli elementarnych w Łowiczu rsr. 4,827 kop. 27½. Niedostająca zaś summa, tak na wyszczególnione wyżej wydatki, jako też na płace nauczycieli kursów dodatkowych, najem lokalu dla Instytutu, zanim dom własny wybudowany będzie, i na inne niezbędne potrzeby, wypłacana będzie z ogólnych extraordinaryów Okręgu Warszawskiego.

Minister Oświecenia Narodowego,
(podpisano) *Uwarow.*

N° 35.

На подлинномъ собственною Его Императорскаго Величества
рукою написано:

въ С. Петербургѣ.
10 Марта 1843 года

„Быть по сему“

Положеніе объ Институтѣ первоначальныхъ учителей
Варшавскаго учебнаго округа.

Положенія общія.

§ 1.

Цѣль Института первоначальныхъ учителей состоитъ въ при-
готовленіи преподавателей для первоначальныхъ, какъ город-
скихъ, такъ и сельскихъ училищъ Царства Польскаго.

§ 2.

Институтъ первоначальныхъ учителей учреждается въ мѣ-
стечкѣ Радзими́нѣ, близъ Варшавы, и состоитъ въ непосред-
ственномъ вѣдѣніи Попечителя Варшавскаго учебнаго округа
и Совѣта Народнаго Просвѣщенія.

§ 3.

При Институтѣ полагаются: Инспекторъ, Законоучитель
и потребное число учителей и чиновниковъ. Они опредѣляются
и увольняются Попечителемъ.

§ 4.

Для пракческаго упражненія въ преподаваніи воспитан-
никовъ Института, состоитъ при немъ образцовое первоначаль-
ное училище.

N° 35.

Na oryginalne własną JEGO CESARSKO-KRÓLEWSKIEJ MOŚCI
ręką napisano:

S. Petersburg,
d. 10 Marca 1843 r.

„Ma być podług tego.“

Ustawa dla Instytutu nauczycieli elementarnych Okręgu
Naukowego Warszawskiego.

Przepisy Ogólne.

§ 1.

Celem Instytutu nauczycieli elementarnych jest usposo-
bienie nauczycieli do szkół elementarnych, jak miejskich, tak
wiejskich w Królestwie Polskiem.

§ 2.

Instytut nauczycieli elementarnych ustanawia się w mia-
steczku Radzyminie, w bliskości Warszawy i zostaje w bez-
pośrednim zawiadywaniu Kuratora Okręgu Naukowego War-
szawskiego i Rady Wychowania Publicznego.

§ 3.

Przy Instytucie znajdują się Inspektor, nauczyciel reli-
gii i stosowna liczba nauczycieli i urzędników; mianuje ich
i uwalnia Kurator.

§ 4.

Dla obeznania uczniów Instytutu z praktyką nauczyciel-
ską ustanawia się przy tymże Instytucie szkoła elementarna
wzorowa.

§ 5.

Для производства письменных дѣлъ, назначается писмоводитель, на котораго возлагается и смотрѣніе за зданіемъ Института.

ГЛАВА I.

Часть учебная.

§ 6.

Въ Институтѣ первоначальныхъ учителей преподаются:

1. Законъ Божій, Священная исторія и нравственность.
2. педагогика, съ объясненіемъ способовъ преподаванія обыкновеннаго и взаимнаго обученія;
3. русскій языкъ;
4. польскій языкъ;
5. ариметика, съ понятіями о мѣрахъ, вѣсахъ и деньгахъ, употребляемыхъ въ Имперіи и Царствѣ;
6. общія свѣдѣнія о географіи Имперіи и Царства;
7. чистописаніе;
8. черченіе;
9. церковное пѣніе.

§ 7.

Курсъ наукъ въ Институтѣ первоначальныхъ учителей продолжается одинъ годъ и имѣетъ исключительно педагогическо-практическое направленіе, въ объемѣ, необходимомъ для образованія учителей первоначальныхъ училищъ. Воспитанники знакомятся преимущественно съ методами преподаванія, усовершенствуются въ оныхъ и, подъ руководствомъ учителей, даютъ уроки въ образцовомъ училищѣ.

§ 5.

Do czynności biurowych przeznaczają się pisarz, który pełni zarazem i obowiązki murgrabiego.

ROZDZIAŁ I.

Nauki.

§ 6.

W Instytucie nauczycieli elementarnych wykładane będą nauki:

1. Religia, historia święta i nauka moralna,
2. Pedagogika, z wyjaśnieniem metod nauczania, zwyczajnej i wzajemnego uczenia,
3. Język rosyjski,
4. Język polski,
5. Arytmetyka, tudzież wiadomości o miarach, wagach i pieniądzach używanych w Cesarstwie i Królestwie,
6. Ogólne wiadomości z geografii Cesarstwa i Królestwa,
7. Kaligrafia,
8. Rysunki linearne,
9. Śpiew kościelny.

§ 7.

Kurs nauk w Instytucie nauczycieli elementarnych trwa rok jeden i ma wyłącznie dążność pedagogiczno-praktyczną, w zakresie niezbędnym dla wykształcenia nauczycieli szkół elementarnych. Uczniowie obeznają się mianowicie z metodami uczenia, doskonalią się w nich i pod kierunkiem nauczycieli dają lekcye w szkole wzorowej.

§ 8.

Сверхъ того, по мѣрѣ надобности, могутъ быть открываемы въ Институтѣ, съ разрѣшенія Министра Народнаго Просвѣщенія, дополнительные курсы, для обученія воспитанниковъ тѣмъ предметамъ, которые, по § 14 устава учебныхъ заведеній Варшавскаго округа, предполагается преподавать въ прибавочныхъ отдѣленіяхъ первоначальныхъ училищъ.

§ 9.

Въ этихъ курсахъ преподаются:

1. первыя начала геометріи и механики, примѣненныхъ къ ремесламъ и художествамъ; 2. свѣдѣнія о сельскомъ хозяйствѣ, преимущественно же о садоводствѣ, также черченіе простыхъ геометрическихъ фигуръ и машинъ, употребляемыхъ въ земледѣліи; 3. понятія о технологіи.

§ 10.

Дополнительные курсы продолжаются равномѣрно одинъ годъ. Воспитанники допускаются въ оныя не иначе, какъ по окончаніи главнаго курса.

§ 11.

Министру Народнаго Просвѣщенія предоставляется опредѣлить объемъ наукъ, преподаваемыхъ въ Институтѣ, способъ преподаванія оныхъ и число уроковъ по каждому предмету въ недѣлю.

§ 12.

Ученіе въ Институтѣ начинается съ 1-го Августа каждаго года и бываетъ ежедневно, за исключеніемъ воскресныхъ и табельныхъ дней. Іюль мѣсяць назначается для обыкновенной лѣтней вакаціи.

§ 8.

Nadto, w miarę uznanej potrzeby, zaprowadzone być mogą w Instytucie, za wyrzeczeniem Ministra Oświecenia Publicznego, kursa dodatkowe, celem obeznania uczniów z temi przedmiotami naukowemi, które, na zasadzie § 14 Ustawy Zakładów Naukowych Okręgu Warszawskiego, wykładane być mogą w dodatkowych oddziałach szkół elementarnych.

§ 9.

W tych kursach wykładane są:

1. Pierwsze zasady geometryi i mechaniki, z zastosowaniem do rzemiosł i kunsztów; 2. Wiadomości z gospodarstwa wiejskiego, a szczególnie z ogrodnictwa, także rysunki prostych figur geometrycznych i machin w gospodarstwie używanych; 3. Wiadomości z technologii.

§ 10.

Kursa dodatkowe trwają także rok jeden. Uczniowie nie inaczej przypuszczani są na te kursa, jak po ukończeniu głównego kursu.

§ 11.

Do Ministra Oświecenia Narodowego należy wskazanie zakresu nauk wykładanych w Instytucie, metody ich wykładu i liczby godzin w tygodniu dla każdego przedmiotu.

§ 12.

Lekcyje w Instytucie zaczynać się będą co rok dnia 1-go Sierpnia, i odbywają się co dzień, wyjąwszy dni niedzielne i oznaczone w tabelli. Miesiąc Lipiec przeznaczają się na zwyczajne letnie wakacye.

ГЛАВА II.

Объ Инспекторъ и прочихъ чиновникахъ Института.

§ 13.

Главное начальство въ Институтъ вѣряется Инспектору, который избирается изъ заслуженныхъ учителей Института или изъ учителей другихъ учебныхъ заведений, имѣющихъ потребныя для того способности и опытность. Инспекторъ обязанъ преподавать какой-либо учебный предметъ, преимущественно же педагогику.

§ 14.

Кромѣ учителей Закона Божія и церковнаго пѣнія, полагаются въ Институтъ еще три учителя, для преподаванія прочихъ учебныхъ предметовъ.

§ 15.

Для дополнительныхъ курсовъ назначаются особые учителя. Впрочемъ не воспрещается употреблять для сего и учителей Института, съ прибавочнымъ за то жалованьемъ.

§ 16.

По части учебной и нравственно-наблюдательной, Инспекторъ и преподаватели руководствуются, какъ §§ 33—39 положенія о Варшавскихъ педагогическихъ курсахъ, такъ и общими правилами устава учебныхъ заведений Варшавскаго округа, поколику они не противны настоящему положенію.

§ 17.

Инспекторъ и учителя Института пользуются правами и преимуществами, привоенными Инспектору и учителямъ уѣздныхъ училищъ Варшавскаго округа.

ROZDZIAŁ II.

O Inspektorze i innych urzędnikach Instytutu.

§ 13.

Główna zwierzchność nad Instytutem porucza się Inspektorowi, wybranemu z pomiędzy zasłużonych nauczycieli Instytutu albo z nauczycieli innych zakładów naukowych, potrzebne do tego usposobienie i doświadczenie mających. Inspektor obowiązany jest zarazem wykładać jaką naukę, przedewszystkiem zaś pedagogikę.

§ 14.

Oprócz nauczycieli religii i śpiewu kościelnego, będzie w Instytucie trzech jeszcze nauczycieli do wykładu innych przedmiotów naukowych.

§ 15.

Do kursów dodatkowych przeznaczają się oddzielni nauczyciele. Zresztą nie zabrania się używać do tego i nauczycieli Instytutu, z wyznaczeniem za to dodatkowej płacy.

§ 16.

Pod względem naukowym i moralno-dozorczym, Inspektor i nauczyciele trzymają się zasady §§ 33—39 Ustawy dla warszawskich kursów pedagogicznych, tudzież ogólnych przepisów Ustawy Instytutów Naukowych Okręgu Warszawskiego, o ile te nie sprzeciwiają się niniejszej ustawie.

§ 17.

Inspektor i nauczyciele Instytutu używają praw i prerogatyw nadanych Inspektorowi i nauczycielom szkół powiatowych Okręgu Warszawskiego.

§ 18.

Инспекторъ имѣеть квартиру въ домѣ Института, равно мѣрно какъ писмоводитель и смотритель зданія. По мѣрѣ возможности, получаютъ казенную квартиру въ домѣ Института и учителя онаго.

§ 19.

Для пользованія воспитанниковъ Института, въ случаѣ ихъ болѣзни, состоитъ при ономъ врачъ.

ГЛАВА III.

О воспитанникахъ Института.

§ 20.

Воспитанники Института раздѣляются на казеннокоштныхъ и своекоштныхъ.

§ 21.

Казеннокоштныхъ воспитанниковъ полагается 36, своекоштныхъ же—сколько можетъ помѣститься въ зданіи Института.

§ 22.

Въ Институтъ принимаются тѣ изъ учениковъ уѣздныхъ училищъ, которые, окончивъ съ успѣхомъ курсъ наукъ, желаютъ посвятить себя званію учителей первоначальныхъ училищъ.

§ 23.

Кандидаты, для поступленія въ Институтъ, должны быть христіанскаго вѣроисповѣданія, имѣть отъ роду не менѣе семнадцати и не болѣе двадцати лѣтъ. При томъ въ особенности наблюдается, чтобы они, при похвальной нравственности, были

§ 18.

Inspektor ma mieszkanie w domu Instytutu, podobnie i pisarz czyli murgrabia. W miarę możności i nauczyciele Instytutu mają pomieszkanie bezpłatne w domu tegoż Instytutu.

§ 19.

Dla niesienia pomocy lekarskiej uczniom Instytutu na przypadek ich choroby, znajduje się przy Instytucie lekarz.

ROZDZIAŁ III.

O uczniach Instytutu.

§ 20.

Uczniowie Instytutu dzielą się na utrzymywanych kosztem rządowym i utrzymujących się o własnym koszcie.

§ 21.

Uczniów na koszcie rządowym będzie 36, utrzymywanych zaś na swoim koszcie tylu, ilu ich lokal Instytutu pomieścić dozwoli.

§ 22.

Do Instytutu przyjmują się ci uczniowie szkół powiatowych, którzy ukończywszy z korzyścią kurs nauk, zechcą poświęcić się powołaniu nauczycieli szkół elementarnych.

§ 23.

Kandydaci chcący być przyjętymi do Instytutu, powinni być wyznania chrześcijańskiego, mieć najmniej siedmnaście a najwięcej dwadzieścia lat wieku. Obok tego szczególnie uważać należy, aby przy obyczajach wzorowych, posiadali dobre

одарены хорошими способностями и, по состоянию здоровья, соответствовали своему назначению.

§ 24.

Желающий поступить в Институт обязан представить Инспектору:

- a) метрическое свидетельство о крещении;
- b) свидетельство медицинского начальства о здоровье;
- c) свидетельство об успешном окончании IV класса уездного училища;
- d) свидетельство о поведении от училищного или гражданского начальства, смотря по тому, в чемъ вѣдѣнии они въ последнее время состояли. Сверхъ того, казеннокоштные воспитанники даютъ обязательство въ томъ, что, за полученное воспитание, должны служить Правительству определенное число лѣтъ.

§ 25.

По испытании способностей и разсмотрѣнии свидетельствъ кандидатовъ въ собраніи учителей, Инспекторъ представляетъ Попечителю о принятии ихъ въ Институтъ, при чемъ препровождаетъ на его усмотрѣніе протоколъ собранія и подлинныя документы кандидатовъ.

§ 26.

Способнѣйшіе и болѣе успѣвающіе кандидаты определяются, въ случаѣ вакансій, на казенное содержаніе; при равныхъ успѣхахъ, преимущество отдается сыновьямъ учителей первоначальныхъ училищъ.

§ 27.

Всѣ воспитанники Института имѣютъ въ ономъ помѣщеніи, общій столъ и форменную одежду.

здолности и под взглядомъ стану здоровья odpowiadaли своему powołaniu.

§ 24.

Życzący być przyjętym do Instytutu obowiązany jest złożyć Inspektorowi:

- a) metrykę chrztu,
- b) świadectwo zdrowia wydane przez urząd lekarski,
- c) świadectwo z ukończonej z korzyścią klasy IV szkoły powiatowej,
- d) świadectwo konduity od władzy szkolnej lub cywilnej, stosownie do tego, pod którą na ostatku oni zostawali. Nadto, uczniowie utrzymywani na koszcie Rządu, składają deklaracyą, że za odebrane wychowanie obowiązują się odslużyć Rządowi przepisaną lat liczbę.

§ 25.

Po wyexaminowaniu zdolności i rozstrząśnieniu świadectw kandydatów na posiedzeniu nauczycieli, Inspektor przedstawia Kuratorowi o przyjęciu ich do Instytutu, dołączając przytém protokół posiedzenia wraz z oryginalnymi dowodami kandydatów.

§ 26.

Zdolniejsi i większy okazujący postęp kandydaci, przyjmują się w miarę wakansu, na koszt rządowy; przy równych kwalifikacyach, daje się pierwszeństwo synom nauczycieli szkół elementarnych.

§ 27.

Wszyscy uczniowie Instytutu mieć w nim będą pomieszkania, wspólny stół i jednakowe ubranie.

§ 28.

На содержаніе каждаго казеннаго воспитанника назначается въ годъ шестьдесятъ рублей серебромъ.

§ 29.

Воспитанники Института носятъ суконное платье зеленаго цвѣта, съ краснымъ воротникомъ, по общей формѣ, утвержденной для Варшавскаго округа, съ фуражкою зеленаго же цвѣта.

§ 30.

Воспитанники за предосудительные поступки подвергаются, смотря по степени вины, выговору, аресту и исключенію изъ Института; послѣднее однакожь допускается не иначе, какъ съ разрѣшенія Попечителя, на основаніи совокупнаго мнѣнія Инспектора и учителей.

§ 31.

Казеннокоштные воспитанники должны служить Правительству, за каждый годъ пребыванія ихъ въ Институтъ по два года, въ званіи учителей первоначальныхъ училищъ.

§ 32.

Воспитанникъ, оставляющій Институтъ до окончанія курса, или не желающій, по окончаніи оного, служить по назначенію начальства въ званіи учителя, обязанъ возратить все издержки, на содержаніе его употребленныя. Изъ сего изъемятся только тѣ воспитанники, которые подвергнутся неизлечимой болѣзни.

§ 33.

Воспитанники, окончившіе курсъ наукъ въ Институтъ, подвергаются строгому словесному и письменному испытанію;

§ 28.

Na utrzymanie kaźdego będącego na koszcie Rządu ucznia, przeznaczona się rubli srebrem sześćdziesiąt rocznie.

§ 29.

Uczniowie Instytutu noszą ubiór sukieny, koloru zielonego z kołnierzem czerwonym, podług ogólnego wzoru zatwierdzonego dla Okręgu Warszawskiego, tudzież czapkę koloru także zielonego.

§ 30.

Uczniowie wykraczający ulegać będą, stosownie do stopnia ich przewinienia, aresztowi i oddaleniu z Instytutu; to ostatnie jednak nie może nastąpić tylko za decyzją Kuratora, na zasadzie wspólnej opinii Inspektora i nauczycieli.

§ 31.

Uczniowie utrzymywani kosztem Rządu, winni są odslużiwać Rządowi za każdy rok pobytu w Instytucie, po dwa lata, w obowiązках nauczycieli szkół elementarnych.

§ 32.

Uczeń opuszczający Instytut przed ukończeniem kursu, lub niechący, po ukończeniu onego, odslużiwać w stanie nauczycielskim w miejscu, gdzie go zwierzchność przeznaczy, obowiązany będzie zwrócić wszelkie koszta na jego utrzymanie wyłożone. Wolni są od tego ci tylko uczniowie, którzy podpadną nieuleczonęj chorobie.

§ 33.

Uczniowie kończący kurs nauk w Instytucie ściśle będą examinowani ustnie i na piśmie; ten ostatni examini zależy

последнее состоитъ въ сочиненіи на русскомъ и польскомъ языкахъ, подъ надзоромъ учителей, упражненія на заданную, сообразную съ цѣлю Института, тему.

§ 34.

Испытаніе воспитанниковъ производится въ присутствіи Инспектора, учителей и особо для того назначаемыхъ Попечителемъ Варшавскаго учебнаго округа лицъ.

§ 35.

Еслибы воспитанникъ, по случаю болѣзни, или другимъ уважительнымъ причинамъ, въ продолженіе годоваго курса, не былъ въ состояніи приготовиться надлежащимъ образомъ къ своему званію,—въ такомъ случаѣ, съ разрѣшенія Попечителя, позволяется ему остаться на другой годъ въ Институтѣ.

§ 36.

Воспитанники, кончившіе курсъ, получаютъ аттестаты, по образцу, предписанному Совѣтомъ Народнаго Просвѣщенія, за подписью Инспектора и учителей Института.

§ 37.

Воспитанники, оставляющіе Институтъ до наступленія испытанія, получаютъ только свидѣтельства о поведеніи, за подписью Инспектора. Удаляемые изъ Института не получаютъ никакихъ свидѣтельствъ.

§ 38.

Инспекторъ, донося Попечителю учебнаго округа о воспитанникахъ, назначенныхъ къ выпуску изъ Института, отмѣчаетъ достоинства каждаго, присовокупляя мнѣніе: гдѣ тотъ или другой можетъ быть употребленъ съ большею пользою. Къ пред-

на wypracowaniu, pod okiem nauczycieli, ćwiczenia w językach rosyjskim i polskim, na zadany przedmiot, odpowiedni celowi Instytutu.

§ 34.

Examina uczniów odbywają się w obecności Inspektora, nauczycieli i szczególnie delegowanych do tego przez Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego osób.

§ 35.

Jeżeliby uczeń, z powodu choroby lub dla innych na uwagę zasługujących przyczyn, w przeciągu jednego roku, nie mógł usposobić się należycie do swojego powołania, w takim razie, wolno mu będzie pozostać na drugi rok w Instytucie za decyzją Kuratora.

§ 36.

Uczniowie, którzy ukończą kurs nauk, otrzymują patenta, podług wzoru przez Radę Wychowania Publicznego przepisanego, które podpisują Inspektor i nauczyciele Instytutu.

§ 37.

Uczniowie opuszczający Instytut przed zdaniem egzaminu, otrzymują tylko świadectwa o konduicie podpisane przez samego Inspektora. Oddaleni z Instytutu, nie otrzymują żadnych świadectw.

§ 38.

Inspektor zdając Kuratorowi Okręgu Naukowego raport o uczniach kończących nauki w Instytucie, wymienia każdego zalety, dodając opinią, gdzieby który z nich z większą korzyścią mógł być użyty. Do raportu takowego dołącza się proto-

ставленіямъ сего рода прилагается протоколъ экзамена, за подписью Инспектора и учителей, равно какъ и письменныя упражненія воспитанниковъ.

§ 39.

Въ то же время, назначенный для присутствованія при испытаніи чиновникъ представляетъ Попечителю учебнаго округа послѣдствія своихъ замѣчаній о воспитанникахъ и вообще объ учебномъ состояніи Института.

§ 40.

Воспитанники Института освобождаются отъ рекрутской повинности на время продолженія курса наукъ; по окончаніи же онаго—въ такомъ только случаѣ, если будутъ исправлять учительскую должность.

§ 41.

Казеннокоштные воспитанники, впредь до опредѣленія ихъ въ учителя, остаются на казенномъ содержаніи въ Институтѣ и по окончаніи курса наукъ. Они помѣщаются на учительскія мѣста преимущественно предъ прочими кандидатами.

§ 42.

Внутренній порядокъ Института, какъ относительно содержанія воспитанниковъ, такъ и распредѣленія ихъ занятій, имѣетъ быть опредѣленъ подробно Совѣтомъ Народнаго Просвѣщенія. Отъ него зависитъ также и назначеніе платы съ своекоштныхъ воспитанниковъ на содержаніе ихъ въ Институтѣ.

кѣ экзамену подписаны przez Inspektora i nauczycieli, tudzież ćwiczenia na piśmie uczniów.

§ 39.

Jednocześnie urzędnik delegowany do znajdowania się na egzaminie, składa Kuratorowi Okręgu Naukowego postrzeżenia swoje o uczniach i w ogólności o stanie Instytutu pod względem naukowym.

§ 40.

Uczniowie Instytutu wolni są od popisu wojskowego w czasie trwania kursów, po ukończeniu zaś nauk wtenczas tylko, jeżeli zostawać będą w obowiązkach nauczycielskich.

§ 41.

Uczniowie utrzymywani kosztem Rządu, dopóki nie otrzymają posad nauczycielskich, zostają w Instytucie na funduszu rządowym i po ukończeniu kursu nauk. W otrzymywaniu posad nauczycielskich mają oni pierwszeństwo przed innemi kandydatami.

§ 42.

Porządek wewnętrzny Instytutu, pod względem utrzymywania uczniów, tudzież rozkładu ich zatrudnień, szczegółowo przepisze Rada Wychowania Publicznego. Od niej także zależy oznaczenie płacy za utrzymanie w Instytucie uczniów będących na swoim koszcie.

ГЛАВА IV.

Объ учебныхъ пособіяхъ Института.

§ 43.

Институтъ имѣеть библіотеку и собраніе учебныхъ пособій, необходимыхъ для преподаванія, которыя ввѣряются надзору одного изъ учителей, по назначенію Инспектора.

ГЛАВА V.

Объ образовомъ первоначальномъ училищѣ.

§ 44.

Образцовое первоначальное училище содержится изъ штатныхъ суммъ сего Института и помѣщается въ томъ же зданіи или вблизи онаго.

§ 45.

Въ образцовое первоначальное училище принимаются дѣти мужескаго пола, всякаго состоянія, но не моложе шести лѣтъ.

§ 46.

Отъ поступающихъ въ училище не требуется никакой платы и никакихъ предварительныхъ свѣдѣній.

§ 47.

Въ образовомъ училищѣ преподаются науки, предписанныя § 13 устава учебныхъ заведеній Варшавскаго округа; въ случаѣ же открытія дополнительныхъ курсовъ, и предметы, назначенные къ преподаванію въ прибавочныхъ отдѣленіяхъ первоначальныхъ училищъ, по § 14 того же устава.

ROZDZIAŁ IV.

O pomocach naukowych Instytutu.

§ 43.

Instytut mieć będzie bibliotekę i zbiór pomocy naukowych, potrzebnych przy wykładzie nauk, jakowe zostawać będą pod dozorem jednego z nauczycieli, którego Inspektor do tego wyznaczy.

ROZDZIAŁ V.

O szkole elementarnej wzorowej.

§ 44.

Szkoła elementarna wzorowa utrzymywana będzie z etatu tegoż Instytutu i mieści się w tymże samym gmachu, albo w bliskości niego.

§ 45.

Do szkoły elementarnej wzorowej przyjmują się dzieci płci męskiej wszelkiego stanu, nie młodsze nad lat sześć.

§ 46.

Od wchodzących do szkoły nie wymaga się żadnej opłaty, ani też żadnego naukowego przygotowania.

§ 47.

W szkole wzorowej dawane będą téż same nauki, jakie przepisuje § 13 Ustawy Zakładów Naukowych Okręgu Warszawskiego, w razie zaprowadzenia kursów dodatkowych i przedmioty wskazane w § 14 téż Ustawy do wykładu w dodatkowych oddziałach szkół elementarnych.

§ 48.

Образцовое училище имѣть особаго учителя и устраивается на общемъ основаніи первоначальныхъ училищъ.

§ 49.

Въ образцовомъ училищѣ, подъ наблюденіемъ сего учителя, даютъ уроки воспитанники Института, по установленной Инспекторомъ очереди. При этомъ занятіи, онъ сколь можно чаще присутствуетъ самъ, поручая впрочемъ быть при томъ и учителямъ Института по принадлежности.

§ 50.

Надзоръ за образцовымъ училищемъ имѣть Инспекторъ Института; онъ печется о надобностяхъ сего училища и представляетъ, въ опредѣленный срокъ и по предписаннымъ формамъ, отчетъ о состояніи онаго Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа.

Министръ Народнаго Просвѣщенія,
(подписано) *Уваровъ*.

№ 36.

О пособіяхъ отъ казны для начальныхъ училищъ.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
отъ 19 Іюня (1 Іюля) 1843 г.*

Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, основываясь на училищномъ уставѣ 1840 г., по которому казна должна уча-

§ 48.

Szkoła wzorowa mieć będzie oddzielnego nauczyciela i urządzoną będzie według ogólnych przepisów, wydanych dla szkół elementarnych.

§ 49.

W szkole wzorowej, pod dozorem tego nauczyciela, dają lekcye uczniowie Instytutu, w kolei przez Inspektora oznaczonej. Na tych lekcjach bywać powinien, o ile można najczęściej, sam Inspektor, polecając wszakże i nauczycielom Instytutu właściwych przedmiotów znajdować się na tychże lekcjach.

§ 50.

Dozór nad szkołą wzorową ma Inspektor Instytutu, on też opatruje jej potrzeby i w czasie oznaczonym, tudzież podług form przepisanych, zdaje sprawę o stanie tej szkoły Kuratorowi Okręgu Naukowego Warszawskiego.

Minister Oświecenia Narodowego,
(podpisano) *Uwarow*.

№ 36.

O zasiłkach ze Skarbu dla szkół elementarnych.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
z dnia 19 Czerwca (1 Lipca) 1843 r.*

Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego opierając się na zasadzie Ustawy szkolnej z r. 1840, wkładającą na Skarb

ствовать въ соразмѣрности $\frac{1}{3}$ доли въ расходахъ на содержаніе начальныхъ училищъ, потребовалъ отъ Коммисіи Финансовъ назначенія суммы:

- 1. на евангелическое начальное училище въ г. Сувалкахъ. 64 р. с.
 - 2. на таковое же училище въ городѣ Людвиновѣ. 15 р. с.
- итого. 79 р. с.

сверхъ того, на основаніи постановленія бывшей Эдукаціонной Палаты 1808 года, онъ потребовалъ отпуска для перваго изъ вышепоименованныхъ училищъ ежегодно по 12 сажень дровъ для отопленія.

Правительственная Коммисія Финансовъ, не получивъ о таковыхъ расходахъ никакого высшаго распоряженія, не удовлетворила требованіямъ Попечителя. Что же касается до общихъ расходовъ казны на содержаніе начальныхъ училищъ, то она объявила Попечителю, что необходимо прежде всего представить на рѣшеніе Совѣта Управленія слѣдующіе вопросы:

1. Въ училищномъ уставѣ 1840 года не сказано, что начальные училища будутъ дѣлиться по вѣроисповѣданіямъ, а какъ евангелическія училища будутъ устроены отдѣльно отъ католическихъ въ однихъ и тѣхъ же мѣстахъ, то чрезъ это увеличатся расходы казны.

2. Коль скоро изъ нормальнаго штата учебнаго вѣдомства не поступаетъ въ казну никакихъ остатковъ, а по этому штату казна отпускаетъ ежегодно 270,000 руб. с., то не слѣдуетъ ли, чтобы изъ сбереженныхъ отъ онаго суммъ покрывались расходы на содержаніе начальныхъ училищъ.

3. Коль скоро вышеприведенный уставъ отмѣняетъ всѣ бывшія прежде о томъ постановленія, въ особенности же тѣхъ властей, которыя уже не существуютъ, то невозможно безъ новаго высшаго разрѣшенія требовать законно отъ казны, на основаніи постановленія бывшей Эдукаціонной Палаты 1808 года, отпуска дровъ для начальныхъ училищъ.

обовязекъ прикладанія się w jednej trzeciej części do kosztów utrzymania szkół elementarnych, zażądał od Kommissyi Skarbu przeznaczenia funduszu:

- 1. na szkołę elementarną ewangelicką w mieście Suwałkach. rsr. 64
 - 2. i na taką szkołę ewangelicką w Ludwinowie. rsr. 15
- Razem. rsr. 79

nadto na mocy uchwały b. Izby Edukacyjnej z r. 1808 zażądał o dodawanie dla pierwszej z tych szkół corocznie po 12 sажni drzewa opałowego.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, nie otrzymawszy co do tych wydatków wyższych dyspozycji, żądaniu Kuratora zadosyć nie uczyniła; co zaś do wydatków w ogóle na szkołę elementarną przez Skarb uiszczać się mających, oświadczyła temuż Kuratorowi potrzebę wniesienia przedewszystkiem pod rozstrzygnięcie Rady Administracyjnej następujących kwestyj:

1) że w Ustawie szkolnej z r. 1840 niewymieniono, że szkoły elementarne dzielić się będą podług wyznań, a ztąd, iż ewangelickie będą osobne od katolickich, w jednymże miejscu będących, przez co pomnoży się ciężar Skarbu;

2. że skoro z normalnego etatu edukacyjnego nie wraca do Skarbu żadna oszczędność, etat zaś ten kosztuje Skarb do 270,000 rsr. rocznie, czy zatem nie byłoby słusznym, aby z oszczędności na tym etacie, pokrywane były koszta utrzymania szkół elementarnych;

3. i że gdy też Ustawa, jako najpóźniejsza, uchylać się zdaje wszelkie poprzednie władz rozporządzenia (zwłaszcza też już nieistniejących), nie podobna bez nowej wyższej decyzji, wymagać prawnie od Skarbu na zasadzie uchwały byłej Izby Edukacyjnej z r. 1808 deputatu drzewa dla szkół elementarnych.

Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, сообщая Комисіи Финансовъ, что всѣ прежнія экономическія постановленія, относящіяся къ учебному вѣдомству, остались въ своей силѣ и вовсе не отмѣнены уставомъ 1840 года, повторилъ свое прежнее требованіе.

Правительственная Комисія Финансовъ представила это дѣло на усмотрѣніе и рѣшеніе Совѣта Управленія рапортомъ отъ 15 (27) Апрѣля сего года, за N. 28,339, объясняя притомъ, что, если казна должна отпускать особенныя суммы на содержаніе начальныхъ училищъ, то было бы желательнo:

1. чтобы Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа предложилъ нормальный штатъ начальныхъ училищъ, раздѣленный сообразно потребности на классы, который могъ бы служить для казны мѣрою будущихъ ей на этотъ предметъ расходовъ;

2. чтобы всякій разъ, когда потребуются отъ казны на этотъ предметъ новыя суммы, Попечитель представлялъ штатъ имѣющихъ быть вновь открытыми начальныхъ училищъ, съ подробнымъ объясненіемъ по всѣмъ статьямъ онаго, и испрашивалъ великій разъ у Совѣта Управленія разрѣшенія: или о покрытіи сказанныхъ расходовъ изъ суммъ, находящихся въ его распоряженіи, или же о внесеніи ихъ въ бюджетъ.

Что же касается требуемаго въ настоящее время отпуска 79 р. с., то Комисія Финансовъ полагала, что, въ случаѣ одобренія Совѣтомъ Управленія требованія Попечителя, оный расходъ могъ бы быть покрытъ въ текущемъ году изъ суммъ, предоставленныхъ въ распоряженіе Совѣта.

Совѣтъ, находя вышеприведенныя заключенія Правительственной Комисіи Финансовъ основательными, рѣшилъ, что Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа долженъ примѣняться къ онымъ. Что же касается требуемаго тогда же отъ казны отпуска 79 р. с. для евангелическихъ начальныхъ училищъ въ Суwalkахъ и Людвиновѣ, то Совѣтъ разрѣшилъ внести этотъ

Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego zawiadamiając Kommissyą Skarbu, że wszelkie dawniejsze postanowienia ekonomiczne ściągające się do Wydziału Naukowego pozostały w swęj mocy i wcale nie uległy zmianie przez wydanie ustawy z r. 1840, ponowił tylko żądanie zarządzenia powyższych wypłat.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu przedstawiając taki stan rzeczy do wiadomości i decyzji Rady Administracyjnej pod dniem 15 (27) Kwietnia r. b. N. 28,339, oświadczyła zarazem, że jeżeli Skarb ma się przykładać z oddzielnych funduszków do utrzymania szkół elementarnych, pożądanem byłoby:

1. aby Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego proponował normalny etat szkół elementarnych, podzielony na klasy, według potrzeby, któryby mógł być dla Skarbu miarą, ponosić się mających w przyszłości na ten cel wydatków;

2. aby, ile razy wyniknie potrzeba żądania od Skarbu na ten przedmiot nowych funduszków, tenże Kurator przedstawił etat nowo-otworzyć się mających szkół elementarnych, z szczegółowem onegoż usprawiedliwieniem, a następnie pozyskiwał szczególne przyzwolenia Rady Administracyjnej, bądź do podniesienia wydatku z funduszu do jej dyspozycji, bądź do pomieszczenia na budżecie.

Co zaś do obecnie żadanego wydatku rs. 79, таż Kommissya Rządowa mniemała, iż takowy w razie przychylnego rozwiązania przez Radę Administracyjną żądania Kuratora, mógłby być w r. b. zaspokojony z funduszu do dyspozycji téjże Rady zostawionego.

Rada znalazłszy wnioski Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu uzasadnionemi, oświadczyła, że mieć chce, iżby Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego do nich się zastosował, a zarazem co do żadanей przez tegoż Kuratora ze Skarbu kwoty rsr. 79 na szkoły elementarne ewangelickie w Suwalkach i Ludwinowie wyrzekła: że zezwala na wnie-

расходъ въ бюджетъ на 1844 г., въ настоящемъ же году, покрыть его изъ суммъ, предоставленныхъ въ его распоряженіе.

Вѣрно:
Статсъ-Секретарь, Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Лебренъ.*

№ 37.

О присоединеніи начальныхъ учителей къ эмеритальному обществу.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совета Управления
22 Сентября (4 Октября) 1844 г.*

Въ дальнѣйшемъ развитіи Высочайше утвержденнаго въ 31 день Августа 1840 г. училищнаго устава, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, по соглашенію съ Правительственною Коммисією Финансовъ, представилъ въ Совѣтъ Управления проектъ постановленія, относительно упроченія быта начальныхъ училищъ и допущенія учителей оныхъ къ эмеритальному обществу.

Въ этомъ представленіи Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа изъяснилъ:

1. что упроченіе быта начальныхъ училищъ, которое еостоитъ въ опредѣленіи средствъ, нужныхъ для ихъ содержанія, въ заведеніи хорошей администраціи и въ повѣркѣ суммъ, назначенныхъ и отпускаемыхъ на ихъ содержаніе, есть развитіе 5 и 6 статей училищнаго устава и основано не на какомъ либо новомъ предписаніи, а только на примѣненіи обязывающихъ до сихъ поръ постановленій.

2. Что касается допущенія учителей начальныхъ училищъ

sienie wydatku tego do budżetu r. 1844, tudzież na pokrycie go w roku bieżącym z funduszu do dyspozycji Rady Administracyjnej zachowanego.

Zgodno z protokołem:
Sekretarz Stanu, Radca Stanu,
(podpisano) *Le Brun.*

№ 37.

O przypuszczeniu nauczycieli elementarnych do stowarzyszenia emerytalnego.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
z dnia 22 Września (4 Października) 1844 r.*

W dalszym rozwinięciu Najwyżej zatwierdzonej w dniu 31 Sierpnia 1840 r. Ustawy szkolnej, Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego, po porozumieniu się z Kommissją Rządową Przychodów i Skarbu, przedstawił Radzie Administracyjnej projekt do postanowienia względem ustalenia bytu szkół elementarnych i przypuszczenia nauczycieli tychże szkół do stowarzyszenia emerytalnego.

W przedstawieniu tém Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego objaśnił:

1. iż ustalenie bytu szkół polega mianowicie na oznaczeniu potrzebnych środków do utrzymania szkół elementarnych, przez zaprowadzenie porządnej administracji, niemniej kontrolli funduszów, na utrzymanie ich przeznaczonych, jest rozwinięciem artykułu 5 i 6 ustawy szkolnej i nie opiera się na żadnym nowym przepisie, ale jedynie na zastosowaniu dotychczasowych obowiązujących urządzeń.

2. Co się tycze przypuszczenia nauczycieli elementarnych

къ эмеритальной пенсії, Попечитель полагалъ, что оно можетъ имѣть мѣсто при увѣренности:

а) что жалованье этихъ учителей будетъ постоянное и будетъ помѣщаемо въ ежегодныхъ штатахъ сказанныхъ училищъ;

б) что суммы, опредѣленные для этихъ училищъ, достаточны и будутъ поступать непосредственно въ Уѣздныя Казначейства, подлежа, какъ и прочія подати, административному взысканію, и что оттуда будетъ отпускаемо жалованье, съ вычетомъ эмеритальной складки.

Затѣмъ включеніе учителей начальныхъ училищъ въ эмеритальное общество можетъ послѣдовать двоякимъ образомъ, а именно съ 1 Января 1824 года, или же съ 1 Января 1844 г.

Въ первомъ случаѣ, согласно 34 ст. дополнительнаго эмеритальнаго устава отъ 2 (14) Юля 1841 года, они были бы обязаны вносить въ фондъ эмеритальнаго общества эмеритальную складку въ двойномъ количествѣ, съ приращаемыми процентами за все время службы, бывшей при существованіи общества; казна же Царства, согласно 16 и 17 статьямъ устава отъ 19 Апрѣля (1 Мая) 1825 года, была бы обязана внести за нихъ полную складку за 1824 г., а за слѣдующіе годы вносить добавокъ $\frac{3}{100}$ съ приращаемыми процентами, что повлекло бы за собою значительный единовременный расходъ.

Принимая въ уваженіе это обстоятельство, а равно и то, что учителя начальныхъ училищъ не были бы въ состояніи внести, за прошедшее время, причитающуюся съ нихъ плату въ вышеозначенной соразмѣрности, зачисленіе ихъ въ эмеритальное общество удобнѣе всего произвести съ 1844 года включительно. Въ этомъ послѣднемъ случаѣ, эмеритальное общество должно будетъ платить пенсії тѣмъ изъ учителей, которымъ онѣ будутъ присуждены, по особой милости, за всѣ лѣта, выслуженныя до сказаннаго срока. Такимъ образомъ сдѣлано будетъ облегченіе учителямъ въ уплатѣ складокъ за прошедшее время, а казна Царства, хотя и понесетъ сравнительно большіе расходы на эмеритальныя пенсії для учителей начальныхъ учи-

до пенсий эмеритальной, Куратор мнилъ, изъ такowe може миеч миеjsce, obok zapewnienia:

а) же плаче tych nauczycieli бѣдѣ стаѣ, власциwemi etatami до poboru corocznie przekazywane,

б) же fundusze на uposażenie tychże szkół przeznaczone są dostateczne i же wpływać бѣдѣ bezpośrednio до kass skarbowych powiatowych, i ulegać, tak jak inne podatki, prostej exekucyi administracyjnej, zkad też i wypłata pensji по straceniu składki emerytalnej następować бѣдѣ.

Nadto wcielenie nauczycieli elementarnych do stowarzyszenia emerytalnego, moze nastąpić dwójakim sposobem, mianowicie: albo od dnia 1 Stycznia 1824 roku, albo od dnia 1 Stycznia 1844 r.

W pierwszym razie, według artykułu 34 dodatkowej ustawy emerytalnej z d. 2 (14) Lipca 1841 r., byliby obowiązani opłacać на korzyść funduszów stowarzyszenia emerytalnego ilość składki emerytalnej podwójną, wraz z procentem składanym, за cały czas służby w epoce stowarzyszenia odbytej, zaś Skarb Królestwa, stosownie do artykułu 16 i 17 ustawy z dnia 19 Kwietnia (1 Maja) 1825 r., byliby w obowiązku wnieść за них за r. 1824 całkowitą składkę, а за następne lata uiścić dopłatę $\frac{3}{100}$, wraz z procentem składanym, co pociągnęłoby за sobą, znaczny на raz jeden wydatek.

Z uwagi więc на tę okoliczność, jak równie i на то: że nauczyciele szkół elementarnych nie byliby в stanie uiścić за przeszłość opłat, któreby в stosunku powyższym od nich przypadają, wcielenie то najdogodniej od włącznie 1844 r. nastąpić moze, zkad wyniknie ten skutek, iż stowarzyszenie emerytalne бѣдѣ się przykładać до spłaty pensji dla tychże nauczycieli в drodze łaski wyjednanых, за lata przed dniem powyższym wysłużone, którym то sposobem przyniesioną бѣдѣ ulga nauczycielom в opłacie składek за przeszłość, а Skarb Królestwa, lubo poniesie większy stosunkowo wydatek на pensye emerytalne dla nauczycieli elementarnych, aniżeli ponosi go teraz dla innych urzędników, jednakże

лицъ противу поносимыхъ ею въ настоящее время для другихъ чиновниковъ, но избѣгнуть единовременнаго взноса такой суммы, какая можетъ превзойти ея средства.

Сверхъ того, если принять въ соображеніе, что изъ общаго числа учителей, имѣющихъ быть съ 1 Января 1844 г. включенными въ эмеритальное общество, только немногіе будутъ въ состояніи доказать свои прежнія заслуги и изъ числа сихъ послѣднихъ не все будутъ имѣть лѣта службы, дающія право на пенсію, и что Правительство до сихъ поръ всегда назначало престарѣлымъ и лишеннымъ силъ или подвергшимся увѣчью чиновникамъ, а равно оставшимся послѣ нихъ вдовамъ и сиротамъ, по особой милости и въ видѣ особенныхъ наградъ, пожизненные пенсіи или единовременныя пособія изъ казны Царства; то могущій произойти излишекъ въ казенныхъ расходахъ окажется не слишкомъ значительнымъ, въ особенности, когда, для покрытія онаго, изъ ежегодной экономіи отъ суммъ, положенныхъ для начальныхъ училищъ постоянными штатами, будетъ удерживаемо въ пользу казны такое сравнительно количество, какое вообще будетъ отпускается казною ежегодно для начальныхъ училищъ.

Объяснивъ такимъ образомъ представляемый проектъ постановленія, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа просилъ Совѣтъ объ утвержденіи онаго.

Прежде рѣшенія по вышесказанному представленію, по порученію Его Свѣтлости Намѣстника въ Царствѣ, потребовано было еще отъ Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа дополнительное объясненіе, сколько слѣдовало бы взыскать съ учителей, имѣющихъ быть допущенными къ эмеритальному обществу, вообще, въ видѣ удвоенной эмеритальной składки, съ приращаемымъ процентомъ, за все время службы со времени существованія общества, то есть съ 1824 года, а равно—сколько бы составила часть этой składки, приходящаяся на казну, а это потому, чтобы видѣть, дѣйствительно ли слѣдуетъ допустить учителей начальныхъ училищъ къ эмеритальному обществу

ochroni się od wyliczania na raz jeden summy, któraby możność jego przenosić mogła.

Gdy się nadto weźmie na uwagę, że z liczby ogólnej nauczycieli wcielić się mających z dniem 1 Stycznia 1844 r. do stowarzyszenia emerytalnego, mała część tylko będzie mogła udowodnić poprzedzające zasługi, że i z téj liczby nie wszyscy osiągną lat służby nadających prawo do pensyi, że dotąd Rząd dla obciążonych wiekiem, pozbawionych sił lub dotkniętych kalectwem, równie jak dla pozostałych po nich wdów i sierot przeznaczał zawsze w drodze łaski, tytułem szczególnych nagród z funduszów Skarbowych, pensje dożywotnie lub jednorazowe wsparcia; przeto przewyżka wyniknąć mogących wydatków skarbowych, nie okaże się tak znaczną, zwłaszcza, gdy dla pokrycia takowej, z osiągniętych corocznie oszczędności na etatach szkół elementarnych stałych, pobieraną będzie na rzecz Skarbu taka część stosunkowo z tychże oszczędności, w jakiej Skarb Królestwa do ogólnego uposażenia szkół elementarnych corocznie będzie się przykładał.

Usprawiedliwiwszy tym sposobem przedstawiony przez siebie projekt do postanowienia, Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego upraszał Radę o jego zatwierdzenie.

Przed zadecydowaniem powyższego przedstawienia z polecenia J. O. Księcia Namiestnika Królestwa, zażądane jeszcze zostało od Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego, dodatkowe wyjaśnienie, ileby nauczyciele szkół elementarnych, mający być przypuszczeni do stowarzyszenia emerytalnego, byli zniewoleni wnieść w ogólności tytułem podwójnej składki emerytalnej, z procentem składanym za czas służby, w epoce stowarzyszenia t. j. od roku 1824, nie mniej ileby wynosiła część pomienionej składki na Skarb spaść mającej, a to w celu ocenienia, czyli zachodzi konieczna potrzeba przypuszczenia nauczycieli szkół elementarnych do stowarzyszenia emerytal-

съ 1844 года, не примѣняясь къ основной мысли 34 статьи дополнительнаго закона объ эмеритурѣ съ 1841 г.

Изъ рапорта Попечителя отъ 27 Юля (8 Августа) того же года оказалось, что въ 845 училищахъ, имѣющихъ достаточные фонды, жалованье учителей оныхъ составляетъ всего 65,286 р. с.; что изъ числа этихъ учителей едва $\frac{1}{4}$ часть служить со времени основанія эмеритальнаго общества, а $\frac{3}{4}$ служить со времени введенія перваго училищнаго устава 1833 г. Такимъ образомъ для $\frac{1}{4}$ части учителей можно полагать 20 лѣтъ учительской службы. Изъ остальныхъ $\frac{3}{4}$, для одной половины можно полагать 10, для другой же приблизительно, только 5 лѣтъ службы;

что, наконецъ, по раскладкѣ въ такомъ размѣрѣ вышеозначенной общей суммы на три части, приходилось бы съ первыхъ удвоенной складки по 6⁰/₀, съ приращеніемъ процентовъ за 20 лѣтъ 64,762 руб. 41 к. с.
съ другихъ—за 10 лѣтъ 36,953 „ 20 „
съ третьихъ—за 5 лѣтъ 16,233 „ 58 „
итого 117,949 „ 9 „

изъ коихъ половина, то есть 58,978 р. 54 $\frac{1}{2}$ к. с., приходилась бы на долю казны.

Когда такимъ образомъ оказалось, что не только самые учителя были бы не въ состояніи внести причитающуюся съ нихъ за прошедшее время столь значительную плату, но даже и казна, вслѣдствіе этого, была бы обременена довольно большимъ въ одинъ разъ расходомъ, то Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа сдѣлалъ вновь предложеніе, чтобы учителя начальныхъ училищъ допущены были къ эмеритальному обществу лишь съ 1844 года, и чтобы только въ особенныхъ случаяхъ выдавались имъ пенсіи за время службы до 1844 года изъ общихъ казенныхъ суммъ.

По разсмотрѣніи представленія Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа, Совѣтъ рѣшилъ, что въ отношеніи предположеній Попечителя, имѣющихъ въ виду упроченіе самого быта

него od r. 1844 z odstąpieniem od zasady artykułu 34 dodatkowego prawa emerytalnego z r. 1841.

Z złożonego przez Kuratora pod dniem 27 Lipca (8 Sierpnia) r. b. raportu okazało się, że w 845 szkołach elementarnych, mających dostateczne uposażenie, płace nauczycieli tychże szkół wynoszą ogółem rsr. 65,286, że z nauczycieli tych szkół ledwo jedna czwarta część dochodzi epoki zaprowadzenia stowarzyszenia emerytalnego, a trzy czwarte jest z epoki zaprowadzenia pierwszej ustawy szkolnej z r. 1833, tak, że jedna czwarta część nauczycieli, może być uważana jako licząca 20 lat służby nauczycielskiej, a z pozostałych $\frac{3}{4}$ -ch połowa licząca 10 lat, zaś druga połowa licząca mniej więcej tylko 5 lat służby nauczycielskiej.

Że nakoniec po rozłożeniu w tym stosunku powyższej ogólnej summy na trzy części, wypadaloby: na pierwszych podwójnej składki po 6⁰/₀ wraz z procentem składanym, za lat 20 rsr. 64,762 kop. 41
na drugich, za lat 10 „ 36,953 „ 20
na trzecich, za lat 5 „ 16,233 „ 58
Razem „ 117,949 „ 9

z których połowa, to jest rsr. 58,978 kop. 54 $\frac{1}{2}$ przypadalaby do uiszczenia na Skarb.

Gdy zatem z powyższego stanu rzeczy okazało się, że nietylko sami nauczyciele nie byliby w możności uiścić przypadającej na nich za przeszłość tak znacznej opłaty, ale nadto i Skarb tym sposobem, zostałby obciążony nie małym na raz jeden wydatkiem; przeto Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego ponowił wniosek, iżby nauczyciele elementarni, przypuszczeni byli do stowarzyszenia emerytalnego dopiero od roku 1844, a Skarb w szczególnych tylko przypadkach uiszczal im pensye za czas poprzedzający r. 1844 z ogólnych swych funduszów.

Rozważywszy przedstawienie Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego, Rada wyrzekła, że co się tycze wniosków tegoż Kuratora zmierzających do ustalenia samego bytu

начальныхъ училищъ, начертанныхъ по смыслу §§ 5, 6 и 12 училищнаго устава, Совѣтъ, съ своей стороны, не находитъ противу сего никакихъ возраженій, и потому утверждаетъ эти предположенія.

Что же касается той части проекта, которая имѣетъ въ виду обезпеченіе участи учителей начальныхъ училищъ чрезъ допущеніе ихъ къ эмеритальному обществу, то Совѣтъ полагалъ, что предложеніе о томъ соответствуетъ благотворнымъ видамъ Его Величества, объявленнымъ въ отзывѣ Министра Статсъ-Секретаря отъ 8 (20) Марта того же года, за N. 445, по которому Государь Императоръ Высочайше повелѣтъ соизволить: улучшить состояніе частныхъ учителей, къ числу которыхъ принадлежали до сихъ поръ и учителя начальныхъ училищъ, чрезъ назначеніе имъ какихъ нибудь эмеритальныхъ пенсій.

Предполагаемое для нихъ благодѣяніе, не должно ни въ какомъ случаѣ обременять казну какими либо новыми расходами, а именно, не должно быть постановляемо никакихъ эмеритальныхъ пенсій вышесказаннымъ учителямъ за время службы, предшествующее допущенію ихъ къ эмеритальному обществу.

Учители начальныхъ училищъ до сихъ поръ не имѣли права на какую бы то ни было эмеритальную пенсію; если же, въ такомъ случаѣ, при допущеніи ихъ къ эмеритальному обществу, казна, соображаясь съ правилами объ эмеритурѣ учителей, будетъ вносить за нихъ изъ своихъ собственныхъ суммъ 3% эмеритальной складки, чего до сихъ поръ она не дѣлала, то они должны уже это самое считать великимъ для себя благодѣяніемъ и болѣе значительнаго пожертвованія отъ казны требовать не могутъ.

По всему этому, дабы согласить интересъ казны съ интересомъ учителей начальныхъ училищъ, Совѣтъ постановилъ слѣдующее:

1. Учители начальныхъ училищъ допускаются къ эмеритальному обществу, начиная съ 1 Января 1844 г.

школъ элементарныхъ в розвязаніи §§ 5, 6 и 12 ustawy szkolnej zaproponowanych, przeciw takowym, nie ma nic do nadmienienia i takowe zatwierdza.

Co się atoli tyce części projektu, mającej na celu zapewnienie losu nauczycielom szkół elementarnych przez przypuszczenie ich do stowarzyszenia emerytalnego, Rada mniemała, że środek ten odpowiada dobróczynnym zamiarom NAJJAŚNIEJSZEGO PANA, objawionym w odezwie Ministra Sekretarza Stanu z dnia 8 (20) Marca r. b. Nr. 445, w której JEGO CESARSKA MOŚĆ rozkazał zająć się losem nauczycieli prywatnych, do których rzędu nauczyciele szkół elementarnych dotąd byli policzeni, przez obmyślenie dla nich jakowych pensyj emerytalnych.

Że atoli dobrodziejstwo wyświadczyć im się mające, żadnych nowych wydatków na skarb ściągac nie powinno, a mianowicie żaden obowiązek płacenia tymże nauczycielom pensyj emerytalnych za czas służby poprzedzającej ich przypuszczenie do stowarzyszenia emerytalnego, zastrzegany być nie powinien.

Nauczyciele elementarni do żadnej dotychczas pensji emerytalnej nie mieli prawa, jeżeli zatém zostaną przypuszczeni do stowarzyszenia emerytalnego, jeżeli w tym stanie rzeczy Skarb w zastosowaniu się do przepisów o emeryturze nauczycieli, uiszczac będzie z swych funduszów za nich 3% składki emerytalnej, czego dotąd nieuczynił, uważac już to powinni za znakomite dla siebie dobrodziejstwo, i większej ofiary ze strony Skarbu wymagać nie mogą.

W tym stanie rzeczy, godząc interes Skarbu z interesem nauczycieli szkół elementarnych, postanowiła Rada co następuje:

1. że nauczyciele szkół elementarnych przypuszczeni być mają do stowarzyszenia emerytalnego poczynając od 1 Stycznia 1844 r.

2. Они пользуются правомъ на эмеритальную пенсію за дѣта, выслуженныя только съ 1 Января 1844 г.

3. Тѣ изъ нихъ, которые пожелаютъ приобрѣсти право на эмеритальную пенсію за время, предшествующее вышесказанному сроку, обязаны сами, безъ всякаго пособія отъ казны, внести за все время службы, предшествующей 1844 году, двойную эмеритальную складку, по 6⁰/₀ отъ получаемого ими жалованья, съ приращаемыми процентами, согласно ст. 34 дополнительнаго закона объ эмеритурѣ 1841 года.

4. Что касается эмеритальной складки, вносимой ими впредь, то таковая, согласно правиламъ, постановленнымъ для всѣхъ вообще профессоровъ и учителей, должна быть въ количествѣ 3⁰/₀ отъ получаемого ими жалованья.

По вышеизложеннымъ соображеніямъ, Совѣтъ поручилъ Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа передѣлать изготовленный имъ проектъ и таковой представить на окончательное утверждение Совѣта.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Лебренъ*.

2. że tylko za lata po dniu 1-ym Stycznia t. r. wysłużone pomienieni nauczyciele, nabywać będą prawa do pensyi emerytalnej,

3. że ci z pomiędzy nauczycieli elementarnych, którzyby chcieli nabywać prawa do pensyi emerytalnej, za czas przed powyższym terminem wysłużony, obowiązani są sami bez żadnego przyłożenia się Skarbu, wnieść za cały czas służby poprzedzającej r. 1844, podwójną składkę emerytalną po 6⁰/₀ od pobieranych płac, z procentem składanym, stosownie do art. 34 dodatkowego prawa emerytalnego z r. 1841.

4. że co się tycze składki pomienionej, nadal przez nich uiszczać się mającej, ta stosownie do przepisów ogólnie co do profesorów i nauczycieli obowiązujących, w stosunku 3⁰/₀ od płac ma być ponoszona.

Stosownie do zasad powyższych, Rada poleciła Kuratorowi Okręgu Naukowego Warszawskiego przerobienie przygotowanego projektu i przedstawienie go pod ostateczne zatwierdzenie Rady.

Zgodno z protokółem:

Sekretarz Stanu, Radca Stanu,
(podpisano) *Le Brun*.

№ 38.

Объ окладныхъ и неокладныхъ начальныхъ училищахъ,
и объ эмеритальной складкѣ съ начальныхъ учителей.

(24 Октября (5 Ноября) 1834 г.)

ПО УКАЗУ ЕГО ВЕЛИЧЕСТВА

НИКОЛАЯ I,

ИМПЕРАТОРА И САМОДЕРЖЦА ВСЕРОССИЙСКАГО, ЦАРЯ ПОЛЬСКАГО,

и проч., и проч., и проч.

СОВѢТЬ УПРАВЛЕНІЯ ЦАРСТВА.

Принимая, съ одной стороны, въ соображеніе правила Высочайше утвержденного 31 Августа 1840 гооа училищнаго устава, указывающія мѣры для учрежденія и содержанія первоначальныхъ училищъ, а съ другой, желая улучшить ихъ состояніе и обезпечить будущность учителей тѣхъ же заведеній, и тѣмъ самымъ поощрить ихъ съ большимъ рвеніемъ и усердіемъ исправлять возложенныя на нихъ обязанности, Совѣтъ Управленія, на основаніи Высочайшаго соизволенія, постановилъ и постановляетъ.

Статья 1.

Въ §§ 5 и 6 Высочайше утвержденного училищнаго устава указаны средства для содержанія первоначальныхъ училищъ, а именно:

а) собственный домъ для помѣщенія учителя и училища, въ случаѣ, если не имѣется дома—отпускается на наемъ такового соотвѣстная сумма;

б) огородъ для учителя или соотвѣтственное денежное вознагражденіе;

№ 38.

O podziale szkół elementarnych na stałe i niestałe, i o składce emerytalnej od nauczycieli elementarnych.

(d. 24 Października (5 Listopada) 1844 r.)

W IMIENIU NAJJAŚNIEJSZEGO

MIKOŁAJA I,

CESARZA WSZECH ROSSYI, KRÓLA POLSKIEGO.

etc. etc. etc.

RADA ADMINISTRACYJNA KRÓLESTWA.

Zapatrzywszy się na przepisy zatwierdzonej Najwyżej w dniu 31 Sierpnia 1840 roku ustawy szkolnej, wskazujące zasady co do utrzymania i zaprowadzenia szkół elementarnych, pragnąc ustalić ich byt, jak niemniej przez zapewnienie losu nauczycieli tychże szkółek, pobudzić ich do gorliwego poświęcenia się właściwym obowiązkom, Rada Administracyjna Królestwa na mocy udzielonego jej przez NAJJAŚNIEJSZEGO CESARZA I KRÓLA upoważnienia, postanowiła i stanowi co następuje:

Artykuł 1.

Za środki dostateczne do utrzymania szkoły elementarnej, wskazane w paragrafie 5 i 6 ustawy szkolnej uważane być ma:

a) dom własny na pomieszczenie szkoły i nauczyciela z potrzebnymi zabudowaniami, a w braku takowego, stosowny fundusz na najem lokalu,

b) ogród dla nauczyciela najmniej morg 1 miary nowopolskiej, lub odpowiednie wynagrodzenie w pieniądzech,

с) на отопление училищнаго дома отпускаются натурою дрова или назначается потребная для этого сумма.

д) штатное содержаніе учителя составляют не только добровольныя денежныя приношенія, но и другіе окладныя приходы, именно въ зерновомъ хлѣбѣ, поляхъ и т. п. Все такое содержаніе должно быть исчислено, по примѣрнымъ цѣнамъ, на деньги и внесено въ штатъ.

е) соотвѣтственный фондусъ на экстраординарные расходы какъ то: на казенныя подати, письменныя припасы, награды для учениковъ, покупку книгъ для библиотекъ, на разныя издержки, къ чистотѣ и т. п.

Статья 2.

Жалованье учителю, согласно пункту д. предыдущей статьи, полагается въ городахъ не менѣе 60, а въ деревняхъ не менѣе 45 рублей серебромъ въ годъ. Сообразно этому, всѣ первоначальныя училища, какъ существующія, такъ и могущія открыться впредь, по мѣрѣ достаточности способовъ къ ихъ содержанію, будутъ считаться на четыре разряда, по количеству жалованья, опредѣленнаго учителямъ, а именно: въ городахъ отъ 60, 90, 120 до 150, а въ деревняхъ отъ 45, 75, 105 до 120 руб. сер. въ годъ.

Статья 3.

Существующія нынѣ первоначальныя училища должны раздѣляться на окладныя и неокладныя, къ первымъ принадлежатъ тѣ, къ содержанію которыхъ имѣются достаточныя способы, указанные въ 1 и 2 статьяхъ настоящаго положенія, ко вторымъ—неимѣющія такихъ способовъ.

Статья 4.

Для окладныхъ первоначальныхъ училищъ будутъ составлены нормальныя штаты; фондуши же, опредѣленные этими

с) опалъ для школы и наuczyciela в натуре или пенидзач,

д) плата etatowa наuczyciela, за котораю ма быч уважа- на не только складка в пенидзач, але и inne stale wyzna- czone dochody w ziarnie, jarzynach, gruntach i t. p. Co wszyst- ko winno byч podlug cen normalnych oszacowane na pienia- dze i do etatu wprowadzone,

е) fundusz stosowny на wydatki nadzwyczajne, jako to: opлату podatków, utrzymywanie czystości, materiały piśmien- ne, nagrody dla uczniów, kupno ksiązek do bibliotek szkol- nych i t. p.

Artykuł 2.

За плату dostateczną dla наuczyciela, stosownie do ustę- pu d. powyższego artykułu назнача сѣ в miastach najmniej rsr. 60 rocznie, на wsiach zaś najmniej rsr. 45 и podlug te- go wszystkie szkoły elementarne, tak istniejące, jako i w przy- szłości stworzyć сѣ mogące, в miarę posiadanych dostate- cznych środków на ихъ utrzymanie, uważane będą за stale i podzielone на 4 klasy, stosownie do wysokości płacy nau- czyciela, в miastach najmniej rs. 60, 90, 120 i 150, на wsiach zaś najmniej rsr. 45, 75, 105 i 120 rocznie wynosząc.

Artykuł 3.

Istniejące obecnie szkoły elementarne podzielone byч ma- ją на stale i niestale, do pierwszych należą те, które posia- dają dostateczne fundusze, на ихъ utrzymanie, в artykułach 1 i 2 niniejszego postanowienia wskazane; do drugich zaś те, które nie posiadają takichъ funduszw.

Artykuł 4.

Szkoły elementarne stale będą mieć ustanowione normal- ne etaty, podlug zobowiazan w aktach stowarzyszen zacią-

штатами, будутъ поступать въ подлежащія уѣздныя Казначейства и, въ случаѣ несвоевременнаго таковыхъ взноса, будутъ взыскиваемы посредствомъ административной экзекуціи.

Статья 5.

Жители первоначальныхъ окладныхъ училищъ причисляются съ 1 Января 1844 года къ эмеритальному обществу, на основаніи указа объ эмеритурѣ для лицъ учительскаго званія отъ 19 Апрѣля (1 Мая) 1825 года и дополнительнаго Указа отъ 2 (14) Юля 1841 года.

Статья 6.

Эмеритальный процентъ по 6⁰/₀ будетъ вносимъ согласно 16 статьѣ указа отъ 19 Апрѣля (1 Мая) 1825 года и статьѣ 1-ой указа отъ 2 (14) Юля 1841 г., въ половинѣ самими учителями окладныхъ начальныхъ училищъ, а въ половинѣ Казною Царства.

Статья 7.

Тѣ учителя начальныхъ окладныхъ училищъ, которые пожелаютъ приобрѣсть право на пенсію за службу до 1 Января 1844 года, должны сами безъ содѣйствія казны, согласно статьѣ 34-ой добавочнаго эмеритальнаго указа отъ 1841 года, внести за то время двойной процентъ по 6⁰/₀ съ получаемыхъ ими окладовъ съ сложнымъ процентомъ.

гниетых, которыхъ то школъ wszelkie należyтоści, pod jakim bądź tytułem, czy to w naturze czy w pieniądzach, aktami stowarzyszeń szkół elementarnych zapewnione, uważane jako ciężar uprzywilejowany, wpisu hipotecznego nie wymagający, ulegać będą prostej exekucyi administracyjnej, a co do funduszów w gotowiznie uiszczanych, wpływać będzie do właściwych kass powiatowych.

Artykuł 5.

Nauczyciele szkół elementarnych stałych, przyłączeni zostają, na mocy niniejszego, do stowarzyszenia emerytalnego, poczynając od dnia 1 Stycznia 1844 r. i od tegoż dnia nabywać będą prawa do pensyj wysłużonych na zasadach ukazów emerytalnych z dnia 19 Kwietnia (1 Maja) 1825 r. oraz ukazu z dnia 2 (14) Lipca 1841 r.

Artykuł 6.

Składka emerytalna 6⁰/₀ wynosząca, uiszczana będzie stosownie do art. 16 ukazu z dnia 19 Kwietnia (1 Maja) 1825 r., oraz art. 1 ukazu z d. 2 (14) Lipca 1841 r. w połowie przez samych nauczycieli szkół elementarnych stałych, w połowie zaś przez Skarb Królestwa.

Artykuł 7.

Nauczyciele szkół elementarnych stałych, którzyby chcieli nabywać prawa do pensyi emerytalnej za czas przed powyższym terminem wysłużony, obowiązani są sami, bez żadnego przyłożenia się Skarbu, stosownie do art. 34 dodatkowego prawa emerytalnego z r. 1841, wnieść za cały czas służby poprzedzającej r. 1844, podwójną składkę emerytalną po 6⁰/₀ od pobieranych płac wraz z procentem składanym.

Статья 8.

Всѣ остатки отъ штатовъ первоначальныхъ училищъ полученные и въ депозитъ Польскаго Банка хранящіеся, а также и остатки, отъ настоящихъ штатовъ первоначальныхъ окладныхъ училищъ, будутъ составлять общую экономическую сумму сихъ училищъ, которая состоять будетъ въ распоряженіи Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа, съ назначеніемъ оной, по мѣрѣ надобности, на починку старыхъ и постройку новыхъ училищныхъ зданій, и снабженіе этихъ же училищъ всѣми потребными вещами. Кроме того, для обезпеченія регулярнаго вноса эмеритальной складки, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства будетъ получать впредь соответственное количество денегъ изъ этого резервнаго фондуша, который впоследствии долженъ быть пополняемъ вычетомъ изъ жалованья, производимаго учителямъ первоначальныхъ училищъ въ пользу эмеритальнаго капитала.

Статья 9.

Неокладныя первоначальныя училища, по мѣрѣ представленія доказательствъ, что къ содержанію ихъ имѣются всѣ необходимыя средства, указанныя въ 1 и 2 статьяхъ настоящаго положенія, будутъ поступать въ число окладныхъ первоначальныхъ училищъ, и подлежать всѣмъ вышеозначеннымъ правиламъ, съ допущеніемъ учителей оныхъ къ эмеритальному обществу.

Статья 10.

Исполненіе настоящаго постановленія, которое имѣетъ быть внесено въ Дневникъ Законовъ, поручается Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа и Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія отъ 24 Октября (5 Ноября) 1844 г.

Намѣстникъ, Генералъ Фельдмаршалъ, (подп.) *Князь Варшавскій.*

Artykuł 8.

Wszelkie oszczędności na funduszach dotychczasowych szkół elementarnych w depozycie Bankowym znajdujące się, jak również i oszczędności na bieżących etatach szkół elementarnych stałych osiągnane, stanowić będą ogólny remanent szkół elementarnych, do dyspozycyi Kuratora pozostawiony, z przeznaczeniem takowego na kolejnie, w miarę uznanej potrzeby, uskutecznianie reparacyi upadających i stawianie nowych zabudowań szkolnych, jak niemniej zaopatrywanie tychże szkół we wszelkie inne, w miarę uznania, potrzeby. Nadto, dla zapewnienia regularnego wpływu składki emerytalnej, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu otrzymywać będzie z takowego funduszu rezerwowego stosowne zaliczenia, które następnie z właściwych wpływów uiszczonej przez samych nauczycieli składki emerytalnej do ogólnego remanentu zostaną powrócone.

Artykuł 9.

Szkoły elementarne niestałe, w miarę jak udowodnią posiadanie środków potrzebnych do ich utrzymania, w art. 1 i 2 niniejszego postanowienia wskazanych, należeć będą do szkół elementarnych stałych i ulegać wszelkim przepisom postanowienia, oraz korzystać z dobrodziejstwa przypuszczenia ich nauczycieli do stowarzyszenia emerytalnego.

Artykuł 10.

Wykonanie niniejszego postanowienia, które w dzienniku praw umieszczone być ma, Kuratorowi Okręgu Naukowego Warszawskiego, oraz Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu polecamy.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnej, d. 24 Października (5 Listopada) 1844 r.
Namiestnik General Feldmarszałek, (pod.) *Xiąże Warszawski.*

№ 39.

Освобождение опекуновъ отъ училищной
складки.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
отъ 10 (22) Апрѣля 1845 г.*

Рѣшеніемъ отъ 19 Ноября (1 Декабря) 1840 года Совѣтъ Управленія освободилъ начальныхъ учителей, получающихъ жалованье по штату, отъ обязанности вносить складку на содержаніе оныхъ училищъ, какая требуется отъ всѣхъ принадлежащихъ къ училищному обществу.

Къ числу причисленныхъ къ такому обществу и обязанныхъ вносить складки принадлежатъ и мѣстные Священники, которые избираются въ опекуны училищъ и вмѣстѣ съ тѣмъ занимаются преподаваніемъ въ оныхъ Закона Божія и науки нравственности.

Такъ какъ по § 21 Высочайше утвержденнаго въ 31 день Августа 1840 г. училищнаго устава, духовныя лица обязаны преподавать въ начальныхъ училищахъ Законъ Божій и науку нравственности, не получая за то никакого вознагражденія и такъ-какъ, сверхъ того, взиманіе съ нихъ училищной складки, наравнѣ съ другими членами училищнаго общества, для нихъ отяготительно; то Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, вслѣдствіе отзыва къ нему Правительственной Комисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ, рапортомъ отъ 10 (22) Апрѣля того же года за N. 6,826, просилъ Совѣтъ Управленія, чтобы тѣ Священники, которые будутъ назначены учителями Закона Божія и науки нравственности въ начальные училища, и слѣдовательно исполняющими такія же обязанности, какъ и начальные учителя, были впредь освобождены отъ вноса какихъ бы

№ 39.

Uwolnienie opiekunów szkół elementarnych od składki
szkolnej.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
z dnia 10 (22) Kwietnia 1845 r.*

Przez decyzję z dnia 19 Listopada (1 Grudnia) 1840 r. Rada Administracyjna uwolniła nauczycieli szkół elementarnych, pobierających wynagrodzenie z etatu tych szkół, od obowiązku przykładania się do składek, na utrzymanie rzeczonych szkół, przez stowarzyszonych wnoszonych.

Do rzędu stowarzyszonych obowiązanych do wnoszenia składek należą również miejscowi duchowni wybierani na opiekunów szkół, trudniący się zarazem wykładaniem nauki religii i moralności w tychże szkołach.

Gdy według § 21 Ustawy szkolnej przez NAJJAŚNIEJSZEGO PANA na d. 31 Sierpnia 1840 roku zatwierdzonej, osoby duchowne zostają w obowiązku wykładania nauki religii i moralności po szkołach elementarnych i nie pobierają za to żadnego wynagrodzenia, gdy obok tego pociąganie ich jeszcze wspólnie z innymi stowarzyszonymi do ponoszenia ciężaru utrzymania rzeczonych szkół, jest uciążliwem, przeto Kurator Okręgu Naukowego, powodowany przełożeniem Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, upraszał Radę Administracyjną pod dniem 10 (22) Kwietnia r. b. Nr. 6,826, aby tych duchownych, którzy powołani są na nauczycieli do wykładu nauki religii i moralności w szkołach elementarnych, jako wykonywających też same obowiązki, co i nauczyciele elementarni, od ponoszenia na przyszłość wszel-

то ни было складокъ на содержание сказанныхъ училищъ, какъ-
выя по раскладкѣ требуются отъ всѣхъ принадлежащихъ къ учи-
лищному обществу.

Совѣтъ изъявилъ свое согласіе на представленіе Попечи-
теля Варшавскаго Учебнаго Округа.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Лебренъ*.

N° 40.

О взиманіи училищной складки съ чиновниковъ.

(8 (20) Марта 1846 г.)

Въ Радомское Губернское Правленіе.

ПОПЕЧИТЕЛЬ ВАРШАВСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

Предписаніемъ Попечителя, отъ 18 (30) Апрѣля 1844 г.
за Nr. 8,308, основаннымъ на § 6 учрежденія бывшей Эду-
каціонной Палаты отъ 12 Января 1808 года, а равно на по-
становленіи Совѣта Управленія Царства отъ 22 Декабря (3 Ян-
варя) 1833/4 года, къ уплатѣ школьнаго взноса обязаны всѣ
чиновники и казенные служители, за исключеніемъ начальныхъ
учителей, ксендзовъ, преподающихъ Законъ Божій въ началь-
ныхъ училищахъ и пограничной стражи, которые особыми рас-
поряженіями отъ взноса этого уволены. Для избѣжанія же вся-
каго недоразумѣнія, какое могло бы возникнуть вслѣдствіе не
одинаковаго количества взноса, чиновники и казенные служи-
тели, на основаніи помянутаго распоряженія обязанные входить
въ составъ училищныхъ обществъ, должны были вносить склад-
ку на эти училища въ высшемъ размѣрѣ, означенномъ въ §
22-мъ помянутаго учрежденія Эдукаціонной Палаты, т. е. въ го-

kich składek na utrzymanie rzeczonych szkół, jakie z rozkła-
du na stowarzyszonych przypadają, uwolnić raczyła.

Rada przychyliła się do przedstawienia Kuratora Okrę-
gu Naukowego Warszawskiego.

Zgodno z protokołem:
Sekretarz Stanu, Radca Stanu,
(podpisano) *Le Brun*.

N° 40.

О poborze składki szkolnej od urzędników.

(8 (20) Marca 1846 r.)

do

Rządu Gubernialnego Radomskiego.

KURATOR OKRĘGU NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO.

Reskryptem Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskie-
go z dnia 18 (30) Kwietnia 1844 r. Nr. 8,308, opierającym
się na § 6 urządzenia b. Izby Edukacyjnej z dnia 12 Sty-
cznia 1808 r., oraz na Postanowieniu Rady Administracyjnej
Królestwa z dnia 22 Grudnia (3 Stycznia) 1833/4 r. pocią-
gniętemi zostali do opłaty składki szkolnej wszyscy urzędni-
cy i officjaliści rządowi, z wyjątkiem nauczycieli elementar-
nych, xięży, w szkołach elementarnych naukę religii udziela-
jących i straży granicznej, którzy osobnymi rozporządzenia-
mi od téjże składki uwolnionemi zostali; dla uniknienia zaś
wszelkich wątpliwości, jakieby skutkiem niejednostajnego ozna-
czenia wysokości składek miejsce mieć mogły, urzędnicy i offi-
cjaliści rządowi, wedle powyższej decyzji zostający w obo-
wiązku składania stowarzyszeń szkolnych, opłacać mieli skład-
kę na téż szkoły w kwocie najwyższej § 22-m powołanego

родахъ по 1 р. 80 к. с., или 8 злотыхъ, въ деревняхъ же по 90 к. с., или 6 злотыхъ въ годъ. Нынѣ Радомское Губернское Правленіе, рапортомъ отъ 17 (29) Января текущаго года, за №. 7,696, представляетъ о нѣкоторыхъ недоразумѣніяхъ, разрѣшенія коихъ просить Магистратъ города Радома, а именно:

1. Обязаны ли вносить складку учителя и чиновники гимназій, уѣздныхъ и реальныхъ училищъ, принадлежащіе къ учебному вѣдомству?

2. Подлежатъ ли той же складкѣ чиновники и служители гражданскіе, состоящіе въ управленіяхъ Военныхъ Начальниковъ?

3. Подлежатъ ли складкѣ чиновники и служащіе въ управленіяхъ Военныхъ Начальниковъ, владѣющіе недвижимымъ имуществомъ?

4. Подлежатъ ли складкѣ нижніе, неклассные служители, возные, лакеи, полиціанты, смотрители тюремъ, органисты и причетники, получающіе весьма скудное жалованье?

Сверхъ заявленія объ этихъ недоразумѣніяхъ, Губернское Правленіе съ своей стороны представляетъ:

5. Что, такъ какъ въ горномъ вѣдомствѣ введено въ обычай отчислять въ пользу начальныхъ училищъ, существующихъ въ селеніяхъ сего вѣдомства, со всѣхъ фабричныхъ заработковъ по $\frac{1}{4}$ к. с. съ каждаго польскаго злотаго и за тѣмъ уже никакой раскладки въ пользу училищъ не дѣлать; то спрашивается: за представленіемъ означеннаго взноса, должны ли чиновники и служители горнаго вѣдомства платить въ пользу училищъ по 90 к. с.?

6. Должны ли также вносить въ пользу училищъ по 1 р. 20 к. с. полиціанты и сторожа въ небольшихъ мѣстечкахъ, получающіе по 30 и даже по 22 р. с. 50 к. въ годъ?

7. Такъ какъ на чиновниковъ и казенныхъ служителей

урządzenia Izby Edukacyjnej oznaczonej, to jest po miastach po rs. 1, kop. 20, czyli po złp. 8, po wsiach zaś po kop. 90 czyli złp. 6 rocznie. Ponieważ obecnie Rząd Gubernialny Radomski raportem z d. 17 (29) Stycznia r. b. Nr. 7,696 przedstawia niektóre wątpliwości, o rozwiązanie których Magistrat miasta Radomia uprasza, a mianowicie:

1. Czy nauczyciele i urzędnicy szkół gimnazjalnych powiatowych i realnych, którzy do składu naukowego należą, winni składkę takową opłacać.

2. Czy do takowej urzędnicy i oficjaliści cywilni przy biurach Naczelników Wojennych będący, należą.

3. Czy urzędnicy i oficjaliści, mający dobra nieruchomości, wieś, domy i t. p., z których, jako właściciele, składkę opłacają, powtórnie z tytułu urzędowania do takowej pociągani być mają.

4. Czy oficjaliści niżsi, klasy niemający, woźni, posługacze, policjanci, stróże, pocztylioni, strażnicy leśni i gajowi, stróże czyli dozorczy więzień, organisci i zakrystjanie, jako bardzo szczupłą pobierający płacę, do składki pociągnięni być mają.

Ponieważ oprócz wątpliwości powyższych, Rząd Gubernialny ze swojej strony przedstawia:

5. iż gdy przy górnictwie jest zaprowadzony zwyczaj, że na fundusz szkół elementarnych, we wsiach górniczych egzystujących, od wszelkich zarobków przy fabrykach, stracone bywa po $\frac{1}{4}$ części kopiejki na korzyść szkolną i przez to żadna repartycja formowana niebywa, czyli, w razie takim, urzędnicy i oficjaliści górnictwa zmaglani być mają do opłaty po kop. 90 na korzyść szkoły.

6. Czyli także policjanci i stróże w małych miasteczkach, którzy rocznie płatni bywają rsr. 30, a czasem 22 rs. 50 kop., również jak oficjaliści rządowi, wnosić mają po rs. 1 kop. 20 na korzyść szkolną.

7. Czyli przez pociągnięcie także urzędników i officja-

возложена обязанность вносить въ пользу начальныхъ училищъ, въ городахъ — по 1 р. 20 к. с., а въ деревняхъ — по 90 коп.; то слѣдуетъ ли таковымъ доходомъ увеличить фундашъ, назначенный въ актѣ учрежденія каждаго училища, или же, соотвѣтственно настоящему содержанию училища, должна быть уменьшена общественная раскладка училищнаго сбора, чтобы такимъ образомъ сравнять весь сборъ съ суммою, какая была обеспечена за училищемъ учредительнымъ актомъ? и, наконецъ:

8. слѣдуетъ ли взносъ съ чиновниковъ и служителей, въ городахъ по 1 р. 20 к. с., а въ деревняхъ по 90 коп. взыскивать непременно въ такомъ размѣрѣ, или же въ размѣрѣ, какой опредѣлить училищное общество для вносимой имъ складки, смотря по надобности?

По ближайшемъ разсмотрѣннн вышеозначенныхъ вопросовъ, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа объявляетъ:

по п. 1, 2 и 4: недоразумѣннн, изложенныя въ этихъ пунктахъ, вполне разрѣшаются существующими правилами, которыя возлагаютъ на всѣхъ жителей безъ различнн состояннн, исповѣданнн и занятнн, а слѣдовательно и на учителей, чиновниковъ гимназнн, уѣздныхъ и реальныхъ училищъ и на всѣхъ другихъ чиновниковъ и нижнихъ служителей, обязанность вносить складку на начальныя училища;

по п. 3: чиновникъ или служитель, владѣющнн недвижнмымъ имѣннемъ, не можетъ быть освобожденъ отъ уплаты училищной складки, какъ отъ личнаго налога по занимаемой имъ должности, хотя бы ему слѣдовало въ пользу того же самаго училища платить и отъ недвижимости въ мѣстѣ служеннн, ему принадлежащей; тѣмъ скорѣе личный налогъ не можетъ освободить его отъ налога, платимаго за недвижимость, принадлежащую ему въ другомъ мѣстѣ;

по п. 5-му: относительно взносовъ въ пользу училищъ, находящихся въ селенняхъ горнаго вѣдомства: коль скоро съ горныхъ работниковъ вычитается въ пользу училища по $\frac{1}{4}$ копѣйки, съ каждыхъ 15 коп. с. заработка, то уже тѣмъ самымъ чи-

listów rządowych do opłaty w miastach po rsr 1 kop. 20, a po wsiach po kop. 90, na korzyść szkół elementarnych, fundusz do aktu organizacji kaźdęj szkoły zadeklarowany, ma być o ilość zebraną od urzędników zwiększony, lub też, czyli o taką summę, jaka zebraną została od urzędników, repartycja składki na stowarzyszonych ma być pomniejszoną, a to celem wyrównania ilości, jaka aktem organizacyjnym na szkołę została zapewnioną, i nakoniec:

8. Czyli opłata na urzędników i oficyalistów nałożona, w miastach po rs. 1 kop. 20, a we wsiach po kop. 90, koniecznie ma być w takiej ilości wybieraną, lub też w miarę uznania i potrzeby do opłacanej składki przez stowarzyszonych zastosowaną.

Z tych zatęm powodów, po bliższęm rozważeniu powyższych punktów, Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego oświadcza:

ad 1, 2 et 4) że wątpliwości temi punktami objęte, rozwiązują najwyraźnнн истнннjące przepisy, które wkładają na wszystkich mieszkańców, bez różnicy stanu, wyznania i powołania, a tęm samęm i na nauczycieli, urzędników szkół gimnazjalnych, powiatowych i realnych i wszystkich innych urzędników oraz oficyalistów niższych, obowннżek uiszczania składek na szkoły elementarne.

ad 3-m) że urzędnik lub oficyalista posiadający majątek nieruchomy nie może być uwolnionym od opłaty składki szkolnej, jako ciężaru osobistego z tytułu urzędu uiszczanej, chociaźby z tytułu nieruchomości, w miejscu urzędowania posiadanej, na jednę i też samą szkołę płacić mu wypadało, a nadto ciężar osobisty tęmbardziej nie może go zwalniać od ciężaru do gruntu (z tytułu posiadanej np. odległej włosci) przywiązanego.

ad 5-m) że co do szkół w dobrach górniczych, skoro robotnikom górniczym stracone bywa po $\frac{1}{4}$ części kopiejki od 15-tu kopiejek zarobku na rzecz szkoły, tęm samęm więc i urzędnicy i oficyaliści od przykładania się do ciężaru

новники и служители отъ участія въ издержкахъ на содержаніе школы освобождены быть не могутъ; они обязаны вносить складку наравнѣ со всеми другими чиновниками и служителями, согласно съ основапіями, указанными учрежденіемъ б. Эдукаціонной Палаты отъ 12 Января 1808 года;

по п. 6 и 8: по обстоятельствамъ, подробно изложеннымъ въ рапортѣ Радомскаго Губернскаго Правленія, отъ 10 (22) Января с. г. за N. 2,927, вельдетвіе прошенія служителей города Жарновца объ уменьшеніи училищнаго взноса, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа считаетъ необходимымъ пояснить, что вышеупомянутое предписаніе о взысканіи съ чиновниковъ складки въ городахъ по 1 р. 20 к. с., а въ деревняхъ по 90 коп., относится только до классовыхъ чиновниковъ; что же касается служителей степеней низшихъ и въ классификаціи не помѣщенныхъ, то размѣръ причитающейся съ нихъ училищной складки предоставляется Губернскимъ Правленіямъ назначать сообразно большому или меньшему содержанию служителя; во всякомъ случаѣ, однакожь, для однообразія, необходимо соблюдать указанная въ статьѣ 22 учрежденія бывшей Эдукаціонной Палаты основанія для сбора этихъ складокъ, а именно: складка должна быть собираема въ городахъ, въ размѣрѣ 1 р. 20 коп., 82 $\frac{1}{2}$ коп., 52 $\frac{1}{2}$ коп., и 37 $\frac{1}{2}$ коп., въ деревняхъ же 90, 60, 37 $\frac{1}{2}$ и 22 $\frac{1}{2}$ коп. с.;

по п. 7-му: отъ соразмѣрнаго налога, назначеннаго на содержаніе начальнаго училища на вышеизложенныхъ основаніяхъ, никто освобожденнымъ быть не можетъ, и складка, въ одномъ изъ вышеозначенныхъ размѣровъ, должна быть собираема даже и въ такомъ случаѣ, когда бы общій фондъ, составленный изъ складокъ, былъ болѣе того, какой былъ назначенъ въ учредительномъ актѣ училища, потому что увеличеніе источниковъ содержанія училища должно быть главною заботою мѣстныхъ властей: отъ этого зависитъ развитіе заведенія, снабженіе его всемъ необходимымъ и упроченіе его существованія.

Согласно съ вышеизложеннымъ, поручается Губернскому

utrzymania szkoły zwolnieni być nie mogą i winni opłacać sami, tak jak i wszyscy inni urzędnicy i officialiści, stosownie do zasad uchwałą b. Izby Edukacyjnej z dnia 1-go Stycznia wskazanych.

ad 6 et 8-m) że z powodów, bliżej w raporcie Rządu Gubernialnego Radomskiego z dnia 10 (22) Stycznia r. b. Nr. 2,927, z okazji podania officialistów miasta Żarnowca o zniżenie im opłaty składki szkolnej, wyłuszczonej, Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego, uznaje potrzebnym objaśnić, iż reskrypt na wstępie niniejszego powołany i polecający pociągnięcie urzędników do opłaty składek po miastach rubli sreb. 1 kop. 20, zaś po wsiach po kop. 90, dotyczy jedynie urzędników klasyfikacją objętych, co się zaś tyczy officialistów niższych stopni klasyfikacją nie objętych, pozostawia się Rządowi Gubernialnym oznaczenie wysokości téjże składki, w miarę większego lub mniejszego uposażenia officialisty, zawsze jednak, dla jednostajności, przy ścisłym zachowaniu zasad, wskazanych co do poboru tychże składek art. 22-m urzędnienia b. Izby Edukacyjnej, a mianowicie: że składka ma być wybierana po miastach, w stosunku rsr. 1 kop. 20—kop. 82 $\frac{1}{2}$, 52 $\frac{1}{2}$, 37 $\frac{1}{2}$, we wsiach zaś kop. 90, 60, 37 $\frac{1}{2}$, 22 $\frac{1}{2}$.

ad 7-m) że od ponoszenia stosunkowego ciężaru na utrzymanie szkoły elementarnej, podług zasad wyżej wymienionych ustanowionego, nikt wyłączonej być nie może i składka ustanowiona podług jednego z powyższych oznaczeń, powinna być wybierana, bez względu na to, chociażby ogólny fundusz ze składek zebrany, był większym od tego, jaki w akcie organizacyjnym szkoły oznaczonym został, albowiem powiększenie źródeł utrzymania szkoły powinno być głównym staraniem władz miejscowych, gdyż od tego zależy stopniowe rozwinięcie szkoły, zaopatrzenie takowej w odpowiednie potrzeby i utrwalenie jej bytu.

W myśl powyższych zarządzeń Rząd Gubernialny udzieli

Правленію дать Магистрату города Жарновца соотвѣтственную резолюцію на рапортъ его отъ 18 (30) Ноября прошлаго года, за N. 1,611, поступившій въ Правительственную Коммисію Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и переданный ею Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа.

Варшава, 8 (20) Марта 1846 г.

Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа,
(подписано) *Мухановъ*.

Nr. 1,441.

N° 41.

О присоединеніи къ эмеритальному обществу начальныхъ учительницъ, инспектора и учителей воскресно-ремесленныхъ школъ.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
7 (19) Іюня 1846 г.*

Имѣя въ виду упроченіе быта уже существующихъ начальныхъ училищъ и поставленіе ихъ на степень болѣе соотвѣтствующую цѣли и назначенію этихъ заведеній, Совѣтъ Управленія, постановленіемъ своимъ отъ 24 Октября (5 Ноября) 1844 года, опредѣляя основанія устройства начальныхъ училищъ, сообразно средствамъ, находящимся въ ихъ распоряженіи, раздѣлилъ начальные училища на постоянныя и непостоянныя. Въ 5-ой же статьѣ этого постановленія сказано: что съ 1 Января 1844 года учителя постоянныхъ начальныхъ училищъ присоединяются къ эмеритальному обществу и съ этого же числа приобрѣтаютъ права на выслуженныя пенсіи, согласно Высочайшимъ Указамъ объ эмеритурѣ отъ 19 Апрѣля (1 Мая) 1825 года и отъ 2 (14) Іюля 1841 г.

Привода въ исполненіе сказанное постановленіе, вслѣдствіе

odpowiednią Magistratowi miasta Żarnowca rezolucją na skutek podania jego, do Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych pod dniem 18 (30) Listopada r. z. Nr. 1,611 wniesionego, a przez też Kommissyą Kuratorowi Okręgu Naukowego Warszawskiego odstąpionego.

w Warszawie, dnia 8 (20) Marca 1846 r.

Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego,
(podpisano) *Muchanow*.

Nr. 1,441.

N° 41.

O przyłączeniu do stowarzyszenia emerytalnego nauczycielek szkół elementarnych, tudzież inspektora i nauczycieli szkół rzemieślniczo-niedzielnych.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
dnia 7 (19) Czerwca 1846 r.*

Rada Administracyjna w zamiarze utrwalenia bytu istniejących szkół elementarnych i postawienia na stopie więcej odpowiadającej celowi i przeznaczeniu tych instytucyj, postanowieniem z dnia 24 Października (5 Listopada) 1844 roku oznaczając zasady do uregulowania szkół elementarnych, w miarę posiadanych przez nie funduszów, rozdzieliła je na szkoły stałe i niestałe; w art. zaś 5-m tegoż postanowienia wyrzekła: iż nauczyciele szkół elementarnych stałych przyłączeni zostają do stowarzyszenia emerytalnego, poczynając od 1-go Stycznia 1844 roku i od tegoż dnia nabywać będą prawa do pensyj wysłużonych, na zasadach Ukazów emerytalnych z dnia 19 Kwietnia (1 Maja) 1825 r. tudzież z dnia 2 (14) Lipca 1841 roku.

Przy wprowadzeniu w wykonanie rzeczzonego postano-

запросовъ, сдѣланныхъ Губернскими Правленіями: можно ли допустить къ этому благодѣянію и учительницъ начальныхъ училищъ, а также инспектора воскресно-ремесленныхъ училищъ въ г. Варшавѣ и учителей этихъ училищъ въ Варшавѣ и въ провинціальныхъ городахъ, — Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, принимая во вниманіе, что женскія начальныя училища учреждены такъ точно, какъ и мужскія, что суммы на ихъ содержаніе происходятъ изъ тѣхъ же самихъ источниковъ, и что воскресно-ремесленныхъ училища совершенно сходны съ начальными училищами, съ тою только разницею, что въ нихъ обучаются молодые люди ремесленного класса, которые, будучи заняты въ будни свойственными имъ работами, не могутъ пользоваться преподаваніемъ въ обыкновенныхъ начальныхъ училищахъ, согласно мнѣнію Правительственной Комисіи Финансовъ и Казначейства, просилъ Совѣтъ Управленія, въ представленіи своемъ отъ 18 (30) Мая сего года, № 4,078, о дозволеніи присоединить къ эмеритальному обществу учительницъ женскихъ начальныхъ училищъ инспектора воскресно-ремесленныхъ училищъ и учителей оныхъ, получающихъ годоваго жалованья не менѣе 45 р. сер. въ деревняхъ и 60 р. е. въ городахъ, а равно—визитаторку и надзирательницу женскихъ учебныхъ заведеній въ Варшавѣ, на условіяхъ и со дня постановленія 24 Октября (5 Ноября) 1844 г.

Совѣтъ Управленія, находя представленіе Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа основательнымъ, изъявилъ на оное свое согласіе.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Лебренъ*.

вѣнія, Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego, mającъ sobie przedstawionémъ ze strony Rządów Gubernialnychъ запытаніе, czyli do dobrodziejstwa tego, nauczycielki szkół elementarnychъ płci żeńskiej oraz Inspektor szkół rzemieślniczoniedzielnychъ w Warszawie i nauczyciele szkół tychże, takъ w Warszawie, jak i na prowincyi przypuszczonemi być mogą, zważywszy: iż szkoły elementarne płci żeńskiej są urządzone na tѣже samęj stopie, co i szkoły elementarne męzkie i fundusze na ichъ utrzymanie z tychże samychъ pochodzą źródeł, jakъ również, że szkoły rzemieślniczo-niedzielne jednęje są natury ze szkołami elementarnemi, z tą tylko różnicą, że w nichъ się udziela nauka dla młodzieży klasy rzemieślniczej, która w dniachъ powszednichъ zajęta pracami swojego powołania, z naukъ w zwykłychъ szkołachъ elementarnychъ korzystać nie może, po zasięgnięciu opinii Kommissji Rządowej Przychodów i Skarbu, upraszał Radę Administracyjną w przedstawieniu swoimъ z dnia 18 (30) Maja r. b. № 4,078, ażeby zezwolić raczyła na przyłączenie do stowarzyszenia emerytalnego nauczycielekъ szkół elementarnychъ płci żeńskiej oraz Inspektora szkół rzemieślniczo-niedzielnychъ, którzy najmniej na wsi pobierają po rs. 45, w miastachъ zaś po rs. 60 rocznejъ płacy, jakъ niemniejъ wizytatorkę i dozorczynię zakładówъ naukowychъ płci żeńskiej w Warszawie, pod warunkami i od daty postanowieniemъ z dnia 24 Października (5 Listopada) 1844 roku wskazanemi.

Rada znajdującъ przedstawienie Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego uzasadnionémъ, oświadczyła, iż do takowego się przychyła.

Zgodno z protokółem:

Sekretarz Stanu, Radca Stanu,
(podpisano) *Le Brun*.

№ 42.

О начальных училищах для народонаселения протестантскаго вѣроисповѣданія.

(16 (28) Іюля 1847 г.)

Господину Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа.

Намѣстникъ Его Императорско-Царскаго Величества въ Царствѣ Польскомъ.

Вникнувъ въ причины распространенія польскаго языка и такого пренебреженія къ своему родному между поселившимися въ здѣшнемъ краѣ Нѣмцами, что и самое богослуженіе отправляется уже у нихъ во многихъ мѣстахъ на польскомъ языкѣ, въ прошломъ году, по моему порученію, Ваше Превосходительство представили мнѣ о средствахъ къ поддержанію и распространенію нѣмецкаго языка между здѣшнимъ протестантскимъ народонаселеніемъ.

Средства эти, по Вашему мнѣнію, заключаются главнымъ образомъ въ отособленіи воспитанія нѣмецкаго юношества, то есть въ устройствѣ для протестантовъ начальныхъ училищъ отдѣльно отъ такихъ же польскихъ, чтобы такимъ образомъ Нѣмцы могли учиться въ своихъ особыхъ нѣмецкихъ училищахъ, не имѣя надобности посѣщать польскія.

Но приведеніе въ дѣйствіе этой мѣры встрѣчаетъ затрудненіе въ недостаткѣ приходскихъ учителей, для приготовленія которыхъ нѣтъ особаго заведенія, подобнаго существующему уже для учителей польскихъ.

Каждому извѣстно, какъ трудно въ настоящихъ обстоятельствахъ думать о какихъ либо новыхъ со стороны Правительства пожертвованіяхъ, безъ которыхъ учрежденіе института для при-

№ 42.

O szkołach elementarnych dla ludności wyznania ewangelickiego.

(16 (28) Lipca 1847 r.)

do
J.W. Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego.

NAMIESTNIK JEGO CESARSKO-KRÓLEWSKIEJ MOŚCI W KRÓLESTWIE POLSKIM.

Wziąwszy pod uwagę przyczyny upowszechnienia się języka polskiego i zaniedbania ojczystego pomiędzy zamieszkałymi w kraju tutejszym Niemcami, w skutek czego i nabożeństwo w wielu miejscowościach już się odprawia w języku polskim, w roku zeszłym, z polecenia mojego, J.W. Pan przedstawiłeś mi środki zmierzające do poparcia i upowszechnienia języka niemieckiego pomiędzy tutejszą ludnością protestancką.

Środki, o jakich mowa, według zdania J.W. Pana, polegają głównie na odособnieniu wychowania młodzieży niemieckiego pochodzenia, to jest na urządzeniu dla protestantów szkół elementarnych oddzielnych od takichże polskich, żeby tym sposobem Niemcy mogli się kształcić w swoich, osobnych niemieckich szkołach, niepotrzebując uczęszczać do polskich.

Lecz wprowadzenie w wykonanie tego środka przedstawia trudność, z powodu braku nauczycieli elementarnych, dla kształcenia których niemasz osobnego zakładu, na wzór już istniejącego dla nauczycieli polskich.

Każdemu wiadomo, jak trudno w obecnych okolicznościach myśleć o jakich bądź nowych ze strony Rządu ofiarach, bez których założenie instytutu dla kształcenia niemiec-

готовления нѣмецкихъ приходскихъ учителей обойтись не можетъ. Но хотябы даже подобный институтъ и былъ учрежденъ, то еще много бы прошло лѣтъ, пока могло бы въ немъ приготовиться достаточное число учителей; а между тѣмъ существующее зло, увеличиваясь съ каждымъ годомъ, дойдетъ до того, что Нѣмцевъ придется учить по нѣмецки, какъ бы какому иностранному, чуждому имъ языку.

При такомъ положеніи дѣла, надобно искать средствъ, быстрое ведущихъ къ цѣли, чтобы по крайней мѣрѣ положить преграду дальнѣйшему распространенію польскаго языка между Нѣмцами.

Трудность въ приисканіи лицъ для званія приходскаго учителя, происходитъ между прочимъ отъ того, что отъ нихъ требуется образованіе нѣсколько высшее сравнительно съ тѣмъ, какое необходимо для объема преподаванія въ приходскихъ училищахъ.

Поэтому, для поддержанія нѣмецкаго языка и религіознаго духа въ протестантскомъ народонаселеніи здѣшняго края, я считаю нужнымъ:

1. чтобы при учрежденіи начальныхъ евангелическихъ училищъ, какъ штатныхъ, такъ и нештатныхъ, руководствоваться заключеніями евангелической Консистеріи, а не мнѣніями Губернскихъ Правленій, клонящимися къ слиянію Нѣмцевъ съ Поляками, хотя бы при томъ учрежденіемъ отдѣльныхъ нѣмецкихъ училищъ уменьшался доходъ польскихъ училищъ, отъ прекращенія взноса складокъ на эти училища со стороны Нѣмцевъ.

2. чтобы равномерно по заключеніямъ евангелической Консистеріи, а не Губернскихъ Правленій, отдѣлять Нѣмцевъ, причисленныхъ нынѣ къ польскимъ училищамъ, и присоединять къ существующимъ уже штатнымъ или нештатнымъ училищамъ нѣмецкимъ или даже къ имѣющимъ быть учрежденными, хотя бы штатъ сихъ послѣднихъ не превышалъ 45 р. с. годоваго оклада жалованья нѣмецкому учителю.

3. чтобы сообразно 8-й ст. постановленія Совѣта Управ-

кихъ наuczycieli początkowych obejść się nie może. Wreszcie, chociażby nawet taki instytut założony został, to jeszcze wiele lat upłynie, zaczęć mogłaby się w nim przygotować dostateczna liczba nauczycieli, a tymczasem zle istniejące, powiększając się corocznie, dojdzie do tego stopnia, że Niemców trzeba będzie uczyć po niemiecku, jak jakiego cudzoziemskiego, obcego dla nich języka.

W takim położeniu rzeczy, wypada szukać środków prędzej prowadzących do celu, ażeby przynajmniej położyć tamę dalszemu szerzeniu się języka polskiego pomiędzy Niemcami.

Trudność wynalezienia osób na posady nauczycieli elementarnych pochodzi między innymi ztąd, że od takowych wymaga się ukształcenia nieco wyższego, nad koniecznie potrzebne do zakresu wykładu w szkołach elementarnych.

Z tego powodu, dla poparcia języka niemieckiego i religijnego ducha pomiędzy ludnością protestancką w kraju tu-tejszym, uważam za potrzebne:

1. Ażeby przy urządzaniu szkół elementarnych ewangelickich, tak etatowych jako i nieetatowych, przyjmować za zasadę wnioski Konsystorza ewangelickiego, nie zaś opinie Rządów Gubernialnych, dążących do zjednoczenia Niemców z Polakami chociażby przytém, przez założenie osobnych szkół niemieckich, miał się zmniejszyć fundusz na szkoły polskie, z powodu zaprzestania wnoszenia składek na takowe przez Niemców.

2. Ażeby podobnie, podług wniosków Konsystorza ewangelickiego, a nie Rządów Gubernialnych, oddzielać Niemców zaliczonych obecnie do szkółek polskich i przyłączać do istniejących już, etatowych lub nieetatowych szkół niemieckich, albo i do założyć się dopiero mających, chociażby etat takowych nie przechodził 45 rs. tytułem pensyi dla nauczyciela Niemca.

3. Ażeby, zgodnie z art. 8-m postanowienia Rady Ad-

ленія отъ 24 Октября (5 Ноябра) 1844 года, Nr. 18,545, всѣ предоставленные въ распоряженіе Попечителя остатки отъ суммъ, ассигнуемыхъ на содержаніе нѣмецкихъ училищъ, были исключительно употребляемы на надобности этихъ училищъ по заключеніямъ евангелической Консистеріи (какъ это дѣлается съ евангелическими строительными суммами, находящимися въ вѣдѣніи Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ), и сверхъ того, чтобы означенные остатки, въ случаѣ если не будутъ нужны на текущія издержки, обращались на составленіе запаснаго капитала, съ коего проценты, согласно представляемому ежегодно Консистеріею проекту штата, должны быть, съ разрѣшенія Вашего, употребляемы на жалованье учителей нѣмецкихъ училищъ, менѣе достаточныхъ и нуждающихся въ пособіи, равно на прочія сего рода надобности;

4. чтобы духовныя евангелическія училища или кантораты (гдѣ юношество обучается чтенію и письму, равно первымъ началамъ своего исповѣданія) не были стѣсняемы и оставались бы, какъ доселѣ, въ вѣдѣніи Консистеріи, ибо заведенія этого рода, имѣющія цѣлью приготовленіе дѣтей къ конфирмаціи, должны считаться не свѣтскими, но чисто духовными;

5. чтобы евангелики, принадлежащіе къ такимъ духовнымъ училищамъ или канторатамъ, ни подъ какимъ предлогомъ не были подвергаемы платежу складокъ въ пользу начальныхъ училищъ польскихъ, кои или существуютъ уже въ тѣхъ мѣстахъ, или впредь учреждаются.

Принявъ все это въ ближайшее соображеніе, Ваше Превосходительство сдѣлаете соотвѣтственныя распоряженія, увѣдомивъ о нихъ Консистерію и Губернскія Правленія, для надлежащаго руководства.

О могущихъ встрѣтиться при исполненіи вышеизложенныхъ правилъ затрудненій Вы представите мнѣ, съ подробнымъ изъ-

ministracyjnej z dnia 24 Października (5 Listopada) 1844 r, Nr. 18,545, wszelkie oszczędności, pozostawione do dyspozycji Kuratora, osiągnięte na funduszach assygnowanych dla szkół niemieckich, były wyłącznie używane na potrzeby tychże szkół, podług wniosków Konsystorza ewangelickiego (jak to ma miejsce z funduszami budowlanymi ewangelickimi, pod zarządem Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych zostającymi), a nadto, żeby oszczędności rzezczone, o ile nie będą potrzebne na wydatki bieżące, były użyte na uformowanie kapitału rezerwowego, od którego procent podług przedstawianego corocznie przez Konsystorz projektu etatu, ma być użyty za zgodą JW. Pana na pensje dla nauczycieli szkół niemieckich mniej zamożnych, potrzebujących wsparcia i t. p. potrzeby.

4. Ażeby szkoły duchowne ewangelickie czyli kantораты (w których młodzież uczy się czytania, pisania i pierwszych zasad swojej religii) nie doznawały utrudnień i były pozostawione, jak dotąd, pod zarządem Konsystorza; gdyż tego rodzaju zakłady, jako mające na celu przygotowanie dzieci do konfirmacji, winny być uważane nie za świeckie, lecz za czysto duchowne.

5. Żeby ewangelicy, należący do takich szkół duchownych czyli kantoratów, pod żadnym pozorem nie byli pociągani do składek na szkoły elementarne polskie, już w tych miejscowościach istniejące, lub w przyszłości założyc się mające.

Wziąwszy to wszystko pod bliższą uwagę, wydasz JW. Pan stosowne rozporządzenia i zawiadomisz o takowych Konsystorz i Rządu Gubernialne, dla należytego zastosowania się.

O mogących się natrafić przy wprowadzeniu w wykonanie powyższych przepisów trudnościach, złożysz mi JW. Pan

ясненіемъ, въ чемъ именно состоитъ затрудненіе и какимъ образомъ оно можетъ быть устранено.

Варшава 16 (28) Іюля 1847 г.

Намѣстникъ Генералъ Фельдмаршалъ,

(подписано) *Князь Варшавскій.*

№. 4,278.

№ 43.

О начальныхъ училищахъ для народонаселенія греко-униатскаго вѣроисповѣданія.

(15 (27) Марта 1849 г.)

Господину Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа.

Обитающіе въ Люблинской и Августовской губерніяхъ Русины греко-униатскаго исповѣданія, которымъ предоставлено и обезпечено сохраненіе греческимъ обрядамъ и обычаямъ Восточной Церкви, а равно славянскій языкъ богослуженія, желая, чтобы и дѣти ихъ были обучаемы правиламъ вѣры, по ихъ исповѣданію и на природномъ языкѣ ихъ, неоднократно, вмѣстѣ съ своимъ духовенствомъ, входили съ прошеніями объ опредѣленіи въ начальные училища, въ мѣстахъ жительства ихъ, наставниковъ, которые бы соотвѣтствовали потребностямъ этихъ училищъ, то есть такихъ, которые бы обучали дѣтей по потамъ церковному пѣнію, употребляемому въ Восточной Церкви.

Объ этомъ доведено мною до Высочайшаго свѣдѣнія Государя Императора, и Его Величество, Всемилостивѣйше соизволя на изъясненное прошеніе, Высочайше повелѣть соизволилъ:

Учредить для Русиновъ греко-униатовъ, обитающихъ въ Цар-

представленіе, ze szczegółowém wyjaśnieniem: na czém mianowicie trudność polega i jakim sposobem może być usunięta.

w Warszawie, d. 16 (28) Lipca 1847 r.

Namiestnik, General Feldmarszałek,

(podpisano) *Xiąże Warszawski.*

№. 4,278.

№ 43.

О школахъ elementaryхъ для ludności wyznania greko-unickiego.

(15 (27) Marca 1849 r.)

do

JW. Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego.

Rusini greko-unickiego wyznania, osiedli w gubernii Lubelskiej i Augustowskiej, mając sobie pozostawioną i na przyszłość zapewnioną wolność zachowywania greckich obrzędów i zwyczajów Wschodniego Kościoła tudzież używania języka sławiańskiego przy odprawianiu nabożeństwa, a pragnąc, aby i dzieci ich uczyły się zasad wiary swojego wyznania w ojczystym języku, niejednokrotnie, wraz z duchownymi swoimi zanosili prośby o przeznaczenie na posady nauczycieli szkół elementaryхъ, w miejscowościach przez nich zamieszkałych, osób do potrzeb tychże szkół odpowiednich, to jest takich, któreby mogły uczyć dzieci z nót, używanego w kościele wschodnim śpiewu.

Po poniesieniu przezemnie do Najwyższej wiadomości NAJJAŚNIEJSZEGO PANA o takowém ich życzeniu, JEHO CESARSKA MOŚĆ, najlaskawiej przychylając się do prośby, o jakiej mowa, Najwyżej rozkazać raczył:

Założyć dla rusinów greko-unickich mieszkających w Kró-

ствѣ Польскомъ, особыя приходскія училища при церквяхъ и монастыряхъ, примѣняясь къ Синодальному указу 29 Октября 1839 г. о заведеніи приходскихъ училищъ въ Олонеккой Губерніи;

преподаваніе въ этихъ училищахъ возложить на дьяковъ, приуготовленныхъ въ школь, существующей при Холмской семинаріи, съ тѣмъ однакожъ условіемъ, чтобы они исполняли при томъ и прямыя обязанности свои въ приходскихъ церквяхъ;

опекунами таковыхъ училищъ и преподавателями въ оныхъ, на мѣстномъ народномъ языкѣ, катихизиса и священной исторіи быть приходскимъ греко-уніатскимъ священникамъ, и

надзоръ за сими послѣдними и дьяками возложить на Благочинныхъ, подъ главнымъ наблюденіемъ, надъ училищами, Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа, отъ котораго зависить и опредѣленіе учителей.

Къ исполненію вышеизложеннаго Монаршаго повелѣнія, предлагаю Вашему Превосходительству:

1. По сношенію съ Правительственною Коммисією Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ, учреждать постепенно приходскія греко-уніатскія училища при церквяхъ и монастыряхъ, въ мѣстахъ жительства греко-уніатовъ, гдѣ они могутъ быть наиболѣе нужными и полезными, гдѣ будутъ вакантныя мѣста начальныхъ учителей и преимущественно тамъ, гдѣ жители или священники о томъ просили или будутъ просить.

Для успѣшнѣйшаго исполненія сего распоряженія, надлежитъ изъ округовъ греко-уніатскаго народонаселенія, переводить находящихся нынѣ въ оныхъ начальныхъ учителей на соотвѣтственныя мѣста въ округахъ, населенныхъ жителями другихъ неповѣданій, и, при открытіи такимъ образомъ мѣстъ, по сношенію съ Правительственною Коммисією Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ, учреждать греко-уніатскія училища.

2. Въ приходскихъ греко-уніатскихъ училищахъ обучать: чтенію церковной печати, а кто пожелаетъ, и письму; на память молитвъ Господней, символу вѣры, десяти заповѣдямъ,

лествие Польскомъ osobne, parafialne szkoły, przy cerkwiach i klasztorach, według wskazań zawartych w synodalnym Ukazie z dnia 29 Października 1839 r. co do zaprowadzenia szkół parafialnych w gubernii Ołonieckiej.

Wykład w tych szkołach poruczyć diakom, usposobionym w szkole przy Chełmskiem seminaryum istniejącej, wszakże z warunkiem pełnienia zarazem obowiązków przy parafialnych cerkwiach.

Opiekunami tych szkół, wykładającymi katechizm i historią świętą w miejscowym, ludowym języku, mają być parafialni greko-unicy księża.

Nadzór nad tymi ostatnimi i nad diakami należy do dziekanów, pod główną kontrolą Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego, do którego należy i nominowanie nauczycieli.

W wykonaniu powyższego MONARSZEGO rozkazu, poruczam JW. Panu:

1. Po zniesieniu się z Kommissją Rządową Spraw Wewnętrznych i Duchownych, zakładać stopniowo szkoły parafialne greko-unickie przy cerkwiach i klasztorach, w miejscowościach przez greko-unitów zamieszkanym, tam, gdzie się okaże największa potrzeba i pożytek, gdzie będą wakowały posady nauczycieli elementarnych; mianowicie zaś tam, gdzie mieszkańcy lub księża o to prosili lub w przyszłości prosić będą.

Dla skuteczniejszego wykonania tego rozporządzenia należy: z okręgów zamieszkanym przez greko-unitów przеносić znajdujących się tam obecnie nauczycieli elementarnych na odpowiednie posady w okręgach zamieszkanym przez ludność innych wyznań i po otworzeniu się tym sposobem wakanów, po zniesieniu się z Kommissją Rządową Spraw Wewnętrznych i Duchownych, zakładać szkoły greko-unickie.

2. W szkołach parafialnych greko-unickich nauczać czytania cerkiewnego druku, a kto zechce—i pisania; na pamięć modlitwę pańską, skład apostołski, dziesięcioro przykazań,

Богородице дѣво радуйся и другимъ молитвамъ, на славянскомъ языкѣ, употребляемомъ въ богослужебныхъ греко-уніатскихъ книгахъ. Молитвы эти надлежитъ объяснять кратко и самымъ простымъ способомъ по катихизису; кромѣ того, слѣдуетъ сообщать главнѣйшія свѣдѣнія изъ Священной исторіи. Таковыя свѣдѣнія и объясненія надлежитъ передавать въ видѣ разговоровъ и разсказовъ о случаяхъ и бывлыхъ временахъ, безъ школьной напыщенности и безъ принужденія къ дословному вытверживанію на память.

Сверхъ того, должно преподавать:

- а) сокращенный катихизисъ;
- б) церковное пѣніе по нотамъ;
- в) чтеніе и чистописаніе по руски;
- г) четыре правила ариметики, практически, съ поясненіемъ мѣръ, вѣсовъ и монетъ, употребляемыхъ въ Имперіи.

3. Гдѣ приходы обширные и многолюдные, заключающіе въ себѣ города или значительныя селенія, а церковь только одна,—тамъ, по мѣрѣ надобности и средствъ, можетъ быть основано и другое приходское училище, въ одномъ изъ значительнѣйшихъ селеній.

4. Въ тѣхъ приходсахъ, гдѣ греко-уніатское народонаселеніе превышаетъ жителей другихъ исповѣданій въ такой степени, что сіи послѣдніе составляютъ самую незначительную часть,—для избѣжанія лишнихъ расходовъ, сверхъ приходскихъ уніатскихъ училищъ не должны быть терпимы училища начальныя. Дозволяется однакожь жителямъ прочихъ исповѣданій посылать дѣтей въ приходскія греко-уніатскія училища, причемъ катихизисъ и Священная исторія, по обрядамъ ихъ, должны быть преподаваемы соотвѣтственными приходскими Священниками. Начальныя училища могутъ быть основываемы только въ такомъ случаѣ, когда жители исповѣданія неуніатскаго пожелаютъ принять на себя всѣ нужныя на то издержки. Гдѣ греко-уніатское народонаселеніе составляетъ половину или гдѣ жители другихъ исповѣданій превышаютъ его численностію, тамъ на общихъ основаніяхъ, сверхъ училищъ приходскихъ уніатскихъ,

поздравленіе аниельскіе и inne, zawsze w sławiańskim, używanym w książkach obrzędowych greko-unickich, języku. Modlitwy te objaśniać należy w krótkości, sposobem jak najprostszym, podług katechizmu, oprócz tego podać wypada główne wiadomości z historyi świętej.

Wiadomości takowe i objaśnienia podawać należy w kształcie rozmów i opowiadań o wypadkach i czasach minionych, bez szkolnej przesady i wymagania dosłownego uczenia się na pamięć.

Nadto, mają być wykładane:

- a) krótki katechizm;
- b) śpiew kościelny z nót;
- c) czytanie i pisanie po rusku;
- d) cztery działania arytmetyczne, praktycznie z objaśnieniem miar, wag i monet używanych w Cesarstwie.

3. Gdzie są parafie obszerne i ludne, obejmujące miasta lub znaczniejsze wsie, a cerkiew jest tylko jedna, tam w miarę potrzeby i środków, może być założona i druga szkoła parafialna w jednej ze wsi znaczniejszych.

4. W tych parafiach, gdzie ludność greko-unicka przewyższa liczbę mieszkańców innych wyznań, do tego stopnia, że ciż stanowią część nie nieznaczącą, dla uniknienia niepotrzebnego wydatku, obok szkół parafialnych greko-unickich niepowinny być cierpiane szkoły elementarne. Dozwala się wszakże mieszkańcom innych wyznań posyłać dzieci na naukę do szkół parafialnych greko-unickich, przyczem katechizmu i historyi świętej, według ich obrządku, mają nauczać właściwi parafialni księża. Szkoły elementarne mogą być zakładane tylko w tym razie, gdy mieszkańcy wyznania nie unickiego zechcą przyjąć na siebie wszystkie z tego tytułu koszta.

Gdzie ludność greko-unicka stanowi połowę, albo też, gdzie ludność innych wyznań liczebnie takową przewyższa, tam, na zasadach ogólnych, obok szkół parafialnych greko-

могутъ существовать и начальныя училища для жителей другихъ исповѣданій, если они будутъ о томъ просить.

5. Въ приходскія училища принимаются бесплатно дѣти всякаго сословія, не моложе 5-и лѣтъ; дѣвочки старѣе 11 лѣтъ посѣщать училище не могутъ.

6. При большемъ числѣ учениковъ, училище можетъ быть раздѣлено на два отдѣленія, то есть: начинающіе учиться составляютъ отдѣленіе первое, а оказывающіе уже нѣкоторые успѣхи переводятся въ другое.

7. Постоянное время ученія въ селеніяхъ назначается: отъ окончанія осеннихъ полевыхъ работъ до начатія весеннихъ, т. е. съ 1 (13) Октября по 1 (13) Апрѣля.

Лѣтомъ ученики собираются въ праздничные дни, по греческому календарю, въ послѣобѣденное время, для повторенія молитвъ, катихизиса, Священной исторіи и пѣнія по нотамъ; а въ будни — отъ времени до времени, какъ позволять сельскія работы, при чемъ, однакоже, эти занятія не должны превышать двухъ часовъ въ день. На Іюнь, Іюль и Августъ ученіе совсѣмъ прекращается. Въ городахъ, съ согласія родителей, ученіе можетъ продолжаться во весь годъ, исключая праздниковъ по греческому календарю, высокаторжественныхъ дней и вакацій въ Іюль и Августъ. Особымъ росписаніемъ Ваше Превосходительство опредѣлите, по скольку часовъ въ день какіе предметы будутъ преподаваемы въ приходскихъ училищахъ.

8. Въ приходскихъ греко-уніатскихъ училищахъ употребляютъ учебныя книги: букварь, часословъ или октоихъ, псалтирь, краткій катихизисъ а для пѣнія — *кругъ* простаго нотнаго пѣнія.

Книги и ноты приобрѣсть, по распоряженію Вашему, на счетъ хранящихся въ Банкѣ общихъ остатковъ, сбереженныхъ изъ расходовъ на начальныя училища. На первый разъ, снабдить каждое открытое училище пятью экземплярами вышеозначенныхъ книгъ, закупивъ ихъ въ Почаевской или Киево-Печерской Лаврѣ.

unickich, mogą istnieć i szkoły elementarne dla mieszkańców innych wyznań, jeżeli ciż o to prosić będą.

5. Do szkół parafialnych przyjmują się bezpłatnie, dzieci wszelkiego stanu mające nie mniej jak 5 lat wieku; dziewczęta starsze nad lat 11 uczęszczać nie mogą.

6. Przy większej liczbie uczniów, szkoła może być podzielona na dwa oddziały, to jest: poczynający się uczyć utworzą oddział pierwszy, a okazujący już niejaki postęp wejdą do drugiego.

7. Czas ciągłej nauki po wsiach oznacza się: od skończenia robót około roli w jesieni do rozpoczęcia tychże na wiosnę, to jest od 1 (13) Października do 1 (13) Kwietnia.

Latem uczniowie zgromadzają się w dni świąteczne podług greckiego kalendarza w czasie po południowym, dla powtórzenia modlitw, katechizmu, historyi świętej i śpiewu z nót; w dni zaś powszednie od czasu do czasu, o ile na to pozwolą roboty wiejskie; przyczem wszakże zajęcia te nie winny przechodzić dwóch godzin dziennie. Na Czerwiec, Lipiec i Sierpień nauka zupełnie się przerywa. W miastach, za zgodą rodziców, nauka trwać może cały rok, z wyłączeniem świąt podług greckiego kalendarza, dni galowych i wakacyi w Lipcu i Sierpniu. Osobnym rozkładem oznaczysz JW. Pan po ile godzin dziennie, jakie przedmioty mają być w szkołach parafialnych wykładane.

8. W szkołach parafialnych greko-unickich mają być używane książki następujące: elementarz, czasosłów czyli oktoit, psalterz i krótki katechizm, a do nauki śpiewu: *koło* prostego śpiewu z nót.

Książki i ноты mają być zakupione z rozporządzenia JW. Pana na rachunek znajdujących się w Banku oszczędności ogólnych osiągniętych na szkołach elementarnych. Na pierwszy raz każdą szkołę wypadnie zaopatrzyć pięcioma egzemplarzami każdej z powyżej wyszczególnionych książek, zakupiwszy je w Poczajewskiej lub Kijowsko-Pieczerskiej Ławrze.

9. Учителями въ приходскія училища опредѣлять, на основаніи отзывовъ Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ, воспитанниковъ училища, дьяковъ при Холмской семинаріи, довольствуясь одними свидѣтельствами о способности, выдаваемыми Ректоромъ этой семинаріи, и не подвергая уже ихъ экзамену, такъ какъ всѣ предметы, обязательныя для приходскихъ учителей, преподаются въ означенномъ училищѣ.

10. Жалованье дьякамъ, какъ учителямъ приходскихъ училищъ, и всѣ издержки для этихъ училищъ производить изъ складокъ, взимаемыхъ съ жителей греко-уніатскаго исповѣданія и владѣльцевъ имѣній, населенныхъ ими, ибо, въ силу настоящаго распоряженія, греко-уніаты не обязаны участвовать въ содержаніи начальныхъ училищъ, и не должны вносить на оныя складокъ.

Дабы сборъ этотъ могъ покрыть всѣ издержки приходскихъ училищъ, разрѣшаю: сдѣлать раскладку онаго на весь приходъ, въ которомъ будетъ учреждено приходское училище, съ тѣмъ, чтобы города и селенія, состоящія въ полумильномъ разстояніи отъ мѣста существованія приходскаго училища, вносили не болѣе одной трети или половины платы, установленной для этой цѣли. вмѣстѣ съ симъ предоставляю Вамъ—могущіе оказать—остатки отъ училищныхъ складокъ въ одномъ приходѣ употреблять на покрытіе недобора въ другихъ, чтобы этимъ способомъ оградить менѣе населенные приходы отъ излишняго обремененія училищными складками.

Жалованье учителямъ и вообще штатъ всѣхъ потребностей приходскихъ училищъ устанавливаются на тѣхъ самыхъ основаніяхъ, что и для начальныхъ училищъ.

11. Такъ какъ дьяки принадлежатъ къ приходскому причту, то, кромѣ жалованья отводится еще изъ церковной земли по 4, 6 или 9 морговъ и помѣщеніе въ домъ, построенномъ, согласно общимъ правиламъ для постройки приходскихъ домовъ. Въ томъ же домѣ будетъ помѣщаться и училище; на отопленіе

9. Na nauczycieli szkół parafialnych przeznaczać należy, na podstawie odezwy Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, wychowawców szkoły diaków przy Chełmskiem seminaryum, wprost na mocy świadectw uzdolnienia wydanych przez rektorów tegoż seminaryum, nie poddając już ich examinowi, ile że wszystkie przedmioty obowiązujące nauczycieli parafialnych, są w szkole rzeczonyj wykładane.

10. Pensye diaków, jako nauczycieli szkół parafialnych i wszelkie potrzeby tychże szkół mają być zaspakajane ze składek pobieranych od mieszkańców greko-unickiego wyznania, tudzież od właścicieli dóbr w których ciż mieszkają; albowiem, w skutek obecnego rozporządzenia, greko-unicy nie potrzebują brać udziału w utrzymaniu szkół elementarnych i składki wnosić na takowe nie są obowiązani.

Aby ten dochód na wszystkie potrzeby szkół parafialnych mógł wystarczyć, dozwala się zrobić onego rozkład na całą parafię, w której ma być założona szkoła parafialna, z zastrzeżeniem, że miasta i wsie w półmilowej odległości od miejsca egzystowania szkoły położone, mają wnosić nie więcej nad jedną trzecią lub połowę ustanowionęj na ten cel opłaty. Przytém będziesz JW. Pan mocen używać oszczędności ze składek szkolnych mogące się okazać w jednej parafii i na pokrycie niedoboru w innych, aby tym sposobem zabezpieczyć parafię mniej ludne od zbytecznego składkami szkolnemi przeciążenia.

Pensya dla nauczycieli, i w ogóle etat wszelkich potrzeb szkół parafialnych ustanawia się podług zasad tych samych, co i dla szkół elementarnych.

11. Diakom, jako należącym do parafii, oprócz pensyi wydziela się jeszcze z gruntów plebańskich, w miarę ich obszaru, po 4, 6 lub 9 morgów, tudzież mieszkanie w domu wystawionym podług zasad ogólnych dla budowy domów plebańskich. W tymże domu mieścić się będzie i szkoła; na

онаго опредѣляется ежегодно, по три кубическія сажени дровъ. Распоряженія о семъ сдѣланы будутъ, въ свое время, Правительственною Коммисією Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ.

12. Дьяки учителя приходскихъ греко-уніатскихъ училищъ не обязаны носить никакихъ мундировъ и вицмундирныхъ фраковъ; они могутъ носить цивильную одежду, по мѣрѣ своихъ средствъ.

13. Приходскія греко-уніатскія училища, подчиняясь, на вышеизъясненномъ основаніи, приходскимъ Священникамъ и Благочиннымъ, подъ главнымъ наблюденіемъ Вашимъ, изъемяются изъ-подъ власти Инспекторовъ уѣздныхъ училищъ и Директоровъ гимназій.

14. Благочинные, въ качествѣ опекуновъ приходскихъ училищъ, обязаны наблюдать за Священниками и дьяками относительно строгаго исполненія ихъ обязанностей и доброй нравственности; обращать вниманіе на то, чтобы дѣти пріобрѣтали познанія въ духѣ обязательныхъ правилъ и чтобы ученіе шло согласно съ указанными основаніями. Приходскіе священники такимъ же способомъ должны наблюдать за дьяками и домомъ, въ которомъ помѣщается училище, а равно и за всѣмъ, что къ нему принадлежитъ.

15. При каждомъ осмотрѣ церкви, Благочинному представляется именной списокъ учениковъ, съ показаніемъ, съ котораго времени учатся, сколько успѣли и каковы въ поведеніи. Благочинный, по мѣрѣ возможности, удостовѣряется, сообразенъ ли ходъ ученія съ росписаніемъ, оказываютъ ли ученики успѣхи и, сдѣлавъ обо всемъ этомъ свои замѣтки на списокѣ, представляетъ оный въ одномъ экземплярѣ Вамъ, а другою, для свѣдѣнія, въ Правительственную Коммисію Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ. Независимо отъ сего, Благочинный ежегодно, по установленной формѣ, представляетъ Вамъ списокъ учителей ввѣренныхъ ему приходскихъ училищъ, съ отмѣтками объ ихъ усердіи въ исполненіи своихъ обязанностей, объ ихъ поведеніи и вообще о состояніи училища.

опаѣ corocznie przeznaczają się po trzy sążnie kubiczne drzewa. Rozporządzenia w tej mierze w czasie właściwym przez Komisję Rządową Spraw Wewnętrznych i Duchownych mają być wydane.

12. Diaki-nauczyciele szkół parafialnych greko-unickich nie mają żadnych mundurów ani vice-mundurowych fraków; ubierać się mogą po cywilnemu, podług stopnia swęj za-możności.

13. Nauczyciele parafialni greko-unicy, podlegając na wyżęj wyłuszczonych zasadach proboszczom i dziekanom pod głównęm zwierzchnictwem JW. Pana, wyjąją się z pod władzy inspektorów szkół powiatowych i dyrektorów gimnazyów.

14. Do dziekanów, jako opiekunów szkół parafialnych, należy: rozciągać dozór nad proboszczami i diakami we wzglę-dzie ścisłego wypełniania obowiązków i moralnego prowadze-nia się, i dawać baczenie, aby dzieci nabywały wiadomości w duchu obowiązujących przepisów, i żeby bieg nauk odby-wał się według wskazanych zasad. Proboszcze, w takimże sposobie czuwają nad diakami i domem, w którym się mie-sci szkoła, tudzież nad całą jej własnością.

15. Przy każdęm zwiędzaniu cerkwi dziekan otrzymuje listę imięną uczniów, z wyszczęólnieniem: od jakiego cza-su uczą się, o ile postępiли w nauce i jak się sprawują.

Dziekan w miarę możności ma się przekonać, czy bieg nauk zgadza się z rozkładem, czy uczniowie okazują postęp, a porobiwszy swoje uwagi w tej mierze na podanej liście, przedstawia jeden egzemplarz takowych JW. Panu, drugi zaś, dla wiadomości Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych. Niezależnie od tego, dziekan corocznie, we-dług przepisanej formy, przedstawia JW. Panu listę nauczy-cieli powierzonych sobie szkół parafialnych, z wiadomością o ich gorliwości w spełnianiu obowiązków, o sprawowaniu się i w ogóle o stanie szkoły.

16. Въ воскресные, праздничные и высокаторжественные дни, учащиеся, подъ руководствомъ наставника, должны находиться въ церкви и пѣть во время богослуженія; а оказавшихъ успѣхи въ церковномъ чтеніи надлежитъ, по мѣрѣ возможности, употреблять къ чтенію въ церкви, дабы этимъ очевиднымъ доказательствомъ успѣховъ ихъ доставить утѣшеніе родителямъ и поощрить прочихъ къ учению.

17. Дѣти, достаточно обученные, испытываются, въ присутствіи Благочиннаго, мѣстнаго Священника и сельскаго крестьянскаго начальника; по окончаніи экзамена составляется за подписаніемъ сихъ лицъ протоколъ, котораго одинъ экземпляръ представляется Вашему Превосходительству, а другой—въ Правительственную Коммисію Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ.

О настоящемъ моемъ постановленіи сообщено мною Главному Директору Предѣлательствующему въ Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ, съ порученіемъ ему сдѣлать съ своей стороны зависящія распоряженія.

Варшава, 15 (27) Марта 1849 г.

Намѣстникъ, Генераль Фельдмаршалъ,
(подписано) *Князь Варшавскій.*
№. 48.

№ 44.

Объ освобожденіи начальныхъ училищъ отъ попенной платы.

(23 Мая (4 Іюня) 1849 г.)

Господину Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа.

Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства.

На отношеніе Вашего Превосходительства отъ 22 Февраля (6 Марта) с. г. №. 63, относительно освобожденія начальныхъ

16. W dnie niedzielne, świąteczne i galowe młodzież pod przewodnictwem nauczyciela winna się znajdować w cerkwi i śpiewać podczas nabożeństwa; zaś lepiej już czytających uczniów należy w miarę możności używać do czytania w cerkwi, aby tym widocznym dowodem ich postępu sprawić pociechę rodzicom i do nauki zachęcić.

17. Dzieci dostatecznie przygotowane składają egzamen w obec dziekana, miejscowego księdza i wiejskiego włościańskiego naczelnika, po ukończonym egzaminie spisuje się przez też osoby podpisany protokół, którego jeden egzemplarz ma być przedstawiony JW. Panu, drugi zaś Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych.

O niniejszem mojem postanowieniu zawiadomiłem Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych z poleceniem wydania, w czym do niego należy, stosownych rozporządzeń.

w Warszawie, dnia 15 (27) Marca 1849 r.

Namiestnik, General Feldmarszałek,
(podpisano) *Książę Warszawski.*
№. 48.

№ 44.

O uwolnieniu szkół elementarnych od opłaty pniowego.

(d. 23 Maja (4 Czerwca) 1849 r.)

do
JW. Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

W odpowiedzi na odezwę JW. Pana z dnia 22 Lutego (6 Marca) r. b. №. 63, w przedmiocie uwolnienia szkółek

училищъ отъ попенной платы, Правительственная Коммисія честь имѣетъ сообщить, что сегодня же объяснено ею Губернскому Правленію, что попенная плата за дрова, отпускаемая училищамъ изъ казенныхъ лѣсовъ, не должна быть вынуждаема и взимаема.

Присовокупенныя къ отношенію бумаги при семъ препровождаются обратно.

Варшава, 23 Мая (4 Іюня) 1849 г.

Директоръ Отдѣленія,
Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Гуминскій*.
N. 3,985.

N° 45.

О недопущеніи иностранцевъ къ исправленію должностей
начальныхъ учителей.

(22 Сентября 1849 г.)

Циркулярно.

(По Высочайшему повелѣнію)

Господину Попечителю Варшавскаго Учебнаго
Округа.

МИНИСТЕРСТВО НАРОДНАГО ПРОСВѢЩЕНІЯ.

По ходатайству начальствъ нѣкоторыхъ учебныхъ округовъ, сдѣлано было сношеніе съ Г. Главноуправляющимъ Инспекторскимъ Департаментомъ Гражданскаго Вѣдомства объ утвержденіи въ службѣ по учебной части иностранцевъ, принявшихъ присягу на подданство Россіи и допущенныхъ къ ис-

elementarnych, od opłaty pniowego za deputaty drzewa, Kommissya Rządowa ma zaszczyt oświadczyć, iż w dniu dzisiejszym pod jednymże Rząd Gubernialny otrzymuje objaśnienie, że opłata pniowego od deputatów szkołom wydanych, wymagana i pobierana być nie powinna.

Dowody do odezwy dołączone zwraca załączenie.

w Warszawie d. 23 Maja (4 Czerwca) 1849 r.

Dyrektor Wydziału, Rzeczywisty Radca Stanu,
(podpisano) *Gumiński*.
Nr. 3,985.

N° 45.

O wyłączeniu cudzoziemców od posad nauczycieli
elementarnych.

(d. 22 Września 1849 r.)

Okólnik.

(Z NAJWYŻSZEGO rozkazu.)

do
JW Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego.

MINISTERSTWO OŚWIECENIA NARODOWEGO.

W skutek przedstawień zwierzchności niektórych Okręgów Naukowych, Ministerstwo przeprowadziło korespondencję z JW. Główno-Zarządzającym Departamentem Inspektorskim zarządu cywilnego względem zatwierdzenia w obowiązkach, w Zarządzie Naukowym, cudzoziemców, którzy wy-

правленію учительскихъ должностей въ приходскихъ училищахъ.

Нынѣ Статсъ-Секретарь Танѣвъ увѣдомилъ, что оны имѣлъ счастье всеподданнѣйше представлять о семъ Государю Императору, и Его Величество изволилъ найдти, что, хотя изъ общаго закона, воспрещающаго принимать иностранцевъ въ службу, допущено, по разнымъ уваженіямъ, изъятіе для ученой и учебной частей, но изъятія сего нельзя примѣнять къ должностямъ учителей приходскихъ училищъ, гдѣ преподаются начальныя познанія дѣтямъ самаго низшаго класса народонаселенія. По сему Его Величество, не отмѣняя существующаго дозволенія принимать иностранцевъ въ службу по частямъ ученой и учебной, изволилъ Высочайше повелѣть, чтобы въ примѣненіи сего изъятія изъ общаго закона руководствоваться крайнею осторожностію и вообще не опредѣлять подобныхъ лицъ въ должности приходскихъ учителей.

О такомъ Высочайшемъ повелѣніи считаю нужнымъ сообщить Вашему Превосходительству, для надлежащаго руководства.

С. Петербургъ, 22 Сентября 1849 г.

Товарищъ Министра Народнаго Просвѣщенія,
(подп.) Князь *Ширинскій-Шихматовъ*.
N. 9,065.

N° 46.

О взносѣ эмеритальной складки начальными учителями.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
3 (15) Января 1850 года.*

При введеніи въ исполненіе постановленія Совѣта Управленія отъ 24 Октября (5 Ноября) 1844 года, опредѣляющаго

конавшы присягею homagiálną, были przypuszczeni do pełnienia obowiązków nauczycieli w szkołach parafialnych.

Obecnie, Sekretarz Stanu Taniejew zawiadomił, iż miał szczęście najpoddanniej przedstawiać ten interes NAJJAŚNIEJSZEMU PANU, przyczém, JEHO CESARSKA MOŚĆ raczył zauważyć: że chociaż wbrew ogólnemu prawu, wzbraniającemu przyjmować do służby cudzoziemców, z różnych powodów, dozwolono zrobić wyjątek dla Zarządu Naukowego; to wszakże bynajmniej nie ma być stosowane do posad nauczycieli szkół parafialnych, w których się wykładają wiadomości elementarne dla dzieci najniższej klasy ludności.

Z tego powodu, JEHO CESARSKA MOŚĆ, nie znosząc istniejącego pozwolenia co do przyjmowania cudzoziemców do służby w zarządzie naukowym, NAJWYŻEJ rozkazać raczył, iżby w stosowaniu tego wyjątku od praw ogólnych, była zachowana szczególna oględność, i w ogóle, żeby takie osoby na posady nauczycieli parafialnych nie były przeznaczane.

O takim NAJWYŻSZYM rozkazie uważam za potrzebne zawiadomić JW. Pana, dla należytego zastosowania się.

S. Petersburg, d. 22 Września 1849 r.

Towarzysz Ministra Oświecenia Narodowego,
(podp.) Książę *Szyryński-Szychmatow*.
Nr. 9,065.

N° 46.

О складке эмеритальной od наuczycieli elementarnych.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
z dnia 3 (15) Stycznia 1850 r.*

W rozwinięciu postanowienia Rady Administracyjnej z d. 24 Października (5 Listopada) 1844 roku, określającego wa-

условія, на основаніи которыхъ учителя постоянныхъ начальныхъ училищъ въ Царствѣ допущены въ эмеритальное общество, представились два сомнѣнія, о коихъ Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа сносился съ Правительственною Коммисіею Финансовъ и Казначейства, а именно:

1. Въ 7-ой статьѣ помянутаго постановленія сказано: что учителя постоянныхъ начальныхъ училищъ, желающіе приобрести права на эмеритальную пенсію за выслуженное ими съ 1844 года время, обязаны сами, безъ всякаго пособія отъ казны, согласно 34-ой статьѣ дополнительнаго положенія объ эмеритурѣ 1841 г., внести за все время ихъ службы, предшествовавшей 1844 году, двойную эмеритальную складку по 6⁰/₀, съ получаемаго ими дотолѣ жалованья въ сложности съ процентами."

Но, такъ какъ въ приведенной здѣсь 34-ой статьѣ дополнительнаго положенія объ эмеритурѣ 1841 года сказано: „что въ случаѣ включенія впоследствии въ эмеритальное общество какого бы то ни было вѣдомства, до сихъ поръ къ оному не принадлежащаго, лица этого вѣдомства обязаны внести, въ пользу эмеритальнаго общества, двойную эмеритальную складку въ сложности съ процентами за все время существованія общества;" то представляется вопросъ: должно ли эту складку взимать, начиная только съ 1824 г., то есть со дня установленія эмеритальнаго общества,—или же безусловно за все время учительской службы, хотя бы она началась и ранѣе 1824 года?

2. Во 2-ой статьѣ приведеннаго постановленія Совѣта Управленія 1844 года нормальное жалованье городскимъ начальнымъ учителямъ положено въ 60, 90, 120 и 150 р. сер., между тѣмъ нѣкоторые изъ нихъ, впрочемъ не болѣе 30-ти человекъ въ цѣломъ краѣ, получали и получаютъ гораздо значительнѣйшее жалованье, доходящее до 300 р. сер. и болѣе.

Посему Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, не же-

runki pod jakimi nauczyciele szkół elementarnych stałych w Królestwie, przypuszczeni zostali do stowarzyszenia emerytalnego, wywiązały się dwie kwestye, względem których Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego znosił się z Kommissją Rządową Przychodów i Skarbu, a mianowicie:

1. W art. 7 rzeczzonego Postanowienia wyrzeczono: że „nauczyciele szkół elementarnych stałych, którzyby chcieli nabywać prawa do pensyi emerytalnej, za czas przed rokiem 1844 wysłużony, obowiązani są sami, bez żadnego przyłożenia się Skarbu, stosownie do artykułu 34 dodatkowego prawa emerytalnego z roku 1841, wnieść za cały czas służby, poprzedzającej rok 1844, podwójną składkę emerytalną po 6⁰/₀ od pobieranych płac, wraz z procentem składanym."

Zaś powołany w témże postanowieniu artykuł 34-ty dodatkowego prawa emerytalnego z roku 1841 zastrzega, że: „jeżeliby w przyszłości wcieloną była do stowarzyszenia emerytalnego jakowa instytucya, dotąd do tegoż stowarzyszenia nie należąca, osoby takową składające, obowiązane będą opłacić na korzyść stowarzyszenia podwójną ilość składki emerytalnej wraz z procentem składanym, a to za cały czas służby w epoce stowarzyszenia odbytej." Zachodzi zatem pytanie, czy składka powyższa pobieraną być ma poczynając tylko od roku 1824, to jest od epoki zawiązania stowarzyszenia emerytalnego, czyli też bezwarunkowo za cały czas służby nauczycielskiej, chociażby takowa sięgała epoki poprzedzającej 1824 r.

2. W artykule 2-m cytowanego postanowienia Rady Administracyjnej z roku 1844, za normalne płace nauczycieli elementarnych miejskich, ustanowiono rs. 60, 90, 120 i 125, zaś niektórzy z tych nauczycieli, których wszakże liczba w całym kraju nie przechodzi 30, pobierali i pobierają nierównie wyższe, bo do 300 i więcej rubli srebrem dochodzące płace.

Z tego powodu, Kurator Okręgu Naukowego Warszaw-

лая лишить ихъ права на пенсію по прежде получаемымъ окладамъ, сообщилъ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства о необходимости испросить у Совѣта Управленія дополнительное постановленіе, чтобы жалованье этихъ учителей было уравниваемо не съ нормальнымъ количествомъ 150 р. сер. а съ дѣйствительно получаемымъ ими жалованьемъ и чтобы эмеритальная складка отъ этихъ же учителей, какъ за время, предшествовавшее 1844 году, такъ и причитающаяся съ нихъ послѣ этого срока, была взимаема соотвѣтственно дѣйствительно получаемому ими жалованью.

Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства отвѣчала Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа:

на 1-ое: что, согласно выраженному имъ мнѣнію, она признаетъ справедливымъ, чтобы эмеритальная складка, взимаемая съ учителей за время, предшествовавшее 1844 году, считать только съ 1824 года. Но, такъ какъ къ этому заключенію можно было придти только объясненіемъ смысла 7 статьи помянутого постановленія Совѣта Управленія въ связи съ 34 статьею дополнительнаго положенія объ эмеритурѣ 1841 года, то сказанная Коммисія признала нужнымъ представить это обстоятельство на рѣшеніе Совѣта Управленія;

на 2-ое: та же Правительственная Коммисія объявила, что по мнѣнію ея, эмеритальную складку слѣдуетъ взимать со всѣхъ вообще учителей соразмѣрно дѣйствительно получаемому ими жалованью, на сколько оно выше установленнаго по нормальному штату.

Однакожъ, относительно этого пункта, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа полагаетъ, что слѣдовало бы ограничиться тѣмъ, чтобы эмеритальная складка была взимаема съ дѣйствительно получаемого начальными учителями жалованья только въ томъ случаѣ, когда это жалованье будетъ превышать 150 р. сер.; во первыхъ, потому, что подобная мѣра была бы только справедливымъ исключеніемъ въ пользу нѣсколькихъ учителей, а не правиломъ, совершенно противнымъ смы-

skiego nie chcącъ pozbawiać ich emerytury, odpowiadającъ dawniejъ pobieranymъ płacom, zakomunikowałъ Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu zdanie swoje, ażeby wyjednaćъ dodatkowe upoważnienie Rady Administracyjnej, iżby płace tychъ nauczycieli nie były assimilowane do normalnej, rsr. 150 wynoszącъ, ale do rzeczywiście pobieranej płacy, i aby składka emerytalna od tychъ же nauczycieli takъ за lata poprzedzające rok 1844, jakъ niemniejъ по тѣже дacie uiszczana, odpowiednio rzeczywiście pobieranej płacy wybieraną była.

Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu oświadczyła Kuratorowi Okręgu Naukowego Warszawskiego:

ad 1-m) że zgodnie zъ wynurzonemъ przezъ Niego zdaniemъ, uznala słusznemъ, aby składka emerytalna przezъ nauczycieli за czasъ służby poprzedzającej rok 1844 pobierana, tylko od roku 1824 liczoną była. że jednakъ do zgodnego wъ тѣй mierze wъ zdaniachъ wypadku, można było przyjśćъ tylko przezъ wykładъ brzmienia art. 7 wspomnionego postanowienia Rady Administracyjnej wъ związku zъ art. 34 dodatkowego prawa emerytalnego zъ roku 1841; przeto rzeczona Kommissya Rządowa uczyniła wniosekъ, aby okoliczność тѣ, ponieść до decyzji Rady Administracyjnej.

ad 2-m) тажъ Kommissya Rządowa oświadczyła, iżъ zdaniemъ jejъ składka emerytalna wybieranąby być winna wъ ogólności od wszystkichъ nauczycieli wъ stosunku rzeczywiście pobieranychъ płac, ilekroć ciżъ nauczyciele wyższe nadъ oznaczenie normalne pobierają płace.

Co do tego wszakъе punktu Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego mniema, że wypadaloby ograniczyć się на тѣмъ, aby składka emerytalna wymaganą była od rzeczywiście pobieranychъ płacъ nauczycieli elementarnychъ wъ tymъ tylko wypadku, gdy те płace przenoszą rsr. 150, razъ dla tego, że postąpienie takowe byłoby tylko słusznymъ wyjątkiemъ на korzyśćъ kilku наuczycieli, а не правиломъ wprostъ przeciwnemъ duchowi art. 2 postanowienia zъ roku 1844, drugi razъ dla

слу 2-ой статьи постановленія 1844 г., и, во вторыхъ, потому, что при составленіи нормальнаго штата именно имѣлось въ виду устраненіе мелкихъ дробей при взиманіи складки съ различныхъ окладовъ, тѣмъ болѣе, что таковыя оклады составляются частію изъ продуктовъ, исчисляемыхъ на деньги, и, подвергаясь ежегодно разнымъ измѣненіямъ сообразно торговымъ цѣнамъ, непремѣнно произвели бы запутанность въ счетоводствѣ.

При такомъ положеніи дѣла, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, въ представленіи своемъ отъ 9 (21) Декабря 1849 года, за N. 304, просилъ Совѣтъ Управленія постановить:

1. что эмеритальная складка съ учителей постоянныхъ начальныхъ училищъ, желающихъ воспользоваться правомъ на пенсію за время служенія до 1824 г., согласно 34-ой статьѣ дополнительнаго положенія объ эмеритурѣ 1841 года, должна взиматься только со дня установленія эмеритальнаго общества, то есть съ 1824 года;

2. что эмеритальная складка съ учителей получавшихъ или получающихъ болѣе 150 р. сер. годоваго жалованья, должна взиматься не по нормальному окладу, а соразмѣрно дѣйствительно получаемому ими жалованью, съ обязанностью взноса недоимочныхъ и текущихъ складокъ.

Совѣтъ Управленія на заключеніе Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа изъявилъ свое согласіе.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Лебренъ*.

того, że w oznaczeniu płac normalnych chciano właśnie uniknąć drobiazgowych frakcyj, jakieby wynikły z pobierania składki od różnorodnych płac, i że nadto płace takowe powstają w części z naturalistów na pieniądze obliczonych, które corocznie różnym, wedle cen targowych, ulegając zmianom, nieochybnie w rachunkowości wprowadziłyby zamieszanie.

W takim zatem stanie rzeczy Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego upraszał Radę Administracyjną w przedstawieniu swoim z dnia 9 (21) Grudnia 1849 roku Nr. 304 o wyrzeczenie:

1. że składka emerytalna od nauczycieli szkół elementarnych stałych w Królestwie, chcących korzystać z dobrodziejstwa emerytury za czas poprzedzający rok 1824, zgodnie z artykułem 54 dodatkowego prawa emerytalnego z roku 1841 tylko od daty zaprowadzenia stowarzyszenia emerytalnego, to jest od roku 1824 pobieraną być winna.

2. że składka emerytalna od nauczycieli, którzy pobierali lub pobierają wyższe płace nad rubli srebrem 150 rocznie, nie od tej ostatniej normalnej pozycyi, ale od rzeczywistej ich płacy z zastrzeżeniem uiszczenia zaległych i bieżących składek, ma być liczoną.

Rada oświadczyła, iż do wniosków Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego przychyliła się.

Zgodno z protokółem:

Sekreterz Stanu, Rzeczywisty Radca Stanu,
(podpisano) *Le Brun*.

№ 47.

Объ освобожденіи шосейной стражи отъ училищнаго
сбора.

(8 (20) Февраля 1850 г.)

Во все Губернскія Правленія, всемъ Директорамъ Гимназій,
Инспекторамъ Реальныхъ Училищъ въ Калишѣ и Кельцахъ,
въ Управление Ловичскаго Княжества.

Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа.

Управление XIII Округа Путей Сообщенія, отношеніемъ своимъ отъ 21 Юля (2 Августа) с. г., за N 4725, ходатайствовало объ освобожденіи шосейной стражи отъ складки на содержаніе начальныхъ училищъ, на томъ самомъ основаніи, на которомъ б. Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, предписаніемъ своимъ отъ 22 Марта (3 Апрѣля) 1837 г., за Nr. $\frac{2799}{9768}$, освободила отъ таковой складки пограничную стражу, какъ причисленную къ военному вѣдомству и подлежащую, по служебнымъ обязанностямъ, частымъ перемѣщеніямъ.

Такъ какъ, по увѣренію Управленія, изложенному въ вышепомянутомъ отношеніи, шосейная стража, устроенная также по военному образцу, часто переводится изъ одного мѣста въ другое и, кромѣ того, получаетъ очень малое жалованье; то Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, находя ее подлежащею освобожденію отъ взноса складокъ, предписываетъ Губернскимъ Правленіямъ: не подвергать впредь шосейную стражу взносу таковой складки и немедленно сдѣлать соответственное по этому предмету распоряженіе.

№ 47.

O zwolnieniu dróżników od składki szkolnej.

(8 (20) Lutego 1850 r.)

do

Wszystkich Rządów Gubernialnych, wszystkich Dyrektorów gimnazyów, Inspektora szkoły realnej w Kielcach, Inspektora szkoły realnej w Kaliszu, Administracyi Księstwa Łowickiego.

KURATOR OKRĘGU NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO.

Zarząd XIII Okręgu Komunikacyj odezwą z dnia 21 Lipca (2 Sierpnia) r. b. Nr. 4,725, żądał uwolnienia dróżników przy drogach bitych od składki na utrzymanie szkół elementarnych, a to z tej samej zasady, z jakiej reskryptem b. Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 Marca (3 Kwietnia) 1837 roku Nr. $\frac{2,799}{9,768}$, uwolnieni zostali od takowej składki strażnicy graniczni, jako urządzi na stopę militarną, z obowiązku swjej służby ulegający częstym translokacyom.

Ponieważ wedle zapewnienia Zarządu wyżej cytowaną odezwą, dróżnicy przy drogach bitych, również na sposób military urządzi, przenoszeni bywają często z miejsca na miejsce i oprócz tego pobierają bardzo szczupłą płacę; przeto Kurator Okręgu Naukowego, uznawszy ich za kwalifikujących się do wyłączenia od opłaty składek, na rzecz szkół elementarnych uiszczanej, poleca Rządowi Gubernialnym, aby odtąd dróżników przy drogach bitych nie pociągał do opłaty takowej składki, i stosownie komu należy, w tej mierze rozporządzenie wydać nieomieszkał.

Но таковое освобождение шоссейной стражи от складки не освобождает ее от училищной платы, взимаемой по 90 коп. сер. ежегодно съ дѣтей, коихъ родители не принадлежать къ училищному обществу.

Варшава, 8 (20) Февраля 1850 г.

Генералъ-Лейтенантъ, (подп.) *Окуневъ*.
№. 6,369.

№ 48.

О снабженіи начальныхъ училищъ книгами.

(26 Января (7 Февраля) 1851 г.)

Всѣмъ Директорамъ Губернскихъ Гимназій, Директору Петровской Гимназій, Инспектору Калишскаго Реального Училища и Келецкаго Реального Училища.

ПОПЕЧИТЕЛЬ ВАРШАВСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

Убѣдившись, какъ изъ рапортовъ визитаторовъ, такъ и изъ представленій разныхъ вѣдомствъ, что нынѣ существующій порядокъ доставленія книгъ въ библіотеки и для награды учениковъ начальныхъ училищъ, посредствомъ вѣдомостей составляемыхъ Губернскими Правленіями, или посредствомъ частной покупки опекунами этихъ училищъ, оказывается во многихъ отношеніяхъ неудобнымъ, въ особенности тѣмъ, что, истощая училищныя суммы, не даетъ возможности менѣе достаточнымъ училищамъ приобрѣтать необходимыя учебныя пособия, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа постановилъ отмѣнить всѣ до сихъ поръ употребляемыя средства снабженія начальныхъ училищъ необходимыми для нихъ книгами и, вмѣсто то-

Wszakże, wyłączenie to dróżników od uiszczania składki, nie uwalnia ich od opłaty szkolnej, jaka pobierana jest po kop. 90 rocznie od dzieci tych rodziców, którzy do respective stowarzyszeń szkolnych nie należą.

w Warszawie, d. 8 (20) Lutego 1850 r.

Generał-Lejtnant, (podp.) *Okuniew*.
№. 6,369.

№ 48.

O zaopatrywaniu szkół elementarnych w książki.

(d. 26 Stycznia (7 Lutego) 1851 r.)

do

Wszystkich Dyrektorów gimnazyów gubernialnych, tudzież Dyrektora gimnazyum w Piotrkowie, Inspektora szkoły realnej w Kaliszu, Inspektora szkoły realnej w Kielcach.

KURATOR OKRĘGU NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO.

Przekonawszy się tak z rapportów Wizytatorów szkół, jako też z przedstawień różnych władz, że dotychczasowy sposób dostarczania książek do bibliotek i na nagrody dla uczniów szkół elementarnych, bądź to przez sporządzane w Rządach Gubernialnych rozpisy takowych książek, bądź przez zakupywanie ich szczegółowo za pośrednictwem opiekunów tychże szkół, okazał się z wielu względów niedogodnym, a nadto, zbyt wyczerpując fundusze szkolne, pozbawiał mniej uposażone szkoły, potrzebnych im pomocy naukowych, Kurator Okręgu Naukowego postanowił znieść wszelkie dotychczas używane środki zaopatrywania szkół elementarnych w przeznaczone dla nich książki, a natomiast zaprowadzić

го, ввести однообразный порядок доставления оныхъ посредствомъ Директоровъ Гимназій и Инспекторовъ Высшихъ Реальныхъ училищъ, какъ ближайшихъ начальниковъ, всего лучше знающихъ учебныя потребности вверенныхъ имъ заведеній.

Посему Попечитель Учебнаго Округа поручаетъ Директору N. N., начиная съ настоящаго года, представлять ежегодно въ Февраль мѣсяцъ, по приложенному къ сему образцу, вѣдомость начальнымъ училищамъ, состоящимъ въ его Дирекции, для коихъ слѣдуетъ купить, въ этомъ году, библиотечныя и наградныя книги. При составленіи вѣдомости, Директоръ Гимназій долженъ имѣть въ виду не только суммы, назначенныя по штату на покупку книгъ, или находящіяся въ распоряженіи Попечителя, но и дѣйствительныя потребности училищъ, не упуская впрочемъ изъ виду и надлежащую экономію.

Книги должны выбираться только изъ числа назначенныхъ для этой цѣли по особымъ предписаніямъ Попечителя, съ показаніемъ числа и нумера оныхъ при заглавіи книги, внесенной въ вѣдомость. Необходимо также наблюдать, чтобы для евангелическихъ начальныхъ училищъ назначались книги, соответственныя ихъ потребностямъ; религіознаго же содержанія — исключительно изъ числа книгъ назначенныхъ для этихъ училищъ. Наконецъ, при выборѣ наградныхъ книгъ для учениковъ тѣхъ училищъ, въ коихъ обучаются дѣти обоихъ вѣроисповѣданій, то есть католики и лютеране, число книгъ должно сообразоваться съ числомъ учениковъ каждаго вѣроисповѣданія.

Что касается до книгъ для библиотекъ, то, хотя въ штатахъ большей части начальныхъ училищъ не назначено на покупку ихъ отдѣльной суммы, дозволяется однакожъ вносить въ вѣдомость и книги для училищныхъ библиотекъ, но не вдругъ, а тѣ только, какія до сихъ поръ въ училищной библиотекѣ не имѣются; ибо причитающіяся за оныя деньги можно будетъ отнести на счетъ суммъ, находящихся въ распоряженіи Попечителя.

jednostajny sposób dostarczania takowych za pośrednictwem Dyrektorów gimnazyów, tudzież Inspektorów szkół wyższych realnych, jako zwierzchników najbliżej pod względem naukowym znających potrzeby oddanych swęj pieczy Instytutów.

Z tych przeto powodów, Kurator Okręgu Naukowego poleca Dyrektorowi NN., ażeby corocznie w miesiącu Lutym, poczynając od roku bieżącego, przedstawiał Kuratorowi, podług dołączonego wzoru, wykazy szkół elementarnych, pod jego dyрекcyą zostających, dla których zakupione być mogą w tym roku książki na nagrody dla uczniów i do bibliotek szkolnych. Przy układaniu wykazu Dyrektor gimnazjum zastosować się winien nietylko do funduszu, etatem szkoły na kupno książek oznaczonego, lub do dyspozycyi Kuratora pozostawionego, ale i do rzeczywistej potrzeby, mając zawsze na względzie oszczędność w wydatkach; wybór książek robiony być ma jedynie z przeznaczonych na ten cel szczegółowemi reskryptami Kuratora, których daty i numera przy tytule książek w wykazie zamieszczonych wpisywać należy; również zachowaną być ma ścisła uwaga, ażeby dla szkół elementarnych ewangelickich wybierane były książki potrzebom ich odpowiednie, a w przedmiotach religijnych li tylko dla tychże szkół przepisane; przy wyborze wreszcie książek na nagrody dla uczniów szkół, do których uczęszczają dzieci obojga wyznań: katolickiego i ewangelickiego, ilość właściwych książek zastosowaną być winna do liczby uczniów kaźdego wyznania.

Co do książek dla bibliotek, jakkolwiek na etatach więkšej liczby szkół elementarnych nie ma oznaczonego na ich kupno oddzielnego funduszu, mimo to przecież zamieszczone być mogą na wykazach książek dla bibliotek szkolnych, lecz tylko częściowo i te jedynie, których biblioteka szkolna dotąd nie posiada, albowiem zaspokojenie za takowe należytości, będzie mogło być zaregulowanem do funduszu, od dyspozycyi Kuratora zależącego.

При семъ слѣдуетъ замѣтить, что, въ вѣдомости, все училища должны быть раздѣлены по дозорамъ, въ вѣдѣніи коихъ они состоятъ; ибо купленные для нихъ книги будутъ пересылаться черезъ штатныхъ смотрителей уѣздныхъ училищъ; следовательно и вѣдомость необходимо представлять въ двухъ экземплярахъ. Въсѣтъ съ симъ предписано Губернскимъ Правленіямъ не распорядиться впредь относительно снабженія книгами начальныхъ училищъ.

Варшава, 26 Января (7 Февраля) 1851 г.

и. д. Попечителя, Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Музановъ*.
N. 2,101.

N° 49.

О взиманіи училищнаго сбора съ чиновниковъ.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
отъ 9 (21) Марта 1851 г.*

Правительственная Коммисія Юстиціи еще 23 Ноября (5 Декабря) 1849 г., за N. 13,486, представила Совѣту Управленія поступившую въ нее просьбу Гражданскаго Трибунала Радомской Губерніи, объ освобожденіи чиновниковъ онаго Трибунала отъ взноса складокъ на мѣстное начальное училище, съ классныхъ чиновниковъ по 1 р. 20 к. с., а отъ всехъ прочихъ по 37¹/₂ коп. въ годъ, которыя складки требуются и даже взыскиваются съ помощью административной экзекуціи.

Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа оправдывалъ таковой сборъ тѣмъ, что онъ основанъ на Высочайшемъ Указѣ 31 Августа 1840 г., который подробнѣе развитъ въ постановленіи Эдукаціонной Палаты 12 Января 1808 г. и въ рѣше-

Nadmienia się przytém, że w wykazie podzielone być winny szkoły na nadzory pod jakimi zostają, gdyż zakupione dla nich książki przesyłane będą za pośrednictwem nadzorców etatowych szkół powiatowych, i z tego powodu wykazy w dwóch exemplarzach przedstawiane być mają, tudzież, że Rządy Gubernialne jednocześnie odbierają polecenie, ażeby odtąd nie zarządzały już dostarczania księzek dla szkół elementarnych.

w Warszawie, d. 26 Stycznia (7 Lutego) 1851 r.

p. o. Kuratora, Rzeczywisty Radca Stanu,
(podpisano) *Muchanow*.
Nr. 2,101.

N° 49.

О поборзе складки szkolnej od urzędników.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
z dnia 9 (21) Marca 1851 r.*

Jeszcze pod dniem 23 Listopada (5 Grudnia) 1849 r. Nr. 13,486, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości przedstawiła była Radzie Administracyjnej wniesione do siebie, przez Trybunał Cywilny Gubernii Radomskiej w Radomiu żądanie, o uwolnienie tamecznych urzędników od uiszczania na miejscową szkołę elementarną składek, od urzędników klasowych po rs. 1 kop. 20, a od innych po kop. 37¹/₂ rocznie wymaganych i nawet za pomocą egzekucyi administracyjnej ściąganych.

Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego usprawiedliwiał pobór takowy tѣm, że opiera się on na zasadach Uказу Najwyższego z dnia 31 Sierpnia 1840 roku, które bliżej są rozwinięte w uchwale Izby Edukacyjnej z dnia 12 Sty-

ни Совѣта Управленія 22 Декабря (3 Января) 1833/4 г. Но Правительственная Коммисія Юстиціи не соглашалась съ этимъ мнѣніемъ потому: что основаніемъ для взиманія складокъ на начальныя училища служить только означенный Высочайшій Указъ или Уставъ Учебныхъ Заведеній, Высочайше утвержденный въ 31 день Августа 1840 года; что въ § 5 этого Указа сказано ясно: „Начальныя училища содержатся на счетъ добровольныхъ приношеній, съ участіемъ отъ казны,” откуда явствуетъ: что всѣ прежніе уставы и постановленія, въ случаѣ елибы цѣлью ихъ было принудительное взиманіе этого рода складокъ, а не добровольный ихъ взносъ, теряютъ свою силу, на основаніи того общаго закона, по которому всякій новый законъ отмѣняетъ прежніе; что, по означенному указу, чиновники не подлежатъ складкамъ этого рода; что во всякомъ случаѣ этой складки нельзя соединять съ должностію, ибо, на основаніи вышеприведеннаго § 5, въ основаніе взноса ея положена добрая воля каждаго; что даже добровольныя складки чиновниковъ, по причинѣ перемѣщенія оныхъ по порядку службы изъ однихъ должностей на другія, не могли бы считаться постоянными; что чиновники другихъ губерній освобождены отъ складокъ на начальныя училища; что вообще чиновники, и въ особенности штатные, по самому своему званію, не подлежатъ какимъ либо казеннымъ податямъ и общимъ налогамъ.

Правительственная Коммисія Юстиціи не упустила также изъ виду обстоятельство, приведенныхъ Радомскимъ Трибуналомъ, а именно: что даже постановленіе 1808 года не обязываетъ чиновниковъ къ этому взносу; что въ Радомѣ годовая складка на начальныя училища, составляющая 454 р. 65 к. с., значительно превосходитъ расходъ на его содержаніе, который исчисленъ въ 290 р. 45 к. с. ежегодно что по этому изъ означеннаго источника составилъ уже капиталъ въ 1,500 р. с., помѣщенный въ Банкъ; что чиновники въ г. Радомѣ вносятъ этой складки 338 р. 47 к. с. въ годъ, слѣдовательно гораздо болѣе сравнительно съ прочими жителями г. Радома что въ особенности раскладка ея поровну на всѣхъ безъ раз-

чнія 1808 р. и в decyzyi Rady Administracyjnej z dnia 22 Grudnia (3 Stycznia) 1833/4 roku. Lecz Kommissya Rządowa Sprawiedliwości takiego tłumaczenia nie podzielała, a to z powodów: że zasadą do pobierania składek na szkółki elementarne jest sam tylko powołany Ukaz NAJWYŻSZY czyli Ustawa o zakładach naukowych pod dniem 31 Sierpnia 1840 roku NAJWYŻEJ zatwierdzone, — że § 5 tego Ukazu, wyraźnie stanowi: „szkółki elementarne utrzymują się z ofiar dobrowolnych i udziału ze Skarbu,” z kąd wypływa, że wszelkie ustawy i postanowienia poprzednie, gdyby miały na celu przymusowe ściąganie tego rodzaju składek, a nie dobrowolne ich wnoszenie, ustają w swjej mocy z tѣj ogólnej zasady prawnej, iż prawo późniejsze uchyla wcześniejsze, że Ukazem rzeczonym urzędnicy nie są podciągnięci pod tego rodzaju składki, — że w każdym razie składki tѣj nie można przywiązywać do urzędu, bo stosownie do powołanego wyżej § 5, do wnoszenia onęj zasadą jest dobra wola każdego, że nawet dobrowolne składki urzędników z powodu przenoszenia się ich w porządku służby w inne miejsca, nie mogłyby być uważane za stałe, — że urzędnicy innych Gubernij wolni są od składek na szkoły elementarne, że w ogóle urzędnicy, zwłaszcza etatowi, nie są obowiązani z tytułu urzędu do jakichbądź podatków skarbowych i opłat ogólnych.

Nie spuściła także Kommissya Rządowa Sprawiedliwości z uwagi i okoliczności przez Trybunał Radomski przywiezionych, a mianowicie: że nawet uchwała z roku 1808 urzędników do opłaty tѣj składki nie pociąga, — że w Radomiu roczna składka na szkołę elementarną rs. 454 kop. 65 wynosząca, przenosi znacznie wydatki na jѣj utrzymanie stale oznaczone, że z tego zatem źródła urosł już kapitał rsr. 1,500, który do Banku wniesionym został, że urzędnicy w Radomiu rocznie opłacają tѣj składki rs. 338 k. 47, a więc stosunkowo daleko więcej, jak inni mieszkańcy miasta Radomia, — że w szczególności rozkład jѣj w równęj wysokości na wszystkich bez różnicy urzędników klassowych, jest nader nie pro-

личія классовых чиновниковъ слишкомъ не соразмѣрна, ибо, напримѣръ, по сравненію годового жалованья Предсѣдателя Трибунала, получающаго 1,500 руб. сер., съ жалованьемъ Адъюнкта Архива Трибунала, получающаго жалованья 205 руб. въ годъ, для послѣдняго она очень обременительна.

По всѣмъ этимъ причинамъ, Правительственная Коммисія Юстиціи просила Совѣтъ Управленія рѣшить, обязаны ли чиновники Радомскаго Гражданскаго Суда, при такомъ положеніи дѣлъ и на основаніи Высочайшаго Указа отъ 19 (31) Августа 1840 г., вносить складку на тамошнее начальное училище, наложенную на нихъ безъ ихъ желанія.

Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, которому поручено было отъ Его Свѣтлости Намѣстника въ Царствѣ представить по этому предмету подробное объясненіе, въ рапортѣ отъ 3 (15) Марта того же года, за N. 1,174, объявилъ слѣдующее:

Единственное общее учрежденіе, на основаніи котораго возникли и до сихъ поръ существуютъ всѣ начальныя училища въ Царствѣ, есть постановленіе Эдукаціонной Палаты отъ 1808 года. А такъ какъ въ § 32 Высочайшаго Указа отъ 31 Августа 1840 г. сказано, что правила для экономической администраціи начальныхъ училищъ постановляются въ особенномъ учрежденіи, а, кромѣ вышеприведеннаго постановленія 1808 г., никакое другое учрежденіе по сему предмету не существуетъ, то, по мнѣнію Попечителя, указъ 1840 года даетъ этому именно постановленію значеніе обязующаго закона.

Приводимый Правительственною Коммисіею Юстиціи § 5 того же указа, которымъ постановляется, что начальныя училища содержатся изъ добровольныхъ приношеній и пособія отъ казны, по мнѣнію Попечителя, не можетъ имѣть здѣсь примѣненія, потому что далѣе въ томъ же параграфѣ, въ связи съ § 6, сказано ясно, что добровольное объявленіе о вношеніи складки со стороны мѣстныхъ жителей относится только къ имѣющимъ быть основанными вновь училищамъ; и это тѣмъ болѣе явствуетъ изъ окончанія того же параграфа въ слѣдующихъ словахъ:

порциональным, бо np. w stosunku płacy rocznej Prezesa Trybunału, rs. 1,500 pobierającego, jest ona zbyt uciążliwą dla Adjunkta Archiwum Trybunału, który tylko rsr. 205 płacy rocznie bierze. Z tych przeto wszystkich powodów Kommissya Rządowa Sprawiedliwości upraszała Radę Administracyjną o wyrzeczenie, czy obok takiego stanu rzeczy i obok Najwyższego Ukazu z dnia 19 (31) Sierpnia 1840 roku, urzędnicy sądowi w Radomiu są w obowiązku uiszczenia składki na tamtejszą szkołę elementarną, bez ich wpływu na nich nałożonej.

Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego, wezwany z polecenia JO. Xięcia Namiestnika Królestwa o przedstawienie w tym przedmiocie szczegółowych wyjaśnień, oświadczył w raporcie swoim z dnia 3 (15) Marca r. z. Nr. 1,174 co następuje:

Jedyném ogólném urządzeniem, na podstawie którego wszystkie szkoły elementarne powstały i dotąd się utrzymują, jest uchwała Izby Edukacyjnej z roku 1808. Gdy zaś Ukaz Najwyższy z dnia 31 Sierpnia 1840 roku w § 32 stanowi: „że pravidła dla administracyi ekonomicznej szkół elementarnych przepisane są osobnym urządzeniem,” a oprócz wyżej powołanej uchwały z roku 1808, żadne inne urządzenie w tej mierze nie istnieje, przeto zdaniem Kuratora, tej właśnie uchwale nadana została przez Ukaz z roku 1840 sankcyja prawa obowiązującego.

Powołany przez Kommissyą Rządową Sprawiedliwości § 5 tegoż Ukazu, stanowiący, że szkoły elementarne utrzymują się z ofiar dobrowolnych i udziału ze Skarbu, nie ma tu zdaniem Kuratora zastosowania, bo dalsza treść tego paragrafu w związku z § 6 wyraźnie wskazuje: że wzmianka o dobrowolném zadeklarowaniu się mieszkańców, odnosi się jedynie do szkół nowo zakładac się mających, co tém wyraźniej wskazaném jest w samém zakończeniu tegoż paragrafu w słowach:

„существующія уже начальныя училища должны содержать въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ онѣ находятся въ настоящее время.”

По этимъ причинамъ учебное вѣдомство, принявъ за правило, что основаніемъ для содержанія начальныхъ училищъ служить постановленіе 1808 г., подтвержденное указомъ 1840 года, и сообразивъ: что это постановленіе учреждаетъ училищныя общества, обязанныя вносить складки въ опредѣленномъ тамъ же количествѣ, что рѣшеніемъ Совѣта Управленія отъ 22 Декабря (3 Января) 1833/4 года, за N. 348, дозволяется употребленіе административной экзекуціи при взиманіи этихъ складокъ, и что, наконецъ, по этому рѣшенію и постановленію, всѣ жители Царства, безъ различія сословій и вѣроисповѣданія, должны принадлежать къ училищнымъ обществамъ, — не считало себя въ правѣ увольнять чиновниковъ, ни кого бы то ни было отъ этого общаго правила, тѣмъ болѣе, что Высочайшій указъ 1840 года, которымъ повелѣвается содержать уже существующія начальныя училища, и постановленіе Совѣта Управленія 24 Октября (5 Ноября) 1844 г., которымъ учреждаются начальныя училища и постоянныя и нормальныя для нихъ штаты, уже тѣмъ самымъ положили преграду всѣмъ въ этомъ отношеніи послабленіямъ.

Что касается количества складки, взимаемой по 1 руб. 20 коп. съ чиновниковъ классныхъ и по 37¹/₂ коп. съ неклассныхъ, то оно установлено согласно съ точнымъ смысломъ § 22 постановленія 1808 г. и не можетъ быть отяготительнымъ, коль скоро ее вносятъ въ вышеприведенномъ количествѣ даже крестьяне.

Наконецъ, что касается до вклада въ Польскій Банкъ, собраннаго изъ складокъ г. Радомы, то онъ дѣйствительно составлялъ 1,825 руб., но въ 1849 году былъ совершенно израсходованъ на перестройку училищнаго зданія и даже сдѣланъ былъ еще прибавочный заемъ изъ экономическихъ суммъ другихъ училищъ, каковой заемъ можетъ быть покрытъ только изъ будущихъ сбереженій Радомскаго училища.

При такомъ положеніи дѣла и вмѣстѣ по той причинѣ,

„истнующія уже школы elementarne winny być utrzymywane w tych miejscach, gdzie dziś się znajdują.”

Z tych więc powodów Władza naukowa przyjąwszy za zasadę, że podstawą do utrzymania szkół elementarnych jest uchwała z roku 1808, Ukazem z roku 1840 sankcyonowana, i z uwagi, że таż uchwała stanowi stowarzyszenia szkolne, obowiązane do wnoszenia składki w stosunku tam wskazanym, наконец, że decyzja Rady Administracyjnej z dnia 22 Grudnia (3 Stycznia) 1833/4 r. Nr. 338, dozwoliła używania egzekucyi administracyjnej przy ściąganiu tych składek, ze względu wreszcie, że podług rzeczonej decyzji i uchwały, wszyscy mieszkańcy, bez różnicy stanu i wyznania, składają mają stowarzyszenia szkolne, nie uważała się być władną do uwalniania urzędników ani kogokolwiek bądź innego, z pod tego ogólnego pravidła, тѣмъ bardziej, że Ukaz Najwyższy z roku 1840, nakazujący utrzymanie szkół elementarnych już istniejących, tudzież postanowienie Rady Administracyjnej z dnia 24 Października (5 Listopada) 1844 r., zaprowadzające szkoły elementarne, stałe i normalne dla nich etaty, położyły już тѣмъ samémъ tamę wszelkim pod tym względem zwolnieniom.

Co do wysokości składki po rs. 1 kop. 20 od urzędników klassowych, a po kop. 37¹/₂ od nieklassowych pobieranej, takowa stosowaną jest do wyraźnego przepisu w § 22 uchwały z roku 1808 zamieszczonego i nie może być uciążliwą, skoro ją nawet włościanie w тѣй wysokości uiszczają.

Nakoniec co do remanentu w Banku Polskim ze składek miasta Radomia zebranego, takowy wynosił istotnie rsr. 1,825, lecz w roku 1849 na restauracyę szkoły w zupełności został użyty i nawet zaciągniętą jeszcze została dodatkowa pożyczka z funduszu remanentów innych szkół, na której zwrot przyszłe jedynie remanenta szkoły Radomskiej mogą być użyte.

W takim stanie rzeczy, oraz z uwagi, że z uchyleniem

что, съ отмѣненіемъ этихъ правилъ, всѣ начальныя училища лишились бы единственнаго фундамента, на которомъ основанъ ихъ бытъ и должны бы, вслѣдствіе этого, придти въ упадокъ, Попечитель находилъ нужнымъ удержатъ существующій порядокъ взиманія складокъ на начальныя училища, который, по его мнѣнію, вытекаетъ, какъ изъ постановленныхъ о томъ правилъ, такъ и изъ необходимости.

Предварительно своего рѣшенія по сему предмету, Совѣтъ Управленія потребовалъ еще отъ Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа дополнительныхъ объясненій:

1. Вносили ли, на основаніи Постановленія Эдукаціонной Палаты 1808 г., складки на начальныя училища, съ самаго изданія этого постановленія, и вносятъ ли до сихъ поръ чиновники въ Царствѣ вообще, которые, въ качествѣ чиновниковъ, не подлежатъ какимъ бы то ни было податямъ и налогамъ и о которыхъ не упоминается ясно въ самомъ постановленіи между жителями, долженствующими принадлежать къ училищнымъ обществамъ?

2. Въ случаѣ еслибы оказалось, что чиновники вносятъ таковыя складки, то на какихъ основаніяхъ онѣ между ними распредѣляются?

Вслѣдствіе вышесказаннаго запроса, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа представилъ въ Совѣтъ Управленія рапорты всѣхъ Гражданскихъ Губернаторовъ, изъ которыхъ оказалось слѣдующее:

1. Въ Варшавской губерніи, а особенно въ бывшей Мазовецкой, складки этого рода вносятся чиновниками съ давнихъ поръ; въ бывшей же Калишской—ихъ начали взимать съ чиновниковъ только съ 1844 г. Общее количество таковыхъ складокъ не было ни исчислено, ни показано, на какомъ основаніи онѣ раскладываются.

2. Въ Радомской губерніи взиманіе упомянутыхъ складокъ съ чиновниковъ введено было только съ 1844 г. Общее количество ихъ составляетъ ежегодно 1,271 руб. 65 коп. По раскладкѣ опредѣляется 1 руб. 20 коп. съ классовыхъ, а 37¹/₂

тыхъ правилъ, всѣ школы элементарныя позбавлены бы zostały единственной основой, на которой сѣ грунтуютъ и заразем упащбы musiały, — Kurator wnosilъ за utrzymaniemъ dotychczasowego porzadku przy poborze skladekъ na szkoły elementarne zachowywanego, który jego zdaniemъ takъ z przepisówъ, jakъ i z neodzownej konieczności wynika.

Przed zadcydowaniemъ tego przedmiotu, Rada Administracyjna zażadalaъ jeszcze od Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego dodatkowychъ wyjaśnień:

1) Czy na zasadzie uchwały Izby Edukacyjnej z roku 1808, urzędnicy Królestwa w ogólności, którzy z tytułu swego urzędowania do żadnychъ podatkówъ i ciężarówъ nie są pociągani i którzy w samej uchwale pomiędzy mieszkańcami do stowarzyszeńъ szkolnychъ należecъ mającemi, nie są wyraźnie wymienieni, składki na szkoły elementarne od początku téjże ustawy ponosili i dotądъ ponoszą?

2) W razie okazania się, że urzędnicy składki takowe ponoszą, na jakichъ zasadachъ one pomiędzy nichъ są rozpi-sywane.

W skutku powyższego wezwania, Kurator Okręgu Naukowego Warszawskiego przedstawiłъ Radzie Administracyjnej raportaъ wszystkichъ Gubernatorówъ Cywilnychъ, z których się okazałъ stanъ rzeczy następujący:

1. W Gubernii Warszawskiej, a w szczególności w byłejъ Mazowieckiej, składki tego rodzaju od latъ dawnychъ urzędnicy ponoszą, zaś w byłejъ Kaliskiej, takowe od urzędnikówъ dopiero od roku 1844 zaczęły być pobierane. Ogólna wysokośćъ tychъ skladekъ nie obliczona, ani nie wskazana zasada rozkładu onychъ.

2. W Gubernii Radomskiej pobórъ skladekъ rzeczonychъ od urzędnikówъ zaprowadzony zostałъ dopiero od roku 1844, ogółъ onychъ wynosi rs. 1,271 kop. 65 rocznie. Rozkładъ następuje po rs. 1 kop. 20, od urzędnikówъ klassowychъ, a po

коп. съ неклассныхъ чиновниковъ. Губернское Правленіе ходатайствуетъ объ увольненіи чиновниковъ отъ складокъ этого рода по такимъ же причинамъ, какія были приведены Коммисією Юстиціи.

3. Въ Люблинской губерніи только съ 1844 г., по предписанію Попечителя, складки этого рода начали взимать съ чиновниковъ, однако многіе изъ нихъ сдѣлали противъ этого свои возраженія, а потому этотъ сборъ введенъ былъ только въ уѣздахъ Сѣдлецкомъ и Бяльскомъ и въ г. Люблинѣ и составлялъ всего 159 руб. 78 коп.

Раскладка была почти такая же, какъ и въ Радомской губерніи, т. е. отъ классныхъ чиновниковъ по 1 руб. 20 коп., а отъ неклассныхъ, смотря по состоятельности, по 52¹/₂, 37¹/₂ и 20 коп.

Губернское Правленіе ходатайствуетъ равно объ освобожденіи чиновниковъ и отъ этой складки.

4. Въ Августовской губерніи эти складки взимаются со всѣхъ чиновниковъ судебныхъ и административныхъ вѣдомствъ съ 1808 г.

Раскладка дѣлается въ соразмѣрности 10 до 30 к. съ каждаго 100 руб. отъ получаемого каждымъ жалованья.

Общее количество этихъ складокъ не вычислено; принимая однако въ расчетъ число принадлежащихъ къ обществу чиновниковъ, простирающееся до 595, слѣдуетъ полагать, что доходъ долженъ быть значительный.

5. Въ Плоцкой губерніи взиманіе складокъ съ чиновниковъ введено только съ 1844 года, по предписанію Попечителя, и до сихъ поръ еще не всѣ чиновники подлежатъ онымъ. Основаніемъ для раскладки служить добрая воля каждаго чиновника и количество получаемого имъ жалованья. Число принадлежащихъ къ обществу чиновниковъ въ 1849 г. составляло 2,154, а общее число собираемыхъ съ нихъ складокъ составило 213 руб. 32 коп.

По разсмотрѣннн настоящаго дѣла, Совѣтъ рѣшилъ:

kop. 37¹/₂ od nieklassowych. Rząd Gubernialny wstawia się za uwolnieniem urzędników od składek tego rodzaju, z tych samych powodów, które Kommissya Sprawiedliwości przywiodła.

3. W Gubernii Lubelskiej dopiero od roku 1844, na wezwanie Kuratora, składki tego rodzaju zaczęły być od urzędników pobierane, wielu atoli z nich przeciwko temu reklamowało, jakoż dotąd pobór ten wprowadzony został tylko w Powiatach Siedleckim i Bialskim, oraz w mieście Lublinie i czyni razem rs. 159 kop. 78.

Zasada rozkładu prawie takąż sama jak w Gubernii Radomskiej, to jest: od classowych po rs. 1 kop. 20, od nieklassowych podług zamożności, mianowicie po kop. 52¹/₂, 37¹/₂ i 20.

Rząd Gubernialny również czyni wniosek za uwolnieniem urzędników od tej składki.

4. W Gubernii Augustowskiej składki te wszyscy urzędnicy sądowi i administracyjni od roku 1808 ponoszą.

Rozkład następuje w stosunku 10 do 30 kopiejek od każdego 100 rubli płacy urzędnika.

Ogół tych składek nie jest obliczony; wnosząc jednak z liczby stowarzyszonych urzędników, wynoszącej osób 595, mniemać należy, że dochód musi być znaczny.

5. W Gubernii Płockiej pobór składek od urzędników zaprowadzony został dopiero od r. 1844 na wezwanie Kuratora i nie wszyscy urzędnicy dotąd pociągnięci do nich zostali. Zasadą rozkładu jest dobra wola urzędnika lub wysokość jego płacy. Liczba stowarzyszonych urzędników w roku 1849 była 2,154, a ogół składek od nich uczynił rsr. 213 kop. 32.

Po rozpoznaniu wniesionego przedmiotu, Rada wyrzekła:

что онъ не раздѣляетъ мнѣнія Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа, что будто Высочайшимъ Указомъ 31 Августа 1840 года, а именно § 32 онаго, подтвержденъ существующій и основанный на постановленіи Эдукаціонной Палаты съ 1808 года порядокъ администраціи начальныхъ училищъ, потому что нельзя утверждать, чтобы выраженіе Указа:

„правила для администраціи начальныхъ училищъ постановляются особеннымъ учрежденіемъ” — было подтвержденіемъ распоряженій, которыя никогда высшаго утвержденія не получили, въ Дневникъ Законовъ не были внесены и, какъ оказывается изъ объясненій, представленныхъ самимъ Попечителемъ, даже не всюду въ цѣломъ краѣ были исполняемы, гдѣ же это и имѣло мѣсто и тамъ не однообразно приведены были въ дѣйствіе; а потому указъ не утвердилъ правилъ съ 1808 г., но предвидѣлъ необходимость изданія таковыхъ; начальство же, завѣдывавшее въ это время народнымъ просвѣщеніемъ, обязано было удовлетворить этой потребности, изготовить точныя правила учрежденія и администраціи начальныхъ училищъ и представить ихъ на утвержденіе высшей власти.

Допуская даже то чего не было, что постановленіе Эдукаціонной Палаты 1808 г. получило, по указу 1840 г., Высочайшее утвержденіе, трудно согласиться, чтобы, на основаніи онаго и позднѣйшихъ приводимыхъ Попечителемъ постановленій, можно было возлагать на чиновниковъ, какъ чиновниковъ, обязанность содѣйствовать содержанию начальныхъ училищъ, ибо это постановленіе включило въ составъ такъ называемыхъ училищныхъ обществъ всѣхъ жителей городовъ и деревень, но нигдѣ не говоритъ о чиновникахъ, которые, по своему служебному положенію, не платятъ никакихъ податей.

Вслѣдствіе этого Совѣтъ постановилъ:

1. Поручить Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа, по смыслу ст. 32 Высочайшаго Указа съ 1840 года, заняться изготовленіемъ проекта учрежденія начальныхъ училищъ; въ которомъ бы всѣ разрозненныя относящіяся къ этому предмету правила были собраны въ одно цѣлое и дополнены такими рас-

же не подѣлила зданія Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego, jakoby z mocy rozporządzeń ukazu NAJWYŻSZEGO z dnia 31 Sierpnia 1840, a mianowicie § 32 tegoż Ukazu, istniejący co do administracyi szkół elementarnych porządek, oparty na uchwale Izby Edukacyjnej z roku 1808, utrzymany został, nie można bowiem utrzymywać, żeby wyrażenie się Ukazu: „prawidła dla administracyi szkół elementarnych przepisane są osobnym urządzeniem” — obejmowało zatwierdzenie rozporządzeń, które nigdy wyższej sankcyi nie uzyskały, do Dziennika Praw nie weszły, ani nawet, jak się z objaśnień przez samego Kuratora złożonych okazuje, nie wszędzie w całym kraju wykonywane były, a gdzie to miało miejsce, to i tam niejednostajnie w wykonanie wprowadzone zostały. Ukaz zatem, przepisów z roku 1808 nie zatwierdzał, lecz przewidział potrzebę wydania takowych, władzy zaś nad wychowaniem w tej chwili przełożonej, obowiązkiem było potrzebie tej zaradzić i dokładnie przepisy organizacyi i administracyi szkół elementarnych władzy zwierzchniej do potwierdzenia przedstawić.

Przypuszczając nawet, co nie jest, że uchwała Izby Edukacyjnej z roku 1808 uzyskała przez Ukaz roku 1840 sankcyą NAJWYŻSZĄ, to i tak trudno znowu zgodzić się na to, żeby z osnowy téjże i późniejszych postanowień przez Kuratora przywiezionych, wypływał dla urzędników jako urzędników, obowiązek przykładania się do utrzymywania szkółek elementarnych, bo uchwała ta powołała do składu tak nazwanych towarzystw szkolnych, wszystkich miasta lub wsi, mieszkańców, nigdzie zaś nie mówi o urzędnikach, którzy z tytułu posiadanego urzędu żadnych podatków nie płacą.

W tym stanie rzeczy Rada postanowiła:

1. Polecić Kuratorowi Okręgu Naukowego Warszawskiego, ażeby w duchu artykułu 32 Ukazu NAJWYŻSZEGO z roku 1840, zajął się przygotowaniem dokładnego projektu organizacyi szkół elementarnych, któryby wszystkie porzucane, a przedmiotu tego dotyczące przepisy, w jedną kom-

поряженіями, какія въ слѣдствіе долголѣтняго опыта оказались необходимыми.

2. Чтобы, занимаясь этимъ важнымъ дѣломъ, Попечитель строго разобралъ вопросъ: слѣдуетъ ли чиновникамъ, въ ихъ служебномъ положеніи, вмѣнять въ обязанность вносить składки на содержаніе начальныхъ училищъ, и не было ли бы справедливѣе требовать упомянутыхъ складокъ только отъ тѣхъ, которые въ мѣстахъ своего служенія записаны въ книгахъ постоянного населенія, или же—которые, не будучи постоянными мѣстными жителями, посылаютъ однакоже своихъ дѣтей въ начальныя училища.

При этомъ Совѣтъ положилъ, что до тѣхъ поръ, пока этотъ вопросъ не будетъ рѣшенъ окончательно, всѣ чиновники, которые вносили до сихъ поръ екладку на содержаніе начальныхъ училищъ, обязаны вносить ее и впредь.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Лебренъ*.

№ 50.

О непонужденіи жителей посылать дѣтей въ начальныя училища и объ освобожденіи отъ училищнаго сбора.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
Царства 31 Мая (12 Юня) 1851 г.*

Министръ Народнаго Просвѣщенія, по соглашенію съ Намѣстникомъ, касательно устройства учебныхъ заведеній въ Царствѣ Польскомъ, примѣняясь къ мѣстнымъ потребностямъ, все-

плетнѣю цілостъ objął, i uzupełnił takowe przez dodanie tych rozporządzeń, jakie w skutek długoletniego doświadczenia potrzebnymi się być okazały.

2. Izby przy zajmowaniu się tym ważnym przedmiotem Kurator wszedł zarazem w ścisły rozbiór tej kwestyi: czyli urzędników, li z tytułu urzędowania do wnoszenia składek na utrzymanie szkół elementarnych podciągać należy, i czyli nie byłoby właściwiej do ponoszenia składek pomienionych, podciągać jedynie tych, którzy w miejscu urzędowania do ksiąg stałej ludności wpisani zostali, lub którzy nie będąc stałymi miejscowymi mieszkańcami, przecież dzieci swe do szkoły elementarnej posyłają.

Obok tego wyrzekła zarazem Rada, że dopóki kwestya ta stanowczo rozwiązana nie będzie, urzędnicy, którzy dotąd składkę na utrzymanie szkół elementarnych uiszczają, takową i nadal płacić są obowiązani.

Zgodno z protokółem:

Sekretarz Stanu, Reczywisty Radca Stanu,
(podpisano) *Le Brun*.

№ 50.

O nieprzymuszaniu mieszkańców do posyłania dzieci do szkół elementarnych. i o zwolnieniu od składki szkolnej.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej,
z dnia 31 Maja (12 Czerwca) 1851 r.*

Minister Oświecenia Narodowego, po poprzedniem porozumieniu się z Namiestnikiem Królestwa, w przedmiocie uorganizowania zakładów naukowych w Królestwie Polskiem,

подданныйше представляль на Высочайшее Государя Императора благоусмотрѣніе слѣдующія предположенія:

7-е. Первоначальныя училища вообще оставить на прежнемъ основаніи, но не возлагая на жителей обязанности посылать въ оныя дѣтей своихъ и, гдѣ общины не пожелаютъ имѣть школы, освобождать ихъ отъ училищной складки.

8-е. Вышеизложенныя преобразования вводить постепенно, по мѣрѣ возможности и средствъ.

На семь докладѣ Его Императорскому Величеству благоугодно было, въ 8-ой день Марта сего года, положить собственноручную Высочайшую резолюцію: „Исполнить.“

О таковой Высочайшей Волѣ Намѣстникъ въ Царствѣ объявилъ Совѣту Управленія отъ 12 (24) Мая, N 3,850, для свѣдѣнія и надлежащаго въ чемъ слѣдуетъ исполненія, присовокупляя, что Министромъ Народнаго Просвѣщенія дано соответственное предписаніе Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа, для зависящаго съ его стороны исполненія.

Совѣтъ постановилъ: о таковой Высочайшей волѣ увѣдомить всѣ главныя вѣдомства для надлежащаго по принадлежности исполненія, а Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа поручилъ обнародовать оную во всеобщее свѣдѣніе чрезъ официальную газету.

Вѣрно:

Статсъ-Секретарь, Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ,
(подписано) *Лебренъ*.

N 23,528.

stosownie do miejscowej potrzeby, przedstawił pod Najwyższe Jego CESARSKO-KRÓLEWSKIEJ MOŚCI uznanie następujące wnioski:

ad 7: Szkoły elementarne w ogóle pozostawić na dawnych zasadach, lecz nie wkładając na mieszkańców obowiązku posyłania do nich dzieci swoich i gdzie gminy nie zechcą mieć szkoły, uwalniać je od składki szkolnej.

ad 8: Powyższe zmiany zaprowadzać stopniowo w miarę możliwości i środków.

Na takowém przedstawieniu JEGO CESARSKO-KRÓLEWSKA MOŚĆ raczył w dniu 8-go Marca r. b. własnoręcznie napisać: „исполнить.“

O таковой НАИВЫՃШЕЈ волі Намістникъ Крѣлства oznajmił Radzie Administracyjnej pod dniem 12 (24) Maja r. b. Nr. 3,850 dla wiadomości i właściwego w czѣm należy wykonania, nadmienając, że Minister Oświecenia Narodowego wydał stosowne rozporządzenia Kuratorowi Okręgu Naukowego Warszawskiego, celem właściwego, w czѣm do Niego należy, wykonania.

Rada postanowiła o тѣј Najwyższej decyzji zawiadomić wszystkie Władze Naczelne w celu stosownego w czѣm do której należy, onėje wykonania, zaś Kuratorowi Okręgu Naukowego poleciła podanie jѣј do powszechnej wiadomości przez Gazetę Rządową.

Zgodno z protokółem:

Sekretarz Stanu, Rzeczywisty Radca Stanu,
(podpisano) *Le Brun*.

№ 51.

О пособіи для греко-уніатскихъ приходскихъ училищъ.

(2 (14) Іюля 1851 г.)

Господину Попечителю Варшавскаго Учебнаго
Округа.

Согласно представленію Вашему, за N. 268, я поручилъ, вмѣстѣ съ симъ, Главному Директору Предсѣдательствующему въ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства, за N. 68, сдѣлать распоряженіе о ежегодномъ отпускѣ въ распоряженіе Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа тысячи двухъ сотъ рублей серебромъ процентовъ отъ скопившагося въ Польскомъ Банкѣ капитала, составившагося изъ остатковъ отъ фондушей христіанскихъ начальныхъ училищъ, съ тѣмъ, чтобы эти деньги были употреблены на покрытіе штатныхъ расходовъ греко-уніатскихъ приходскихъ училищъ, въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ складка, вносимая жителями, недостаточна.

Увѣдомляя Васъ о вышеизложенномъ, поручаю вмѣстѣ съ тѣмъ доставить мнѣ, въ свое время, отчетъ, какимъ способомъ вышепоказанная сумма 1,200 рублей серебромъ будетъ распределена между греко-уніатскими приходскими училищами.

Варшава, 2 (14) Іюля 1851 г.

Намѣстникъ, Генераль-Фельдмаршалъ,
(подп.) *Князь Варшавскій.*
N. 69.

№ 51.

O zasiłku dla szkół elementarnych greko-unickich.

(d. 2 (14) Lipca 1851 r.)

do
JW. Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego.

W przychyleniu się do przedstawienia JW. Pana Nr. 268, jednocześnie za Nr. 68, poleciłem, aby Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, z procentów od kapitału znajdującego się w Banku Polskim, utworzonego z oszczędności osiągniętych na funduszach szkół elementarnych chrześcijańskich, assygnował corocznie do dyspozycji Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego kwotę 1,200 rsr., celem użycia takowej na pokrycie etatów szkół parafialnych greko-unickich w miejscowościach, gdzie składka przez mieszkańców wnoszona nie wystarcza.

Zawiadamiając o powyższém JW. Pana, polecam Mu zarazem składać w czasie właściwym wiadomość co do sposobu, w jaki powyższa summa rs. 1,200 będzie pomiędzy szkołami parafialnymi greko-unickimi rozdzielona.

Warszawa, dnia 2 (14) Lipca 1851.

Namiestnik, General Feldmarszałek,
(podpisano) *Xiąże Warszawski.*
Nr. 69.

N° 52.

О недопущеніи преподаванія польскаго языка въ греко-уніатскихъ училищахъ.

(1 (13) Декабря 1851 г.)

Господину Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа.

Главный Директоръ Предсѣдательствующій въ Правительственной Коммисси Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ.

На отношеніе Вашего Превосходительства отъ 7 (19) Ноября сего года, за N. 11,120, коимъ, по случаю самовольнаго введенія преподаванія польскаго языка въ приходскихъ греко-уніатскихъ училищахъ, въ Славенщинѣ и Черничинѣ, греко-уніатскимъ Священникомъ Лишкевичемъ, имѣю честь Васъ увѣдомить, что, для предотвращенія отступленій со стороны греко-уніатскихъ Благочинныхъ отъ установленныхъ Вами правилъ для греко-уніатскихъ приходскихъ училищъ, я нынѣ же предложилъ Управляющему Холмскою Епархіею Епископу Терашкевичу дать всѣмъ своимъ Благочиннымъ надлежащее по сему предмету предписаніе и сообщить мнѣ съ него копию.

Примите, Милостивый Государь, увѣреніе въ истинномъ моемъ почтеніи и преданности.

Варшава, 1 (13) Декабря 1851 г.

(подписано) *Иванъ Викинскій.*

N. 46,042.

N° 52.

O niewprowadzaniu wykładu języka polskiego w szkołach greko-unickich.

(d. 1 (13) Grudnia 1851 r.)

do

JW. Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego.

DYREKTOR GŁÓWNY PREZYDUJĄCY W KOMISSYI RZĄDOWEJ SPRAW WEWNĘTRZNYCH I DUCHOWNYCH.

Czyniąc zadość odezwie JW. Pana z dnia 7 (19) Listopada roku bieżącego Nr. 11,120, spowodowanej samowolnym wprowadzeniem wykładu języka polskiego do szkół parafialnych greko-unickich w Sławęcynie i Czernicynie, przez księdza greko-unickiego Liszkiewicza, mam honor Go zawiać, że dla zapobieżenia odstępniom przez dziekanów greko-unitów od przepisów wydanych przez JW. Pana dla szkół parafialnych greko-unickich, wezwałem jednocześnie Biskupa Teraszkiewicza, zarządzającego Chełmską dyecezyą, aby w tym przedmiocie wydał do wszystkich swych dziekanów stosowne polecenie i kopią takowego mnie zakomunikował.

Racz JW. Pan przyjąć zapewnienie rzetelnego poważania i życzliwości.

w Warszawie, d. 1 (13) Grudnia 1851 r.

(podpisano) *Jan Wikiński.*

Nr. 46,042.

N° 53.

Объ освобожденіи отъ училищнаго сбора гминь,
не желающихъ имѣть у себя училища.

(11 (23) Декабря 1851 г.)

Во всѣ Губернскія Правленія.

Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа.

Въ Высочайшемъ повелѣніи отъ 8 Марта 1851 г., объявленномъ, какъ въ предписаніи Его Сіятельства Князя Министра Народнаго Просвѣщенія отъ 14 Марта с. г., за N. 2,754, такъ и въ выпискѣ изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія отъ 31 Мая (12 Юля) с. г., за N. 23,528, выражено:

что начальныя училища вообще должны быть оставлены на прежнихъ основаніяхъ, но не слѣдуетъ возлагать на жителей обязанности посылать въ оныя дѣтей своихъ, а гдѣ общины не желаютъ имѣть училище—освобождать ихъ отъ училищной складки.

Кромѣ того объявлено:

что, какъ относительно этого предмета, такъ и вообще относительно другихъ перемѣнъ, имѣющихъ быть введенными въ системѣ воспитанія, надлежитъ дѣйствовать постепенно, развивая, по мѣрѣ возможности, эти перемѣны.

Приступая затѣмъ къ постепенному развитію помянутаго постановленія, Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа, согласно § 12 Высочайше утвержденнаго въ 1840 году училищнаго Устава, предписываетъ N. Губернскому Правленію, относительно начальныхъ училищъ, строго соблюдать слѣдующія правила:

N° 53.

O zwolnieniu od składowki szkolnej gmin, nie życzących mieć u siebie szkoły.

(d. 11 (23) Grudnia 1851 r.)

do

Wszystkich Rządów Gubernialnych.

KURATOR OKRĘGU NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO.

Najwyższém postanowieniem z dnia 8 Marca 1851 roku, tak reskryptem JO. Księcia Ministra Oświecenia Narodowego z dnia 14 Marca r. b. Nr. 2,754, jak również wypisem z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 31 Maja (12 Czerwca) t. r. N. 23,528 objawioném, zastrzeżono:

że szkoły elementarne w ogóle zostawione być winny na dawnych zasadach, lecz nie należy wkładać na mieszkańców obowiązku posyłania do nich swych dzieci, a gdzie gminy nie życzą sobie mieć szkoły, uwalniać je od składowki szkolnej.

Obok tego zastrzeżoném zostało:

że tak co do obecnego przedmiotu, jak i w ogóle co do innych zmian w systemacie edukacyjnym wprowadzić się mających, należy postępować stopniowo, w miarę możności rozwijania tychże zmian.

Przystępując zatém do stopniowego rozwinięcia powyższego postanowienia, Kurator Okręgu Naukowego, zgodnie z przepisem § 12 Najwyższej zatwierdzonej Ustawy szkolnej z roku 1840, poleca Rządowi Gubernialnemu N. N., ażeby w przedmiotach dotyczących szkół elementarnych, ściśle zachowywał następujące przepisy:

1. Ежели жители, составляющие училищное общество, или помѣщикъ, войдутъ законнымъ порядкомъ съ представленіемъ объ освобожденіи ихъ отъ обязанности содержать училище; то Губернское Правленіе обязано ихъ просьбы принимать, разсматривать и представлять, съ своими заключеніями, на рѣшеніе Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа.

2. Желаящимъ освободиться отъ училищныхъ складокъ Губернское Правленіе объявить и подъ собственною отвѣтственностію наблюдать, чтобы всѣ обязательства касательно училища, а особливо складка деньгами и продуктами, а также всѣ существующія въ пользу школы повинности, до окончательнаго рѣшенія относительно облегченія оныхъ или упраздненія училища, были исполняемы въ точности.

3. Въ случаѣ еслибы училищный домъ пришелъ въ ветхость и требовалъ перестройки, или еслибы явилась надобность выстроить новый домъ, Губернское Правленіе, прежде всего обязано тщательно вникнуть, достаточно ли обезпеченъ бытъ училища складками, вносимыми въ его пользу; ибо, въ противномъ случаѣ, можетъ случиться, что, послѣ значительныхъ издержекъ на постройку или поправку дома, жители будутъ просить объ освобожденіи ихъ отъ обязанности содержать училище, и сумма, издержанная на постройку или поправку, потрагилась бы даромъ. Равнымъ образомъ Губернское Правленіе вникнуть: согласна ли предполагаемая постройка или поправка съ желаніемъ плательщиковъ, достаточно ли пожертвованная ими для сей цѣли сумма, и, только послѣ соображенія всѣхъ этихъ обстоятельствъ и скрѣпленія оныхъ формальными актами, Губернское Правленіе представить Попечителю на рѣшеніе планы и смѣты предполагаемой постройки или поправки училищнаго дома.

4. Еслибы послѣ упраздненнаго училища остался домъ, то оный слѣдуетъ оцѣнить, по существующимъ правиламъ, и оцѣнку представить Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа, для дальнѣйшихъ распоряженій; до послѣдованія же рѣше-

1. Пекроѣ mieszkańcy stowarzyszeni lub dziedzic, kolejną władz właściwych wejdą z przedstawieniem o uwolnienie ich od obowiązku utrzymywania szkoły, Rząd Gubernialny winien zawsze podania ich przyjmować, rozpoznawać i z wnioskami swojemi do decyzji Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego przedstawiać.

2. Żądającym uwolnienia od składek szkolnych, Rząd Gubernialny zapowie i pod własną odpowiedzialnością dopilnuje, ażeby wszelkie zobowiązania na rzecz szkoły, a mianowicie składka w pieniądzach i naturaljach, tudzież wszystkie ciężary z tytułu szkoły wypływające, in statu quo, do ostatecznej decyzji pod względem uwolnienia od takowych lub zamknięcia szkoły, utrzymane i regularnie uiszczane były.

3. W razie gdyby dom szkolny był zrujnowany i potrzebował przerobienia lub gdyby zachodziła potrzeba pobudowania nowego domu, wówczas Rząd Gubernialny przedewszystkiem ściśle rozpoznać winien: czy składki na rzecz samejże szkoły uiszczane, dostatecznie stały jej byt zapewniają, bo wrazie przeciwnym stać się może, iż po poniesieniu znacznego kosztu budowy lub restauracyi wydatku, mieszkańcy wystąpią z żądaniem uwolnienia ich od obowiązku utrzymywania szkoły, a fundusz na budowę lub restauracyą byłby tym sposobem zmarnowany; rozpozna również Rząd Gubernialny czy zamierzona budowa albo restauracya zgadza się z życzeniem kontrybuentów; czy fundusz przez nich na ten cel zafiarowany będzie dostatecznym i dopiero po rozpoznaniu tych wszystkich okoliczności, przy poparciu onychże formalnymi dowodami, przedstawi do decyzji Kuratora plany i anszlagi bądź restauracyi, bądź też budowy nowego domu szkolnego.

4. W razie zwinienia szkoły, gdyby na gruncie pozostał dom szkolny, takowy ma być w drodze przepisów oszacowanym i oszacowanie to do dalszego postąpienia Kuratorowi Okręgu Naukowego Warszawskiego przedstawionem być winno; do czasu zaś wydania decyzji, należy urządzić dozór

нія, слѣдуетъ учредить присмотръ за училищнымъ строеніемъ, чтобы предохранить оное отъ разрушенія и покражи.

5. Что же касается учрежденія новыхъ училищъ, то таковыя можно заводить тогда только, когда всѣ жители гмины, или по крайней мѣрѣ большинство оныхъ, представляютъ добровольное по этому предмету объявленіе, и ежели будутъ официальные доказательства, что новое училище удовлетворительно обеспечено домомъ, огородомъ и другими потребностями. Съ этою цѣлью, только послѣ исполненія всѣхъ вышесказанныхъ формальностей, Губернское Правленіе будетъ имѣть право представить соотвѣтственные проекты и заключенія.

Варшава, 11 (23) Декабря 1851 г.

Дѣйствительный Статскій-Совѣтникъ,
(подписано) *Мухановъ*.
N. 10,049.

N° 54.

Дополнительная инструкція для учителей приходскихъ греко-уніатскихъ училищъ.

(1857 года).

1.

Обязанности учителя приходскаго училища сколько трудны, столько же и важны; ибо онъ долженъ не только учить дѣтей читать и писать, но вмѣстѣ съ тѣмъ образовывать ихъ разумъ и сердце, а чтобы достойно отвѣчать своему призванію, онъ долженъ умѣть учить дѣтей, потому что успѣхъ обученія много зависитъ отъ способа преподаванія предмета. Пускай же учитель старается примѣнить къ пониманію дѣтей, пусть облегчаетъ имъ, на сколько возможно, каждый предметъ, пусть обращается съ ними ласково и терпѣливо, пусть будетъ къ нимъ

над будовлѣю szkolną, aby ta nie uległa zniszczeniu lub rozebraniu.

5. Co się tycze organizacyi szkół nowych, takowa wówczas tylko może być zaprowadzona, jeżeli wszyscy, albo przynajmniej większa część mieszkańców gminy dobrowolną w tej mierze złożą deklaracyą i jeżeli urzędownie usubstancyonowanym będzie, że nowa szkoła dostatecznie w dom, ogród i inne potrzeby jest zaopatrzona. Tym więc celem, tylko po zadosyć uczynieniu wszystkim powyżej wskazanym formalnościom, Rząd Gubernialny mocen będzie przedstawić odpowiednie w tej mierze projekta i wnioski.

Warszawa, d. 11 (23) Grudnia 1851 r.

Rzeczywisty Radca Stanu, (podp.) *Muchanow*.
Nr. 10,049.

N° 54.

Dodatkowa Instrukcyja dla nauczycieli szkół parafialnych greko-unickich.

(1857 r.)

1.

Obowiązki nauczyciela szkoły parafialnej jak są trudne, tak ważne. Ma on bowiem nie tylko uczyć dzieci czytać i pisać, ale zarazem kształcić ich umysł i serce. Aby zaś godnie odpowiedział swemu powołaniu, powinien umieć nauczać dzieci. Pomyślny bowiem skutek nauczania zależy od sposobu, jakim uczący nauki udziela. Niech więc nauczyciel stara się zastosować do pojęcia dzieci, niech im każdą naukę ile możliwości ułatwia, niech się z nimi obchodzi łagodnie i cierpliwie, niech będzie dla nich wyrozumiałym, a wtenczas

снисходителенъ,—тогда онъ пріобрѣтетъ ихъ любовь и уваженіе, и сдѣлаетъ для нихъ ученіе пріятнымъ; тогда онъ сдѣлаетъ дѣйствительными замѣчанія и наказанія, которыя онъ долженъ употреблять, по мѣрѣ заблужденій и проступковъ дѣтей, благо-разумно и справедливо. Въ похвалахъ своихъ онъ также не долженъ увлекаться пристрастіемъ, но всегда сохранять справедливость. Долженъ также обращать вниманіе на здоровье учениковъ, столь необходимое для каждаго, а въ особенности для тѣхъ, которые въ дальнѣйшей своей жизни должны заниматься хлѣбопашествомъ или ремеслами и переносить различныя лишенія и неудобства. При этомъ онъ долженъ стараться пріобрѣсти довѣріе родителей ввѣренныхъ ему дѣтей и заслужить уваженіе старшихъ и почтенныхъ людей.

2.

Религія есть величайшее благо для каждаго человѣка, религія есть основа нравственности, и потому вселять ее въ молодыхъ умахъ и сердцахъ есть главная обязанность учителя. Но, обучая религіи, пусть онъ старается, чтобы дѣти не только знали то, что требуется программю училищъ въ этомъ отношеніи, но чтобы они утвердились на всю жизнь въ доброй нравственности. Всего важнѣе, чтобы учитель собственнымъ примѣромъ подтверждалъ то, чему учитъ дѣтей, потому что всякая наука безъ примѣра — мертва. Наконецъ, учитель обязанъ наблюдать, чтобы дѣти произносили молитвы на славянскомъ языкѣ, безъ всякихъ перемѣнъ и прибавленій.

3.

Обучая чтенію, пусть избѣгаетъ поспѣшности. Пусть прежде всего показываетъ ученикамъ буквы на доскѣ, пусть учитъ ихъ ясно выговаривать, отличать гласныя отъ согласныхъ, потомъ складывать, сначала легчайшіе склады, потомъ съ каждымъ разомъ труднѣйшія. Выучивъ дѣтей хорошо складывать, пусть приступаетъ къ чтенію и пусть строго слѣдитъ, чтобы учени-

зjedna sobie u nich miłość i poważanie i uczyni im naukę przyjemną; wtenczas skuteczniejszymi uczyni napominania i kary, których w miarę błędów i wykroczeń dzieci, rozsądnie i sprawiedliwie ma używać. W pochwałach również obowiązany jest nie powodować się nigdy stronnością, lecz zawsze słuszność zachować. Powinien także mieć na względzie zdrowie uczniów, które, jak dla każdego jest potrzebne, tak szczególnie dla tych, którzy w dalszym swoim życiu mają pracować około roli lub rzemiosł i ponosić różne znoje i niewygody. Przytém niech stara się zjednywać zaufanie u rodziców dzieci sobie powierzonych i zasługiwać na szacunek u starszych i poczytych ludzi.

2.

Religja jest największym dobrem dla każdego człowieka, religja jest podstawą moralności; tę więc zaszczepiać w młodych sercach i umysłach, jest głównym obowiązkiem nauczyciela. Lecz ucząc religii, niech się stara, aby dzieci nie tylko umiały to, co plan tych szkół w powyższym względzie wskazał, lecz aby zarazem utwierdziły się na całe życie w dobrych obyczajach. Nadewszystko niech nauczyciel własnym przykładem stwierdza to, czego naucza dzieci, wszelka bowiem nauka bez przykładu, jest martwą. Nakoniec nauczyciel przestrzegać winien, ażeby dzieci odmawiały modlitwy w języku słowiańskim, bez żadnych zmian i dodatków.

3.

Przy nauce czytania niech unika pośpiechu. Niech przedstawia uczniom najprzód przed oczy litery na tablicy, niech uczy wymawiać je dokładnie, rozróżniać samogłoski od spółgłosek, potem składać zgłoski, jak najłatwiejsze z początku, następnie coraz trudniejsze. Po dokładnym dopiero nauczaniu zgłoskowania, niech przystąpi do czytania i niech pilnie

ки хорошо выговаривали каждое слово, применяли голосъ къ читаемому и соблюдали, какъ слѣдуетъ, ударенія и знаки препинанія. Упражня ихъ такимъ образомъ въ чтеніи, учитель долженъ часто приказывать складывать наизусть, чтобы, пиша подь диктовку, они были въ состояніи избѣгать по возможности ошибокъ въ письмѣ.

4.

Полезно для дѣтей начинать обученіе письму вмѣстѣ съ обученіемъ чтенію, потому что, изображая буквы на доскѣ, они скорѣе научатся распознавать ихъ, а затѣмъ и читать. Впослѣдствіи дѣти будутъ писать въ тетрадахъ, подражая строчкѣ, написанной учителемъ, или съ прописей, составленныхъ для этой цѣли учителемъ. Потомъ будутъ переписывать изъ книги, причемъ учитель долженъ требовать, чтобы они писали четко. Когда дѣти пріобрѣтутъ навыкъ въ перепискѣ, тогда они начинаютъ писать подь диктовку и посредствомъ этого выучатся правописанію. Относительно также здоровья дѣтей, учитель долженъ наблюдать, чтобы дѣти не опирались грудью на столъ, и не наклоняли очень низко голову. На тетрадахъ должно быть написано имя пишущаго, а также годъ.

5.

При обученіи счисленію, учитель наиболѣе можетъ развивать мыслительныя способности учениковъ, если ведетъ ихъ постепенно, если на непонятливыхъ не сердится, но терпѣливо объясняетъ имъ трудныя мѣста, если не прежде объясняетъ имъ новое, какъ убѣдившись, что они хорошо поняли предъидущее, наконецъ если удачно даваемыми вопросами доведетъ ихъ до того, что они сами будутъ рѣшать нѣкоторыя задачи. Учитель начинаетъ учить сначала считать по 1-му до 5, потомъ до 10, до 100, до 1000 и т. д., постоянно различая единицы отъ десятковъ, десятки отъ сотенъ, сотни отъ тысячъ.

престрзega, aby uczniowie każdy wyraz dobrze wymawiali, aby stosowali głos do myśli, i aby akcenta i znaki przestankowe jak należy zachowywali. Tak wprawiającym się w czytanie, nauczyciel powinien często kazać zgłoskować z pamięci, aby pisząc za dyktowaniem, umieli, ile być może, unikać błędów w pisowni.

4.

Naukę pisania korzystnie rozpoczną dzieci wraz z nauką czytania. Kresząc bowiem litery na tablicy, prędzej wprawia się w poznanie ich, a zatém w czytanie. Następnie pisać będą dzieci na kajetach, naśladując pierwszy wiersz przez nauczyciela napisany, albo ze wzorów, na osobnych kartkach przez niego na ten cel ułożonych. Potém przepisywać będą z książki, przyczém nauczyciel wymagać będzie, ażeby dzieci pisały czytelnie. Gdy nabędą wprawy w przepisywaniu, przystąpią do pisania za dyktowaniem, przez co nauczą się pisać ile być może ortograficznie. Pod względem także zdrowia, ma uważać nauczyciel, aby dzieci pisząc, nie opierały piersi o stół i nie nachylały zbyt nisko głowy. Na kajetach powinno być napisane imię i nazwisko piszącego, oraz z którego roku.

5.

Przy uczeniu rachunków, nauczyciel najwięcej może rozwijać władze umysłowe uczniów, kiedy w tém postępuje z nimi stopniowo, kiedy na niepojętych nie gniewa się, lecz cierpliwie ułatwia im trudności, kiedy nie wprzód wykląda im co drugiego, aż się przekona, że pierwsze dobrze zrozumieli, kiedy wreszcie, przez trafnie czynione zapytania, doprowadza ich do tego, że sami niejako rozwiązują przykłady. Zacznie więc uczyć liczenia po 1-m najprzód do 5-ciu, potém do 10-ciu, następnie do 100, do 1,000 i t. d., z rozróżnieniem zawsze jedności od dziesiątków, dziesiątków od set,

Впослѣдствіи учить считать до 100 сначала по 2, потомъ по 3, наконецъ по 4 и т. д., а потомъ отнимать отъ ста сначала по два, потомъ по 3, и т. д. При такомъ умственномъ счисленіи, пусть задаетъ учитель дѣтямъ писать и читать числа на доскѣ, повторять табличку умноженія, и пусть ознакомить ихъ съ вѣсомъ, мѣрами и деньгами, употребляемыми въ краѣ. Когда уже дѣти будутъ все это хорошо знать, тогда учитель, предъ обученіемъ ихъ четыремъ ариѳметическимъ дѣйствіямъ, обязанъ выучить дѣтей производить эти дѣйствія умственно. Наконецъ, обучая счисленію на доскѣ, сначала простыхъ чиселъ, потомъ именованныхъ, пусть постоянно упражняетъ учениковъ въ умственномъ счисленіи, необходимѣйшемъ для нихъ. Примѣры учитель долженъ брать изъ обыкновенныхъ предметовъ повседневной жизни, изъ хозяйства, ремеслъ и торговли, избѣгая слишкомъ длинныхъ и сложныхъ, принимая во вниманіе дѣйствительную цѣнность предметовъ, и заохочивая учениковъ задавать самимъ себѣ соответственныя задачи.

6.

Обученіе должно ежедневно продолжаться четыре часа; число же уроковъ предъ полуднемъ и по полудни, будетъ определено опекуномъ училища, сообразно обязанностямъ учителя при Богослуженіи. Порядокъ слѣдованія предметовъ одного за другимъ будетъ также зависѣть отъ времени и удобства учениковъ, но такъ, чтобы всѣ предметы были преподаваемы болѣе или менѣе ежедневно. По причинѣ неодинаковости подготовленія учениковъ, учитель раздѣлитъ ихъ на два или три отдѣленія, но долженъ занимать всѣхъ одновременно въ каждый часъ, и для того, когда самъ будетъ занятъ въ одномъ отдѣленіи—назначить онъ лучшаго ученика для наблюденія или обученія менѣе знающихъ въ другихъ отдѣленіяхъ.

set od tysięcy. Następnie będzie uczył doliczać do 100-tu najprzód po 2, potem po 3, następnie po 4 i t. d., i znowu odliczać od stu najprzód po 2, potem po 3 i t. d. Przy takowém liczeniu z pamięci, niech zadaje nauczyciel dzieciom liczby pisać i czytać na tablicy, niech każe im często powtarzać tabliczkę mnożenia, i niech obznajmia ich z wagami, miarami i pieniędzmi w kraju używanemi. Kiedy to już dobrze będą umiały dzieci, wtenczas nauczyciel przed przystąpieniem do czterech działań arytmetycznych na cyfrach, powinien wprzód uczyć odrabiana tych działań z pamięci. Ucząc wreszcie rachunków tablicowych, najprzód na liczbach prostych, potem na liczbach wielorakich, niech ciągle wprawia uczniów w rachunki pamięciowe, które dla nich są najpotrzebniejsze. Przykłady zaś niech bierze nauczyciel z rzeczy zwyczajnych w codzienném życiu, w gospodarstwie, w rzemiosłach i w handlu, unikając zbyt długich i zawikłanych, mając wzgląd, o ile być może, na prawdziwą cenę przedmiotów, i zachęcając uczniów do czynienia sobie samym stosownych zadań.

6.

Nauki trwać mają przez cztery godziny dziennie, liczbę jednak lekcyj przed południem i po południu oznaczy opiekun szkoły, stosownie do obowiązków nauczyciela przy służbie Bożej. Następstwo także po sobie naukowych przedmiotów, zależy będzie od uważania w miejscu na czas i na korzyść uczniów, tak jednak, aby wszystkie przedmioty co dzień mniej więcej wykładane były. Z przyczyny zaś niejednakowego usposobienia uczniów, podzieli ich nauczyciel na dwa lub trzy oddziały, lecz wszystkie razem w każdej godzinie zatrudni, i dla tego, kiedy sam będzie miał lekcję z jednym oddziałem, przeznaczy najlepszego ucznia do dozорованія lub do uczenia mniej umięjących w innych oddziałach.

7.

Учитель не долженъ быть равнодушнымъ въ отношеніи къ лѣнливимъ или худо-ведущимъ себя ученикамъ, но дѣлать имъ замѣчанія, приказать стоять въ назначенномъ мѣстѣ, сидѣть нѣкоторое время въ низшемъ отдѣленіи, а употребивъ сперва все эти средства, можетъ, если они окажутся недѣйствительными, наказывать тѣлесно, соблюдая извѣстную мѣру, сообразно проступку, состоянію здоровья и возрасту. Для сѣченія долженъ употреблять розги; число ударовъ, въ одинъ разъ, не должно превышать пяти. Наказывая, учитель обязанъ не поддаваться никакому увлеченію, а также избѣгать битья по плечамъ, рукамъ, лицу и головѣ. Еслибы нужно было строже наказывать какое-нибудь дитя, то учитель можетъ и это сдѣлать, но только съ вѣдома опекуна училища.

8.

Въ награды ученикамъ должны быть даваемы только тѣ книги, которыя для того будутъ присланы училищнымъ начальствомъ; никакія прочія книги, а также деньги, не могутъ быть употребляемы для этого.

9.

Книга посѣщеній, инвентарь училищнаго имущества, книга для записыванія учениковъ, а также книга ихъ поведенія, прилежанія и успѣховъ въ наукахъ и училищный журналъ должны всегда находиться въ училищѣ и быть содержими въ порядкѣ.

10.

Учитель непосредственно подчиненъ опекуну училища, а потому долженъ быть во всемъ ему послушенъ, совѣтоваться съ нимъ при каждомъ недоразумѣніи, обращаться къ нему въ случаѣ какой-нибудь надобности, и безъ его вѣдома не дѣлать никакихъ представленій высшему начальству.

7.

Na niepilnych lub źle sprawujących się uczniów nie powinien nauczyciel być obojętnym, lecz ich upominać, kazać im stać w miejscu przeznaczonym, siedzieć przez niejaki czas w oddziale niższym, a po użyciu wprzód podobnych środków, jeżeli te okażą się bezskuteczne, ukarze cielesnie, w czem zachować powinien pewną miarę, stosownie do wykroczenia, stanu zdrowia i wieku. Do karania używać ma różgi, ilość zaś plag na jeden raz, nie powinna przechodzić pięciu. W karaniu nauczyciel strzedz się powinien wszelkiego uniesienia, tudzież unikać bicia po plecach, po rękach, po twarzy i po głowie. Gdyby potrzeba było które dziecko surowiej ukarać, w takim razie nauczyciel może to uczynić, lecz tylko z wiedzą opiekuna szkoły.

8.

Na nagrody uczniom mają być dawane te tylko książki, które przez zwierzchność szkolną będą w tym celu przesłane, żadne zaś inne książki, lub pieniądze służyć do tego nie mogą.

9.

Księga wizytowa, inwentarz własności szkolnej, księga zapisowa uczniów, tudzież księga ich sprawowania się, pilności i postępu w naukach i dziennik szkolny, powinny zawsze znajdować się w szkole i być utrzymywane w porządku.

10.

Nauczyciel zostaje pod bezpośredniem zwierzchnictwem opiekuna szkoły, temu więc winien być we wszystkiem posłusznym, z nim znosić się w każdej wątpliwości, w razie jakiej potrzeby do niego się udawać i bez wiedzy jego nie czynić żadnych przedstawień do wyższej władzy.

Примѣчаніе: 19 Іюня (1 Іюля) 1857 года издана Правительственною Коммисією Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ инструкція для дьяковъ-учителей, относительно исполненія ими лежащихъ на нихъ обязанностей при Богослуженіи.

Въ 8-ой статьѣ этой инструкціи сказано:

„Дьяки-учители обязаны: заохочивать прихожанъ посылать дѣтей въ училище; учить съ усердіемъ, избѣгая всего, что могло бы соблазнять прихожанъ, и соблюдая для нихъ назидательное, какъ то: вести образъ жизни благочестивый, благотворительный, трезво-тихий и трудолюбивый.”

№ 55.

О взиманіи училищнаго сбора съ иностранцевъ.

(19 Нолбря (1 Декабря) 1860 г.)

Варшавскому Губернскому Правленію.

ПОПЕЧИТЕЛЬ ВАРШАВСКАГО УЧЕБНАГО ОКРУГА.

Вслѣдствіе запросовъ Губернскаго Правленія отъ 27 Сентября (8 Октября) 1858 г., за №. $\frac{92,339}{22,117}$ и отъ 1 (13) Октября пр. г., за №. $\frac{136,168}{32,112}$ слѣдуетъ ли взимать складки въ пользу начальныхъ училищъ съ иностранцевъ, проживающихъ по паспортамъ въ здѣшнемъ краѣ для заработковъ, Попечитель Учебнаго Округа, по сношенію о семъ съ Правительственною Коммисією Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ, принявъ во вниманіе, что иностранцы, имѣющіе въ здѣшнемъ краѣ постоянныя средства къ жизни, не должны быть освобождаемы отъ налоговъ на общественныя потребности, какіе несутъ постоянные жители, тѣмъ болѣе, что многіе иностранцы, обновляя паспорта, про-

Uwaga: Pod dniem 19 Czerwca (1 Lipca) 1857 r. wydana została przez Kommissyą Rządową Spraw Wewnętrznych i Duchownych Instrukcyja dla diaków nauczycieli, pod względem pełnienia przez nich posług przy obrzędach religijnych.

W artykule 8-m tej instrukcyi powiedziano:

„Do diaków nauczycieli należy zachęcanie parafian do posyłania dzieci na nauki szkolne, gorliwość w pilném nauczaniu, unikanie tego wszystkiego coby parafian mogło gorzyć, a wykonywanie tego, coby zbudowaniem było, jako to: pożycie nabożne, dobroczynne, trzeźwe, porządne, ciche i pracowite.”

№ 55.

O poborze składki szkolnej od cudzoziemców.

(19 Listopada (1 Grudnia) 1860 r.)

do
Rządu Gubernialnego Warszawskiego.

KURATOR OKRĘGU NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO.

W rozwiązaniu przedstawię Rządu Gubernialnego z d. 27 Września (8 Października) 1858 r. Nr. $\frac{92,339}{22,117}$ i 1 (13) Października r. z. Nr. $\frac{136,168}{32,112}$, w przedmiocie wyrzeczenia, czy cudzoziemcy w kraju tutejszym za paszportami przebywający i tu zarobkujący, mają być pociągani do opłacania składki na rzecz szkół elementarnych, Kurator Okręgu Naukowego po zniesieniu się w tym względzie z Kommissyą Rządową Spraw Wewnętrznych i Duchownych, uznawszy że cudzoziemcy, którzy w kraju tutejszym mają stały sposób utrzymania się, nie powinni być wolni od ponoszenia tych ciężarów na potrzeby krajowe, jakie stali mieszkańcy ponoszą, tém bar-

живають здѣсь почти постоянно, или весьма продолжительное время,—Попечитель Учебнаго Округа объявляетъ, что иностранцы, владѣющіе въ здѣшнемъ краѣ недвижимымъ имуществомъ, или занимающіеся земледѣліемъ, фабричнымъ, торговымъ или ремесленнымъ промысломъ, согласно правиламъ, изложеннымъ въ статьяхъ 6-ой, 19-ой и 20-ой Постановленія б. Эдукаціонной Палаты 1808 года, подвергаются взносу складки въ пользу начальныхъ училищъ наравнѣ съ постоянными жителями тѣхъ самихъ категорій. Прочіе же иностранцы должны вносить эту складку только тогда, если посылають дѣтей своихъ въ начальное училище.

Варшава, 19 Ноября (1 Декабря) 1860 г.

Тайный Совѣтникъ (подп.) *Мухановъ*.
N. 10,613.

Примѣчаніе. Высочайшимъ указомъ 14 (26) Марта 1861 года возстановлена Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, съ возложеніемъ на нее надзора за всеми учебными заведеніями. По Высочайшей же волѣ, объявленной выпискою изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія Царства отъ 26 Іюня (8 Іюля) 1864 г., по присоединеніи Отдѣленія Духовныхъ Дѣлъ къ Правительственной Коммисіи Внутреннихъ Дѣлъ, учреждена Правительственная Коммисія Народнаго Просвѣщенія.

дзій, że wielu cudzoziemców za odnawianemi paszportami prawie stale lub przez długi czas tu przebywają, oświadczą, że cudzoziemcy, którzy posiadają w kraju tutejszym majątek nieruchomy, lub prowadzą gospodarstwo rolne, fabrykę, handel, lub też proceder, w myśl przepisów zawartych w ustępach 6-m, 19-m i 20-m uchwały b. Izby Edukacyjnej z r. 1808, mają należeć i do składki na rzecz szkół elementarnych, na równi ze stałymi mieszkańcami tych samych kategorii; inni zaś cudzoziemcy, wtenczas do opłaty tej składki winni być pociągani, kiedy dzieci swoje do szkoły elementarnej posyłać będą.

Warszawa, d. 19 Listopada (1 Grudnia) 1860 r.

Radca Tajny, (podp) *Muchanow*.
Nr. 10,613.

Uwaga: Ukazem Najwyższym z d. 14 (26) Marca 1861 r. przywróconą została Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, której nadzór nad wszelkimi zakładami naukowemi poruczony został. Według zaś Najwyższej WOLI, objawionej wypisem z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej Królestwa z dnia 26 Czerwca (8 Lipca) 1864 r. po przyłączeniu Wydziału Wyznań do Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, ustanowioną została Kommissya Rządowa Oświecenia Publicznego.

N° 56.

**О доходахъ съ училищныхъ усадебъ въ казенныхъ
и маіоратныхъ имѣніяхъ.**

(26 Іюня (8 Іюля) 1861 г.)

Въ Правительственную Коммисію Духовныхъ Дѣлъ
и Народнаго Просвѣщенія.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ КОММИСИЯ ФИНАНСОВЪ И КАЗНАЧЕЙСТВА

Отношеніемъ отъ 19 Ноября (1 Декабря) прошедшаго года, за N. 9,657, бывший Попечитель Варшавскаго Учебнаго Округа потребовалъ отъ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства изданія инструкціи для Губернскихъ Правленій относительно занятія училищныхъ усадебъ въ маіоратныхъ имѣніяхъ, въ которыхъ еще не учреждены училища, а также опредѣленія дохода, какой долженъ поступать въ пользу эдукационныхъ суммъ.

Требованіе это было сдѣлано вслѣдствіе донесенія Люблинскаго Губернскаго Правленія Попечителю, въ которомъ это Губернское Правленіе, ссылаясь на предписаніе Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства отъ 21 Мая (2 Іюня) 1858 года, за N. $\frac{23,457}{10,988}$, говорить, что пользованіе училищными усадьбами, до времени устройства училища, слѣдуетъ предоставить владѣльцамъ имѣній, и что потому Губернское Правленіе не можетъ заняться сборомъ дохода, который не опредѣленъ при занятіи этихъ усадебъ.

Въ отвѣтъ на это отношеніе, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства имѣетъ честь сообщить: что, когда она, вслѣдствіе отзыва ея отъ 10 (22) Сентября 1853 года, за

N° 56.

**O dochodach z osad szkolnych w dobrach rządowych
i majoratach.**

(26 Czerwca (8 Lipca) 1861 r.)

do
Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU.

W odezwie z dnia 19 Listopada (1 Grudnia) r. z. Nr. 9,657 b. Kurator Warszawskiego Okręgu Naukowego zażądał od Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu wydania instrukcyi dla Rządów Gubernialnych, do zajęcia osad szkolnych w dobrach donacyjnych, w których dotąd szkółki nie są uorganizowane, oraz aby oznaczyła z nich dochód, jaki ma być pobierany na rzecz funduszu edukacyjnego.

Żądanie to spowodowane zostało raportem Rządu Gubernialnego Lubelskiego Kuratorowi złożonym, w którym tenże Rząd Gubernialny powołał się na oświadczenie Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu w reskrypcie z dnia 21 Maja (2 Czerwca) 1858 roku Nr. $\frac{23,457}{10,988}$, iż upominanie się o użytki z osad szkolnych do czasu uorganizowania w nich szkółek pozostawić należy obdarowanym, i dla tego Rząd Gubernialny osiągnięciem dochodu z tych osad, jako przy urzędzeniu nieustanowionego, zająć się nie może.

W odpowiedzi na wezwanie to, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu ma honor oświadczyć: że gdy w skutku uczynionego przez nią w dniu 10 (22) Września 1853 roku

№ $\frac{8,609}{3,016}$ Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа, въ отвѣтъ на отношеніе его отъ 28 Января (9 Февраля) 1852 года, за № 10,565, сообщила Люблинскому и другимъ Губернскимъ Правленіямъ, что отводъ земель для сельскихъ училищъ въ тѣхъ казенныхъ имѣніяхъ, гдѣ еще не существуютъ училища, сдѣланъ только для сохраненія возможности содержать учителя въ случаѣ открытія училища, и что потому земли эти не составляютъ еще собственности учебнаго заведенія, но доходъ съ нихъ принадлежитъ Казнѣ,—тогда Люблинское Губернское Правленіе, принимая во вниманіе, что училищныя усадьбы въ маіоратныхъ имѣніяхъ, не имѣющія надлежащаго назначенія, находятся въ бесплатномъ пользованіи гминныхъ войтовъ или приходскихъ священниковъ, спрашивало: примѣняется ли къ нимъ упомянутое распоряженіе, и могутъ ли онѣ—и въ чью пользу—быть отданы въ аренду, до времени устройства училищъ, какъ это имѣетъ мѣсто въ казенныхъ имѣніяхъ. Велѣдствіе сего, Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства предписаніемъ отъ 21 Мая (2 Юня) 1858 года, за № $\frac{23,487}{10,988}$, разъяснила Губернскому Правленію, что, такъ какъ маіоратныя имѣнія не составляютъ уже собственности Казны, то и доходъ съ училищныхъ усадьбъ, не занятыхъ еще для соотвѣтственной цѣли, не можетъ принадлежать Казнѣ, а долженъ быть предоставленъ въ пользу владѣльцевъ маіоратовъ. Этимъ рѣшеніемъ Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства не дала однако владѣльцамъ маіоратовъ права получать доходъ, потому что не могла входить въ разбирательство предметовъ, не подлежащихъ ея вѣдѣнію. Такъ какъ владѣльцы маіоратовъ не могли ходатайствовать объ этомъ у Казны, а должны обратиться къ учебному начальству, то и разрѣшеніе зависѣло отъ сего послѣдняго. Поэтому, когда Попечитель Учебнаго Округа, отношеніемъ отъ 31 Декабря (12 Января) 1859/60 г., за № 10,234, потребовалъ мнѣнія о томъ, должны ли принадлежать училищныя усадьбы въ тѣхъ маіоратахъ, гдѣ еще не учреждены училища, владѣльцу, или составляютъ онѣ эдукационную собственность, то Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначей-

№ $\frac{8,609}{3,016}$, ошвидчення Kuratorowi Warszawskiego Okręgu Naukowego, z powodu odezwy Jego z dnia 28 Stycznia (9 Lutego) 1852 roku Nr. 10,565, wydała Rządowi Gubernialnemu Lubelskiemu i innymъ objaśnienie, że wyznaczenie gruntów dla szkółek wiejskich w dobrach rządowych, tam gdzie jeszcze nie ma takich szkółek, jest tylko zarezerwowaniem możliwości uposażenia nauczyciela, wrazie uorganizowania takich, a zatem grunta takie niestanowią jeszcze posiadłości instytucji edukacyjnej, lecz dochód z nich należy do Skarbu; wtenczas Rząd Gubernialny Lubelski z uwagi, że osady szkolne w dobrach donacyjnych, nie mające dotąd właściwego przeznaczenia, użytkowane są przez Wojtów gmin lub Proboszczów bez żadnej opłaty, zapytywał: czy do nich także stosuje się powołane zarządzenie i czy osady te i na rzecz czyją mogą być wydzierżawione do czasu uorganizowania w nich szkółek, jak to ma miejsce w dobrach rządowych na rzecz Skarbu. Ztąd też Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu w powołanym reskrypcie z dnia 21 Maja (2 Czerwca) 1858 roku Nr. $\frac{23,487}{10,988}$, oświadczyła Rządowi Gubernialnemu, że gdy dobra donacyjne nie są już własnością Rządu, dochód z osad szkolnych na cel właściwy jeszcze nie zajętych, nie może należeć do Skarbu, lecz upominanie się o niego powinno być pozostawione samym właścicielom majoratów. Tém wyrzeczeniem wszakże nieprzyznała właścicielom majoratu prawa do pobierania tego dochodu, bo nie mogła wchodzić w rozstrzygnięcie przedmiotu, nienależącego do jej zarządu; jak upominanie się bowiem o dochód nie mogło być czynione przez właścicieli majoratów do władzy Skarbowej, tylko do edukacyjnej, tak i rozwiązanie takiego żądania do tej drugiej należało. Dla tego, gdy Kurator Okręgu Naukowego odezwą z dnia 31 Grudnia (12 Stycznia) 1859/60 roku Nr. 10,234 zażądał opinii, czy grunta wyznaczone w majoratach dla szkół jeszcze nieuorganizowanych, mają należeć do właściciela majoratu, czy też stanowią własność funduszu edukacyjnego, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, jako świadoma

ства, зная, какія обязанности возложены на владѣльцевъ маіоратовъ при пожалованіи, основываясь на утвержденной Совѣтомъ Управленія 23 Мая (4 Іюня) 1841 года инструкции объ устройствѣ маіоратныхъ имѣній, предписывающей отводъ земли подъ училищную усадьбу, которая затѣмъ не была вносима въ опись маіората и не была указываема пожалованнымъ, — въ отношеніи отъ 9 (21) Апрѣля 1860 года, за №. $\frac{2,741}{1,148}$, заявила, что доходы отъ такихъ усадебъ, со времени отвода ихъ, хотя бы училища и не были учреждены, принадлежатъ эдукационной суммѣ, но что Правительственная Коммисія не находитъ надобности давать Губернскимъ Правленіямъ инструкцію касательно употребленія этихъ усадебъ въ пользу эдукационныхъ суммъ, и что даже въ случаѣ необходимости въ подобной инструкціи, она должна быть дана учебнымъ начальствомъ.

Свѣдѣнія же о предположенномъ съ земель, назначенныхъ на содержаніе училища, доходѣ могутъ быть по всѣмъ маіоратамъ, по востребованію, сообщены Губернскимъ Правленіямъ Правительственною Коммисією Финансовъ и Казначейства; ибо не много такихъ случаевъ, въ которыхъ бы эти свѣдѣнія не были уже сообщены Губернскимъ Правленіямъ.

Приложенія при семъ возвращаются.

Варшава, 26 Іюня (8 Іюля) 1861 г.

Директоръ Отдѣленія, Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ
(подписано) *Гуминскій*.

№ 66,405.

обowiązków włożonych na właścicieli majoratów przy ich darowiznie, opierając się na instrukcyi o urządzeniu dóbr donacyjnych przez Radę Administracyjną w dniu 23 Maja (4 Czerwca) 1841 r. zatwierdzonej, nakazującej oddzielać grunta na osady szkolne, które z tego względu nie wchodzą do intrat donacyjnych i nie były obdarowanym wskazywane, w odpowiedzi pod dniem 9 (21) Kwietnia 1860 roku №. $\frac{2,741}{1,148}$ wynurzyła zdanie, że dochody z takich osad zaraz od chwili przeznaczenia swego, chociaż jeszcze szkoły urządzone nie zostały, należą do funduszu edukacyjnego, nie widzi wszakże żadnej potrzeby do wydawania instrukcyi dla Rządów Gubernialnych, względem zajmowania tych osad na rzecz funduszu edukacyjnego, a gdyby nawet zachodziła ta potrzeba, to wydanie takiej instrukcyi należałoby do władzy naukowej.

Wiadomość zaś o dochodzie, wyrachowanym z gruntu przeznaczonego na uposażenie szkoły w każdym majoracie, udzieloną być może Rządowi Gubernialnemu przez Komisją Rządową Przychodów i Skarbu, za odniesieniem się jego w tej mierze, nie wiele bowiem jest takich wypadków, gdzieby Rządom Gubernialnym nie było to już wiadomém.

Annexa zwracają się.

Warszawa, d. 26 Czerwca (8 Lipca) 1861 r.

Dyrektor Wydziału, Rzeczywisty Radca Stanu,
(podpisano) *Gumiński*.

№. 66,405.

№ 57.

Извлечение изъ Высочайше утвержденного 8 (20) Мая 1862 года Устава о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ.

(8. (20) Мая 1862 г.)

ОТДѢЛЪ I.

НАЧАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ.

ГЛАВА I.

Начальныя училища.

Статья 1.

Пока начальное обученіе въ сельскихъ и городскихъ гминахъ не будетъ обширнѣе развито, дозволяется духовнымъ настоятелямъ приходовъ, помѣщикамъ въ своихъ имѣніяхъ и управленіямъ малыхъ городовъ открывать начальныя училища, въ которыхъ дѣти обоого пола могли бы получать начальное обученіе. Объ открытіи таковыхъ училищъ они обязаны немедленно доносить Губернскому Правленію.

Статья 2.

Начальное обученіе ограничивается катихизисомъ, чтеніемъ и письмомъ по польски, ариѳметикою, въ особенности умственными вычисленіями, знаніемъ мѣстныхъ мѣръ и вѣсовъ, церковнымъ пѣніемъ, а въ женскихъ училищахъ также рукодѣліями.

Статья 3.

Приходскіе Священники вмѣстѣ съ гминными войтами, земскіе владѣльцы вмѣстѣ съ приходскими Священниками, прав-

№ 57.

Wyjątek z Najwyżej zatwierdzonej ustawy o Wychowaniu Publiczném w Królestwie Polskiém.

(8 (20) Maja 1862)

DZIAŁ I.

INSTRUKCYA ELEMENTARNA.

ROZDZIAŁ I.

Szkołki początkowe.

Artykuł 1.

Nim instrukcyja elementarna w gminach wiejskich i miejskich rozległej rozwinięta zostanie, dozwala się duchownym, przełożonym parafij, właścicielom dóbr w swych majątkach, i urzędom małych miast, otwierać szkołki początkowe, w których dzieci płci obojej pierwszą naukę odbierać mogą. O otwarciu szkółek takich, winni są oni bezzwłocznie donosić Rządowi Gubernialnemu.

Artykuł 2.

Nauka ta ograniczać się ma do katechizmu, czytania i pisania po polsku, rachunków, a szczególniej pamięciowych, poznania miar i wag w kraju używanych, śpiewania pieśni kościelnych, a w szkołkach żeńskich także do robót z igłą.

Artykuł 3.

Proboszczowie wspólnie z Wójtami gmin, posiadacze ziemscy wspólnie z Proboszczami, urzędy miast także za współ-

ленія городовъ, также при содѣйствіи приходскихъ Священниковъ, могутъ сами избирать и назначать для сихъ училищъ учителей, такихъ однако, которые имѣютъ для исполненія сей обязанности надлежащія свидѣтельства, выданныя имъ училищнымъ начальствомъ, на основаніи особыхъ правилъ, какія изда ны будутъ Правительственною Коммисією Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Статья 4.

Обеспеченіе такихъ начальныхъ училищъ помѣщеніемъ и училищными потребностями, равно назначеніе соответственнаго для учителей и учительницъ жалованья предоставляется усердію лицъ, которыя будутъ учреждать и открывать сіи училища.

Статья 5.

Количество жалованья и назначеніе нѣкоторыхъ предметовъ въ натурѣ, въ пособіе учителямъ и учительницамъ, зависятъ отъ добровольныхъ съ ними договоровъ. Ни въ какомъ случаѣ, однако, жалованье это въ наличныхъ деньгахъ, не должно быть менѣе 50 руб. сер. въ годъ.

Статья 6.

Нѣмецкія общины въ городахъ и селеніяхъ также могутъ открывать и учреждать такія же самыя училища, обеспечивъ содержаніе оныхъ какъ опредѣлено въ ст. 4 и 5.

Статья 7.

Въ начальныхъ училищахъ греко-уніатскихъ и нѣмецкихъ, въ которыя должны быть назначаемы не иные учителя, какъ такіе, о коихъ упомянуто выше въ ст. 3, къ главнымъ предметамъ обученія, въ ст. 2 исчисленнымъ, прибавляются: во

удziałem Proboszczów, mogą sami wybierać i назначать do tych szkółek nauczycieli, takich wszakże, którzy opatrzeni będą świadectwami kwalifikacyi do pełnienia tego obowiązku, wydanemi im przez Władzę Edukacyjną, według oddzielnych przepisów, które Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego określi.

Artykuł 4.

Opatrzenie takich szkółek początkowych w lokal i potrzeby szkolne, jak i oznaczenie odpowiedniej płacy nauczycielom i nauczycielkom, zostawia się gorliwości osób, które szkoły te formować i otwierać będą.

Artykuł 5.

Wysokość płacy, jak i oznaczenie różnych dogodności w naturze dla nauczycieli i nauczycielek, zależy ma od dobrowolnej z nimi ugody. W żadnym jednak razie płaca ta w gotowiznie od 50 rubli sreb. rocznie niższą być nie może.

Artykuł 6.

Gminy niemieckie po miastach i wsiach, mogą także otwierać i urządzać takie same szkoły, obmyśliwszy ich utrzymanie, jak w art. 4 i 5 powiedziano.

Artykuł 7.

W szkołkach początkowych greko-uniickich i niemieckich, do których nauczyciele nie inni, jak tacy, o jakich wyżej w art. 3 powiedziano, назначани być mają, do głównych przedmiotów nauki w art. 2 wyrażonych, dodają się: w pierw-

первыхъ, церковно-славянское чтеніе, а во вторыхъ, чтеніе и письмо по нѣмецки.

Статья 8.

Уѣздные Совѣты должны наблюдать за состояніемъ такихъ училищъ, пещись о хорошемъ ихъ устройствѣ, увеличеніи ихъ числа и ежегодно представлять непосредственно въ Правительственную Комиссію Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія подробныя вѣдомости объ ихъ числѣ, пользѣ и вліяніи на образованіе народа, съ присовокупленіемъ своихъ предположеній о перемѣнахъ въ ихъ устройствѣ, какія укажутъ время опытъ.

ГЛАВА II

Казенныя или гминныя начальныя училища.

Статья 9.

Нынѣ существующія казенныя начальныя училища, какъ одноклассныя по деревнямъ и мѣстечкамъ, такъ и двухклассныя по меньшимъ и большимъ городамъ, относительно издержекъ на ихъ содержаніе, остаются, впредь до дальнѣйшаго распоряженія, на основаніи нынѣшнихъ штатовъ.

Статья 10.

Во всѣхъ однако такихъ казенныхъ училищахъ, какъ одноклассныхъ, такъ и двухклассныхъ, при составленіи новыхъ штатовъ, жалованье учителей должно быть увеличено такъ, чтобы, кромѣ квартиры, отопленія и сторода, оно было не менѣе 60 руб. сер. въ годъ.

szych nauka czytania po staro-słowiańsku, a w drugich nauka czytania i pisania po niemiecku.

Artykuł 8.

Rady powiatowe mają wglądać w stan takich szkółek, czuwać nad ich dobrym bytem i powiększeniem ich liczby i corocznie składać Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego bezpośrednio szczegółowe wiadomości o ich liczbie, użyteczności i wpływie na oświecenie ludu, czyniąc zarazem wnioski o zmiany w ich urządzeniu, jakich potrzebę czas i doświadczenie wskaże.

ROZDZIAŁ II.

Szkoły elementarne Rządowe lub gminne.

Artykuł 9.

Dotychczasowe szkoły elementarne Rządowe, tak jednoklassowe po wsiach i miasteczkach, jak i dwuklassowe po mniejszych i większych miastach egzystujące, zostawiają się, co do kosztów na ich utrzymanie, aż do dalszego rozporządzenia, na zasadzie dotychczasowych etatów.

Artykuł 10.

We wszystkich jednak takich szkołach Rządowych, tak jedno jak dwuklassowych, przy formowaniu nowych etatów, płaca nauczycieli podwyższoną być ma tak, ażeby prócz mieszkania, opału i ogrodu, nie była niższa od 60 rsr. rocznie.

Статья 11.

Составление штатовъ и распределение годичнаго взноса между членами гмины вѣряется отнынѣ мѣстному училищному дозору, составъ и кругъ дѣйствій котораго опредѣляетъ ст. 20 сего устава.

Статья 12.

Одноклассныя казенныя начальныя училища, кромѣ тѣхъ, какія существуютъ, должны быть открываемы постепенно и, по мѣрѣ возможности, въ деревняхъ: церковныхъ, устроенныхъ колоніально, очиншеванныхъ, барщинныхъ, и кромѣ того въ городахъ. Начальныхъ училищъ съ теченіемъ времени должно быть столько, сколько есть гминъ, такъ, чтобы въ каждой гминѣ учреждено было по крайней мѣрѣ одно училище, которое могли бы посѣщать всѣ дѣти безъ исключенія. Въ большихъ гминахъ могутъ быть учреждены два училища и болѣе, по мѣрѣ возможности и надобности.

Статья 13.

Двуклассныя начальныя казенныя училища могутъ быть открываемы и учреждаемы въ большихъ деревняхъ и земледѣльческихъ мѣстечкахъ, а также въ городахъ и мѣстечкахъ фабричныхъ, промышленныхъ и торговыхъ, гдѣ представится надобность.

Статья 14.

Равнымъ образомъ, какъ сельскіе владѣльцы, такъ и городскія гмины, могутъ объявлять по этому предмету свои желанія, которыя должны быть уважены, если они притомъ предложатъ помѣщеніе для такой школы и жалованье для другаго при ней учителя.

Артикулъ 11.

Formowanie etatów i rozkładu mającej się wnosić opłaty powierzone być ma odtąd dozorowi szkolnemu miejscowemu, którego skład i attrybucye art. 20 niniejszej ustawy określa.

Артикулъ 12.

Szkoły elementarne Rządowe jednoklassowe, oprócz tych, jakie są, otwierane być mają stopniowo i w miarę możności we wsiach kościelnych, urządzonych kolonijalnie, czynszowanych i pańszczyznianych, a obok tego w miastach. Szkół elementarnych powinno z czasem być tyle, ile jest gmin, tak, aby w każdej gminie urządzoną była przynajmniej jedna szkoła, do którejby wszystkie dzieci, bez wyjątku, uczęszczać mogły. W gminach większych, może być urządzonych szkół dwie i więcej, w miarę możności i potrzeby.

Артикулъ 13.

Szkoły elementarne Rządowe dwuklassowe otwierane i urządzane być mogą po większych wsiach i miasteczkach rolniczych, a także w miastach i miasteczkach fabrycznych, przemysłowych i handlowych, gdzie okaże się tego potrzeba.

Артикулъ 14.

Równie właściciele wiejscy, jak i gminy miejskie, mogą objawiać w tej mierze swe żądania, które uwzględnione być powinny, jeśli przytem obmyślą pomieszczenie dla takiej szkoły i płacę dla drugiego jej nauczyciela.

Статья 15.

На содержаніе начальныхъ казенныхъ училищъ, на основаніи нормальныхъ штатовъ, какіе будутъ для нихъ составлены, увеличиваются подати:

a) подъемная въ соединеніи съ шарварковою на 18⁰/₀;

b) консенсы съ питейныхъ домовъ и канонъ съ промысловъ въ городахъ на 18⁰/₀;

c) подать, вносимая официалистами и дворовыми служителями на 18⁰/₀.

Новыя подати эти будутъ вводиться постепенно, и взиматься съ жителей только тѣхъ гминъ, въ которыхъ будутъ открываемы начальныя училища.

Статья 16.

Сверхъ того Казна будетъ отпускать на содержаніе начальныхъ училищъ такую сумму, какая будетъ опредѣлена Совѣтомъ Управленія, по представленію Правительственныхъ Комиссій Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія и Финансовъ.

Статья 17.

На постройку училищныхъ домовъ въ городахъ, можетъ быть употреблена часть остаточныхъ городскихъ суммъ, съ особаго каждаго разъ разрѣшенія Совѣта Управленія.

Статья 18.

Всѣ суммы начальныхъ заведеній, въ ст. 15 и 16 означенныя, должны быть вносимы въ уѣздныя казначейства, гдѣ онѣ остаются, подъ контролемъ Уѣздныхъ Совѣтовъ, въ распоряженіи Губернскихъ Правленій.

Artykuł 15.

Jako fundusz na utrzymanie szkół elementarnych Rządowych, tak jedno jak dwuklassowych, według etatów normalnych, jakie dla szkół tych ułożone zostaną, podwyższają się podatki:

a) podymne i połączona z nim opłata szarwarkowa w stosunku 18⁰/₀;

b) od procederów, konsensowego, od szynków i kanonu, od zarobków po miastach w stosunku 18⁰/₀;

c) opłaty wnoszone przez officyalistów i służących dworskich w stosunku 18⁰/₀.

Nowe te podatki będą wprowadzane stopniowo i pobierane od mieszkańców tych tylko gmin, w których otwierane będą szkoły elementarne.

Artykuł 16.

Skarb ma przyjąć z pomocą do uposażenia szkół elementarnych w takiej części, jaką postanowienie Rady Administracyjnej, na wniosek Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Przychodów i Skarbu oznaczy.

Artykuł 17.

Na pobudowanie domów szkolnych po miastach, użyty być może fundusz z summ remanentowych miast, za osobnym, na każdy raz, postanowieniem Rady Administracyjnej.

Artykuł 18.

Wszystkie fundusze szkół elementarnych w art. 15 i 16 oznaczone, składane być mają w kassach powiatowych, gdzie pod kontrolą Rad Powiatowych, do dyspozycji Rządów Gubernialnych pozostawać mają.

Статья 19.

Ежегодное сбережение отъ потребностей училищъ, въ концѣ года отсылается въ Банкъ и составляетъ отдѣльный остаточный капиталъ начальныхъ училищъ каждаго уѣзда, который можетъ быть расходуемъ только на потребности училищъ того самаго уѣзда.

ГЛАВА III.

Попеченіе и управленіе начальными училищами.

Статья 20.

Всѣ казенныя начальныя училища, какъ одноклассныя такъ и двуклассныя, кромѣ указанныхъ ниже въ ст. 72, изъяты отъ начальства и завѣдыванія Директоровъ Гимназій и Начальниковъ Уѣздныхъ Училищъ и ввѣряются:

а) Непосредственному попеченію и завѣдыванію мѣстнаго училищнаго дозора, состоящаго:

изъ гминнаго войта или исправляющаго его должность, изъ приходскаго Священника и двухъ членовъ, избираемыхъ владѣльцами недвижимыхъ имуществъ въ гминѣ.

Предсѣдательствующимъ въ училищномъ дозорѣ назначается вообще приходскій Священникъ. Въ мѣстечкахъ и большихъ городахъ мѣстный училищный дозоръ состоитъ изъ Бургомистра или Президента города, одного члена Магистрата, или Городскаго Совѣта, гдѣ оный существуетъ, изъ двухъ членовъ гмины и духовнаго, какъ предсѣдательствующаго. Какъ въ деревняхъ, такъ и въ городахъ, предсѣдательствующій въ училищномъ дозорѣ представляется на утверженіе Губернскаго Правленія, которое, въ особыхъ случаяхъ, можетъ назначить предсѣдательствующимъ инаго члена, а не приходскаго Священника.

Artykuł 19.

Każdoroczna pozostałość od potrzeb szkół oszczędzona, ma być przy końcu roku odsyłana do Banku i stanowić ma remanent szkół elementarnych, każdego powiatu oddzielny, i na potrzeby tylko szkół tegoż powiatu użyć się mogący.

ROZDZIAŁ III.

Opieka i zarząd szkół elementarnych.

Artykuł 20.

Wszystkie szkoły elementarne Rządowe, tak jednoklasowe jak i dwuklasowe, oprócz szkół art. 72 poniżej wskazanych, wyjąją się z pod zwierzchnictwa i zawiadywania Dyrektorów gimnazyów i zwierzchników szkół powiatowych, a poddane być mają:

a) bezpośredniej opiece i zawiadywaniu dozoru szkolnego miejscowego, który się składa:

z Wójta gminy lub jego zastępcy,
z Proboszcza i dwóch członków wybranych przez posiadaczy nieruchomości w gminie.

Prezydującym w dozorcze szkolnym ma być w ogóle duchowny parafii. W miasteczkach i miastach większych Dozór szkolny miejscowy składa się: z Burmistrza lub Prezydenta miasta, jednego członka Magistratu lub Rady miejskiej, gdzie się ta znajduje, z dwóch członków gminy i Duchownego, jako prezydującego. Tak we wsiach jak i w miastach prezydujący w dozorcze szkolnym winien być przedstawionym do zatwierdzenia Rządowi Gubernialnemu, który, w razach szczególnych, może przeznaczyć na prezydującego innego członka a nie Duchownego parafii,

б) Посредствующему попечению Уездныхъ Совѣтовъ, которые имѣютъ право наблюдать за состояніемъ училищъ, дѣлать мѣстному училищному дозору свои замѣчанія и представлять, какъ Губернскимъ Правленіямъ, такъ и Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, свои заключенія касательно состоянія сихъ училищъ, ихъ потребностей и перемѣнъ, клонящихся къ ихъ усовершенствованію, какъ въ педагогическомъ, такъ и въ другихъ отношеніяхъ.

в) Всѣ начальныя училища, какъ казенныя, такъ и частныя, какъ мужскія, такъ и женскія, гдѣ таковыя будутъ существовать отдѣльно, подчиняются Губернскимъ Правленіямъ. Посему рапорты мѣстнаго училищнаго дозора, какъ годичныя о состояніи училищъ, такъ и несрочныя, касательно потребностей училища, случившихся въ немъ происшествій, перемѣнъ и опредѣленій учителей, представляются въ Губернское Правленіе, которое или само, по предоставленной ему власти, или вслѣдствіе сношеній съ Инспекторомъ Начальныхъ Училищъ и съ Правительственною Коммисіею Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, дѣлаетъ распоряженія, и удовлетворяетъ желаніямъ училищнаго дозора. Губернское Правленіе можетъ командировать чиновниковъ для ревизіи начальныхъ училищъ, всякій разъ, когда признаетъ это нужнымъ.

Статья 21.

Ни мѣстный училищный дозоръ не можетъ представлять, ни Губернское Правленіе утверждать, ни же допускать къ исправленію учительской должности лицъ, не имѣющихъ надлежащаго удостоенія. Это удостоеніе Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія опредѣлитъ особымъ постановленіемъ, а равно она назначитъ кругъ дѣйствій властей, коимъ подчинены будутъ начальныя училища, порядокъ ежегодной или болѣе частой ихъ ревизіи, а также инструкцій для учителей, какъ относительно ихъ подчиненности, такъ и способа преподаванія.

б) pośredniej opiece Rad powiatowych, które mają prawo wglądać w stan szkół elementarnych, czynić swe uwagi dozorowi szkolnemu miejscowemu i podawać wnioski swe tak Rządowi Gubernialnym, jak i Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, tyczące się stanu szkół, ich potrzeb i zmian dążących do ich ulepszenia, tak pod względem pedagogicznym, jak i pod wszelkim innym.

в) Wszystkie szkoły elementarne tak Rządowe, jak i prywatne, tak męskie jak i żeńskie, gdzie będą osobne, podlegać mają Rządowi Gubernialnym. Raporta więc dozoru szkolnego miejscowego, tak roczne o stanie szkół, jak i nie terminowe, tyczące się potrzeb szkoły, wypadków, jakie w niej zajść mogą, zmiany i nominacje nauczycieli, podawane być mają do Rządu Gubernialnego, który albo sam, według danych sobie atrybucyj, albo za odniesieniem się do Inspektora szkół elementarnych i do Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wyda swe zarządzenia i żądania dozoru szkolnego załatwi. Rząd Gubernialny może delegować urzędników do rewizyi szkół elementarnych, każdego razu, skoro uzna potrzebę tego.

Artykuł 21.

Ani dozór szkolny miejscowy nie może przedstawiać, ani Rząd Gubernialny zatwierdzać i przypuszczać do pełnienia obowiązków nauczycielskich, osób nie mających potrzebnej kwalifikacyi. Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, kwalifikacye te osobnym urządzeniem oznaczy, oraz rozwinie atrybucye władz, którym szkoły elementarne podlegać będą, sposób ich corocznego lub częstszego zwiedzania, oraz instrukcye dla nauczycieli, równie pod względem ich subordynacyi, jak i sposobu nauczania.

ГЛАВЛ IV.

Предметы, преподаваемые въ начальныхъ училищахъ.

Статья 22.

Во всѣхъ одноклассныхъ начальныхъ училищахъ, полный курсъ наукъ будетъ въ себѣ заключать:

- a) молитвы и обученіе катихизису подлежащаго исповѣданія, съ разсказами изъ Священной исторіи;
- b) разговоры, разсказы и объясненія разныхъ предметовъ, для ознакомленія дѣтей съ самыми необходимыми для нихъ свѣдѣніями и для образованія ихъ ума и сердца;
- c) чтеніе по польски, не только по печатнымъ книгамъ, но и по писанному;
- d) письмо по польски, съ возможнымъ соблюденіемъ правописанія;
- e) четыре первыя ариометическія дѣйствія на классной доскѣ и въ особенности умственные вычисленія, съ понятіями о мѣстныхъ мѣрахъ, вѣсахъ и деньгахъ, и рѣшеніемъ задачъ съ именованными числами, съ примѣненіемъ къ потребностямъ ежедневной жизни учащихся;
- f) церковное пѣніе.

Статья 23.

Во всѣхъ одноклассныхъ училищахъ полный курсъ продолжается не менѣе четырехъ и никакъ не болѣе пяти лѣтъ, и начинается не прежде, какъ съ 7-лѣтняго возраста.

Статья 24.

По истеченіи времени, которое Совѣтъ Управленія опредѣлитъ особымъ постановленіемъ, и согласно правиламъ, какія

ROZDZIAŁ IV.

Przedmioty wykładu w szkołach elementarnych.

Artykuł 22.

We wszystkich szkołach elementarnych jednoklassowych cały kurs nauk obejmować ma:

- a) pacierz i naukę katechizmu właściwego wyznania, z opowiadaniem z historyi świętej;
- b) rozmowy, opowiadania i objaśnienia z rozmaitych przedmiotów, dla podania dzieciom najpotrzebniejszych im wiadomości i ukształcenia ich umysłu i serca;
- c) czytanie po polsku, nie tylko książek drukowanych ale i pisma;
- d) pisanie po polsku, o ile możności ortograficznie;
- e) cztery pierwsze działania arytmetyczne, tak na tablicy, jak szczególniej pamięciowo, z wyuczeniem miar, wag i pieniędzy w kraju używanych, i rozwiązywaniem przykładów z liczbami mianowanemi, odpowiednio codziennemu życiu uczących się;
- f) śpiew kościelny.

Artykuł 23.

We wszystkich szkołach jednoklassowych cały kurs trwać ma najmniej lat 4, a najwięcej 5, i dzieci do szkół takowych przypuszczane nie będą, jak tylko od 7 roku ich wieku.

Artykuł 24.

Po przeciągu lat, które Rada Administracyjna osobnym postanowieniem oznaczy i według prawideł, które przepisze,

будутъ имъ изданы, ремесленники, при принятіи учениковъ, а цехи при удостоеніи степени подмастерья, будутъ обязаны требовать свидѣтельства объ окончаніи курса въ начальномъ училищѣ.

Статья 25.

При двухклассныхъ начальныхъ училищахъ, о которыхъ сказано въ статьяхъ 13 и 14, будутъ находиться два учителя.

Училища будутъ земледѣльческія и техническія.

Въ училищахъ земледѣльческихъ, кромѣ обыкновеннаго курса 1-о класса, въ ст. 22 опредѣленнаго, во 2 классѣ будутъ излагаться:

- a) продолженіе закона Божія;
- b) чтеніе по польски, не только съ печатнаго, но и съ писаннаго, съ рассказываніемъ и отчетливымъ пониманіемъ прочитаннаго;
- c) упражненіе въ скорописи, съ соблюденіемъ правописанія;
- d) счета на доскѣ и умственные вычисленія, съ изложеніемъ дѣйствій съ разнородными числами;
- e) свѣдѣнія о хозяйствѣ и садоводствѣ;
- f) черченіе простыхъ фигуръ и хозяйственныхъ машинъ;
- g) самые простые и употребительные способы хозяйственной регистратуры;
- h) начальныя свѣдѣнія изъ географіи Царства, съ означеніемъ почвы и степени развитія хозяйства въ разныхъ мѣстностяхъ;
- i) церковное пѣніе.

Въ училищѣ техническомъ, кромѣ программю опредѣленнаго курса 1-го класса и того еще, что исчислено во 2-мъ классѣ, подъ буквами: a, b, c и d, будутъ излагаться:

- e) нѣмецкій языкъ, гдѣ потребуетъ этого нѣмецкая община;
- f) начальныя основанія геометріи и механики, съ черче-

ремесленники в przyjmowaniu terminatorów, cechy w ich wyzwoleniu, obowiązane będą wymagać świadectwa z ukończonej szkoły elementarnej.

Artykuł 25.

Szkoły elementarne dwuklassowe, o których w art. 13 i 14 powiedziano, mają mieć dwóch nauczycieli. Będą one rolnicze lub techniczne. W szkole rolniczej, oprócz zwyczajnego kursu klasy 1-jej, który art. 22 określa, w klasie 2-jej wyłożony być ma:

- a) dalszy ciąg wykładu nauki religii i moralności,
- b) czytanie po polsku, nietylko druków, ale i pisma, z opowiadaniem i zdawaniem sprawy z rzeczy czytanych;
- c) wprawa w pisanie biegle i ortograficzne;
- d) rachunki na tablicy i pamięciowe z wyłożeniem działań z liczbami różnorodnymi;
- e) wiadomości o gospodarstwie i ogrodnictwie;
- f) rysunek figur prostych i machin gospodarskich;
- g) najprostsze i najbardziej używane wzory regestratury gospodarskiej;
- h) początki jeografii Królestwa z oznaczeniem gleby i stopnia gospodarstwa w różnych okręgach;
- i) śpiew kościelny.

W szkole technicznej, oprócz nauki objętej planem klasy 1-jej i tego, co w klasie 2-jej szkoły rolniczej pod lit. a, b, c, i d wyrażono, wyłożone będą:

- e) język niemiecki, gdzie tego gmina niemiecka zażąda;
- f) pierwsze zasady jeometrii i mechaniki, z kreśleniem

ніемъ фигуръ самыхъ простыхъ машинъ и ознакомленіемъ съ машинами болѣе сложными;

g) самые простые техническіе приемы и свѣдѣнія въ разнаго рода промыслахъ, сообразно мѣстности, гдѣ училище будетъ находиться;

h) основанія бухгалтеріи и ознакомленіе съ счетными книгами, какія ведутся на фабрикахъ;

i) первоначальныя свѣдѣнія изъ географіи Царства, съ исчисленіемъ мѣстъ, гдѣ какой промыселъ процвѣтаетъ, а равно гдѣ имѣютъ наилучшій сбытъ фабричныя произведенія;

k) церковное пѣніе.

Статья 26.

Всѣ нынѣ существующія начальныя двуклассныя училища, согласно вышеупомянутой программѣ, будутъ преобразованы въ земледѣльческія или техническія.

ГЛАГА V.

Женскія начальныя училища.

Статья 27.

Одноклассныя женскія училища, какъ казенныя, такъ и частныя, относительно преподаванія наукъ, будутъ устроены согласно программѣ, въ ст. 22 означенной, съ прибавленіемъ только рукодѣлій.

Статья 28.

Въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ представится возможность учредить особое двуклассное женское училище, кромѣ всего того, что преподается въ 1 классѣ, какъ опредѣляется предъидущею статьею, во 2 классѣ будетъ излагаться:

figur machin najprostszych i oswajaniem z machinami bardziej złożonemi;

g) najprostsze techniczne sposoby i wiadomości w różnego rodzaju przemyśle, w miarę miejsca, gdzie będzie szkoła;

h) pierwsze początki buchhalteryi i wzory ksiąg rachunkowych, jakie się prowadzą w fabrykach;

i) początki jeografii Królestwa, z wyszczególnieniem miejsc, gdzie i jaki przemysł kwitnie, tudzież gdzie wyroby fabryczne najlepiej się zbywają;

k) śpiew kościelny.

Artykuł 26.

Wszystkie szkoły elementarne dwuklassowe, jakie dziś są, według powyższego planu na rolnicze lub techniczne przeorganizowane być mają.

ROZDZIAŁ V.

Szkoły elementarne żeńskie.

Artykuł 27.

Szkoły jednoklassowe żeńskie, tak rządowe, jak i prywatne, urządzone być mają w wykładzie nauk, według planu art. 22 oznaczonego, z dodaniem tylko robót kobiecych.

Artykuł 28.

W tych miejscach, gdzie się da urządzić oddzielna szkoła żeńska dwuklassowa, to oprócz tego wszystkiego, co wyuczonem zostanie w klassie 1-jej, jak artykuł poprzedzający przepisuje, w klassie 2-jej wyłożone być mają:

- a) продолженіе Закона Божія;
- b) польское чтеніе и скоропись, съ соблюденіемъ правописанія;
- c) счеты на доскѣ и уметвенныя вычисленія;
- d) объ обработываніи огородовъ;
- e) объ обработываніи и приготовленіи льна, конопли и бѣленіи нитей и полотна;
- f) объ обращеніи съ молокомъ, приготовленіи съѣстныхъ припасовъ, соленихъ огурцовъ, мяса и т. д.
- g) о способѣ приготовленія самыхъ здоровыхъ и укрѣпляющихъ кушаній, а вслѣдствіе сего ознакомленіе съ растеніями вредными для здоровья и ядовитыми;
- h) самые простые и практическіе способы веденія счетовъ домашнимъ издержкамъ;
- i) начальныя свѣдѣнія изъ географіи Царства;
- k) продолженіе рукодѣлій разнаго рода и упражненіе въ кройкѣ бѣлья, кофточекъ, и т. п.

ГЛАВА VI.

Начальныя училища другихъ исповѣданій.

Статья 29.

Начальныя училища, какъ одноклассныя такъ и двухклассныя нѣмецкія, а также училища греко-уніатскія, во всемъ сравниваются съ училищами католическими и подчиняются одинаковымъ съ ними послѣдними правиламъ. Они должны состоять подъ попеченіемъ мѣстныхъ училищныхъ дозоровъ и Уѣздныхъ Совѣтовъ и въ завѣдываніи: Губернскаго Правленія, Инспектора Начальныхъ Училищъ и Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія. Членами училищнаго дозора въ подобныхъ случаяхъ будутъ: мѣстный Пасторъ, или греко-уніатскій Священникъ.

- a) dalszy ciąg wykładu nauki religji i moralności;
- b) czytanie po polsku i pisanie biegle i ortograficznie;
- c) rachunki na tablicy i pamięciowe;
- d) o uprawie ogrodów warzywnych;
- e) o uprawie, przygotowaniu lnu, konopi i bieleniu nici i płócien;
- f) o obchodzeniu się z mleczywem, przygotowaniu zapasów spiżarnianych, soleniu ogórków, mięsiwa i t. d.;
- g) o sposobach przygotowania najzdrowszych i najposilniejszych potraw, a ztąd o poznaniu takich roślin, które są zdrowiu szkodliwe i trujące;
- h) najprostsze i najpraktyczniejsze wzory utrzymania rachunków wydatków domowych;
- i) najpierwsze wiadomości z jeografii Królestwa;
- k) dalsza kontynuacja robót z igłą i drutami i praca w przykrawywaniu bielizny, kaftaników, sukienek i t. d.

ROZDZIAŁ VI.

Szkoły elementarne innych wyznań.

Artykuł 29.

Szkoły elementarne, tak jednoklassowe jak i dwuklassowe niemieckie, także szkoły greko-unickie, we wszystkiem stawiają się na równi ze szkołami katolickimi i jednakowym, jak te ostatnie, poddają się przepisom. Mają one być pod opieką dozorów szkolnych miejscowych i rad powiatowych, a pod zawiadywaniem Rządu Gubernialnego, Inspektora szkół elementarnych i Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Członkami dozoru tych szkół będą: Pastor miejscowy lub Duchowny greko-unicki.

Во всѣхъ таковыхъ училищахъ предметы преподаются на польскомъ языкѣ, и распредѣленіе наукъ должно быть согласно съ програмою, выше въ ст. 22 и 23 изложенною. Какъ въ училищахъ нѣмецкихъ, такъ и въ греко-уніатскихъ, въ первыхъ Законъ Божій будетъ излагаться на нѣмецкомъ языкѣ, а нѣмецкое чтеніе и письмо войдетъ въ кругъ предметовъ преподаванія, въ послѣднихъ же т. е. въ греко-уніатскихъ, будутъ обучать чтенію церковно-славянскому.

Статья 30.

Училища слишкомъ многочисленныя, по представленію мѣстнаго училищнаго дозора, на основаніи мнѣнія Губернскаго Правленія и съ разрѣшенія Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, могутъ быть раздѣлены на меньшія одноклассныя или двухклассныя съ 2-мъ классомъ техническимъ или пригготовительнымъ.

Статья 31.

Духовныя училища евангелическо-аугсбургскаго и реформатскаго исповѣданій, или такъ называемые кантораты, остаются, на прежнемъ основаніи, исключительно въ вѣдѣніи ихъ Консисторій.

Статья 32.

Дѣтямъ Евреевъ не воспрещается, наравнѣ съ дѣтьми другихъ жителей Царства, посѣщать общія начальныя училища; для отдѣльныхъ же еврейскихъ училищъ будетъ издано особое постановленіе.

We wszystkich szkołachъ takowychъ język wykładowy ma być polski i plan naukъ zgodny z planem, powyżej w art. 22 i 25 oznaczonym. Tak w szkołachъ niemieckichъ jakъ również greko-unickichъ, w pierwszychъ nauka religii wykładana być ma w niemieckimъ języku, nauka czytania i pisania po niemiecku wejdzie do planu przedmiotowъ wykładanychъ; w ostatnichъ zaś, to jest w greko-unickichъ, nauczane będzie czytanie po staro-słowiańsku.

Artykuł 30.

Szkoły zbytъ przepelnione, mogą na wniosekъ dozoru szkolnego miejscowego, za opinią Rządu Gubernialnego i za decyzją Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnychъ i Oświecenia Publicznego, być porozdzielane na mniejsze jedno lub dwuklassowe, z klassą 2-gą techniczną lub przygotowawczą.

Artykuł 31.

Szkoły religijne wyznań ewangelicko-augsburgskiego i reformowanego, czyli takъ zwane кантораты, pozostają, na dawniejъ zasadzie, wyłączanie w zawiadywaniu ichъ Konsystorzów.

Artykuł 32.

Dzieciomъ starozakonnychъ nie jestъ wzbronionémъ uczęszczać, na równi z dziećmi innychъ mieszkańcówъ Królestwa, do szkółъ elementarnychъ; co do osobnychъ zaśъ szkółъ wyznania mojżeszowego, wydanémъ będzie oddzielne postanowienie.

ГЛАВА VII.

Начальные училища съ приготовительнымъ классомъ.

Статья 33.

Въ большихъ и меньшихъ городахъ, по мѣрѣ надобности, при одноклассныхъ начальныхъ училищахъ будутъ учреждаемы классы приготовительные.

Статья 34.

Училища съ приготовительнымъ классомъ подчиняются тѣмъ же самимъ правиламъ и зависятъ отъ тѣхъ же самихъ властей, какъ и прочія одноклассныя и двуклассныя начальныя училища.

Статья 35.

По успешномъ окончаніи обученія въ одноклассномъ училищѣ, дѣти, переходя въ приготовительный классъ, будутъ слушать:

- a) Законъ Божій;
- b) польское чтеніе по печатному и писанному, съ понятіями о частяхъ рѣчи и упражненіемъ въ польскихъ склоненіяхъ и спряженіяхъ;
- c) письмо по диктовкѣ, какъ на доскѣ, такъ и на бумагѣ, съ соблюденіемъ правописанія;
- d) чтеніе и письмо русское и нѣмецкое;
- e) латинское чтеніе, а также склоненіе именъ существительныхъ и прилагательныхъ и спряженіе глагола *быть*;
- f) изъ географіи, — о земномъ шарѣ и понятія о сушѣ и морѣ, рѣкѣ, озерѣ, горѣ, мысѣ и т. д.;

ROZDZIAŁ VII.

Szkoły elementarne z klasą przygotowawczą.

Artykuł 33.

Po miastach większych i mniejszych, w miarę uznanej potrzeby, urządzone być mają przy szkołach elementarnych jednoklassowych, klasy przygotowawcze.

Artykuł 34.

Szkoły z klasą przygotowawczą podlegają tym samym przepisom i zależą od tychże samych władz, co inne szkoły elementarne jedno i dwuklassowe.

Artykuł 35.

Po dostateczném usposobieniu w klasie 1-jej szkoły jednoklassowej, dzieci postępujące do klasy przygotowawczej, mieć będą wykładane:

- a) naukę religii i moralności;
- b) czytanie po polsku druków i pisma, z poznaniem części mowy, i wprawę w deklinacye i koniugacye polskie;
- c) pisanie po dyktowaniu i ortograficznie, tak na tablicy, jak i na papierze;
- d) czytanie po rosyjsku i po niemiecku;
- e) czytanie po łacinie, a także naukę deklinacyi rzeczowników i przymiotników i koniugacyi słowa *sum*;
- f) z jeografii o kuli ziemskiej, z obeznaniem co ląd i morze, co rzeka, jezioro, góra, przylądek i t. d.;

g) изъ ариеметики, — совершенное ознакомленіе съ четырьмя дѣйствіями въ числахъ простыхъ и именованныхъ;

h) скорое и правильное черченіе на доскѣ геометрическихъ фигуръ, безъ помощи циркуля.

Статья 36.

При каждомъ такомъ приготовительномъ классѣ будетъ находиться отдѣльный учитель, который, по представленію мѣстнаго училищнаго дозора и по одобрителному о немъ отзыву Губернскаго Правленія, утверждается Правительственною Коммисією Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Статья 37.

Мѣстнымъ училищнымъ дозорамъ дозволяется взимать отъ каждаго ученика въ такомъ классѣ наиболѣе по 1-му рублю серебромъ въ мѣсяцъ на жалованье учителю, а также и на наемъ помѣщенія, ежели классъ этотъ не можетъ быть помѣщенъ при казенномъ одноклассномъ училищѣ.

Статья 38.

Такіе же приготовительные классы дозволяется открывать и частнымъ лицамъ, имѣющимъ надлежащее удостоеніе, не иначе однако, какъ съ разрѣшенія Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія и по представленію мѣстнаго училищнаго дозора.

Статья 39.

Такой частный учитель можетъ устроить и открыть два класса или только одинъ. Первый классъ долженъ обнимать преподаваніе, въ ст. 22-ой означенное, второй — быть собствен-

g) z arytmetyki, wprawę zupełną w pierwsze cztery działania z liczbami prostymi i mianowanemi;

h) rysowanie na tablicy od ręki figur geometrycznych biegle śmiało i foremnie.

Artykuł 36.

Każda taka klasa przygotowawcza będzie miała oddzielnego nauczyciela, który po przedstawieniu dozoru szkolnego miejscowego, zyskaniu przychylnéj opinii Rządu Gubernialnego, przez Kommissyą Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdzonym będzie.

Artykuł 37.

Dozwala się Dozorom szkolnym miejscowym, od każdego ucznia téj klasy pobierać najwyżej po rs. 1 miesięcznie, na płacę nauczyciela i najem lokalu, to ostatnie w takim razie, jeżeli klasa ta przy szkole rządowej jednoklassowej pomieścić się nie da.

Artykuł 38.

Takież klasy przygotowawcze dozwala się otwierać i osobom prywatnym dostatecznie wykwalifikowanym, nie inaczej wszakże, jak za zezwoleniem Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, i na przedstawienie dozoru szkolnego miejscowego.

Artykuł 39.

Nauczyciel taki prywatny może urządzić i otworzyć klasę dwie, lub tylko jedną. Pierwsza, powinna obejmować wykład powyżej art. 22 oznaczony, druga, być właściwą klasą przy-

но пригтовительнымъ классомъ, котораго программа опредѣлена въ ст. 35. Такой учитель ни въ какомъ случаѣ не можетъ требовать отъ одного ученика высшей платы, какъ 1 р. 50 к. с. въ мѣсяцъ, и, на равнѣ съ прочими начальными училищами, подчиняется наблюденію мѣстнаго училищнаго дозора и вѣдомству Губернскаго Правленія.

№ 58.

Извлеченіе изъ Высочайше утвержденнаго 8 (20) Мая 1862 года Устава о Общественномъ Воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ.

(8 (20) Мая 1862 г.)

ГЛАВА III.

Педагогическія уѣздныя училища.

Статья 68.

Первые четыре класса педагогическаго уѣзднаго училища вполне соотвѣтствуютъ первымъ четыремъ классамъ гимназическимъ.

Статья 69.

Въ пятомъ классѣ кандидатамъ для поступленія въ учительское званіе будутъ преподаваемы:

a) все предметы, которые они уже слушали въ первыхъ четырехъ классахъ, кромѣ языковъ: латинскаго, греческаго и французскаго. Однако главная цѣль этого преподаванія будетъ состоять въ томъ, чтобы показать и ознакомить, какимъ образомъ должно обучать симъ предметамъ и въ какомъ объемѣ ихъ слѣдуетъ излагать въ начальныхъ училищахъ;

gotowawczą, której plan art. 35 wskazuje. Nauczyciel taki w żadnym razie nie może żądać opłaty wyższej jak po rs. 1 kop. 50 od jednego ucznia na miesiąc i na równi z innymi szkołami elementarnymi, podlegać ma opiece dozoru szkolnego miejscowego i zawiadywaniu Rządu Gubernialnego.

№ 58.

Wyjątek z Najwyżej zatwierdzonej ustawy o Wychowaniu Publiczném w Królestwie Polskim.

(d. 8 (20) Maja 1862 r.)

ROZDZIAŁ III.

Szkoły powiatowe pedagogiczne, czyli seminarya nauczycieli elementarnych.

Artykuł 68.

Pierwsze cztery klasy szkoły powiatowej pedagogicznej, odpowiadają ściśle pierwszym czterem klasom gimnazjalnym.

Artykuł 69.

W klasie piątej, kandydaci do stanu nauczycielskiego będą mieli wyłożone:

a) wszystkie przedmioty, których już w początkowych klasach słuchali oprócz języków: Łacińskiego, Greckiego i Francuzkiego. Wykład wszakże ten będzie miał głównie na celu pokazanie i wprawę, jak przedmiotów tych uczyć należy i jak je daleko w szkołach elementarnych posuwać;

- b) физика съ механикой;
- c) гигиена;
- d) естественная исторія;
- e) технология;
- f) сельское хозяйство и садоводство;
- g) педагогія.

Статья 70.

Объемъ преподаванія сихъ предметовъ и число уроковъ въ недѣлю опредѣлены будутъ постановленіемъ Совѣта Управленія, по представленію Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Статья 71.

Педагогическія уѣздныя училища распределены будутъ въ разныхъ мѣстахъ Царства, а именно тамъ, гдѣ при училищномъ зданіи находится огородъ, или по близости поле для практическихъ занятій.

Статья 72.

При каждомъ такомъ училищѣ будетъ двухклассное начальное училище, для практики кандидатовъ и въ качествѣ образца.

Статья 73.

Такое начальное училище изъято изъ опеки мѣстнаго училищнаго дозора и изъ завѣдыванія Губернскихъ Правленій. Оно подчиняется Начальнику педагогическаго уѣзднаго училища.

Статья 74.

Въ настоящее время учреждается пять педагогическихъ уѣздныхъ училищъ: въ Радзиминѣ, по преобразованіи суще-

- b) fizykę z mechaniką;
- c) higienę;
- d) historję naturalną;
- e) technologję;
- f) gospodarstwo i ogrodnictwo;
- g) pedagogikę;

Artykuł 70.

Zakres tych przedmiotów i liczbę godzin w tygodniu, oznaczy Rada Administracyjna, na wniosek Kommissyi Rządowej Wyznań i Oświecenia Publicznego.

Artykuł 71.

Szkoły powiatowe pedagogiczne rozmieszczone być mają w różnych punktach kraju, a mianowicie tam, gdzie przy domu szkolnym jest ogród, lub blisko kawał pola do zajęć praktycznych.

Artykuł 72.

Przy każdej takiej szkole będzie szkoła elementarna dwuklassowa, dla praktyki kandydatów i jako wzorowa.

Artykuł 73.

Szkoła taka elementarna wyjmuje się z pod opieki dozoru szkolnego miejscowego i zawiadywania Rządów Gubernialnych, a poddaje się zwierzchnikowi szkoły powiatowej pedagogicznej.

Artykuł 74.

Nateraz szkół powiatowych pedagogicznych będzie pięć: w Radzyminie, po zamienieniu Instytutu nauczycieli elemen-

ствующаго тамъ института первоначальныхъ учителей въ педагогическое уѣздное училище; въ Ленчицѣ, Сандомирѣ, Бялѣ и Мариамполѣ.

Статья 75.

Евангелическія общины пользуются правомъ, на собственномъ иждивеніи, основывать подобныя педагогическія училища, для образованія начальныхъ учителей своего исповѣданія.

Статья 76.

Кандидаты для поступленія въ училищное званіе, образующіеся въ V-мъ классѣ педагогическаго училища, освобождаются отъ училищнаго взноса и, пока находятся въ училищѣ, свободны отъ рекрутской повинности.

Статья 77.

Еслибы ученикъ, по окончаніи курса ученія въ педагогическомъ училищѣ, не изъявилъ желанія посвятить себя учительскому званію, то онъ обязанъ возратить годовую училищную плату.

Статья 78.

Каждое педагогическое училище будетъ имѣть 10 учителей, а именно: для Закона Божія, для языковъ: польскаго, русскаго, латинскаго и греческаго, нѣмецкаго, французскаго, для географіи и педагогіи, для рисованія и чистописанія по одному, для наукъ математическихъ и естественныхъ по два. Сверхъ того, могутъ быть приглашаемы законоучители другихъ исповѣданій и учитель пѣнія.

тартныхъ на школу powiatową pedagogiczną; w Łęczycy, w Sandomierzu, w Białym i w Maryampolu.

Artykuł 75.

Gminy ewangelickie formować mogą, własnym kosztem, podobne szkoły pedagogiczne, dla kształcenia nauczycieli elementarnych swojego wyznania.

Artykuł 76.

Kandydaci do stanu nauczycielskiego, kształcący się w klasie piątej szkoły pedagogicznej, uwalniają się od opłaty szkolnej, i póki w niej nauki pobierają, wolni są od poboru wojskowego.

Artykuł 77.

Gdyby który uczeń po ukończeniu szkoły pedagogicznej, nie miał zamiaru poświęcić się stanowi nauczycielskiemu, powinien zwrócić opłatę szkolną roczną.

Artykuł 78.

Każda szkoła pedagogiczna będzie miała dziesięciu nauczycieli, mianowicie: do nauki religii, do języków: polskiego, rosyjskiego, łacińskiego i greckiego, niemieckiego, francuzkiego, jeografii i pedagogiki, rysunków i kaligrafii, po jednym; do nauk matematycznych i przyrodzonych po dwóch. Nauczyciele religii innych wyznań i nauczyciel śpiewu mogą być przybrani.

№ 59.

Объ училищныхъ дозорахъ въ городѣ Варшавѣ.

(1 (13) Марта 1863 г.)

ПО УКАЗУ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА
АЛЕКСАНДРА II,
ИМПЕРАТОРА ВСЕРОССИЙСКАГО, ЦАРЯ ПОЛЬСКАГО,
и проч., и проч., и проч.

Совѣтъ Управления Царства.

Для дальнѣйшаго развитія Устава о Народномъ Воспитаніи и для разрѣшенія сомнѣній, встрѣтившихся въ примѣненіи правилъ объ училищныхъ дозорахъ въ г. Варшавѣ, изложенныхъ въ статьѣ 20 означеннаго устава, по представленію Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, съ разрѣшенія Его Императорскаго Величества, постановилъ и постановляетъ:

§ 1.

Въ столичномъ городѣ Варшавѣ учреждаются 9 училищныхъ дозоровъ; а именно:

- a) по одному въ каждомъ римско-католическомъ приходѣ, въ самомъ городѣ и въ предмѣстіи Прагѣ;
- b) по одному въ каждой евангелической гминѣ;
- c) одинъ для еврейской гмины.

§ 2.

Означенный дозоръ будетъ состоять:

1. изъ духовнаго лица, назначаемаго, въ католическихъ приходахъ — Варшавскимъ Митрополитомъ Архіеписко-

№ 59.

O dozorach szkolnych w mieście Warszawie.

(1 (13) Marca 1863 r.)

W IMIENIU NAJJAŚNIEJSZEGO
ALEXANDRA II,
CESARZA WSZECH ROSSYI, KRÓLA POLSKIEGO,
etc. etc. etc.

RADA ADMINISTRACYJNA KRÓLESTWA.

W dalszém rozwinięciu ustawy o Wychowaniu Publiczném, w rozwiązaniu oraz wątpliwości, jakie zastosowanie przepisów, w art. 50 pomienionej Ustawy o dozorcze szkół elementarnych w mieście Warszawie, nastęcza, na przedstawienie Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, z upoważnienia NAJJAŚNIEJSZEGO PANA, postanowiła i stanowi co następuje:

§ 1.

W mieście stołeczném Warszawie ustanowionych zostaje 9 dozorów szkolnych, a mianowicie:

- a) po jednym w każdej parafii Rzymsko-katolickiej, tak samego miasta, jak i przedmieścia Pragi;
- b) po jednym w każdej gminie wyznań ewangelickich;
- c) jeden dla gminy wyznania mojżeszowego.

§ 2.

Dozór ten składać się ma:

1. z duchownego, wyznaczonego w parafiach katolickich przez Arcybiskupa Metropolite Warszawskiego, w gmi-

помь; въ евангелическихъ гминахъ—подлежащую Консистоію; и въ еврейской гминѣ—дозоромъ синагоги;

2. изъ двухъ домовладѣльцевъ, проживающихъ въ округѣ дозора, и назначаемихъ городскимъ управленіемъ;

3. изъ двухъ членовъ, назначаемихъ Правительственною Коммисією Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія изъ учителей гимназій или уѣздныхъ училищъ.

§ 3.

Предсѣдательствующій въ такомъ составѣ дозора, согласно правиламъ, изложеннымъ подъ буквою а, въ статьѣ 20 Устава о Народномъ Воспитаніи, назначается Магистратомъ города, изъ числа трехъ первыхъ членовъ, поименованныхъ въ предъидущемъ параграфѣ.

§ 4.

Установленные такимъ образомъ училищные дозоры обязаны имѣть попеченіе о казенныхъ и частныхъ начальныхъ, а также о воскресно-ремесленныхъ и ремесленно-вечернихъ училищахъ.

§ 5.

Каждое воскресно-ремесленное или ремесленно-вечернее училище будетъ имѣть своего надзирателя, который находится въ такихъ отношеніяхъ къ училищному дозору, въ какихъ находится къ тому же дозору учителя, завѣдующіе начальными училищами, и отвѣчаетъ за весь порядокъ въ училищѣ.

§ 6.

Означеннаго надзирателя избираетъ училищный дозоръ изъ учителей подлежащаго училища и представляетъ Магистрату города для утверженія.

nach ewangelickich przez właściwy Konsystorz, a w gminie wyznania mojżeszowego przez dozór bóżniczy;

2) z dwóch właścicieli nieruchomości miejskich, w obrębie dozoru zamieszkałych, a przez zarząd miejski wyznaczonych,

3) z dwóch członków, wyznaczonych przez Komisję Rządową Wyznań i Oświecenia, z pomiędzy nauczycieli gimnazjów albo szkół powiatowych.

§ 3.

Prezydującego w tak uformowanym dozorcze, stosownie do art. 20 ustępu a) Ustawy o Wychowaniu Publiczném, przeznacza Magistrat miasta z liczby trzech pierwszych członków, w paragrafie powyższym wspomnianych.

§ 4.

Ustanowione w ten sposób dozory szkolne, rozciągać będą opiekę nad szkołami elementarnemi tak rządowemi jak i prywatnemi, niemniej nad szkołami rzemieślniczo-niedzielnemi i rzemieślniczo-wieczornemi.

§ 5.

Każda szkoła rzemieślniczo-niedzielnna, lub rzemieślniczo-wieczorna, powinna mieć swego nadzorcę, który w takich stosunkach zostaje z dozorem szkolnym, w jakim zostają względem tegoż dozoru nauczyciele kierujący szkołami elementarnemi, i za cały porządek w szkole jest odpowiedzialnym.

§ 6.

Nadzorcę takiego wybiera dozór szkolny z pomiędzy nauczycieli każdej respective szkoły i do zatwierdzenia Magistratowi miasta przedstawia.

§ 7.

Варшавское коммерческое училище, состоя, по статьѣ 48 Устава о Народномъ Воспитаніи, въ вѣдѣніи особаго Комитета, не принадлежитъ училищнымъ дозорамъ. Въ этомъ Комитетѣ мѣсто Инспектора начальныхъ училищъ можетъ быть предоставлено одному изъ учителей гимназій, назначенному для того инспекторомъ, съ разрѣшенія Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

§ 8.

Училищные дозоры и Комитетъ, завѣдующій коммерческимъ училищемъ въ городѣ Варшавѣ, состоятъ подъ непосредственнымъ вѣдѣніемъ Магистрата и представляютъ ему рапорты, согласно правиламъ, изложеннымъ подъ буквою с, въ статьѣ 20 Устава о Народномъ Воспитаніи.

§ 9.

Общее попеченіе о всѣхъ училищахъ, относящихся до начального воспитанія, о коихъ говорится подъ буквою б, въ статьѣ 20 вышеозначеннаго устава, принадлежитъ Городскому Совѣту. Съ этою цѣлью онъ имѣетъ право назначить изъ среды своей делегатовъ, кои доставятъ ему, для представленія куда слѣдуетъ, необходимыя свѣдѣнія, не вмѣшиваясь однакожъ въ училищное управленіе.

§ 10.

Дѣйствія по части начального воспитанія, предпринимаемыя училищными дозорами и Комитетомъ коммерческаго училища, а равно дѣйствія Магистрата и Городскаго Совѣта, подлежатъ усмотрѣнію Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія. Коммисія слѣдитъ за этими дѣйствіями черезъ посредство Инспектора начальныхъ училищъ

§ 7.

Szkoła handlowa Warszawska nie podlega żadnemu z dozorów szkolnych, zostając, w myśl artykułu 48 Ustawy o Wychowaniu Publiczném, pod zarządem oddzielnego komitetu. W komitecie tym, miejsce Inspektora szkół elementarnych zastąpić może jeden z nauczycieli gimnazyalnych, którego Inspektor, za upoważnieniem Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia, do téj czynności powoła.

§ 8.

Tak dozory szkolne, jako i Komitet zawiadujący szkołą handlową, zostają w mieście Warszawie pod bezpośrednim zwierzchnictwem Magistratu, któremu téż w myśl artykułu 20 ustępu c) Ustawy o Wychowaniu Publiczném, raporta swoje składają.

§ 9.

Pośrednią opiekę nad wszystkimi szkołami, do zakresu instrukcyi elementarnéj należącemi, o jakiej mówi art. 20 ustęp b) powołanej wyżej Ustawy, wykonywa rada miejska. W tym względzie służy jej prawo wyznaczenia ze swego grona delegowanych, którzy jej potrzebnych do poniesienia gdzie należy wiadomości dostarczą, sami przecież w niczem do zarządu szkoły mieszać się nie będą.

§ 10.

Czynności dozorów szkolnych i komitetu szkoły handlowej, niemniej czynności Magistratu i rady miejskiej w zakresie Instrukcyi elementarnéj przedsiębrane, ulegają wyższej kontroli Kommissyi Rządowej Wyznań i Oświecenia. Kontrolę tę wykonywa Kommissya za pośrednictwem Inspektora

и другихъ лицъ, назначаемихъ ею, въ разные времена, для осмотра училищъ.

§ 11.

Инспекторъ начальныхъ училищъ, узнавъ во время осмотра, или инымъ способомъ, о какихъ-нибудь беспорядкахъ въ начальномъ, воскресно-ремесленномъ, ремесленно-вечернемъ или коммерческомъ училищахъ, можетъ сдѣлать учителю замѣчаніе; если же найдетъ нужнымъ—и уволить его на время отъ должности, или даже приостановить преподаваніе въ училищѣ.

Въ такомъ случаѣ онъ безотлагательно увѣдомляетъ Магистратъ о сдѣланномъ имъ распоряженіи, самое же дѣло представляетъ на окончательное рѣшеніе Правительственной Комисіи.

Права прочихъ чиновниковъ, назначаемихъ по предыдущему параграфу для временнаго присмотра за этого рода училищами, опредѣляются, каждый разъ, особымъ постановленіемъ Комисіи.

§ 12.

Исполненіе настоящаго постановленія, которое должно быть помѣшено въ Дневникъ Законовъ, и изданіе частныхъ, въ развитіе его, распоряженій поручаются Правительственной Комисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Состоялось въ Варшавѣ, Марта 1 (13) дня 1863 г.

Великій Князь Намѣстникъ,
(подписано) Константинъ.

Управляющій Гражданскою Частью,
(подп.) Гр. Велопольскій, Маркизь Мышковскій.

szkół elementarnych i innych osób, które do wizytowania szkół w każdym czasie delegować może.

§ 11.

Inspektor szkół elementarnych, zauważywszy w czasie wizyty, lub w inny sposób, jakiegokolwiek nieporządku w szkole, bądź elementarnej, bądź rzemieślniczo-niedzielnjej, rzemieślniczo-wieczornej, lub handlowej, może upominać nauczyciela, a jeśliby uznał potrzebę i zawiesić go w pełnieniu obowiązków, albo nawet wykład nauk w szkole wstrzymać.

W takim razie zawiadomi bezzwłocznie o swém postępieniu Magistrat, rzecz zaś samą do ostatecznej decyzji Komisji Rządowej odniesie.

Zakres attrubucyi innych urzędników, w moc poprzedniego paragrafu, do czasowego wizytowania tego rodzaju szkół wydelegowanych, Komisya za każdym razem oznaczy.

§ 12.

Wykonanie niniejszego postanowienia, które w Dzienniku Praw zamieszczone być ma, jak niemniej wydanie szczegółowych w rozwinięciu jego rozporządzeń, Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego poleca.

Działo się w Warszawie, d. 1 (13) Marca 1863 r.

Wielki Książę Namiestnik,
(podpisano) KONSTANTY.

Naczelnik Rządu Cywilnego,
(podp.) Hr. Wielopolski, Margr. Myszkowski.

N° 60.

Дополнительныя правила объ училищныхъ дозорахъ.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
31 Декабря (12 Января) 1863/4 года.*

Согласно § 2. постановленія Совѣта Управленія отъ 1 (13) Марта 1863 г., училищныя дозоры, установленныя въ столичномъ городѣ Варшавѣ, должны состоять, между прочимъ, изъ двухъ домовладѣльцевъ, имѣющихъ жительство въ округѣ дозора и назначаемыхъ Городскимъ Управленіемъ.

Такъ какъ, по случаю затрудненій, встрѣченныхъ Городскимъ Управленіемъ, выборъ означенныхъ членовъ училищныхъ дозоровъ до сихъ поръ не послѣдовалъ, почему и самыя училищныя дозоры не могли быть установлены, то Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, желая упрочить попеченіе о начальныхъ и воскресно-ремесленныхъ училищахъ посредствомъ учрежденія дозоровъ, 30 Декабря (11 Января) 1863/4 года, за N. $\frac{11}{63}$ вошла съ представленіемъ въ Совѣтъ Управленія о разрѣшеніи ей учредить безотлагательно училищныя дозоры въ Варшавѣ, временно состоящіе изъ духовныхъ лицъ и учителей назначенныхъ Коммисією, съ дозволеніемъ пригласить и остальныхъ членовъ училищныхъ дозоровъ изъ домовладѣльцевъ, что, въ силу вышеприведеннаго постановленія Совѣта Управленія, было предоставлено Городскому Управленію.

Совѣтъ Управленія разрѣшилъ Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія заняться учрежденіемъ училищныхъ дозоровъ въ столичномъ городѣ Варшавѣ, состоящихъ изъ назначенныхъ ею духовныхъ лицъ и учителей; но, принимая во вниманіе, что въ силу постановленія отъ 1 (13) Марта 1863 г., выборъ домовладѣльцевъ въ члены училищныхъ

N° 60.

Przepisy dodatkowe o dozorach szkolnych.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
z dnia 31 Grudnia (12 Stycznia) 1863/4 r.*

Według § 2 postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 1 (13) Marca 1863 r., każdy z dozorów szkolnych, w mieście stołeczném Warszawie ustanowionych, składać się ma, między innemi, z dwóch właścicieli nieruchomości miejskiej w obrębie dozoru zamieszkałych, a przez zarząd miejski wyznaczonych.

Ponieważ wybór pomienionych członków dozorów szkolnych, dla napotkanych przez zarząd miejski trudności, dotąd nie nastąpił, z którego to powodu i dozory szkolne urządzone być nie mogły, przeto Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, pragnąc zapewnić szkołom elementarnym i rzemieślniczo-niedzielnym opiekę, przez rozwinięcie dozorów, w przedstawieniu z dnia 30 Grudnia (11 Stycznia) 1863/4 roku Nr. $\frac{11}{63}$, upraszała Radę Administracyjną o upoważnienie do niezwłocznego zaprowadzenia w Warszawie dozorów szkolnych, złożonych nateraz z członków duchownych i nauczycieli, przez Kommissyę wybranych i do powoływania pozostałych członków dozorów szkolnych z właścicieli nieruchomości miejskich, co w przywiedzioném na wstępie postanowieniu Rady Administracyjnej, zarządowi miejskiemu było pozostawioném.

Rada upoważniła Kommissyę Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do zaprowadzenia w mieście stołeczném Warszawie, dozorów szkolnych z wybranych przez nią członków duchownych i nauczycieli; mając wszakże na uwadze, iż według postanowienia z dnia 1 (13) Marca 1863 r., wybór właścicieli nieruchomości miejskich na człon-

дозоровъ былъ предоставленъ городскому Управленію, а также, имѣя въ виду, что правами Городскаго Совѣта въ Варшавѣ, въ настоящее время, пользуется Магистратъ, Совѣтъ Управленія предложилъ означенной Правительственной Коммисіи поручить и. д. Президента города заняться избраніемъ домовладѣльцевъ въ члены дозоровъ; а именно: по два лица для каждаго дозора.

Къ сему Совѣтъ присовокупилъ, что утверженіе предѣлательствующихъ въ дозорахъ можетъ послѣдовать только по соглашенію Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія съ Генералъ-Полиціймейстеромъ.

Вѣрно:

и. д. Статсъ-Секретаря, Помощникъ
Статсъ-Секретаря, (подп.) А. Заборовскій.
N. 321.

N° 61.

О сборѣ увеличенныхъ податей на содержаніе
начальныхъ училищъ.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
31 Декабря (12 Января) 1863/4 г.*

Въ статьѣ 15-ой Высочайше утвержденнаго 8 (20) Мая 1862 года Устава о Народномъ Воспитаніи сказано:

„На содержаніе начальныхъ казенныхъ училищъ, на основаніи нормальныхъ штатовъ, какіе будутъ для нихъ составлены, увеличиваются подати:

- a) подымная, въ соединеніи съ шарварковою, на 18°/_o;
- b) консенсы съ питейныхъ домовъ и канонъ съ промысловъ въ городахъ на 18°/_o.

кѣ дозоровъ школьных, поставленнымъ jest zarządowi miejskiemu, oraz, że atrybucye Rady miejskiej w Warszawie sprawuje nateraz Magistrat, poleciła pomienionej Kommissyi Rządowej wezwać p. o. Prezydenta miasta, o wyznaczenie rzeczonychъ właścicieli na członków Dozorów, mianowicie po dwóch do każdego dozoru.

Przytém Rada wyrzekła, iż zatwierdzenie przydującychъ w dozorachъ szkolnych, następować ma po porozumieniu Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnychъ i Oświecenia Publicznego z Jenerał-Policmajstremъ.

Zgodno z protokółemъ:

Sekretarz Stanu, w zastępstwie Podsekretarz Stanu,
(podpisano) A. Zaborowski.

N° 61.

О poborze podwyższonychъ podatków на utrzymanіе szkół
elementarnychъ.

*Wypis z protokółu posiedzenia Rady Administracyjnej
dnia 31 Grudnia (12 Stycznia) 1863/4 r.*

Artykuł 15 Ustawy o wychowaniu publicznémъ w dniu 8 (20) Maja 1862 roku NAJWYŻEJ zatwierdzonej stanowi:

„Jako fundusz на utrzymanіе szkół elementarnychъ rządowych, według etatówъ normalnychъ, jakie dla szkółъ tychъ ułożone zostają, podwyższają się podatki:

- a) podymne i połączone z nim opłata szarwarkowa w stosunku 18°/_o.
- b) od procederówъ, konsensowego, od szynkówъ i kanonu, od zarobkówъ po miastachъ w stosunku 18°/_o.

Новыя подати эти будутъ вводиться постепенно, и взи-
маться только съ жителей тѣхъ гминъ, въ которыхъ будутъ
открываемы начальныя училища.”

Училищное начальство, намѣреваясь начать съ г. Варша-
вы преобразование начальныхъ училищъ, въ духѣ означенной
статьи, приняло уже надлежащія для этого мѣры; но, для окон-
чания начатаго труда и приведенія въ дѣйствіе устава, необхо-
димо, какъ можно скорѣе приступить въ г. Варшавѣ къ сбору
податей, назначенныхъ на содержаніе начальныхъ училищъ.
Приступить къ этому сбору тѣмъ необходимѣе, что въ проектѣ
штата вѣдомства Народнаго Просвѣщенія на 1864 годъ выпу-
щены уже всѣ статьи, до сихъ поръ назначавшіяся на содер-
жаніе означенныхъ училищъ, а также, въ началѣ 1863 года,
отмѣнена билетная и кошерная плата, взимаемая съ Евреевъ,
на счетъ коей содержались казенныя еврейскія училища, такъ,
что въ этомъ году, для еврейскихъ училищъ необходимо было
выдать пособіе изъ суммы въ 25,600 р. с., отпущенной Прави-
тельственной Коммисіею Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣ-
щенія на потребности еврейской гмины, изъ прибыли, оказав-
шейся въ 1860 — 62 годахъ, отъ аренды кошернаго взноса,
и изъ суммы въ 2,037 р. с., выданной изъ этого же источни-
ка, на основаніи постановленія Совѣта Управленія отъ 19 Но-
ября (1 Декабря) 1863 г., за N. 27,741.

Въ такомъ положеніи дѣла, Правительственная Коммисія
Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, въ рапортѣ отъ 16
(28) Октября 1863 г., за N. $\frac{5,812}{9,859}$, просила Совѣтъ Управленія
о разрѣшеніи Правительственной Коммисіи Финансовъ и Каз-
начейства и такой же Коммисіи Внутреннихъ Дѣлъ, ввести
съ 20 Декабря (1 Января) 1863/4 года, въ столичномъ горо-
дѣ Варшавѣ, сборъ увеличенныхъ податей, назначенныхъ на
содержаніе казенныхъ начальныхъ училищъ, по смыслу статьи
15-ой Устава о Народномъ Воспитаніи.

До представленія такового рапорта, настоящій предметъ

Nowe te podatki będą wprowadzone stopniowo i pobie-
rane od mieszkańców tych tylko gmin, w których otwierane
będą szkoły elementarne.”

Władza edukacyjna zamierzając, w duchu rzezonego ar-
tykułu, rozpocząć organizację szkół elementarnych od miasta
Warszawy, przedsięwzięła już właściwe ku temu środki; dla
ostatecznego jednak ukończenia rozpoczętego dzieła i wpro-
wadzenia w wykonanie ustawy, zachodzi potrzeba jak naj-
śpieszniejszego rozpoczęcia poboru podatków w mieście War-
szawie, na utrzymanie szkół elementarnych rządowych prze-
znaczonych.

Potrzeba ta tém jest naglejsza, iż z projektu do etatu
Wydziału Oświecenia na rok 1864, wypuszczone zostały wszel-
kie dotychczasowe fundusze na utrzymanie szkół rzezonych
i że opłaty: biletowa i koszerna od starozakonnych, z któ-
rych szkoły elementarne rządowe żydowskie czerpały fun-
dusz na swe utrzymanie, z początkiem r. 1863 uchylone zo-
stały, tak, iż szkoły te od początku tego roku posiłkowane
być musiały z forszusu w ilości rs. 25,600, na opędzenie po-
trzeb gminy starozakonnych, przez Kommissyę Rządową Wy-
znań Religijnych i Oświecenia Publicznego assygnowanego
z przewyżki, osiągniętej na poddzierzawie koszernego w la-
tach 1860/62 i z zaliczenia rs. 2,037 udzielonego z tegoż sa-
mego źródła decyzją Rady Administracyjnej z dnia 19 Li-
stopada (1 Grudnia) 1863 r. Nr. 27,741.

W takim stanie rzeczy, Kommissya Rządowa Wyznań
Religijnych i Oświecenia Publicznego w raporcie z dnia 16
(28) Października 1863 r. Nr. $\frac{5,812}{9,859}$, uprasza Radę Admini-
stracyjną o upoważnienie Kommissyi Rządowej Przychodów
i Skarbu, oraz Spraw Wewnętrznych, do wprowadzenia w mie-
ście stołeczném Warszawie poboru podwyższonych podatków,
art. 15 Ustawy o Wychowaniu Publiczném na utrzymanie
szkół elementarnych rządowych przeznaczonych, z dniem 20
Grudnia (1 Stycznia) 1863/4 r.

Przed zadecydowaniem takowego raportu, przedmiot ni-

быть сообщенъ на заключение Главныхъ Директоровъ Финансовъ и Казначейства и Внутреннихъ Дѣлъ, которые объявили, что начальныя училища не все будутъ открыты разомъ для общаго пользованія, а должны открываться постепенно, по усмотрѣнiю училищнаго начальства, и потому было бы излишнимъ назначать въ настоящее время maximum 18-процентнаго увеличенія податей на содержаніе означенныхъ училищъ, а надо бы назначить этотъ взносъ въ нѣсколько меньшемъ количествѣ.

Принимая во вниманіе причины, приведенныя Правительственною Коммисією Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, Совѣтъ Управленія, разрѣшивъ ввести въ исполненіе, въ началѣ с. г., сборъ увеличенныхъ податей, назначенныхъ на содержаніе начальныхъ училищъ, вмѣстѣ съ тѣмъ постановилъ, что, такъ какъ учрежденіе означенныхъ училищъ должно происходить постепенно, по усмотрѣнiю училищнаго начальства, то и увеличеніе вышепомянутыхъ податей, въ настоящее время, необходимо ограничить 9-ю процентами.

Вѣрно:

И. д. Статсъ-Секретаря,
Помощникъ Статсъ-Секретаря, (подп.) А. Заборовскій.
N. 414.

N° 62.

О временномъ допущеніи иностранцевъ къ должностямъ начальныхъ учителей.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
7 (19) Января 1864 г.*

И. д. Министра Статсъ-Секретаря, отзывомъ своимъ отъ 31 Декабря (12 Января) 1863/4 года, сообщилъ Намѣстнику въ Царствѣ:

нижшій komunikowany był do opinii Dyrektorów Głównych Przychodów i Skarbu, oraz Spraw Wewnętrznych, którzy oświadczyli, że skoro szkoły elementarne nie odrazu wszystkie do użytku publicznego będą otwarte, lecz następować to ma w miarę uznania władzy edukacyjnej, zbytecznymъ przeto byłoby wskazywać nateraz do poboru maximum 18°/_o podwyżki podatków na utrzymanie szkół rzeczonych przeznaczonych, i że wypadaloby pobór ten oznaczyć w ilości nieco mniejszej.

Rada zezwalając, z powodów przez Kommissyę Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przywiezionych, na wprowadzenie od początku r. b. poboru podwyższonych podatków, na utrzymanie szkół elementarnych przeznaczonych, wyrzekła, że z uwagi, iż zaprowadzenie szkół takich następować ma stopniowo, w miarę uznania władzy edukacyjnej, podwyższenie wyżej wymienionych podatków winno być nateraz ograniczonymъ do 9°/_o.

Zgodno z protokółem:

Sekretarz Stanu, w zastępstwie Podsekretarz Stanu,
(podpisano) A. Zaborowski.
Nr. 414.

N° 62.

O przypuszczeniu cudzoziemców do czasowego pełnienia obowiązków nauczycieli elementarnych.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
dnia 7 (19) Stycznia 1864 r.*

P. o. Ministra Sekretarza Stanu, w odezwie z dnia 31 Grudnia (12 Stycznia) 1863/4 r. Nr. 73, oznajmił Namiestnikowi Królestwa:

что, вслѣдствіе представленія его (Намѣстника), Его Императорскому Величеству благоугодно было предоставить Совету Управления право допускать иностранцевъ къ временному исправленію должностей начальныхъ учителей, съ примѣненіемъ однакожъ къ нимъ условія, помѣщеннаго въ 3-ей статьѣ Устава о Гражданской службѣ въ Царствѣ Польскомъ, то есть, что они могутъ пользоваться преимуществами, присвоенными лицамъ, состоящимъ въ дѣйствительной службѣ, не прежде, какъ по приобрѣтеніи ими правъ постоянныхъ жителей Царства.

О таковой Высочайшей волѣ Советъ поручилъ увѣдомить подлежащія вѣдомства, для исполненія.

Вѣрно:

и. д. Статсъ-Секретаря,
Помощникъ Статсъ-Секретаря, (подп.) А. Заборовскій.
N. 478.

N° 63.

О допущеніи начальныхъ учителей къ должностямъ
гминныхъ писарей.

(23 Мая (4 Іюня) 1864 г.)

Веѣмъ Ректорамъ Гимназій и Уѣздныхъ Училищъ.

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго
Просвѣщенія.

Получивъ официальное свѣдѣніе, что учителямъ начальныхъ училищъ бывають поручаемы обязанности писарей при новоизбранныхъ гминныхъ войтахъ, Правительственная Коммисія сообщаетъ, для свѣдѣнія, Ректору NN., что, въ настоящее время, не воспрещается начальнымъ учителямъ занимать долж-

же НАЙЯСНѢЙШЫ ПАН, в skutku przedstawienia Jego (Namiestnika), pozostawić raczył Radzie Administracyjnej udzielanie pozwoleń na przeznaczanie cudzoziemców do czasowego pełnienia obowiązków nauczycieli szkół elementarnych, przy zastosowaniu jednak do nich warunku, przepisanego artykułem 3-m Ustawy o służbie cywilnej w Królestwie Polskiem, to jest, iżby korzystali z przywilejów rzeczywistej służby niepierwej, jak po nabyciu praw osiadłych mieszkańców Królestwa.

Rada poleciła o takowym NAJWYŻSZYM rozkazie zawiadomić władze właściwe dla stosownego wykonania.

Zgodno z protokółem:

Sekretarz Stanu, w zastępstwie Podsekretarz Stanu,
(podpisano) A. Zaborowski.
Nr. 478.

N° 63.

O przyjmowaniu obowiązków pisarzy gminnych przez
nauczycieli elementarnych.

(d. 23 Maja (4 Czerwca) 1864 r.)

do

Wszystkich Rektorów gimnazyów i szkół powiatowych.

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIENNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO.

Powziąwszy w drodze urzędowej wiadomość, że nauczycielom szkół elementarnych poruczane bywają obowiązki pisarzy przy nowo wybranych wójtach gmin, Kommissya Rządowa zawiadamia Rektora NN. dla zastosowania się w podobnych razach, iż obecnie przyjmowanie przez nauczycieli

ности писарей при гминныхъ войтахъ, однакожь съ условіемъ, чтобы они исполняли свои учительскія обязанности съ надлежащею точностію; въ случаѣ же упущеній, слѣдуетъ ихъ представлять немедленно къ отставкѣ.

Варшава, 23 Мая (4 Юня) 1864 г.

По порученію Главнаго Директора, и. д. Директора Отдѣленія,
Каммергеръ двора Его Императорско-Царскаго Величества,
(подписано) *Гр. С. Веленольскій.*
N. 8,226.

N° 64.

**Высочайшій Указъ о начальныхъ училищахъ
въ Царствѣ Польскомъ.**

(30 Августа (11 Сентября) 1864 г.)

БОЖІЕЮ МИЛОСТІЮ

МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II,
ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССИЙСКІЙ, ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ,
ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,
и проч., и проч., и проч.

Указами 19 Февраля (2 Марта) сего года, Мы призвали къ новой гражданской жизни сословіе поселянъ въ Царствѣ Польскомъ. Въ увѣренности, что сельскія общества въ Польшѣ, по примѣру русскихъ крестьянъ, воспользуются дарованными имъ Нашею волею правами, не только для устройства своего вещественнаго благосостоянія, но и для своего просвѣщенія, Мы предоставили имъ участіе въ важномъ дѣлѣ учрежденія начальныхъ училищъ.

Признавая, вслѣдствіе сего, необходимымъ согласовать дѣйствовавшія доселѣ правила о начальномъ образованіи въ Цар-

elementarnych obowiązków pisarzy przy wójtach gmin dozwolonem być może, z tém wyraźném zastrzeżeniem, że równie ściśle przy tém wypełniać będą obowiązki nauczycielskie, a w razie zaniedbywania takowych, natychmiast do dymissyi przedstawiani być winni.

w Warszawie, d. 23 Maja (4 Czerwca) 1864 r.

Z upoważnienia Dyrektora Głównego,
p. o. Dyrektora Wydziału, Szambelan Dworu JEHO
CESARSKO-KRÓLEWSKIEJ MOŚCI, (podp.) Hr. *Z. Wielopolski.*

N° 64.

**Ukaz Najwyższy o szkołach początkowych w Królestwie
Polskiém.**

(30 Sierpnia (11 Września) 1864 r.)

Z BOŻEJ ŁASKI

МЫ, ALEXANDER II,
CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECZ ROSSYI, KRÓL POLSKI,
WIELKI XIĄŻE FINLANDZKI,
etc, etc, etc.

Ukazami z dnia 19 Lutego (2 Marca) roku bieżącego powołaliśmy do nowego obywatelskiego życia stan włościański Królestwa Polskiego. W przekonaniu że włościanie polscy, idąc za przykładem włościan ruskich, użyją nadanych im wolą Naszą praw, nie tylko na korzyść materyalnej swęj pomysłności lecz i dla swęj oświaty, przypuściliśmy ich do udziału w ważnym dziele urządzenia szkół początkowych.

Uznawszy w skutek tego koniecznym obowiązujące dotąd przepisy o początkowym wychowaniu w Królestwie Polskiem

ствѣ Польскомъ съ новыми основаніями гражданскаго быта, коимъ положено нынѣ твердое начало, Мы постановили и постановляемъ:

I. Объ устройствѣ и управленіи начальныхъ училищъ въ сельскихъ гминахъ.

Статья 1.

Въ сельскихъ гминахъ, сходамъ гминнымъ и сельскимъ предоставляется определенное участіе, какъ въ завѣдываніи существующими въ сихъ гминахъ начальными (элементарными) училищами, такъ и въ учрежденіи новыхъ. Степень и мѣра этого участія, а равно пожертвованій, вслѣдствіе сего налагаемыхъ на гмины и сельскія общества, опредѣляются настоящими правилами.

Статья 2.

Общій надзоръ за всѣми начальными училищами въ сельскихъ гминахъ, подъ главнымъ завѣдываніемъ Управленія Народнаго Просвѣщенія, принадлежитъ Начальникамъ Учебныхъ Дирекцій (Директорамъ училищъ, устанавливаемымъ нынѣ особымъ указомъ, сего числа даннымъ).

Статья 3.

Вѣдѣнію гминнаго схода предоставляются начальныя училища, мужскія, женскія и общія (т. е. для дѣтей обоюго пола), которыя, будучи учреждены для цѣлой гмины, содержатся изъ суммъ казенныхъ, фондушевыхъ, завѣщанныхъ частными лицами или собираемыхъ въ предѣлахъ гмины.

Вѣдѣнію сельскаго схода предоставляются училища, учрежденныя для одного лишь селенія и содержимыя на средства сельскаго общества.

pogodzić z nowemi, na gruntownej odtąd podstawie oparte mi zasadami obywatelskiego bytu, postanowiliśmy i stanowimy:

I. O organizacyi i zarządzie szkół początkowych w gminach wiejskich.

Artykuł 1.

W gminach wiejskich, zebrania gminne i wioskowe mieć będą oznaczony udział, tak w zawiadywaniu istniejącymi już w tychże gminach początkowymi (elementarnymi) szkołami, jako też w urządzeniu nowych. Stopień i rozległość powyższego udziału, oraz ofiar na gminy i gromady wioskowe w skutku tego nałożonych, niniejszemi przepisami określone zostają.

Artykuł 2.

Nadzór ogólny nad wszystkimi szkołami początkowymi w gminach wiejskich, pod zwierzchniem zawiadywaniem Zarządu Oświecenia Publicznego, należec ma do Naczelników Dyrekcyj Naukowych (Dyrektorów szkół, ustanawiających się oddzielnym Ukazem w dniu dzisiejszym wydanym).

Artykuł 3.

Zawiadywaniu zebrania gminnego podlegac będą szkoły początkowe męzkie, żeńskie i wspólne (to jest dla dzieci obojjej płci), które jako urządzone dla całej gminy, utrzymywane być mają z summ skarbowych, funduszowych, z legatów osób prywatnych, lub ze składek w gminie zbieranych.

Zawiadywaniu zebrania wioskowego podlegają szkółki dla jednej tylko wioski założone i środkami gromady téjże wioski utrzymywane.

Статья 4.

Если двѣ сосѣднія гмины или нѣсколько гминь платятъ какой бы то ни было сборъ на одно училище, то завѣдываніе таковымъ училищемъ поручается сходу, состоящему изъ равнаго числа депутатовъ ото всѣхъ гминь, участвующихъ въ сборѣ на сіе училище.

Статья 5.

Училища, учрежденныя для цѣлой гмины или нѣсколькихъ гминь, именуются гминными; учрежденныя для одного сельскаго общества — сельскими.

Статья 6.

Гминныя училища состоятъ въ непосредственномъ вѣдѣніи мѣстнаго гминнаго войта и лавниковъ. За сельскимъ училищемъ смотритъ мѣстный солтысъ подъ руководствомъ гминнаго войта.

Статья 7.

Гминныя и сельскіе сходы, въ завѣдываніи коихъ состоятъ училища, обязаны:

- a) всемѣрно заботиться объ ихъ благосостояніи, и если существующія средства содержанія училища недостаточны, то по мѣрѣ возможности, увеличивать ихъ общественнымъ сборомъ;
- b) принимать мѣры къ поддержанію училищныхъ зданій и, въ случаѣ надобности, къ ихъ обновленію;
- c) изыскивать средства къ матеріальному улучшенію положенія учителей и учительницъ;
- d) повѣрять отчеты въ расходованіи училищныхъ суммъ, представляемые сходу гминнымъ войтомъ или солтысомъ, а также смотрителемъ училища, въ случаяхъ, указанныхъ въ ст. 8.

Артикулъ 4.

Jeśliby dwie lub kilka gmin sąsiednich uiszczaly jakąkolwiek bądź składkę na jedną i tę samą szkołę, zawiadywanie taką szkołą, porucza się zebraniu złożonemu z równej liczby deputatów, z każdej gminy do składki na rzeczoną szkołę należącęj.

Артикулъ 5.

Szkoły urządzone dla całej gminy, lub dla kilku gmin, nazywać się mają gminnymi; urządzone dla jednej gromady wioskowej, — wioskowymi.

Артикулъ 6.

Szkoły gminne zostają pod bezpośredniem zawiadywaniem miejscowego Wójta gminy i ławników. Nad szkołą wioskową ma nadzór soltys miejscowy, pod kierunkiem Wójta gminy.

Артикулъ 7.

Zebrania gminne i wioskowe, zawiadujące szkołami, obowiązane są:

- a) starać się wszelkim sposobem, o dobry ich byt, i jeśli istniejące środki utrzymania szkoły są niedostateczne, to w miarę możności, zasilać je składką gromadzką;
- b) przedsiębrać środki zachowania w dobrym stanie budowal szkolnych i ich restauracyi, w razie potrzeby;
- c) wyszukiwać sposobów poprawienia bytu materjalnego nauczycieli i nauczycielek;
- d) sprawdzać rachunki z użycia funduszów szkolnych, składane zebraniu przez Wójta gminy lub soltysa, albo też przez Nadzorcę szkoły, w przypadkach w art. 8 wskazanych.

Статья 8.

Гминные и сельские сходы могут, если найдут это нужным, избирать для гминного или сельского училища, или для нескольких училищ, находящихся в близком одно от друга разстоянии, особаго смотрителя изъ лицъ, имѣющихъ право на избраніе въ общественныя должности по гминному или сельскому управленію. Смотрители сии утверждаются въ этомъ званіи Начальникомъ Учебной Дирекціи и находятся въ непосредственной зависимости отъ гминнаго войта. Они исполняютъ обязанности, ниже въ ст. 9 исчисленныя.

Статья 9.

Обязанности гминныхъ войтовъ и солтысовъ, по отношенію къ подвѣдомственнымъ имъ гминнымъ и сельскимъ начальнымъ училищамъ, состоятъ въ слѣдующемъ:

a) наблюдать за поведеніемъ учителя и за исправнымъ исполненіемъ имъ своихъ обязанностей;

b) представлять по принадлежности гминному или сельскому сходу о нуждахъ училища и о мѣрахъ къ его обеспеченію и улучшенію;

c) собирать, въ предѣлахъ подлежащихъ гмикъ или сельскихъ обществъ, слѣдующія на содержаніе училища деньги и получать суммы, назначенныя на училище изъ другихъ источниковъ;

d) составлять смѣту училищнымъ суммамъ, расходовать ихъ на предметы прямого ихъ назначенія и вести имъ надлежащую отчетность, которую и представлять гминному или сельскому сходу по принадлежности.

Нѣкоторыя изъ обязанностей, означенныхъ выше, могутъ быть, подъ наблюденіемъ гминнаго войта или солтыса, возлагаемы на смотрителя училища, а за неимѣніемъ особаго смотрителя, на мѣтнаго учителя, о чемъ будетъ дана Управленіемъ Народнаго Просвѣщенія надлежащая инструкция.

Artykuł 8.

Zebrania gminne i wioskowe, jeśli uznają tego potrzebę, wybiorą dla szkoły gminnej lub wioskowej, albo dla kilku szkół razem, w bliskości siebie położonych, osobnego Nadzorcę z osób mających prawo być wybranymi na urzęda gminnej lub wioskowej administracyi. Nadzorcy ci zatwierdzani być mają w tych obowiązkach przez Naczelnika Dyrekcyi Naukowej i bezpośrednio zależni będą od Wójta gminy. Spełniać oni mają obowiązki poniżej w art. 9-m wymienione.

Artykuł 9.

Obowiązki Wójtów gmin i soltysów względem podległych im początkowych szkół gminnych i wioskowych są następujące:

a) czuwać nad sprawowaniem się nauczyciela i nad należytym wypełnianiem przez niego swych obowiązków;

b) przedstawiać właściwemu zebraniu gminnemu lub wioskowemu, o potrzebach szkoły i o środkach zapewnienia i ulepszenia jej bytu;

c) ściągać z właściwych gmin lub gromad wioskowych, przypadające na utrzymanie szkoły opłaty i podnosić z innych źródeł na szkołę wyznaczone fundusze;

d) układać etat funduszów szkolnych, czynić z nich wydatki odpowiednie właściwemu ich przeznaczeniu, oraz prowadzić dokładne rachunki i przedstawiać takowe właściwemu zebraniu gminnemu lub wioskowemu.

Niektóre obowiązki z wyżej wymienionych, mogą być na Nadzorcę szkoły, pod kontrolą Wójta gminy lub soltysa, albo na miejscowego nauczyciela, tam gdzieby osobnego Nadzorcę nie było, wkładane, względem czego wydaną być ma przez Zarząd Oświecenia Publicznego stosowna instrukcja.

Статья 10.

Гминные и сельские сходы не имѣютъ права лишать училища и учителей тѣхъ денежныхъ средствъ или угодій, которыми они пользуются, не опредѣливъ имъ взамѣнъ другихъ равныхъ источниковъ дохода, съ утверждения Начальника Учебной Дирекціи. Равнымъ образомъ гминные и сельские сходы не могутъ, безъ дозволенія того же Начальника, закрывать существующія училища.

Статья 11.

Гминные и сельские сходы могутъ учреждать новыя начальныя училища, какъ скоро назначать достаточныя средства для ихъ содержанія, а именно: домъ для помѣщенія училища и учителя; отопленіе для сего дома; средства для обезпеченія учителя или учительницы, въ размѣрахъ, какіе будутъ опредѣлены на основаніи ст. 44, и сумму на мелочныя расходы (какъ-то: на письменныя припасы, покупку учебныхъ пособій и содержаніе дома). Составивъ на сей конецъ общественный приговоръ, гминный или сельскій сходъ сообщаетъ оный Начальнику Учебной Дирекціи на утверженіе.

Статья 12.

Училище признается открытымъ по представленіи Начальнику Учебной Дирекціи приговора гминнаго или сельскаго схода объ учреженіи онаго и по избраніи, на основаніи ст. 38, учителя или учительницы.

Статья 13.

Если гмина, или сельское общество, при учреженіи начальнаго училища, приметъ на себя не менѣе половины издержекъ на жалованье учителю и на мелочныя по училищу расходы

Артикулъ 10.

Zebrania gminne i wioskowe nie mają prawa pozbawiać szkół i nauczycieli, wyznaczonych im dochodów pieniężnych lub dogodności w naturze, nie zastąpiwszy takowych z innych źródeł równej wysokości dochodami, z zatwierdzenia Naczelnika Dyrekcyi Naukowej. Również nie mogą zebrania gminne lub wioskowe, bez pozwolenia tegoż Naczelnika, związać istniejące szkoły.

Артикулъ 11.

Gminne i wioskowe zebrania mogą zakładać nowe szkoły początkowe, jak tylko wyznaczą dostateczne na ich utrzymanie środki, a mianowicie: dom na pomieszczenie szkoły i nauczyciela; opał dla domu tego; fundusz na wynagrodzenie nauczyciela lub nauczycielki, w ilości jaka na zasadzie art. 44 ustanowioną zostanie, oraz pewną summę na drobne wydatki (jako to: na materyały piśmienne, na potrzeby naukowe i na utrzymanie domu). Uchwałę swą w tej mierze zapadłą, zebranie gminne lub wioskowe przedstawia Naczelnikowi Dyrekcyi Naukowej do zatwierdzenia.

Артикулъ 12.

Szkoła uważa się za otwartą, po przedstawieniu Naczelnikowi Dyrekcyi Naukowej uchwały zebrania gminnego lub wioskowego, o jej założeniu i po dopełnionym, według art. 38, wyborze nauczyciela lub nauczycielki.

Артикулъ 13.

Jeśli gmina lub gromada wioskowa przy założeniu szkoły początkowej, przyjmie na siebie nie mniej jak połowę wydatków na płacę nauczyciela i na drobne rozchody szkolne.

ды, означенные въ ст. 11, и обяжется доставлять училищу всё прочія, требующіяся на его содержаніе средства, то таковой гми-пѣ, или сельскому обществу, если притомъ жители ихъ находятся въ недостаточномъ положеніи, дозволяется обращаться къ Правительству съ просьбою о томъ, чтобы оно приняло на счетъ казны, въ теченіе первыхъ десяти лѣтъ, остальную часть суммы на жалованье учителю и на мелочные по училищу расходы. По истеченіи же десятилѣтняго срока таковая гмина, или сельское общество, обязывается уплачивать сполна всё издержки на училище изъ своихъ собственныхъ средствъ.

Статья 14.

Гминамъ и сельскимъ обществамъ предоставляется, въ случаѣ необходимости возведенія или капитальнаго исправленія училищнаго зданія, просить о заимообразномъ отпускѣ изъ казны или изъ особыхъ источниковъ, потребной на то суммы.

Всѣ просьбы по предметамъ, означеннымъ, какъ въ сей статьѣ, такъ и въ ст. 13, представляются Начальнику Учебной Дирекціи и, по разсмотрѣннн въ Управленіи Народнаго Просвѣщенія, разрѣшаются Совѣтомъ Управленія Царства, въ установленномъ порядкѣ.

Статья 15.

Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія, поручается войти въ соображеніе о назначеніи, ежегодно, изъ средствъ казны, въ распоряженіе Начальниковъ Учебныхъ Дирекцій, нѣкоторой суммы для раздачи въ пособіе наиболѣе нуждающимся гминнымъ и сельскимъ училищамъ, а равно о размѣрѣ сей суммы и правилахъ отчетности въ расходованіи оной, и заключенія свои по сему предмету представить на Наше утверженіе.

въ art. 11 означенные, и обязуются доставлять тѣже школе wszelkie inne potrzebne на јѣе utrzymanіе środki, то гминіе takiej lub gromadzie wioskowej, jeśli przytém mieszkańcy јѣе znajdują się w niezamożnym stanie, дозвола się просить Rządu о przyjęcie на rachunek Skarbu, w ciągu pierwszych lat 10, pozostałej reszty wydatków na płacę nauczyciela i na pomnijsze szkolne rozchody. Po upływie wszakże lat 10-u, gmina takowa lub gromada wioskowa obowiązana będzie zaspokajac w zupełności wszystkie na szkołę wydatki z własnych swych zasobów.

Artykuł 14.

Gminom i gromadom wioskowym дозвола się, w razie koniecznej potrzeby pobudowania domu szkolnego lub gruntownej jego reparacyi, просить о зачисленіи ze Skarbu lub z innych oddzielnych źródeł, tytułem pożyczki, potrzebnej na ten cel summy.

Wszelkie prosby w przedmiotach tak niniejszym, jako тѣз i poprzednim art. 13 oznaczonych, przedstawiają się Naczelnikowi Dyrekcji Naukowej, a po roztrząśnieniu ich w Zarządzie Oświecenia Publicznego, przez Radę Administracyjną Królestwa, porządkiem ustanowionym, decydowane być mają.

Artykuł 15.

Komitetowi Urządzającemu w Królestwie, wspólnie z Radą Administracyjną, poleca się rozważyć przedmiot о wyznaczeniu corocznie z funduszów Skarbu do dyspozycyi Naczelników Dyrekcji Naukowych, pewnej summy dla rozdania јѣе tytułem zasiłku pomiędzy będące w największej potrzebie szkoły gminne i wioskowe, zaprojektować wysokość тѣе summy wraz z przepisami rachunkowości i kontrolli czynionych z niej wydatków, i wnioski swoje w tym przedmiocie do Naszego zatwierdzenia przedstawić.

II. Обь устройствѣ и управленіи начальныѣхъ училищъ въ городахъ и мѣстечкахъ.

Статья 16.

Начальныя училища, находящіяся въ городахъ и мѣстечкахъ, именуются городскими.

Статья 17.

Общій надзоръ за начальными городскими училищами, подѣ главнымъ завѣдываніемъ Управленія Народнаго Просвѣщенія, принадлежитъ Начальству Учебной Дирекціи, на основаніи правилъ, устанавливаемыхъ особымъ указомъ, сего числа даннымъ.

Статья 18.

Впредь до окончательнаго устройства городскихъ гминъ, Начальникъ Учебной Дирекціи призываетъ, по мѣрѣ возможности, мѣстныхъ жителей къ совѣщаніямъ о пользахъ и нуждахъ городскихъ училищъ и къ повѣркѣ расходованія училищныхъ суммъ.

Статья 19.

Начальникъ Учебной Дирекціи, тамъ гдѣ признаетъ возможнымъ, назначаетъ для управленія городскими начальными училищами особыхъ смотрителей. Смотрители опредѣляются изъ мѣстныхъ жителей, а въ городахъ, гдѣ имѣются высшія учебныя заведенія, должность сія поручается преимущественно одному изъ особенно благонадежныхъ учителей или профессоровъ таковыхъ заведеній. Въ городахъ значительныхъ, въ коихъ

II. O organizacyi i zarządzie szkół początkowych w miastach i miasteczkach.

Artykuł 16.

Szkoły początkowe po miastach i miasteczkach istniejące, nazywać się mają miejskimi.

Artykuł 17.

Nadzór ogólny nad szkołami początkowymi miejskimi, pod głównym zawiadywaniem Zarządu Oświecenia Publicznego, do zwierzchności Dyrekcyi Naukowej należy, na zasadzie przepisów zawartych w osobnym Ukazie w dniu dzisiejszym wydanym.

Artykuł 18.

Do czasu ostatecznego urządzenia gmin miejskich, Naczelnik Dyrekcyi Naukowej zwoływać będzie miejscowych mieszkańców, w miarę możności, dla wspólnego naradzenia się z nimi o użyteczności i potrzebach szkół miejskich i dla sprawdzenia wydatków z funduszów szkolnych.

Artykuł 19.

Naczelnik Dyrekcyi Naukowej, tam gdzie to uzna możliwym, ustanowi do zarządzania miejskimi szkołami początkowymi osobnych nadzorców. Nadzorcy ci wybrani być mają z pomiędzy miejscowych mieszkańców, a w miastach, gdzie są wyższe zakłady naukowe, obowiązki te poruczone zostaną przed innemi, jednemu z najgodniejszych zaufania nauczycieli lub professorów tych zakładów. W miastach znacznie

находится нѣсколько начальныхъ училищъ, могутъ быть назначаемы двое или болѣе смотрителей, и училища распределяются между ними, смотря по удобству.

Статья 20.

Смотритель городского училища имѣетъ въ отношеніи къ подвѣдомственному ему училищу тѣ же обязанности, какія постановлены въ ст. 9 для смотрителей гминныхъ и сельскихъ училищъ. Онъ отдаетъ отчетъ въ своихъ дѣйствіяхъ Начальнику Учебной Дирекціи. Тамъ, гдѣ не будетъ назначенъ особый смотритель городского училища, обязанности его возлагаются на учителя.

Статья 21.

Правила относительно назначенія денежнаго вознагражденія смотрителямъ городскихъ начальныхъ училищъ, равно какъ служебныя права, имъ присвоенныя, опредѣляются Учредительнымъ въ Царствѣ Комитетомъ, обще съ Совѣтомъ Управленія.

Статья 22.

Жители городовъ и мѣстечекъ могутъ учреждать новыя начальные училища, примѣняясь къ порядку, установленному въ ст. 11 для учрежденія таковыхъ же училищъ въ селахъ и деревняхъ и въ ст. 40 относительно избранія учителей. Въ случаѣ необходимости возведенія или капитальнаго исправленія училищнаго зданія, жители городовъ и мѣстечекъ могутъ пользоваться правомъ, означеннымъ въ ст. 14.

szych, w których jest kilka szkół początkowych, może być mianowanych dwóch lub więcej Nadzorców, i pomiędzy nich rozdzielone będą szkoły w sposób najdogodniejszy.

Artykuł 20.

Nadzorca szkoły miejskiej też same ma względem niej obowiązki, jakie w art. 9-m dla Nadzorców szkół gminnych i wioskowych są wskazane. Sprawozdanie z czynności swoich składa on Naczelnikowi Dyrekcyi Naukowej. Tam gdzie nie będzie ustanowiony osobny Nadzorca szkoły miejskiej, obowiązki te wkładają się na nauczyciela.

Artykuł 21.

Przepisy dotyczące wyznaczenia Nadzorców miejskich szkół początkowych pieniężnego wynagrodzenia, oraz określenia ich prerogatyw służbowych wydać ma Urządzący w Królestwie Komitet, wspólnie z Radą Administracyjną.

Artykuł 22.

Mieszkańcy miast i miasteczek mogą zakładać nowe szkoły początkowe, z zastosowaniem się do porządku w art. 11 co do urządzenia podobnych szkół w gminach i wioskach, oraz w art. 40 co do wyboru nauczycieli przepisanego. W razie koniecznej potrzeby pobudowania domu szkolnego lub gruntownej jego reparacyi, mieszkańcy miast i miasteczek mogą korzystać z prawa oznaczonego w art. 14.

III. О средствах содержания начальных училищъ, гминныхъ, сельскихъ и городскихъ, а также объ училищахъ отдельныхъ обществъ.

Статья 23.

Всѣ взимаемыя въ настоящее время на содержание начальныхъ училищъ, гминныхъ, сельскихъ и городскихъ, сборы или такъ называемыя складки сохраняются и впредь до тѣхъ поръ, пока не будутъ замѣнены другимъ, болѣе уравнивающимъ, на сей предметъ сборомъ.

Статья 24.

Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія, поручается издать правила для замѣна взимаемыхъ въ настоящее время училищныхъ складокъ общественнымъ сборомъ, распределеннымъ съ болѣею правильностью и соразмѣрностью между жителями.

Статья 25.

Отпускаемыя изъ казны и другихъ источниковъ суммы на содержание начальныхъ училищъ должны быть производимы по прежнему и присоединяемы къ училищному сбору, какой будетъ установленъ на основаніи предъидущей статьи.

Статья 26.

Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія, поручается подробно рассмотреть, какія казенныя подати и повинности лежатъ въ настоящее время на зданіяхъ начальныхъ училищъ, и представить на Наше утверждение правила объ освобожденіи сихъ зданій отъ таковыхъ податей и повинностей.

III. O środkach utrzymania początkowych szkół gminnych, wioskowych i miejskich, oraz o szkołach dla mieszkańców oddzielnych wyznań i pochodzenia.

Artykuł 23.

Wszelkie pobierane dotąd na utrzymanie początkowych szkół gminnych, wioskowych i miejskich, opłaty czyli tak zwane składki, zachowują się i nadal do czasu zastąpienia ich inną więcj ustosunkowaną na ten cel opłatą.

Artykuł 24.

Komitetowi Urządzającemu w Królestwie, wspólnie z Radą Administracyjną, pozostawia się wydać przepisy, co do zamiany pobieranych obecnie składek na szkoły, ogólną opłatą bardziej stosunkowo i sprawiedliwiiej między mieszkanców rozłożoną.

Artykuł 25.

Udzielane ze Skarbu i z innych źródeł summy na utrzymanie szkół początkowych mają być i nadal wypłacane, i do ogólnej opłaty na szkoły, jaka na zasadzie poprzedzającego artykułu ustanowioną zostanie, wcielane.

Artykuł 26.

Komitetowi Urządzającemu w Królestwie, wspólnie z Radą Administracyjną poleca się przejrzeć ściśle, jakie podatki skarbowe i powinności ciążą obecnie zabudowania szkół początkowych i przedstawić do Naszego zatwierdzenia przepisy, względem zwolnienia tych zabudowań od podatków takich i powinności.

Статья 27.

Могущіе образоваться остатки отъ суммъ гминныхъ или сельскихъ училищъ, изъ какого бы источника суммы сии ни поступали, предоставляются въ распоряженіе подлежащей гмины или сельскаго общества, для употребленія исключительно въ пользу училищъ той гмины или того сельскаго общества.

Статья 28.

Остатки отъ суммъ городскихъ начальныхъ училищъ отправляются въ мѣстную кассу и могутъ быть употребляемы также единственно на начальные училища того города или мѣстечка, гдѣ остатки сии образовались. Остатки же отъ суммъ указанныхъ ниже, въ ст. 29, отдѣльныхъ училищъ оставляются въ полномъ распоряженіи жителей, коимъ принадлежатъ сии училища для употребленія на надобности оныхъ.

Статья 29.

Жителямъ городскихъ и сельскихъ гминъ, которые отличаются отъ общаго населенія по своему языку (какъ-то: русскимъ, пѣмцамъ, литовцамъ, и т. д.) или по вѣроисповѣданію (какъ-то: православнымъ, греко-уніатамъ, протестантамъ, евреямъ и проч.) предоставляется учреждать отдѣльные училища на общемъ основаніи, при чемъ жители сии, въ случаѣ бѣдности, могутъ пользоваться пособіемъ, означеннымъ въ ст. 13.

Статья 30.

Существующія въ настоящее время отдѣльные училища для начального образованія дѣтей евангелическо-аугсбургскаго и реформатскаго исповѣданій или такъ называемые кантораты, остав-

Artykuł 27.

Oszczędności mogące się osiągnąć na funduszach szkół początkowych, gminnych lub wioskowych, z jakiegobykolwiek źródła fundusze te wpłynęły, pozostawiają się do wolnego rozporządzenia właściwej gminy lub gromady wioskowej, dla wyłącznego użycia ich na korzyść szkół téjże gminy lub gromady wioskowej.

Artykuł 28.

Oszczędności osiągnięte na funduszach szkół początkowych miejskich, odsyłane być mają do kassy miejscowej i również mogą być używane jedynie na potrzeby szkół początkowych tego miasta lub miasteczka, gdzie oszczędności te nastąpiły. Osiągnięte zaś na funduszach osobnych szkół, o których niżej w art. 29 jest mowa, oddają się do wolnego rozporządzenia mieszkańców, do których szkoły te należą, w celu użycia ich na potrzeby tychże szkół.

Artykuł 29.

Mieszkańcom gmin miejskich i wiejskich, odróżniającym się od ogółu ludności językiem, (jako to: Rossjanom, Niemcom, Litwinom i t. d.), lub religją (jako to: Prawosławnym, Greko-unitom, Protestantom, Żydom i t. p.) pozwala się zakładać oddzielne szkoły, na ogólnej zasadzie; przyczém mieszkańcy ci, w razie niezamożności, mogą korzystać z pomocy zapewnionej w art. 13.

Artykuł 30.

Istniejące obecnie oddzielne szkoły początkowe dla dzieci wyznań ewangelicko-augsburgskiego i ewangelicko-reformowanego, czyli tak zwane Kantoraty, pozostawiają się na dawnéj

ляются на прежнемъ основаніи, исключительно въ вѣдѣніи подлежащихъ консисторій, подъ общимъ лишь надзоромъ Учебныхъ Дирекцій; при чемъ означеннымъ консисторіямъ предоставляется учреждать, на томъ же основаніи, и новыя училища сего рода.

Статья 31.

Въ случаѣ учрежденія отдѣльныхъ училищъ, упомянутыхъ въ ст. 29, та часть населенія, для которой сии училища учреждены, при указанномъ въ ст. 24 новомъ распредѣленіи училищнаго сбора, должна быть освобождена отъ участія въ ономъ.

Статья 32.

Указанные въ ст. 29 жители, не исключая евреевъ, могутъ также, по своему усмотрѣнію, пользоваться гминнымъ и городскимъ училищемъ, при чемъ имъ предоставляется назначать въ сіе училище особаго законоучителя или учителя своего языка.

IV. Объ учителяхъ и учительницахъ начальныхъ училищъ.

Статья 33.

Во всѣхъ вообще начальныхъ училищахъ преподаваніе можетъ быть поручаемо какъ учителямъ, такъ и учительницамъ.

Статья 34.

Учителями и учительницами въ начальныхъ училищахъ могутъ быть лица всѣхъ сословій и вѣроисповѣданій, за поименованными ниже изъятіями. Порядокъ назначенія учителей и учительницъ изложенъ въ ст. 38, 40 и 41.

zasadzie, w wyłącznymъ zawiadywaniu właściwychъ konsystorzów, pod ogólnymъ jedynie nadzoremъ Dyrekcyi Naukowej; przyczemъ rzeczonymъ Konsystorzomъ dozwala się na téjże zasadzie i nowe tego rodzaju zakładać szkoły.

Artykuł 31.

W razie urządzenia oddzielnychъ szkół, o których w artykule 29 jest mowa, ta część ludności, dla której szkoły te są założone, przy zaprowadzeniu oznaczonego w art. 24 rozkładu nowego opłaty szkolnej, od należenia do takowej uwolnioną być ma.

Artykuł 32.

Wymienieni w art. 29 mieszkańcy, nie wyłączając żydów, mogą téż według swego uznania, korzystać ze szkoły gminnej lub miejskiej, przytém wolno im mieć przy szkole osobnego nauczyciela ich religii lub języka.

IV. O nauczycielach i nauczycielkach szkół początkowych.

Artykuł 33.

We wszystkich w ogólności szkołach początkowych wykład przedmiotów zarówno nauczycielom, jak i nauczycielkom powierzonym być może.

Artykuł 34.

Nauczycielami i nauczycielkami w szkołach początkowych mogą być osoby wszelkiego stanu i wyznania, z wyjątkami niżej zastrzeżonemi. Porządek mianowania nauczycieli i nauczycielek wyłożony jest w art. 38, 40 i 41.

Статья 35.

Учителями и учительницами въ начальныхъ училищахъ не могутъ быть лица, принадлежащія къ монашескимъ ординамъ или обществамъ, какъ мужскимъ, такъ и женскимъ.

Статья 36.

Въ русскихъ приходахъ Холмской греко-униатской епархіи (Люблинской и Августовской губерній) учителями и учительницами назначаются непременно русскіе же и преимущественно лица греко-униатскаго вѣроисповѣданія.

Статья 37.

Право занимать должности учителей и учительницъ начальныхъ училищъ распространяется и на иностранныхъ подданныхъ.

Статья 38.

Учители и учительницы начальныхъ гминныхъ и сельскихъ училищъ назначаются, изъ числа лицъ, извѣстныхъ своимъ благонадежнымъ поведеніемъ, либо по выбору подлежащаго гминнаго или сельскаго схода, либо съ вѣдома и согласія подлежащаго схода, гминнымъ войтомъ вмѣстѣ съ лавниками и солтысами. Избранное лицо утверждается Начальникомъ Учебной Дирекціи, если онъ, по надлежащемъ испытаніи, удостовѣрится, что лицо сіе обладаетъ познаніями, нужными для элементарнаго преподаванія. Утвержденные такимъ образомъ учитель или учительница допускаются немедленно къ отправленію своей должности, и отъ нихъ не требуется никакихъ особыхъ аттестатовъ или квалификацій. Въ случаѣ неутвержденія Начальникомъ Учебной Дирекціи избраннаго лица, долженъ быть сдѣланъ новый выборъ.

Артикулъ 35.

Nauczycielami lub nauczycielkami w szkołachъ początkowychъ nie mogą być osoby należące do zgromadzeń zakonnychъ, takъ męzkichъ jakъ i żeńskichъ, lub do kongregacyi.

Артикулъ 36.

W parafiachъ ruskichъ, Chełmskiej greko-unickiej diecezji (w guberniachъ Lubelskiej i Augustowskiej), nauczycielami i nauczycielkami nieodmiennie sami tylko ruscy, a przede-wszystkiѣmъ greko-unickiego wyznania, mianowani być mogą.

Артикулъ 37.

Prawo zajmowania posadъ nauczycieli i nauczycielekъ szkółъ początkowychъ, rozciąga się i na zagranicznychъ poddanychъ.

Артикулъ 38.

Nauczyciele i nauczycielki szkółъ początkowychъ gminnychъ i wioskowychъ wybierani być mają zъ pomiędzy osóbъ znanychъ zъ nieposzlakowanego prowadzenia się, bądź przezъ samo zebranie właściwejъ gminy lub wioski, bądź też za wiedzą i zgodą tegożъ zebrania, przezъ Wójta gminy zъ ławnikami i solтыsami. Wybraną osobę zatwierdza Naczelnikъ Dyrekcyi Naukowej, jeśli po należyтѣmъ zbadaniu przekona się, że таъ posiada wiadomości do elementarnego nauczania potrzebne. Zatwierdzony wъ tenъ sposóbъ nauczyciel lub nauczycielka, mają być zarazъ dopuszczeni do objęcia swychъ obowiązkówъ, bezъ wymagania odъ nichъ jakichъбądź szczególnychъ świadectwъ lub kwalifikacyj. Wъ razie niezatwierdzenia przezъ Naczelnika Dyrekcyi Naukowejъ wybranejъ osoby, nowy wybórъ nastąpić powinienъ.

Статья 39.

За благонадежность избраннаго въ учителя или учительницы лица отвѣчаютъ, какъ гминный войтъ, такъ и солтысы подлежащихъ сельскихъ гминъ.

Статья 40.

Учители и учительницы городскихъ начальныхъ училищъ избираются Начальникомъ Учебной Дирекціи, который при этомъ, принимая, по мѣрѣ возможности, въ соображеніе указанія мѣстныхъ жителей, соблюдаетъ правила, изложенныя въ предъидущихъ статьяхъ.

Статья 41.

Въ отдѣльныхъ училищахъ, учреждаемыхъ на основаніи ст. 29, учителя и учительницы назначаются по выбору той части населенія, для которой учреждены сии училища, и утверждаются Начальникомъ Учебной Дирекціи, порядкомъ, установленнымъ въ ст. 38. Настоящее правило распространяется и на учителей и учительницъ, которымъ поручается, на основаніи ст. 32, отдѣльное преподаваніе какого либо языка или закона Божія.

Статья 42.

Жители, коимъ, на основаніи предъидущихъ статей, представлено избраніе учителей и учительницъ, имѣютъ также право представлять объ удаленіи ихъ отъ порученной имъ должности, еслибы они не оправдали оказаннаго имъ довѣрія. Независимо отъ сего, Начальникъ Учебной Дирекціи имѣетъ право отрѣшать отъ должности всякаго учителя или учительницу начальнаго училища, коль скоро онъ удостовѣрится, что

Артикулъ 39.

Za osobę wybraną na nauczyciela lub nauczycielkę, że godną jest położonego w niej zaufania, odpowiadają Wójt gminy i sołtysi właściwych gmin.

Артикулъ 40.

Nauczycieli i nauczycielki miejskich szkół początkowych wybiera Naczelnik Dyrekcji Naukowej, który, mając przytém, ile możności, na uwadze wskazania miejscowych mieszkańców, zachować ma przepisy w poprzedzających artykułach zawarte.

Артикулъ 41.

W oddzielnych szkołach, na zasadzie art. 29 urzędzonych, wybór nauczycieli i nauczycielek, należy do tój części ludności, dla której szkoły te są urządzone, i zatwierdza się przez Naczelnika Dyrekcji Naukowej, przepisany w art. 38 porządkiem. Przepis niniejszy rozciąga się i do nauczycieli i do nauczycielek, którym z mocy art. 32 powierza się oddzielny wykład jakiegobądź języka lub nauki religii.

Артикулъ 42.

Mieszkańcy, którym z mocy poprzedzających artykułów pozostawiony jest wybór nauczycieli i nauczycielek, mają niemniej prawo przedstawiać ich do uwolnienia od poruczonych im obowiązków, jeśli ci zawiedli położone w nich zaufanie. Pomimo tego Naczelnik Dyrekcji Naukowej ma także prawo usunąć od obowiązków każdego nauczyciela lub nauczycielkę szkoły początkowej, za powzięciem przekonania,

лицо сіе, своимъ преподаваніемъ или своимъ поведеніемъ, можетъ имѣть вредное вліяніе на юношество.

Статья 43.

Учители и учительницы гминныхъ и сельскихъ училищъ имѣютъ право, сверхъ опредѣленнаго жалованья, на квартиру съ отопленіемъ. Кроме того, на заботливость подлежащихъ обществъ возлагается отводить имъ, въ случаѣ возможности, въ пользованіе, пока они состоятъ въ должности, огородъ и участокъ полевой земли или назначать, взаменъ сего, опредѣленный *сытъ* зерноваго хлѣба или денежное вознагражденіе.

Учители и учительницы городскихъ училищъ имѣютъ право, сверхъ жалованья, на квартиру съ отопленіемъ и, гдѣ возможно, съ огородомъ, или на надлежащее денежное вознагражденіе.

Начальникъ Учебной Дирекціи будетъ пенить о томъ, чтобы указанная въ сей статьѣ выгоды были предоставляемы учителямъ и учительницамъ, на сколько будетъ возможно по мѣстнымъ обстоятельствамъ.

Статья 44.

Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія, поручается войти въ соображеніе объ увеличеніи жалованья, нынѣ получаемаго учителями и учительницами начальныхъ училищъ и представить, въ скоромъ по возможности времени, на Наше утвержденіе размѣры такового увеличенія и норму, ниже которой не можетъ быть назначаемо жалованье учителямъ и учительницамъ означенныхъ училищъ, а равно способъ покрытія расхода на возвышеніе учительскаго жалованья.

że ten lub ta wykładem swoim albo postępowaniem szkodliwy wpływ na młodzież wywrzeć może.

Artykuł 43.

Nauczyciele i nauczycielki szkół gminnych i wioskowych, oprócz płacy im wyznaczonej, mają prawo do mieszkania z opałem. Nadto zaleca się staraniu właściwych zebrań, wydzielać im, gdzie tego możność dozwoli, na czas pozostawiania ich w obowiązku, ogród i kawałek roli, lub w miejsce tego, wyznaczać zsypp pewnej ilości zboża w ziarnie, lub téż wynagrodzenie pieniężne.

Nauczyciele i nauczycielki szkół miejskich, oprócz płacy, mają niemniej prawo do mieszkania z opałem, i gdzie tego możność dozwoli, z ogrodem, lub do odpowiedniego pieniężnego wynagrodzenia.

Naczelnik Dyrekcyi Naukowej starać się ma, aby wymienione w tym artykule dogodności, o ile tylko miejscowość dozwoli, nauczycielom i nauczycielkom dostarczane były.

Artykuł 44.

Urządzącemu w Królestwie Komitetowi wspólnie z Radą Administracyjną poleca się rozważyć przedmiot o powiększeniu płacy dotąd przez nauczycieli i nauczycielki szkół początkowych pobieranéj i przedstawić, w jak najkrótszym ile można czasie, do NASZEGO zatwierdzenia wysokość tego powiększenia i normę, niżej której płaca nauczycieli i nauczycielek rzeczonych szkół nie będzie mogła być wyznaczoną, a zarazem sposób pokrycia przybywającego na powiększenie płac nauczycielskich wydatku.

Статья 45.

Учители и учительницы начальных училищъ, гминныхъ, сельскихъ и городскихъ, которые, оставаясь при одномъ и томъ же училищѣ въ продолженіе опредѣленнаго числа лѣтъ, заслужатъ притомъ особеннаго поощренія своими трудами, своимъ поведеніемъ и приносимою ими пользою, будутъ представляемы Учебною Дирекціею къ прибавочному окладу изъ казны. Учредительный Комитетъ, обще съ Совѣтомъ Управленія, постановитъ подробныя правила о размѣрѣ и срокахъ выслуги сихъ прибавочныхъ окладовъ, объ условіяхъ обращенія ихъ въ пенсію и о случаяхъ, когда они будутъ прекращаемы, равно какъ о томъ, въ какихъ случаяхъ подобная милость можетъ быть распространена на учителей и учительницъ отдѣльныхъ училищъ (ст. 29) или на тѣхъ особыхъ преподавателей, о коихъ упоминается въ ст. 32.

Статья 46.

Въ виду чрезвычайныхъ обстоятельствъ края, на Начальниковъ Учебныхъ Дирекцій возлагается, при первомъ посѣщеніи ими начальныхъ училищъ, удостовѣриться въ благонадежности нынѣшнихъ учителей и учительницъ и поставить подлежащимъ обществамъ на видъ, что, въ случаѣ, если лица сіи окажутся виновными въ распространеніи вредныхъ толковъ и внушеній, или въ какихъ либо враждебныхъ общественному порядку замыслахъ, то общество подлежитъ будетъ денежному штрафу, въ размѣрахъ годоваго оклада жалованья, нынѣ получаемаго таковымъ лицомъ. Учители и учительницы, которые будутъ признаны Начальникомъ Учебной Дирекціи благонадежными, утверждаются имъ въ должности; прочіе исключаются изъ учебнаго вѣдомства.

Artykuł 45.

Nauczyciele i nauczycielki szkół początkowych gminnych, wioskowych i miejskich, którzy zostając przy jednej i téjże samej szkole przez oznaczoną liczbę lat, zasłużą obok tego na szczególne względy pracą swoją, postępowaniem i użytecznością, przedstawiani być mają przez Naczelników Dyrekcyj Naukowych do dodatkowej ze Skarbu płacy. Urządzający Komitet wspólnie z Radą Administracyjną wyda szczegółowe przepisy określające wysokość tych dodatków i liczbę lat do ich wysługi; warunki zaliczenia tychże dodatków do pensyi emerytalnej i przypadki pociągające za sobą ich utratę, również jak i to, kiedy podobne dobrodziejstwo rozciągnięte być może i do nauczycieli i nauczycielek oddzielnych szkół (art. 29) lub do nauczycieli, o których w art. 32 jest wzmianka.

Artykuł 46.

Z powodu nadzwyczajnych okoliczności krajowych, na Naczelników Dyrekcyj naukowych wkłada się obowiązek, przy pierwszym przez nich zwiedzeniu szkół początkowych, przekonać się, jak dalece dotychczasowi nauczyciele i nauczycielki odpowiadają położonemu w nich zaufaniu, i zapowiedzieć właściwym zebraniom, że w razie jeśli osoby te okazały się winnymi rozsiewania szkodliwych wieści, albo poddawiania, lub jakichbądź innych przeciwnych ogólnemu porządkowi zamiarów, zebranie to ulegnie karze pieniężnej, wyrównywującej rocznej płacy obecnie przez winnego pobieranej. Nauczyciele i nauczycielki, których Naczelnik Dyrekcyj Naukowej uzna usprawiedliwionymi położone w nich zaufanie, na zajmowanych miejscach zatwierdzeni zostaną, a wszyscy inni ze służby po części naukowej będą usunięci.

V. О преподаваніи въ начальныхъ училищахъ.

Статья 47.

Начальные училища разделяются на одноклассныя и двухклассныя. Имѣющіяся нынѣ двухклассныя училища не могутъ быть обращаемы въ одноклассныя безъ особенно уважительныхъ причинъ, о коихъ представлено будетъ гминнымъ или сельскимъ сходомъ, либо городскимъ начальствомъ и жителями городовъ, на разрѣшеніе Начальника Учебной Дирекціи. Одноклассныя училища могутъ быть, по желанію подлежащихъ обществъ, обращаемы въ двухклассныя, коль скоро жители назначатъ достаточныя средства къ содержанию втораго (или вышшаго) класса. При учрежденіи сихъ классовъ и управленіи ими, какъ равно при назначеніи для нихъ учителей и учительницъ, соблюдаются общія правила, въ семъ указѣ постановленныя.

Статья 48.

Если сельское или городское общество имѣетъ при начальномъ училищѣ, общемъ для дѣтей обоюго пола, кромѣ учителя, еще учительницу, то устраиваются по возможности особыя отдѣленія или классы для мальчиковъ и для дѣвочекъ. Впрочемъ, не возбраняется поручать все преподаваніе въ начальномъ училищѣ одной учительницѣ.

Статья 49.

Преподаваніе во всѣхъ начальныхъ училищахъ производится на природномъ языкѣ жителей города, гмины или селенія, дѣти коихъ посѣщаютъ школу, какъ то: польскомъ, русскомъ, литовскомъ, нѣмецкомъ. При семъ наблюдаются слѣдующія правила:

V. Wykład nauk w szkołach początkowych.

Artykuł 47.

Szkoły początkowe dzielą się na jednoklassowe i dwuklassowe. Istniejące obecnie o dwóch klassach szkoły nie mogą być na jednoklassowe zmienione, bez ważnych do tego pobudek, które zebrania gminne lub wioskowe, albo zwierzchności miejskie, i sami mieszkańcy miast przedstawić mają do decyzji Naczelnika Dyrekcyi Naukowej. Jednoklassowe szkoły, na żądanie właściwych zebrań, na dwuklassowe zmieniane być mogą, jeżeli mieszkańcy dostarczą dostateczne na utrzymanie drugiej (czyli wyższej) klasy, fundusze. Urządzenie rzeczonych klass i zawiadywanie nimi, oraz wybór do nich nauczycieli i nauczycielek odbywać się ma według ogólnych, w Ukazie niniejszym postanowionych przepisów.

Artykuł 48.

Jeżeli przy szkole początkowej wiejskiej lub miejskiej, wspólnej dla dzieci obojój płci, utrzymywana jest, oprócz nauczyciela, nauczycielka, to ile możność dozwoli, urządzone być mają osobne oddziały czyli klasy dla chłopców, a osobne dla dziewcząt. Nie zabrania się wszakże powierzyć uczenie w szkole początkowej samej tylko nauczycielce.

Artykuł 49.

Przedmioty we wszystkich szkołach początkowych wykładane być winny w języku rodowitym mieszkańców miasta, gminy lub wioski, których dzieci uczęszczają do szkoły, jako to: w polskim, ruskim, litewskim, niemieckim, przy czem następujące przepisy zachować należy:

a) Если училище посѣщается дѣтьми, принадлежащими къ разнымъ племенамъ, то преподаваніе производится на языкѣ большинства учениковъ или ученицъ. Могущія встрѣтиться при этомъ сомнѣнія относительно опредѣленія большинства учащихъ разрѣшаются на основаніи ближайшаго указанія Учредительнаго Комитета.

b) Тамъ, гдѣ въ начальномъ училищѣ учреждено будетъ, на основаніи ст. 32, отдѣльное преподаваніе Закона Божія или другаго предмета, преподаваніе сіе производится на природномъ языкѣ тѣхъ жителей, для дѣтей которыхъ назначено это отдѣльное преподаваніе.

c) Въ отдѣльныхъ училищахъ, упоминаемыхъ въ ст. 29, преподаваніе производится на природномъ языкѣ жителей, учредившихъ таковое отдѣльное училище.

Статья 50.

Во всѣхъ начальныхъ училищахъ, городскихъ, гминныхъ и сельскихъ, дѣти обучаются, съ соблюденіемъ правилъ, означенныхъ въ ст. 49, слѣдующимъ предметамъ:

- 1) Закону Божію, по краткому Катихизису соответственнаго вѣроисповѣданія, а равно молитвамъ и Священной исторіи.
- 2) Чтенію печатныхъ книгъ и рукописи на природномъ языкѣ, съ необходимымъ при этомъ объясненіемъ.
- 3) Чистописанію на томъ же языкѣ.
- 4) Основнымъ правиламъ ариметики, съ понятіями о мѣрахъ, вѣсахъ и деньгахъ, употребляемыхъ въ Имперіи и Царствѣ.

Къ этимъ предметамъ, для обученія обязательнымъ, прибавляется, по желанію подлежащихъ обществъ, чтеніе и письмо по русски. Равнымъ образомъ, тамъ гдѣ польскій языкъ не составляетъ природнаго языка жителей, общества могутъ, если найдутъ нужнымъ, прибавить къ предметамъ преподаванія чтеніе и письмо по польски.

a) Jeśli do szkoły uczęszczają dzieci różnych narodowości, to przedmioty wykładane być winny w języku większości uczniów lub uczennic. Mogąca zajść co do téj większości uczących się wątpliwość, rozstrzyganą będzie według bliższego wskazania Urządającego Komitetu.

b) Tam, gdzie przy szkole początkowej, na zasadzie art. 32, zaprowadzony będzie oddzielny wykład nauki religii lub innego jakiego przedmiotu, wykład takowy odbywać się ma w rodowitym języku tych mieszkańców, dla dzieci których jest przeznaczony.

c) W szkołach oddzielnych, o których mowa w art. 29, przedmioty wykładane będą w rodowitym języku tych mieszkańców, którzy szkoły takowe urządzili.

Artykuł 50.

We wszystkich szkołach początkowych gminnych, wioskowych i miejskich wykładane być mają dzieciom, z zachowaniem wyżej przywiedzionych w art. 49 przepisów, następujące przedmioty:

- 1) religia, według krótkiego katechizmu właściwego wyznania, pacierz i historia święta;
- 2) czytanie książek drukowanych i pisma w rodowitym języku, z potrzebnymi przy tém wyjaśnieniami;
- 3) pisanie w tymże języku;
- 4) zasadnicze działania arytmetyczne z wykładem miar, wag i pieniędzy używanych w Cesarstwie i Królestwie.

Do tych przedmiotów obowiązujących dodaje się, na żądanie właściwych mieszkańców, nauka czytania i pisania po rusku. Również, tam gdzie język polski nie stanowi rodowitego języka mieszkańców, mogą oni, jeśli tego uznają potrzebę, dodać do wykładanych przedmiotów, naukę czytania i pisania po polsku.

Независимо отъ сего, дѣтямъ могутъ быть преподаваемы практическія свѣдѣнія изъ нѣкоторыхъ указанныхъ въ ст. 56 предметовъ, особенно полезныхъ по мѣстному быту жителей.

Статья 51.

Въ училищахъ, посѣщаемыхъ дѣтьми греко-уніатскаго вѣроисповѣданія, дѣти сіи обучаются, кромѣ природнаго языка русскаго, также чтенію славяно-церковной печати.

Статья 52.

Въ училищахъ женскихъ, а также общихъ для дѣтей обоего пола, если при нихъ состоитъ учительница, дѣвочки обучаются нужнѣйшимъ рукодѣліямъ.

Статья 53.

Въ свободное отъ уроковъ время, дѣти могутъ быть обучаемы пѣнію, если этого пожелаетъ общество, для котораго училище учреждено.

Статья 54.

Въ начальныхъ училищахъ, гминныхъ и сельскихъ, Закону Божію, молитвамъ и Священной исторіи обучаетъ либо учитель, преподающій другіе предметы, либо мѣстный приходскій Священникъ, по усмотрѣнію общества, завѣдывающаго училищемъ, и съ разрѣшенія Начальника Учебной Дирекціи. Въ случаѣ, если законоучителемъ будетъ приходскій Священникъ, то общество обязано назначить ему за это особое денежное вознагражденіе, по взаимному съ нимъ соглашенію. Въ городскихъ училищахъ, за исключеніемъ случаевъ, указанныхъ въ ст. 41, Начальникъ Учебной Дирекціи назначаетъ для преподава-

Oprócz tego, mogą być wykładane dzieciom praktyczne wiadomości z niektórych wskazanych w art. 56 przedmiotów, dla miejscowego zajęcia mieszkańców najwięcej przydatnych.

Artykuł 51.

W szkołach uczęszczanych przez dzieci greko-unickiego wyznania, oprócz rodowitego ruskiego języka, udzielaną im być ma nauka czytania staro-słowiańskiego druku.

Artykuł 52.

W szkołach żeńskich, jako też wspólnych dla dzieci obojjej płci, jeśli przy nich znajduje się nauczycielka, dziewczęta uczyć się mają najpotrzebniejszych robót kobiecych.

Artykuł 53.

W chwilach swobodnych od nauki, dzieci mogą uczyć się śpiewu, na żądanie mieszkańców, dla których szkoła urządzoną została.

Artykuł 54.

W szkołach początkowych gminnych i wioskowych, naukę religii, pacierza i historyi świętej wykladać ma, albo nauczyciel innych przedmiotów lub miejscowy Proboszcz, według uznania zebrania zawiadującego szkołą i za decyzją Naczelnika Dyrekcyi Naukowej. W razie jeśli nauczycielem religii będzie miejscowy Proboszcz, zebranie zawiadujące szkołą obowiązane jest wyznaczyć mu za to osobne wynagrodzenie pieniężne, podług wzajemnej z nim umowy.

W szkołach miejskich, z wyjątkiem przypadków w art. 41 wskazanych, Naczelnik Dyrekcyi Naukowej mianuje do

нія Закона Божія особаго законоучителя или поручаетъ этотъ предметъ учителю, принимая при этомъ въ соображеніе желаніе мѣстныхъ жителей и средства училища.

Статья 55.

Въ высшихъ (вторыхъ) классахъ начальныхъ училищъ, дѣти совершенствуются въ чтеніи и письмѣ на природномъ языкѣ и въ ариметикѣ; имъ преподаются также первоначальныя свѣдѣнія объ окружающей природѣ и мѣстности. Кроме того, по желанію общества, они обучаются чтенію и письму по русски, равнымъ образомъ они могутъ быть обучаемы чтенію и письму по польски въ тѣхъ мѣстностяхъ, гдѣ польскій языкъ не составляетъ природнаго языка жителей.

Статья 56.

Независимо отъ указанныхъ выше предметовъ, дѣтямъ въ высшихъ (вторыхъ) классахъ начальныхъ училищъ преподаются практическія свѣдѣнія о сельскомъ хозяйствѣ, счетоводствѣ и т. п., а также, преимущественно въ городахъ, о необходимыхъ въ мѣстномъ быту отрасляхъ промышленности и ремеслъ, и другихъ такого рода предметахъ, смотря по тому, какіе изъ сихъ предметовъ признаются жителями особенно полезными. Равнымъ образомъ, если при высшемъ классѣ состоитъ учительница, на нее возлагается обученіе рукодѣліямъ и преподаваніе дѣтямъ свѣдѣній, особенно полезныхъ въ домашнемъ хозяйствѣ.

Статья 57.

Заключеніе съ учителями условій о томъ, примутъ ли они на себя обученіе Закону Божію, а также о томъ, какіе изъ означенныхъ въ предъидущихъ статьяхъ дополнительныхъ къ обя-

науки религіи особнаго наuczyciela, lub powierza wykład tego przedmiotu miejscowemu nauczycielowi, mając przy tém na względzie życzenia miejscowych mieszkańców i zasoby szkoły.

Artykuł 55.

W wyższej (drugiej) klasie szkół początkowych, dzieci doskonalały się w nauce czytania i pisania w rodowitym języku i w arytmetyce; udzielane im także będą wiadomości początkowe o otaczającej przyrodzie i miejscowości. Prócz tego na żądanie mieszkańców uczyć się mają czytać i pisać po rusku, również, w tych miejscach, gdzie język polski nie jest rodowitym narzeczem, uczyć się mogą czytać i pisać po polsku.

Artykuł 56.

Oprócz wyszczególnionych powyżej przedmiotów, dzieciom w wyższej klasie (drugiej) szkół początkowych wykładają się praktycznie wiadomości: o gospodarstwie wiejskiem, rachunkowości i t. p., a także szczególnie po miastach, o potrzebnych, do miejscowego zajęcia mieszkańców zastosowanych, gałęziach przemysłu i rzemiosłach, oraz innych tego rodzaju przedmiotach, z uwagą na to, które z tych przedmiotów za najużyteczniejsze przez mieszkańców uznane zostaną. Podobnie, jeśli przy wyższej klasie znajduje się nauczycielka, wkłada się na nią obowiązek uczenia robót kobiecych i wykładania dzieciom najpotrzebniejszych w domowym gospodarstwie wiadomości.

Artykuł 57.

Zawieranie z nauczycielami umów w przedmiocie podjęcia się przez nich wykładu nauki religii, lub innych jakich z pomiędzy wyszczególnionych w powyższych artykułach

зательному курсу предметовъ будутъ ими преподаваемы, предоставляется: въ гминныхъ училищахъ — гминному войту, обществу лавниками и смотрителемъ; въ училищахъ, содержимыхъ однимъ сельскимъ обществомъ, — самому обществу и солтысу; въ городскихъ училищахъ — Начальнику Учебной Дирекціи, который при семъ будетъ принимать въ соображеніе желаніе мѣстныхъ жителей, для которыхъ училища учреждены.

Статья 58.

Время и срокъ вакацій опредѣляется Учебною Дирекціею, по соображенію съ мѣстными обстоятельствами и желаніемъ жителей, при чемъ въ большихъ городахъ вакаціи въ начальныхъ училищахъ назначаются преимущественно въ тѣ же сроки, какъ и въ среднихъ учебныхъ заведеніяхъ.

Статья 59.

Преподаваніе во всѣхъ начальныхъ училищахъ производится по руководствамъ, одобреннымъ Управленіемъ Народнаго Просвѣщенія, съ разрѣшенія Учредительнаго Комитета. Означенное Управленіе, по тщательномъ просмотрѣ имѣющихся руководствъ для начального образованія въ Царствѣ, представитъ Комитету, какія именно изъ сихъ руководствъ, какъ наилучшія, должны быть впредь употребляемы въ начальныхъ училищахъ и какія затѣмъ не должны быть допускаемы.

Статья 60.

Начальникамъ Учебныхъ Дирекцій вмѣняется въ обязанность наблюдать, чтобы преподаваніе въ начальныхъ училищахъ было производимо на точномъ основаніи изложенныхъ правилъ.

предметовъ дополнительныхъ до курсовъ obowiązующихъ, вкладывается: въ школахъ гминныхъ — на Войта гмины wraz z Ławnikami i Nadzorcą; въ школахъ вioskowychъ kosztemъ одной только gromady wioskowejъ utrzymywanychъ, — на самą gromadę i sołtysa; въ школахъ miejskichъ — на Naczelnika Dyrekcyi Naukowej, który przy tychъ umowachъ на uwadze mieć będzie życzenia mieszkańców, dla którychъ szkoła urządzoną została.

Artykuł 58.

Czas i trwanie wakacyi stanowi Dyrekcyja Naukowa, stosownie do miejscowychъ okoliczności i życzenia mieszkańców, w znaczniejszychъ atoli miastach, wakacye dla szkół początkowychъ głównie zastosowane być winny do przepisówъ w średnichъ zakładachъ naukowychъ obowiązujących.

Artykuł 59.

Wykładъ przedmiotówъ dla szkół początkowychъ przepisanychъ, odbywać się ma podługъ książekъ elementarnychъ, jakie Zarządъ Oświecenia Publicznego, w skutekъ decyzji Komitetu Urządzającego zaleci. Zarządъ rzeczony dopełni ścisły przeglądъ używanychъ dotądъ do początkowego nauczania w Królestwie książekъ elementarnychъ i przedstawi Komitetowi, które mianowicie z nichъ, jako najlepsze, dla dalszego ichъ po szkołachъ początkowychъ używania, pozostać będą mogły, a które z nichъ nie mają być dozwolone.

Artykuł 60.

Na Naczelnikówъ Dyrekcyj Naukowychъ wkłada się obowiązekъ mieć nadzórъ, aby wykładъ przedmiotówъ po szkołachъ początkowychъ odbywałъ się w ścisłymъ zastosowaniu do zawartychъ tu przepisówъ.

VI. Общія правила.

Статья 61.

Постановленіями, въ семь указъ заключающимися, замѣняются вполнѣ соотвѣтственныя главы (отъ I до VII включительно) Устава 8 (20) Мая 1862 года о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ и отмѣняются всѣ другія постановленія, несогласныя съ настоящимъ указомъ.

Статья 62.

Развитіе настоящаго указа и изданіе соотвѣтственныхъ инструкцій предоставляется Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія.

Статья 63.

Исполненіе сего указа, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, возлагается на Намѣстника Нашего въ Царствѣ и на прочія Правительственныя Учрежденія по принадлежности.

Данъ въ Югенгеймѣ (близъ Дармштадта), Августа 30 (Сентября 11) дня 1864 года.

(подписано) АЛЕКСАНДРЪ.

VI. Ogólne przepisy.

Artykuł 61.

Zamieszczone w tym Ukazie przepisy zastąpią w zupełności odpowiednie rozdziały (od I do VII włącznie) Ustawy z dnia 8 (20) Maja 1862 roku o Wychowaniu Publiczném w Królestwie Polskim i mocą ich uchylają się wszelkie inne, niezgodne z niniejszym Ukazem postanowienia.

Artykuł 62.

Rozwinięcie niniejszego Ukazu i wydanie odpowiednich Instrukcyj poleca się Urządzącemu w Królestwie Komitetowi wspólnie z Radą Administracyjną.

Artykuł 63.

Wykonanie niniejszego Ukazu, który w Dzienniku Praw zamieszczony być ma, wkłada się na Namiestnika Naszego w Królestwie i na inne Władze Rządowe, w czym do której należy.

Dan w Jugenheimie, (pod Darmsztadem), dnia 30 Sierpnia (11 Września) 1864 r.

przez CESARZA i KRÓLA, Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) W. Płatonow.

N° 65.

О расходах на устройство начальных училищъ.

Выписка изъ журнала 33-го засѣданія Учредительнаго Комитета въ Царствѣ Польскомъ 28 Октября (9 Ноября) 1864 г.

Статья 187.

Постановленіемъ соединеннаго присутствія Учредительнаго Комитета и Совѣта Управленія въ Царствѣ Польскомъ, 22 Сентября (4 Октября) 1864 года, Главному Директору Народнаго Просвѣщенія поручено было, на основаніи 44 ст. Высочайшаго указа о начальныхъ училищахъ, ближе обсудить вопросъ объ увеличеніи жалованья учителямъ и учительницамъ и о нормѣ, ниже которой не должно быть назначаемо имъ жалованье, и соображенія свои представить, въ скорѣйшемъ времени, на разсмотрѣніе соединеннаго присутствія Учредительнаго Комитета и Совѣта Управленія Царства.

Тѣмъ же постановленіемъ соединеннаго присутствія, отъ Главнаго Директора требовалось изготovitъ примѣрное исчисленіе расходовъ, потребныхъ на устройство и первоначальное содержаніе упомянутыхъ училищъ и представить таковое исчисленіе Учредительному Комитету, который, въ случаѣ одобренія онаго, прикажетъ отпечатать надлежащее число экземпляровъ означеннаго исчисленія и разоелать Комиссіямъ по крестьянскимъ дѣламъ, для объявленія крестьянамъ и убѣжденія ихъ къ устройству начальныхъ училищъ и для употребленія всѣхъ возможныхъ стараній къ тому, чтобы крестьяне безотлагательно составляли по сему предмету приговоры.

N° 65.

O wydatkach na urządzenie szkół początkowych.

Wypis z protokołu 33-go posiedzenia Komitetu Urządzącego w Królestwie Polskim, dnia 28 Października (9 Listopada) 1864 r.

Artykuł 187.

Przez postanowienie połączonego zebrania Komitetu Urządzącego i Rady Administracyjnej w Królestwie Polskim, z dnia 22 Września (4 Października) 1864 r., i na zasadzie art. 44 NAJWYŻSZEGO Ukazu o szkołach początkowych, Dyrektor Główny Oświecenia Publicznego miał sobie poleconém: rozpatrzeć bliżej kwestyę powiększenia płacy dla nauczycieli i nauczycielek, i oznaczyć normę, od jakiej taż płaca niższą być nie może, wnioski zaś swoje w tej mierze przedstawić, w czasie jak najkrótszym, połączonemu zebraniu Komitetu Urządzącego i Rady Administracyjnej Królestwa.

W témże postanowieniu połączonego zebrania żądano od Dyrektora Głównego, aby przygotował i przedstawił Komitetowi Urządzącemu przybliżone wyrachowanie kosztów, potrzebnych do urządzenia i pierwsiastkowego utrzymania wzmiankowanych szkół. Po zatwierdzeniu takowego obrachowania, Komitet Urządzący poleci wydrukować je w należytej liczbie egzemplarzy, i prześle takowe Kommissyom włościańskim, dla zakommunikowania włościanom i skłonienia ich do zakładania szkół początkowych, przy czém Kommissye mają dokładać wszelkich możliwych starań, aby włościanie zajeli się tym przedmiotem bez zwłoki.

Такъ какъ приведеніе въ исполненіе постановленія относительно нормы жалованья учителямъ, для безошибочно-точного и вѣрнаго установленія ея, можетъ нѣкоторое время замедлиться тѣмъ, что желательно было бы воспользоваться опытомъ при предстоящемъ открытіи начальныхъ училищъ, а между тѣмъ вновь открываемыя начальныя училища должны быть устраиваемы на новыхъ началахъ, согласныхъ съ духомъ указа о народномъ образованіи, то Главный Директоръ ограничился представленіемъ въ Учредительный Комитетъ только соображеній относительно штата начальныхъ училищъ и правилъ для руководства гминамъ при постройкѣ и наймѣ училищныхъ домовъ.

Изъ означеннаго представленія Главнаго Директора Народнаго Просвѣщенія видно, что, по существующему доселѣ порядку, жалованье учителямъ начальныхъ училищъ производится или одними наличными деньгами, или же часть онаго наличными деньгами, а остальная часть хлѣбомъ, количество котораго опредѣляется отдѣльнымъ для каждаго училища штатомъ.

Хотя оклады жалованья почти вездѣ зависятъ отъ взаимныхъ условій между учителемъ и гминою, однакожь существуютъ извѣстныя нормы сихъ окладовъ, при установленіи коихъ учебное вѣдомство имѣло въ виду населенность гмины и другія мѣстныя обстоятельства. Такъ, оклады жалованья сельскихъ учителей состоятъ изъ 45, 75, 105 и 120 р. с. въ годъ, оклады же городскихъ начальныхъ учителей—изъ 60, 90, 120 и 150 р. с. въ годъ. Впрочемъ, есть оклады менѣе 45 р. с., и есть доходящіе до 200 р. с. въ годъ. Сверхъ производимаго жалованья, каждому учителю отводится бесплатное помѣщеніе съ отопленіемъ и почти каждому дается въ пользованіе огородъ, пространствомъ не меньше одного морга новопольской мѣры.

Вышеизложенное показываетъ, что матеріальное положеніе здѣшнихъ начальныхъ учителей неудовлетворительно. Улучшеніе ихъ быта необходимо во многихъ отношеніяхъ, а особенно потому, что отъ него большею частью зависитъ успѣхъ преобразованія народнаго просвѣщенія. Начальныя учителя, по-

Понieważ wprowadzenie w wykonanie postanowienia co do normy płacy dla nauczycieli, przy ściślej jej oznaczeniu, może doznać zwłoki, albowiem byłoby do życzenia oprzeć się w tym względzie na doświadczeniu nabytym przy obecnym zakładaniu szkół początkowych, gdy tymczasem nowo-założone szkoły mają być urządzone na zasadach nowych, zgodnych z duchem Ukazu o wychowaniu publicznym; przeto Dyrektor Główny ograniczył się jedynie na przedstawieniu Komitetowi Urządzającemu wniosków co do etatu dla szkół początkowych i przepisów dla gmin, dotyczących budowy i najmu domów szkolnych.

Z pomienionego przedstawienia Dyrektora Głównego Oświecenia okazuje się, że podług istniejącego dotychczas porządku, nauczyciele szkół początkowych pobierają płacę, albo całą w gotowiźnie, albo też część w gotowiźnie, a resztę w zbożu, którego ilość jest wskazana w osobnym, dla każdej szkoły, etacie.

Choć wysokość pensji prawie wszędzie zależy od wzajemnej ugody pomiędzy nauczycielem a gminą, jednakże istnieje pewna w tej mierze norma, przy ustanowieniu której zwierzchność naukowa miała na względzie stopień zaludnienia gminy i inne miejscowe okoliczności, a mianowicie: płace nauczycieli wiejskich wynoszą 45, 75, 105 i 120 rsr. rocznie, zaś miejskich 60, 90, 120 i 150 rsr. Zresztą płaca bywa niekiedy i niższa od 45 rsr., niekiedy zaś dochodzi do 200 rsr. rocznie. Oprócz pensji, każdy nauczyciel otrzymuje bezpłatnie pomieszkanię i opał, i prawie każdy użytkuje z ogrodu, wynoszącego przynajmniej jeden mórg nowopolski. Z powyższego okazuje się, że położenie materialne tutejszych nauczycieli początkowych wcale zadowalającym nie jest. Potrzeba koniecznie polepszyć ich byt pod wieloma względami, gdyż od tego, po większej części, zależy i sam postęp reformy wychowania ludowego. Przy wyższej płacy, mając zapewnione środki utrzymania, nauczyciele początkowi będą

лучивъ въ высшихъ окладахъ жалованья достаточныя средства къ жизни, стануть дорожить своимъ мѣстами, не будутъ искать постороннихъ занятій, не соответствующихъ ихъ званію, и, предавшись исключительно своимъ обязанностямъ, примѣромъ трудолюбія, усердія къ службѣ и нравственнаго поведенія, будутъ благотворно дѣйствовать не на однихъ дѣтей, но и на самихъ поселянъ. Извѣстно, что упадокъ нравственности многихъ людей происходитъ отъ недостатка средствъ къ удовлетворенію первыхъ потребностей жизни; оградить отъ этого начальныхъ учителей можно только увеличеніемъ ихъ содержанія. Наконецъ, настоящее скудное жалованье учителей составляетъ, между прочимъ, причину нынѣшняго, столь ощутительнаго, недостатка кандидатовъ на учительское званіе. Если надлежащія мѣры, для устранения сего, не будутъ приняты, то можно предвидѣть, что, со временемъ, при постепенномъ развитіи промышленности въ краѣ, еще труднѣе будетъ найти такихъ кандидатовъ.

Съ этой точки зрѣнія и при томъ имѣя въ виду, что жалованье учителей должно быть увеличено соразмѣрно съ возрастающими цѣнами жизненныхъ потребностей, Главный Директоръ Народнаго Просвѣщенія полагаетъ, что окладъ жалованья начальныхъ учителей не долженъ быть ниже 100 рублей серебромъ въ годъ, а въ нѣкоторыхъ гминахъ даже 150 рублей, смотря по числу ихъ населенія и, затѣмъ, по числу учащихся. Принявъ такую норму учительскаго жалованья и прибавивъ другія статьи расходовъ, необходимыхъ на потребности сельскаго начального училища, Главный Директоръ Народнаго Просвѣщенія предполагаетъ установить слѣдующій нормальный штатъ.

Для училищъ 50 учениками:

1. на жалованье учителю	100 р.
2. на покупку или вывозку дровъ	10 „
3. на письменные матеріалы	3 „
4. на награды ученикамъ	3 „

вѣсѣе ценили свое посяды, престанутъ искать занятій убочныхъ, неоподобныхъ свему станови, и пошвѣиwszy сѣ вылуч-
 не своимъ обовіязкомъ, працѣ, горлиwą службѣ и моралнѣмъ
 проваденіемъ сѣ, вывierać бѣдѣ впливъ доброчынны не
 tylko на дзечи, але и на влошчан. Wiadomo, że upadek
 moralności u wielu ludzi pochodzi z braku środków do za-
 spokojenia pierwszych potrzeb życia; zabezpieczyć od tego
 nauczycieli początkowych, można tylko przez powiększenie ich
 płacy. Nakoniec, terażniejsze nędzne uposażenie nauczycieli,
 stanowi między innymi przyczynę obecnego, tyle dotkliwego
 braku kandydatów do stanu nauczycielskiego. Jeżeli środki
 należyte dla zapobieżenia temu nie będą przedsięwzięte, mo-
 żna przewidywać, że z czasem, przy stopniowym rozwoju
 przemysłu krajowego, jeszcze trudniej będzie znaleźć podob-
 nych kandydatów.

Zapatrując się z tego punktu i przytѣm mającъ на wzglę-
 dzie, że pensya nauczycieli powinna być zwiększoną propor-
 cyonalnie do wzrastających cen pierwszych potrzeb, Dyre-
 ktorъ Główny Oświecenia uważał, że płaca nauczycieli nie
 może wynosić mniej jak 100 rsr. rocznie, w niektórych zaś
 gminach, w miarę większego zaludnienia, a zatem i większej
 liczby uczących się, może dochodzić do 150 rsr.

Przyjąwszy taką normę pensyi nauczycielskiej i dodaw-
 szy inne pozycye wydatków, koniecznych dla zaspokojenia
 potrzeb szkoły początkowej, Dyrektorъ Główny Oświecenia
 proponuje ustanowienie następującego normalnego etatu

Dla szkół o 50 uczniach:

1. płaca nauczyciela	100 rsr.
2. na kupno lub zwózkę drzewa	10 „
3. na materyały pismienne	3 „
4. na nagrody dla uczniów	3 „

5. на книги для училищной библиотеки и на выписку временного педагогического издания	8 „
6. на книги для бедныхъ учениковъ	3 „
7. на непредвидимые расходы	3 „
<hr/> итого 130 р.	

сверхъ того, на наемъ помѣщенія въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ нѣтъ отдѣльнаго училищнаго дома, около 20 р. с. въ годъ, всего 150 рублей въ годъ.

Для училищъ, въ которыхъ число учащихся отъ 50 до 80, нѣкоторыя статьи расходовъ требуется увеличить, а именно: на жалованье учителю 150 р. с.; на книги для бедныхъ учениковъ до 8 р.; на награды ученикамъ до 5 р. и на непредвидимые расходы до 6 р. с. Такимъ образомъ, нормальный штатъ сельскаго начальнаго училища будетъ заключаться въ границахъ отъ 150—210 р. с. въ годъ.

Полагая нормою учительскаго жалованья 100—150 р. с. въ годъ, по мнѣнью Главнаго Директора Народнаго Просвѣщенія, слѣдовало бы постановить правиломъ, что въ тѣхъ гминахъ, въ которыхъ извѣстная часть жалованья производится учителю натурою, часть эта не должна превышать $\frac{1}{3}$ всего жалованья, и что тамъ, гдѣ окладъ жалованья выше нормы, окладъ этотъ не можетъ быть уменьшаемъ. Наконецъ въ видахъ обезпеченія благосостоянія учителей, по выслугѣ ими извѣстнаго числа лѣтъ, слѣдуетъ предоставить имъ и на будущее время право вносить въ эмеритальную складку по 6⁰/₀; дополнительные же проценты эмеритальной складки по 4⁰/₀ отнести къ общимъ гминнымъ суммамъ. Въ этомъ благодѣяннн не можетъ быть имъ отказано, такъ какъ они уже пользуются имъ въ настоящее время.

При этомъ Главный Директоръ, признавая нужнымъ устранить неудобства въ постройкѣ училищъ, какъ въ педагогическомъ, такъ и преимущественно въ гигиеническомъ отношенн, полагаетъ предписать правила, коими гмины должны руководствоваться при наймѣ или постройкѣ дома. Въ развитн этого

5. Na książki do biblioteki szkolnej i na prenumeratę pisma pedagogicznego	8 rsr
6. Na książki dla biednych uczniów	3 „
7. Na nieprzewidziane wydatki	3 „
<hr/> ogółem	
	130 „

Oprócz tego na najem lokalu w miejscowościach, gdzie nie masz osobnego domu szkolnego, około 20 rsr. rocznie, czyli razem 150 rs. rocznie.

Dla szkół, w których liczba dzieci dochodzi od 50 do 80, niektóre pozycye wydatków wypadnie powiększyć, a mianowicie: na płacę dla nauczyciela 150 rsr., na książki dla biednych uczniów do 8 rsr., na nagrody do 5 rs. i na nieprzewidziane wydatki do 6 rs. Tym sposobem etat normalny szkoły początkowej wiejskiej będzie się zawierał w granicach pomiędzy 150 i 210 rs. rocznie.

Ustanowiwszy normę płacy nauczycielskiej na 100—150 rs. rocznie, według zdania Dyrektora Głównego Oświecenia, należałoby przyjąć za prawidło, aby w gminach, gdzie część płacy nauczyciel pobiera w naturze, taż część nieprzechodziła $\frac{1}{3}$ całkowitej pensyi; tudzież, że pobierana obecnie, wyższa od normalnej, płaca zmniejszoną być nie może. Nakoniec mając na względzie zabezpieczenie losu nauczycieli po wysłużeniu przez nich pewnej liczby lat, należy i na przyszłość pozostawić im prawo wnoszenia składki emerytalnej po 6⁰/₀, brakujące zaś 4⁰/₀ składki emerytalnej mają być do ogólnych funduszów gminnych zaregulowane. Nie można im odmówić tego dobrodziejstwa, ile że już obecnie z niego korzystają.

Przytém uznając za konieczne usunąć niedogodności przy budowie szkół pod pedagogicznym, a jeszcze bardziej pod higienicznym względem, Dyrektor Główny uważa za stosowne ułożyć przepisy, podług których gminy mają się kierować przy najmie lub budowie domu. W rozwinięciu powyż-

предположенія, Главный Директоръ представилъ два плана училищной постройки съ помѣщеніемъ для учителя; такой училищный домъ, при бесплатной помощи крестьянъ въ доставкѣ матеріаловъ и въ самой постройкѣ, по мнѣнію Главнаго Директора, можетъ стоить приблизительно отъ 800—1,000 рублей.

Законы. Ст. 11, 13, 43 и 44 Высочайшаго указа 30 Августа (11 Сентября) сего года о начальныхъ училищахъ въ Царствѣ Польскомъ.

Соображеніе. Учредительный Комитетъ, имѣя въ виду трудность, которую представляетъ новизна дѣла для безошибочнаго, точнаго и вѣрнаго опредѣленія нормальнаго жалованья учителямъ гминныхъ и сельскихъ училищъ, и признавая соображеніе Главнаго Директора Народнаго Просвѣщенія, по предмету устройства начальныхъ училищъ, основательнымъ, принявъ предположеніе его о штатномъ содержаніи начальныхъ училищъ, какъ предварительное примѣрное исчисленіе расходовъ на устройство и первоначальное содержаніе сельскихъ училищъ, которое исчисленіе требовалось Учредительнымъ Комитетомъ для объявленія онаго въ сельскихъ гминахъ посредствомъ Коммисій по крестьянскимъ дѣламъ, дабы дать возможность крестьянамъ ближе ознакомиться съ издержками на упомянутый предметъ. За симъ, въ ожиданіи со временемъ особаго, основаннаго на опытѣ при самомъ открытіи новыхъ начальныхъ училищъ, представленія Главнаго Директора объ увеличеніи, согласно 44 ст. Высочайшаго указа о начальныхъ училищахъ, жалованья учителямъ и учительницамъ противъ оклада, который нынѣ имъ произво-

szego Dyrektor Główny przedstawił dwa plany do budowy domów szkolnych wraz z lokalem dla nauczyciela; taki dom szkolny, przy bezpłatnej pomocy włościan w dostawie materiałów i przy samej budowie, według zdania Dyrektora Głównego, może kosztować w przybliżeniu od 800 do 1,000 rs.

Prawo. Art. 11, 13, 43 i 44 NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 30 Stycznia (11 Września) r. b. o szkołach początkowych w Królestwie Polskiem.

Motywa. Komitet Urządzający, mając na uwadze trudności, jakie przedstawia sama nowość przedmiotu oznaczenia ściśle i nieomylnie normalnej płacy dla nauczycieli wiejskich szkół gminnych, i znajdując wnioski Dyrektora Głównego Oświecenia co do urządzenia szkół początkowych, uzasadnionemi, przyjął jego projekt etatu dla szkół początkowych, jako wstępne, przybliżone obrachowanie wydatków na urządzenie i początkowe utrzymanie szkół wiejskich. Obrachowanie to było żądaniem przez Komitet Urządzający dla możliwości ogłoszenia onego w wiejskich gminach za pośrednictwem Kommissyj do spraw włościańskich, celem bliższego obznajmienia włościan z wydatkami na przedmiot w mowie będący. W myśl art. 44 NAJWYŻSZEGO Ukazu o szkołach początkowych, oczekując w przyszłości szczegółowego, oparteego na doświadczeniu nabytym przy zakładaniu nowych szkół początkowych, przedstawienia Dyrektora Głównego co do powiększenia pensyi nauczycielom i nauczycielkom w stosunku do pobieranych obecnie, lub pobierać się mających płac w nowo-otworzonych

дятся, или же будет производиться въ новооткрываемыхъ училищахъ, — Учредительный Комитетъ, не касаясь въ настоящее время, какъ этого вопроса въ частности, такъ и другихъ вопросовъ, возбужденныхъ Главнымъ Директоромъ, а именно, относительно учительскихъ взносов въ эмеритальную складку и относительно обязательныхъ для сельскихъ гминъ правилъ о способѣ удовлетворенія учителей жалованьемъ, деньгами и натурою, и о постройкѣ или наймѣ училищныхъ домовъ, остановился лишь на общемъ предварительномъ исчисленіи издержекъ для содержанія тѣхъ начальныхъ училищъ, которыя будутъ вновь устроиваться гминными или сельскими обществами. Признавая исчисленную Главнымъ Директоромъ сумму для училищъ, на 50 учениковъ — во 150 руб., и на 80 учениковъ — въ 210 руб., умеренною и достаточною, Учредительный Комитетъ нашелъ, что было бы полезно, для опредѣленія предстоящаго расхода казны, предварительно знать, сколько образуется вновь училищъ и какую часть издержекъ на этотъ предметъ гмины примутъ на себя, и потому, *постановилъ*:

Заключеніе. 1. предложить Коммисіямъ по крестьянскимъ дѣламъ:

a) объявить крестьянамъ, что ежегодный расходъ на содержаніе учителя и училища будетъ простираться отъ 150 до 200 руб., смотря по большому или меньшему числу учениковъ, и, затѣмъ, употребить все старанія для убѣжденія крестьянъ заводить у себя училища и безотлагательно состав-

школахъ и не входить на teraz в szczególны розбір так тѣй kwestyi, jako i innych podniesionych przez Dyrektora Głównego, a mianowicie co do składki emerytalnej wnoszonej przez nauczycieli, co do przepisów dla gmin względem wypłaty pensyi nauczycielom w pieniądzech lub w naturze, co do budowy lub najmu domów szkolnych—Komitet Urządzający zajął się jedynie ogólnym, przedwstępным obliczeniem kosztów na utrzymanie szkół początkowych, mających się założyć przez gminy lub gromady wiejskie.

Uznając, że obrachowana przez Dyrektora Głównego kwota, dla szkół o 50 uczniach—na 150 rsr., a przy 80 uczniach—na 210 rs., jest umiarkowana i dostateczna, Komitet Urządzający znajduje, że dla oznaczenia przyszłych wydatków ze Skarbu, byłoby pożytecznie wiedzieć przede wszystkim: ile ma być szkół nowych otworzonych i jaką część wydatku na ten cel gminy przyjmą na siebie—w skutek czego *postanowił*:

Konkluzya. 1. Polecić Kommissyom do spraw włościańskich:

a) aby oświadczyły włościanom, że wydatek roczny na utrzymanie nauczyciela i szkoły wynosić będzie od 150 do 200 rsr., podług większej lub mniejszej liczby uczniów, przyczemъ też Kommissye dokładać mają wszelkich starań celem skłonienia włościan do zakładania szkół i bez-

лять о томъ приговоры, указывая въ нихъ средства для содержанія училищъ, а именно: домъ для помѣщенія учителя и училища, отопленіе для сего дома, способы обезпеченія учителя или учительницы жалованьемъ, деньгами и натурою, а равно и на мелочные по училищу расходы (какъ то: на письменные припасы, покупку учебныхъ пособій и содержаніе дома);

b) составленные такимъ образомъ приговоры гминныхъ или сельскихъ сходоу сообщити Начальникамъ Учебныхъ Дирекцій и въ то же время доносить объ успѣхѣ сего дѣла Учредительному Комитету;

c) въ тѣхъ случаяхъ, когда Коммисія удостовѣрится, что какая либо гмина или сельское общество не въ состояніи нести требуемаго на содержаніе училища расхода, а между тѣмъ крестьяне обяжутся приговорами принять на себя не менѣе половины издержекъ на наемъ дома и отопленіе его, на жалованье учителю и на вышеозначенные мелочные по училищу расходы, — слѣдуетъ объяснять крестьянамъ, что, если они обратятся къ Правительству съ просьбою, то имъ можетъ быть оказано пособіе на счетъ казны, въ теченіе 10 лѣтъ, въ количествѣ отъ 75 до 100 руб. въ годъ; по истеченіи же десятилѣтняго срока, таковыя гмины или сельскія общества должны будутъ сами уплачивать сполна все издерж-

звѣчного выдаванія постановленій въ тѣй мѣрѣ, при wskazaniu средствъ необходимыхъ для утрыванія школы, то jest: wykazując, czy będzie dom na szkołę i pomieszkanie dla nauczyciela, czy jest opał dla tegoż, z jakichъ funduszówъ będzie uiszczana płaca dla nauczyciela, gotowizną czy w naturze; oraz jakie są środki na pokrycie drobnychъ wydatkówъ, jako to: na materiały piśmienne, na kupno pomocy naukowychъ i utrzymywanie domu;

b) ułożone tymъ sposobemъ postanowienia gminnychъ lub wiejskichъ zebrań, mają być komunikowane zwierzchnikomъ dyrekcijъ naukowychъ, przy jednoczesnymъ doniesieniu Komitetowi Urządzącemu o postępie tѣj sprawy;

c) jeżeli w jakiejъ gminie lub gromadzie wiejskiej, włościanie nie będącъ w możności ponieść wydatku potrzebnego na utrzymanie szkoły, zobowiążą się jednakъ przyjącъ na siebie przynajmniej połowę całkowitej summy na najemъ domu i opał, na płacę dla nauczyciela i na wyżej wyszczególnione drobne wydatki przypadającej, wówczas Kommissya oświadczy, iż po podaniu stosownejъ do Rządu prośby, może imъ być udzielony zasiłekъ odъ 75 do 100 rsr. rocznie wynoszący, w przeciaguъ pierwszychъ 10-ciu latъ. Po upływie dziesięcioletniego terminu, gminy lub gromady wiejskie już będą obowiązane ponieść w całościъ wszyst-

ки на училище изъ своихъ собственныхъ средствъ; и

2. о настоящемъ постановленіи увѣдомить Главнаго Директора Народнаго Просвѣщенія, выпискою изъ сего журнала.

За Директора Канцеляріи,
(подписано) *Бьлозерскій.*

№ 66.

Упраздненіе опекуновъ начальныхъ училищъ.

(1 (13) Декабря 1864 г.)

Пяти Губернскимъ Правленіямъ и Инспекторамъ
Гимназій и Уѣздныхъ Училищъ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ КОММИСИЯ НАРОДНАГО ПРОСВѢЩЕНІЯ.

По Высочайшему указу отъ 30 Августа (11 Сентября) 1864 г., гминныя училища переходятъ подъ непосредственное завѣдываніе мѣстнаго гминнаго войта и лавниковъ. За сельскими училищами, подъ вѣдѣніемъ гминнаго войта, смотритъ мѣстной солтысъ; общій же надзоръ надъ всѣми городскими, гминными и сельскими начальными училищами, подъ общимъ вѣдѣніемъ Управленія Народнаго Просвѣщенія, принадлежитъ установленнымъ Высочайшимъ указомъ отъ 30 Августа (11 Сентября) с. г. Директорамъ Учебныхъ Дирекцій.

Во исполненіе означеннаго указа, Правительственная Коммисія предлагаетъ (предложила) Губернскому Правленію сообщить всѣмъ опекунамъ городскихъ и сельскихъ начальныхъ

kie koszta na utrzymanie szkoły ze swoich własnych funduszów.

2. O obecném postanowieniu zawiadomić Dyrektora Głównego Oświecenia przez wypis z protokołu.

За Dyrektora Kancellaryi,
(podpisano) *Bielozierski.*

№ 66.

Zniesienie opiekunów szkół elementarnych.

(d. 1 (13) Grudnia 1864 r.)

do

Pięciu Rządów Gubernialnych i Inspektorów gimnazyów
i szkół powiatowych.

KOMMISSYA RZĄDOWA OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Według NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 30 Sierpnia (11 Września) 1864 r., szkoły gminne przechodzą pod bezpośrednie zawiadywanie miejscowego Wójta gminy i ławników; nad wioskowymi szkołami mieć będzie nadzór soltys miejscowy pod kierunkiem Wójta gminy; ogólny zaś nadzór nad wszystkimi szkołami początkowymi, tak miejskimi, jako też gminnymi i wioskowymi pod zwierzchniém zawiadywaniem Zarządu Oświecenia Publicznego, należeć ma do Naczelników Dyrekcyj Naukowych, oddzielnym NAJWYŻSZYM Ukazem z d. 30 Sierpnia (11 Września) r. b. ustanowionych.

W zastosowaniu się przeto do powyższego Ukazu, wzywa (wezwała) Kommissya Rządowa Rząd Gubernialny, aby zawiadomił wszystkich opiekunów szkół elementarnych, tak miej-

училищъ, что всѣ ихъ обязанности, со дня вступленія въ должность Директоровъ Училищъ, прекращаются. Кроме того, Губернское Правленіе предпишетъ тѣмъ же опекунамъ и будетъ смотрѣть за исполненіемъ, чтобы, какъ печати, такъ и училищныя дѣла, находящіяся у нихъ на рукахъ, немедленно были переданы сдаточнымъ протоколомъ мѣстнымъ гминнымъ войтамъ или бургомистрамъ городовъ, кои обязаны всю касающуюся до начальныхъ училищъ переписку пересылать впредь прямо къ подлежащимъ Директорамъ Училищъ.

О такомъ распоряженіи сообщается Инспектору (сообщено подлежащимъ начальникамъ училищъ) для свѣдѣнія и исполненія.

Варшава, 1 (13) Декабря 1864 г.

По порученію Главнаго Директора, Директоръ Отдѣленія,
(подписано) *Михневичъ*.
N. 15,863.

N° 67.

О недопущеніи къ должностямъ начальныхъ учителей лицъ, принадлежащихъ къ монашескимъ обществамъ.

(16 (28) Января 1865 г.)

Господину Главному Директору Правительственной Коммисіи Народнаго Просвѣщенія.

Главный Директоръ Предсѣдательствующій въ Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ.

Нѣкоторые изъ новиціевъ и другихъ духовныхъ лицъ, не произнесшихъ окончательныхъ монашескихъ обѣтовъ, остав-

скихъ, jako i wiejskich, że wszelkie dotychczasowe ich obowiązki z chwilą objęcia służby przez Dyrektorów szkół, w zupełności ustają. Przymtem Rząd Gubernialny zaleci tymże opiekunom, oraz dopilnuje ażeby tak pieczęcie, jak i akta szkolne, w ich ręku znajdujące się, niezwłocznie oddali protokółarnie miejscowym Wójtom gmin lub Burmistrzom miast, którzy wszelkie korespondencye dotyczące szkół elementarnych nadal wprost na ręce właściwych Dyrektorów szkół przesyłać są obowiązani.

О powyżшемъ распоряженіи, для zastosowania się в разіе potrzeby, завіаданія Инспектора (завіадоміеніи zostali właściwi zwierzchnicy zakładów naukowych.)

Warszawa, d. 1 (13) Grudnia 1864 r.

Z upoważnienia Dyrektora Głównego, Dyrektor Wydziału,
(podpisano) *Michniewicz*.
Nr. 15,863.

N° 67.

О выключеніи од посадъ наuczycieli elementarnych, osób należących do zgromadzeń zakonnych.

(d. 16 (28) Stycznia 1865 r.)

do
JW. Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Oświecenia Publicznego.

DYREKTOR GŁÓWNY PREZYDUJĄCY W KOMMISSYI RZĄDOWEJ SPRAW
WĘWNETRZNYCH I DUCHOWNYCH.

Niektórzy nowicyusze i inne osoby stanu Duchownego, niewykonawszy dotąd ślubów zakonnych, a opuszczając obec-

ля нынѣ монастыри, для избранія себѣ другаго рода жизни, обращаются съ просьбами о дозволеніи имъ держать экзамены на званіе свѣтскихъ учителей въ элементарныхъ училищахъ.

Имѣя въ виду, что, согласно 35-ой статьѣ Высочайшаго указа 30 Августа (11 Сентября) 1864 года о начальныхъ училищахъ въ Царствѣ Польскомъ, учителями и учительницами въ сказанныхъ училищахъ не могутъ быть лица, принадлежащія къ монашескимъ орденамъ или обществамъ, какъ мужскимъ, такъ и женскимъ, и что въ настоящее время, по случаю выхода изъ монастырей значительнаго числа новиціевъ, послушницъ и другихъ духовныхъ лицъ, а также по случаю закрытія многочисленнаго общества Фелиціанокъ, выславшихся этимъ обществомъ, какъ извѣстно, въ разныя селенія Царства, для обученія дѣтей въ духѣ непріязненномъ Правительству, было бы необходимо принять положительныя мѣры, дабы лица эти, получившія въ послѣдніе годы въ монастыряхъ и монашескихъ обществахъ несогласное съ общественнымъ порядкомъ направленіе, не разносили вреднаго ученія между учащимся юношествомъ, покорнѣйше прошу Ваше Превосходительство, не признаете ли соотвѣтственнымъ—нынѣ же войти въ Учредительный Комитетъ съ представленіемъ о примѣненіи помянутой выше 35-ой статьи Высочайшаго указа о начальныхъ училищахъ и къ лицамъ, принадлежавшимъ до сего времени къ мужскимъ и женскимъ монашескимъ орденамъ или обществамъ; до окончательнаго же о томъ постановленія Комитета, благоволите предварительно сдѣлать распоряженіе о недопущеніи подобныхъ лицъ къ экзаменамъ и опредѣленію на званіе наставниковъ или наставницъ.

Варшава, 16 (28) Января 1865 г.

Главный Директоръ, (подп.) *Князь Черкасскій.*

№ 2,990.

не класztory, dla obrania sobie innego stanu, podają prośby o przypuszczenie ich do egzaminu przepisanego dla kandydatów na nauczycieli szkół elementarnych.

Mając na względzie, że według art. 35 NAJWYŻSZEGO Ukazu z dnia 30 Sierpnia (11 Września) 1864 r., nauczycielami i nauczycielkami w szkołach elementarnych nie mogą być osoby należące do zgromadzeń lub towarzystw zakonnych, tak męzkich, jako i żeńskich, i że w obecnym czasie, z powodu wystąpienia z zakonów znacznej liczby nowicyuszów, nowicyuszek i innych osób stanu duchownego, tudzież z powodu skasowania licznego zgromadzenia Felicjanek, które jak wiadomo, wysyłały do różnych wsi Królestwa osoby ze swego grona, mające nauczać dzieci w duchu nieprzyjaznym Rządowi; jest rzeczą konieczną przedsięwziąć stanowcze środki, aby osoby rzeczzone, jako napojone w ostatnich latach w klasztorach i zgromadzeniach klasztornych zasadami przeciwnemi powszechnemu porządkowi, nie propagowały szkodliwych zasad pomiędzy uczącą się młodzieżą,—proponuję, czybyś JW. Pan nie uważał za właściwe wystąpić z przedstawieniem do Komitetu Urządzającego, celem zastosowania powyższego 35 art. NAJWYŻSZEGO Ukazu o szkołach początkowych i do osób należących dotychczas do zgromadzeń i towarzystw zakonnych. Do czasu wydania przez Komitet ostatecznego w tej mierze postanowienia, racz JW. Pan polecić, aby podobne osoby do egzaminów i posad nauczycieli i nauczycielek nie były przypuszczane.

Warszawa, d. 16 (28) Stycznia 1865 r.

Dyrektor Główny, (podp.) *Książę Czerkaski.*

№ 2,990.

№ 68.

О пособіи для начальныхъ училищъ.

(10 (22) Февраля 1865 г.)

Въ Правительственную Коммисію Народнаго Просвѣщенія.

СТАТСЬ-СЕКРЕТАРЬ ПРИ СОВѢТЪ УПРАВЛЕНІЯ.

Имѣю честь сообщить Правительственной Коммисіи, что Его Сіятельство Графъ Намѣстникъ въ Царствѣ, въ ожиданіи Высочайшаго указа о прибавленіяхъ къ штату вѣдомства Народнаго Просвѣщенія, для приведенія въ исполненіе Высочайшихъ указовъ отъ 30 Августа (11 Сентября) м. г., разрѣшилъ Правительственной Коммисіи Финансовъ и Казначейства отпустить въ распоряженіе Правительственной Коммисіи Народнаго Просвѣщенія, въ видѣ пособій для начальныхъ училищъ:

- a) для каждой изъ пяти губерній Царства по 10,000 р. с. на каждую — итого 50,000 руб.
 - b) для наиболее нуждающихся гминныхъ и сельскихъ училищъ въ распоряженіе Начальниковъ Учебныхъ Дирекцій 10,000 „
- Итого 60,000 руб.

итого шестьдесятъ тысячъ рублей серебромъ.

О такомъ постановленіи Правительственная Коммисія Финансовъ и Казначейства получаетъ соотвѣтственное увѣдомленіе.

г. Варшава, Февраля 10 (22) дня 1865 г.

п. д. Статсь-Секретаря, (подп.) А. Заборовскій.
N. 10,992.

№ 68.

О zasiłku na szkoły elementarne.

(d. 10 (22) Lutego 1865 r.)

do

Kommissyi Rządowej Oświecenia Publicznego.

SEKRETARZ STANU PRZY RADZIE ADMINISTRACYJNEJ.

Mam honor oznajmić Kommissyi Rządowej, że JW. Hrabia Namiestnik Królestwa, w oczekiwaniu na NAJWYŻSZĄ decyzją, wyznaczyć mającą dodatkowy fundusz etatowy na Wydział Oświecenia, dla wprowadzenia w wykonanie NAJWYŻSZYCH Ukazów z dnia 30 Sierpnia (11 Września) r. z., upoważnia Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu do wyasygnowania pod rozporządzenie Kommissyi Rządowej Oświecenia Publicznego, na zasiłki dla szkół początkowych, a mianowicie:

- a) dla każdej z pięciu gubernij Królestwa, po rubli srebrem 10,000 — razem. rsr. 50,000.
 - b) dla najbardziej potrzebujących szkół gminnych i wioskowych, pod rozporządzenie Naczelników Dyrekcyj Naukowych rsr. 10,000.
- razem rsr. 60,000.

wyrażnie rubli srebrem sześćdziesiąt tysięcy.

O takowej decyzji Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu zawiadomienie otrzymuje.

w Warszawie, d. 10 (22) Lutego 1865 r.

p. o. Sekretarza Stanu, (podp.) A. Zaborowski.
Nr. 10,992.

Прибавленіе къ отдѣлу о начальныхъ училищахъ.

ВОСКРЕСНО-РЕМЕСЛЕННЫЯ УЧИЛИЩА.

Введеніе.

Воскресно-ремесленные училища впервые были открыты въ г. Варшавѣ въ 1817 году, на основаніи постановленія Намѣстника о цехахъ, отъ 31 Декабря 1816 года. Въ 26 параграфѣ этого постановленія сказано, что:

„мастеровой, принявъ ученика, не имѣющаго достаточныхъ познаній въ чтеніи, письмѣ и Законѣ Божіемъ своего вѣроисповѣданія, обязанъ посылать оного въ училище, не менѣе шести часовъ въ недѣлю, для доставленія ему возможности приобрѣсти эти познанія.”

Впоследствии, въ разные времена, для воскресно-ремесленныхъ училищъ были изданы подробныя правила и уставы, а именно:

№ 1.

Планъ преподаванія въ воскресномъ училищѣ, утвержденный Правительственною Коммисією Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

(18 Января 1817 г.)

Учебные предметы въ воскресномъ училищѣ суть: чтеніе, письмо, ариметика и черченіе, примѣненное къ простымъ ремесламъ.

Rozdział dodatkowy do działu o szkołach elementarnych.

SZKOŁY RZEMIEŚLNICZO-NIEDZIELNE.

Wstęp.

Szkoły rzemieślniczo-niedzielne zostały po raz pierwszy otwarte w Warszawie w roku 1817, w wykonaniu postanowienia Namiestnika Królewskiego, z dnia 31 Grudnia 1816 roku, o urządzeniu cechów, którego § 21 brzmi:

„mistrz biorący ucznia, który w czytaniu, pisaniu i religii swego wyznania potrzebnej nauki nie ma, obowiązany jest, w celu udzielenia mu takiej, najmniej godzin sześć na tydzień posyłać go do szkoły.”

Następnie, różnemi czasy, wydane zostały dla szkół rzemieślniczo-niedzielnych przepisy i urządzenia szczegółowe, które się zamieszczają poniżej.

№ 1.

Plan podług którego nauki mają być dawane w szkole niedzielnej, zatwierdzony przez Kommissyą Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(d. 18 Stycznia 1817 r.)

Przedmioty naukowe szkoły niedzielnej są następujące: czytanie, pisanie, rachunki i rysunek zastosowany do prostych rzemiosł.

Для обезпеченія надлежащей пользы юношеству, посѣщающему это училище, необходимо, согласно познаніямъ поступающихъ въ оное учениковъ, раздѣлить ихъ на два отдѣленія, — впрочемъ такимъ образомъ, чтобы въ обоихъ отдѣленіяхъ учебные предметы были преподаваемы параллельно, въ одно и то же время. Отсюда произойдетъ то удобство, что учениковъ, подготовленныхъ болѣе или менѣе въ одномъ какомъ либо предметѣ, можно будетъ помѣстить въ соответственное отдѣленіе.

Учебные предметы, на два часа, въ воскресные и праздничные дни, распределяются такимъ образомъ:

съ 2-хъ до 3-хъ часовъ пополудни,
въ 1-омъ и 2-омъ отдѣленіи:

чтеніе,

съ 3-хъ до 3^{1/2}—чистописаніе, и

съ 3^{1/2} до 4-хъ—арифметика;

то и другое въ обоихъ отдѣленіяхъ.

Такъ какъ учитель рисованія полагается только одинъ, то каждое третье воскресенье или праздникъ въ зимнее время, съ 2-хъ до 3-хъ часовъ, будутъ обучаться рисованію оба отдѣленія вмѣстѣ. Въ лѣтнее же время этотъ предметъ будетъ преподаваемъ, для обоихъ, соединенныхъ, отдѣленій, съ 4-хъ до 5-ти часовъ по полудни.

Ученики, посѣщающіе эту школу, для внесенія въ надлежащій списокъ, представляются ректору родителями, опекунами или мастерами, которые обязаны поручиться въ томъ, что записанный ими ученикъ будетъ снабженъ необходимыми книгами и писчими матеріалами, и посылаемъ въ училище исправно, а также, что они принимаютъ на себя обязанность наблюдать, чтобы ученіе и внушаемыя учителями правила нравственности не были ослабляемы или уничтожаемы дурными примѣрами старшихъ.

Ректоръ, имѣющій непосредственный присмотръ за воскреснымъ училищемъ, представляетъ въ каждые полгода отчетъ высшему учебному вѣдомству о состояніи этого училища.

Азѣбы мѣлодзѣзъ uczezczajaca do tej szkoly z pozytkiem tych nauk uczyła się, potrzeba ją będzie stosownie do przyniesionych od nięj początków lub braku tychże, na dwa oddziały podzielić; w ten sposób jednak, aby przedmioty w obu dwóch działach obok siebie czyli w jednymże czasie dawane były. Ztąd albowiem ta pożyteczna dogodność wypływa, iż uczniowie w jednej jakiej nauce mniej lub więcej usposobienia mający, w odpowiadającym temuż dziale, umieszczeni być mogą.

Plan lekcyj zatem na dwie godziny w dni niedzielne i święta, tak się rozkłada:

od 2-ój do 3-ój po południu,

w 1-m i 2-m oddziale:

czytanie,

od 3-ój do 3^{1/2} pisanie,

a od 3^{1/2} do 4-ój rachunki,

oboje równieź w obu oddziałach.

Ponieważ tylko jeden jest nauczyciel rysunków, więc co trzecią niedzielę lub święto podczas zimy oba oddziały razem złączone, od 2-ciej do 3-ciej naukę rysunku mieć będą. W lecie zaś co drugą niedzielę od 4 do 5 lekcyja ta obudwom złączonym oddziałom będzie dawana.

Uczniowie mający uczezczac do tej szkoly: powinni być dla spisu przedstawieni Rektorowi przez rodziców, opiekunów lub majstrów, którzy zaręczyć powinni, że zapisany do tej szkoly uczeń w potrzebne książki i materyały do pisania od nich opatrywany i regularnie na naukę posyłany będzie, oraz, że sumiennie dopilnują tego, aby wpajane przez nauczycieli w serca i umysł młodych obyczajność z nauką, przez złe przykłady starszych osłabioną i obaloną nie była.

Rektor mający bezpośredni dozór szkoly niedzielnej, co pół roku powinien zdać raport najwyższej magistraturze nad wychowaniem i oświeceniem narodu, o stanie tej szkoly.

№ 2.

Правила для учеников воскреснаго училища, утвержденныя
Правительственною Коммисіею Духовныхъ Дѣлъ
и Народнаго Просвѣщенія.

(9 Октября 1819 г.)

Такъ какъ каждое учрежденіе, для достиженія цѣли, съ которою оно установлено, должно имѣть извѣстныя правила, то и ученики воскреснаго училища обязаны исполнять въ точности слѣдующія постановленія:

1. Каждый ученикъ долженъ по воскресеніямъ и другимъ праздникамъ въ назначенный часъ находиться въ классѣ; поэтому бродить по улицамъ или толпиться въ коридорѣ—запрещается. Еслибы какая нибудь уважительная причина удержала ученика дома, то мастеръ или тотъ, у кого онъ находится на попеченіи, должны лично о томъ денести начальнику училища. Ученикъ, часто пропускающій уроки или опаздывающій и о которомъ не доводятъ вышеупомянутымъ образомъ до свѣдѣнія начальника, если не исправится послѣ напоминанія, будетъ наказанъ увеличеніемъ срока своего ученія у мастера.

2. Каждый ученикъ долженъ, смотря по надобности, заготовить нужными книгами, письменными и рисовальными принадлежностями, и приносить ихъ съ собою въ училище.

3. Всѣ книги и принадлежности каждый ученикъ долженъ сохранять въ чистотѣ и цѣлости, потому что за утерянное онъ отвѣчаетъ; по окончаніи ученія все это онъ беретъ съ собою.

4. Каждый приходящій въ училище ученикъ долженъ соблюдать опрятность въ платьѣ и обуви и чистоплотность, какъ говорить старая пословица: „хоть убого, да опрятно.“

5. Идя въ училище или возвращаясь, ученикъ долженъ вести себя скромно, избѣгать шума, толчковъ, пинковъ, крику

№ 2.

Ustawy dla uczniów szkoły niedzielnej zatwierdzone przez
Kommissyą Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

(dnia 9 Października 1819 r.)

Ponieważ każda instytucja pewne mieć musi przepisy dla osiągnięcia celu, w jakim jest ustanowiona, z tego względu i uczniowie szkoły niedzielnej następujące Ustawy najściślej zachowywać będą obowiązani:

1. Każdy uczeń o wyznaczonej godzinie w niedzielę i każde święto powinien znajdować się w klasie, i dla tego wszelkie włóczenie się po ulicach lub skupianie na korytarzu jest zabronione. Gdyby zaś jaka ważna przeszkoda wstrzymała ucznia od szkoły, tedy majster jego lub ten, który nad nim ma nadzór domowy, powinien o tém donieść osobiście przełożonemu szkoły. Bez takiego zawiadomienia przełożonego, uczeń często opuszczający lekcye lub opóźniający się, jeżeli po skarceniu nie poprawi się, przedłużeniem czasu terminu w swém rzemiośle ukaranym zostanie.

2. Każdy uczeń w potrzebne książki i materiały do pisania i rysunków, podług przepisów klasy opatrzyć się i z sobą do szkoły przynosić powinien.

3. Te wszystkie książki i materiały każdy uczeń winien w całości i czystości utrzymywać, i takowe po skończonej szkole z sobą zabierać; bo za zgubę on tylko sam odpowie.

4. Każdy uczeń przychodzący do szkoły powinien tak co do sukien i obuwia, jak téż co do ciała zachować ochędóstwo, podług starego przysłowia: „choć ubogo byle chędogo.“

5. Uczeń idąc do szkoły lub z nięj wychodząc, zachować się powinien skromnie i strzedz się wszelkiego hałasu,

и бѣганья одного за другимъ; еслибы кто и былъ обиженъ другимъ, то не долженъ самъ искать удовлетворенія, а долженъ пожаловаться учителю. Всѣ такіе проступки, какъ нарушающіе порядокъ и благопристойность, будутъ наказываемы.

6. Ученики не должны терять въ пустыхъ разговорахъ время до начатія уроковъ, а, сидя въ классѣ, куда записаны, должны тихо ожидать прихода учителя и тѣмъ временемъ приготовляться къ уроку.

7. Во время уроковъ, каждый ученикъ долженъ соблюдать скромность и тишину, а также обращать полное вниманіе на преподаваемые предметы, ибо такимъ только образомъ онъ можетъ приобрести пользу отъ обученія, которая тѣмъ болѣе важна для учениковъ воскреснаго училища, что никто изъ нихъ, не умѣя читать, писать и считать, а по нѣкоторымъ ремесламъ—и рисовать, не будетъ выпущенъ въ подмастерья.

8. Выходить изъ класса безъ крайней необходимости запрещается; передъ началомъ урока рисованія, ученикъ можетъ выйти минуты на двѣ, но не далѣе училищнаго двора.

9. Ученикъ не долженъ производить нечистоты въ училищѣ и возлѣ него. Если ученикъ нанесетъ какой-нибудь ущербъ училищу, то, кромѣ наказанія, долженъ и вознаградить за оный.

10. Каждый ученикъ обязанъ слушаться и уважать учителей, принимать каждое ихъ замѣчаніе или выговоръ съ покорностью и сообразоваться съ ними.

11. Ученикъ, нашедшій какую-нибудь училищную вещь въ училищѣ или внѣ его, долженъ, если не знаетъ, чья она, отдать ее учителю.

12. Мѣна, купля и продажа учебныхъ вещей запрещается, подъ страхомъ наказанія,—исключая, если ученики имѣютъ на это позволеніе своихъ старшихъ.

13. По окончаніи уроковъ, каждый ученикъ обязанъ возвратиться домой, не останавливаясь на улицахъ и не входя

popychania, szturchania, przezywania i prześladowania; gdyby jeden od drugiego był pokrzywdzony, nie ma sobie sam robić satysfakcyi, ale się powinien uskarżyć przed nauczycielem. Wszelkie bowiem takie zdrożności, jako mieszające porządek i spokojność, karane będą.

6. Przed rozpoczęciem lekcyi, nie powinni uczniowie trawić darmo czasu na próżnych rozmowach, ale w klasie do której należą, spokojnie czekać przybycia nauczyciela, i tym czasem przygotowywać się do lekcyi.

7. W czasie lekcyi obowiązany każdy uczeń zachować skromność i cichość, oraz zwracać całą uwagę na przedmioty w szkole przedstawiane, bo tym tylko sposobem z dawanych nauk może odnieść korzyść, która tem bardziej obchodzić powinna uczniów szkoły niedzielnej, gdy żaden nie umiejący czytać, pisać i rachować, a co do niektórych rzemiosł i rysować, nie będzie wyzwolony.

8. Wychodzenie z klasy w czasie lekcyi bez gwałtownej potrzeby zabrania się, może przeciw uczeń przy zaczęciu lekcyi rysunków na parę minut wyjść, jednak nie za dziedziniec szkolny.

9. Tak w szkole, jako i około szkoły niepowinien uczeń czynić żadnej szkody i nieochędóstwa. Jeżeli zaś który z nich jakąś szkodę zrządzi, takową prócz stosownej za to kary, wynagrodzić będzie w obowiązku.

10. Każdy uczeń winien nauczycielom posłuszeństwo i uszanowanie i każdą przestrożę i napomnienie nauczycieli z powolnością przyjmować i do nich się stosować.

11. Uczeń znajdujący rzecz jaką szkolną tak w klasie jako i za klasą, jeżeli nie wie czyja jest, powinien ją oddać nauczycielowi.

12. Zamiana, kupno i sprzedaż rzeczy szkolnych między uczniami pod karą zakazuje się, chyba żeby mieli od swoich przełożonych wyraźne pozwolenie.

13. Po skończonych lekcjach każdy uczeń powinien powracać do domu, nie zatrzymując się na ulicy i nie wstępu-

никуда безъ необходимости и вѣдома своихъ домашнихъ старшихъ.

14. Ученикъ, не только въ училищѣ, но и всюду, долженъ имѣть въ виду будущее свое назначеніе, и потому обязанъ посвящать свободное отъ его прямыхъ занятій время на приготовленіе уроковъ и избѣгать пьянства и праздности.

15. Ученики должны оказывать послушаніе и уваженіе не только старшимъ и начальникамъ, но и ихъ семейству, и въ отношеніи каждаго быть ласковыми, почтительными и вѣжливыми.

Ученики, точно исполняющіе настоящія правила, не только удостоятся на экзаменѣ публичной похвалы, но еще получатъ отъ училищнаго начальства свидѣтельство о благонавіи и прилежаніи, которыми приобрѣтутъ они благосклонность не только своего цеха, но и властей. Ученики же, поступающіе противно этимъ правиламъ и не исправившіе послѣ двукратнаго напоминанія, не только будутъ наказаны старшинами своего цеха и должны будутъ долѣе находиться въ ученіи, но, въ случаѣ недѣйствительности этихъ мѣръ, будутъ наказаны полицейскими мѣрами. Еслибы и это не исправило ихъ, то они будутъ исключены изъ училища и цеха.

Вѣрно:

Генеральный Секретарь Правительственной Коммисіи,
Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія,
(подписано) Глушинскій.

якъ нигдѣ безъ koniecznej potrzeby i wiadomości swoich domowych zwierzchników.

14. Uczeń, nietylko w szkole ale i wszędzie ma mieć na uwadze przyszłe swoje przeznaczenie, a zatem powinien w domu poświęcać resztę czasu, ile mu od zatrudnień powołania pozostaje, — dla przysposobienia się do szkoły i unikać wszelkiej okazji do pijaństwa i próżniactwa.

15. Nietylko dla zwierzchników i starszych powinni uczniowie zachować należne uszanowanie i posłuszeństwo, ale też dla ich rodziny, rówieśników i każdego, być powolnemi uprzejmemi i grzecznemi.

Учениowie, którzy przepisy te ściśle zachowywać będą, nietylko przy egzaminie odbiorą pochwałę publiczną, ale też od zwierzchności szkolnej wręczone im zostanie świadectwo dobrego zachowania się i aplikacyi, przez które pozyskają względy nietylko w cechu swoim, ale też u Władz Rządowych. Uczniowie zaś wbrew tym przepisom postępujący i o to po dwa razy napomnieni, nietylko starszym cechu swego do ukarania wskazani będą, i dłużej w terminie zostawać muszą, ale nadto, gdyby to na nich skutkować nie miało, w takim razie policyjnie karani będą. Gdyby zaś i ta kara ich nie poprawiła, natenczas z szkoły i z cechu oddaleni zostaną.

Za zgodność:

Sekretarz Generalny Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, (podp.) *Głuszynski*.

№ 3.

Объ исправной посылкѣ учениковъ воскресно-ремеслен-
ныхъ школъ на молебствіе.

(6 Апрѣля 1821 г.)

Въ Муниципальное Управление столичнаго города
Варшавы.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ КОММИССІЯ ДУХОВНЫХЪ ДѢЛЪ И НАРОДНАГО
ПРОСВѢЩЕНІЯ.

доставивъ молодымъ ремесленникамъ возможность возна-
граждать потерянное для обученія время и приобрѣтать нужныя
свѣдѣнія, посредствомъ учрежденія воскресно-ремесленнаго учи-
лища, которое будетъ улучшено введеніемъ преподаванія осо-
бенно полезныхъ ремесленникамъ предметовъ, — не можетъ не
обратить вниманія на преподаваніе важнѣйшей науки, отъ ко-
торой зависитъ общественное благо, нравственность, трудолюбіе
и общее преуспѣяніе, т. е. на обученіе Закону Божию и проис-
текающей изъ него нравственности.

Въ дополненіе распоряженія своего отъ 9 Октября 1819
года, за N. 5,950, она, по образцу тѣхъ странъ, гдѣ существу-
ють подобныя училища, постановляетъ:

1. Ремесленные ученики по всеѣмъ ремесламъ, записан-
ные въ ремесленное училище, утромъ по воскресеніямъ и празд-
никамъ слушаютъ особую для нихъ литургію, послѣ которой
имъ преподаются Законъ Божій и наука о нравственности.

2. Для этого назначаются два костела: Доминиканскій на
Новомъ-Мѣстѣ и Кармелитскій на Краковскомъ-Предмѣстьѣ

№ 3.

Zalecenie regularnego posyłania uczniów szkół rzemieślniczo-
niedzielnych na nabożeństwo.

(d. 6 Kwietnia 1821 r.)

do
Urzędu Muncypalnego miasta stołecznego Warszawy.

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO.

Po obmyśleniu dla młodzieży rzemieślniczj sposobności
odzyskiwania niejako czasu dla nauki straconego i nabycia
potrzebnych wiadomości, przez ustanowienie rzemieślniczj
szkoły niedzielnej, zmierzającj do dalszego rozwijania i do-
skonalenia tēj instytucyi przez zaprowadzenie nauk szczegó-
lnym rzemiosłom użytecznych, nie może nie zwrócić uwagi
na najważniejszą naukę, od którj dobro społeczeństw, oby-
czaje, pracowitość i pomyślność domowa i powszechna zawi-
sła, to jest, na naukę religii i z niēj wypływającj mo-
ralności.

W ciągu więc rozporządzenia swego z dnia 9 Paździer-
nika 1819 roku, Nr. 5,950, na wzór urzędzeń w innych kra-
jach, gdzie podobne szkoły są zaprowadzone, stanowi:

1. Terminatorowie wszelkich rzemiosł zapisani do szko-
ły rzemieślniczj, mieć będą osobną dla siebie mszę ranną
w niedzielę i święta, po którj następować będzie krótka na-
uka religijna i moralna.

2. Wyznaczają się na to dwa kościoły: XX. Dominika-
nów, na Nowém mięście i XX. Karmelitów na Krakowskiém
Przedmieściu.

3. Въ половинѣ восьмага часа утра молодые ремесленники 1-ой, 2-ой, 3-ей и 4-ой частей собираются въ корридорѣ костела Доминикановъ; ремесленники же 5-ой, 6-ой и 7-ой частей въ это же самое время собираются въ корридорѣ монастыря Кармелитовъ.

4. Въ 8 часовъ утра совершается Литургія, а затѣмъ производится обученіе Закону Божію. Для этого приглашены уже духовныя лица въ обоихъ костелахъ.

5. Всѣ ученики, какъ приходящіе въ училище утромъ, такъ и приходящіе обыкновенно по полудни, должны присутствовать на литургіи и во время преподаванія.

6. Для наблюденія за порядкомъ и веденія контроля, Муниципальное Управление столичнаго города Варшавы назначить съ своей стороны надзирателей, которые обязаны присутствовать на литургіи и во время преподаванія Закона Божія.

7. Надзирателямъ тотчасъ же вручается списокъ учениковъ подлежащихъ частей, извлеченный изъ общаго списка, находящагося у ректора; списокъ этотъ они предъ начатіемъ богослуженія громко читаютъ на корридорѣ для того, чтобы удостовѣриться—всѣ ли поименованныя ученики находятся на лице. Не присутствующихъ надзиратель отмѣчаетъ и имена ихъ сообщаетъ начальнику воскреснаго училища, т. е. Г-ну Бадеру.

8. Муниципальное Управление столичнаго города Варшавы немедленно объявить всѣмъ ремесленнымъ цехамъ о настоящемъ распоряженіи, строго приказавъ мастерамъ аккуратно посылать своихъ учениковъ въ еоответствующій изъ назначенныхъ костель.

9. Ученикъ, пропустившій богослуженіе и урокъ Закона Божія и не оправдавшій пропуска уважительною причиною, наказывается увеличеніемъ ерока своего ученія на одинъ мѣсяць. Ученикъ же, совершенно не посѣщавшій или часто пренебрегавшій уроками, долженъ пѣнять на самого себя, если выходъ его въ подмастерья будетъ для него очень труденъ.

10. Еслибы какой-нибудь мастеръ, ради собственной поль-

3. O godzinie wpół do ósmój z rana, młodzież rzemieślnicza cyrkułów: 1, 2, 3 i 4-go zbierać się będzie u XX. Dominikanów na korytarzu przed kaplicą Oratoria, młodzież zaś cyrkułów 5, 6 i 7-go zbierać się będzie w tymże czasie, na korytarzu w klasztorze XX. Karmelitów.

4. O godzinie 8-ój odprawi się msza, tudzież nauka religijna. Umówieni już są w tej mierze Duchowni w obu kościołach.

5. Terminatorowie, tak ci, którzy przychodzą rano do szkoły, jako i ci, co zwykli przychodzić po południu, wszyscy na mszy i na nauce znajdować się powinni.

6. Dla utrzymania nabytego porządku i kontroli, Urząd Muncypalny miasta stołecznego Warszawy przeznaczy dozorców, których obowiązkiem będzie być przytomnymi na mszy i na nauce religijnej.

7. Dozorecy oddany zaraz mieć będą spis uczniów z właściwych cyrkułów, wyjęty z ogólnego spisu będącego u Rektora, takowy spis przed zaczęciem nabożeństwa czytać będą na korytarzu głośno dla przekonania się, czyli podług niego wszyscy są uczniowie. Nieprzytomnych zanotują i imiona ich przełożonemu szkoły niedzielnej, to jest JP. Bader donosić będą.

8. Urząd Muncypalny miasta stołecznego Warszawy obwieści natychmiast wszystkie zgromadzenia rzemieślnicze o niniejszém urządzeniu z zaleceniem surowém, aby swoich terminatorów do wyznaczonych respective kościołów regularnie posyłali.

9. Za każde opuszczenie nabożeństwa i nauki religijnej, terminator, jeżeli opuszczenia nieusprawiedliwił, wyzwole nie zatrzymane mieć będzie przez miesiąc. Uczeń zaś, któryby wcale tu nieuczęszczał lub często zaniedbywał, sam sobie przypisze winę, jeżeli dozna trudności w wyzwoleniu.

10. Jeżeliby który majster dla swego interessu nie do-

зы, не позволилъ ученику отправиться на богослуженіе или на урокъ Закона Божія, то мастеру дѣлается замѣчаніе, и о немъ доводится до свѣдѣнія Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Такъ какъ Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія желаетъ, чтобы эти богослуженія начались въ возможно скоромъ времени, для приготовления помннутыхъ молодыхъ людей къ наступающему говѣнью предъ Свѣтлымъ Воскресеніемъ, то Муниципальное Управление столичнаго города Варшавы не оставитъ распорядиться отслужить первую литургію въ наступающее воскресенье.

Относительно учениковъ другихъ вѣроисповѣданій Муниципальное Управление снесетъ съ подлежащимъ духовенствомъ. Муниципальное Управление благоволитъ ревностно заняться исполненіемъ настоящаго распоряженія и скорымъ опубликованіемъ его въ газетахъ.

Варшава, 6 Апрѣля 1821 г.

Министръ Предѣдательствующій,

(подписано) *Грабовскій*.

N. 2,184.

зволитъ своему ученику находить се на нaboженствe lub nauce religijnej, takowy za pierwszym razem ma byc napomniany i Kommissyi Rzadowej Wyznan Religijnych i Oswiecenia Publicznego doniesiony. Gdy zyczeniem jest Kommissyi Wyznan Religijnych i Oswiecenia Publicznego, aby takowe nabozenstwo zaczęło się jak najrychlej, by przygotować wspomnianą młodzież do nadchodzącej spowiedzi Wielkanocnej; przeto Urząd Muncypalny miasta stołecznego Warszawy wyda niezwłocznie potrzebne zalecenia, iżby podług tego pierwsza msza odprawiona była w następującą niedzielę kwietnią.

Co się tyczy terminatorów innych wyznań, Urząd Muncypalny zniesie się z duchownemi każdego respective wyznania.

Urząd Muncypalny zechce się usilnie zająć wykonaniem niniejszego rozporządzenia i rychłym ogłoszeniem jego w gazetach.

w Warszawie, d. 6 Kwietnia 1821 r.

Minister Prezydujący, (podp.) *Grabowski*.

Nr. 2,184.

№ 4.

О запрещеніи выпуска учениковъ въ подмастерья, пока они не выдержатъ экзамена о полученіи воспитанія въ воскресно-ремесленномъ училищѣ.

(4 Мая 1821 г.)

Въ Муниципальное Управленіе столичнаго города
Варшавы.

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго
Просвѣщенія.

Такъ какъ нѣкоторые мастера или вовсе не записываютъ и не посылаютъ своихъ учениковъ въ здѣшнее воскресное училище, или записываютъ ихъ только на послѣднемъ году ихъ ученія, когда остающагося времени не достаточно для обученія положеннымъ предметамъ, наконецъ, такъ какъ нѣкоторые старшины ремесленныхъ цеховъ позволяютъ себѣ выпускать учениковъ безъ положенныхъ свидѣтельствъ, или довольствуются частными свидѣтельствами, данными ученикамъ, не знающимъ того, что постановлено правилами; то Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, желая уничтожить эти злоупотребленія, по причинѣ которыхъ помянутое училище никогда не могло бы достигнуть желаемой степени совершенства, признала необходимымъ подтвердить Муниципальному Управленію столичнаго города Варшавы данныя относительно этого училища предписанія отъ 31 Октября 1818 г., за N. 5,230, и отъ 9 Октября 1819 г., за N. 5,950, а также распоряженіе Правительственной Коммисіи Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи отъ 26 Ноября 1817 года, за N. 238, предписывающее:

№ 4.

Zabronienie wyzwalania terminatorów na czeladników, dopóki nie złożą egzaminu z odbytych nauk w szkole rzemieślniczo-niedzielnj.

(dnia 4 Maja 1821 r.)

do
Urzędu Muncypalnego miasta stołecznego Warszawy.

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO.

Gdy niektórzy majstrowie albo wcale nie zapisują i nie posyłają terminatorów swoich do tutéjszej szkoły niedzielnej, albo zapisują dopiero w ostatnim roku ich terminowania, kiedy już czas pozostały przed wyzwoleniem nie jest dostateczny do nauczenia się przepisanych nauk, nakoniec, gdy starsi niektórych zgromadzeń rzemieślniczych uważają się wyzwalac terminatorów bez zaświadczenia przepisanego, albo przestają na zaświadczeniach pobocznych udzielonych terminatorom nie umiejącym co przepisy każą; przeto Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego chcąc zapobiec tym nadużyciom przez które szkoła rzeczona nigdyby się wznieść nie mogła do pożądanego stopnia, uznała potrzebę ponowić Urzędowi Muncypalnemu miasta stołecznego Warszawy, wydane dawniej względem téj szkoły rozporządzenia, jako to: z dnia 31 Października 1818 r. Nr. 5,230, z dnia 9 Października 1819 r. Nr. 5,950, tudzież rozporządzenie Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policyi z dnia 26 Listopada 1817 roku Nr. 238, a mianowicie:

1. чтобы каждый ученикъ, поступающій въ обученіе какому нибудь ремеслу, вмѣстѣ съ тѣмъ былъ записываемъ у ректора въ воскресное училище;

2. чтобы всѣ мастера неукоснительно посылали своихъ учениковъ въ воскресное училище и въ церковь;

3. чтобы ни одинъ ученикъ не былъ выпускаемъ въ подмастерья, если не представитъ свидѣтельства отъ ректора училища въ томъ, что умѣетъ читать и писать, знаетъ 4 ариметическія дѣйствія и начала черченія, соответственно избранному имъ ремеслу. Свидѣтельства эти должны быть подписаны ректоромъ и снабжены надлежащею печатью, безъ чего они не будутъ принимаемы. Что же касается наблюденія за посѣщеніемъ церкви и уроковъ Закона Божія, то для этого необходимо назначить въ каждый цыркль надзирателя, который обязанъ дѣлать переключку ученикамъ своего цыркуля.

При этомъ Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, признавая основательнымъ представленіе ректора воскреснаго училища относительно составленія подробнаго списка учениковъ по всѣмъ ремесламъ въ столицѣ, предлагаетъ Муниципальному Управленію столичнаго города Варшавы приказать всѣмъ Частнымъ Приставамъ немедленно составить точную вѣдомость ученикамъ ремесленниковъ въ подлежащей части. Таковыя вѣдомости послужатъ къ соблюденію порядка въ этомъ полезномъ учрежденіи.

Варшава, 4 Мая 1821 г.

Министръ Предѣдательствующій,

(подписано) *Грабовскій.*

N. 2,791

1. ажебы каждый uczeń zapisujący się do jakiego rzemiosła, był zaraz i do szkoły niedzielnej zapisany u Rektora téjże szkoły;

2. ажебы wszyscy majstrowie regularnie uczniów swoich do szkoły niedzielnej i do kościoła posyłali.

3. ажебы żaden z terminatorów nie był na czeladnika wyzwolony, skoro nie złoży zaświadczenia od samego Rektora szkoły niedzielnej, że umie czytać i pisać, rachować w 4-ch pierwszych działaniach i zna początkowe rysunki, stosownie do obranego sobie rzemiosła. Zaświadczenia te podpisem Rektora i pieczęcią właściwą mają być opatrzone, żadne inne przyjęte być nie powinny. Co do kontroli na nabożeństwie i nauce niedzielnej Duchownej, potrzeba by do każdego Cyrkułu był wyznaczony jeden dozorca i aby z tych każdy oddzielnie, uczniów swego Cyrkułu imiona przeczytał.

Przytém, Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uznając za słuszny wniosek Rektora szkoły niedzielnej, względem ułożenia dokładnych list terminatorów z wszystkich rzemiosł w stolicy, poleca Urzędowi Muncypalnemu miasta stołecznego Warszawy, aby zalecił wszystkim Kommissarzom Cyrkułowым niezwłocznie sporządzić dokładną listę wszystkich terminatorów rzemiosł w właściwym cyrkule. Listy te posłużą do utrzymania porządku w całej tak użytecznej instytucji.

w Warszawie, d. 4 Maja 1821 r.

Minister Prezydujący, (podp.) *Grabowski.*

Nr. 2791.

№ 5.

Правила для воскресныхъ училищъ въ провинціальныхъ городахъ, составленныя по предписанію Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

(5 Апрѣля 1834 года.)

1. Муниципальное Управленіе или Президентъ города увѣдомляетъ всѣ ремесленныя общества о срокъ открытія воскреснаго училища.

2. Старшины цеховъ обязаны составить списки ученикамъ подлежащихъ ремеслъ и представить оныя начальнику воскреснаго училища.

3. Каждый мастеръ долженъ представить своихъ учениковъ начальнику училища, для внесенія въ списокъ (составленный по приложенному къ сему образцу) и объявить, на чей счетъ будутъ покупаться необходимыя для нихъ книги и писчіе матеріалы, то есть, на счетъ мастера, или самихъ учениковъ; послѣднее можетъ имѣть мѣсто преимущественно съ учениками, одѣвающимися на собственный счетъ.

4. Каждый ученикъ, начинающій свое ученіе у мастера, долженъ быть немедленно внесенъ въ списокъ учениковъ воскреснаго училища.

5. Время ученія, въ воскресные и праздничные дни, полагается 3 часа, утромъ или пополудни, по соглашенію со старшинами цеховъ. Утреннее время неудобно тѣмъ, что ученики не имѣли бы возможности присутствовать при богослуженіи.

6. Учебные предметы суть: чтеніе, письмо, простыя ариѳметическія правила и техническое черченіе. При преподаваніи ариѳметики, слѣдуетъ сообщить свѣдѣнія о мѣрахъ, вѣсахъ и монетахъ, имѣющихъ присвоенный курсъ въ краѣ, а также образцы счетоводства и составленія вѣдомостей. По мѣрѣ ока-

№ 5.

Zasady urządzenia szkoły niedzielnej na prowincyi, ułożone w skutek Reskryptu Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.

(dnia 5 Kwietnia 1834 r.)

1. Urząd Muncypalny lub Prezydent uwiadomi wszystkie zgromadzenia rzemieślnicze o dniu otwarcia szkoły niedzielnej.

2. Starsi cechów spiszą listy terminatorów ze swojego respective rzemiosła i podadzą je przełożonemu szkoły niedzielnej.

3. Każdy majster przedstawi potem swoich terminatorów przełożonemu szkoły do wpisu (według załączonego wzoru) i zadeklaruje, czyli potrzebne uczniowi książki i materiały do pisania i rysunków on kupi, albo uczeń sam sobie sprawić musi, co, do tych mianowicie stosować się może, którzy są na własnym sprawunku.

4. Każdy uczeń wchodząc do terminu powinien być zaraz zapisany na listę uczniów szkoły niedzielnej.

5. Czas na naukę w niedziele i święta przeznaczony, wynosi godzin 3 rano lub po południu, względem czego najlepiej będzie ułożyć się ze starszemi cechu. Przedpołudniowy czas nie byłby dogodny z tego względu, iż uczniowie nie mogliby może uczęszczać na nabożeństwo.

6. Przedmioty nauk składać będą: czytanie, pisanie, rachunki proste i rysunki techniczne. W nauce rachunków przydać można naukę o miarach i wagach i monetach kurs w kraju mających, tudzież wzory układania rachunków i utrzymywania rejestrów. W razie uczynienia postępu w po-

завшихся успѣховъ въ этихъ начальныхъ наукахъ, ежели найдутся способные учителя, можно бы преподавать технологию, химию и механику, съ приложеніемъ къ ремесламъ. Однакожь въ началѣ развитія училища объ этихъ наукахъ думать нельзя.

Можно бы также ввести нѣмецкій языкъ, ограничиваясь впрочемъ лишь однимъ чтеніемъ и предоставляя ученикамъ приобретать дальнѣйшія въ немъ познанія на практикѣ.

Ежели позволяютъ мѣстные обстоятельства, Законъ Божій слѣдовало бы преподавать во время утренняго богослуженія. Науку же нравственности, въ которой должны быть изложены обязанности человѣка къ самому себѣ и къ ближнимъ, о послушаніи, трудолюбіи, воздержности, честности и т. п., можно бы соединить съ чтеніемъ.

7. Ученики—Нѣмцы или Поляки безъ различія—раздѣляются на отдѣленія, согласно познаніямъ, съ какими они поступаютъ въ училище. Въ 1-мъ отдѣленіи ученики должны быть по крайней мѣрѣ до того приготовлены, чтобы могли хорошо читать отрывочныя предложенія, хорошо писать отдѣльныя слова, знать сложеніе и вычитаніе, на бумагѣ и наизусть. Во 2-мъ отдѣленіи ученики обучаются чтенію и писанію сложныхъ предложеній, при чемъ надо стараться, чтобы они понимали читаемое, имѣя въ виду и науку нравственности, какъ это сказано выше; съ чистописаніемъ могутъ быть соединены орфографическія упражненія и диктовка. Что касается до арифметики, то въ этомъ отдѣленіи, ученики должны твердо знать четыре правила, производя дѣйствія на бумагѣ и наизусть. Здѣсь тоже слѣдуетъ имъ сообщить свѣдѣнія о мѣрахъ, вѣсахъ и монетахъ и начать знакомить ихъ со счетоводствомъ и составленіемъ ремесленныхъ реестровъ.

Рисованіе. Ученики соединенныхъ двухъ или трехъ отдѣленій, удовлетворительно приготовленные въ первыхъ началахъ техническаго черченія, посредствомъ копированія образцовъ, рисуемыхъ для нихъ на доскѣ съ помощію циркуля и линейки,

чзатковыхъ tych naukach, mogłyby być wykładane także: technologia, chemia, i mechanika, z przystosowaniem ich do rzemiosł, jeżeli znajdują się nauczyciele do ich wykładu. W początkach jednak rozwinięcia szkoły o naukach tych myśleć nie można.

Język niemiecki możnaby także wprowadzić lecz tylko czytanie, dalszą jego znajomość praktyce pozostawić należy.

Nauka religii jeżeli miejscowość dozwoli, powinna być wykładaną przy nabożeństwie z rana; nauka zaś moralna, z której wykładanemi być powinny obowiązki względem siebie i bliźniego, o posłuszeństwie, pracowitości, wstrzemięźliwości, rzetelności i t. p. może być połączona z nauką czytania.

7. Uczniowie, będą podzieleni na oddziały, stosownie do początków z jakimi do szkoły przyjdą, bez względu czy to są polacy czy Niemcy. W oddziale I-m uczniowie mają być do tego stopnia doprowadzeni, ażeby umieli pojedyncze zdania dobrze czytać, wyrazy szczególne dobrze pisać i równie na pamięć jak i na papierze dodawać i odejmować. W oddziale II-m powinni uczniowie uczyć się czytać i pisać zdanie złożone, i już o to starać się trzeba, aby czytali z pojęciem, poczem można mieć wzgląd na naukę moralną, jak wyżej namieniono; z nauką pisania można także połączyć początkowe ćwiczenia pisowni i pisania za dyktowaniem.

W rachunkach tak daleko postąpić powinni uczniowie w tym oddziale, ażeby znajome cztery działania dobrze umieli robić tak z pamięci, jako i na piśmie, tu także ma być podana wiadomość o miarach, wagach, monetach, tudzież ma się zacząć nauka układania rachunków i rejestrów rzemieślniczych.

Rysunki. Uczniowie z dwóch lub trzech oddziałów połączeni, wyćwiczywszy się w pierwszych początkach rysunków technicznych pokazywanych im z wzorów wyrysowanych na tablicy za pomocą linii i cyrkla, zostaną obeznani

знакомятся съ копированіемъ, по масштабу, образецъ, соответствующихъ ремеслу каждаго изъ нихъ; впоследствии они могутъ рисовать и съ натуры.

Въ 3-мъ отдѣленіи, ежели оно будетъ существовать, часы ученія посвящаются большому усовершенствованію учениковъ въ наукахъ, исчисленныхъ выше.

Распределение уроковъ можно сдѣлать такое:

чтеніе	$\frac{3}{4}$	часа
арифметика	$\frac{3}{4}$	„
чистописаніе	$\frac{1}{2}$	„
рисованіе	1	часъ.

8. Для наблюденія за порядкомъ и дисциплиною, желательно было бы, чтобы, во время ученія, присутствовалъ кто нибудь отъ полиціи.

9. Публичный экзаменъ производится одинъ разъ въ годъ; во время онаго, ученикамъ, отличающимся нравственнымъ поведеніемъ и успѣхами въ наукахъ, училищное начальство выдаетъ соответственныя свидѣтельства, кои послужатъ имъ впоследствии, ежели они и впредь окажутся достойными, для снисканія благосклонности—не только управленія старшинъ, но и самого правительства.

10. Каждые три мѣсяца училищное начальство сообщаетъ цеховымъ старшинамъ списокъ учениковъ подлежащихъ ремеслу, съ показаніемъ, на основаніи контрольныхъ книгъ учителей, исправно ли они посѣщали училище и сколько кто изъ нихъ пропустилъ уроковъ. Изъ этихъ списковъ они узнаютъ, кто былъ причиною неисравности, сами ли ученики, или ихъ мастера. Такихъ мастеровъ старшины объявляютъ недостойными ввѣренной имъ опеки надъ молодыми людьми, находящимися у нихъ въ ученіи; относительно же виновныхъ учениковъ, они примутъ понудительныя мѣры.

11. Ремесленный ученикъ не можетъ быть выписанъ въ подмастерья безъ надлежащихъ познаній въ чтеніи, письмѣ и четырехъ арифметическихъ правилахъ, а для нѣкоторыхъ ремеселъ—и въ рисованіи, о чемъ должно быть представлено сви-

z kopiowaniem podług skali wzorów każdemu stosownie do rzemiosła podanych, a później mogą też rysować z natury.

Co się tyczy oddziału III-go ten gdyby istniał, powinien być poświęcony większemu doskonaleniu uczniów w wyżej wymienionych naukach.

Rozkład nauk zaś w następujący sposób może być ułożony:

na czytanie	$\frac{3}{4}$	godziny,
„ rachunki	$\frac{3}{4}$	„
„ pisanie	$\frac{1}{2}$	„
„ rysunki	1	„

8. Dla utrzymania uczniów w karności i porządku dobrzeby było gdyby w czasie nauk była obecna osoba z policji.

9. Popis uczniów z nauk odprawiać się będzie raz w rok na którym zwierzchność szkolna uczniom celującym w dobrych obyczajach i naukach wyda świadectwo mające im potem służyć, jeżeli się godnemi jego zawsze okażą do pozyskania względów nie tylko od urzędu starszych, ale też od Władz Rządowych.

10. Zwierzchność szkolna poda co kwartał wszystkim starszym cechów listę spisana ich respective uczniów i czyli każdy regularnie uczęszczał, lub też wiele godzin opuścił, czego kontrolę każdy nauczyciel utrzymuje, a zkaąd pokaże się czy uczeń, czy jego majster jest przyczyną nieregularnego uczęszczania. Jeżeli majster, powinien być uważany za niegodnego opieki nad będącym u niego w terminie uczniem. Jeżeli uczeń jest winnym, użyć należy środków do przymuszenia go.

11. Żaden uczeń nie powinien być wyzwolonym dopóki nie nauczy się czytać, pisać i czterech działań arytmetycznych; a w niektórych rzemiosłach i rysować, czego ma dowieść świadectwem przełożonych szkoły niedzielnej. Je-

дѣтельство начальства воскреснаго училища. Впрочемъ можно сдѣлать исключеніе для учениковъ, уже оканчивающихъ свое ученіе у мастеровъ во время открытія воскреснаго училища, ежели они въ это послѣднее время являлись въ училище исправно.

12. Хотя главная цѣль основанія воскреснаго училища состоятъ въ сообщеніи ремесленнымъ ученикамъ необходимыхъ для нихъ свѣдѣній, но могутъ посѣщать оное и подмастерья; къ такому посѣщенію, для ихъ же блага, слѣдуетъ ихъ даже заохочивать. Кромѣ того, и вообще каждый молодой человѣкъ, желающій учиться, имѣетъ право посѣщать воскресное училище.

13. Ежели учениковъ не болѣе 100, то можно ограничиться двумя отдѣленіями. Въ каждомъ отдѣленіи, по два часа, будетъ преподаваться чтеніе, письмо и ариметика. Кромѣ того, одинъ часъ назначается для класса рисованія, во время коего оба отдѣленія могутъ быть соединены вмѣстѣ. Слѣдовательно, вообще, въ воскресные и праздничные дни, ученіе будетъ продолжаться пять часовъ. Считая по 30 копѣекъ за часъ, за 60 праздничныхъ дней въ году, жалованье учителю составитъ 90 р. с. Ежели будетъ и 3-е отдѣленіе, то, прибавивъ по 2 часа къ каждому изъ 60 праздничныхъ дней, считая по 30 коп. за часъ, прежніе 90 р. с. придется увеличить еще 36 рублями; такъ, что жалованье учителю составитъ 126 р. с. На удовлетвореніе прочихъ потребностей, какъ то: на отопленіе, прислугу, на покупку образцовъ, чертежей, писчихъ матеріаловъ и т. п., 19 р. 50 к. с. Слѣдовательно содержаніе 3-хъ отдѣленій обойдется въ годъ въ 145 р. 50 к. с.

14. Жалованье учителямъ выдается помѣсячно, или по четвертямъ года, съ возможнымъ упрощеніемъ всѣхъ формальностей.

Варшава, 17 Іюля 1834 года.

днакже uczniowie ktorzy w początkach założenia szkoły niedzielnej blisko mieli do ukończenia terminu w swoimъ реміосіе, mogą być wyzwoleni, jeżeli pilnie w ostatnimъ tymъ czasie na naukę uczęszczali.

12. Lubo cel założenia szkoły niedzielnej rozciąga się tylko do kształcenia uczniów terminujących, jednakowo i czeladnicy mają również prawo do pobierania w niej nauk, i należy ich nawet do tego zachęcać dla ich własnego dobra; oprócz tego każdy młodzieniec chcący się uczyć, do tej szkoły przypuszczony być może.

13. Gdy liczba uczniów nie będzie przechodzić liczby 100, dwa oddziały będą dostateczne, w każdymъ z nich po dwie godziny będą wykładane: czytanie, pisanie i rachunki, oprócz tego jedna godzina rysunków, do których oddziały mogą być połączone; w ogóle więc, w niedziele i święta 5 godzin wykładanych będzie, które licząc za godzinę po złotych polskich 2, a świąt w roku 60, wyniesie opłata nauczycieli rocznie złotych polskich 600. Gdyby zaś był i oddział III, wtedy dodając jeszcze do każdego z 60 świąt po 2 godziny, rachując godzinę po złotych polskich 2, wypadłoby dodać do pomienionych Złp. 600 jeszcze Złp. 240. Co by razem czyniło Złp. 840. Na zaspokojenie innych potrzeb, jako to: opału, usługi, na zakupienie wzorów rysunkowych, materyałów piśmiennych i t. p. Złp. 130. Roczny więc wydatek na utrzymanie 3-ch oddziałów wynosi Złp. 970.

14. Wypłata pensyi nauczycielom powinna być z dołu miesięcznie lub kwartalnie, a to w sposób jak najmniej utrudniający skuteczniona.

w Warszawie, dnia 17 Lipca 1834 roku.

№ 6.

Правила для воскресно-ремесленныхъ училищъ въ Царствѣ Польскомъ, утвержденныя Правительственною Коммисією Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

(15 Декабря 1834 года.)

Въ силу § 26 постановленія Намѣстника Царства Польскаго отъ 31 Декабря 1816 г., коимъ учреждены ремесленные цехи, и на основаніи §§ 14 и 38 новаго училищнаго устава, издаются, какъ для учрежденныхъ уже, такъ и для впредь имѣющихъ открыться воскресно-ремесленныхъ училищъ, слѣдующія правила:

Статья 1.

Цѣль воскресно-ремесленныхъ училищъ состоитъ въ доставленіи возможности ученикамъ, находящимся въ ученіи у ремесленниковъ, приобрѣсти необходимыя для ихъ званія свѣдѣнія.

Статья 2.

Въ каждомъ городѣ, въ коемъ Правительствомъ признано будетъ нужнымъ учредить воскресно-ремесленное училище, мастера обязаны посылать учениковъ своихъ, по воскреснымъ и праздничнымъ днямъ, въ опредѣленные часы, въ означенное училище.

Статья 3.

Каждый мастеръ, принявъ къ себѣ ученика для обученія, обязанъ немедленно записать его въ число учениковъ воскресно-ремесленного училища.

№ 6.

Przepisy dla szkół rzemieślniczo-niedzielnych, zatwierdzone przez Kommissyą Rządową Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego.

(dnia 15 Grudnia 1834 r.)

W rozwinięciu § 26 postanowienia Xięcia Namiestnika Królewskiego z dnia 31 Grudnia 1816 roku, urządzającego cechy rzemieślnicze i w duchu art. 14 i 38 Ustawy nowiej szkolnej dla urządzonych dawniej szkół rzemieślniczych, jako też na przyszłość urządzić się mających, następujące wydają się przepisy:

Artykuł 1.

Celem szkół rzemieślniczo-niedzielnych jest podanie terminatorom sposobności nabywania koniecznych dla ich stanu wiadomości.

Artykuł 2.

W każdym mieście, w którym szkoła rzemieślnicza za potrzebną przez Rząd uznana zostanie, majstrowie obowiązani są swych terminatorów posyłać do niej na naukę w niedziele i święta w godzinach przepisanych.

Artykuł 3.

Każdy majster przyjmujący terminatora, winien jest zapisać go zaraz do szkoły rzemieślniczej.

Статья 4.

Мастеръ, обличенный въ томъ, что ученики его, по его же винѣ, не посѣщаютъ постоянно училища, подвергается взысканію, которое будетъ опредѣлено особымъ постановленіемъ.

Статья 5.

Ежели ученикъ неисправно посѣщаетъ училище по собственной винѣ, то онъ подвергается наказаніямъ, опредѣленнымъ общимъ постановленіемъ объ училищной дисциплинѣ.

Статья 6.

Въ мѣстахъ, гдѣ существуютъ воскресно-ремесленные училища, никакой ученикъ, подъ отвѣтственностью мастера, и старшинъ цеховъ, не можетъ быть произведенъ въ подмастерья, если не предъявить свидѣтельства въ знаніи наукъ, предписанныхъ для воскресно-ремесленныхъ училищъ, выданнаго подлежащимъ учителемъ и утвержденаго Инспекторомъ училища или Директоромъ гимназій.

Статья 7.

Отъ посѣщенія воскресно-ремесленныхъ училищъ освобождаются тѣ только ученики, кои на испытаніи въ училищѣ удостовѣрятъ, что знаютъ назначенныя для сихъ училищъ науки и получаютъ въ томъ свидѣтельство, по вышеозначенному порядку.

Статья 8.

Цеховые старшины обязаны каждые три мѣсяца представлять Магистрату списокъ ученикамъ, находящимся въ ученіи у ремесленниковъ. Списокъ сей, по утвержденіи онаго, Ма-

Artykuł 4.

Majster przekonany, że z jego winy terminatorowie nie uczęszczali regularnie do szkoły, ulega karze osobnym rozporządzeniem oznaczyć się mającej.

Artykuł 5.

Jeżeli nieregularne uczęszczanie do szkoły pochodzi z winy terminatora, naówczas tenże karany będzie podług przepisów ogólnych karności szkolnej.

Artykuł 6.

Żaden terminator pod odpowiedzialnością Urzędów Muncypalnych i starszych cechu, nie może być w tych miejscach, gdzie zaprowadzone zostaną szkoły rzemieślnicze, wyzwalanym, nie okazawszy pierwój świadectwa z posiadanych nauk na szkołę rzemieślniczą przepisanych, przez właściwych nauczycieli wydawanego, a przez Inspektora szkoły lub Dyrektora obwodu potwierdzonego.

Artykuł 7.

Od uczęszczania do szkoły rzemieślniczej wyjmują się ci tylko terminatorowie, którzy, przez złożony egzamen w szkole, udowodnią, że posiadają dostatecznie przepisane na tę szkołę nauki i pozyskają świadectwo w formie jak wyżej.

Artykuł 8.

Starsi cechów podawać winni co kwartał Urzędowi Muncypalnemu listę terminatorów, którą tenże stwierdziwszy

гистратъ сообщаетъ учителю училища для повѣрки и надлежащаго употребленія.

Статья 9.

Для записыванія учениковъ, учитель воскресно-ремесленнаго училища содержитъ контрольную книгу, по прилагаемой у сего формѣ. Сверхъ того, онъ имѣетъ журналъ, въ коемъ отмѣчаются присутствующіе ученики и успѣхи ихъ въ наукахъ.

Статья 10.

Объ ученикахъ, неисправно посѣщающихъ училище, учитель сообщаетъ каждый мѣсяцъ, въ городѣ Варшавѣ—подлежащему Частному Приставу, а въ губерніяхъ — Магистрату, для удостовѣренія о причинахъ отсутствія учениковъ и принятія въ отношеніи къ виновнымъ надлежащихъ мѣръ.

Статья 11.

Въ воскресно-ремесленныхъ училищахъ обучаются: чтенію, письму, ариметикѣ и черченію. Въ случаѣ надобности и возможности, могутъ быть преподаваемы, въ самомъ высшемъ отдѣленіи, технология, химія и механика, примененныя къ ремесламъ. Законъ Божій преподается во время утренняго богослуженія приходскимъ Священникомъ или его Викаріемъ. При семъ преподается также наука нравственности, въ особенности же: объ обязанностяхъ въ отношеніи къ самому себѣ и къ ближнему, о повиновеніи, о трудолюбіи, о воздержаніи, о честности и т. п. Обученіе сему предмету можетъ быть соединено съ обученіемъ чтенію.

Статья 12.

Ученики раздѣляются на три отдѣленія, смотря по ихъ познаніямъ.

пресыла преложеному школы для конfrontacyi и właściwego użycia.

Artykuł 9.

Do zapisywania uczniów przełożony szkoły utrzymywać będzie kontrolę, podług załączonego tu schematu, jak również dziennik do zapisywania obecności i postępu uczniów.

Artykuł 10.

O nieregularnem uczęszczaniu terminatora na lekcye, przełożony szkoły donosi co miesiąc Kommissarzowi cyrkułu w Warszawie, Urzędowi Muncypalnemu na prowincyi, a to dla przekonania się o powodach nieobecności i użycia stosownych przeciw winnemu kroków.

Artykuł 11.

Nauki w szkole rzemieślniczej wykładać się będą: czytanie, pisanie, rachunki i rysunki techniczne. W razie okazanej potrzeby i możliwości, dawana być może w najwyższym oddziale technologia, chemia i mechanika z przystosowaniem jej do rzemiosł. Nauka religii powinna być wykładana przy nabożeństwie rannem przez Proboszcza lub Wikarego, a nauka moralna również wykładaną być ma, a szczególnie obowiązki względem siebie, bliźniego, o posłuszeństwie, pracowitości, wstrzemięźliwości, rzetelności i t. p., którą można połączyć z nauką czytania.

Artykuł 12.

Uczniowie podzieleni być mają na 3 oddziały, stosownie do początków, z jakimi do szkoły przychodzą.

Во I-омъ отдѣленіи. Ученики должны умѣть хорошо читать отдѣльныя предложенія, четко писать отдѣльныя слова, изъ ариѳметики же—слагать и вычитать, какъ письменно, такъ и наизусть.

Во II-омъ отдѣленіи. Ученики должны умѣть хорошо читать и писать съ соблюденіемъ правилъ правописанія, а также четыре ариѳметическія дѣйствія, какъ наизусть, такъ и письменно; сверхъ того, излагаются имъ свѣдѣнія о мѣрахъ, вѣсахъ и деньгахъ. Притомъ ученики знакомятся съ веденіемъ счетовъ и реестровъ, необходимыхъ для ремесленниковъ. Въ этомъ отдѣленіи ученики обучаются также черченію, по образцамъ, нарисованнымъ на доскѣ съ помощью линейки и циркуля, упражняются въ снятіи образцовъ, данныхъ каждому примѣнительно къ его ремеслу, и наконецъ—въ рисованіи съ натуры.

Во III-емъ отдѣленіи. Преподаются всѣ вышеозначенные предметы въ обширнѣйшемъ объемѣ, и въ особенности то, о чемъ упомянуто въ концѣ 11-ой статьи.

Статья 13.

Ученіе производится въ каждое воскресенье и праздничный день, въ продолженіе *трехъ* часовъ утромъ, или по полудни, смотря по тому, какъ сіе будетъ удобнѣе. Распредѣленіе учебныхъ предметовъ составляется учителемъ и утверждается Инспекторомъ училища или Директоромъ подлежащей гимназіи.

Статья 14.

Испытаніе учениковъ производится въ концѣ каждаго года. На испытаніи присутствуютъ мѣстные начальства и старшины цеховъ. Ученикамъ, отличающимся прилежаніемъ и исправнымъ посѣщеніемъ училища, раздаются награды.

Статья 15.

Два раза въ году, а именно: въ концѣ Іюня мѣсяца и на новый годъ, учитель представляетъ Магистрату и подлежащему

Въ oddziale I. Учениowie mają być do tego stopnia doprowadzeni, ażeby umieli pojedyncze zdania dobrze czytać, wyrazy szczególne dobrze pisać i równie na pamięć, jak i na papierze, dodawać i odejmować.

W oddziale II. Powinni uczniowie nauczyć się dobrze czytać i pisać ortograficznie, tudzież czterech działań arytmetyki, tak z pamięci, jako i na piśmie. Tu także ma być podana wiadomość o miarach, wagach i monetach, tudzież znacznie się nauka układania rachunków i regestrów rzemieślniczych. W tym oddziale uczniowie uczyć się mają rysunków technicznych z wzorów wyrysowanych na tablicy za pomocą linii i cyrkla; obeznani być mają z kopiowaniem wzorów, każdemu stosownie do rzemiosła podanych, a nakoniec mogą rysować z natury.

W oddziale III. Wykładane będą w obszerniejszym nieco zakresie nauki powyższe, i to co jest w końcu artykułu 11-go wyrażonem.

Artykuł 13.

Nauki wykładane będą w każdą niedzielę i święto przez godzin *trzy*, czy to z rana, czy po południu, jak dogodność miejscowa wskaże. Stosowny rozkład nauk przełożony szkoły ułoży, a Inspektor lub Dyrektor właściwego obwodu potwierdzi.

Artykuł 14.

Popis uczniów z nauk odbywać się będzie w końcu kaźdego roku, na którym znajdować się mają władze miejscowe i starsi cechów. Uczniowie celujący pilnością i regularnością otrzymywać będą nagrody.

Artykuł 15.

Dwa razy do roku, to jest na Ś-go Jana i Nowy Rok, przełożony szkoły zdawać będzie do Urzędu Muncypalnego

Инспектору или Директору вѣдомость объ успѣхахъ и поведѣнїи учениковъ.

Статья 16.

Ученики должны приходить въ училище въ приличной одеждѣ и соблюдать опрятность.

Статья 17.

За полчаса до начатїя ученїя, всѣ ученики собираются въ училищномъ домѣ; для соблюденїя же надлежащаго порядка и тишины, учитель, въ случаѣ надобности, можетъ потребовать помощь мѣстной полицїи.

Статья 18.

Нужныя для учениковъ книги, бумагу, чернила, карандаши и т. п. доставляютъ мастера.

Статья 19.

Хотя воскресно-ремесленные училища учреждаются преимущественно для учениковъ, находящихся въ ученїи у мастеровъ, однакожь могутъ оныя посѣщать и подмастерья.

Статья 20.

Учители въ воскресно-ремесленные училища избираются Инспекторами училищъ и Директорами гимназїй, и утверждаются Совѣтомъ Народнаго Просвѣщенїя.

Статья 21.

Учители воскресно-ремесленныхъ училищъ получаютъ изъ подлежащихъ суммъ соотвѣтственное вознагражденїе по четвер-

и влѣсциwego Inspektora lub Dyrektora raport o postępie i sprawowaniu się uczniów.

Artykuł 16.

Przychodzący uczniowie do szkoły winni mieć odzienie przyzwoite i czystość około siebie zachować.

Artykuł 17.

Przed zaczęciem nauki zbierają się wszyscy uczniowie, pół-godziną pierwěj, w domu szkolnym; dla utrzymania zaś porządku i spokojności, w razie zażądania przełożonego szkoły, wyznaczona ma być osoba z policji.

Artykuł 18.

Potrzebne dla uczniów książki, papier, atrament, ołówki etc. dostarczać będą majstrowie.

Artykuł 19.

Lubo cel założenia szkół niedzielnych rozciąga się tylko do kształcenia terminatorów, jednakowoż i czeladnicy mogą do nich uczęszczać.

Artykuł 20.

Nauczyciele do szkoły rzemieślniczej wybierani będą przez Inspektorów i Dyrektorów gimnazjalnych i pod zatwierdzenie Rady Wychowania Publicznego przedstawiani.

Artykuł 21.

Każdy z nauczycieli otrzymywać będzie z wласциwych funduszów stosowne wynadgodzenie w ratach kwartalnych,

тѣмъ года, согласно сдѣланному Правительственною Коммисією для каждаго училища распоряженію.

Статья 22.

Воскресно-ремесленные училища помѣщаются: или въ домахъ казенныхъ первоначальныхъ, или уѣздныхъ училищъ, или же въ гимназическихъ зданіяхъ, смотря по мѣстности и по возможности.

a to z funduszu i wedle zasad dla kaźdej respective szkoły przez Kommissyą Rządową wskazanych.

Artykuł 22.

Szkoła rzemieślniczo-niedzielną odbywać ma swoje nauki w lokalu szkoły elementarnej lub obwodowej, albo gimnazjum, wedle miejscowej możności.

Lp. Nr. szkoły		Nazwa szkoły		Lp. Nr. klasy		Nazwa klasy		Lp. Nr. uczniów		Nazwa uczniów	
1				1				1			
2				2				2			
3				3				3			
4				4				4			
5				5				5			
6				6				6			
7				7				7			
8				8				8			
9				9				9			
10				10				10			
11				11				11			
12				12				12			
13				13				13			
14				14				14			
15				15				15			
16				16				16			
17				17				17			
18				18				18			
19				19				19			
20				20				20			
21				21				21			
22				22				22			
23				23				23			
24				24				24			
25				25				25			
26				26				26			
27				27				27			
28				28				28			
29				29				29			
30				30				30			
31				31				31			
32				32				32			
33				33				33			
34				34				34			
35				35				35			
36				36				36			
37				37				37			
38				38				38			
39				39				39			
40				40				40			
41				41				41			
42				42				42			
43				43				43			
44				44				44			
45				45				45			
46				46				46			
47				47				47			
48				48				48			
49				49				49			
50				50				50			
51				51				51			
52				52				52			
53				53				53			
54				54				54			
55				55				55			
56				56				56			
57				57				57			
58				58				58			
59				59				59			
60				60				60			
61				61				61			
62				62				62			
63				63				63			
64				64				64			
65				65				65			
66				66				66			
67				67				67			
68				68				68			
69				69				69			
70				70				70			
71				71				71			
72				72				72			
73				73				73			
74				74				74			
75				75				75			
76				76				76			
77				77				77			
78				78				78			
79				79				79			
80				80				80			
81				81				81			
82				82				82			
83				83				83			
84				84				84			
85				85				85			
86				86				86			
87				87				87			
88				88				88			
89				89				89			
90				90				90			
91				91				91			
92				92				92			
93				93				93			
94				94				94			
95				95				95			
96				96				96			
97				97				97			
98				98				98			
99				99				99			
100				100				100			

№ 7.

О воспрещеніи провинціальнымъ цехамъ выписывать въ подмастерья тѣхъ учениковъ, которые переселяются изъ Варшавы въ провинцію, не получивъ свидѣтельства Ректора воскресно-ремесленного училища.

(13 (25) Іюня 1836 года).

Всѣмъ Воеводскимъ Коммисіямъ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ КОММИСИЯ ВНУТРЕННИХЪ И ДУХОВНЫХЪ ДѢЛЪ
И НАРОДНАГО ПРОСВѢЩЕНІЯ.

Ремесленные ученики разныхъ цеховъ въ г. Варшавѣ, по своему нерадѣнію, или по винѣ мастеровъ, не посѣщая вовсе, или посѣщая неисправно воскресно-ремесленное училище, и такимъ образомъ не имѣя удовлетворительныхъ познаній въ предписанныхъ для нихъ наукахъ, не получивъ отъ Ректора воскресно-ремесленного училища свидѣтельства, установленнаго по § 6 правилъ для воскресно-ремесленныхъ училищъ, и не будучи въ состояніи выписаться въ подмастерья, прибѣгаютъ къ хитрости. Они отправляются изъ Варшавы въ провинціальные города, гдѣ есть цехи того ремесла, которому они обучались, и, представивъ доказательства объ оконченномъ ими ученіи, выписываются тамъ же въ подмастерья, чѣмъ не только парализуютъ благія распоряженія правительства, но и подають дурной примѣръ для своихъ товарищей.

Для устраненія этого злоупотребленія, Правительственная Коммисія симъ предлагаетъ N. Коммисіи — строгойше предписать всѣмъ цехамъ подлежащаго воеводства, чтобы они не смѣли впредь, подъ опасеніемъ полицейскаго взысканія за неис-

№ 7.

Zakaz, aby cechy prowincjonalne nie wyzwalaly na czeladnikow tych terminatorow, ktorzy sie z Warszawy na prowincya przenosza, nie uzyskawszy swiadcstwa Rektora szkoly rzemieslniczo-niedzielnaj.

(dnia 13 (25) Czerwca 1836 r.)

do

Wszystkich Kommissyj Wojewodzkich.

KOMMISSYA RZADOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH, DUCHOWNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Gdy terminatorowie różnychъ ремеселъ въ Варшавіе, ktorzy, albo z własnego niedbalstwa lub też z winy majstrów, nieregularnie lub wcale nie uczęszczają na nauki do szkoły rzemieslniczo-niedzielnaj, a tém samém nie umieją dostatecznie przepisanych nauk, i z tego powodu nie uzyskawszy swiadcstwa od Rektora szkoly rzemieslniczo-niedzielnaj, wedle § 6 przepisów dla szkół rzemieslniczych, nie mogą być wyzwolonemi, zdobywają się na sposoby i oddalając się z Warszawy do miast na prowincyi, gdzie są cechy właściwe téjże professyi, w którój się usposobili, po udowodnieniu ukończonego terminu, bywają tamże na czeladników wyzwalanemi, którym to sposobem nie tylko paralizują przepisy Rządowe dla dobra rzemieslni wydane, ale nadto stają się złym przykładem dla innych.

Kommissya Rządowa przeto, dla zapobieżenia temu na przyszłość, wzywa Kommissyą N., aby wydała surowe rozkazy do wszystkich cechów w swoim obrębie, iżby wydalających się z Warszawy terminatorów, bez swiadcstwa Rektora

полненіе распоряженій начальства, выписывать въ подмастерья ремесленныхъ учениковъ, отлучившихся изъ Варшавы безъ свидѣтельства Ректора воскресно-ремесленного училища.

Подъ опасеніемъ строгой отвѣтственности, мѣстнымъ полицейскимъ властямъ слѣдить и наблюдать за исполненіемъ настоящаго предписанія.

Варшава, 13 (25) Іюня 1836 г.

За Главнаго Директора Предсѣдательствующаго,
Директоръ Отдѣленія (подп.) *И. Бадени.*
N. 25,645

Примѣчаніе. О воскресно-ремесленныхъ училищахъ упоминается въ ст. 14 и 38 Высочайше утвержденного училищнаго устава 1844 г., а равно въ статьѣ 15 того-же устава 1840 года. Уставы эти помѣщены въ отдѣлѣ о начальныхъ училищахъ.

N° 8.

Положеніе о воскресно-ремесленныхъ училищахъ въ Варшавѣ, утвержденное Совѣтомъ Народнаго Просвѣщенія въ Царствѣ Польскомъ.

(19 (31) Октября 1844 года).

A. Часть Учебная.

1.

Ученики воскресно-ремесленныхъ училищъ, смотря по ихъ познаніямъ, раздѣляются на четыре отдѣленія.

Въ первомъ отдѣленіи обучаются они польскою азбукою, чтенію по складамъ цѣлыхъ словъ и отрывковъ, начертанію польскихъ буквъ и чиселъ, потомъ сложенію и вычитанію про-

школы ремесленничьей, не ваżyлы сѣ wyzwalać na czeladników, i to pod karą policyjną, przepisana za niewykonywanie rozkazów zwierzchności, czego władze miejscowe policyjne pod surową odpowiedzialnością przestrzegać i pilnować powinny.

в Варшавіе, дня 13 (25) Сzerwca 1836 r.

За Dyrektora Głównego Prezydującego, Dyrektor Wydziału,
(podpisano) *J. Badeni.*
Nr. 25,645.

Uwaga. O szkołach rzemieślniczo-niedzielnych znajdują się wzmianki w art. 14 i 38 NAJWYŻEJ zatwierdzonej Ustawy szkolnej z r. 1834, tudzież w art. 15 takiejże Ustawy z r. 1840. Ustawy te zamieszczone są w dziale traktującym o szkołach początkowych.

N° 8.

Organizacya dla szkół rzemieślniczo-niedzielnych w Warszawie, zatwierdzona przez Radę Wychowania Publicznego.

(dnia 19 (31) Października 1844 r.)

A. Część naukowa.

1.

Uczniowie szkół rzemieślniczo-niedzielnych, stosownie do usposobienia naukowego, podzieleni będą na cztery oddziały.

W oddziale pierwszym uczyć się mają poznawania liter, sylabizowania i czytania po polsku, pisania polskich liter i liczb, dodawania i odejmowania liczb prostych, dwucyfrowych, tudzież tabliczki mnożenia. Religja ma być wykładana

стыхъ чиселъ и таблицъ умноженія. Законъ Божій преподается въ семь отдѣленій по имѣющей издаться инструкціи.

Во второмъ отдѣленіи ученики упражняются въ чтеніи и въ письмѣ; изъ ариметики проходятъ четыре правила съ цѣлыми числами; сверхъ того, обучаются рисованію. Законъ Божій преподается по упомянутой выше инструкціи.

Въ третьемъ отдѣленіи, кромѣ польскаго языка, обучаются они русскому чтенію и письму; изъ ариметики—четыремъ дѣйствіямъ съ именованными числами и обыкновенными дробями, рисованію и Закону Божію.

Въ четвертомъ отдѣленіи преподаются ученикамъ, практически, самыя нужныя званию ихъ свѣдѣнія изъ математики, механики и технологии. Сверхъ того, обучаются они рисованію.

Законъ Божій преподается, смотря по числу учениковъ и отдѣленій въ каждомъ училищѣ, однимъ или двумя учителями.

2.

Число училищъ, а равно число отдѣленій въ каждомъ училищѣ, примѣнены будутъ къ числу учащихся.

Въ каждомъ отдѣленіи не можетъ быть болѣе 200 учениковъ, т. е. 100 приходящихъ утромъ и 100 приходящихъ по полудни. Ежелибы число учениковъ было больше, то отдѣленіе раздѣляется на два класса.

3.

Сообразно нынѣшнему числу учащихся, съ началомъ 1844/5 учебнаго года открывается 6 училищъ.

Первое — въ помѣщеніи реального училища на Краковскомъ-Предмѣстьѣ, съ четырьмя отдѣленіями.

Второе—на Лѣшно, съ тремя отдѣленіями.

Третье—на Королевской улицѣ, съ двумя отдѣленіями.

Четвертое — въ зданіи бывшаго Паулинскаго монастыря,

въ томъ oddziale stosownie do Instrukcyi mającej się w téj mierze przepisać.

W oddziale drugim nabywać będą wprawę w czytanie i pisanie, uczyć się czterech działów arytmetycznych z liczbami prostymi i rysunków. Religja także będzie wykładana podług Instrukcyi, o której wyżej była mowa.

W oddziale trzecim, oprócz nauki języka polskiego, uczyć się mają czytać i pisać po rosyjsku, czterech działów arytmetycznych z liczbami wielorakiemi i ułamkami zwyczajnemi, rysunków, oraz religii.

W oddziale czwartym będą mieli uczniowie wyłożone sposobem praktycznym najpotrzebniejsze do ich stanu wiadomości z matematyki, z mechaniki i technologii, tu również uczyć się będą rysunków.

Nadto nauka religii wykładaną będzie podług liczby uczniów i oddziałów w każdej szkole przez jednego lub dwóch nauczycieli.

2.

Liczba szkół i oddziałów w każdej szkole zastosowaną będzie do liczby uczniów.

W każdym oddziale nie może być więcej uczniów nad 200, to jest 100 przychodzących z rana i 100 po południu. Jeżeliby liczba uczniów była większa, oddział podzieli się na dwie sale.

3.

Podług teraźniejszej liczby uczniów, z początkiem roku szkolnego 1844/5 otwartych będzie szkół 6.

Pierwsza — w lokalu szkoły realnej przy ulicy Krakowskie Przedmieście, o czterech oddziałach.

Druga — na Lesznie, o trzech oddziałach.

Trzecia — przy ulicy Królewskiej, o dwóch oddziałach.

Czwarta — w gmachu po-Paulińskim, o dwóch pierwszych

съ двумя первыми отдѣленіями, изъ коихъ одно отдѣленіе, по истеченіи года, должно быть смѣнено другимъ.

Пятое—въ зданіи при костелѣ св. Александра, съ однимъ отдѣленіемъ.

Шестое—на предмѣстьѣ Прагѣ, съ однимъ отдѣленіемъ.

Въ случаѣ увеличенія числа учащихся, можетъ быть прибавлено къ третьему и четвертому училищу по одному отдѣленію.

4.

Въ первомъ и во второмъ училищѣ назначаются по два законоучителя, въ прочихъ же—по одному.

Каждое изъ трехъ первыхъ училищъ имѣетъ по одному учителю рисованія, который обязанъ въ каждое воскресенье и праздничный день преподавать два урока, т. е. одинъ утромъ, а другой пополудни.

Въ каждомъ изъ трехъ первыхъ отдѣленій назначается по одному учителю чтенія, письма и ариѳметики, который обязанъ преподавать 4 урока, т. е. 2 утромъ и 2 пополудни.

Для четвертаго отдѣленія назначаются два учителя: одинъ для математики, другой для технологіи. Каждый изъ нихъ преподаетъ по одному уроку утромъ и по одному пополудни.

Въ многочислѣннѣйшихъ отдѣленіяхъ въ помощь учителю назначается помощникъ, который обязанъ находиться въ училищѣ во все время ученія.

5.

Въ каждомъ изъ двухъ первыхъ отдѣленій ученикъ не долженъ оставаться долѣ двухъ лѣтъ; въ третьемъ отдѣленіи назначается срокъ одинъ годъ, а въ четвертомъ—до времени нахожденія ученика у мастераго въ ученіи. Въ случаѣ необходимости оставленія ученика на третій годъ въ одномъ и томъ же отдѣленіи, таковой ученикъ долженъ сидѣть въ училищѣ

oddziałach, z których jeden po upływie roku powinien zamienić się na drugi.

Piąta—przy kościele Świętego Alexandra, o jednym oddziale.

Szósta—na Pradze, również o jednym oddziale.

Ponieważ jest nadzieja, że liczba uczniów powiększy się, będzie więc można w tym razie przydać do szkoły trzeciej i czwartej po jednym oddziale.

4.

W szkole *pierwszej i drugiej* będzie po dwóch nauczycieli religii, w innych po jednym.

Każda z trzech pierwszych szkół będzie miała jednego nauczyciela rysunków, który będzie obowiązany dawać w każdą niedzielę i święto dwie godziny lekcyj, to jest jedną zrana, a drugą po południu.

W każdym z trzech pierwszych oddziałów będzie jeden nauczyciel do nauki czytania, pisania i rachunków, obowiązany jest dawać cztery godziny, to jest 2 zrana, a 2 po południu.

W oddziale czwartym będzie dwóch nauczycieli, jeden do matematyki, drugi do technologii. Każdy z nich będzie uczył po jednej godzinie z rana i po jednej po południu.

W oddziałach liczniejszych do pomocy nauczycielowi będzie przydany pomocnik, którego obowiązkiem jest pozostawać w szkole przez czas trwania wszystkich lekcyj.

5.

Uczeń nie powinien pozostawać dłużej w każdym z dwóch pierwszych oddziałów, jak przez lat dwa najwięcej, w oddziale trzecim rok, a w czwartym aż do skończenia terminu.

Gdyby się okazała potrzeba zostawić ucznia na trzeci rok w jednym oddziale, taki powinien być posadzony w szko-

на особой скамейкѣ, а Инспекторъ внушаетъ мастеру его, дабы онъ въ учебномъ отношеніи имѣлъ за нимъ строгій надзоръ.

Б. Надзоръ за воскресно-ремесленными училищами.

6.

Воскресно-ремесленные училища подчинены Директору Варшавской Губернской гимназіи (нынѣ онъ подчинены Директору Варшавской Реальной гимназіи) и состоятъ подъ ближайшимъ надзоромъ Инспектора сихъ училищъ.

7.

Для удостовѣренія о пользѣ воскресно-ремесленныхъ училищъ и успѣхахъ обучающихся въ оныхъ ремесленныхъ учениковъ, а равно для наблюденія за исправнымъ посѣщеніемъ сихъ училищъ учениками, учреждается особый Надзирательный Комитетъ, состоящій изъ восьми членовъ, т. е. изъ шести старшихъ мастеровъ, по очереди избираемыхъ изъ разныхъ ремеслъ, и ежегодно представляемыхъ Магистратомъ города Варшавы на утверженіе Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа, изъ члена Магистрата и Инспектора означенныхъ училищъ.

8.

Комитетъ сей обязанъ ежегодно составлять списокъ ремесленнымъ ученикамъ, долженствующимъ посѣщать училища, и таковой списокъ, къ 1-му Января всякаго года, представлять: одинъ Директору гимназіи, другой — Магистрату, а третій сохранять у себя и по оному наблюдать за исправнымъ записываніемъ учениковъ въ училища.

9.

Всѣ члены, равно какъ Инспекторъ, обязаны во всякое время посѣщать училища и распределять между собою это по-

ле на osobnej ławce i Rektor zawiadomi majstra aby pod względem naukowym miał nad nim ścisłejszy dozór.

В. Dozór szkół.

6.

Naczelne zwierzchnictwo szkół rzemieślniczo-niedzielnych należy do Dyrektora gimnazjum gubernialnego w Warszawie, szczegółowy zaś ich kierunek do Inspektora szkół rzeczonych.

7.

Aby przekonać się o użyteczności szkół rzemieślniczo-niedzielnych i postępie w naukach uczęszczających do nich terminatorów, jak niemniej zapewnić regularne posyłanie terminatorów do szkół rzeczonych, będzie utworzony dozór szkolny z ośmiu członków składający się: to jest z sześciu starszych majstrów, po kolei z różnych rzemiosł przez Magistrat miasta Warszawy corocznie wybieranych i przez Kuratora Okręgu Naukowego zatwierdzonych, z jednego członka Magistratu i Inspektora szkół rzeczonych.

8.

Obowiązkiem dozoru będzie ułożyć listę terminatorów, powinnyich uczęszczać do szkół i takowy na dniu 1-ym Stycznia każdego roku, złożyć w 1-m egzemplarzu Dyrektorowi gimnazjum, w drugim Magistratowi, podług 3-go zaś dopilnować regularnego zapisu uczniów do szkół.

9.

Wszyscy członkowie dozoru mają obowiązek, równie jak Inspektor, w każdym czasie zwiedzać szkoły, i tak między

сѣщеніе такъ, чтобы каждое училище было посѣщено однимъ изъ членовъ Комитета утромъ и пополудни. Учебная часть къ нимъ не относится; во всѣхъ же другихъ отношеніяхъ могутъ они сдѣланныя ими замѣчанія сообщить Инспектору или записать оныя въ книгу визитаціи, при каждомъ училищѣ на сей конецъ заведенную, и даже, еслибы это было признано ими нужнымъ, входить съ письменными представленіями къ Попечителю Варшавскаго Учебнаго Округа чрезъ посредство Директора губернской гимназіи. Особенно же члены Комитета должны наблюдать и употреблять свое содѣйствіе, чтобы мастера исправно посылали своихъ учениковъ въ училище и чтобы ученики находились на всѣхъ урокахъ.

С. Приемъ учениковъ въ училища и надзоръ за исправнымъ посѣщеніемъ оныхъ.

10.

Каждый мастеръ или фабрикантъ, не смотря на то, принадлежитъ ли онъ къ цеху, или же занимается своимъ ремесломъ съ дозволенія Магистрата, долженъ, немедленно по принятіи ученика, записать его въ воскресно-ремесленное училище и исправно посылать его въ оное, а посему приемъ учениковъ въ эти училища производится во всякое время, на каковой конецъ въ каждомъ отдѣленіи, кромѣ журнала, должна находиться особая книга для записи учениковъ.

11.

Учебный годъ начинается съ 1-го Января.

12.

Каждый ученикъ, поступающій въ воскресно-ремесленное училище, обязанъ вносить ежегодно 22¹/₂-коп сер. Плата сія вносится въ Казначейство Магистрата города Варшавы, въ теченіе мѣсяца Января; вносящимъ же оную Казначейство вы-

соба съю рządzic, aby każda szkoła, każdym razem, była odwiedzaną przez jednego z członków dozoru, rano i po południu; nie należy jednak do nich część naukowa; pod wszelkim innym względem mogą czynić swoje uwagi Inspektorowi, lub zapisywać one w książce wizytowej przy każdej szkole na ten cel zaprowadzonej, a nawet gdyby tego który uznał potrzebę, robić przedstawienia na piśmie Kuratorowi Okręgu Naukowego, za pośrednictwem wszakże Dyrektora Gimnazjum Gubernialnego. Nadewszystko członkowie dozoru przestrzegać i czynnie przykładać się będą, aby terminatorowie regularnie od swych majstrów wysyłani byli do szkoły i w niej na każdej lekcyi znajdowali się.

С. Przyjmowanie uczniów i kontrollowanie ich uczęszczania do klasy.

10.

Каждый мастеръ или фабрикантъ, безъ względu czy należy do cechu czy za konsensem Magistratu swoje rzemiosło odbywa, powinien zaraz po przyjęciu terminatora zapisać go i posyłać do szkoły rzemieślniczo-niedzielną. Przyjmowanie więc uczniów do téjże szkoły w każdym czasie będzie miało miejsce, dla tego w każdym oddziale, oprócz dziennika, będzie książka zapisowa.

11.

Rok szkolny zaczyna się od 1-go Stycznia.

12.

Каждый uczeń do szkoły rzemieślniczej zapisany, obowiązany jest uiścić opłatę szkolną w ilości kop. sreb. 22¹/₂ corocznie. Tę opłatę pobierać będzie kassa Magistratu miasta Warszawy w ciągu całego miesiąca Stycznia, i udzielać na

даетъ установленныя квитанціи, которыя ученики обязаны представить въ училищѣ подлежащему учителю.

13.

Въ концѣ Ноября, каждый учитель составляетъ именной списокъ ученикамъ своего отдѣленія, по ремесламъ, въ двухъ экземплярахъ, и таковой представляетъ Инспектору. Въ этомъ списокѣ прописывается имя и фамилія ученика, фамилія его мастера, улица и номеръ дома, въ которомъ онъ имѣетъ жительство. Одинъ экземпляръ означеннаго списка Инспекторъ представляетъ Директору Варшавской Губернской гимназіи, который препровождаетъ оный въ Правленіе Варшавскаго Учебнаго Округа, для повѣрки числа учениковъ, вносящихъ плату. Другой же экземпляръ списка Инспекторъ оставляетъ у себя.

14.

Въ началѣ Февраля каждого года, не позже 10 числа этого мѣсяца, Магістратъ доноситъ Попечителю Учебнаго Округа, сколько учениковъ внесло плату. Инспекторъ, съ своей стороны, доноситъ также, черезъ Директора Варшавской Губернской гимназіи, на основаніи собранныхъ отъ учителей свѣдѣній, сколько учениковъ предъявило квитанціи на внесенную ими плату и сколько ихъ таковой платы еще не внесло. Именной списокъ ученикамъ, не внесшимъ платы, Инспекторъ препровождаетъ чрезъ Директора Губернской гимназіи въ Магістратъ, съ означеніемъ фамиліи мастеровъ и мѣста ихъ жительства; Магістратъ же принимаетъ соотвѣтственныя мѣры ко взысканію недоимокъ.

Сверхъ того, въ концѣ каждой четверти года, Инспекторъ представляетъ Директору Губернской гимназіи списокъ ученикамъ вновь поступившимъ въ училище. Списокъ сей препровождается Директоромъ къ Попечителю Округа и въ Магістратъ, для взысканія со вновь поступившихъ учениковъ установлен-

то odpowiednie kwity, które uczniowie w szkole właściwemu nauczycielowi okazać powinni.

13.

W końcu Listopada każdy nauczyciel sporządzi listę imienną terminatorów jego oddziału, professyami podług alfabetu, w dwóch egzemplarzach i takową odda Inspektorowi. W liście tej wyrażone będzie imię i nazwisko terminatora, nazwisko majstra, pod którym numerem i przy której ulicy mieszka. Inspektor jeden egzemplarz rzeczony listy, złoży Dyrektorowi Gimnazjum Gubernialnego który ją następnie prześle Administracyi Okręgu Naukowego w celu obliczenia od ilu uczniów pobierać należy opłatę, a drugi zatrzyma u siebie.

14.

W każdym roku na początku Lutego, najpóźniej do dnia 10-go t. m. Magistrat zawiadomi Kuratora ilu uczniów złożyło opłatę. Inspektor podobnież z swojej strony poda raport za pośrednictwem Dyrektora Gimnazjum Gubernialnego na zasadzie zebranych od nauczycieli wiadomości, ilu uczniów okazało kwity ze złożonyj opłaty i na ilu jeszcze też opłata zalega. Listę imienną uczniów którzy nie złożyli opłaty, Inspektor również za pośrednictwem Dyrektora Gimnazjum Gubernialnego prześle Magistratowi z wyrażeniem nazwisk majstrów i ich mieszkania. Magistrat zaś przedsięweźmie stosowne środki celem ściągnięcia opłaty zalegającej.

Nadto przy końcu każdego kwartału, Inspektor składać będzie Dyrektorowi Gimnazjum Gubernialnego, a ten prześle Kuratorowi i Magistratowi wykazy uczniów nowo przybyłych

ной платы за целый годъ, хотябы они посѣщали училище только въ продолженіе нѣкоторой части года.

15.

Ученики воскресно-ремесленныхъ училищъ обязаны исправно бывать въ костелѣ и на урокахъ; надзоръ за симъ поручается Инспектору и учителямъ.

16.

Въ концѣ каждаго мѣсяца, Инспекторъ доставляетъ членамъ Надзирательнаго Комитета вѣдомость объ ученикахъ, не исправно посѣщающихъ училище, на тотъ конецъ, дабы они предостерегли ихъ мастеровъ. Въ концѣ же каждой четверти года члены Надзирательнаго Комитета представляютъ ко взысканію мастеровъ, которые, не смотря на предостереженія, не исправно посылали своихъ учениковъ въ училище. Вѣдомость о такихъ ученикахъ составляется въ трехъ экземплярахъ: одинъ для Директора Варшавской Губернской гимназій, который представляетъ оный въ Правленіе Варшавскаго Учебнаго Округа, второй для Магистрата, третій для старшины подлежащаго цеха. Въ этомъ списокѣ, кромѣ фамиліи ученика, фамиліи мастера и номера дома, въ которомъ онъ живетъ, означается, сколько именно слѣдуетъ взыскать денежнаго штрафа.

17.

За каждаго ученика, не исправно посылаемаго въ училище, мастеръ подвергается денежному штрафу, въ первый разъ по 75 коп. сер., во второй разъ по 1 р. 50 коп. сер.

18.

Если мастеръ вовсе не запишетъ своего ученика въ училище, то, безъ всякаго предварительнаго предостереженія, взыскивается съ него за каждаго ученика по 1 р. 50 коп. сер.

do szkoły, w celu ściągnięcia od nich opłaty za cały rok, chociażby tylko przez część onego do szkoły chodzili.

15.

Uczniowie szkół rzemieślniczo-niedzielnych powinni regularnie do kościoła na naukę religji i na inne lekcye uczęszczać, dopilnowanie tego należy do Inspektora i do nauczycieli.

16.

Przy końcu każdego miesiąca, Inspektor złoży Dozorowi wykazy uczniów nieregularnie do szkół uczęszczających, aby ci mogli ostrzedz o tém ich majstrów. Przy końcu każdego kwartału majstrowie którzy pomimo ostrzeżenia, nieregularnie posyłali terminatorów do szkoły, będą podawani do kary przez dozór. Lista takich terminatorów sporządzona będzie w trzech egzemplarzach, jeden dla Dyrektora Gimnazjum Gubernialnego, który ją następnie przedstawi do Zarządu Okręgu Naukowego, drugi dla Magistratu, trzeci dla starszego majstra właściwego cechu. W liście tej oprócz nazwiska terminatora, nazwiska majstra i numeru zamieszkania, wymienionem będzie, ile kary ściągnąć należy.

17.

Majster podany do kary płaci za nieregularne posyłanie do szkoły od każdego terminatora, za pierwszą razą kop. sr. 75 za drugą razą rs. 1 k. 50.

18.

Gdyby który majster nie zapisał wcale swoich terminatorów do szkoły, natenczas bez żadnego poprzedniego ostrzeżenia będzie pociągnięty do kary od każdego terminatora po rs. 1 kop. 50.

19.

Частные Приставы обязаны какъ можно чаще посѣщать воскресно-ремесленные училища; въ каждое же воскресенье и праздничный день должны они присылать въ училища полицейскихъ надзирателей для доставленія въ оныя неявившихся неисправныхъ учениковъ.

D. Объ испытаніяхъ.

20.

Испытанія производятся въ концѣ учебнаго года, въ присутствіи Директора Варшавской Губернской гимназіи и членовъ Надзирательнаго Комитета. На таковыя испытанія, кромѣ лицъ, командированныхъ Попечителемъ Варшавскаго Учебнаго Округа, Надзирательный Комитетъ приглашаетъ старшинъ всѣхъ цеховъ.

21.

По окончаніи испытанія, ученикамъ, отличнымъ по поведенію и успѣхамъ въ наукахъ, раздаются награды и похвальные листы.

22.

Ученики, оказавшіе достаточные успѣхи въ наукахъ, переводятся изъ низшихъ въ высшія отдѣленія.

E. О свидѣтельствахъ.

23.

Никакой ученикъ, находящійся у мастеровыхъ въ ученіи, не можетъ быть произведенъ въ подмастерья безъ свидѣтельства, выданнаго Инспекторомъ воскресно-ремесленныхъ училищъ, ко-

19.

Komissarze cyrkulowi obowiązani są z urzędu zwiedzać jak najczęściej szkoły i regularnie co niedziela i święto przysyłać dozorców, którzyby niedbałych terminatorów do szkoły, sprowadzali.

D. O egzaminach.

20.

Egzamina odbywać się będą w końcu roku szkolnego w obec Dyrektora Gimnazjum Gubernialnego i dozoru; na takie egzamina oprócz osób przez Kuratora wyznaczonych, dozor zaprosi majstrów starszych wszystkich rzemiosł.

21.

Przy końcu egzaminu każdej szkoły, celującym uczniom w bogobojności, moralności i naukach, rozdane będą nagrody i pochwały.

22.

Po egzaminie dostatecznie usposobieni uczniowie w oddziałach niższych, przejdą do wyższych.

E. O świadectwach.

23.

Żaden terminator nie może być wyzwolonym na czeladnika bez świadectwa Inspektora szkół rzemieślniczo-niedziel-

торый, въ сомнительныхъ случаяхъ, требуетъ мнѣнія членовъ Надзирательнаго Комитета.

24.

Если какая-либо община произвела ученика въ подмастерье безъ помянутаго свидѣтельства, то подвергается денежному штрафу въ 15 р. с.,—не иначе однако, какъ по опредѣленію Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа.

25.

Ученикъ, желающій получить учительское свидѣтельство, долженъ окончить курсъ ученія въ четвертовъ отдѣленіи.

Изъ низшихъ отдѣленій могутъ получать свидѣтельства только такіе ученики, которые во все время ихъ нахождения у мастеровыхъ постоянно посѣщали училище.

Равнымъ образомъ оказывается снисхожденіе и тѣмъ ученикамъ, кои прибыли въ Варшаву только для окончанія ученія у мастеровыхъ, ежели притомъ они во все это время постоянно посѣщали училище, какъ утромъ, такъ и пополудни, и отличались прилежаніемъ къ наукамъ.

26.

Ученики старшихъ классовъ реальной гимназій, а равно четырехъ младшихъ классовъ филологическихъ гимназій и уѣздныхъ училищъ, поступающіе на обученіе къ мастеровымъ, получаютъ свидѣтельства, хотябы они и не посѣщали воскресно-ремесленныхъ училищъ, ежели выдержать испытаніе во всѣхъ предметахъ, преподаваемыхъ въ четвертомъ отдѣленіи означенныхъ училищъ.

ных, który w wątpliwych wypadkach zasięgać będzie opinii dozoru.

24.

Gdyby które zgromadzenie bez takiego świadectwa wyzwoliło terminatora, zapłaci kary od rs. 15 za decyzją wszakże Kuratora Okręgu Naukowego.

25.

Terminator żądający świadectwa szkolnego, powinien ukończyć czwarty oddział.

Z niższych oddziałów będą mogli otrzymać świadectwa tacy tylko terminatorowie, którzy przez cały czas terminu regularnie do szkoły uczęszczali.

Podobnie będzie miany wzgląd na tych, którzy przybyli do Warszawy tylko na dokończenie terminu (na Cejt) jeżeli ci przez cały czas cajtowania regularnie do szkoły uczęszczali rano i po południu i pilnie przykładali się do nauki.

26.

Uczniowie klas wyższych gimnazjum realnego, jak niemniej 4-ch pierwszych klas gimnazjalnych i szkół powiatowych, udający się do terminu, uzyskają świadectwo chociażby nie uczęszczali do szkół rzemieślniczo-niedzielnych, jeżeli złożą dostateczny egzamen ze wszystkich przedmiotów w czwartym oddziale wykładanych.

N° 9.

Извлечение изъ Высочайше утвержденного устава
о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ.

(8 (20) Мая 1862 года).

ГЛАВА VIII.

Воскресно-ремесленные и коммерческія училища.

Статья 40.

Воскресно-ремесленные училища въ городахъ и мѣстечкахъ, состоящія при начальныхъ училищахъ, впредь до дальнѣйшаго ихъ устройства Правительственною Коммисією Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, остаются въ прежнемъ положеніи, подъ попеченіемъ мѣстнаго училищнаго дозора и управленіемъ Городскихъ Магистратовъ.

Статья 41.

Въ воскресно-ремесленныхъ училищахъ преподаются:

- a) Законъ Божій;
- b) польское чтеніе и письмо;
- c) разговоры и объясненія касательно ремесла и искусства;
- d) два первые ариѳметическія дѣйствія и умственные исчисления. Впослѣдствіи преподаваніе предметовъ можетъ быть распространено.

Статья 42.

Къ воскреснымъ часамъ, въ которые ремесленные ученики посѣщаютъ училище, по мѣрѣ возможности, должны быть при-

N° 9.

Wyjątek z Najwyższej zatwierdzonej Ustawy o Wychowaniu
Publiczném w Królestwie Polskim.

(d. 8 (20) Maja 1862 r.)

ROZDZIAŁ VIII.

Szkoły rzemieślniczo-niedzielne i handlowe.

Artykuł 40.

Szkoły rzemieślniczo-niedzielne po miastach i miasteczkach przy szkołach elementarnych znajdujące się, aż do dalszego ich urządzenia przez Kommissyą Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zostawiają się w dotychczasowym swym stanie pod opieką Dozoru Szkolnego miejscowego i pod zarządem Magistratów miejskich.

Artykuł 41.

W szkołach rzemieślniczo-niedzielnych wykładane być mają:

- a) nauka religii i moralności;
- b) czytanie i pisanie po polsku;
- c) rozmowy i objaśnienia tyczące się rzemiosł i sztuk;
- d) dwa pierwsze działania arytmetyczne i rachunek pamięciowy. Wykład przedmiotów później rozszerzonym być może.

Artykuł 42.

Do godzin niedzielnych, w których terminatorowie do szkoły uczęszczają, w miarę możliwości dodane być mają go-

бавлены вечерніе часы въ буднішныи дни. Усердію мѣстныхъ училищныхъ дозоровъ и городскихъ Магистратовъ предоставляется убѣждать ремесленниковъ, чтобы они посвящали эти часы благо и образованію учениковъ.

Статья 43.

Настоящее устройство варшавскихъ воскресно-ремесленныхъ училищъ съ ихъ отдѣленіями не измѣняется. Въ сихъ отдѣленіяхъ преподаются:

- a) въ 1-мъ отдѣленіи предметы, въ ст. 41 исчисленные;
- b) во 2-мъ отдѣленіи къ предшествующему прибавляются: продолженіе чтенія и письма по польски, два остальныхъ ариометическихія дѣйствія и умственные исчисления;
- c) въ 3-мъ отдѣленіи прибавляется: дальнѣйшее упражненіе въ польскомъ чтеніи и письмѣ, съ разсказываніемъ прочитаннаго и описаніемъ предметовъ, ближе касающихся учениковъ; изъ ариометики — о числахъ разнородныхъ и начальныхъ понятія о дробяхъ;
- d) въ 4-мъ отдѣленіи — ариометика до тройнаго правила включительно; геометрія, въ предѣлахъ ремеселъ и искусствъ; свѣдѣнія изъ естественныхъ наукъ и химіи, также въ предѣлахъ ремеселъ и искусствъ.

Статья 44.

Варшавскія воскресно-ремесленные училища состоятъ подъ попеченіемъ Магистрата и Городскаго Совѣта, и въ непосредственномъ вѣдѣніи Инспектора начальныхъ училищъ.

Статья 45.

Прибавленіе вечернихъ часовъ и убѣжденіе ремесленниковъ, чтобы они въ теченіе недѣли посылали учениковъ своихъ на эти часы, предоставляется усердію Магистрата и Городскаго Совѣта.

dziny wieczorne w ciagu tygodnia. Skłanianie rzemieślników do poświęcenia tych godzin dla dobra i kształcenia terminatorów, zostawia się gorliwości Dozorów Szkolnych miejscowych i Magistratów miejskich.

Artykuł 43.

Urządzenie dotychczasowe szkół rzemieślniczo-niedzielnych Warszawskich, co do oddziałów, pozostawia się bez zmiany. W oddziałach tych wykładane być mają:

- a) w oddziale 1-m przedmioty wyliczone art. 41;
- b) w oddziale 2-m do poprzedzających dodane być ma: dalszy ciąg czytania i pisania po polsku, pozostałe dwa działania arytmetyczne i rachunek pamięciowy;
- c) w oddziale 3-m przybywa: dalsza wprawa w czytanie i pisanie po polsku, z opowiadaniem rzeczy czytanej i opisywaniem przedmiotów bliżej ich obchodzących; z arytmetyki — o liczbach różnorodnych i początki o ułamkach;
- d) w oddziale 4-m arytmetyka do reguły trzech włącznie; geometrya w zakresie rzemiosł i kunsztów; wiadomości z nauk przyrodzonych i chemii, również w zakresie rzemiosł i kunsztów.

Artykuł 44.

Szkoły rzemieślniczo-niedzielne Warszawskie będą pod opieką Magistratu i Rady Miejskiej miasta Warszawy, a pod bezpośrednim zarządem Inspektora szkół elementarnych.

Artykuł 45.

Dodanie godzin wieczornych i skłonienie rzemieślników do posyłania w ciągu tygodnia terminatorów na też godziny, zostawia się gorliwości Magistratu i Rady Miejskiej.

Статья 46.

Коммерческія училища: Варшавское, Люблинское и Плоцкое, остаются въ прежнемъ своемъ составѣ.

Статья 47.

По мѣрѣ надобности, Совѣтъ Управленія, по представленію Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, можетъ издать распоряженіе, дабы возвысить значеніе коммерческихъ училищъ и распространить въ нихъ предметы преподаванія, соотвѣтственно ихъ назначенію.

Статья 48.

Варшавское коммерческое училище состоитъ подъ попеченіемъ Магистрата и Городскаго Совѣта, и подъ непосредственнымъ управленіемъ Комитета, составленнаго изъ Инспектора начальныхъ училищъ и двухъ купцовъ города Варшавы, избираемыхъ Городскимъ Совѣтомъ.

Статья 49.

Коммерческія училища въ Люблинѣ и Плоцкѣ, а также другія подобныя училища, гдѣ таковыя съ теченіемъ времени будутъ основаны, состоятъ подъ попеченіемъ Магистратовъ и Городскихъ Совѣтовъ, и подъ непосредственнымъ управленіемъ Комитета, составленнаго изъ Президента города и двухъ купцовъ, избираемыхъ Городскимъ Совѣтомъ.

Статья 50.

Какъ въ Варшавѣ, такъ и въ другихъ городахъ, гдѣ будутъ основаны коммерческія училища, предоставляется усердію

Artykuł 46.

Szkoły handlowe: Warszawska, Lubelska i Płocka, zostawiają się w dotychczasowym składzie.

Artykuł 47.

W miarę potrzeby, Rada Administracyjna Królestwa, na wniosek Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, rozporządzić może podniesienie w swém znaczeniu szkół handlowych i rozszerzenie w nich wykładu przedmiotów, odpowiadających ich przeznaczeniu.

Artykuł 48.

Szkoła handlowa Warszawska zostaje pod opieką Magistratu i Rady Miejskiej, a pod bezpośrednim zarządem Komitetu, złożonego z Inspektora szkół elementarnych i dwóch kupców miasta Warszawy, przez Radę Miejską wybranych.

Artykuł 49.

Szkoły handlowe w Lublinie i Płocku, a także inne także szkoły, gdzie z czasem powstaną, zostawać będą pod opieką Magistratów i Rady Miejskiej, a pod bezpośrednim zarządem Komitetu, złożonego z Prezydenta miasta i dwóch kupców przez Radę Miejską wybranych.

Artykuł 50.

Równie w Warszawie, jak w innych miastach, gdzie szkoły handlowe powstaną, zostawia się gorliwości Opieki i Ko-

попечительныхъ властей и Комитетовъ, чтобы къ воскреснымъ часамъ были еще прибавлены и вечерніе часы въ буднишныя дни.

Статья 51.

Всѣ представленія попечительныхъ властей коммерческихъ училищъ и комитетовъ, какъ о потребностяхъ училища, такъ и о распространеніи программы наукъ и объ опредѣленіи учителей, а равно срочные рапорты о состояніи сихъ училищъ, подаются непосредственно въ Правительственную Коммисію Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

ГЛАВА IX.

Училище каменщицкихъ и плотничьихъ мастеровъ.

Статья 52.

Въ строеніи, въ коемъ помѣщаются мастерскія нынѣшней реальной гимназіи, учреждается училище каменщицкихъ и плотничьихъ мастеровъ. Въ немъ будутъ преподаваться слѣдующіе предметы:

- a) техническое черченіе, согласно занятію и назначенію учениковъ;
- b) ариметика и геометрія, съ практическими способами исчисленія и измѣренія линій, дугъ, поверхностей и тѣлъ;
- c) основанія теоріи проекцій;
- d) самыя простыя свѣдѣнія изъ межеванія и нивелировки;
- e) статика о сложеніи и разложеніи силъ;
- f) общія свѣдѣнія изъ физики и химіи.

Статья 53.

Помянутый курсъ есть только зимній. Въ лѣтніе мѣсяцы обученіе производится единственно въ воскресные дни послѣ полудня, для повторенія того, что изложено было зимою.

mitetów zarządzających, aby do godzin niedzielnych jeszcze i godziny wieczorne w dniach powszednich dodane były.

Artykuł 51.

Wszystkie przedstawienia Opieki szkół handlowych i Komitetów zarządzających, tak o potrzebach szkoły, jak i rozszerzaniu planu nauk i nominacji nauczycieli, również raporta terminowe o stanie tych szkół, podawane być mają wprost do Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

ROZDZIAŁ IX.

Szkoła majstrów mularskich i ciesielskich.

Artykuł 52.

W budynku, w którym pomieszczone są warsztaty dziesięcześniejszego gimnazjum realnego, ustanawia się szkoła majstrów mularskich i ciesielskich. Wykładane w niej będą przedmioty następujące:

- a) rysunek techniczny, odpowiedni zajęciu i powołaniu uczniów;
- b) arytmetyka i geometrya ze sposobami praktycznymi wyrachowania i mierzenia linij, łuków, powierzchni i brył;
- c) początkowe zasady nauki rzutów;
- d) najprostsze wiadomości miernictwa i niwelacyi;
- e) statyka o składzie i rozkładzie sił;
- f) wiadomości ogólne z fizyki i chemii.

Artykuł 53.

Kurs powyższy będzie tylko zimowy. W miesiącach letnich nauczanie odbywać się ma jedynie w niedziele po południu, dla przypomnienia tego, co w zimie wyłożono.

Статья 54.

Училище мастеровъ, которымъ завѣдываетъ Инспекторъ начальныхъ училищъ, состоитъ подъ надзоромъ одного изъ профессоровъ архитектуры, преподающихъ въ архитектурномъ отдѣленіи, и подъ попеченіемъ старшинъ каменщиковъ и плотничьихъ мастеровъ, которыхъ избираетъ Магистратъ города Варшавы.

Статья 55.

Совѣтъ Управленія, по представленію Правительственной Комисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, подробнѣе разовѣтъ вышеизложенныя правила объ училищѣ мастеровъ.

№ 10.

Основанія внутренняго устройства воскресно-ремесленныхъ училищъ.

(16 (28) Апрѣля 1863 года).

ПО УКАЗУ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА
АЛЕКСАНДРА II,
ИМПЕРАТОРА ВСЕРОССИЙСКАГО, ЦАРЯ ПОЛЬСКАГО,
и проч., и проч., и проч.

Совѣтъ Управленія въ Царствѣ.

Имѣя въ виду дальнѣйшее развитіе устава о народномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ и на основаніи Высочайшаго указа отъ 8 (20) Мая м. г., въ силу коего этотъ уставъ поучилъ законное дѣйствіе, по представленію Правительственной

Artykuł 54.

Szkoła majstrów, którą zawiadywać ma Inspektor szkół elementarnych, zostawać będzie pod nadzorem jednego z profesorów architektury, wykładających w wydziale budownictwa i pod opieką Starszych zgromadzenia mularzy i cieśli, których Magistrat miasta Warszawy wybierze.

Artykuł 55.

Rada Administracyjna, na wniosek Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, powyższe przepisy o szkole majstrów bliżej rozwinie.

№ 10.

Zasady wewnętrznego urządzenia szkół rzemieślniczo-niedzielnych.

(d. 16 (28) Kwietnia 1863 r.)

W IMIENIU NAJJAŚNIEJSZEGO
ALEXANDRA II,
CESARZA WSZECH ROSSYI, KRÓLA POLSKIEGO,
etc. etc. etc.

RADA ADMINISTRACYJNA KRÓLESTWA.

W dalszém rozwinięciu Ustawy o Wychowaniu Publiczném w Królestwie Polskim, na zasadzie oraz Ukazu Najwyższego z dnia 8 (20) Maja r. z. Ustawę pomienioną wprowadzającego, na przedstawienie Kommissyi Rządowej Wyznań

Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, съ разрѣшенія Его Императорскаго Величества, востановилъ и постановляетъ:

**Внутреннее устройство ремесленныхъ училищъ
въ Варшавѣ.**

I. Порядокъ ученія и открыванія училищъ.

Статья 1.

Согласно статьѣ 45-ой устава о народномъ воспитаніи, для доставленія возможности приобрѣтать начальныя познанія юношеству, обучающемуся ремесламъ и искусствамъ, по праздничнымъ днямъ, въ утренніе и послѣобѣденныя часы, а по буднямъ только въ часы вечерніе, будутъ открыты въ городѣ Варшавѣ ремесленныя училища.

Статья 2.

Въ ремесленныхъ училищахъ курсъ ученія преподается въ четырехъ отдѣленіяхъ или классахъ, по плану, указанному въ статьѣ 43 вышеприведеннаго устава, подробное развитіе коего предоставлено Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Статья 3.

Каждый ремесленный ученикъ или терминаторъ обязанъ окончить полный курсъ ученія въ трехъ первыхъ классахъ, соответствующихъ двухклассному начальному училищу.

Безъ свидѣтельства объ окончаніи курса наукъ въ озна-

Religijnych i Oświecenia Publicznego, z upoważnienia NAJJAŚNIEJSZEGO PANA, postanowiła i stanowi:

**Wewnętrzne urządzenie szkół rzemieślniczych
w Warszawie.**

I. Porządek nauk i otwieranie szkół.

Artykuł 1.

Szkoły rzemieślnicze w Warszawie, mające na celu podanie młodzieży, kształcącej się w rzemiosłach i sztukach, możliwości nabycia nauki elementarnej, w czasie wolnym od zajęć warsztatowych, w myśl artykułu 45 Ustawy o Wychowaniu Publiczném, będą otwarte w dni świąteczne w godzinach rannych i popołudniowych, a w dni powszednie tylko w godzinach wieczornych.

Artykuł 2.

Nauka w szkołach rzemieślniczych podzieloną będzie na 4 oddziały czyli klasy, wedle planu wskazanego w art. 43 powołanej wyżej Ustawy, którego szczegółowe rozwinięcie pozostawia się Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Artykuł 3.

Trzy pierwsze klasy szkół rzemieślniczych, odpowiadające dwuklassowej szkole elementarnej, każdy z uczniów rzemieślniczych czyli terminatorów ukończyć jest obowiązany.

Bez świadectwa z ukończonych nauk w tych klassach ci

ченныхъ классахъ, могутъ получить званіе подмастерьевъ или товарищей тѣ только ученики, кои представляютъ доказательство объ оконченномъ ими курсѣ ученія въ двухклассномъ начальномъ училищѣ, или во второмъ классѣ среднихъ учебныхъ заведеній.

Въ IV-й классъ допускаются безъ различія ученики и подмастерья или товарищи—тѣ и другіе по представленіи доказательствъ и достаточномъ научномъ приготовленіи, по ниже указаннымъ правиламъ.

Статья 4.

Въ каждомъ классѣ ученики раздѣляются на двѣ половины или партіи; первая изъ нихъ обучается въ вечернее время, по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, вторая же— по вторникамъ, четвергамъ и субботамъ.

Въ праздничные дни уроки для первой партіи преподаются по утрамъ, а для второй—пополудни.

Статья 5.

По мѣрѣ надобности и средствъ, ремесленные училища учреждаются или полныя, или съ неполнымъ числомъ классовъ; то есть могутъ быть: одноклассныя, двухклассныя, трехклассныя и четырехклассныя.

Статья 6.

О числѣ ремесленныхъ училищъ представляетъ училищный дозоръ, стараясь, чтобы классы не были переполнены, и чтобы по мѣрѣ возможности, число учениковъ въ каждой партіи не превышало 60-ти.

Впрочемъ, приводя въ исполненіе настоящее постановленіе, Городское Управление обязано открыть, по крайней мѣрѣ:

tylko na czeladników lub towarzyszków wyzwalani być mogą, którzy złożą dowód ukończenia szkoły elementarnej dwuklaszowej, albo drugiej klasy w średnich zakładach naukowych.

Do klasy IV przypuszczeni będą zarówno terminatorowie, jak i czeladnicy lub towarzysze, jedni i drudzy za złożeniem dowodów dostatecznego usposobienia naukowego, wedle zasad niżej wskazanych.

Artykuł 4.

Uczniowie każdej klasy podzieleni będą na dwie połowy czyli partye, z których pierwsza odbywać będzie naukę wieczorną w poniedziałki, środy i piątki, druga—we wtorki, czwartki i soboty.

W dni świąteczne pierwsza partya mieć będzie lekcyc przed południem, druga po południu.

Artykuł 5.

Szkoły rzemieślnicze, w miarę potrzeby i środków, mogą być urządzone albo zupełne, albo o mniejszej liczbie klas. Mogą być zatem jednoklaszowe, dwuklaszowe, trzyklasowe i czteroklaszowe.

Artykuł 6.

Liczbę szkół rzemieślniczych proponuje Dozór Szkolny, mając wzgląd na to, aby klasy nie były przepelniane i o ile podobna w każdej partyi nie więcej nad 60 uczniów liczyły.

Wszakże z chwilą wprowadzenia niniejszego postanowienia w wykonanie, Zarząd Miejski otworzy przynajmniej:

три одноклассныя училища;
три двухклассныя „ „
четыре трехклассныя „ и
два четырехклассныя „

Статья 7.

Жалованье учителей ремесленныхъ училищъ обозначено въ штатѣ, приложенномъ къ сему постановленію. Этотъ штатъ можетъ быть увеличенъ по усмотрѣнію Городскаго Управленія. Городское Управленіе назначаетъ соответственныя суммы на экстраординарные расходы и на награды для учениковъ.

Для преподаванія Закона Божія, для чего особый штатный учитель не полагается, училищныя дозоры, по соглашенію съ духовнымъ начальствомъ, назначаютъ соответственныя часы, въ которые приходское духовенство, въ исполненіе своихъ обязанностей, будетъ обучать катихизису.

Означенные дозоры обязаны вообще доставлять необходимыя для учениковъ учебныя пособия, съ тѣмъ, чтобы они, окончивъ обязательный курсъ наукъ въ трехъ классахъ, были въ состояніи выдержать экзаменъ изъ Закона Божія, по программѣ, предписанной Правительственною Коммисією Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Статья 8.

На содержаніе ремесленныхъ училищъ, изъ эдукационнаго фонда будетъ отпускаемо ежегодное пособие въ 3,000 р. с., которые, съ этою цѣлью, въ началѣ каждаго года будутъ переводиться въ экономическую кассу города.

По истеченіи трехъ лѣтъ, по представленію Городскаго Управленія и съ разрѣшенія Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, означенная сумма можетъ быть увеличена.

Школъ jednoklassowych—три,
„ dwuklassowych—три,
„ trzyklassowych—четыре,
„ czteroklassowych—две.

Artykuł 7.

Płace nauczycieli w szkołach rzemieślniczych oznacza dołączony do niniejszego postanowienia etat. Plan ten Zarząd Miejski, w razie uznanej potrzeby, zwiększyć jest mocny. Tenże Zarząd oznaczy stosowny fundusz na extraordinary dla każdej szkoły i na nagrody dla uczniów.

Celem udzielania nauki religii, do której etat osobnych płatnych nauczycieli nie obejmuje, Dozory szkolne, po porozumieniu się ze zwierzchnością duchowną, oznaczają stosowne godziny, w których duchowieństwo parafialne obowiązków swych katechizmowych dopełniać będzie mogło.

Też dozory obmyślać będą w ogóle konieczne dla uczniów pomoce, aby ci, po ukończeniu trzech klas obowiązkowych, byli w stanie złożyć egzamen z nauki religii w zakresie, jaki Kommissya Rządowa Wyznań i Oświecenia przepisze.

Artykuł 8.

Na utrzymanie szkół rzemieślniczych wydzielanym będzie corocznie z funduszów edukacyjnych zasilek w summie rubli srebrem trzy tysiące, które na ten cel z początkiem każdego roku przelewane będą do kassy ekonomicznej miasta.

Summa ta po upływie lat trzech, w miarę uznanej przez Kommissyą Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego potrzeby, na przedstawienie Zarządu Miejskiego, może być zwiększoną.

Остальная часть суммы, необходимой по штату на содержание ремесленных училищъ, пополняется такимъ образомъ, что одну половину ея доставляетъ городъ изъ своихъ фондовъ, другую же — владельцы ремесленныхъ мастерскихъ, фабрикъ и промышленныхъ заводовъ, посредствомъ складки, распределенной между ними Городскимъ Управленіемъ, не различая, содержать ли они учениковъ, или нѣтъ.

Суммы, происходящія изъ этого источника, замѣнять до сихъ поръ взимаемую съ мастеровыхъ училищную плату за учениковъ, кои впредь будутъ посѣщать ремесленные училища безвозмездно.

На экстраординарные расходы, какъ—то: на награды для учениковъ, отличающихся прилежаніемъ, на снабженіе училищъ необходимыми снарядами и учебными пособиями, и на прочія потребности, сопряженныя съ воспитаніемъ юношества, назначаются доходы, указанные ниже, въ статьѣ 15, съ училищной платы, взимаемой съ подмастерьевъ, или товарищей, а также—доходы изъ источника, указанного статьею 20.

Ежели означенные доходы изъ обоихъ источниковъ окажутся недостаточными, то необходимая сумма отпускается изъ резервнаго городского капитала.

II. *Записываніе учениковъ.*

Статья 9.

Всѣ ученики, посѣщающіе ремесленное училище, должны быть внесены надзирателемъ въ установленный для этой цѣли списокъ. Въ три первые класса терминаторовъ и учениковъ своихъ записываютъ мастера и владельцы фабрикъ или промышленныхъ заводовъ; въ четвертый классъ ученики записываются сами.

Resztującą summę na pokrycie wydatków etatowych utrzymania tych szkół dostarczą: w jednej połowie fundusze miasta, a w drugiej połowie składka rozpisywana corocznie przez Zarząd Miejski na właścicieli warsztatów rzemieślniczych, fabryk i zakładów przemysłowych, bez względu czyli ci utrzymują terminatorów lub nie.

Fundusz z tego źródła pochodzący zastąpi pobierane dotąd od majstrów opłaty szkolne za terminatorów, którzy dotąd bezpłatnie uczęszczać będą do szkół rzemieślniczych.

Na wydatki nadzwyczajne mające na celu udzielanie nagród uczniom odznaczającym się w naukach, zaopatrywanie szkół w narzędzia i środki pomocnicze do wykładu nauk, jak niemniej na inne potrzeby z wychowaniem młodzieży związek mające, obracane będą wpływy z opłat szkolnych od czeladników lub towarzyszków, poniżej w art. 15 oznaczone, oraz wpływy ze źródła przewidzianego w art. 20.

W braku dostatecznych wpływów z tych obu źródeł, potrzebna summa z funduszków rezerwowych miejskich zostanie na cel powyższy wyznaczoną.

II. *Zapis uczniów.*

Artykuł 9.

Nikt na naukę do szkół rzemieślniczych wstępu mieć nie może, kto nie będzie na listę uczniów przez Nadzorcę wpisany. Wpisu tego w trzech pierwszych klassach dopełniają majstrowie i właściciele fabryk i zakładów przemysłowych za swych terminatorów i uczniów; uczniowie do klasy czwartej zapisują się sami.

Статья 10.

Записывание учениковъ въ первые три класса дозволяется во всякое время, по объявленному желанію.

Въ четвертый классъ можно записаться только въ началъ учебнаго года.

Статья 11.

Въ ремесленныхъ училищахъ учебный годъ начинается съ 1 Января и продолжается до послѣдней недѣли передъ Рождествомъ Христовымъ.

Статья 12.

Записывающіеся ученики, не представившіе никакого свидѣтельства о своихъ познаніяхъ, принимаются въ соответственныя классы сообразно приготовленію, оказанному ими на вступительномъ экзаменѣ.

Представляющіе свидѣтельство объ окончаніи курса ученія въ одноклассномъ начальномъ училищѣ или въ первомъ классѣ среднихъ учебныхъ заведеній, принимаются прямо въ третій классъ ремесленнаго училища; предъявители же подобныхъ свидѣтельствъ объ окончаніи курса наукъ въ двухклассномъ начальномъ училищѣ или во второмъ классѣ гимназій и уѣздныхъ училищъ поступаютъ прямо въ четвертый классъ ремесленнаго училища.

Статья 13.

Училищные дозоры обязаны установить способы наблюденія за исправнымъ ходеніемъ учениковъ въ классы, съ цѣлью дать возможность убѣдиться и мастерамъ, что посылаемые ими въ училище ученики дѣйствительно посвящаютъ ученію

Artykuł 10.

Zapis uczniów do pierwszych trzech klas odbywać się będzie w każdym czasie w miarę zgłaszania się.

Zapis do klasy IV tylko z początkiem roku szkolnego przyjętym być może.

Artykuł 11.

Rok szkolny w szkołach rzemieślniczych zaczyna się z dniem 1-ym Stycznia i trwa do ostatniego tygodnia przed Bożem Narodzeniem.)

Artykuł 12.

Uczniowie do zapisu stawający, jeśli nie przedstawiają żadnych świadectw kwalifikacyjnych, przyjmowani będą do klas właściwych, w miarę usposobienia, jakie na wstępnym egzaminie okażą.

Składający świadectwo z ukończenia szkoły elementarnej jedno-klassowej, albo pierwszej klasy średnich zakładów naukowych, przyjmowani będą wprost do klasy trzeciej szkoły rzemieślniczej; posiadający podobne świadectwa z ukończenia szkoły elementarnej dwu-klassowej albo drugiej szkół powiatowych lub gimnazjalnych, wprost do rzemieślniczej klasy czwartej.

Artykuł 13.

Aby dać możność majstrom przeświadczenia się czy wysłani przez nich do szkoły uczniowie danego im czasu rzeczywiście na naukę używają, a Magistratowi, czy majstrowie obowiązek swój posyłania uczniów do szkoły ściśle wypeł-

дарованное имъ свободное время, и Магистрату—что мастеравые въ точности исполняютъ возложенную на нихъ обязанность посылать учениковъ въ училище.

Мѣры, установленныя училищнымъ дозоромъ, утверждаются Городскимъ Управленіемъ.

Статья 14.

Подмастерья и терминаторы, являющіеся къ записи въ четвертый классъ, обязаны представить достовѣрныя доказательства, что они дѣйствительно принадлежатъ къ ремесленному сословію.

Статья 15.

Терминаторы принимаются въ четвертый классъ безвозмездно.

Подмастерья или товарищи, посѣщающіе четвертый классъ, обязаны внести въ городскую экономическую кассу училищную плату 2 р. с. въ годъ; при чемъ дозволяется имъ вносить оную въ полугодичные или трехмѣсячные сроки, какъ имъ будетъ удобнѣе.

III. Экзамены.

Статья 16.

Около Рождества Христова въ ремесленномъ училищѣ производится экзамень, по окончаніи коего, ученики переводятся въ слѣдующіе классы, оканчивающимъ же курсъ ученія выдаются соответственныя свидѣтельства.

Статья 17.

Право на выдачу свидѣтельствъ принадлежитъ училищнымъ дозорамъ.

niają, Dozory Szkolne obmyślać będą najwłaściwsze sposoby kontrollowania obecności uczniów na lekcjach.

Środki przez Dozór Szkolny obmyślone, zatwierdzą Zarząd Miejski.

Artykuł 14.

Czeladnicy i terminatorowie zgłaszający się do zapisu do klasy IV, winni być zaopatrzeni w wiarogodny dowód, że rzeczywiście należą do klasy rzemieślniczej.

Artykuł 15.

Terminatorowie przyjmowani będą do klasy czwartej, bez obowiązku wnoszenia za naukę opłaty.

Czeladnicy lub towarzysze obowiązani są przy zapisaniu się do klasy czwartej, wnieść do kasy ekonomicznej miasta opłatę szkolną po rubli srebrem dwa rocznie, z możliwością uiszczania tej opłaty, albo w ratach półrocznych, albo w kwartalnych, jak to dogodniej dla siebie uznają.

III. Egzamina.

Artykuł 16.

Okolo Bożego Narodzenia odbywać się będzie w szkole rzemieślniczej egzamen, po którym uczniowie z klasy do klasy posuwani, a kończący szkoły stosowne świadectwa otrzymywać będą.

Artykuł 17.

Udzielanie tego rodzaju świadectw należy do Dozoru szkolnego.

При выдачѣ таковыхъ, слѣдуетъ обращать вниманіе не только на степень познаній ученика, но и на исправное хожденіе въ училище.

Статья 18.

Послѣ экзамена, ученикамъ выдаются награды, по усмотрѣнію училищнаго дозора.

IV. Обязанности мастеровыхъ въ отношеніи къ училищу.

Статья 19.

Каждый мастеръ, принявъ терминатора, обязанъ, не позже трехдневнаго срока, записать его въ ремесленное училище и представить объ этомъ надлежащее свидѣтельство, по указанію Магистрата.

Послѣ окончанія каждаго учебнаго года, училищные дозоры представляютъ Магистрату списокъ ученикамъ, посѣщающимъ три первые класса ремесленныхъ училищъ.

Этотъ списокъ сличается Магистратомъ съ общимъ числомъ терминаторовъ; мастеровые, не записавшіе своихъ терминаторовъ въ училище, подвергнутся денежному штрафу за все пропущенное терминаторами время. Штрафъ за каждый день, пропущенный терминаторомъ, расчисляется по правиламъ, изложеннымъ въ слѣдующей статьѣ.

Означенный штрафъ не освобождаетъ мастераго отъ судебной отвѣтственности за причиненные убытки и потерянные выгоды, ежели терминаторъ, или кто нибудь отъ его лица, потребуетъ за это вознагражденія судебнымъ порядкомъ.

Przy wydawaniu ich miany będzie wzgląd nie tylko na samo usposobienie ucznia, ale i na regularne do szkoły uczęszczanie.

Artykuł 18.

Po egzaminie rozdane będą uczniom nagrody, wedle uznania i wyboru Dozoru Szkolnego.

IV. Obowiązki majstrów względem szkoły.

Artykuł 19.

Każdy majster obowiązany jest, zostającego u siebie terminatora najdalej w ciągu dni trzech po jego przyjęciu wpisać do szkoły rzemieślniczej i dowód wpisu okazać w miejscu, które Magistrat w celu kontrolowania tych zapisów oznaczy.

Dozory Szkolne po ukończeniu każdego roku szkolnego przedstawiają Magistratowi listę uczniów wpisanych do trzech pierwszych klass w szkołach rzemieślniczych, którą Magistrat z ogólną listą terminatorów porówna, a majstrów, którzyby się okazali winnymi niezapisania swych terminatorów, pociągnie do odpowiedzialności pieniężnej za wszystkie dni nauki, jakie z tego powodu terminatorowie w ciągu roku opuścili, rachując za każdy dzień opuszczony podług stopy w następnym artykule wskazanej.

To nie uwalnia majstra od odpowiedzialności sądowej za szkody i stracone korzyści, gdyby do takowej przez terminatora lub w jego imieniu był pociągnięty.

Статья 20.

Кромѣ того, каждому мастеру вмѣняется въ обязанность посылать исправно въ училище записанныхъ имъ терминаторовъ и слѣдить за ихъ хожденіемъ въ классы, по способу, указанному Городскимъ Управленіемъ.

Мастеровые, уклоняющіеся отъ этой обязанности, подвергаются денежному штрафу отъ 30 до 75 коп. за каждый день, пропущенный терминаторомъ.

Мастеровые могутъ быть освобождены отъ этой отвѣтственности только послѣ представленія достовѣрнаго свидѣтельства въ томъ, что отсутствіе терминатора въ училищѣ произошло за болѣзнію или по причинѣ выѣзда изъ Варшавы.

Статья 21.

Суммы, накопляющіяся отъ штрафовъ, указанныхъ въ предыдущей статьѣ, вносятся въ экономическую кассу города Варшавы на потребности, указанные выше, въ статьѣ 8-ой.

Распоряженія временныя и общія.

Статья 22.

Подмастерья или товарищи, выписавшіеся до изданія настоящаго постановленія, буде пожелаютъ пополнить свои свѣдѣнія въ трехъ первыхъ ремесленныхъ классахъ, могутъ записываться и посѣщать оныя, на условіяхъ, указанныхъ выше, для терминаторовъ, однакожь со взносомъ установленной въ статьѣ 15-ой платы, по 2 р. с. за весь учебный годъ.

Артыкулъ 20.

Oprócz tego, każdy majster obowiązany jest zapisanych przez siebie terminatorów regularnie do szkoły posyłać i kontrolować ich uczęszczanie na lekcyę, w sposób jaki będzie przez Zarząd Miejski wskazany.

Majstrowie zaniedbujący wypełniania tego, pociągani będą do odpowiedzialności pieniężnej w ilości kopiejek 30 do 75, za każdy dzień nauki, przez terminatora opuszczony.

Samo jedynie złożenie wiarogodnego świadectwa, że albo choroba, albo wyjazd z Warszawy ucznia, spowodowały jego nieobecność w szkole, majstrów od odpowiedzialności z niniejszego artykułu uwolnić może.

Артыкулъ 21.

Wpływy z win poprzednim artykułem oznaczone, będą składane w kassie ekonomicznej miasta Warszawy, na potrzeby powyżej w artykule 8 wskazane.

Rozporządzenia przechodnie i ogólne.

Артыкулъ 22.

Czeladnicy lub towarzysze, przed ogłoszeniem niniejszego postanowienia wyzwoleni, a naukę trzech pierwszych klass rzemieślniczych uzupełnić pragnący, mogą zapisywać się i uczęszczać do tychże klass początkowych na warunkach, jakie dla terminatorów wyżej są oznaczone, z uiszczaniem wszakże opłaty w artykule 15 wskazanej, to jest po rubli srebrem dwa za cały rok szkolny.

Статья 23.

Исполнение настоящаго постановления, которое должно быть внесено въ Дневникъ Законовъ, а равно издание необходимыхъ пояснительныхъ распоряженій, поручается Правительственнымъ Коммисіямъ Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія и Внутреннихъ Дѣлъ, по принадлежности.

Состоялось въ Варшавѣ, въ засѣданіи Совѣта Управленія, 16 (28) Апрѣля 1863 года.

Великій Князь Намѣстникъ (подп.) Константинъ.

Ш Т А Т Ъ

Ремесленныхъ училищъ въ столичномъ городѣ Варшавѣ.

Одноклассное училище.

Надзирателю (онъ же начальный учитель) . . . 270 р. с.
270 „

Двухклассное училище.

Надзирателю (онъ же начальный учитель) . . . 300 „
Одному начальному учителю 240 „
540 „

Трёхклассное училище.

Надзирателю (онъ же начальный учитель) . . . 300 „
Двоимъ начальнымъ учителямъ по 240 р. с.
каждому 480 „
Одному учителю рисованія (примѣрно за 2 ча-
са въ недѣлю) 80 „
890 „

Artykuł 23.

Wykonanie niniejszego postanowienia, które w Dzienniku Praw zamieszczone być ma, jak również wydanie potrzebnych w rozwinięciu onego rozporządzeń, Kommissyom Rządowym Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, oraz Spraw Wewnętrznych w czym do której należy, poleca.

Działo się w Warszawie, na posiedzeniu Rady Administracyjnej, dnia 16 (28) Kwietnia 1863 r.

Wielki Xiąże Namiestnik,
(podpisano) KONSTANTY.

E T A T

szkół rzemieślniczych w mieście stołeczném Warszawie.

Szkola 1-o klassowa.

Nadzorca i razem nauczyciel elementarny . . . rsr. 270
270

Szkola 2-u klassowa.

Nadzorca i razem nauczyciel elementarny . . . rsr. 300
1-en nauczyciel elementarny „ 240
540

Szkola 3-y klassowa.

Nadzorca i razem nauczyciel elementarny . . . rsr. 330
2-ch nauczycieli elementarnych po rs. 240. . . 480

1-n nauczyciel rysunków (około dwóch godzin
na tydzień) „ 80
890

Четырехклассное училище.

За присмотръ, одному изъ учителей	100 р. с.
Троицмъ начальнымъ учителямъ, по 240 р. с. каждому	720 „
Одному учителю рисованія (примѣрно за 4 часа въ недѣлю)	160 „
Одному учителю ариметики и геометрии (примѣрно, за 6 часовъ въ недѣлю)	240 „
Одному учителю географіи и польскаго языка (примѣрно, за 3 часа въ недѣлю)	120 „
Одному учителю естественныхъ наукъ (примѣрно, за 4 часа въ недѣлю)	160 „
	<hr/>
	1,500 р. с.

Примѣчаніе. Для преподаванія Закона Божія училищныя дозоры, по соглашенію съ подлежащимъ духовнымъ начальствомъ, назначать часы, въ которые приходское духовенство могло бы заниматься исполненіемъ своихъ катехизическихъ обязанностей.

Репетиции и присмотръ за преподаваніемъ Закона Божія вмѣняются въ обязанность начальнымъ учителямъ.

Главный Директоръ Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, (подп.) *К. Крживицкій.*

Szkoła 4-ro klasowa.

Za nadzorstwo jednemu z nauczycieli	rsr. 100
3-ch nauczycieli elementarnych po rs. 240 . . „	720
1-en nauczyciel rysunków (około czterech godzin na tydzień)	„ 160
1-n nauczyciel arytmetyki i geometryi (około 6-u godzin na tydzień).	„ 240
1-n nauczyciel geografii i języka polskiego (około 3-ch godzin na tydzień)	„ 120
1-n nauczyciel nauk przyrodzonych (około 4-ch godzin na tydzień)	„ 160
	<hr/>
	1500

Uwaga. Do udzielania nauki religii, Dozory Szkolne, po porozumieniu się z właściwą duchowną władzą, wyznaczą właściwe godziny, w którychby duchowieństwo parafialne mogło dopełniać obowiązków swych katechetycznych.
Korrepetowanie i pilnowanie nauki religii leży w zakresie obowiązków nauczycieli elementarnych.

Dyrektor Główny Wyznań i Oświecenia Publicznego,
(podpisano) *K. Krzywicki.*

Прибавленіе къ отдѣлу о начальныхъ училищахъ.

ЕВРЕЙСКІЯ НАЧАЛЬНЫЯ УЧИЛИЩА.

Введеніе.

Въ постановленіи Фридриха Вильгельма III-го отъ 17 Апрѣля 1797 г., подъ заглавіемъ: Положеніе о Евреяхъ, впервые упоминается о начальныхъ училищахъ для дѣтей іудейскаго вѣроисповѣданія, въ провинціяхъ, состоявшихъ въ то время подъ властію прусскаго правительства. Но означенное постановленіе никогда не было приведено въ исполненіе, и до 1820 года начальное воспитаніе Евреевъ въ Царствѣ Польскомъ находилось исключительно въ рукахъ частныхъ лицъ.

Хедеры.

Дѣти іудейскаго вѣроисповѣданія воспитывались въ духовныхъ училищахъ или *хедерахъ*, въ коихъ обучали такъ называемые *меламеды*, при помощи *бельферовъ*. Эти училища раздѣлялись на низшія и высшія. Въ первыхъ изъ нихъ дѣти, отъ 4-хъ до 7-и лѣтняго возраста, учились читать по еврейски и переводить Пятикнижіе Моисея; во вторыхъ—старшимъ, кромѣ Священнаго Писанія, объясняли Талмудъ и другія раввинскія книги.

Изъ рапорта Президента города Варшавы, представленнаго Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Про-

Dodatek do działu o szkołach elementarnych.

SZKOŁY ELEMENTARNE ŻYDOWSKIE.

Wstęp.

Pierwszą wzmiankę o szkołach elementarnych dla dzieci wyznania mojżeszowego, w prowincjach podówczas pod rządem Pruskim zostających, spotykamy w postanowieniu Fryderyka Wilhelma III, pod dniem 17 Kwietnia 1797 r. wydaném, pod tytułem: Urządzenia dla żydów, jakkolwiek postanowienie to nigdy w wykonanie wprowadzoném nie było, i do r. 1820, wychowanie elementarne żydów w Królestwie Polskiem pozostawało wyłącznie w ręku osób prywatnych.

Cheder y.

Dzieci wyznania mojżeszowego uczęszczały do szkółek religijnych czyli chederów, zostających pod kierunkiem tak zwanych *melamedym*, nauczających przy pomocy *belferów*. Szkołki takie dzieliły się na niższe i wyższe; w pierwszych dzieci, od 4 do 7 lat wieku liczące, nauczano czytania hebrajskiego i tłómaczenia pięcio-ksiągu Mojżesza; w drugich—dla starszych, oprócz pisma świętego, wykładano talmud i inne pisma rabiniczne.

Według raportu Prezydenta miasta Warszawy, złożonego Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Pu-

свѣщенія, 20 Января 1818 года, видно, что въ городѣ Варшавѣ, вмѣстѣ съ Прагою, такихъ училищъ считалось 202. Эти училища существовали безъ всякаго надзора со стороны Правительства; только 12 Марта 1821 года, Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія вмѣнила въ обязанность тогдашнему училищному дозору — экзаминовать кандидатовъ на званіе частныхъ наставниковъ и выдавать имъ соотвѣтственныя свидѣтельства.

Такіе же хедеры находились и въ провинціальныхъ городахъ; въ настоящее время, въ городѣ Варшавѣ, число ихъ доходитъ до 500.

Казенныя училища.

Казенныя начальныя еврейскія училища впервые были открыты, въ Варшавѣ, въ 1820 году.

Сперва было ихъ три; въ 1821 году было открыто четвертое, переименованное изъ частнаго училища, но въ 1824 году, по представленію училищнаго дозора, оно упразднено.

Въ этомъ же году одно частное женское училище было обращено въ казенное и внесено въ штатъ.

Въ 1825 году было основано начальное училище на Прагѣ, переведенное въ 1847 году въ Варшаву.

Въ 1858 году, вѣдѣствіе значительнаго числа учащихся, при трехъ начальныхъ училищахъ въ Варшавѣ были учреждены параллельныя отдѣленія и основано еще одно женское училище. Наконецъ, въ 1862 году было открыто казенное еврейское начальное училище на Прагѣ, такъ что въ настоящее время казенныхъ еврейскихъ начальныхъ училищъ въ Варшавѣ семь, — пять мужскихъ и два женскія.

Въ первые годы число дѣтей, обучавшихся въ этихъ училищахъ, доходило до 300; въ настоящее время, среднимъ числомъ, ихъ бываетъ около 750.

бличнаго в днѣ 20 Стѣчна 1818 г. школекъ такихъ в мѣстѣ Варшавѣ wraz z Прагą, miało się znajdować 202. Istniały one bez żadnej ze strony władzy kontroli, dopiero w dнѣ 12 Marca 1821 roku, Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego włożyła na ówczesny Dozór Szkolny obowiązek egzaminowania kandydatów na nauczycieli prywatnych i wydawania stosownych dla tychże upoważnień.

Takież same chedery znajdowały się i w miastach prowincjonalnych; w mѣstѣ Варшавѣ liczba ich obecnie dochodzi do 500.

Szkoły rządowe.

Szkoły elementarne żydowskie rządowe po raz pierwszy otworzone zostały w Варшавѣ w roku 1820. Początkowo było ich trzy; w roku 1821 przybyła czwarta, przemianowana ze szkoły prywatnej; lecz ta, na przedstawienie Dozoru Szkolnego, w 1824 roku zwinietą została.

W tymże roku uznano za rządową i na etacie zamieszczono, jedną ze szkólek prywatnych żeńskich.

W roku 1825 otworzono szkołę elementarną na Pradze, następnie, w 1847 roku, do Варшавы przeniesioną.

Z powodu znacznej liczby zgłaszających się uczniów, w roku 1858, otworzono oddziały dodatkowe przy trzech szkołach elementarnych w Варшавѣ, i założono jeszcze jedną szkołę żeńską. Nareszcie w roku 1862 otworzono ponownie szkołę elementarną żydowską na Pradze, tak, że obecnie szkół elementarnych żydowskich rządowych w Варшавѣ jest siedm; — pięć męzkich i dwie żeńskie.

Dzieci uczących się w pomienionych szkołach, w pierwszych latach, bywało do 300; obecnie liczba tychże przecięciowo wynosi około 750.

Преподаваніе.

Въ начальныхъ еврейскихъ училищахъ сначала преподавались: польскій, нѣмецкій и еврейскій языки, ариметика и Законъ Божій; но, по ходатайству тогдашняго училищнаго дозора, Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, 2 Мая 1823 года, дозволила, между прочимъ, отмѣнить преподаваніе еврейскаго языка въ означенныхъ училищахъ и замѣнить оный геометрию. Эта мѣра имѣла значительное вліяніе на уменьшеніе числа учащихся, и только послѣ возобновленія преподаванія еврейскаго языка, съ разрѣшенія Министра Народнаго Просвѣщенія и по предписанію Попечителя Варшавскаго Учебнаго Округа отъ 24 Декабря (5 Января) 1845/6 года, это число стало снова увеличиваться.

Въ этомъ же году въ начальные еврейскія училища введено преподаваніе техническаго черченія, а за годъ передъ симъ, на счетъ частныхъ лицъ, и церковное пѣніе.

Управленіе.

Начальные еврейскія училища сперва состояли въ вѣдѣніи училищнаго дозора, подъ надзоромъ Муниципальнаго Управленія и Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія. Въ 1823 году присмотръ за ними былъ предоставленъ исключительно училищному дозору; но увеличивающееся все болѣе и болѣе разстройство этихъ заведеній заставило Правительственную Коммисію Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, въ 1837 году, ввѣрить надзоръ за этими училищами Директору Второй гимназіи.

Въ 1842 году начальные еврейскія училища поступили въ вѣдѣніе вновь преобразованнаго училищнаго дозора; нынѣ состоятъ въ вѣдѣніи Инспектора училищъ города Варшавы, подъ главнымъ управленіемъ Правительственной Коммисіи Народнаго Просвѣщенія.

Wykład.

W szkołach elementarnych żydowskich początkowo wykładano: języki: polski, niemiecki, hebrajski, arytmetykę i naukę religii. Lecz w skutek zachodów ówczesnego Dozoru Szkolnego, Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w dniu 2 Maja 1823 roku dozwoliła, między innymi, język hebrajski z tych szkół usunąć, wprowadzając natomiast wykład geometrii. Koncessja ta wpłynęła znakomicie na zmniejszenie się liczby uczniów i takowa dopiero po przywróceniu języka hebrajskiego, z upoważnienia Ministra Oświecenia, na mocy reskryptu Kuratora Okręgu Naukowego Warszawskiego z dnia 24 Grudnia (5 Stycznia) 1845/6 r., na nowo wzrastać zaczęła.

W tymże roku zaprowadzono w szkołach elementarnych żydowskich wykład rysunków technicznych, a rokiem wprzód, kosztem osób prywatnych, i naukę śpiewu.

Zarząd.

Szkoły elementarne żydowskie początkowo zostawały pod bezpośrednią władzą Dozoru Szkolnego i pośrednio pod zarządem Urzędu Muncypalnego miasta Warszawy i Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W roku 1823 przeszły pod wyłączny zarząd Dozoru Szkolnego, lecz pogarszający się coraz bardziej stan ich, skłonił Kommissyą Rządową Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego do powierzenia, w roku 1837 nadzoru nad temi szkołami Dyrektorowi gimnazyum II.

W roku 1842 szkoły elementarne żydowskie przeszły pod zarząd nowoorganizowanego Dozoru Szkolnego;—obecnie zostają pod władzą Inspektora szkół miasta Warszawy, pod zwierzchnim zarządem Kommissyi Rządowej Oświecenia Publicznego.

Училища въ губерніяхъ.

Хотя въ губерніяхъ Евреи постоянно вносили, и теперь вносятъ, училищную складку, но только въ 1859 году были открыты для нихъ три казенныя начальныя училища, а именно: въ Петровѣ, Влоцлавкѣ и Кальваріи. Надзоръ за этими училищами былъ предоставленъ опекунамъ, избираемымъ изъ мѣстныхъ обывателей іудейскаго вѣроисповѣданія; нынѣ эти училища состоятъ въ вѣдѣніи Директоровъ подлежащихъ учебныхъ Дирекцій.

Фонды.

Фонды, на содержаніе этихъ училищъ предполагалось составить посредствомъ складки, распредѣленной между народонаселеніемъ іудейскаго вѣроисповѣданія. Такъ какъ этотъ способъ оказался тягостнымъ для жителей и неудовлетворительно обезпечивающимъ существованіе еврейскихъ начальныхъ училищъ, то въ 1821 году, нѣкоторые члены училищнаго дозора, взявшіе на себя аренду кошерной подати, объявили желаніе вносить ежегодно 20,000 злотыхъ на содержаніе еврейскихъ начальныхъ училищъ, принявъ даже на себя обязанность, въ случаѣ надобности, увеличить это пожертвованіе до 24,000 злотыхъ, однакожъ съ условіемъ, чтобы впредь не было налагаемо никакихъ другихъ податей, ни складокъ для этой цѣли.

Въ такомъ положеніи находилось это дѣло три года, то есть до 1824 года, въ который новый арендаторъ кошерной подати отказался приносить это пожертвованіе. Велѣдствіе сего, по представленію Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, Князь Намѣстникъ, постановленіемъ своимъ, отъ 21 Января 1824 года, предписалъ возстановить первоначальныя правила относительно этого предмета, то есть сумму, необходимую на содержаніе четырехъ варшавскихъ начальныхъ училищъ, распредѣлить, въ видѣ склад-

Szkoły na prowincyi.

Jakkolwiek na prowincyi żydzi płacili i dotąd płacą składkę szkolną, jednakże dopiero w roku 1859 utworzono dla nich po raz pierwszy trzy szkoły elementarne rządowe, a mianowicie: w Piotrkowie, Włocławku i w Kalwaryi. Szkoły te oddano pod nadzór opiekunów, z pomiędzy miejscowych starozakonnych wybranych; obecnie zostają one pod zarządem Dyrektorów okręgowych.

Fundusze.

Fundusz na utrzymanie szkół elementarnych żydowskich, pierwsiastkowo miał być osiągnięty ze składek pomiędzy ludnością wyznania mojżeszowego rozpisanych. Gdy jednakże ten sposób okazał się dla mieszkańców uciążliwym i niedostatecznie istnienie tychże szkół zabezpieczającym; niektórzy członkowie ówczesnego Dozoru Szkolnego, wzięwszy w dzierżawę podatek koszerny, oświadczyli, iż z początkiem 1821 r. złp. 20,000 na utrzymanie szkół elementarnych żydowskich wnosić deklarują, zobowiązując się nawet w razie potrzeby, powiększyć tę ofiarę do 24,000 złp., z tém wszelako zastrzeżeniem, że żadne inne podatki ani składki na ten cel, stanowiące być nie mają.

Taki stan rzeczy trwał przez lat trzy, to jest do roku 1824, w którym nowy dzierżawca podatku koszernego ponoszenia tej ofiary odmówił. Skutkiem tego, na przedstawienie Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Książę Namiestnik Królewski, postanowieniem swém z dnia 21 Stycznia 1824 r., polecił przywrócić pierwsiastkową, co do tego przedmiotu zasadę, to jest sumę potrzebną na utrzymanie czterech Warszawskich szkół elementarnych żydowskich, rozłożyć, sposobem składki, pomiędzy

ки, между жителей іудейскаго вѣроисповѣданія въ городѣ Варшавѣ. Въ этомъ же году Статсъ-Секретарь при Совѣтѣ Управленія, вышискою изъ протокола засѣданія Совѣта Управленія отъ 13 Іюля, объявилъ Министру Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія о назначенныхъ Княземъ Намѣстникомъ, въ видѣ пособія для этихъ училищъ, 3,000 злотыхъ, изъ суммъ, оставшихся послѣ упраздненнаго еврейскаго кагала.

Вслѣдъ за тѣмъ существованіе начальныхъ еврейскихъ училищъ обезпечилось еще болѣе, въ силу состоявшагося 7 Сентября 1824 года, постановленія Намѣстника о сборѣ *билетной платы* съ Евреевъ, пріѣзжающихъ въ Варшаву. Согласно статьѣ 11-ой означеннаго постановленія:

„билетная плата и доходъ отъ штрафовъ, поступаютъ въ городскую кассу и, за вычетомъ издержекъ, пазначаются на содержаніе еврейскихъ начальныхъ училищъ, по расчету, ежегодно представляемому Муниципальнымъ Управленіемъ Правительственной Коммисіи Внутреннихъ Дѣлъ и Полиціи.”

На счетъ билетной платы, за исключеніемъ нѣсколькихъ, небольшихъ промежутковъ времени, еврейскія начальныя училища содержались до 1836 года, когда, по постановленію Совѣта Управленія отъ 11 (23) Декабря, этотъ доходъ переданъ въ пользу городской кассы. Съ этого времени фонды на содержаніе еврейскихъ начальныхъ училищъ въ Варшавѣ составлялись изъ прибавочной платы къ кошерной подати, какъ это видно изъ рапорта Правительственной Коммисіи Внутреннихъ и Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, представленнаго Совѣту Управленія 17 (29) Апрѣля 1837 г.

Послѣ прекращенія сбора кошерной подати, въ силу Высочайшаго указа отъ 16 (28) Октября 1862 года, и билетной платы—на основаніи постановленія Совѣта Управленія отъ 28 Декабря (9 Января) 1862/3 года, суммы на содержаніе еврейскихъ начальныхъ училищъ внесены въ штатъ Дозора Синагоги города Варшавы.

wszystkich starozakonnych mieszkańców miasta Warszawy. W tymże roku, Sekretarz Stanu przy Radzie Administracyjnej, przez wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej z dnia 13 Lipca oznajmił Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, iż Książę Namiestnik, pragnąc przyjsć w pomoc tym szkołom, z funduszów po zniesionym Kahale żydowskim pozostałych, zlp. 3,000 na ten cel przeznaczają.

Następnie egzystencya szkół elementarnych żydowskich trwałej jeszcze zabezpieczoną została, przez postanowienie Namiestnika o poborze *билетowego* od starozakonnych przybywających do Warszawy, pod dniem 7-m Września 1824 roku wydane. Według artykułu 11-go pomienionego postanowienia:

„Opłata билетowego i dochód z kar wpływają do kassy miejskiej, a po potrąceniu kosztów, przeznaczone zostają na szkoły elementarne żydowskie, podług rachunku, który co rok Urząd Muncypalny Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji złoży.”

Z билетowego, z małemi przerwami, utrzymywały się szkoły elementarne żydowskie do roku 1836, w którym, przez postanowienie Rady Administracyjnej, z dnia 11 (23) Grudnia, dochód ten przeszedł na rzecz kassy miejskiej. Od tej epoki fundusz na szkoły elementarne żydowskie w Warszawie czerpano z opłaty dodatkowej do koszernego, jak to widać z raportu Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych, Duchownych i Oświecenia Publicznego, złożonego Radzie Administracyjnej pod dniem 17 (29) Kwietnia 1837 roku.

Po zniesieniu koszernego, przez Ukaz NAJWYŻSZY z dnia 16 (28) Października 1862 roku, i билетowego, przez postanowienie Rady Administracyjnej z dnia 18 Grudnia (9 Stycznia) 1862/3 roku, fundusz na szkoły elementarne żydowskie zamieszczono na etacie Dozoru bóżniczego miasta Warszawy.

N° 1.

Отрывокъ изъ постановленія Фридриха Вильгельма III, изданаго 17 Апрѣля 1797 г. подъ заглавіемъ: „Общее устройство Евреевъ въ южныхъ и нововосточныхъ прусскихъ провинціяхъ.”

ОТДѢЛЪ IV.

§ 13.

Воспитаніе и обученіе юношества ведется до настоящаго времени чрезвычайно ошибочно. Родители поручаютъ по большей части своихъ дѣтей домашнимъ учителямъ, которые, не зная сами ничего, кромѣ своего Закона Божія и еврейской грамоты, и будучи во всѣхъ другихъ необходимыхъ и полезныхъ наукахъ совершенными невѣждами, не научаютъ ничему больше и своихъ учениковъ. Даже ученики, желающіе продолжать свое образованіе, останавливаются на мелочахъ своего богословія и связанныхъ съ нимъ гражданскихъ и обрядовыхъ законахъ, которымъ они обучаются у пользующихся славою ученыхъ по этимъ предметамъ; вслѣдствіе этого они ни самимъ себѣ, ни обществу не приносятъ дѣйствительной пользы.

Для устранения этихъ недостатковъ, въ городахъ, наиболѣе для этого удобныхъ, а въ особенности тамъ, гдѣ находятся синагоги, учреждаются общественныя еврейскія училища.

a) Учители этихъ училищъ назначаются правительствомъ, и отъ него получаютъ жалованье.

b) На мѣста учителей назначаются только тѣ лица, которые, не только хорошо знаютъ еврейское богословіе, и въ этомъ отношеніи пользуются довѣріемъ Евреевъ своего города, но

N° 1.

Wyjątek z postanowienia Fryderyka Wilhelma III-go, wydanego w dniu 17 Kwietnia 1797 roku pod tytułem: „Generalne urządzenie żydów w prowincjach Pruss południowych i nowo-wschodnich ”

ROZDZIAŁ IV.

§ 13.

Edukacja i nauka młodzieży aż do tego czasu jak najbardziej jest błędna. Rodzice po większej części dzieci domowym powierzają nauczycielom, którzy, jak sami więcej nic, tylko teologię swoją i po żydowsku czytać i pisać umieją, a innych wszystkich potrzebnych i pożytecznych nauk wcale są niewiadomi, tak też uczniów swych więcej nic nie uczą, uczniowie nawet, którzy czego więcej uczyć się chcą, przestają na subtelnościach teologii swój, i na wiadomości złączonych z nią praw cywilnych i obrządkowych, których u mających szczególną względem umiejętności tego gatunku sławę uczą, przez co zaś ani sobie samym, ani obywatelskiemu społeczeństwu istnego nie przynoszą pożytku.

Dla zapobieżenia takowym niedostatkom, w miastach najbardziej do tego sposobnych, szczególnie zaś w tych, gdzie synagogi się znajdują, publiczne założone będą żydowskie szkoły—i

a) nauczyciele tych szkół od Rządu krajowego ustanowieni i płatni być mają;

b) takowemi tylko przyjęci będą nauczyciele, którzy nie tylko żydowską religję dokładnie znają, i w tej mierze ufność żydów swego miejsca posiadają, ale też po niemiecku

умѣютъ читать и писать по нѣмецки и попольски и знаютъ начала ариеметики. Всѣ эти предметы составляютъ курсъ наукъ училища.

c) Еслибы, при началѣ учрежденія училищъ, не оказалось въ краѣ такихъ учителей и нельзя было бы вызвать ихъ изъ другихъ королевскихъ провинцій, то, пока училища не могутъ быть снабжены способными учителями, о коихъ говорится въ настоящемъ §, лит. b, — слѣдуетъ сдѣлать распоряженіе, чтобы способный христіанскій учитель училъ по нѣскольку часовъ въ недѣлю еврейскихъ учениковъ въ ихъ училищѣ читать и писать попольски и по нѣмецки, а также обучалъ счисленію, или, чтобы еврейскіе ученики обучались этому въ назначенные для того часы въ христіанскомъ училищѣ, и, наравнѣ съ христіанскими учениками, приобрѣтали бы эти свѣдѣнія и знанія.

d) Такъ какъ Евреи не имѣютъ еще порядочной начальной книги, которая могла бы служить для обученія юношества Закону Божію и связаннымъ съ нимъ наукамъ, то будутъ приняты мѣры къ составленію такой книги, и именно такимъ образомъ, чтобы она заключала въ себѣ изложеніе, не только самого Закона Божія, но и неразрывно съ нимъ связанныхъ и изъ каждой религіи вытекающихъ правилъ жизни и обязанностей по отношенію къ лицамъ ихъ вѣроисповѣданія, высшей государственной власти, самимъ себѣ и всемъ людямъ вообще. Эта начальная книга, которая, для распространенія знанія нѣмецкаго языка, будетъ составлена на нѣмецкомъ языкѣ, по разсмотрѣніи и одобреніи ея религіозной части людьми, свѣдущими въ этомъ дѣлѣ, будетъ введена во всехъ еврейскихъ училищахъ, и еврейское юношество будетъ обучаться по ней.

e) Въ тѣхъ городахъ, гдѣ существуютъ общественныя еврейскія училища, Евреи обязаны посылать дѣтей въ училища; Евреямъ же, живущимъ въ деревняхъ или такихъ городахъ, гдѣ нѣтъ училищъ, дозволяется держать для своихъ дѣтей частныхъ, т. е. домашнихъ учителей, если они не пред-

и по польску читать и писать уміея и звyczajnej арытметыки wiadomi są, gdy to wszystko nauki szkolne zamykać w sobie mają;

c) gdyby przy pierwszym założeniu szkół podobni nauczyciele w kraju nie znajdowali się, ani z innych królewskich prowincyj przywołani być nie mogli, tym czasem póki szkoły należycie zdatnymi do nauk w paragrafie tym ad b. przepisanych, opatrzone być nie mogą nauczycielami, takowe powinno być uczynione urządzenie, żeby umiejętny nauczyciel chrześcijański w mieście kilka godzin w tygodniu uczniów żydowskich w ich szkole po niemiecku i po polsku czytać i pisać, tudzież rachunków uczył, lub, żeby żydowscy uczniowie tego w szkole chrześcijańskiej, w godzinach na to wyznaczonych, uczyli się, i równo z chrześcijańskimi uczniami wiadomości tych i znajomości nabyli;

d) ponieważ żydzi porządnej jeszcze nie mają elementarnej książki, któraby do uczenia młodzieży religii i złączonych z nią nauk służyć mogła, będzie miane staranie o ułożenie książki takowej, a to tym sposobem, że nietylko własną nauką religii, ale i nierozrwanym z nią związkiem złączone i z każdej religii wypływające powinności i prawidła życia tak względem osób ich religii, jako i Rządu Najwyższego Państwa, samych siebie i wszystkich ludzi w powszechności zawierać będzie. Elementarna ta książka, która dla rozszerzenia znajomości niemieckiego języka w tym języku ułożona być ma, gdy względem nauki religii znający się na niej mężowie wszystko przejrza i aprobowali, we wszystkich publicznych żydowskich szkołach wprowadzona i podług niej młodzież uczyć się będzie;

e) żydzi w miastach, gdzie publiczne żydowskie są szkoły, obowiązani będą dzieci do nauki do szkoły posyłać; a żydom tylko na wsi lub w miastach, gdzie szkół nie masz, wolno będzie dla dzieci swych prywatnych nauczycielów, jako domowych trzymać, gdyby za lepszą nie mieli mieć rzecz, dla pożyteczniejszego ich ukształtowania małym kosztem

почтутъ, для лучшаго образованія дѣтей, имѣть общественное училище, снабженное учителемъ.

§ 14.

Еврейскія общественныя училища должны находиться, не только подъ надзоромъ Раввина тамъ, гдѣ существуетъ Синагога, и представителей еврейскаго общества, или, если нѣтъ Синагоги, подъ надзоромъ представителей еврейскаго общества и двухъ способныхъ лицъ того же вѣроисповѣданія, но и подъ наблюденіемъ и въ завѣдываніи той же самой власти, которая управляетъ христіанскими училищами вообще.

§ 15.

Такъ какъ дочерямъ не нужно такихъ знаній, какъ сыновьямъ, то въ училищахъ, кромѣ необходимо нужныхъ свѣдѣній, дѣвочки должны обучаться у искусныхъ женщинъ шить, прясть, вязать иглой, класть заплата, а также и другимъ женскимъ рукодѣліямъ, чтобы таковымъ заработкомъ онѣ могли помогать родителямъ своимъ, въ случаѣ же выхода замужъ — и мужу и дѣтямъ своимъ; а еслибы не вышли замужъ, то чтобы имѣли въ этомъ способъ пропитанія.

w mieście publiczną szkołą opatrzonym u żyda trzymać je na wikcie.

§ 14.

Publiczne żydowskie szkoły, nie tylko pod dozorem rabina w mieście, gdzie Synagoga się znajduje, i żydowskich reprezentantów, w mieście zaś, gdzie nie ma Synagogi pod dozorem samych żydowskich reprezentantów i dwóch innych zdatnych mężów tego wyznania, lecz też pod dozorem i rzędem zwierzchności tej samej, pod którą chrześcijańskie zostają szkoły, zostawać mają.

§ 15.

Gdy córki tej, co synowie, w umiejętnościach nie potrzebują nauki; tedy w szkołach, prócz wiadomości koniecznych potrzebnych, szyć, prząć, dziać, kneplować tudzież innych pożytecznych białogłowskich robót od umiejętnych kobiet uczyć się mają, ażeby zarobkiem z takowych robót rodzicom swoim i gdy poszły za męż, mężom swoim i dzieciom pomagać, a gdy nie pójdą za męż, sposób żywienia się mieć mogły.

N° 2.

Объ экзаменахъ лицъ, содержащихъ частныя училища.

(12 Марта 1821 года).

Училищному Дозору начальныхъ еврейскихъ
училищъ.

Правительственная Коммисия Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго
Просвѣщенія.

Согласно представлению Училищнаго Дозора еврейскихъ начальныхъ училищъ отъ 8 с. м., симъ разрѣшаетъ Дозору — опубликовать на польскомъ и еврейскомъ языкахъ, что Евреи, желающіе содержать частное училище или заниматься преподаваніемъ частныхъ уроковъ, обязаны, въ теченіе 14 дней, считая со дня публикаціи, явиться въ Дозоръ, гдѣ имъ будетъ объявлено о срокѣ и мѣстѣ, въ которые они должны подвергнуться установленному испытанію.

Означенную публикацію, а также составленныя правила, Дозоръ представитъ Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, и Муниципальному Управленію столичнаго города Варшавы, которое о вышепроеписанномъ получаетъ увѣдомленіе.

Варшава, 12 Марта 1821 года.

Министръ Предсѣдательствующій,
(подписано) *Станиславъ Грабовскій.*

N. 1,574.

N° 2.

O egzaminach osób utrzymujących szkoły prywatne.

(d. 12 Marca 1821 r.)

do
Dozoru szkół elementarnych wyznania Mojżeszowego.

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO.

Przychylając się do przedstawionego pod dniem 8 b. m. przełożenia Dozoru Szkół elementarnych wyznania mojżeszowego, zezwala, ażeby Dozór wydał obwieszczenie w języku polskim i hebrajskim, iż każdy ze starozakonnych chcący utrzymywać szkołę prywatną lub trudnić się dawanіемъ лекcyj prywatnych, w przeciągu dni 14-u od daty tegoż obwieszczenia zgłosić się ma niezawodnie do Dozoru w celu wskazania sobie miejsca i czasu do złożenia potrzebnego egzaminu. Wspomniane obwieszczenie, jako i ułożone zasady komunikować będzie Dozór Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego tudzież Urzędowi Muncypalnemu miasta stołecznego Warszawy, który stosowne polecenie odbiera.

w Warszawie, dnia 12 Marca 1821 r.

Minister Prezydujący,
(podpisano) *Stanisław Grabowski.*

Nr. 1,574.

№ 3.

Внутреннее устройство Училищнаго Дозора.

(4 Мая 1821 года).

Училищному Дозору начальныхъ еврейскихъ училищъ.

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Изъ кандидатовъ, представленныхъ 15 м. м. Училищнымъ Дозоромъ начальныхъ еврейскихъ училищъ для пополненія, до 12-ти числа членовъ этого Дозора, Правительственная Коммисія, кромѣ прежде назначенныхъ шести лицъ, приглашаетъ слѣдующихъ:

1. Саломона Маркуса Познера,
2. Хаима Давидзона,
3. Леви Саульзона,
4. Бермана Розена,
5. Бэръ Гертерфельда,

съ причисленіемъ къ таковымъ

6. Гавриила Берекзона,

съ тѣмъ, чтобы всѣ члены Дозора избрали себѣ председательствующаго изъ ереды своей, въ засѣданіи, посредствомъ секретной баллотировки. Членъ, получившій наибольшее число ба-ловъ, будетъ утвержденъ Правительственною Коммисією Ду-ховныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Для успѣшнѣйшаго хода дѣйствій Дозора, Правительствен-ная Коммисія установила слѣдующее внутреннее для него устройство.

№ 3.

Organizacya wewnętrzna Dozoru Szkolnego.

(d. 4 Maja 1821 r.)

do
Dozoru Szkół elementarnych wyznania mojżeszowego.

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO.

Z przedstawionych sobie przez Dozór tutejszych szkół elementarnych wyznania mojżeszowego pod dniem 15-ym ze-szłego miesiąca do wyboru kandydatów w celu skompletowa-
nia tegoż Dozoru do liczby członków 12-u, do wezwanych
dawniej sześciu osób, — wzywa następujące osoby:

1. Salomona Markusa Posnera,
2. Chaima Dawidsohna,
3. Lewy Saulsohna,
4. Bermana Rozena,
5. Ber Hertefeldy,

do których dodaje

6. Gabryela Bereksohna,

i mieć chce, ażeby wszystkie Członki Dozoru, zebrawszy się na posiedzenie, obrali sobie sekretnymi głosami Prezydującego z pomiędzy siebie. Obrany najwięcej głosów mający, miano-
wany zostanie od Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — Prezydującym.

Dla tém pewniejszego zaś działania w postępowaniu Do-
zoru, Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego przepisuje następującą wewnętrzną jego orga-
nizacyą:

I.

1. Дозоръ самъ себѣ назначаетъ время и мѣсто засѣданій.
2. Кромѣ обыкновенныхъ засѣданій, председательствующій можетъ пригласить членовъ въ засѣданіе, въ случаѣ надобности, во всякое время.
3. Необходимый комплектъ состоитъ не менѣе чѣмъ изъ 5-и членовъ.
4. Дѣла рѣшаются большинствомъ голосовъ; въ случаѣ равенства, рѣшаетъ голосъ председательствующаго.
5. Протоколы засѣданій ведутся на польскомъ языкѣ; ихъ подписываютъ присутствовавшіе члены; вся же остальная переписка Дозора подписывается председательствующимъ.
6. Въ отсутствіе председательствующаго, мѣсто его занимаетъ членъ, получившій, по очереди, самое большое число баловъ.

II.

7. Дозоръ прежде всего, обязанъ составить (если это не сдѣлано) правила для экзаменовъ кандидатовъ на званіе учителей казенныхъ и частныхъ начальныхъ еврейскихъ училищъ, имѣя въ виду два необходимыя для полезнаго исправленія важныхъ учительскихъ обязанностей условія, то есть: нравственность характера и удовлетворительную степень познаній.
8. Переэкзаминованные кандидаты представляются Дозоромъ для выдачи имъ позволеній, согласно предписанію отъ 19 Февраля с. г. за N. 1151.
9. Безъ малѣйшей потери времени, Дозоръ займется составленіемъ проекта, съ цѣлью завести начальные училища для дѣтей іудейскаго вѣроисповѣданія въ столицѣ.
10. По требованію Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, Дозоръ представитъ мнѣніе о книгахъ, назначенныхъ въ руководство для преподаванія Закона Божія и науки нравственности. Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія намѣревается

I.

1. Sam Dozór oznaczy sobie miejsce i czas posiedzeń,
2. Oprócz zwyczajnych posiedzeń, w razie potrzeby, Prezydujący zwywa członków na posiedzenie.
3. Komplet konieczny składać się ma najmniej z osób pięciu.
4. Większość głosów decyduje; równość rozwiązuje Prezydujący.
5. Protokół posiedzeń pisany ma być w polskim języku, podpisują go przytomni; wszystkie zaś pisma w imieniu Dozoru wychodzące podpisuje Prezydujący.
6. W nieobecności Prezydującego, zastępuje go z kolei członek najwięcej po nim głosów mający.

II.

7. Dozór przed wszystkiém ułoży (jeżeli jeszcze ułożone nie zostały) zasady, według których mają być egzaminowani nauczyciele tak publicznych szkół dla młodzieży wyznania mojżeszowego, jako i prywatnych; bacząc, iż moralność i należyte usposobienie do pełnienia ważnych obowiązków nauczycielskich, są dwa nieodzowne warunki.
8. Kandydatów egzaminowanych przedstawiać będzie Dozór, stosownie do reskryptu z dnia 19 Lutego r. b. Nr. 1,151 do upoważnienia.
9. Zajmie się Dozór bez straty czasu ułożeniem projektu zaprowadzenia szkół elementarnych dla młodzieży tego wyznania w całej stolicy.
10. Na wezwanie Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Dozór da zdanie o książkach mających się przepisać do nauki religii i moralności, które ażeby były drukowane w dwóch językach, to jest: pol-

напечатать оныя на двухъ языкахъ—польскомъ и еврейскомъ, въ два столбца.

11. Главныя обязанности Дозора состоятъ въ наблюденіи за усерднымъ исполненіемъ обязанностей учителями и за исправнымъ посѣщеніемъ училища учениками, а равно—за взносомъ плательщиками причитающихся складокъ.

12. Согласно предписанію отъ 18 Апрѣля м. г., за N. 7,062—8,208, Дозоръ, каждые три мѣсяца, представляетъ Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія рапортъ о своихъ дѣйствіяхъ и о состояніи училищъ, черезъ Муниципальное Управленіе, которому тоже подаются и всѣ представленія.

Наконецъ,

13. Дозоръ обязанъ исполнять, съ надлежащею точностію, всѣ распоряженія Правительства.

Варшава, 4 Мая 1821 года.

Министръ Предсѣдательствующій,
(подп.) *Станиславъ Грабовскій.*

N. 2,674

skim i obok hebrajskim, zamiarem jest Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

11. Głównym obowiązkiem Dozoru jest dozieranie pilności nauczycieli i częstszczenia uczniów na nauki, jako i uiszczania się kontrybuentów w należnych opłatach.

12. Raport z kwartalnych czynności swoich, tudzież ze szkół, stosownie do rozporządzenia z dnia 18 Kwietnia roku zeszłego Nr. 7,062-8,208, Dozór zdawać będzie Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przez Urząd Muncypalny, przez który także i wszelkie przełożenia podawane być mają.

Naostatek:

13. Wszelkie polecenia Rządowe Dozór ściśle dopełniać będzie.

w Warszawie, d. 4 Maja 1821 r.

Minister Prezydujący,
(podpisano) *Stanisław Grabowski.*

Nr. 2,674.

№ 4.

О завѣдываніи начальными еврейскими училищами и объ отгнѣнїи преподаванія еврейскаго языка.

(2 Мая 1823 года.)

Училищному Дозору начальныхъ еврейскихъ училищъ.

Правительственная Коммисія Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Усмотрѣвъ изъ представленія Дозора начальныхъ еврейскихъ училищъ отъ 12 Марта и изъ протокола совѣщанія его же отъ 30 м. м. съ Статсъ-Совѣтникомъ, Генеральнымъ Директоромъ Народнаго Просвѣщенія, что Училищный Дозоръ, приводя причины все болѣе и болѣе увеличивающагося разстройства во ввѣренныхъ ему училищахъ, общаетъ въ самое короткое время поставить оныя на степень развитія, соотвѣтственную благодѣтельнымъ намѣреніямъ Правительства, пекущагося о распространеніи истинныхъ и основательныхъ познаній между народонаселеніемъ іудейскаго исповѣданія, но съ условіемъ, чтобы Правительственная Коммисія:

1. предоставила Дозору, на одинъ годъ, въ видѣ опыта, полное управленіе означенными училищами;
2. чтобы, вмѣсто настоящаго организатора, назначенъ былъ секретарь Дозора изъ христіанъ;
3. чтобы, въ означенныя училища, было дозволено назначить учителей изъ христіанъ;
4. чтобы въ этихъ училищахъ преподаваніе еврейскаго

№ 4.

O zarządzie szkół elementarnych żydowskich i o zniesieniu wykładu języka hebrajskiego.

(d. 2 Maja 1823 r.)

do
Dozoru Szkół elementarnych dla młodzieży wyznania mojżeszowego.

KOMMISSYA RZĄDOWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO.

Tak w przełożeniu Dozoru szkół elementarnych dla młodzieży wyznania mojżeszowego z dnia 12 Marca, jako téż w protokóle odbytej przez Radcę Stanu Dyrektora Jeneralnego Wychowania Publicznego pod dniem 30 m. z. z tymże Dozorem konferencyi wyczytała: iż Dozór pomieniony przytaczając powody pogorszającego się coraz bardziej stanu szkół opiece swojej poruczonych, przyrzeka uroczyście podnieść one w krótkim czasie, niezawodnie, do stopnia rozwinięcia, któryby dobroczynnym Rządu zamiarom upowszechnienia prawej i gruntownej oświaty pomiędzy mieszkańcami wyznania mojżeszowego, bliżej odpowiadał, z tą jednak wyraźną, ze strony Dozoru dołączoną prośbą, aby Kommissya Rządowa:

1. zupełny zarząd szkół rzeczonych na rok jeden, który byłby niejako próbą, zostawiła temuż Dozorowi;
2. aby w miejscu teraźniejszego organizatora, przydała Dozorowi Sekretarza chrześcijańskiego wyznania;
3. aby szkoły rzeczone chrześcijańskimi nauczycielami dozwoliła obsadzić;
4. aby w tych szkołach nauka hebrajska nie była da-

языка было отмѣнено, а наука нравственности преподавалась бы на польскомъ или нѣмецкомъ языкахъ, и

5. чтобы Дозору было предоставлено право увеличить число своихъ членовъ,—

Правительственная Коммисія, довольствуясь ручательствомъ Дозора, а также имѣя въ виду дать ему новое доказательство снисхожденія и довѣрія, руководившихъ ею до сихъ поръ въ дѣлѣ воспитанія юношества іудейскаго исповѣданія, согласилась на вышеисчисленныя предложенія, а именно:

Относительно 1-го. Непосредственный надзоръ надъ здѣшними начальными еврейскими училищами предоставляется Дозору этихъ училищъ, на время, какое будетъ необходимо для приведенія въ дѣйствіе и развитія настоящаго постановленія и для оцѣнки, на самомъ дѣлѣ достоинства предпринятыхъ мѣръ;

Относительно 2-го. Настоящій организаторъ Тугендгольдъ съ послѣдняго числа текущаго мѣсяца увольняется отъ должности, а секретаремъ Дозора назначается Карлъ Раушке, съ жалованьемъ, предложеннымъ Дозоромъ въ 2,000 злотыхъ въ годъ, которое будетъ ему отпущено со дня принятія должности, о чемъ Дозоръ получитъ увѣдомленіе. Означенный секретарь будетъ позже исправлять обязанности постояннаго, непосредственнаго надзирателя начальныхъ еврейскихъ училищъ.

Относительно 3-го. Учителями могутъ быть христіане и Евреи; само собою разумѣется, что Законъ Божій можетъ быть преподаваемъ только послѣдними. До изданія руководствъ для преподаванія нравственно-религіозныхъ наукъ назначеннымъ для этого комитетомъ, а также до обсужденія этого предмета извѣстнѣйшими раввинами въ краѣ (согласно постановленіямъ, имѣющимъ издаться впоследствии), временно принимается въ руководство книга на нѣмецкомъ языкѣ, подъ заглавіемъ *Bne Zionъ*, употребляемая для преподаванія нравственныхъ наукъ въ еврейскихъ училищахъ Австрійской имперіи,—впрочемъ съ обязанностію, при преподаваніи, примѣнять ее къ мѣстнымъ обстоятельствамъ, учить наизусть и переводить

ванъ, zaś nauka moralna w polskim lub niemieckim języku wykładaną;

5. aby Dozór był uwładnionym więcej członków do grona swojego przybrać.

Polegając Kommissya Rządowa na zapewnieniach Dozoru i chcąc mu nowy dać dowód powolności i zaufania, jakimi wszelkie swe kroki dotąd w sprawie oświecenia młodzieży wyznania mojżeszowego znamionowała, przychyła się do powyższych wniosków, a mianowicie:

Co do 1-go. Bezpośredni zarząd tutejszych szkół elementarnych wyznania mojżeszowego, Dozorowi tychże szkół porucza, na czas tak długi, jakiego potrzeba gwoli rozwinięcia skutków nowego niniejszego rozporządzenia i gwoli przekonania się na drodze doświadczeń o trafności przedsięwziętych środków.

Co do 2-go. Dotychczasowego organizatora P. Tugendholda z dniem ostatnim bieżącego miesiąca uwalnia, a Dozorowi Sekretarza w osobie P. Karola Rauszke przydaje z pensją przez Dozór proponowaną złotych 2,000 rocznie, którą od dnia wejścia w obowiązki zacznie pobierać,—o czym Dozór później zawiadomionym zostanie. Rieczony Sekretarz będzie oraz ciągłym, bezpośrednim dozorcą szkół elementarnych wyznania mojżeszowego.

Co do 3-go. Nauczycielami mogą być tak chrześcijanie, jako też i wyznawcy religii Mojżesza, wszakże rozumie się samo z siebie, że nauka religii mogłaby być przez ostatnich jedynie wykładaną. Dopóki zaś książki elementarne do nauk religijno-moralnych przez właściwy Komitet ułożonemi, a nawet i przez znamienitszych w kraju Rabinów (stosownie do urzędzeń później wydać się mających) rozwiązanemi nie zostaną, używaną być ma tymczasem książka w języku niemieckim pod tytułem *Bne Zion*, służąca do moralnych nauk w szkołach żydowskich w Państwie Austryackim, z obowiązkiem szczegółowego i do miejscowości krajowej stosowanego wykładania téż książki, oraz uczenia na pamięć główniej-

на польскій языкъ главнѣйшіе изъ нея отрывки, до тѣхъ поръ, пока не будетъ введено формальное преподаваніе этихъ наукъ.

Относительно 4-го. Правительственная Коммисія дозволяетъ временно отмѣнить преподаваніе еврейскаго языка и замѣстить оный, для пользы учащихся, основательнымъ преподаваніемъ начальной ариѳметики и геометріи.

Относительно 5-го. Разрѣшается Дозору избрать и представить Правительственной Коммисіи необходимыхъ, по мнѣнію Дозора, новыхъ его членовъ.

Наконѣшъ, представленный Дозоромъ проектъ штата, въ 19,900 злотыхъ, на годовое содержаніе 4-хъ начальныхъ училищъ и проектъ подробнаго распредѣленія этой суммы Правительственная Коммисія утверждаетъ—съ тѣмъ однакожъ, чтобы училищнымъ служителямъ назначить только по 200 злотыхъ въ годъ, экономя же, отсюда происшедшую, употребить на другія необходимыя издержки, какъ-то: на книги, на награды для прилежнѣйшихъ учениковъ и прочія училищныя потребности.

Для замѣщенія учительскихъ мѣстъ, Дозоръ обязанъ какъ можно скорѣе представить двойное число кандидатовъ, съ приложеніемъ документовъ о познаніяхъ и поведеніи, такъ какъ, согласно желанію Дозора, настоящіе учителя съ послѣднимъ числомъ текущаго или будущаго мѣсяца будутъ уволены; о чемъ слѣдуетъ ихъ увѣдомить заблаговременно. Впрочемъ, дозволяется Дозору помѣстить въ числѣ кандидатовъ тѣхъ изъ нихъ, которые окажутся достойными занимать свои мѣста и впредь.

Увольненіе, съ послѣднимъ числомъ текущаго мѣсяца, для организатора училищъ Тутендольда при семъ прилагается, для врученія по принадлежности.

Варшава, 2 Мая 1823 года.

Министръ Предѣдательствующій,
(подп.) *Станиславъ Грабовскій.*

N. 3,334.

szych z niej wyjątków i tłumaczenia na polskie, a to aż do czasu, dopóki nauki te formalnie nie zaczną być dawanemi.

Co do 4-go. Dozwala Kommissya Rządowa na wypuszczenie nateraz z planu nauki hebrajskiego języka, w którego miejscu gruntowna nauka początkowej arytmetyki i geometryi zajmie korzystnie uczniów szkolnych.

Co do 5-go. Dozór upoważnionym zostaje do przybrania i przedstawienia Kommissyi Rządowej potrzebnej jeszcze liczby członków do składu swojego.

Zresztą podany sobie przez Dozór projekt do etatu na roczne utrzymanie 4-ch szkół elementarnych, ogólną summe złotych 19,900 wynoszącego, i szczegółowe summy téj w projekcie rozdzielone, Kommissya Rządowa potwierdza z tą różnicą, że słudzy szkolni tylko po złp. 200 na rok mają pobierać, a zatem powiększy się ilość oszczędności na inne potrzebne wydatki, jako to: na książki, na nagrody dla pilniejszych uczniów i na inne szkolne potrzeby.

Kandydatów na posady nauczycielskie poda Dozór w podwójnej liczbie, z wymienieniem z dowodami ich kwalifikacyi, a to tém spieszniej, iż dotychczasowi z dniem ostatnim bieżącego lub przyszłego miesiąca, stosownie do życzenia Dozoru, mają być uwolnionymi, co wcześniej ma im być zapowiedzianém; któryby jednak z tych nauczycieli zasługiwał na zatrzymanie go przy obowiązku, Dozór go przedstawi w liczbie kandydatów.—Uwolnienie dla dotychczasowego organizatora szkół Tugendholda z dniem ostatnim bieżącego miesiąca, przesyła się w załączeniu z poleceniem wręczenia.

w Warszawie, dnia 2 Maja 1823 r.

Minister Prezydujący,
(podpisano) *Stanisław Grabowski.*

Nr. 3,344.

№ 5.

О складкѣ на содержаніе начальныхъ еврейскихъ училищъ.

(21 Января 1824 года).

Князь Намѣстникъ Его Королевскаго Величества.

Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Велѣдствіе представленія Правительственной Коммисіи Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, отъ 22 Декабря м. г., объ указаніи суммъ на содержаніе 4-хъ начальныхъ еврейскихъ училищъ въ здѣшней столицѣ, до сихъ поръ содержавшихся на счетъ пожертвованныхъ б. арендаторами кошерной подати 2,000 злотыхъ, симъ объявляемъ: что, такъ какъ новый арендаторъ означенной подати отказался принять на себя это пожертвованіе, казна же и городская касса, распредѣливъ уже имѣющіяся суммы на надлежащія потребности, не могутъ доставить никакого пособія для этихъ училищъ; то необходимо возобновить прежнія постановленія касательно этого предмета, разрѣшая училищному Дозору распредѣлить между еврейскимъ населеніемъ складку, въ количествѣ, необходимомъ на содержаніе означенныхъ училищъ.

Варшава, 21 Января 1824 года.

(подписано) *Заіончекъ.*

№ 5.

О складке на utrzymanіе szkół elementarnych żydowskich.

(d. 21 Stycznia 1824 r.)

do

Kommissyi Rządowej Wyznań i Oświecenia.

XIĄŻE NAMIESTNIK KRÓLEWSKI.

Z powodu przedstawienia Kommissyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z daty 22 Grudnia r. z. o wskazanie funduszu na utrzymanie w tutejszej stolicy 4-ch szkół elementarnych wyznania starozakonnych, dotąd z dobrowolnie ofiarowanej przez b. dzierżawców podatku koszerowego summy złotych polskich 20,000 utrzymywanej, oświadczamy: iż gdy nowy dzierżawca takowego podatku przyjęcia ofiary tej odmówił, Skarb zaś, ani też kassa miejska, których fundusze na właściwe im potrzeby są rozdysponowane, pomocy udzielić nie mogą, nie pozostaje jak przywrócić dawne w tym względzie rozporządzenie, i upoważnić Dozór Szkolny do rozłożenia składek na zgromadzenie żydowskie, w summie, jaka na utrzymanie pomienionych szkół nieodzownie jest potrzebną.

w Warszawie, dnia 21 Stycznia 1824 r.

(podpisano) *Zajączek.*

№ 6.

О пособіи для начальныхъ еврейскихъ училищъ.

*Выписка изъ журнала засѣданія Совѣта Управленія
отъ 13 Юля 1824 года.*

Вслѣдствіе доклада Министра Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, что настоящій фондушъ 20,000 злотыхъ, жертвованный арендаторами кошерной подати въ здѣшней столицѣ на содержаніе начальныхъ еврейскихъ училищъ, въ концѣ минувшаго года уже прекратился, складка же, какую бы можно распределить между жителями іудейскаго вѣроисповѣданія для этой цѣли, была бы, въ настоящее время, очень тягостна, Его Сіятельство Князь Намѣстникъ объявилъ, что изъ суммы 7,891 злотыхъ 20 грошей, оставшихся послѣ упраздненнаго Варшавскаго кагала и находящихся въ кассѣ Муниципальнаго Управленія 3,000 злотыхъ, отпускается на содержаніе вышепомянутыхъ училищъ, остатокъ же назначается на потребности еврейской больницы въ Варшавѣ.

Вѣрно:

Совѣтникъ Статсъ-Секретарь, Бригадный Генералъ
(подписано) *Коссецкій.*

№ 6.

О заііку для szkół elementarnychъ żydowskichъ.

*Wypis z protokołu posiedzenia Rady Administracyjnej
dnia 13 Lipca 1824 r.*

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przełożywszy JM. Xięciu Namiestnikowi, iż funduszъ dotychczasowy, w summie 20,000 złotych polskichъ na szkoly elementarne żydowskie wskazany, a pochodzący z opłatъ przez dzierżawców podatku koszernego w stolicy tutejszejъ uiszczanych, z końcemъ roku zeszłego jużъ ustal, składka zaś, jakaby na zastąpienie tego braku pomiędzy mieszkańcówъ wyznania mojżeszowego ustanowioną być mogła, wedle powziętychъ od Urzędu Muncypalnego wiadomości, stałaby się w tymъ czasie naderъ uciążliwą,—Xiążę JM. Namiestnikъ oświadczył, iż z summy złp. 7,891 gr. 20 w kassie Urzędu Muncypalnego złożonej, a po zniesionymъ kahale Warszawskimъ pozostałej, złp. 3,000 на utrzymanіе szkółъ powyżejъ wzmiankowanychъ użyćъ dozwola, resztę zaśъ на potrzeby Szpitala żydowskiego w Warszawie przeznaczoną miećъ chce.

Zgodno z protokołem:

Radca Sekretarzъ Stanu, Generalъ Brygady,
(podpisano) *Kossecki.*

N° 7.

О подчиненіи начальныхъ еврейскихъ училищъ Директору
гимназіи.

(26 Апрѣля (8 Мая) 1837 года).

Господину Директору Варшавской гимназіи на улицѣ
Лѣшно.

Правительственная Коммисія Внутреннихъ и Духовныхъ
Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія.

Желая содержать начальныя еврейскія училища въ Варшавѣ и на Прагѣ въ надлежащемъ порядкѣ, согласно духу эдукационнаго устава, Правительственная Коммисія признала полезнымъ поручить присмотръ за этими училищами Директору Варшавской гимназіи на улицѣ Лѣшно, точно такъ же, какъ это уже сдѣлано съ раввинскимъ училищемъ.

Всѣдствіе сего, Правительственная Коммисія предлагаетъ Директору, по соглашенію съ настоящимъ Училищнымъ Дозоромъ, принять въ свое вѣдѣніе означенныя училища и представлять Правительственной Коммисіи, со своимъ мнѣніемъ, всѣ рапорты и представленія Училищнаго Дозора, которыя впредь должны быть подаваемы Директору.

Кромѣ того, ежели Директоръ гимназіи признаетъ полезнымъ комплектъ настоящаго Дозора, состоящаго изъ пяти членовъ, на основаніи организаци, изданной 4 Мая 1821 г., за NN. 2,662 и 2,674, бывшею Правительственною Коммисіею Духовныхъ Дѣлъ и Народнаго Просвѣщенія, пополнить еще нѣсколькими лицами, избранными изъ почетнѣйшихъ и заботящихся о распространеніи начальныхъ познаній между своими единовѣрцами Евреевъ, то, по соглашенію касательно этого предмета съ Дозоромъ Синагоги, Директоръ можетъ представить избранныя лица на утвержденіе Правительственной Коммисіи.

~~N° 7.~~

O oddaniu szkół elementarnych żydowskich pod
zwierzchnictwo Dyrektora gimnazjum.

(d. 26 Kwietnia (8 Maja) 1837 r.)

do
Dyrektora gimnazjum Warszawskiego przy ulicy Leszno.

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH, DUCHOWNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Pragnąc, aby szkoły elementarne wyznania mojżeszowego w Warszawie i na Pradze w karbach należytego porządku i w duchu Ustawy edukacyjnej utrzymywane były, uznała za rzecz pożyteczną takowe oddać pod zwierzchnictwo Dyrektora gimnazjum Warszawskiego przy ulicy Leszno, tak jak to już co do szkoły Rabinów dopełnionem zostało; wzywa go zatem, ażeby, za porozumieniem się z dotychczasowym Dozorem, rozciągnął przynależną opiekę nad temiż szkołami i wszelkie raporta, jak niemniej przedstawienia pomienionego Dozoru, za jego pośrednictwem odtąd składać się mające, ze stosownemi wnioskami Kommissyi Rządowej przedstawiał. Nadto jeżeliby Dyrektor gimnazjum uważał za rzecz potrzebną dla uzupełnienia kompletu, organizacją pod dniem 4-m Maja 1821 roku Nr. 2,662 i 2,674 przez byłą Kommissyą Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydaną, w liczbie pięciu oznaczonego, powiększyć terażniejszą liczbę członków przybraniem osób znakomitych między izraelitami i gorliwych o rozkrzewienie nauk elementarnych między swemi współwyznawcami, natenczas, za porozumieniem się w tej mierze z Dozorem Bóżniczym, winien będzie przedstawić wybrane osoby do zatwierdzenia Kommissyi Rządowej.

Наконецъ, препровождается Директору, для наблюденія за исполненіемъ, копія предписанія, даннаго Правительственною Комисією настоящему Училищному дозору начальныхъ училищъ относительно допущенія къ должности временно отрѣшеннаго отъ оной учителя 2-го начального училища на Францисканской улицѣ, Левинсона.

Варшава, 26 Апрѣля (8 Мая) 1837 г.

Главный Директоръ Предсѣдательствующій,

(подписано) Головинъ.

N. 16,218.

N° 8.

О введеніи преподаванія еврейскаго языка.

(20 Ноября 1845 года.)

Господину Управляющему Варшавскимъ Учебнымъ Округомъ.

Министръ Народнаго Просвѣщенія.

Находя полезнымъ, чтобы въ еврейскихъ первоначальныхъ училищахъ ввѣреннаго Вашему Превосходительству Округа, введено было преподаваніе еврейскаго языка по правиламъ грамматики, покорнѣйше прошу васъ предписать о томъ кому слѣдуетъ къ надлежащему исполненію.

С. Петербургъ, 20 Ноября 1845 г.

Министръ Народнаго Просвѣщенія,

(подписано) Уваровъ.

N. 11,210.

Naostatek, przesyła Dyrektorowi gimnazyum w kopii, rozporządzenie swoje do Dozoru dotychczasowego szkół elementarnych wydane w przedmiocie przywrócenia Lewinsohna do posady nauczyciela 2-go szkoły elementarnej przy ulicy Franciszkańskiej, ażeby skutku onego dopilnował.

w Warszawie, d. 26 Kwietnia (8 Maja) 1837 r.

Dyrektor Główny Prezydujący,

(podpisano) Golowin.

Nr. 16,218.

N° 8.

О заповедzeniu wykładu języka hebrajskiego.

(d. 20 Listopada 1845 r.)

do

JW. Zarządzającego Okręgiem Naukowym Warszawskim.

MINISTERSTWO OŚWIECENIA NARODOWEGO.

Znajdując pożytecznym, aby w szkołach elementarnych żydowskich Okręgu zostającego pod kierunkiem JW. Pana, był zaprowadzony wykład języka hebrajskiego, podług zasad gramatyki, upraszam pokornie JW. Pana o wydanie w tym względzie komu należy stosownych poleceń, dla należytego wykonania.

S. Petersburg, d. 20 Listopada 1845 r.

Minister Oświecenia Publicznego,

(podpisano) Uwarow.

Nr. 11,210.

86411

